

serie informes anuais / 29

A Economía Galega

Informe 2014

//Fundación
Obra Social ABANCA

A Economía Galega

Informe 2014

Este informe realizouse coa colaboración do Instituto
Universitario de Estudos e Desenvolvemento de Galicia
(IDEGA) da Universidade de Santiago de Compostela

Afundación

Deseño e produción: uqui.net

Imprime: Gráficas Lasa

ISSN: 2171-8849

Depósito legal: C 1832-2011

Equipo realizador

Dirección

Alberto Meixide Vecino
Universidade de Santiago de Compostela

Membros

Juan J. Ares Fernández ■ Universidade de Santiago de Compostela/IDEGA
Roberto Bande Ramudo ■ Universidade de Santiago de Compostela/IDEGA
Adrián Blanco Estévez ■ Economista
Manuel Fernández Grela ■ Universidade de Santiago de Compostela/IDEGA
Xaquín Fernández Leiceaga ■ Universidade de Santiago de Compostela/IDEGA
Aureliano García González-Llanos ■ Economista
Xan López Facal ■ Economista
Edelmiro López Iglesias ■ Universidade de Santiago de Compostela/IDEGA
Dolores Martínez Martínez ■ Afundación
Fidel Martínez Roget ■ Universidade de Santiago de Compostela
Luis Otero González ■ Universidade de Santiago de Compostela
Xulio X. Pardellas de Blas ■ Universidade de Vigo
Marcos Pérez Pérez ■ Grupo ERENEA, Universidade de Vigo
Bernardo Valdés Paços ■ Universidade de Santiago de Compostela
Miguel Anxo Vázquez Taín ■ Universidade de Santiago de Compostela
Manuel Vilas Fernández ■ Universidade de Santiago de Compostela

Colaborador

Manuel López Sande

Supervisión lingüística

Alba Rodríguez Saavedra ■ Afundación

13	<i>Presentacións</i>
17	Introdución
19	Economía internacional
25	Economía española
30	Economía galega
39	I. Mercado de traballo
41	Actividade, emprego e paro
59	A relación entre o ciclo económico e o emprego
61	A relación entre o crecemento económico e o paro
63	Os custos laborais unitarios en Galicia
65	II. Agricultura
67	Algúns feitos relevantes en 2014
73	A dinámica recente das estruturas agrarias; análise dos resultados da enquisa de estruturas de 2013
79	Tendencias a medio prazo do sector agrario (1990-2013)
84	A conxuntura do sector en 2014: unha visión global
90	Evolución da produción
94	Prezos percibidos e prezos pagados polos agricultores
97	Conxuntura das principais ramas agrarias
100	Poboación ocupada
102	Censos gandeiros

107	III. Pesca e marisqueo
109	III.1. Pesca
109	Introdución
111	Frota pesqueira
113	Distribución da frota e emprego pesqueiro nas diferentes zonas costeiras de Galicia
119	Produción pesqueira
124	Xestión e conxuntura do sector pesqueiro galego
129	III.2. Marisqueo
129	A campaña marisqueira 2013. Normativa
129	Resultados da campaña
135	IV. Industria
137	IV. 1. A industria galega
137	O comportamento da industria galega
148	Crónica industrial
172	IV. 2. A política industrial
172	A incidencia da política rexional comunitaria en 2014
180	A política da Administración central aplicada en Galicia
188	A política industrial da Administración autonómica
209	V. Sector exterior
211	Comercio exterior
235	O investimento directo estranxeiro (IED)

257	VI. Construción
259	Introdución
264	Vivenda
277	Demanda pública de obras
283	VII. Servizos
285	Introdución
294	Turismo
305	Os transportes
319	A distribución comercial
331	VIII. Sector financeiro
333	O contexto exterior do sistema bancario galego en 2014
337	A evolución do sector bancario galego en 2014
340	Os intermediarios financeiros non bancarios
355	IX. Sector público
357	Introdución
357	O sector público autonómico galego
383	O sector público local galego
390	O sector público estatal en Galicia
396	Anexo: As contas públicas territorializadas de Galicia

Na pasada edición do informe anual relativo á economía galega falabamos da presenza de tímidos datos que parecían indicar unha potencial mellora que marcasse, por fin, a terminación do período de recesión en España e Galicia. Neste ano podemos constatar a continuidade destes indicadores positivos que parecen sinalar, aínda que dun xeito controlado, que o peor destes seis anos de incerteza está superado.

Este novo ciclo débese a factores tanto endóxeos coma exóxeos que afectan de cheo a economía nacional e, por extensión, as economías rexionais e locais. No ámbito dos factores internos destacan os avances na corrección dos desequilibrios que non atraían o investimento estranxeiro por desconfianza, ademais da reactivación do consumo privado, impulsada polo mercado de traballo, con 400.000 novos empregos en 2014. Entre os factores externos sobresaen a caída do prezo do petróleo a mínimos dos últimos cinco anos, a cotización á baixa do euro, dun 30% respecto ao dólar desde principios de 2014, e o menor custo laboral unitario, que marca niveis do ano 2007. A suma destes factores contribuíu á mellora da competitividade das empresas españolas, así como ao aumento das exportacións de bens e servizos, que rexistraron un máximo histórico no ano 2014. Na composición das exportacións, no entanto, cómpre salientar un menor peso dos países emerxentes como resultado da súa desaceleración, compensada coas vendas aos tradicionais socios comerciais como Alemaña, Italia e Portugal. Á marxe das mercancías, a balanza de servizos viuse impulsada por un novo récord histórico de chegada de turistas a España, que alcanzaron os 65 millóns.

O pasado exercicio de 2014 foi, así mesmo, un ano de transformacións. Implantáronse os cambios alentados coas reformas legislativas aprobadas en 2013, o sistema financeiro español asentou as fusións e reformulacións anticipadas na anualidade precedente e, no que a Galicia se refire, a súa principal entidade bancaria consolidouse en ABANCA, unha institución coa que Afundación, tamén no ano 2014, asinou un acordo de colaboración a futuro que garante a continuidade da obra social e cultural no país e que ten na formación e na cultura dous dos seus piares.

Na liña de divulgación do coñecemento que axude a que a información chegue a toda a sociedade debe entenderse a presente publicación, que acada xa o seu vixésimo noveno aniversario. Este informe é concibido por Afundación como unha ferramenta imprescindible para contribuír a trasladar a un amplo sector da cidadanía as bases dunha disciplina como a economía, cuxa terminoloxía durante anos foi, ademais, patrimonio case exclusivo dos seus especialistas. Esa capacidade de análise, é dicir, de

síntese, é a precisa para transitar cara á prosperidade. Afundación asume este estudo como un dos seus compromisos máis firmes a prol dos seus obxectivos fundacionais, co que pretende, ademais, responder a esa demanda cidadá de debullar os acontecementos económicos decisivos con consecuencias de impacto directo na realidade social máis próxima. Este estudo analítico é, ademais, froito da cooperación entre ABANCA e Afundación, demostrando, unha vez máis, que o marco colaborativo é unha útil ferramenta para levar a termo proxectos relevantes e con vocación de atinxir un amplo nivel. Traslados á primeira entidade financeira de Galicia a nosa gratitude por implicarse neste senlleiro proxecto investigador e editorial.

Queremos rematar facendo expreso o noso fondo agradecemento a todo o equipo que participou na elaboración desta publicación e que, co seu traballo, veu facendo realidade esta iniciativa ao longo de case trinta anos. A todas elas a todos eles trasladamos, tamén, o noso recoñecemento polo esforzo a favor da divulgación e da formación.

Miguel Ángel Escotet
Presidente de Afundación

No limiar do trixésimo aniversario de *A Economía Galega*, e tras seis informes centrados nos desequilibrios provocados por unha crise económica e financeira que afectou de maneira notable a economía estatal no seu conxunto e, de xeito e ritmo diferentes, as comunidades autónomas, as páxinas que seguen semellan demostrar que existe un avance cara a unha mellora nos termos macroeconómicos que xa se intuía no exercicio pasado. ABANCA, como primeira entidade de aforro de Galicia, aplaude a aparición destes abrochos sen esquecer a necesidade de que se traduzan en efectos favorables para a cidadanía na súa vida cotiá, tendo moi presente non cometer erros do pasado para que o crecemento sexa sostible e duradeiro.

Os impactos da crise, tanto de entrada como de saída, notáronse en Galicia máis tarde ca no resto do Estado. Deste xeito, os indicadores reais que sinalan un viero de recuperación en España amósanse inicialmente no ámbito galego, e os datos semellan demostrar que se poderán asentar nos vindeiros exercicios, confirmando, polo tanto, a saída da recesión. Despois de catro anos seguidos, en 2014 a economía galega presenta taxas de crecemento positivas que, sen igualar as cifras de avance da economía española e da zona euro, foron destacables en determinados segmentos de negocio. Trátase de procesos de recuperación lentos e de casos moi concretos, pero que apuntan cara ao inicio dunha fase de progresión.

O vindeiro ano, cando celebremos o trixésimo aniversario desta publicación, esperamos poder corroborar os efectos positivos de certas modificacións das políticas europeas tramitadas neste exercicio en materia de agricultura, pesca e industria, sectores de especial relevancia para a economía galega. Así mesmo, nos primeiros meses de 2015 os bos resultados das exportacións de bens e servizos suxiren que a desaceleración de 2014 foi puntual e que, polo tanto, o sector exterior galego se recuperará como unha das forzas clave para o avance da comunidade autónoma. Por outra banda, o sector turístico rematou 2014 cun número récord de visitantes e iniciou 2015 cunhas cifras que mesmo superan as da media española, o cal fai presaxiar que este poida ser un bo ano para o sector.

ABANCA, como entidade bancaria de referencia en Galicia, está comprometida co avance tanto da súa rede industrial e empresarial, conformada na súa gran maioría por pemes, coma coa mellora socioeconómica da situación das familias. Neste senso, compartimos a necesidade de impulsar o despegue que parece desprenderse da análise das cifras que nos presenta o equipo de expertos encargados da realización deste

informe. Ademais, o compromiso de ABANCA co progreso deste territorio levounos a oficializar a nosa aposta en firme pola cultura, o social e a formación como piares do avance de Galicia mediante o desenvolvemento dun marco de colaboración con Afundación.

A esta entidade agradecemos a publicación anual deste informe destinado a ofrecer á cidadanía unha ferramenta de análise e crítica do acontecido no ano anterior na economía galega, para poder comprender os impactos e as perspectivas tanto dos sucesos como das medidas adoptadas polos diferentes entes galegos, españois e europeos. Do mesmo xeito, trasladamos o noso recoñecemento ao equipo investigador que fai posible que, un ano máis, poidamos presentar un estudo de referencia para Galicia.

Francisco Botas Ratera
Conselleiro Delegado de ABANCA

Introducción

Economía internacional

Países avanzados

A economía mundial avanzou un 3,4% no 2014, igual que no ano anterior, se ben o crecemento repartiuse de forma desigual entre as distintas rexións mundiais. Ao contrario que nos exercicios previos, as economías avanzadas, que aceleraron o seu crecemento catro décimas ata o 2,8%, comportáronse mellor que as emerxentes, que se desaceleraron ata un 4,6%. Entre as primeiras destaca a robustez amosada pola economía norteamericana e a recuperación da zona euro liderada por Alemaña e España. Entre as segundas, a economía chinesa continuou a súa aterraxe suave cara a medras máis modestas mentres transforma o seu modelo de crecemento, e a rexión latinoamericana e Rusia frearon considerablemente o seu avance económico.

A zona euro puxo fin á recesión a mediados do ano 2013 comezando un ciclo económico expansivo, e no 2014 consolidouse a nova fase de crecemento, impulsada pola baixada do prezo do petróleo e a mellora das condicións financeiras. No entanto, o crecemento rexistrado, dun 0,9% (1,4% para o conxunto da Unión Europea), á cola do mundial, amosa que as cicatrices da crise económica e financeira son aínda visibles e que os elevados niveis de débeda tanto pública como privada entorpecen a medra. O comportamento foi moi heteroxéneo entre as principais economías da UE. Reino Unido (2,6%), Alemaña (1,6%) ou España (1,4%) tiveron un comportamento aceptable, funcionando como principais motores da demanda en Europa. Polo contrario, Italia (-0,4%) e Francia (0,4%) non amosan un crecemento tan sólido, o que é especialmente preocupante no último caso por tratarse da segunda maior economía da zona euro.

O Banco Central Europeo situou os tipos nun novo mínimo histórico do 0,05% en 2014 e anunciou un programa de compra de activos, incluíndo débeda soberana, por importe de 60.000 millóns de euros mensuais. O programa logrou afastar os riscos de inflación nalgúns países de Europa, contribuíu á depreciación da moeda única fronte ao dólar norteamericano e mellorou as condicións de financiamento en Europa, aspectos todos eles que impulsaron a confianza e as expectativas e dissiparon os riscos dunha nova caída de actividade económica no vello continente. Outro programa que merece ser destacado do 2014 foi o *plan Juncker*. Jean-Claude Juncker, novo presidente da

Comisión Europea, anunciou un plan de investimento para sectores clave da Unión Europea –transporte, enerxía, economía dixital e pemes– por un volume de 300.000 millóns de euros para ser aplicado nos próximos tres anos. A Comisión Europea chegará 16.000 millóns de euros, e o Banco Europeo de Investimentos, 5000 millóns de euros, mentres que o resto viría de investidores privados. O plan Juncker, aínda que posiblemente insuficiente en tamaño e cunha aposta polo levantamento de fondos privados que resulta incerto, evidencia un xiro na política de Bruxelas cara a medidas de expansión de gasto logo de varios anos abandeirando a austeridade fiscal en Europa.

Pese á aceleración do crecemento, a recuperación da economía europea segue a estar chea de riscos e barreiras que dificultan acadar taxas máis elevadas de medra a curto prazo. As accións tanto do BCE como da Comisión Europea ou os plans de estímulo e investimento chegan moito máis tarde e son de menor volume que no caso dos Estados Unidos, que crecerá o dobre que a zona euro no 2014. Algunhas das economías con maior peso, como Italia e Francia, non conseguen consolidar a recuperación, o paro encóntrase en máximos históricos, levando a un proceso de desafección que pode ameazar a confianza no proxecto europeo en varios países, e existen graves ameazas á estabilidade do conxunto da rexión derivadas da falta de superación do problema grego e do conflito con Rusia, un dos principais fornecedores enerxéticos dos países centroeuropeos. O FMI prevé un crecemento para a zona euro de entre o 1,4% e 1,6% anual para o período de 2015-2020 (1,8%-2% para a UE).

No sur de Europa, o principal núcleo de tensión e incerteza no vello continente desde que comezou a crise, todos os focos volveron a Atenas. Syriza gañou as eleccións xerais cunha dura mensaxe contraria ás políticas de austeridade propugnadas pola troika (BCE, FMI e Comisión Europea) e unha ameaza de non pagamento da débeda, e todas as alarmas comezaron a acenderse novamente en Europa. A chegada de Syriza provocou unha forte saída de capitais do país nas semanas anteriores e posteriores ás eleccións equivalente ao 9% do PIB, así como un incremento dos *spreads* do bono grego. Porén, outros países do sur de Europa continuaron emitindo débeda sen maiores problemas, evidenciando un desacoplamento do problema grego, cada vez máis illado e con menos risco sistémico para a zona euro. Existe un acendido debate en Europa acerca de se Grecia pode ou non pode pagar a súa débeda pública dun 175% do seu PIB, pero a un xuro do 2,6% (fronte ao 5,5% de Portugal ou o 4,7% de Italia). O Goberno grego reconece importantes problemas de liquidez para afrontar os pagos, pero non parece disposto a aceptar as condicións da troika para un terceiro rescate.

A finais do mes de xuño, Alexis Tsipras non aceptou as esixencias impostas pola troika para obter un novo rescate e a reestruturación da débeda, tal e como solicitaba o Goberno grego, e decidiu convocar un referendo para testar o apoio da poboación ás condicións esixidas polos acredores. A falta de acordo para un novo programa de rescate acendeu as alarmas ante a posibilidade de que o BCE cortase o financiamento á banca grega, fortemente dependente das liñas abertas por Frankfurt, o que provocaría a quebra do sistema bancario. Grecia tamén decidiu non realizar o pago do financiamento ao FMI de 1500 millóns de dólares ao que estaba obrigada no 30 de xuño, converténdose no primeiro país avanzado que comete *default* ante o organismo.

A combinación da ausencia de acordo para un novo rescate, a incerteza sobre a liquidez do sistema bancario e o *default* ante o FMI dispararon a saída de capitais do país e levaron a poboación ao pánico e á masiva retirada de efectivo, o que conduciu o Goberno a impoñer un *corralito* bancario. No momento de pechar a edición do presente documento (1 de xullo), o Goberno grego e a troika (liderada polo Eurogrupo) mantiñan conversas para intentar chegar a un acordo de última hora que evitase a quebra de Grecia e o seu abandono da moeda única, o que sería o maior revés no proceso de construción europea nas últimas décadas.

Estados Unidos avanzou un 2,4% en 2014, algunhas centésimas menos que no ano anterior. No entanto, a economía estadounidense vai de menos a máis, e os analistas sitúan a velocidade de cruceiro do seu crecemento por enriba do 3% para os próximos anos e que o país sexa de novo a locomotora da economía mundial. A mellora das expectativas e a aceleración da economía estadounidense baséanse en diversos factores. En primeiro lugar, o abaratamento dos custos enerxéticos derivados da extensión do uso do *fracking* supón un considerable *shock* competitivo para a industria, e permite un cuantioso aforro de custos que só en gas natural poderían acadar os 13.000 millóns no período 2007-2013.¹ Ademais, co uso das novas técnicas de fracción hidráulica, Estados Unidos pasou a producir 9 millóns de barrís diarios, só por detrás de Arabia Saudita, e debería converterse en exportador neto en 2020. En segundo lugar, creáronse case 3 millóns de postos de traballo, a maior taxa de xeración de emprego nos últimos 15 anos, deixando os indicadores de paro en Estados Unidos no 5,6% o que, á súa vez, impulsou o consumo privado, principal motor económico do país. En terceiro lugar, o final das políticas expansivas por parte da Reserva Federal e a desaceleración e a vulnerabilidade amosada polos países emerxentes provocou o regreso do capital internacional a Estados Unidos.

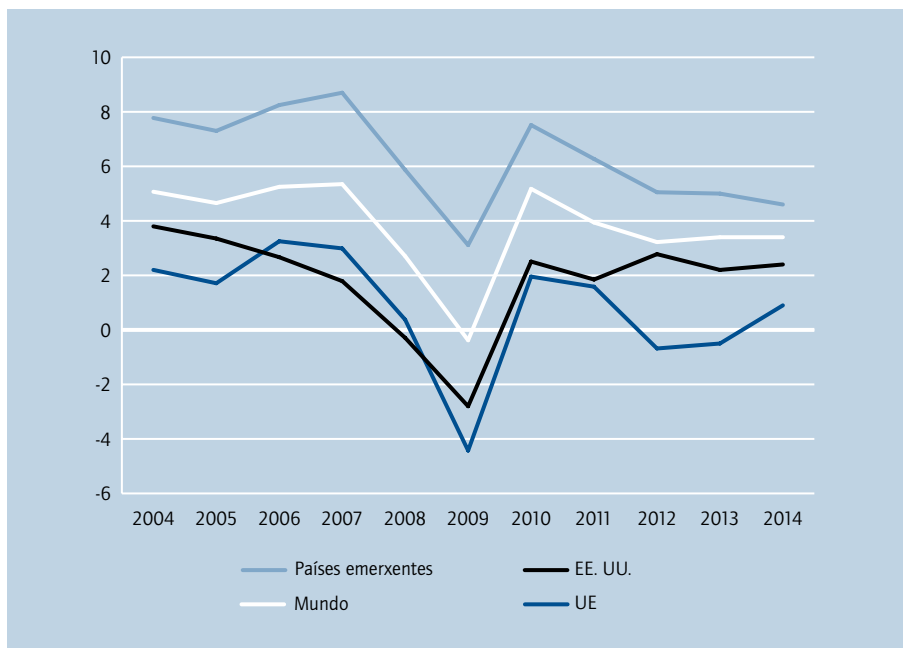
No tocante á política monetaria da Reserva Federal, a que ten maior capacidade de influencia no mundo, as presións deflacionistas do pasado exercicio e principios do 2015 evitaron a primeira suba de tipos de xuros en anos que, en todo caso, se espera que comece a producirse no actual. No que ás relacións económicas entre Estados Unidos e a UE se refire, unha das novas máis relevantes no escenario económico foron os avances nas negociacións do Acordo Transatlántico de Libre Comercio e Investimento (Transatlantic Trade and Investment Partnership ou TTIP, polas súas siglas en inglés). O TTIP é unha proposta para crear unha area de libre comercio entre a UE e os Estados Unidos que xeraría, de acordo cos cálculos oficiais europeos, 545 euros de renda adicional para unha familia de catro membros europea e 655 euros para unha norteamericana. As negociacións dos acordos están xerando un intenso debate en Europa e notables protestas cidadás, que posiblemente se intensifiquen no 2015.

Xapón, terceira economía mundial, caeu fortemente desde un 1,6% no 2013 a un -0,1% no 2014. As profundas medidas impulsadas desde que no 2012 Shinzo Abe tomou o control do Goberno para poñer fin a 15 anos de estancamento económico

¹ *The economic benefits of fracking*. Brookings Institution. 2015.

Gráfico 1

Taxa de variación do PIB (en %)

(*Abenomics*), baseadas en gran parte nun xigantesco estímulo fiscal, están tardando en dar os froitos esperados. Durante 2014 Xapón entrou en recesión no segundo e terceiro trimestres do ano, en gran medida por unha forte suba do IVE do 5% ao 8% co obxectivo de combater a débeda pública máis alta do mundo, do 230% do PIB, o que provocou una abrupta caída do consumo privado. Finalmente, no cuarto trimestre a economía comezou a estabilizarse e coller forza e regresou a taxas positivas, impulsada pola debilidade do ien e as exportacións. O FMI prevé que a economía xaponesa presente un crecemento que debería estabilizarse no 2015 e 2016 por enriba do 1% do PIB.

Economías emerxentes

O desempeño económico nos países emerxentes empeorou marcadamente no 2014 debido á desaceleración da economía chinesa, o fin do ciclo de elevados prezos das materias primas e a reversión na orientación da política monetaria nos Estados Unidos. Os países emerxentes rexistraron o menor crecemento do PIB dos últimos 12 anos se exceptuamos o 2009. A economía chinesa avanzou un 7,4% no 2014, a menor taxa de crecemento dos últimos 24 anos. A desaceleración evidencia o esgotamento dun modelo baseado na acumulación de factores —fundamentalmente capital— que

serviu para que o país acadase o estatus de renda media e se convertese nunha potencia económica mundial, pero que provocou numerosos desequilibrios que ameazan a continuación do desenvolvemento da segunda economía mundial. Tal e como recoñeceu o propio presidente Xi Jinping, China entrou nun novo escenario económico, caracterizado por un crecemento estrutural máis modesto, entre o 6% e o 7% anual, pero máis equilibrado e sustentable. Os riscos que afronta a economía chinesa son de gran magnitude, como controlar a chamada banca na sombra, reformar o sistema fiscal para acabar coa xigantesca débeda dos gobernos locais ou frear o deterioro medioambiental que provoca máis de 500.000 mortes prematuras cada ano.

En todo caso o país asiático comezou a viraxe da súa economía cara a un novo modelo. O investimento público está deixando paso ao consumo privado, que avanzou tres puntos do PIB ata o 51% en 2014, apoiado por un crecemento da renda dispoñible dos fogares do 8%. Polo lado da oferta, as manufacturas de baixo valor engadido van deixando paso ás actividades produtivas máis innovadoras e aos servizos, nun país que inviste o 2% do PIB en I+D —moi por enriba dos países do sur de Europa ou dos outros emerxentes— e que conta co maior número de graduados en carreiras técnicas do mundo. En resumo, China está decidida a competir con Estados Unidos por converterse no líder mundial en innovación, ou, o que é o mesmo, quere pasar de ensamblar o iPhone a idear e deseñar o novo *smartphone* de referencia a nivel global. De particular relevancia é o lanzamento dun novo banco multilateral a iniciativa de China, o Banco Asiático de Investimentos e Infraestruturas (Asian Infrastructure and Investment Bank ou AIIB, polas súas siglas en inglés), dotado, en principio con 50.000 millóns de euros, e que supón un paso á fronte da economía asiática na intención de avanzar cara a un novo multilateralismo alternativo ao promovido polo FMI e o Banco Mundial.

Por outro lado, ambas as institucións alertaron de que América Latina, que creceu só un 1,3% en 2014, incluso menos que a zona euro, entrou en declive, logo de varios anos de elevado crecemento que chegaron a ser chamados de época dourada de América Latina. Os principais factores foron a menor demanda de materias primas por parte de China como resultado da desaceleración no país asiático, o final das políticas expansivas da Reserva Federal norteamericana e máis recentemente a caída do prezo do petróleo. A estes factores —posiblemente xa estruturais— súmanse os endémicos problemas da rexión, nos que non se avanzou o suficiente nos anos de bonanza, como o débil nivel de infraestruturas, o pobre desempeño educativo, a informalidade ou a desigualdade. Con todo, as perspectivas da rexión, con 167 millóns de cidadáns pobres e unha nova e fráxil clase media, son moito menos esperanzadoras que uns anos atrás, e o FMI prevé un crecemento de tan só 0,8% para 2015.

En todo caso América Latina caracterízase tamén por unha elevada heteroxeneidade entre os 20 países que a conforman. Os dous motores da rexión ofrecen síntomas de esgotamento. Especialmente preocupante é o caso de Brasil, que só avanzou un 0,1%, moi afectada pola caída do prezo do petróleo e do ferro, así como da compra de bens de capital por parte de Arxentina e, rexistrando, ademais, recentes problemas de corrupción polo caso Petrobras que afectan a estabilidade política. México creceu un 2,1% e as profundas reformas impulsadas polo presidente Peña Nieto en áreas como

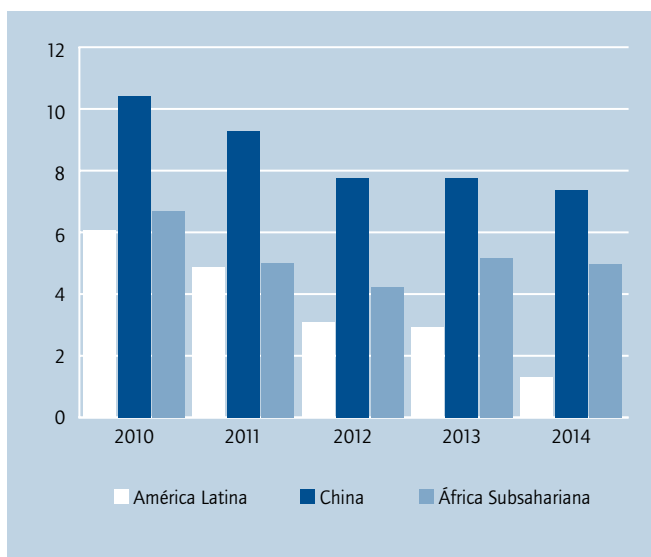
a enerxía, a competencia, o sistema fiscal ou o mercado do traballo deberían incrementar a medra potencial da economía. México viu-se favorecido pola súa maior correlación co ciclo económico dos Estados Unidos en lugar de China, como sucede cos países do sur da rexión. Polo demais, no 2014 afondouse na fenda que separa as dúas *Américas Latinas*. Na área do Pacífico, as economías máis aperturistas e saneadas, Chile, Colombia e Perú —unidos xunto a México na prometedora Alianza do Pacífico— creceron un 1,8%, 4,6% e 2,3% respectivamente. Polo contrario, os países con maior perfil intervencionista presentaron rexistros desiguais: Venezuela e Arxentina caeron un 3% e un 1,7% respectivamente, mentres que Bolivia e Ecuador creceron un 5,4% e un 3,6%.

A rexión MENA (Middle East and North Africa) tivo un avance conxunto do 2,6%, catro décimas máis que no ano anterior. Os países do Consello de Cooperación do Golfo, como Arabia Saudita, EAU ou Qatar, cunha elevadísima dependencia do petróleo para a xeración de recursos públicos cos que apoiar a transición cara a unha economía máis diversificada, comezaron a experimentar os efectos da caída nos prezos dos hidrocarburos. Os países do Magreb presentaron taxas de crecemento entre o 2,3% de Tunisia e o 4,1% de Alxeria, coa excepción de Libia, que caeu un 24% como resultado do conflito armado que se estendeu desde outros países da rexión como Siria ou Iraq. Por último, cabe mencionar que a economía rusa só avanzou un 0,6% no pasado ano, consecuencia igualmente da evolución do prezo do petróleo, pero tamén das sancións impostas debido ao conflito con Ucraína e a desvalorización do rublo. A situación en Rusia e en Oriente Medio están sendo os dous principais focos de risco xeopolítico para a economía mundial no 2015.

Por último, cómpre mencionar que os temas de debate público na economía internacional no 2014, e que previsiblemente continúen no 2015, se centraron na desigualdade e nos efectos da caída do petróleo. No que respecta ao primeiro, datos como que as 85 persoas máis ricas do mundo dispoñan de tanta riqueza como a metade da poboación mundial ou que a desigualdade empeorase marcadamente nos últimos 30 anos son cada vez menos aceptados pola poboación dos países avanzados. Ademais, diversos informes publicados no 2014 amosaron como a desigualdade prexudica gravemente o crecemento económico e a estabilidade dos países. Aínda que polo momento non se produciron grandes avances para revertir a aceleración da desigualdade no mundo, é de esperar que este asunto pase a formar parte das axendas de gobernos e organismos internacionais nos próximos anos.

Gráfico 2

Taxa de variación do PIB (en %) en países emerxentes

Pola súa parte o petróleo caeu desde xuño ata finais de ano un 40% do seu valor, quedando por debaixo dos 60 dólares por barril, como resultado do uso das mencionadas técnicas extractivas non convencionais nos Estados Unidos (*shock* de oferta) e a desaceleración da economía chinesa, país que concentra o 40% das compras mundiais de petróleo (*shock* de demanda). Pese a que o impacto global da caída do petróleo será positivo, aumentando o crecemento no mundo nun 1%, tamén ten graves implicacións xeoestratéxicas en varios países. As economías cunha elevada dependencia dos ingresos públicos dependentes do petróleo, como Rusia, Venezuela ou Irán, experimentarán un forte impacto fiscal e deberán reorientar a súa política económica co exterior á procura de novas fontes de ingresos, o que afectará o mapa de relacións entre os países emerxentes, nun escenario aínda incerto, pero que anticipa profundos cambios.

O FMI prevé unha aceleración do crecemento da economía mundial de cinco décimas para o 2015, ata o 3,5% do PIB, e de 3,8% en 2016.² As economías avanzadas deberían crecer un 2,4% no seu conxunto tanto en 2015 como en 2016 e as emerxentes un 4,3% e 4,7% respectivamente. A zona euro continuará sendo a rexión económica cun menor crecemento, en torno ao 1,5% anual, a metade que os Estados Unidos. Os países emerxentes, pola súa parte, confirmarán un escenario de desaceleración, que levaría a economía chinesa ata un avance do 6,8%, sendo especialmente preocupantes as previsións para América Latina, dun 0,9% en 2015 (con Brasil en recesión) e un 2% no 2016.

O FMI sinala como elementos esenciais para consolidar a recuperación a continuación de políticas monetarias acomodaticias para superar as tensións deflacionistas e impulsar a actividade económica —en particular na zona euro e Xapón—, e manter o equilibrio entre o control da débeda pública e os plans de investimento. Os países emerxentes deberán continuar cunha implantación decidida da política de reformas para incrementar a produtividade, como os investimentos en infraestruturas, a mellora no clima de negocio, así como acelerar as reformas en educación e no mercado de traballo. Os principais riscos da economía mundial serán o manexo do novo escenario das economías excesivamente dependentes do petróleo, a resolución do problema grego e as tensións xeopolíticas en Ucraína e Oriente Medio.

Economía española

A economía española avanzou un 1,4% no 2014, e un 0,9% no primeiro trimestre do 2015, confirmando os bos augurios da senda positiva iniciada en 2013. A consolidación deste novo ciclo de crecemento viuse impulsada por factores tanto internos como externos. Entre os internos destacan os notables avances na corrección dos desequilibrios acumulados na época de expansión, en especial a posición fiscal e externa,

² World Economic Outlook (WEO), previsións de abril de 2015.

que incrementou a confianza dos axentes económicos e as expectativas. Ademais, a recuperación do consumo privado foi impulsada polo mercado de traballo que creou 400.000 novos postos de emprego en 2014. Entre os factores externos destacan a caída do prezo do petróleo en mínimos dos últimos cinco anos, chegando a 50\$/barril, e a cotización á baixa da moeda única, dun 30% respecto ao dólar desde principios de 2014, que incrementaron a competitividade das empresas españolas.

Unha das mellores noticias da recuperación da economía española é que vén sustentada en parte pola recuperación do consumo privado, que aumentou un 2,4% en 2014 logo dunha década de retroceso. Os factores que están detrás do maior consumo privado son o cambio de ciclo no mercado de traballo, a contención dos prezos, o aumento da riqueza financeira (apoiada á súa vez na suba dos activos nas bolsas de valores) e o incremento no volume de crédito concedido ás familias. En todo caso cabe destacar que o crecemento da economía española por esta vía é limitado, xa que o avance do consumo se produce en detrimento da taxa de aforro, e as familias españolas necesitan de aforro para reducir a súa inxente débeda privada. Pola súa parte, o gasto das administracións públicas no seu conxunto apenas contribuíu á medra da economía española no 2014, no que tan só avanzou un 0,1%.

A formación bruta de capital fixo (FBCF) registrou un avance do 3,4%. Dentro deste a contribución foi desigual entre o investimento en construción, que se contraeu un 1,5%, e en bens de equipo, que se incrementou un 12,2%. O sector exterior tivo unha contribución negativa ao crecemento do PIB e como resultado dun incremento das importacións superior ao das exportacións, evidenciando a recuperación da demanda por parte das familias e empresas españolas. As vendas ao exterior de mercancías creceron un 2,5% en 2014, un ritmo superior ás exportacións europeas (1,3%), rexistrando un récord histórico de 240.000 millóns de euros. Na composición das exportacións cabe destacar un menor peso dos países emerxentes como resultado da súa desaceleración, compensada coas vendas aos tradicionais socios comerciais como Alemaña, Italia e Portugal. Por produtos, é destacable o vigoroso incremento das vendas ao exterior de vehículos, produtos de consumo e de alimentación e bebidas. A mellora das exportacións descansa na ganancia de competitividade-prezo dos produtos españois nos mercados internacionais, provocada tanto pola caída do prezo dos carburantes como dos custos laborais unitarios, que descenderan un 6,9% desde 2009 e que actualmente se encontran en niveis do ano 2007.

Gráfico 3

Evolución do PIB (en %) da economía española

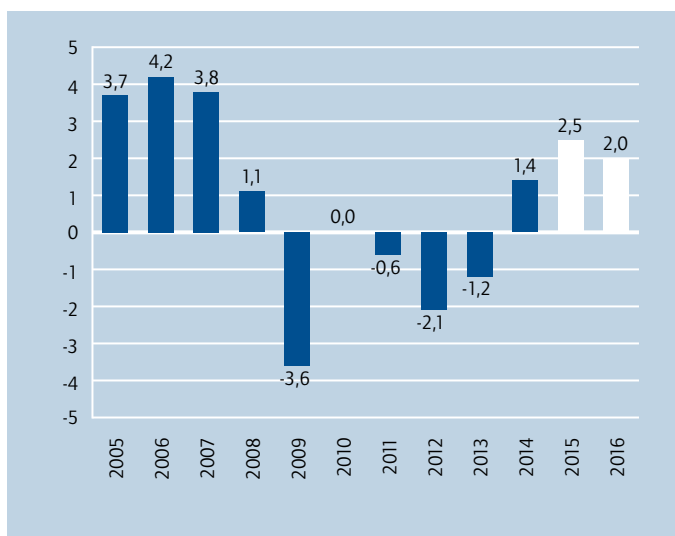
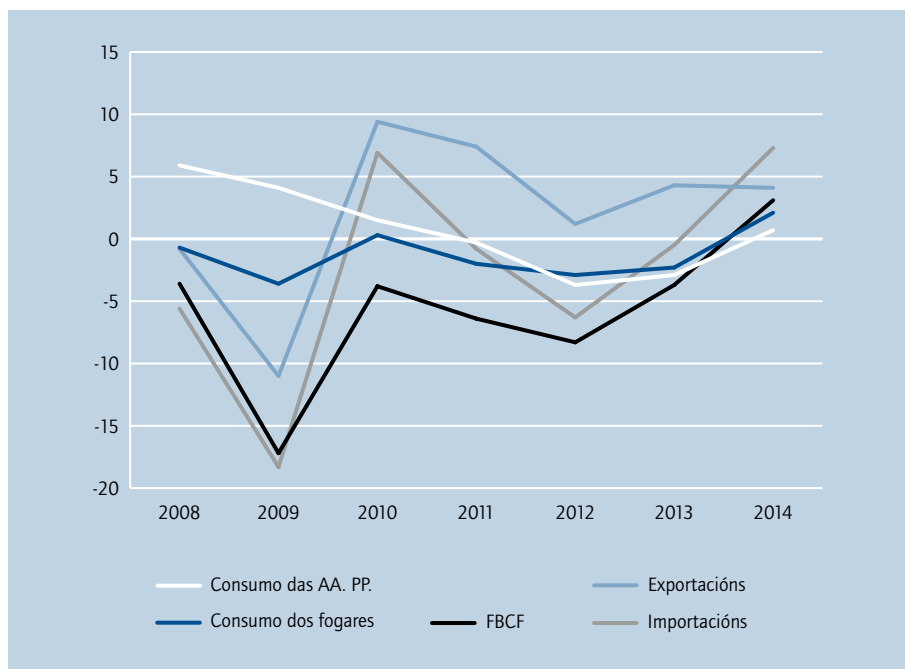

Gráfico 4

Taxa de variación do PIB (en %) por compoñentes da demanda en España

A outra cara da moeda é que as importacións rexistraron un crecemento maior, do 5,7%, por valor de 264.506 millóns de euros, deixando en consecuencia un déficit comercial de 24.572 millóns de euros, o que supón revertir o proceso de axuste do desequilibrio exterior que con tanto éxito levou a cabo a economía española nos últimos anos. É indicativo de que unha vez que os axentes económicos en España melloran as súas expectativas, volverán ao recurso do financiamento externo cando aínda rexistren un elevado nivel de endebedamento.³ Á marxe das mercancías, a balanza de servizos viuse impulsada por un novo rexistro histórico de chegada de turistas a España, que alcanzaron os 65 millóns, un 7,1% máis que no ano anterior, cun gasto estimado de 63.000 millóns de euros e a creación de 65.000 novos empregos.

A recuperación da economía española comezou a ter efectos positivos no mercado laboral no 2014, no que se crearon 392.000 novos postos de traballo. A taxa de paro fechou o ano no 23,7% da poboación activa, descendendo dous puntos porcentuais desde finais de 2013. Por sectores económicos, o desemprego descendeu nos servizos en 172.800 persoas, na construción en 69.700, e na industria en 36.400, mentres que aumentou no sector agrícola en 24.200 persoas. Características particularmente

³ Os datos sobre o comercio exterior son da Secretaría de Estado de Comercio.

preocupantes son que a redución do desemprego afectase todos os tramos de idade, coa importante excepción dos maiores de 55 anos, e tamén que ao final do ano un total de 1.766.300 fogares españois tivesen todos os seus membros activos en paro. A taxa de paro baixou en practicamente todas as comunidades autónomas, aínda que continúa a marcada disparidade entre as do norte, onde Navarra, País Vasco ou A Rioxa presentan taxas de 14,9%, 16,6% e 17,2% respectivamente, fronte ás do sur, con Andalucía, Illas Canarias e Extremadura, con taxas do 34,2%, 31,1% e 30% respectivamente, e que son as que rexistran maior desemprego no 2015 en España, senón no conxunto de Europa.

Respecto ás contas públicas, no 2014 o Goberno español continuou coa política de axuste iniciada no ano 2010, aínda que dun modo máis suave que en exercicios anteriores, a fin de non danar a recuperación económica e o mercado de traballo nun contexto de proximidade dun novo ano electoral. O pasado ano fechou cun déficit público para o conxunto das administracións públicas do 5,8% do PIB,⁴ en liña cos compromisos adquiridos con Bruxelas no Programa de Estabilidade,⁵ aínda que foi o segundo máis elevado da UE despois de Chipre. A débeda pública do total das AAPP continuou a súa senda ascendente e situouse no 97,8% do PIB,⁶ aínda que con vencementos maioritariamente de longo prazo.

Como resultado do incremento da confianza na economía española, os investidores internacionais incrementaron a súa posición en España, deixando como resultado un endebedamento externo adicional de 71.500 millóns de euros. Os investidores esixiron unha prima de risco en torno aos 100 puntos básicos (fronte ao teito de 649 no verán de 2012) e que incluso permitiu o Tesouro financiarse con xuros negativos nunha emisión de letras a 3 e 6 meses por primeira vez na historia. Pese ás boas condicións de financiamento durante 2014, a débeda externa —pública e privada— ascendeu ata os 1,7 billóns de euros ou, o que é o mesmo o 160% do PIB, segundo datos do Banco de España.

Respecto da inflación, a forte caída dos prezos enerxéticos e, en menor medida, dos prezos dos alimentos, levou a unha inflación media anual do -0,2% (0% a subxacente, unha vez excluídos produtos enerxéticos e alimentos sen elaborar). A deflación en España presenta un efecto positivo e un negativo. O positivo está relacionado coa mellora da competitividade da economía en xeral e das empresas en particular nun contexto europeo cunhas taxas de inflación significativamente superiores. O negativo é que detrae capacidade dos axentes económicos para afrontar os pagos da débeda acumulada nos últimos anos. En canto ao temido efecto negativo para o consumo provocado pola deflación non se está a producir, debido posiblemente a que é percibido como un efecto temporal provocado pola caída do prezo da enerxía.

⁴ Ministerio de Facenda e Administracións Públicas.

⁵ As axudas concedidas ás entidades financeiras non computan para o obxectivo de cumprimento de déficit público.

⁶ Dato do Banco de España en marzo de 2015.

Pese á innegable recuperación da economía española e o retorno das principais variables económicas a taxas positivas, o retorno do crecemento económico vén caracterizado por un modesto impacto no benestar da sociedade española. Ademais dunha taxa de paro que se manterá a niveis elevados ata finais da presente década, o final da crise deixa os salarios dos españois un 27% por debaixo da media europea. Un total de 3,3 millóns deses parados son de longa duración (máis dun ano en paro) e deles un 39% son maiores de 45 anos e con escasas posibilidades de empregabilidade. Ademais, existe cada vez unha maior constatación do rápido incremento da desigualdade na sociedade española no proceso de saída da crise, sendo España o segundo país da UE onde máis aumentou a desigualdade.

Igualmente preocupante no proceso de recuperación económica son os indicios de volta ao patrón de crecemento anterior á crise. Polo que respecta ao modelo de crecemento, e tomando coa cautela debida os datos que ata o de agora amosa unha recuperación aínda incipiente, non parece que España camiñe cara a unha economía cunha maior base industrial e cun maior peso de actividades innovadoras e de

valor engadido. Este modelo, que sería desexable para incrementar os niveis de produtividade de renda e de benestar, non parece o escenario máis plausible, especialmente despois dos recortes do gasto experimentados en partidas tan relevantes como educación ou investigación e desenvolvemento. A nivel macroeconómico o axuste fiscal segue lonxe de completarse, e España foi un dos países que máis incrementou o déficit público e da débeda pública no período de crise. O problema de xeración de

ingresos para manter o Estado de Benestar segue sen estar solucionado nun país cun déficit primario do 2% e cunha das poboacións máis avellentadas de Europa. O axuste do sector exterior, que avanzou enormemente ao longo de 2014, parece revertirse a principios do 2015, tal e como xa se comentou, e España volve consumir apoiada no aforro externo.

A finais do mes de abril de 2014 o Goberno presentou o seu cadro macroeconómico para os próximos catro exercicios. As previsións, revisadas á alza, son dun crecemento do 2,9% para 2015 e 2016 e do 3% para 2017 e 2018. Particularmente optimista parece a baixada estimada da taxa de paro, que se reduciría desde o 22,1% no final do 2015 ata o 15,6% en 2018. Pola súa parte o Banco de España elevou as previsións de crecemento debido a unha mellora no contorno financeiro e á velocidade coa que se están a corrixir os desequilibrios, segundo afirmou o regulador, deixándoa nun 2,8% para 2015 e de 2,7% para 2016.

Respecto aos organismos e institucións internacionais, en febreiro de 2015 a Comisión Europea tamén mellorou as súas previsións para España. Segundo a institución,

Cadro núm. 1

Panel de previsións de variación do PIB en España (en %)

	2015	2016
Goberno	2,9	2,9
Banco de España	2,8	2,7
Comisión Europea	2,3	2,5
OCDE	1,7	1,9
FMI	2,5	2,0

Fonte: Elaboración propia.

o crecemento será do 2,3% no presente exercicio e do 2,5% no 2016 (0,6% e 0,3% máis respecto ás previsións de novembro de 2014). Pese a revisión positiva de case todas as variables, incluída a taxa de paro, que descenderá ata o 20,7% nos próximos dous anos, segundo Bruxelas, a relación débeda pública/PIB aumentará ata situarse no 102,5% por primeira vez a finais de 2016. Pola súa parte, o FMI revisou á alza na primavera de 2015 as súas estimacións de crecemento para a economía española, deixándoas no 2,5% para 2015 (medio punto máis que nas últimas previsións tres meses antes) e 2% no 2016. Por último a OCDE presentou unhas previsións do 1,7% para 2015 e 1,9% para 2016 no mes de novembro de 2014. No peche da presente publicación aínda non se publicara a actualización que fai o organismo todos os anos na primavera de 2015.

Economía galega

A economía galega creceu un 0,4% no ano 2014 segundo o Instituto Galego de Estatística (IGE) (0,5% segundo o Instituto Nacional de Estadística, INE), a primeira taxa de crecemento positiva anual nos últimos catro anos,⁷ confirmando a recuperación económica e a saída da recesión. Con todo, sendo o retorno a taxas de crecemento positivas unha excelente nova para a economía galega, cómpre destacar que ese avance é máis lento do que se está a producir tanto en España como na zona euro, que creceron un 1% e un 0,5% máis que Galicia respectivamente no pasado ano. O PIB *per cápita* situouse en Galicia nos 19.954 euros, un 0,3% máis que no ano anterior, sendo o segundo ano de suba consecutiva, aínda que a 1272 euros de distancia do máximo histórico acadado en 2008. Desde o comezo da crise, Galicia conseguiu acelerar o proceso de converxencia en PIB *per cápita* con España, pero no 2014 rexistrouse unha involución, e dita diferenza incrementouse en 201 euros.

Galicia foi a comunidade autónoma que menos creceu en 2014 en España, nun ano no que aumentou o PIB de todas as CCAA. As que rexistraron un maior crecemento, por enriba do 2%, foron A Rioxa (2,5%), Estremadura (2,2%), Illas Canarias (2,2%) e a Comunidade Valenciana (2,1%). Polo contrario, Cantabria (1%), Madrid (1%) e Asturias (0,8%), ademais de Galicia, non superaron a taxa de crecemento do 1%.

Fundamentalmente a economía galega creceu menos que a media nacional e europea debido á forte desaceleración das súas exportacións de bens e servizos, que pasaron de crecer un 11,6% en 2013 a tan só un 1,3% en 2014. Ademais, o maior crecemento das importacións (1,4%), provocou que a contribución do sector exterior ao crecemento fose negativa, tamén contrariamente ao que ocorreu no 2013. En contraposición, a demanda interna achegou un 0,4% ao PIB, a primeira contribución positiva

⁷ O INE realizou un cambio de base na contabilidade nacional en 2014, no que a economía galega foi unha das máis prexudicadas.

desde o comezo da crise económica, o que suxire que o motor económico de Galicia pasou de atoparse no sector exterior en 2013 a estar na demanda interna en 2014.

Na demanda interna todas as súas compoñentes contribuíron á variación positiva do PIB. Con todo, Galicia, cun déficit público do 1% en 2014, continuou co cumprimento das contas públicas pactadas polas CCAA co Goberno central, que obrigaban a un déficit non superior ao 1%, para atender ao compromiso para o conxunto das administracións públicas pactado con Bruxelas. Ademais de Galicia, só Navarra, País Vasco e Illas Canarias cumpriron cun déficit público non superior ao 1% do PIB.

Consonte o menor crecemento do PIB, o mercado de traballo en Galicia mostrou en 2014 un menor dinamismo que no conxunto do Estado. En termos interanuais o emprego caeu un 0,8%, e a poboación activa, un 1,3%. Este retroceso dos activos facilitou que a taxa de paro experimentase unha lixeira caída de catro décimas, situándose no 21,7%. A caída na taxa de paro foi inferior á experimentada no Estado (1,7 puntos porcentuais), onde o emprego creceu o 1,2%. O feito máis positivo é a progresiva desaceleración que se observa ao longo do ano na caída da ocupación que finalmente mostrará un aumento no primeiro trimestre de 2015.

A economía galega gañou competitividade no 2014 tanto fronte ao exterior e á UE, como con respecto á OCDE. O custo salarial por traballador e mes sitúase en

Gráfico 5

Taxa de variación do PIB (en %) e valor do PIB per cápita

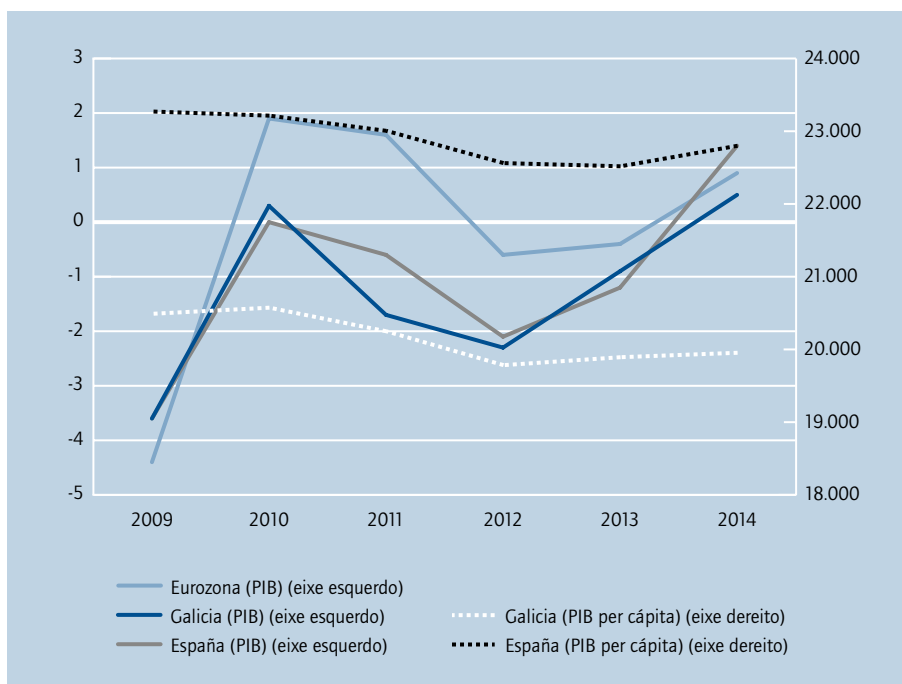
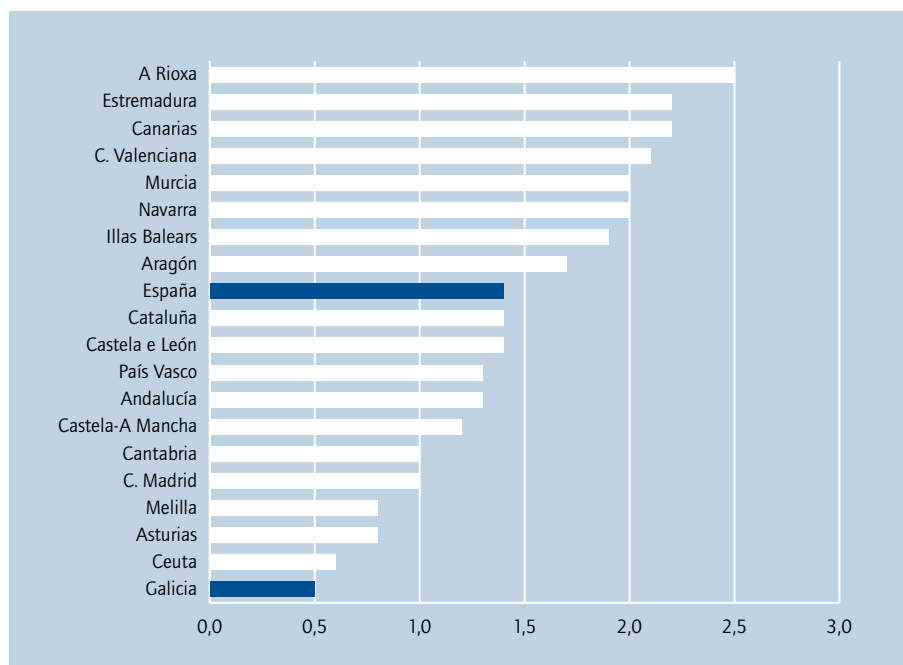

Gráfico 6

Taxa de variación do PIB (en %). Ano 2014

Galicia en 1796 euros no último trimestre de 2014, un 0,5% menos que no ano anterior. Galicia mantívose como a sexta comunidade autónoma con custos laborais máis baixos. A caída dos custos laborais está en liña co descenso dos prezos no pasado ano. A inflación en Galicia no 2014 foi exactamente a mesma que a media do Estado, -1%, segundo datos do INE, co que cabe afirmar que a economía galega experimentou un proceso deflacionista. As maiores caídas de prezos rexistráronse en sectores de telecomunicacións (-5,7%), transporte (-4,2%) e ocio e cultura (-1,8%). Polo contrario, os sectores con maior alza dos prezos foron ensino (1%) e hoteis e restaurantes (0,5%).

As liñas básicas do comportamento dos sectores económicos galegos en 2014, cuxa análise polo miúdo se realizará nos sucesivos capítulos deste informe, son as que seguen.

Do mesmo modo que as tendencias constatadas a nivel español e europeo, a dinámica do sector agrario galego caracterizouse en 2014 por unha expansión dos volumes de produción e o abaratamento das materias primas, pero eses elementos favorables foron contrarrestados polo acusado deterioro dos prezos percibidos polos agricultores. O resultado foi que a renda global do sector sufriu por terceiro ano consecutivo unha significativa caída, que veu acentuar a contracción que a caracteriza no conxunto das dúas últimas décadas. Xunto ao deterioro dos ingresos, o outro elemento que define a conxuntura do sector en 2014 é a reactivación, segundo a EPA, do descenso da

Cadro núm. 2

Taxa de variación do PIB e dos compoñentes da demanda (en %)

	2011	2012	2013	2014
Galicia				
Consumo dos fogares e ISFLSF	-1,7	-3,5	-2,3	0,5
Gasto AAPP	-1,2	1,0	-1,1	0,6
FBCF	-18,2	-5,0	-2,7	1,3
Exportacións	2,7	-7,4	11,6	1,2
Importacións	-6,4	-8,7	9,0	1,7
PIB	-0,5	-2,0	-1,0	0,4
España				
Consumo dos fogares e ISFLSF	-2,0	-2,9	-2,3	2,4
Gasto AAPP	-0,3	-3,7	-2,9	0,1
FBCF	-6,4	-8,3	-3,8	3,4
Exportacións	7,4	1,2	4,3	4,2
Importacións	-0,8	-6,3	-0,5	7,6
PIB	-0,6	-2,1	-1,2	1,4

Fonte: IGE e INE.

poboación ocupada, ata caer por debaixo das 50.000 persoas. O saldo final foi que, a pesar de reducirse a renda agregada, a renda media por traballador rexistrou no agro galego un notable incremento, en contraste coa súa diminución en España e na UE.

Esas tendencias globais da nosa agricultura foron o resultado de conxunturas dispares segundo as ramas ou orientacións produtivas, pero dentro dun panorama desfavorable para a maioría delas. O peor comportamento dos ingresos correspondeu ás ramas agrícolas, particularmente ás explotacións especializadas en patacas e froitas, constatándose tamén descensos nas de viño e hortalizas. Mentres que no ámbito gandeiro contrasta o deterioro da renda que sufriron as explotacións de vacún de carne e ovos coa súa estabilidade nas de avicultura de carne e o moderado incremento no porcino e nas explotacións lácteas. No caso concreto do sector lácteo, que viviu a última campaña do sistema de cotas, os datos mostran un moderado aumento dos ingresos no conxunto de 2014 (respecto a 2013), pero cun progresivo deterioro dos prezos desde mediados de ano que desembocou na fonda crise na que aparece sumido nos primeiros meses de 2015.

O sector pesqueiro galego enfrontouse en 2014 ao novo escenario imposto pola reformada política pesqueira común (PPC). Os obxectivos da nova política pasan por recuperar a sostibilidade dos recursos pesqueiros, prohibir os descartes, conceder poder de decisión ao sector descentralizando a toma de decisións, dar prioridade á acuicultura, apoiar a pesca artesanal, mellorar os coñecementos científicos sobre a situación das poboacións e asumir responsabilidades en augas exteriores a través dos acordos

internacionais da UE. O fondo europeo e marítimo para a pesca (FEMP) é o instrumento que financiará a aplicación da nova PPC a través do Ministerio de Agricultura, Alimentación e Medio Ambiente. Galicia recibirá 371 millóns de euros do FEMP para o período 2014-2020. Os primeiros TAC e cotas acadados baixo a nova PPC en 2014 permiten a Galicia manter en 2015 o nivel de explotación dos principais stocks de interese para a frota, con suaves reducións nalgúns casos.

Polo que respecta á produción pesqueira, 2014 foi un exercicio destacable, cun volume de pesca fresca dos máis altos dos derradeiros anos, e un récord histórico en descargas de pesca conxelada. En 2014 entrou en vigor o plan de xestión da sardiña, cunha redución do 55% do límite de captura con respecto a 2013, e o novo modelo de reparto de cotas de xarda e xurelo, que busca que a campaña se adapte ao ciclo migratorio das especies, pero que atopa forte oposición no sector do cerco que reclama a modificación dos criterios de repartición das cotas de ambas as especies. En canto á transformación e a comercialización de produtos da pesca, marisqueo e acuicultura, a Consellería do Medio Rural e do Mar destinou 47 millóns de euros a axudas para a convocatoria de 2014 e 2015, correspondendo 41,5 millóns de euros á anualidade 2014. As exportacións de preparados e conservas de pescados e mariscos incrementáronse un 12,4% en 2014, acadando un volume de 157.365 toneladas e un valor de 685,8 millóns de euros.

O sector industrial lastrou negativamente a evolución do PIB galego en 2014 e foi o principal factor explicativo do diferencial de crecemento coa economía española. A caída do 2,5% do VEB industrial galego contrastou co incremento do 1,5% de España. Na mesma dirección que o VEB evolucionou o índice de produción industrial (IPI) galego xa que descendeu un 4%. A esta caída contribuíu, sobre todo, o comportamento do grupo outro material de transporte, que inclúe o sector naval, así como o sector da automoción. Tamén mostrou unha evolución negativa o refinamento de cru e a industria do moble. Polo contrario, do grupo de sectores nos que medrou a actividade en 2014 cabe destacar a alimentación e bebidas, a industria química e as artes gráficas. Xunto á caída da produción tamén se observou unha diminución no número de empresas, un 2,8% do total, descenso máis elevado nas pemes industriais que nas microempresas. Case todos os sectores viron como se reducía o número de empresas, destacando a perda de 72 sociedades na industria da madeira, das cales 12 foron pemes.

Neste contexto de desaceleración da actividade e ante a moderación do gasto público, a política industrial articulada polas diferentes administracións contou con menos recursos dos que se dispoñía na primeira década deste século. O exercicio de 2014 foi o primeiro de vixencia do novo período de programación (2014-2020) da política rexional da Unión Europea, marco onde se encadran as políticas industriais. Non obstante, ante o retraso no deseño e posta en práctica dos novos programas, na realidade seguiron aplicándose as actuacións previstas no período de programación 2007-2013. No eido da política industrial o IGAPE é o seu principal impulsor. A súa incidencia en 2014 viuse condicionada polas dificultades para proporcionar financiamento ás empresas e polas expectativas empresariais, aínda non moi optimistas, sobre a execución de investimentos, o que reduciu a petición de axudas. Nas actuacións de

2014 tamén destacou o papel de capital risco nun escenario de crise como o actual. XesGalicia, sociedade participada polo IGAPE, xestiona sete entidades das que tres non tiveron actuacións en 2014. O investimento das sociedades restantes, en participación no capital e en préstamos foi de 7,9 millóns de euros.

Despois dun lustro de forte crise que reduciu a actividade un 10% con respecto a 2007, no ano 2014 existen indicios de que o sector da construción tocou fondo e comeza a amosar un cambio de rumbo coa alza das vendas de vivenda, o aumento do consumo de cemento e a recuperación do emprego. Porén, existen factores de carácter fiscal e de ciclo electoral que favoreceron conxunturalmente a recuperación dos indicadores. A evolución do sector ao longo de 2015 será crítica para confirmar o comezo do ciclo ascendente. De todos os xeitos segue a haber sombras. Aínda que o crédito parece fluír con máis facilidade a partir das medidas expansivas do BCE, existe un importante volume de vivendas non vendidas que lastra o inicio de novas actividades de promoción e a conseguinte xeración de emprego. Os prezos, aínda que caeron fortemente desde máximos, parecen excesivos en relación á renda das familias e probablemente a tendencia deflacionista continúe a taxas cada vez máis moderadas nos vindeiros anos. Polo que respecta á demanda pública de obras, 2015 aparece dominado polo longo ciclo electoral español neste ano, amosando unha tendencia moderadamente expansiva que pode verse freada en 2016.

O sector servizos recuperou en 2014 a senda do crecemento, medrando o seu VEB un 1,5%. Non obstante, esta mellora foi lixeiramente inferior á rexistrada en España. Os sectores relacionados coa demanda ás empresas son os que rexistraron o maior

Cadro núm. 3

Taxa de variación do PIB e dos compoñentes da oferta (en %)

	2011	2012	2013	2014
Galicia				
VEB primario	4,0	-1,3	-0,6	1,1
VEB industria	-2,8	-2,2	1,9	-2,5
VEB construción	-6,7	-6,1	-4,3	-1,7
VEB servizos	0,4	-1,7	-1,3	1,5
PIB	-0,5	-2,0	-1,0	0,4
España				
VEB primario	4,6	-12,8	15,6	3,3
VEB industria	0,1	-3,8	-1,8	1,5
VEB construción	-12,7	-14,3	-8,1	-1,2
VEB servizos	1,1	0,2	-1,0	1,6
PIB	-0,6	-2,1	-1,2	1,4

Fonte: IGE e INE.

crecemento aínda que tamén foi relevante a variación en comercio, transporte e hostalería, sectores que representan un terzo do VEB terciario galego.

En canto ao comportamento das principais ramas en 2014 cabe destacar o bo ano do sector turístico ata o extremo de alcanzar un récord de visitantes estranxeiros. En total, incrementouse nun 6,9% o número de viaxeiros e un 4,6% as noites de estadia. En consonancia con estes resultados tamén son positivos os datos alcanzados pola oferta turística, se ben as estadías son inferiores ás que se rexistraban antes do inicio da crise.

Na actividade de transporte, o clima de recuperación tamén chegou ás terminais do sistema aeroportuario galego, cun crecemento do 4,5%, se ben a principal terminal competidora, O Porto, medrou un 8,8%. Na mesma liña, as actividades de distribución e comercio experimentaron unha sensible melloría tras os resultados negativos dos anos precedentes. Bens de gran consumo, duradeiros, moda e téxtil recuperaron as súas vendas. O indicador sintético da cifra de negocios aumentou un 1,2%, variación menor que a do conxunto de España, 3,7%.

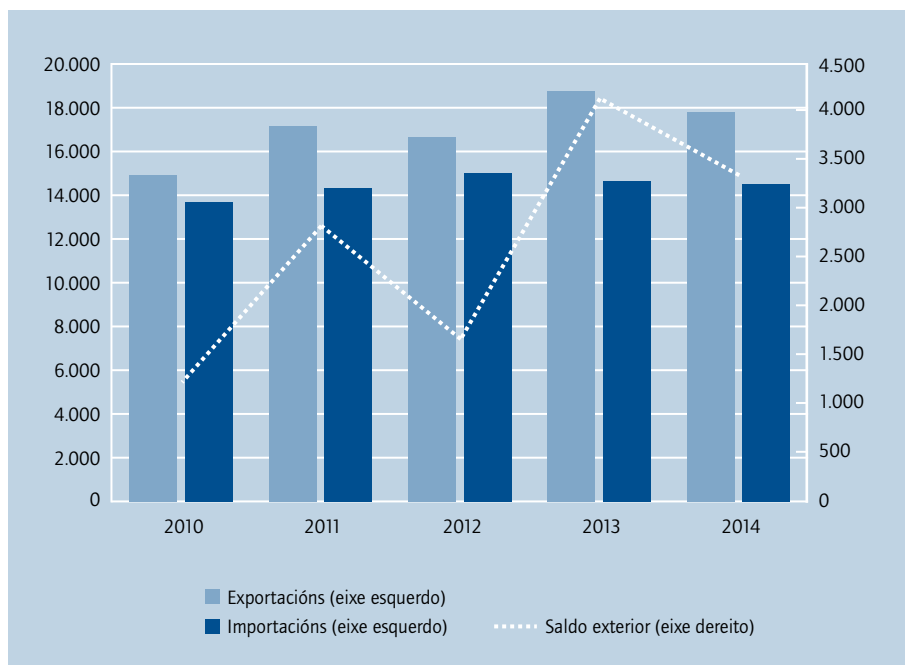
No sector exterior, as exportacións galegas tiveron un retroceso do 5%, se ben, os 17.825,3 millóns de euros contabilizados en 2014 é o segundo valor máis alto, por detrás de 2013, desde que existen estatísticas. A desaceleración explícase polo comportamento da maioría dos principais grupos de bens exportadores galegos, en especial material de transporte, no que o valor do exportado caeu un 5,9% debido a unha menor facturación tanto no sector naval como na automoción. A evolución tampouco foi positiva en metais e as súas manufacturas, caldeiras, maquinaria e material eléctricos, combustibles minerais e alimentación. Pola contra, materiais téxtiles e confección mostrou un notable dinamismo grazas, sobre todo, á evolución das transaccións do grupo Inditex. Os resultados das exportacións dispoñibles ata abril de 2015 amosan un incremento do 5,6%, o que suxire que a desaceleración de 2014 foi conxuntural.

Os cinco principais destinos das vendas galegas ao exterior en 2014, Francia, Portugal, Italia, Reino Unido e Alemaña, representaron o 57% do total, e reflicten a elevada dependencia do comercio galego da demanda das economías europeas e, máis en particular, de Francia, destino de 1 de cada 4 euros vendidos ao exterior. Pese a iso, as exportacións de produtos galegos a algunhas economías emerxentes, como Marrocos, China ou Romanía, avanzaron un 12%, 6% e 11% respectivamente no 2014 e constitúen un sinal prometedor de apertura de novos mercados.

Despois de que o investimento estranxeiro recibido por Galicia aumentase en 2013 un 118% ata os 420 millóns de euros, un dos maiores rexistros da serie histórica, no 2014 descendeu fortemente ata os 51,8 millóns de euros, un 87% menos que no ano anterior. A caída débese fundamentalmente á ausencia de grandes operacións como as ocorridas no 2013 por parte de Luxemburgo, Brasil e México. Nun contexto de escaso investimento exterior e operacións destacadas, cómpre destacar a importancia relativa dos investidores procedentes de países emerxentes, en particular de América Latina. Dos 10 primeiros países, seis entrarían nesta categoría: México, Venezuela, Perú, Guatemala, Xordania e Brasil. O investimento exterior da economía galega foi de 380 millóns de euros, un 46% menos que no ano anterior, sendo a cifra máis baixa dos

Gráfico 7

Evolución das exportacións, importacións e saldo exterior (en millón de euros)

últimos 11 anos. Cómpre destacar que o sector inmobiliario e construtor concentrou o 78% deste investimento galego no exterior.

O comportamento da economía galega e da española en 2015, está condicionado por un escenario económico internacional no que se mesturan factores claramente positivos xa sinalados nos epígrafes anteriores (caída do prezo do petróleo, depreciación do euro, política monetaria expansiva do BCE) con outros que xeran fortes incertezas no panorama xeopolítico e económico, sendo a resolución da crise en Grecia o factor que vai a influír dun xeito máis decisivo no comportamento da economía na UE.

O proceso de recuperación económica, iniciado en España en 2014, vén mostrando unha consolidación progresiva nos primeiros meses de 2015, se ben a corrección dos fortes desequilibrios xerados nos anos da crise requirirán dun crecemento sostido e prolongado. A economía galega participa deste proceso, aínda que a súa traxectoria de crecemento está amosando un perfil máis baixo, como pon de manifesto o seu comportamento ao longo de 2014 xa comentado.

A información dispoñible, relativa aos indicadores de actividade e de demanda nos primeiros meses de 2015 apuntan na mesma dirección: asistimos a unha mellora progresiva da economía galega, pero continúa mostrando un menor dinamismo que a española. Así, o crecemento do PIB no primeiro trimestre en Galicia foi do 0,9% fronte ao 2,7% acadado no conxunto do Estado. En ambos os dous casos obsérvase unha

traxectoria crecente que previsiblemente se consolidará nos próximos trimestres. No caso galego cabe resaltar a recuperación da construción e da industria manufactureira, así como nas ramas de comercio, transporte e hostalería no sector servizos.

Entre os indicadores de actividade cómpre destacar que o índice de produción industrial en Galicia referente ao mes de abril recolle unha mellora importante en termos interanuais. Igualmente, o índice de confianza empresarial relativo ao segundo trimestre de 2015 alcanza o valor máis elevado desde o inicio da serie en 2013. Por outra banda, a cifra de negocios do sector servizos que, como xa se comentou anteriormente, mellorou sensiblemente en 2014, está medrando a unha taxa máis alta (3,5%) no primeiro cuadrimestre de 2015. Non obstante, estes tres resultados son inferiores aos logrados pola economía española. Por último, o índice do comercio minorista tamén exhibe un comportamento expansivo. Nos cinco primeiros meses de 2015, medrou, en prezos constantes, tanto en Galicia como en España, un 3%.

Tamén os resultados dispoñibles de 2015 para o sector turístico galego reflicten unha melloría que, neste caso, reviste máis intensidade que no conxunto do Estado. Os datos referidos aos cinco primeiros meses do ano así o indican. O número de viaxeiros que visitou Galicia medrou un 10,1% fronte ao 6,2% de España, e as pernoctacións, un 6% (3,9% en España).

Nesta mesma dirección, os indicadores do mercado de traballo en Galicia, relativos ao primeiro trimestre de 2015, apuntan cara á recuperación, en todo caso máis feble que a observada no mercado español. A EPA sinala un crecemento menor do emprego en Galicia (0,5%) que no conxunto do Estado (3%), o cal contribuíu a reducir o diferencial existente entre as taxas de paro (21,8% en Galicia e 23,8% en España). Non obstante, a información complementaria dispoñible xa ata o mes de xuño parece indicar unha mellora progresiva no mercado laboral: o crecemento interanual do número de afiliados á Seguridade Social en Galicia no mes de xuño foi do 2,4%, cando no 2013 o crecemento fora do 0,51% e, nese mesmo mes, o paro rexistrado caeu un 9,2%.

Neste contexto, os datos provisionais ata abril do comercio exterior galego mostran un crecemento do 5,6% no valor das exportacións e do 1,9% nas importacións, rachando coa tendencia negativa que amosaron os fluxos comerciais co estranxeiro no ano 2014 e recuperando o protagonismo que vén asumindo nos últimos anos.

En definitiva, os indicadores dispoñibles no primeiro semestre, coas cautelas que esixe un contexto externo inzado de incertezas, debuxan unhas perspectivas para a economía galega nas que o crecemento no 2015 mellorará sensiblemente o resultado alcanzado no 2014, se ben a recuperación continuará mostrando un perfil menos intenso que o da economía española no seu conxunto.

I. Mercado de traballo

- O mercado de traballo galego en 2014, segundo a Encuesta de Población Activa, presentou un menor dinamismo que a media nacional, tanto en termos de activos, como de emprego e paro.
- Nun contexto de declive demográfico persistente, a poboación activa en Galicia experimentou unha caída do 1,3%.
- Continúa a destrución de emprego, aínda que a un ritmo sensiblemente inferior ao de anos precedentes (-0,8%), mentres que no conxunto do Estado a ocupación crece un 1,2%.
- A ocupación diminuíu en todas as provincias, excepto en Ourense. Por sectores, a industria e os servizos experimentaron lixeiros incrementos, continuando a destrución de emprego no sector primario e na construción.
- A taxa de paro en Galicia reduciuse catro décimas ata o 21,7%, manténdose por debaixo da taxa española (24,4%) que, non obstante, experimentou unha redución maior (1,7 puntos porcentuais).
- Avance da contratación indefinida dun 26%, mentres os contratos temporais aumentaron un 11%.
- Forte efecto desánimo dos traballadores desempregados: aumenta o número de desempregados de longa duración que pasan á inactividade.
- Caída no segmento de poboación xuvenil en Galicia debido á saída cara a outros mercados laborais.
- Por primeira vez desde 2008 redúcese o número de desempregados rexistrados no Servizo Público de Emprego Estatal (SEPE).

Actividade, emprego e paro

A mellora nos principais indicadores do comportamento do mercado de traballo español rexistrada ao longo do ano precedente viuse confirmada durante 2014, especialmente no tocante á creación de emprego. Deste xeito, os indicios de que o máis profundo da recesión quedou atrás e que comeza unha nova fase expansiva son máis evidentes, sempre coa cautela que esixe a análise nun contexto que amosa aínda importantes incertezas macroeconómicas. Segundo a Encuesta de Población Activa (EPA) elaborada polo Instituto Nacional de Estadística (INE), a ocupación experimentou en 2014 un incremento de 205.200 persoas (1,2%), o que racha a evolución negativa que exhibira desde o comezo da crise. Non obstante, este aumento viuse acompañado dunha caída de 235.600 activos (-1%), mentres que a inactividade aumentaba en 111.500 persoas. Neste contexto, a saída de traballadores cara ao exterior continúa, ben sexa por retorno de inmigrantes aos seus países de orixe, ben sexa por traballadores nacionais que emigran en busca de oportunidades laborais. O efecto conxunto do aumento da ocupación e da redución da actividade foi un forte descenso do desemprego, con 440.700 parados menos (-7,3%). Ademais, este pulo da ocupación foi gañando intensidade ao longo do ano, con taxas de variación crecentes e positivas desde o segundo trimestre. Os datos correspondentes ao primeiro trimestre de 2015 apuntan a un fortalecemento do proceso, cunha taxa de variación respecto do primeiro trimestre de 2014 do 3%. A actividade, pola súa banda, foi suavizando o ritmo de caída ao longo do ano e no primeiro trimestre de 2015 a taxa de variación interanual amosa un valor positivo do 0,1%, o que pode estar indicando que a mellora no mercado laboral comeza a animar os traballadores á incorporación ao mercado laboral. A redución no desemprego acelerouse ao longo do ano, manténdose no primeiro trimestre de 2015 (taxa de variación interanual do -8,2%).

Fronte a esta evolución positiva do mercado de traballo no conxunto nacional, a economía galega amosou un menor dinamismo. Así, a ocupación seguiu a diminuír durante 2014, perdéndose 4400 empregos (-0,8%), aínda que suavizando o ritmo de caída respecto a anos precedentes (en 2012 a redución fora do 3,3%, e en 2013 do 3,9%). A poboación activa, pola súa banda, tamén diminuíu, con 17.100 activos menos (-1,3%), mentres que os inactivos aumentaban tan só un 0,3% (3400). En consecuencia, o desemprego reduciuse, aínda que a unha taxa moi inferior á nacional (8700 desempregados menos, un 3,1%). Aínda así, estes indicadores apuntan cara a unha certa mellora na dinámica do mercado laboral desde o comezo da recesión, sobre

todo cando temos en conta o primeiro trimestre de 2015, no que a ocupación comeza a rexistrar taxas de variación interanuais positivas (0,5%). En termos interanuais o emprego experimentou un comportamento errático ao longo do ano 2014, alternando taxas positivas e negativas, mentres que a poboación activa, pola súa banda, rexistrou caídas homoxéneas ao longo do exercicio. A dinámica do desemprego rachou a tendencia á alza no segundo cuadrimestre, confirmando a EPA do primeiro trimestre de 2015 esta evolución, cunha nova caída do desemprego en termos interanuais (8700 desempregados menos, -7,1%). A redución nos niveis de ocupación foi maior no caso dos homes (6300, un 1,2%) que no das mulleres (2100, un 0,4%), pero con dinámicas ao longo do ano moi diferentes: no caso dos homes a creación de emprego tivo lugar na segunda metade do ano, mentres que a ocupación feminina, pola contra, experimentou variacións negativas en todos os trimestres excepto o terceiro, no que permaneceu constante. O emprego creado a partires da segunda metade de 2014 foi exclusivamente masculino. Este feito, xunto a unha diferente dinámica da actividade (caídas xeneralizadas da actividade masculina ao longo do ano, maiores que as rexistradas polo grupo das mulleres) explica que o desemprego masculino se reduciuse un 5,2% (7900) e o feminino tan só un 0,6% (800).

A taxa de actividade galega¹ continuou a situarse por debaixo da nacional (53,8% fronte ao 59,6% respectivamente) con dinámicas similares (redución en ambos os dous casos de catro décimas). O diferencial, que se sitúa por tanto nos 5,8 puntos, permaneceu constante. Por sexos existen fortes diferenzas: a taxa masculina é 10 puntos superior á feminina (59% e 49% respectivamente). En calquera caso, o diferencial por sexos nas taxas de actividade respecto do conxunto nacional segue a ser maior para os homes (6,9 puntos) que para as mulleres (4,7 puntos).

A taxa de emprego,² pola súa banda, diminuíu en Galicia unha décima (sete décimas no caso da media nacional), ata situarse no 42,1%, tres puntos porcentuais (pp) por debaixo da española. No caso dos homes rexistrouse unha redución de tres décimas (ata o 46,2%) mentres que no das mulleres a taxa permaneceu constante no 38,4%. Esta evolución foi moi diferente da nacional, na que ambas as taxas aumentaron (sete e nove décimas respectivamente, ata situarse no 50,3% no caso dos homes e no 40% no das mulleres). O diferencial entre Galicia e España aumentou, por tanto, en oito décimas para o conxunto dos traballadores (1,2 puntos no grupo masculino, catro décimas no feminino).

A taxa de desemprego³ continúa situada en niveis moi elevados e, como resultado da evolución conxunta da actividade e da ocupación, reduciuse en Galicia catro

¹ A taxa de actividade defínese como o cociente entre a poboación activa e a poboación potencialmente activa, é dicir, maior de 16 anos.

² A taxa de emprego defínese como o cociente entre a poboación ocupada e a poboación potencialmente activa.

³ A taxa de desemprego defínese como o cociente entre a poboación parada e a poboación activa.

Cadro núm. 1

Balance do mercado de traballo segundo sexo (en miles de persoas)

	2013	2014				2015	
	Media	I trim.	II trim.	III trim.	IV trim.	Media	I trim.
Galicia							
Homes							
Activos	683,1	670,6	666,9	674,4	663,7	668,9	665,2
Ocupados	530,6	511,9	520,0	539,5	525,7	524,3	522,3
Parados	152,5	158,6	147,0	134,9	138,0	144,6	142,9
Inactivos	458,0	465,8	467,6	459,3	468,4	465,3	465,4
Mulleres							
Activos	607,9	609,2	608,9	601,1	600,6	605,0	598,0
Ocupados	475,8	470,9	471,5	477,8	474,7	473,7	465,2
Parados	132,1	138,3	137,4	123,3	125,9	131,2	132,8
Inactivos	633,3	627,7	625,7	632,7	631,8	629,5	633,0
Total							
Activos	1.290,9	1.279,8	1.275,8	1.275,6	1.264,3	1.273,9	1.263,2
Ocupados	1.006,4	982,8	991,5	1.017,3	1.000,4	998,0	987,5
Parados	284,6	296,9	284,3	258,3	263,8	275,8	275,7
Inactivos	1.091,4	1.093,5	1.093,3	1.092,0	1.100,2	1.094,8	1.098,3
España							
Homes							
Activos	12.521,4	12.282,1	12.373,2	12.399,3	12.382,0	12.359,2	12.322,4
Ocupados	9.315,8	9.165,6	9.441,0	9.605,9	9.558,3	9.442,7	9.520,2
Parados	3.205,6	3.116,6	2.932,2	2.793,5	2.823,7	2.916,5	2.802,3
Inactivos	6.339,6	6.475,5	6.413,2	6.380,7	6.391,8	6.415,3	6.444,7
Mulleres							
Activos	10.668,8	10.601,8	10.602,7	10.532,4	10.644,9	10.595,5	10.577,0
Ocupados	7.823,2	7.785,0	7.912,1	7.898,1	8.010,8	7.901,5	7.934,6
Parados	2.845,6	2.816,7	2.690,7	2.634,2	2.634,0	2.693,9	2.642,4
Inactivos	9.108,9	9.124,2	9.139,0	9.210,8	9.104,8	9.144,7	9.173,1
Total							
Activos	23.190,2	22.883,9	22.975,9	22.931,7	23.026,8	22.954,6	22.899,4
Ocupados	17.139,0	16.950,6	17.353,0	17.504,0	17.569,1	17.344,2	17.454,8
Parados	6.051,1	5.933,3	5.622,9	5.427,7	5.457,7	5.610,4	5.444,6
Inactivos	15.448,5	15.599,7	15.552,2	15.591,5	15.496,5	15.560,0	15.617,8

[Continúa] ▶

Cadro núm. 1 (continuación)

Balance do mercado de traballo segundo sexo

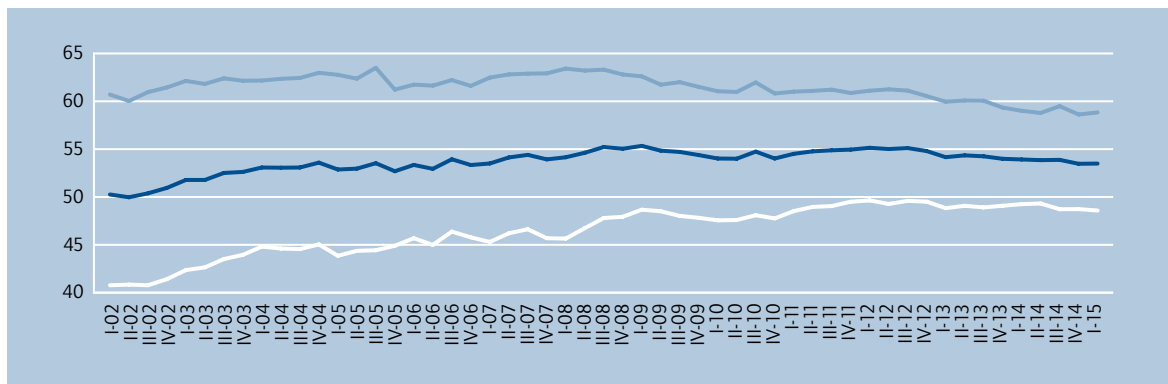
	% variación 2014	TVI (%)				
		2014				2015
		I trim.	II trim.	III trim.	IV trim.	I trim.
Galicia						
Homes						
Activos	-2,1	-2,2	-2,8	-1,5	-1,8	-0,8
Ocupados	-1,2	-3,8	-2,3	1,0	0,4	2,0
Parados	-5,2	3,0	-4,3	-10,3	-9,2	-9,9
Inactivos	1,6	1,7	2,6	0,9	1,2	-0,1
Mulleres						
Activos	-0,5	0,3	-0,1	-0,9	-1,2	-1,8
Ocupados	-0,4	-0,6	-0,3	0,0	-0,9	-1,2
Parados	-0,6	3,3	0,5	-4,3	-2,3	-4,0
Inactivos	-0,6	-1,4	-1,1	-0,1	0,2	0,8
Total						
Activos	-1,3	-1,1	-1,5	-1,2	-1,5	-1,3
Ocupados	-0,8	-2,3	-1,4	0,5	-0,2	0,5
Parados	-3,1	3,1	-2,1	-7,5	-6,1	-7,1
Inactivos	0,3	-0,1	0,5	0,3	0,6	0,4
España						
Homes						
Activos	-1,3	-2,5	-1,2	-1,2	-0,3	0,3
Ocupados	1,4	-0,8	1,2	2,4	2,7	3,9
Parados	-9,0	-7,2	-8,2	-11,6	-9,2	-10,1
Inactivos	1,2	2,4	0,8	1,4	0,2	-0,5
Mulleres						
Activos	-0,7	-1,0	-0,7	-0,9	-0,1	-0,2
Ocupados	1,0	-0,1	1,1	0,7	2,3	1,9
Parados	-5,3	-3,5	-5,7	-5,3	-6,8	-6,2
Inactivos	0,4	0,3	0,3	0,8	0,1	0,5
Total						
Activos	-1,0	-1,8	-1,0	-1,0	-0,2	0,1
Ocupados	1,2	-0,5	1,1	1,6	2,5	3,0
Parados	-7,3	-5,5	-7,0	-8,7	-8,1	-8,2
Inactivos	0,7	1,1	0,5	1,1	0,2	0,1

Fonte: INE, Encuesta de Población Activa.

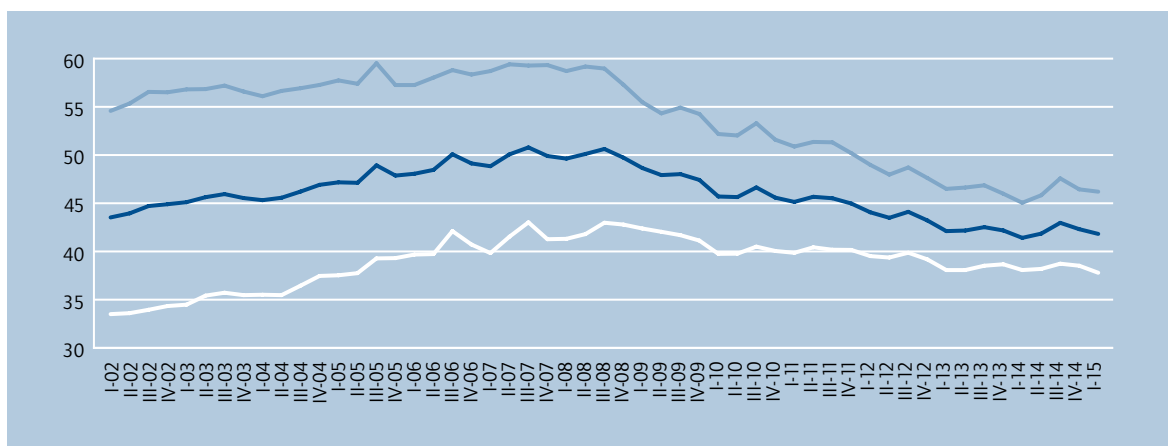
Gráfico 1

Taxas de actividade, ocupación e desemprego (en %) en Galicia

a) Taxas de actividade

b) Taxas de ocupación

c) Taxas de desemprego

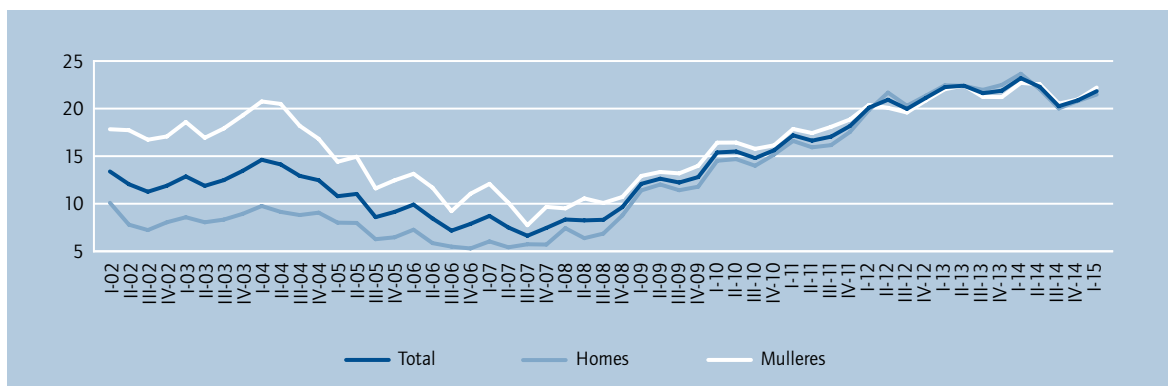
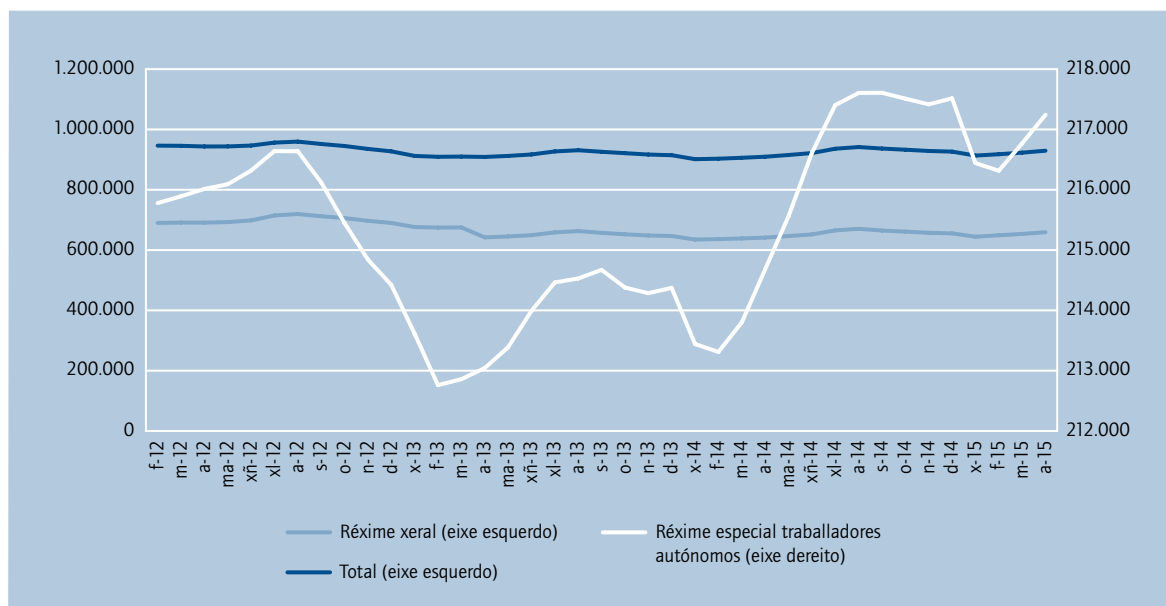

Gráfico 2

Afiliação á Seguridade Social por réximes

décimas ata o 21,7%. Aínda así, a taxa galega é 2,8 puntos inferior á nacional (24,4%) que experimentou unha redución maior (-1,7 pp). A taxa masculina reduciuse sete décimas (21,6%) e a feminina, ao igual que as demais taxas, permaneceu constante no 21,7%. Este feito contrasta co acontecido na media nacional, na que as taxas por sexos diminuíron, se ben o fixeron con maior intensidade no caso dos homes (2 e 1,2 puntos respectivamente).

Os datos proporcionados pola Seguridade Social relativos aos traballadores afiliados ao sistema en alta laboral complementan esta primeira visión. Esta estatística indica un aumento da afiliación ao longo de 2014 de 4200 traballadores, un 0,5% máis, sendo este o primeiro ano con variación positiva na serie desde 2008. Por réximes, a afiliación medrou máis en termos relativos no caso dos autónomos (2168, 1%) que no réxime xeral (2418, 0,4%), mentres que no caso do réxime especial de traballadores do mar continúa a redución que se vén rexistrando ao longo da última década, cunha variación do 2,2%. Esta evolución indica que a recuperación dos niveis de ocupación está a ter nos autónomos un protagonismo importante, como mostra o feito de que nos últimos catro anos a taxa de variación dos traballadores en alta baixo este réxime especial fose sempre superior á correspondente ao réxime xeral.

A evolución agregada da actividade oculta importantes diferenzas nos distintos subgrupos poboacionais, ben sexa por sexo, como vimos, ou por grupos de idade. A caída na actividade de 17.100 persoas repartiuse en termos relativos de xeito desigual entre os principais grupos de idade, con maiores variacións no grupo dos menores de

25 anos (4,9%), mentres que no caso do grupo central de idade (de 25 a 54 anos) a caída foi relativamente menor (1,5%). O grupo de maiores de 55 anos foi o único que experimentou variacións positivas (1,1%), rompendo coa dinámica de anos anteriores. Estas variacións, ademais, tiveron diferente incidencia por sexo como se pode observar no cadro 2, influíndo no comportamento das taxas de actividade. Así, para o total, a taxa dos menores de 25 anos caeu en sete décimas, ata o 34,5%. No resto de grupos de idade non experimentou variacións significativas, manténdose no 85,6% no grupo central de idade, e no 19,8%, no dos maiores de 55 anos. A caída na taxa dos máis novos foi maior no grupo feminino que no masculino, mentres que nos restantes grupos a evolución negativa dos homes foi compensada por tímidos avances nas taxas femininas. En termos comparativos co conxunto do Estado, as taxas galegas son inferiores ás españolas, especialmente no caso dos máis novos (5,1 pp de diferenza) e dos maiores de 55 anos (3,3 pp), mentres que o grupo central atópase máis preto da media nacional (1,7 pp de diferencial).

Ao igual que aconteceu no caso da actividade, a redución na ocupación tivo un desigual impacto por grupos de idade. O único segmento de poboación que experimentou unha variación positiva foi o de maiores de 55 anos (0,9%), resultado do importante aumento do emprego feminino, que foi quen de compensar a caída do grupo

Cadro núm. 2

Poboación activa por sexo e grupos de idade en Galicia (en miles de persoas)

	2013	2014	2015	Variación 2014/2013		TVI (%) 2015/2014
	Media anual	Media anual	I trim.	Absoluta	%	I trim.
Homes						
De 16 a 24 anos	39,7	38,2	32,7	-1,6	-4,0	-14,2
De 25 a 54 anos	536,3	525,2	524,3	-11,1	-2,1	-0,8
De 55 e máis anos	107,1	105,7	108,3	-1,4	-1,3	4,3
Total	683,1	668,9	665,2	-14,2	-2,1	-0,8
Mulleres						
De 16 a 24 anos	34,5	32,5	29,0	-2,0	-5,9	-11,0
De 25 a 54 anos	487,6	483,2	475,8	-4,5	-0,9	-2,7
De 55 e máis anos	85,8	89,4	93,2	3,6	4,2	6,3
Total	607,9	605,0	598,0	-3,0	-0,5	-1,8
Total						
De 16 a 24 anos	74,2	70,6	61,7	-3,7	-4,9	-12,9
De 25 a 54 anos	1.023,9	1.008,3	1.000,1	-15,6	-1,5	-1,7
De 55 e máis anos	192,8	195,0	201,4	2,2	1,1	5,2
Total	1.290,9	1.273,9	1.263,2	-17,1	-1,3	-1,3

Fonte: INE, Encuesta de Población Activa.

masculino. As variacións, non obstante, non supuxeron grandes cambios nas taxas de emprego, que seguen a amosar fortes disparidades por grupos de idade e por sexo. Se a taxa do conxunto se situou no 42,1% (46,2% para os homes e 38,4% para as mulleres), no caso dos máis novos as taxas son sensiblemente máis reducidas. Así, no grupo masculino a taxa aumentou en cinco décimas, ata o 18,6%, e no das mulleres caeu en dúas décimas ata o 16,9%. O grupo central é o que amosa as taxas máis elevadas (67,6% para o total, 71% para os homes e 64,3% para as mulleres). Finalmente, o grupo de maiores de 55 anos amosa un menor dinamismo laboral, con taxas de emprego do 16,8% (19,9% para os homes e 14,2% para as mulleres). Os diferenciais nestas taxas respecto do conxunto nacional foron inferiores aos rexistrados nas taxas de actividade e mesmo nalgún dos grupos Galicia amosa taxas superiores ás españolas. Se para o total o diferencial se situou en 2,9 puntos, este foi maior no caso dos homes (4,1 puntos) que no das mulleres (1,2 puntos). O grupo feminino de 25 a 54 anos rexistrou unha taxa de tres puntos superior á española, mentres que no resto de subgrupos as taxas foron maiores no conxunto nacional, con diferenzas que oscilan entre os 3,1 puntos para os homes maiores de 55 anos aos 0,6 para as mulleres dese mesmo grupo.

Cadro núm. 3

Poboación ocupada por sexo e grupos de idade en Galicia (en miles de persoas)

	2013	2014	2015	Variación 2014/2013		TVI (%) 2015/2014
	Media anual	Media anual	I trim.	Absoluta	%	I trim.
Homes						
De 16 a 24 anos	19,5	19,5	16,3	0,0	0,1	-10,9
De 25 a 54 anos	421,4	416,8	414,8	-4,6	-1,1	1,9
De 55 e máis anos	89,7	88,0	91,2	-1,7	-1,9	5,4
Total	530,6	524,3	522,3	-6,3	-1,2	2,0
Mulleres						
De 16 a 24 anos	17,7	16,9	17,2	-0,8	-4,5	-1,1
De 25 a 54 anos	384,0	379,5	365,4	-4,5	-1,2	-3,2
De 55 e máis anos	74,1	77,4	82,6	3,2	4,4	9,0
Total	475,8	473,7	465,2	-2,1	-0,4	-1,2
Total						
De 16 a 24 anos	37,2	36,4	33,6	-0,8	-2,2	-5,9
De 25 a 54 anos	805,4	796,3	780,2	-9,1	-1,1	-0,6
De 55 e máis anos	163,8	165,4	173,7	1,6	0,9	7,0
Total	1.006,4	998,0	987,5	-8,4	-0,8	0,5

Fonte: INE, Encuesta de Población Activa.

Os únicos sectores económicos que foron capaces de crear emprego neto ao longo do ano foron a industria e os servizos, aínda que de xeito moi limitado. No primeiro caso o crecemento foi tan só de 700 ocupados (0,5%), mentres que nos servizos o aumento foi de 1300 (0,2%). A destrución de emprego foi especialmente importante no sector primario, cunha perda de 8200 traballadores (-11,1%), acelerando a contracción da ocupación que se vén producindo no sector nas últimas décadas. O sector da construción, pola súa banda, non detivo o axuste á baixa en 2014, reducindo o emprego en 2100 persoas (-3%). Estas dinámicas difiren respecto das rexistradas a nivel nacional, no que servizos e industria amosan taxas de crecemento máis elevadas que as galegas (1% e 1,7% respectivamente), mentres que a destrución de emprego agrario é moito máis modesta (-0,1%). A construción, polo contrario, experimentou unha caída maior á galega (-3,5%). A análise da dinámica ao longo do ano indica que a destrución de emprego no sector primario en Galicia foise acelerando ao longo do ano, mentres que a industria concentrou a creación de emprego no segundo semestre. Pola súa banda,

a construción deixou de perder emprego no terceiro trimestre (rachando cunha evolución que encadeara máis de 16 trimestres en negativo), cunha taxa de crecemento do 1,8%. Os servizos presentaron un comportamento menos dinámico e, aínda que trocaron as taxas negativas de crecemento por positivas a partires da segunda metade do ano, estas son menores ás rexistradas pola industria ou a construción (1,1% e 0,5% no terceiro e cuarto trimestres, respectivamente). En definitiva, a mellora do contexto económico está comezando a estimular a demanda agregada, con efectos positivos sobre o emprego do sector industrial e, en menor medida, dos servizos.

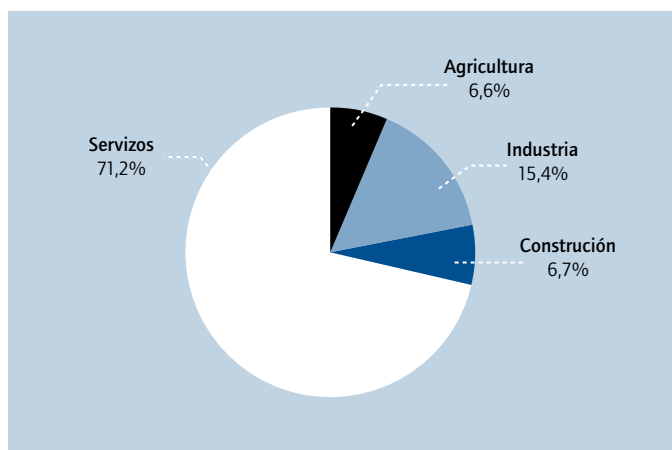
A comparación do peso relativo dos macrosectores indícanos que a economía

galega en relación coa española segue a estar caracterizada por un maior peso do sector primario (6,6% do emprego total fronte ao 4,2% do conxunto nacional), e tamén da industria (15,4% fronte ao 13,7%) e da construción (6,7% fronte á 5,7%). O peso dos servizos, polo tanto, é inferior ao nacional en case cinco puntos (71,2% fronte a 76,3%). En liñas xerais, a estrutura sectorial do emprego en 2014 permaneceu practicamente igual que no exercicio anterior.

Por provincias, Ourense foi a única que amosou aumentos na ocupación con 1200 novos empregos (1,1%). En contraposición, Pontevedra liderou a destrución de emprego en termos absolutos con 4300 traballadores menos (-1,3%), sufrindo caídas destacables no sector primario, na construción e nos servizos, sendo a industria a única capaz de xerar novos empregos. A dinámica en Lugo foi tamén negativa, cunha perda

Gráfico 3

Estructura sectorial do emprego en Galicia. Ano 2014

Cadro núm. 4

Ocupación por sectores económicos e provincias (en miles de persoas)

	2013	2014	Variación 2014/2013	
	Media anual	Media anual	Absoluta	%
A Coruña				
Agricultura	24,3	21,8	-2,5	-10,2
Industria	57,4	57,1	-0,4	-0,6
Construción	28,5	28,9	0,5	1,7
Servizos	323,3	323,1	-0,2	-0,1
Non agrario	409,1	409,1	0,0	0,0
Total	433,4	430,9	-2,5	-0,6
Lugo				
Agricultura	25,7	22,0	-3,8	-14,7
Industria	13,3	12,7	-0,6	-4,3
Construción	7,9	6,7	-1,2	-15,5
Servizos	81,1	84,0	2,9	3,6
Non agrario	102,3	103,4	1,1	1,1
Total	128,0	125,4	-2,7	-2,1
Ourense				
Agricultura	4,8	4,7	0,0	-1,1
Industria	17,0	17,7	0,7	4,3
Construción	7,8	8,5	0,7	8,7
Servizos	74,2	74,0	-0,2	-0,3
Non agrario	99,0	100,2	1,2	1,2
Total	103,8	104,9	1,2	1,1
Pontevedra				
Agricultura	19,6	17,7	-1,9	-9,8
Industria	65,7	66,6	0,9	1,4
Construción	25,1	23,0	-2,1	-8,3
Servizos	230,8	229,6	-1,2	-0,5
Non agrario	321,6	319,2	-2,4	-0,8
Total	341,2	336,8	-4,3	-1,3
Galicia				
Agricultura	74,4	66,1	-8,2	-11,1
Industria	153,3	154,1	0,7	0,5
Construción	69,3	67,1	-2,2	-3,1
Servizos	709,5	710,7	1,2	0,2
Non agrario	932,0	931,9	-0,1	0,0
Total	1.006,4	998,0	-8,3	-0,8

de 2700 ocupados (-2,1%). O comportamento na provincia da Coruña foi diferente, por canto a caída foi a menor das tres provincias que rexistraron destrución de emprego (-0,6%) e o reparto difire respecto das outras provincias: caídas na agricultura (-10,2%), na industria (-0,6%) e nos servizos (-0,1%), acompañadas dun avance da construción (1,7%).

O autoemprego e o emprendemento están a ser fomentados por parte das instancias públicas como posibles vías de saída á situación de desemprego, e foron diversas as medidas legislativas que trataron de incentivar o traballo por conta propia. Mentres os datos de afiliación á Seguridade Social indicaban que estas medidas estaban a plasmarse nun aumento no número de traballadores afiliados ao réxime especial de autónomos, os datos da EPA apuntan en sentido contrario, xa que indican que o número de empresarios sen asalariados ou traballadores independentes caeu en 2014 en 13.000 persoas (8,3%), compensado en parte por un lixeiro avance na categoría de empresarios empregadores, que aumentou en 900, un 1,4%. Polo tanto estes datos indican que o autoemprego, que en anos precedentes si parecía ter un certo protagonismo na creación de emprego, perdeu intensidade. Pola contra, e rachando cunha evolución negativa de varios anos, o número de asalariados aumentou en 4200, un

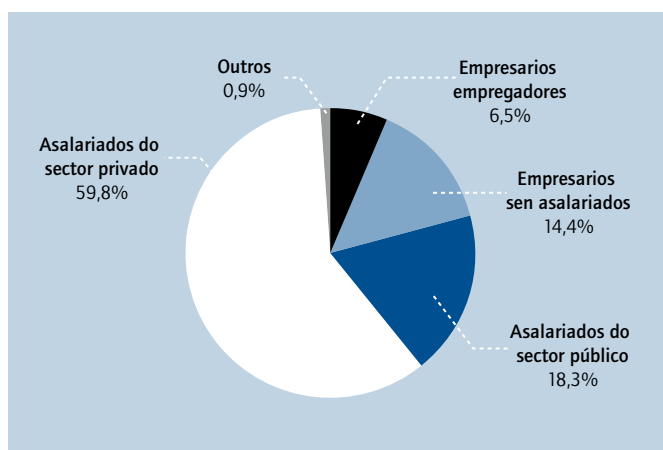
0,5%, aínda que impulsado polo emprego público (6000, 3,4%), xa que os asalariados do sector privado caeron en 1800 (-0,3%). Por tanto, o papel do emprego do sector público durante o ano 2014 foi clave para que a caída nos niveis de ocupación non fose máis intensa. En calquera caso, é destacable a suavización das dinámicas respecto a anos precedentes, por canto as taxas de variación son moito menores, o que reforza a imaxe dun cambio de tendencia na evolución do mercado de traballo.

A composición da ocupación por tipo de xornada non experimentou cambios respecto a anos precedentes. A xornada a tempo completo segue sendo a maioritaria (86% do total de ocupados), mentres que a incidencia da xornada a tempo parcial por sexos é diferente, xa que se concentra maioritaria-

mente nas mulleres: só o 7% dos homes ten un traballo a xornada a tempo parcial, subindo esta porcentaxe ata o 23% no caso das mulleres. En calquera caso, temos que destacar que a redución da ocupación afectou moito máis aos empregos a tempo parcial, cunha perda de 3000 postos de traballo (-2,1%). Este feito, xunto á incidencia da xornada a tempo parcial por sexos mostra dous patróns no comportamento do emprego. No caso dos homes a perda de ocupación centrouse maioritariamente nos empregos a tempo completo (6200, -1,3%), mentres que no das mulleres a redución

Gráfico 4

Estrutura do emprego por situación profesional en Galicia. Ano 2014

deuse nos empregos a tempo parcial (os 3000 empregos perdidos foron femininos). De feito a ocupación a tempo completo das mulleres aumentou en 900, un 0,3%, ao contrario do acontecido cos homes.

O aumento do número de asalariados en 4200 tamén tivo unha desigual incidencia por sexos: mentres no caso dos homes se rexistrou unha caída de 1000 (-0,3%), no das mulleres produciuse un aumento de 5200 (1,4%), o que deixa as taxas de asalarización (porcentaxe de asalariados sobre o total de ocupados) no 74,7% e no 81,9% respectivamente. A evolución por tipo de contrato tivo tamén diferenzas relevantes por sexos. No caso dos homes produciuse unha caída de 7400 contratados indefinidos (-2,4%) e un aumento de 6400 contratados temporais (7,6%), o que fixo aumentar a taxa de temporalidade (porcentaxes de asalariados con contrato temporal sobre o total) ata o 23,2%, un punto por enriba da de 2014. No caso das mulleres, pola contra, produciuse un aumento na contratación indefinida (5400, 1,9%) e unha leve caída na temporal (200, -0,2%) o que levou a taxa de temporalidade do grupo ao 23,7%, 1,4 puntos inferior á do ano anterior. Estas taxas, ademais, difiren ao

Cadro núm. 5

Contratos rexistrados segundo tipo en Galicia

	Número de contratos			% variación	
	2012	2013	2014	2013/2012	2014/2013
Indefinidos					
Bonificados/Non bonificados	30.125	31.194	39.301	3,5	26,0
Discapacitados	384	326	411	-15,1	26,1
Total indefinidos	30.509	31.520	39.712	3,3	26,0
Temporais					
Obra ou servizo	228.635	255.809	277.290	11,9	8,4
Eventuais por circunstancias da produción	278.613	293.771	332.063	5,4	13,0
Interinidade	76.194	73.639	80.523	-3,4	9,3
Discapacitados	774	878	1.014	13,4	15,5
Inserción	-	-	-	-	-
Relevo	984	740	1.041	-24,8	40,7
Xubilación parcial	1.624	909	1.527	-44,0	68,0
Substitución por xubilación aos 64 anos	120	28	12	-76,7	-57,1
Temporais formativos					
■ Prácticas	2.327	2.738	3.629	17,7	32,5
■ Formación	5.258	8.355	10.000	58,9	19,7
Total temporais	594.529	636.867	707.099	7,1	11,0
Outros	15.707	16.120	17.305	2,6	7,4
Total contratos	640.745	684.507	764.116	6,8	11,6

comparar o sector privado co sector público. No primeiro caso produciuse unha perda de 5100 contratos indefinidos (-1,1%) e un aumento de 3400 nos temporais (2,3%), o que deixou a taxa de temporalidade no 24,9%. No sector público (motor da creación de emprego asalariado neste exercicio) aumentaron os dous tipos de contratación (3300 novos indefinidos e 2800 temporais) que levou a taxa de temporalidade ata o 18,8%.

A análise da evolución da ocupación ao longo do ano complementábase cos datos procedentes da Estadística de Contratos, proporcionada polo Ministerio de Emprego e Seguridade Social, que nos permite detallar a composición da contratación levada a cabo ao longo do ano por tipos de contrato. Segundo esta estatística, o total de contratos iniciais en 2014 aumentou en 79.609, un 11,6% máis. Por tipos de contratos, os indefinidos aumentaron en 8107, un 26% respecto a 2013. Parece, pois, que as medidas incluídas no R. D. Lei 3/2012 de medias urxentes para a reforma do mercado laboral, que buscaban incentivar a contratación estable por parte das empresas están a comezar a reflectirse na evolución da contratación indefinida. Os contratos temporais, pola súa banda, aumentaron en 70.232, un 11% máis. Destes, os máis habituais (obra ou servizo e eventual) aumentaron en 21.481 (8,4%) e 38.292 (13%) respectivamente, o que supón unha certa caída na taxa de variación respecto a 2013 na primeira das modalidades (no ano precedente aumentaran un 11,9%) e un aumento na segunda, desde o 5,4% do ano anterior. En canto aos contratos de formación, claves para a inserción dos traballadores máis novos no mercado de traballo, produciuse un dobre efecto: aínda que as dúas modalidades de contrato (prácticas e formación) aumentaron en 891 e 1645 respectivamente, as taxas de variación amosaron dinámicas diferentes respecto a 2013. No caso do contrato de prácticas a taxa de variación pasou do 17,7% ao 32,5%, mentres que no caso do contrato de formación a taxa caeu do 58,9% ao 19,7%. En calquera caso é rechamante a aparente contradición estatística ofrecida pola EPA e pola Estadística de Contratos, por canto unha estima avances moi tímidos na ocupación asalariada total, acompañadas dunha leve caída do emprego indefinido, e outra rexistra avances notables en ambos os tipos de contratación. Debemos recordar, non obstante, que ambas as estatísticas ofrecen información cualitativa e metodoloxicamente diferente, polo que non deben ser directamente comparadas.

A dinámica conxunta de actividade e ocupación ten o su reflexo último no desemprego, que diminuíu ao longo do ano en 8700 (-3,1%). Esta caída repartiuse de xeito moi desigual por sexos: 7900 desempregados menos no caso dos homes (-7,6%) e soamente 800 no caso das mulleres (-0,6%). Este comportamento ten moito que ver co da actividade: a pesares de que o emprego masculino caeu máis que o feminino, a actividade masculina tamén diminuíu máis que a feminina. Isto implica no caso dos homes que a redución no desemprego non estivo relacionada tanto cunha mellora no mercado laboral como coa extensión do efecto desánimo (abandono da actividade cara á inactividade) ou a emigración. No caso das mulleres este patrón repetiuse, pero dun xeito atenuado, xa que a inactividade diminuíu xunto á actividade, a ocupación e o desemprego.

A análise por tramos de idade permite afondar nesta primeira imaxe do desemprego en Galicia. No grupo de menores de 25 anos a caída foi dun 7,6%, afectando de xeito similar a homes e mulleres (-7,8% e -7,4% respectivamente). As maiores diferenzas atópanse no grupo de 25 a 54 anos, no que a caída do desemprego centrouse exclusivamente no caso dos homes, permanecendo constante o desemprego feminino. No grupo de maiores de 55 anos produciuse un lixeiro incremento no número de desempregados repartido dun xeito parecido entre homes (300) e mulleres (400).

O reflexo conxunto destas dinámicas é a evolución da taxa de paro, que caeu en catro décimas respecto a 2013, ata situarse no 21,7%. Por grupos de idade, a taxa dos menores de 25 anos foi do 48,5%, cunha incidencia moi similar por sexos (48,9% para os homes, 48,1% para as mulleres). En todo caso, esta taxa reduciuse 1,4 puntos respecto ao ano anterior. O grupo central de idade amosou unha diminución da taxa de tres décimas ata o 21% (20,6% para os homes, 21,4% para as mulleres), mentres que o grupo de maiores de 55 anos foi o menos afectado polo desemprego, cunha taxa do 15,2%.

Por provincias si se atopan diferenzas significativas na evolución da taxa de paro. Así, A Coruña e Ourense experimentaron reducións de dúas décimas e 2,7 puntos, polo

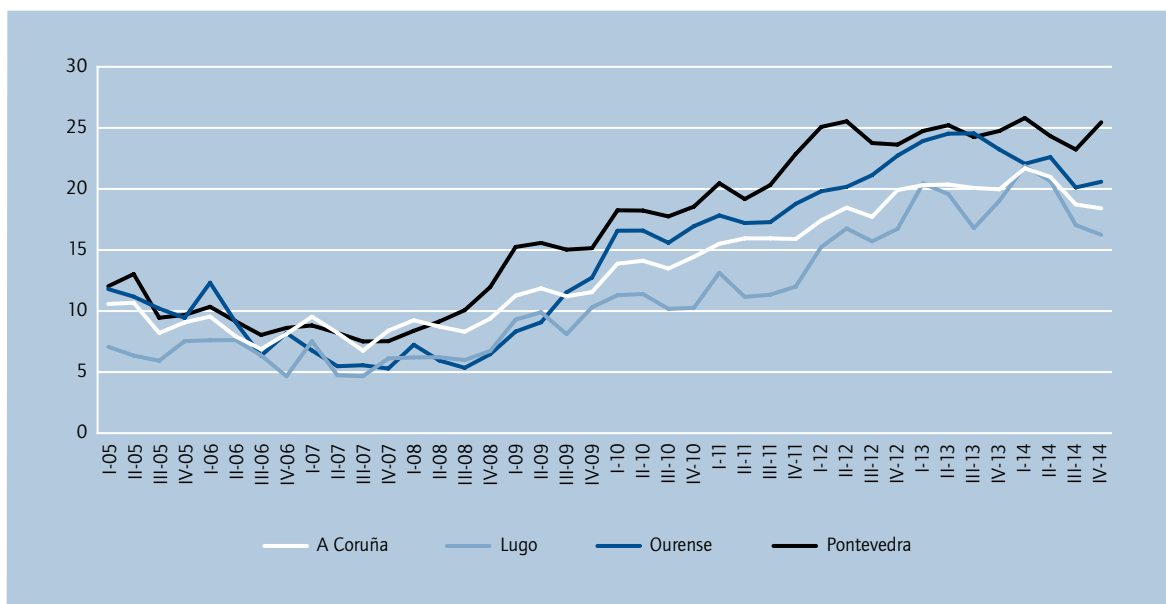
Cadro núm. 6

Desempregados por sexo e grupos de idade en Galicia (en miles de persoas)

	2013	2014	2015	Variación 2014/ 2013		TVI (%)
	Media anual	Media anual	I trim.	Absoluta	%	I trim.
Homes						
De 16 a 24 anos	20,2	18,7	16,4	-1,6	-7,6	-19,4
De 25 a 54 anos	114,9	108,3	109,5	-6,6	-3,0	-5,5
De 55 e máis anos	17,4	17,7	17,1	0,3	2,2	-5,1
Total	152,5	144,6	142,9	-7,9	-3,1	-7,1
Mulleres						
De 16 a 24 anos	16,8	15,6	11,8	-1,3	-7,8	-17,2
De 25 a 54 anos	103,6	103,7	110,4	0,0	-5,7	-9,9
De 55 e máis anos	11,7	12,0	10,6	0,4	1,6	-1,7
Total	132,1	131,2	132,8	-0,8	-5,2	-9,9
Total						
De 16 a 24 anos	37,0	34,2	28,2	-2,8	-7,4	-22,4
De 25 a 54 anos	218,6	212,0	219,8	-6,6	0,0	-0,7
De 55 e máis anos	29,1	29,7	27,7	0,7	3,2	-10,2
Total	284,6	275,8	275,7	-8,7	-0,6	-4,0

Gráfico 5

Taxas de desemprego provinciais (en %)

que acadaron taxas do 20% e 21,3% respectivamente. Lugo e Pontevedra, pola contra, mantiveron constantes as súas taxas de desemprego no 18,9% e o 24,7%.

O desemprego de longa duración (máis dun ano nesa situación) representa un serio problema para os traballadores, xa que produce un dobre efecto: por unha banda fomenta o desánimo e por outra favorece a depreciación do nivel de cualificación. En ambos os casos, unha prolongada estadía no desemprego pode crear o risco de que o traballador acabe por retirarse do mercado de traballo, ao non ser capaz de acadar un posto de traballo ou, de acadalo, que este non se adecúe ao seu nivel de formación, debido á depreciación que o prolongado desemprego ten exercido sobre as súas habilidades. Polo tanto, a análise do desemprego por tempo de busca de emprego resulta fundamental para identificar este tipo de riscos. Neste sentido, os datos da EPA apuntan a que a redución do desemprego (que non foi acompañada dun aumento na ocupación) afectou a todos os tramos de busca, excepto aos máis curtos (menos de un mes, que aumentou nun 9,5%, e aos que levan máis de dous anos buscando emprego, que aumentaron en 9600 (9,6%). O resto de tramos amosaron reducións, que oscilaron entre os 8800 dos que levan entre 1 e 2 anos de procura, os 5600 dos que levan entre 6 e 12 meses, os 4800 dos que levan entre 3 e 6 meses, e os 1500 dos que levan entre 1 e 3 meses. Ademais deste efecto desánimo, o aumento no desemprego de moi longa duración pon estes traballadores nunha difícil situación, por canto están a esgotar as prestacións por desemprego. En calquera caso, o ritmo de crecemento deste desemprego de máis longa duración diminuíu respecto de 2013,

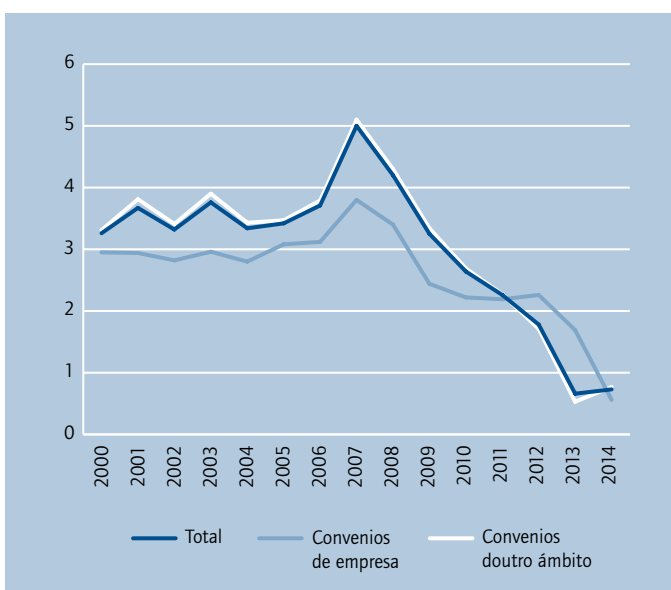
pasando dunha taxa de variación do 31,4% ao 9,6%. Por sexos non hai grandes diferenzas respecto do patrón global de evolución do desemprego: en xeral, os diferentes tramos de busca de emprego amosan variacións negativas máis elevadas para os homes que para as mulleres, excepto nos parados que levan buscando emprego menos de un mes (aumento do 4,6% para os homes e do 13,5% para as mulleres) e no tramo de 2 anos ou máis, no que o aumento feminino (10,6%) é case dous puntos superior ao masculino (8,8%).

Esta análise complementábase coa dos fluxos de poboación entre os diferentes estados (ocupación, desemprego e inactividade) entre trimestres consecutivos que ofrecen os datos detallados da EPA ofrecidos polo IGE. Así, considerando os desempregados no trimestre anterior, as transicións cara á ocupación (desempregados que atopan un emprego) non seguen un patrón homoxéneo, e só nos meses de verán (terceiro trimestre) é cando se acelera este fluxo (61.900 desempregados no trimestre anterior pasan á situación de ocupados). Porén, no cuarto trimestre os fluxos cara á ocupación volven aos niveis previos aos meses de verán, o que está a indicar unha forte compoñente estacional. Os fluxos do desemprego cara á inactividade, pola contra, foron medrando ao longo do ano, o que pon de manifesto o efecto desánimo descrito. Así, no primeiro trimestre transitaron desde o desemprego cara á inactividade 37.400 desempregados, no segundo 36.100, no terceiro 40.900 e no cuarto 41.300. Se consideramos como estado de orixe a inactividade e analizamos os fluxos cara á ocupación ou o desemprego, a magnitude dos mesmos foi moito máis limitada. Así, do total de inactivos no trimestre anterior pasaron á estar ocupados unha media de 17.800, o que supón unha caída respecto da media de 2013 do 5,7%. As transicións cara ao desemprego mantivéronse constantes no contorno de 45.000, igual que acontecía no ano precedente.

A estrutura do desemprego por niveis educativos amosa aspectos preocupantes de cara aos rendementos sinalizados da educación. Así, os desempregados con educación superior supoñen o 25,7% do total, cunha forte diferenza por sexos (19,2% no caso dos homes, 32,8% no das mulleres). Se engadimos os desempregados con estudos secundarios de segunda etapa (que inclúe a formación profesional de grao superior) temos que estes dous grupos representan o 46,6% do total (39% no grupo masculino, 55% no feminino). Por outra banda, os datos da EPA indican que o número de traballadores entre 16 e 29 anos

Gráfico 6

Aumento salarial pactado nos convenios colectivos en Galicia (en %)

que permanecen inactivos por motivos de estudos aumentou lixeiramente un 0,6% respecto a 2013, e que o grupo de inactivos debido a outras causas caeu fortemente en 3300 (un 10,9%). No contexto actual, as baixas probabilidades de atopar empregos acordes aos seus niveis de formación pode provocar unha saída de traballadores formados cara a outros mercados laborais. Os datos detallados da EPA ofrecidos polo IGE, en concreto no estudo sobre a relación coa actividade da poboación xuvenil (de 16 a 29 anos) mostran que o conxunto de poboación neste tramo de idade experimentou unha caída entre 2013 e 2014 de 14.400 (-4%), dos que 7100 eran homes e 7300 mulleres. Ademais, esta caída non se debeu a un esvarón cara a grupos de idade máis elevados por cuestións demográficas, xa que a poboación total entre 30 e 34 anos experimentou tamén unha caída de 11.800 (un 6%). Polo tanto, constátase unha caída no segmento de poboación xuvenil residente en Galicia, é dicir, unha saída de traballadores deste grupo cara ao exterior.

Os datos ofrecidos polo Servizo Público de Emprego Estatal (SEPE) sobre o desemprego rexistrado nas oficinas de emprego do servizo complementan a información proporcionada pola EPA, se ben é necesario advertir de que estas dúas fontes estatísticas non son directamente comparables, xa que seguen metodoloxías diferentes. A EPA estima o desemprego en base a criterios estatísticos marcados pola oficina europea de estatística Eurostat, baseándose nas entrevistas que realiza aos fogares. O desemprego rexistrado é unha operación estatística de recuento dun rexistro público, no que a inclusión ou non dun traballador como *desempregado* depende fundamentalmente da súa decisión de acudir ás oficinas do SEPE como demandante de emprego. Por este motivo, as definicións empregadas son diferentes, e por iso os datos proporcionados por ambas as estatísticas son diferentes.

Segundo os datos do SEPE o número medio de parados rexistrados en Galicia en 2014 situouse en 256.960, 19.000 menos que en 2013, cunha taxa de variación do -6,9%, sendo o primeiro ano desde o comezo da recesión no que se rexistra unha redución no número de desempregados. A caída, ademais, produciuse nas catro provincias, descendendo un 7,5% na Coruña, un 8,2% en Lugo, un 6,9% en Ourense e un 6% en Pontevedra. Ademais, as taxas de variación interanuais mensuais revelan que o ritmo de redución do desemprego foise acelerando ao longo do ano. Así, no primeiro trimestre as taxas oscilaron entre o -3,3% de xaneiro e o -5,1% de marzo. A partires de abril a taxa de variación acelerouse roldando o -7% no segundo trimestre, o -8% no terceiro, para rematar o ano con caídas entre o -9% de outubro e o -7,1% de decembro. Este ritmo non se detivo nos primeiros meses de 2015, manténdose de xeito sostido no contorno do -8%.

A profundidade da crise e a incerteza macroeconómica que supón unha taxa de desemprego tan elevada, unidas ás caídas no gasto público derivadas das esixencias de equilibrio orzamentario, impuxeron unha certa atonía na demanda agregada que fixo que para o conxunto do ano o IPC volveuse amosar taxas de variación moi reducidas (en moitos casos negativas). Para o conxunto do ano a taxa de variación do IPC foi nula, o que marcou a evolución dos aumentos salariais pactados nos convenios colectivos. Para o total dos convenios o aumento salarial pactado foi do 0,73%, moi

Cadro núm. 7**Custo laboral por traballador, sector de actividade e compoñentes do custo**
(en euros)

	2013	2014	Variación 2014/2013	
	Media anual	Media anual	Absoluta	%
Industria				
Custo total	2.260,2	2.261,4	1,2	0,1
Custo salarial total	1.656,0	1.654,0	-2,0	-0,1
Custo salarial ordinario	1.447,2	1.461,2	14,0	1,0
Outros custos	604,2	607,4	3,2	0,5
Custo por percepcións non salariais	85,3	78,2	-7,2	-8,4
Custo por cotizacións obrigatorias	528,2	539,5	11,2	2,1
Subvencións e bonificacións da S. Social	9,4	10,3	0,9	9,3
Construción				
Custo total	2.630,9	2.597,3	-33,6	-1,3
Custo salarial total	1.914,3	1.904,0	-10,3	-0,5
Custo salarial ordinario	1.617,5	1.605,0	-12,4	-0,8
Outros custos	716,6	693,3	-23,3	-3,3
Custo por percepcións non salariais	104,2	80,3	-23,9	-23,0
Custo por cotizacións obrigatorias	621,5	622,8	1,3	0,2
Subvencións e bonificacións da S. Social	9,1	9,8	0,7	7,4
Servizos				
Custo total	2.416,4	2.442,9	26,5	1,1
Custo salarial total	1.639,8	1.693,3	53,4	3,3
Custo salarial ordinario	1.428,5	1.489,5	61,0	4,3
Outros custos	776,6	749,6	-27,0	-3,5
Custo por percepcións non salariais	183,8	121,3	-62,5	-34,0
Custo por cotizacións obrigatorias	602,3	636,3	34,0	5,6
Subvencións e bonificacións da S. Social	9,5	8,0	-1,5	-15,4
Total				
Custo total	2.148,7	2.161,3	12,6	0,6
Custo salarial total	1.590,6	1.588,4	-2,2	-0,1
Custo salarial ordinario	1.404,9	1.422,9	18,0	1,3
Outros custos	558,1	572,9	14,8	2,6
Custo por percepcións non salariais	70,8	73,6	2,8	3,9
Custo por cotizacións obrigatorias	496,7	509,9	13,1	2,6
Subvencións e bonificacións da S. Social	9,4	10,6	1,2	12,2

Fonte: INE, Encuesta Trimestral de Costes Laborales.

lonxe dos aumentos pactados antes da crise, que chegaran a acadar o 5% no ano 2006. Desde o comezo da gran recesión a moderación salarial ten sido a norma, e os traballadores aceptaron aumentos salariais cada vez menores, en moitos casos por debaixo do aumento dos prezos. Neste caso, polo tanto, o aumento salarial pactado permite recuperar lixeiramente o nivel adquisitivo. Como é habitual, os diferentes tipos de convenio (empresa ou ámbito superior) acordaron aumentos salariais de diferente magnitude. Os convenios de empresa permiten unha negociación máis descentralizada, de xeito que os acordos salariais teñen en conta as condicións propias da empresa, en lugar de condicións medias do sector, como nos acordos sectoriais ou autonómicos. Ademais, o feito de negociar directamente coa empresa permite abordar aspectos extrasalariais. No ano 2014 este tipo de convenios (que atinxen o 10% do total de traballadores afectados por convenio) pactaron un aumento salarial do 0,56% fronte ao 0,77% de aumento pactado nos convenios de ámbito superior (que afectan a unha porcentaxe moito maior de traballadores). En calquera dos casos, estes aumentos son reducidos, e demostran que unha parte importante do axuste macroeconómico se está a dar sobre as rendas dos traballadores.

A Encuesta Trimestral de Coste Laboral elaborada polo INE complementa a información relativa á evolución dos custos salariais nos sectores non primarios. Así, ao longo do ano 2014 o custo total permaneceu practicamente constante respecto a 2013 nos 2.261,4 euros por traballador, un 0,1% máis. Dentro das diferentes compoñentes do custo as variacións foron moi suaves, excepto a caída nos custos por percepcións non salariais (-8,4%) e o aumento das subvención e bonificacións da Seguridade Social (9,3%). Os diferentes sectores amosaron dinámicas diversas. Así, na industria produciuse unha caída do custo total do 1,3% ata os 2.597,3 euros, o máis elevado dos tres sectores contemplados na enquisa. Construción e servizos, pola contra, experimentaron lixeiros aumentos do custo total (1,1% e 0,6% respectivamente).

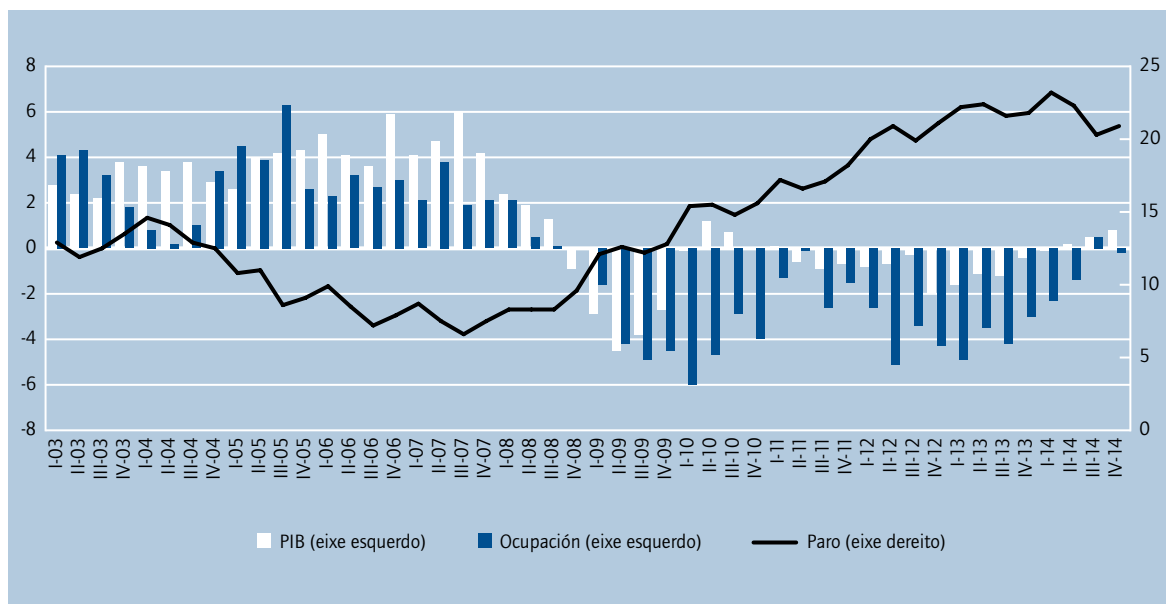
A relación entre o ciclo económico e o emprego

Toda vez que o cambio de ciclo comeza a tomar forma e que o peor da crise quedou atrás, unha cuestión relevante a ter en conta é canto tempo vai precisar a economía galega en retornar aos niveis de actividade económica previos ao comezo da crise, e como vai reaccionar o mercado de traballo a dita recuperación. A destrución de emprego desde o comezo da recesión ten sido sobrecollidora: desde 2007 a ocupación en Galicia descendeu en 195.300 persoas, un 16,4% e o desemprego aumentou en 178.000 (182%). O reto, como no resto do Estado, na actualidade é xerar o nivel de crecemento económico necesario para recuperar todo este volume de emprego destruído.

O ciclo económico galego presenta dúas características relevantes á hora de analizar esta cuestión. Por unha banda, exhibe un certo retardo respecto do ciclo económico nacional. Tanto as entradas nas recesións como as saídas danse en Galicia cun desfase

Gráfico 7

Taxa de variación do PIB, da ocupación e taxa de desemprego (en %) en Galicia

de varios trimestres, tal e como se evidencia na actualidade, cunha economía nacional creando emprego mentres Galicia o segue a destruír, aínda que a un ritmo máis moderado que en anos anteriores. A segunda característica, compartida co conxunto da economía española, é a asimetría cíclica do emprego: as recesións provocan unha destrución de emprego moito máis intensa no tempo do que a economía é capaz de crear nas expansións. Durante a última fase expansiva, as taxas de variación do PIB viñan acompañadas de taxas de variación do emprego de similar magnitude, mentres que na fase recesiva pequenas caídas no crecemento do PIB provocaron grandes reducións na ocupación e, polo tanto, aumentos da taxa de desemprego.

Neste contexto, parece difícil que a economía galega sexa capaz de reducir a taxa de desemprego por debaixo do 10% nun período de tempo breve e vai a precisar dunha fase de crecemento económico sostido e intenso para lograr este obxectivo. O recadro presenta unha cuantificación do esforzo de crecemento preciso para reducir o desemprego a través da análise da denominada lei de Okun.

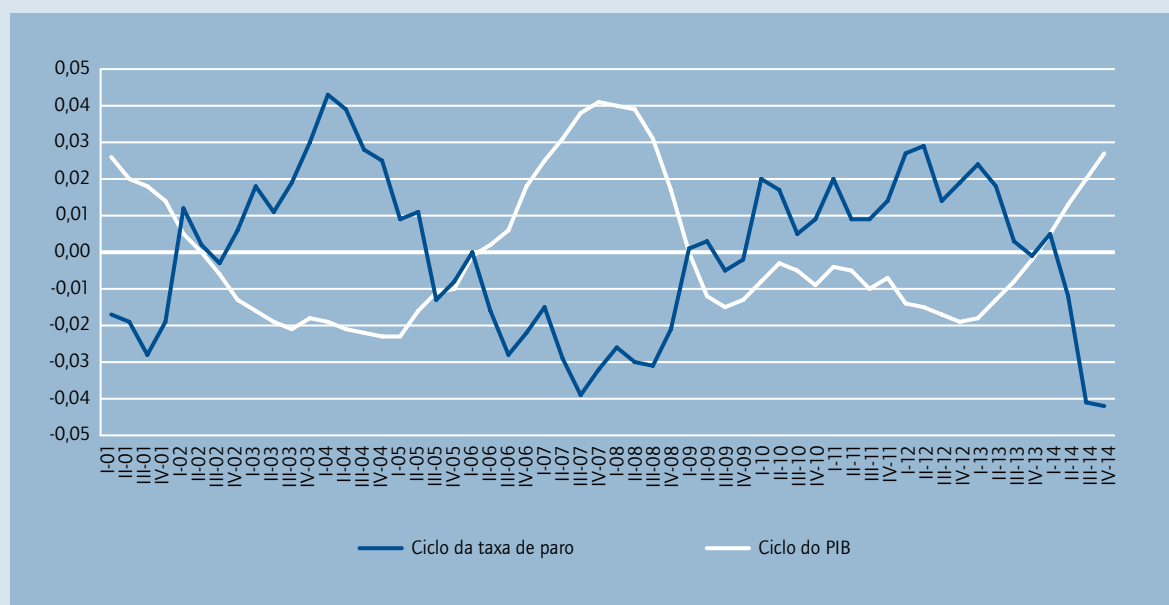
A relación entre o crecemento económico e o paro

En macroeconomía denomínase lei de Okun á relación empírica existente entre o crecemento económico respecto da súa tendencia de longo prazo (polo tanto, a compoñente cíclica da variación do PIB) e a variación da taxa de paro respecto do seu valor de equilibrio ou estrutural. A cuantificación desta relación para unha economía concreta esixe a realización de exercicios econométricos, nos que por unha banda se illan os compoñentes cíclicos dos tendenciais, e por outra se estima a relación existente entre os *gaps* ou diferenzas entre ambos os tipos de compoñentes. Neste recadro procédese a realizar un sinxelo exercicio econométrico que trata de cuantificar esta relación para a economía galega.

Tomando datos das Contas Económicas Trimestrais publicadas polo IGE, construíronse series temporais trimestrais correspondentes ao PIB real da economía galega, desde o primeiro trimestre de 2001 ata o último trimestre de 2014. Os datos correspondentes á taxa de desemprego foron tomados da EPA, publicada polo INE, para o mesmo período. Ambas as series foron desestacionalizadas, para evitar efectos de calendario e estacionais. Unha vez analizadas as propiedades relativas á estacionalidade das series (ambas resultaron ser estacionarias en niveis), procedeuse a extraer a compoñente tendencial destas series a través do axuste dunha regresión de cada unha delas sobre unha tendencia lineal e unha tendencia cuadrática. Os residuos de

Gráfico R1

Compoñentes cíclicas do PIB e a taxa de desemprego (en %)

dita regresión proporcionan unha medida da compoñente cíclica da serie. O gráfico R1 presenta estas compoñentes cíclicas para a economía galega.

A relación negativa entre ambas as series é clara, presentando un coeficiente de correlación de -0,85. A análise mostra a existencia de tres ciclos diferenciados. O primeiro (recesivo) comeza en 2001 e remata en torno a 2004. O segundo ciclo, expansivo, remata no terceiro trimestre de 2007, mentres que o ciclo de recesión remataría no primeiro trimestre de 2013. A lei de Okun permite cuantificar a relación causal entre ambos os ciclos a través da estimación dunha ecuación do tipo:

$$(U_t - U^*) = a_0 + a_1 (y_t - y^*) + e_t$$

onde U_t representa a taxa de desemprego, U^* a taxa de desemprego tendencial, y_t mide o PIB, y^* o PIB tendencial, e_t é un termo de erro, e a_0 e a_1 son parámetros a estimar. A estimación desta ecuación, por mínimos cadrados ordinarios (MCO), proporciona os seguintes resultados:⁴

$$(U_t - U^*) = 0,09 - 0,67 (y_t - y^*) + 0,64 (U_{t-1} - U^*) - 0,35 (U_{t-2} - U^*)$$

(0,001) (0,139) (0,139) (0,122)

$$R^2 = 0,81$$

O coeficiente que relaciona desemprego e PIB cíclicos ten unha magnitude por tanto de 0,67, sendo estatisticamente significativo. Isto implica que por cada punto de crecemento do PIB por riba da súa tendencia, o desemprego reducirase en 0,67 puntos por debaixo da súa tendencia. Polo tanto, para reducir a taxa de desemprego un punto por debaixo da súa tendencia é necesario que o PIB aumente en 1,49 puntos. Asumindo que as compoñentes tendenciais se manterán estables nos próximos anos, isto implica que para reducir a taxa de desemprego en 11 puntos (o que deixaría a taxa de desemprego no 10%) sería preciso que o PIB crecese 16,4 puntos acumulativos por riba da súa tendencia. Obviamente o esforzo en termos de aumentos do PIB sería enorme polo que este obxectivo semella inalcanzable no medio prazo se non se ve apoiado por medidas complementarias destinadas a incrementar o crecemento potencial, que pasan inexcusamente polo investimento en innovación e desenvolvemento e na formación e actualización das cualificacións dos traballadores.

⁴ Introdúcense dous retardos da variable dependente para controlar a autocorrelación serial detectada nos residuos das estimacións iniciais.

Notas: erros estándar en parénteses. Estimación por MCO para datos trimestrais desestacionalizados. R^2 é o coeficiente de determinación.

Os custos laborais unitarios en Galicia

A creación e destrución de emprego dunha economía está fortemente relacionada coa evolución dos custos do factor traballo. Estes custos, á súa vez, dependen non só do salario bruto que perciben os traballadores (salario máis custos sociais asociados a el), senón tamén da evolución da produtividade. A evolución dos salarios en función da produtividade determina a competitividade en custos dunha economía e pode ser medida a través do concepto de custos laborais unitarios. Estes miden o custo medio do factor traballo por unidade de produción. En termos xerais, os custos laborais unitarios mostran canta produción recibe unha economía en relación aos salarios pagados, polo que poden ser calculados ben a través da ratio entre a remuneración dos asalariados por unidade de produción real ou como a ratio entre a remuneración por unidade de traballo empregada e a produtividade do traballo.

As Contas Económicas Trimestrais publicadas polo IGE permiten a análise da evolución dos custos laborais unitarios (CLU) ao longo dos últimos anos para diferentes ramas de actividade. Non obstante, para o cálculo dos CLU tívose en conta o feito de que parte da produción foi realizada por traballadores por conta propia, onde as rendas non son parte da remuneración de asalariados. Por este motivo, calculamos o CLU axustado:⁵

$$\text{CLU} = \frac{\text{Remuneración de asalariados} / \text{Asalariados}}{\text{PIB real} / \text{Emprego total}} = \frac{\text{Salario medio}}{\text{Produtividade}}$$

Para facilitar a comparación, construíronse índices de CLU para o total de actividades e para cada unha das ramas de actividade analizadas (sector primario, industria, industria manufacturera, construción e servizos). Ditos índices toman valor 100 en 2000, e a análise da súa evolución permite identificar a evolución da competitividade en custos da economía galega ao longo dos últimos 15 anos. O gráfico 8 recolle os devanditos índices.

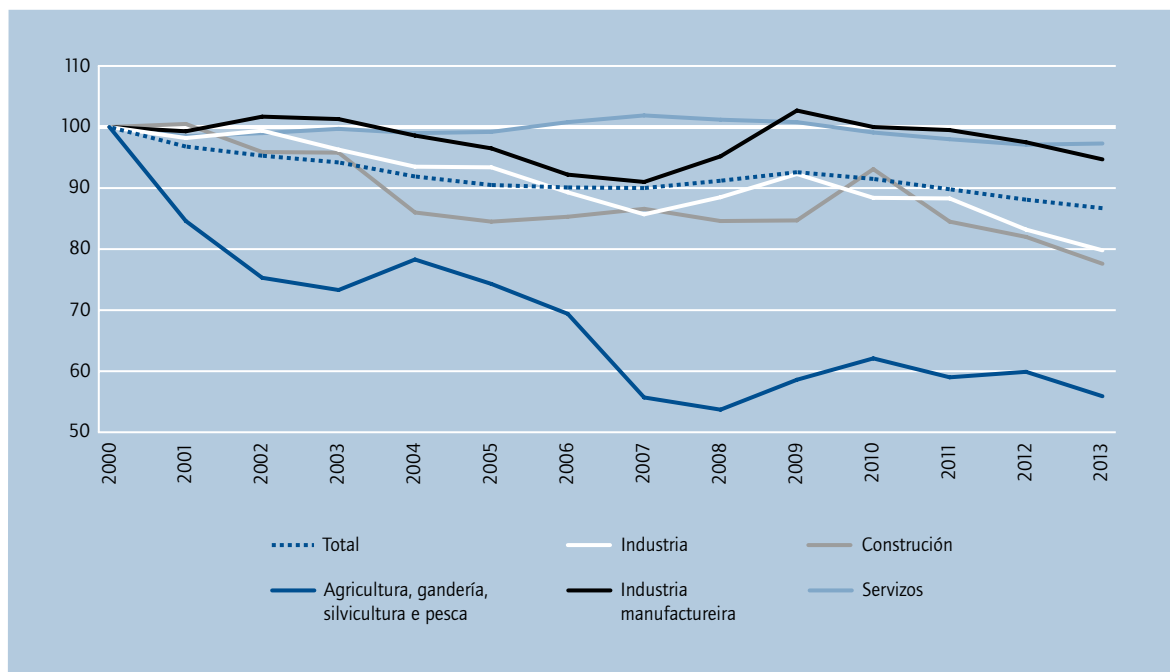
Para o conxunto do período 2000-2014 observamos como o CLU para o total da economía caeu en torno a un 14%. Porén, este agregado agocha fortes diferenzas por ramas de actividade. Así, mentres o sector primario rexistrou unha caída moi forte (-45%), no resto de ramas a evolución foi máis moderada. Excepto nos servizos, nos que o CLU se mantivo practicamente constante, no resto de ramas as caídas varían entre o 22% da construción e o 20% da industria. Dentro desta, a industria

⁵ Para poder obter as series empregadas na análise houbo que realizar unha serie de cálculos previos. En primeiro lugar, utilizando os datos de PIB nominal e o índice de volume (PIB real) construímos un deflactor do VEB para cada unha das ramas consideradas. A continuación, calculouse o valor do PIB real con base 2008. Unha vez obtido o valor do PIB real fixéronse os cálculos do salario medio (remuneración de asalariados/número total de asalariados) e da produtividade (VEB/ocupados).

manufactureira (a máis relevante desde o punto de vista da creación de emprego) experimentou unha caída de tan só un 5%. Polo tanto, esta primeira aproximación indícanos que ao longo dos últimos 15 anos a competitividade en custos da economía galega ten aumentado en todas as ramas de actividade excepto nos servizos. Por outra banda é de destacar o patrón cíclico dos CLU. Exceptuando o sector primario e os servizos, obsérvase como durante a fase expansiva os CLU tenderon a caer (produtividade crescendo por enriba dos salarios), mentres que no comezo da recesión en 2007 os CLU tenderon a aumentar, aínda que tras dous ou tres anos retomaron a senda á baixa.

Gráfico 8

Índices de custo laboral unitario

II. Agricultura

- En 2014 acabou de definirse o modelo de aplicación en España da reforma da PAC 2014-2020, que vai entrar en vigor en 2015.
- O sector lácteo viviu a última campaña do sistema de cotas, nun contexto de progresivo deterioro dos prezos.
- A dinámica global do sector agrario galego caracterizouse en 2014 por unha expansión dos volumes de produción e o abaratamento dos insumos, pero un acusado deterioro dos prezos percibidos polos agricultores.
- O resultado foi que a renda agraria experimentou, por terceiro ano consecutivo, unha significativa caída que veu acentuar a contracción observada nas dúas últimas décadas.
- Os datos da EPA mostran unha nova aceleración do descenso da poboación ocupada na agricultura, que fixo que o seu volume se reducise por debaixo das 50.000 persoas.
- O saldo final foi que, a pesar de diminuír a renda agraria global, a renda por ocupado rexistrou un notable incremento en contraste coa súa caída en España e na UE.
- O peor comportamento dos ingresos deuse este ano nas explotacións especializadas en cultivos, particularmente nas de patacas e froitas, constatándose tamén descensos máis moderados nas de viño e hortalizas.
- No ámbito gandeiro contrasta o deterioro dos ingresos nas explotacións de vacún de carne e ovos coa súa estabilidade na avicultura de carne e o moderado incremento no porcino e nas explotacións lácteas (a pesar da forte redución do prezo do leite no segundo semestre).
- Os resultados da Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2013 indican un freo da desaparición de explotacións no período de 2009-2013, coincidindo coa crise económica. Pero continúa a un notable ritmo o proceso de reestruturación, que está levando á consolidación dun núcleo de explotacións profesionais que, sendo menos de 1/6 do total (unhas 10.000), concentran xa máis dos 3/4 do *output* do sector agrario galego.

Algúns feitos relevantes en 2014

Aplicación da reforma da PAC 2014-2020

No informe de 2013 referímonos ao acordo final sobre a reforma da política agraria común (PAC) para o período 2014-2020 e sinalamos que esta reforma deixa unha importante marxe de autonomía aos estados membros, especialmente no que se refire á distribución das axudas directas aos produtores. En España as conferencias sectoriais de xullo de 2013 e xaneiro de 2014 definiron bastantes deses aspectos, pero na data de redacción do anterior informe faltaban por concretar outros que hoxe coñecemos.

A reforma implicou a desaparición das axudas directas que viñan existindo (pagamento único e diferentes axudas asociadas á produción), e a posta en marcha desde 2015 dun novo sistema. En España este está integrado por: o pagamento básico, cunha dotación máxima de 2810 millóns de euros en 2015; o *greening* ou pagamento verde, que conta con 1453 millóns de euros; o pagamento para agricultores mozos con 97 millóns; o pagamento ao algodón con 61 millóns; e as axudas vinculadas a certas producións, con 585 millóns. Estas últimas concéntranse nos seguintes sectores: 188 millóns anuais para vacas nutrices, 128 para ovino, 91 para vacún de leite, 45 para cultivos proteicos e 39 para vacún de engorde.

Para o cálculo do valor inicial do pagamento básico que se asignará a cada agricultor en 2015, vaise ter en conta o importe que cobrou en 2014 da maior parte das axudas previas: pagamento único, 51,3% da prima á vaca nutriz e da complementaria á vaca nutriz, axudas do programa para o fomento das rotacións de cultivo en terras de secaño e dos programas para o fomento da calidade do tabaco e o algodón. Sobre ese importe aplicarase unha porcentaxe fixa,¹ e a cifra resultante dividirase entre o número de dereitos atribuídos ao produtor,² calculando así o valor unitario de cada dereito.

¹ Esta porcentaxe será o cociente entre o límite de fondos para o pagamento de base menos a reserva, en cada unha das rexións que se diferenciaron e o total de axudas directas da rexión en 2014.

² O número de dereitos será igual ás hectáreas elixibles que declare en 2015, tendo como límite as que declarou en 2013.

A contía do pagamento verde será proporcional ao pagamento de base de cada agricultor: por cada euro deste o *greening* alcanzará aproximadamente 53 céntimos. Esa é, de forma resumida, a fórmula para o cálculo das axudas en 2015. A partir de aí producirase un proceso gradual de converxencia, de igualación das axudas por hectárea dentro de cada unha das rexións nas que o Ministerio de Agricultura, Alimentación e Medio Ambiente (MAGRAMA) dividiu o territorio español. Esta converxencia, que afectará tanto ao pagamento de base como ao verde, vai ser a mínima permitida pola normativa comunitaria: as explotacións que reciben menos do 90% da media rexional beneficiaranse dun aumento gradual, de tal forma que se corrixa un terzo da diferenza de aquí a 2019; coa condición adicional de que ao final do período todas deben alcanzar como mínimo o 60% da media.

No que se refire en concreto ao pagamento verde, a apertura do período de solicitude das axudas (en marzo de 2015) veu marcada no caso galego pola polémica arredor do criterio escollido pola Xunta de Galicia para aplicar o requisito de diversificación de cultivos. A Administración galega optou por considerar como período principal o de maio-setembro, o que fai que na rotación millo-pradeira sexa o primeiro o que computa como cultivo principal, limitando a superficie que se pode dedicar a millo. Aínda que segundo as declaracións oficiais iso responde á normativa comunitaria, a polémica vese alimentada porque outras comunidades como Asturias adoptaron unha solución diferente, máis favorable aos produtores. Máis alá deses problemas coa *letra pequena*, un dos elementos centrais do modelo de aplicación da reforma da PAC en España está constituído polo esquema de *rexionalización* das axudas directas. Non se trata de rexións con continuidade xeográfica, senón que en cada unha agrúpanse aquelas superficies, de diferentes zonas e mesmo de comunidades autónomas distintas, que parten dunha axuda por hectárea similar. O deseño inicial do MAGRAMA clasificaba as superficies agrarias de España en 22-24 *rexións virtuais*; pero a negociación coa Comisión Europea levou a establecer finalmente 50 *rexións*. En función da comarca e o tipo de aproveitamentos, as superficies galegas están divididas en sete desas 50 *rexións virtuais*.

En conxunto, os textos legais definitivos para a aplicación en España da reforma da PAC 2014-2020 viñeron confirmar a opción do MAGRAMA polo mantemento do statu quo na distribución das axudas, entre territorios e explotacións, como principio básico. Nesa liña vai o modelo de *rexionalización*, a limitación ao mínimo posible da igualación das axudas por hectárea dentro de cada *rexión* ou a renuncia a un maior recorte dos pagamentos por encima de 150.000 euros. E na mesma dirección hai que situar a decisión de non aplicar o pagamento adicional ás primeiras hectáreas de cada explotación. Con isto seguramente se van limitar os conflitos a curto prazo que se derivarían dunha maior redistribución das axudas; pero, ao mesmo tempo, mantéñense todas as desigualdades herdadas do reparto histórico.

No que respecta ao *segundo pilar* da PAC, a política de desenvolvemento rural, xa sinalamos no anterior informe que o programa de desenvolvemento rural (PDR) de Galicia 2014-2020 vai contar cun volume de fondos públicos inferior nun 20% aos programados no período 2007-2013 (que se elevaban a uns 1500 millóns de euros).

Unha redución froito da caída dos recursos achegados pola Administración central e en menor medida pola Xunta de Galicia. Partindo dese marco orzamentario, hai que indicar que no momento de redactar este texto o PDR galego aínda non foi aprobado polas autoridades comunitarias. En decembro de 2014 coñeceu-se que a Comisión Europea devolvera a versión inicial dese PDR, cun elevado número de observacións sobre cuestións a corrixir. A efectos prácticos iso implica que, aínda que está aberto o prazo para a solicitude das axudas ao desenvolvemento rural suxeitas ao sistema integrado de xestión e control correspondentes a 2015, a propia convocatoria recolle que esas axudas están supeditadas á aprobación do PDR, para a que non existe data.

Desaparición do sistema de cotas lácteas

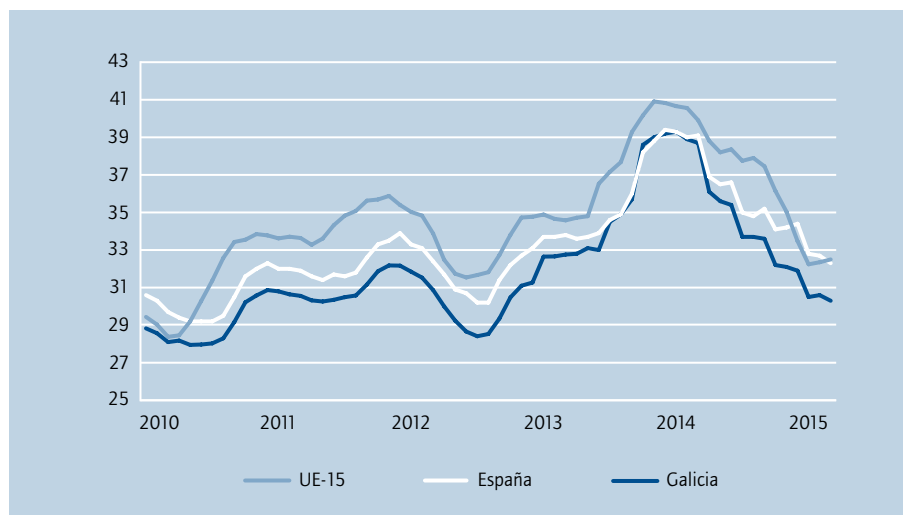
A conxuntura do sector lácteo na campaña 2014-2015

A campaña láctea 2014-2015, que finalizou o 31 de marzo de 2015, foi a última na que estivo en vigor o sistema de cotas, despois dun proceso de *aterraxe suave* plasmado no incremento gradual da cota asignada aos estados membros da UE desde 2008. En contraste coa conxuntura favorable en 2013 da que dabamos conta no informe anterior, esta última campaña veu marcada pola forte caída dos prezos percibidos polos gandeiros galegos. Segundo os datos do fondo español de garantía agraria (FEGA), estes prezos baixaron de 39,3 céntimos de euro/litro en xaneiro de 2014 a 36,1 en abril –comezo da campaña– e 30,3 en marzo de 2015 –último mes da campaña–; confirmando a volatilidade que vén caracterizando o seu comportamento desde 2007. A caída recente non é particular de Galicia, senón unha tendencia a nivel europeo, vinculada á súa vez coas oscilacións nos mercados internacionais. Pero o descenso afectou con especial intensidade os nosos gandeiros, facendo que se ampliase o diferencial co prezo medio español ata superar os dous céntimos por litro. De feito, as explotacións galegas son as que recibiron en marzo de 2015 o menor prezo de todas as comunidades autónomas; e o seu nivel está tamén claramente por baixo da media da UE (gráfico 1). De todos modos, se tomamos as medias anuais, o prezo medio que percibiron os gandeiros galegos en 2014 segundo o FEGA (35,1 céntimos/litro) foi similar (0,56% superior) ao de 2013 (34,9 céntimos). Xa que en termos interanuais, comparado co mesmo mes do ano anterior, os prezos seguiron en taxas de variación positivas ata xuño; deixando paso a un descenso cada vez máis acentuado no segundo semestre (que prosegue nos primeiros meses de 2015).

A orixe desas oscilacións hai que buscala na paulatina liberalización da política láctea da UE a partir de 2003 derivada das sucesivas reformas da PAC, que fixo que o mercado lácteo europeo estivese cada vez máis ligado aos mercados internacionais, caracterizados pola súa volatilidade. Neste sentido, no *Informe 2013* apuntabamos que no segundo trimestre de 2014 se comezou a constatar unha caída nas cotizacións internacionais dos produtos lácteos que podía supoñer o inicio dun novo ciclo baixista. Pois ben, a evolución ao longo do ano confirmou esa previsión, cun notable descenso dos prezos das principais *commodities* lácteas (manteiga e leite en po).

Gráfico 1**Evolución dos prezos do leite ao produtor**

(céntimos de euro/litro para Galicia e España; céntimos/kg para a Unión Europea)

Na UE a presión á baixa viuse agravada, ademais, por dous factores: o incremento da produción de leite, estimulado polos elevados prezos de finais de 2013 e primeiros meses de 2014 e pola proximidade da eliminación das cotas; ao que se uniu o impacto do veto ruso ás exportacións comunitarias a partir de agosto. Nos meses iniciais de 2015 asistimos a unha leve recuperación das cotizacións da manteiga e do leite en po tanto na UE como en Oceanía, pero sen que iso se trasladase ao prezo pagado aos gandeiros. Ademais, no momento de escribir estas liñas (maio de 2015) as últimas subastas de Fonterra, utilizadas como indicador da evolución dos mercados lácteos mundiais, mostran novas caídas das cotizacións daqueles produtos industriais, e o mesmo sucedeu na UE no mes de abril. Sinais que fan dudar da solidez da recuperación que parecía percibirse a comezos de 2015. A consecuencia é que a desaparición oficial das cotas produciuse nunha conxuntura do mercado moi desfavorable; o que axuda a entender a conflictividade que está xerando en Galicia a adaptación ao novo contexto.

No que respecta aos volumes de produción, en 2014 as entregas de leite á industria experimentaron un notable crecemento na UE (4,5%); se ben a caída dos prezos e o risco de superar a cota en distintos estados fixo que esa expansión se frease nos últimos meses da campaña 2014-2015. Tamén no caso galego a favorable conxuntura de prezos coa que comezou 2014 estimulou un forte incremento das entregas, que no primeiro semestre do ano alcanzou o 8,2% respecto ao mesmo período do exercicio anterior. O mesmo sucedeu no resto do Estado, se ben o crecemento limitouse aquí ao 4,3%. A partir de aí, igual que na UE, o deterioro dos prezos e o risco de superar a cota fixeron que a expansión se frease notablemente nos meses finais de 2014 e

primeiros de 2015; fenómeno que se deu de forma especialmente acusada en Galicia. O resultado é que a campaña (abril de 2014-marzo de 2015) pechouse finalmente no caso galego cun aumento das entregas do 3,22%, lixeiramente por enriba do rexistrado no Estado (3,08%).

No momento de redactar este texto, o FEGA acaba de facer públicos os datos sobre as entregas de marzo de 2015, último mes da campaña. A pesar de que non está publicado o balance oficial, o propio FEGA afirma que «en el período, de acuerdo a los datos provisionales, ha habido superación de la cantidad de referencia nacional, por lo que previsiblemente habrá liquidación de tasa».³ Segundo os seus cálculos, o exceso en España situarase arredor das 40.000 toneladas e a multa pode afectar uns 150 produtores, a maioría dos cales están con toda probabilidade en Galicia, posto que 302 das 453 explotacións que en febreiro xa entregaran máis do dobre da súa cota eran galegas. En todo caso, trátase dun excedente, e a correspondente sanción, dunha magnitude moi inferior á que apuntaban as primeiras previsións: en xullo de 2014 o MAGRAMA estimaba un exceso de 211.000 a 307.000 toneladas, entre o 3,3% e o 4,7% da cota.⁴ O ritmo máis lento das entregas nos últimos meses da campaña fixo que finalmente o exceso fose moito menor. De calquera modo, o sistema de cotas vaise despedir para algúns gandeiros galegos cunha nova multa por sobreproducción, cousa que non sucedía desde 2005-2006.

Mirando cara ao futuro, a curto prazo, os cálculos da Comisión Europea⁵ prevén un crecemento da produción láctea na UE de apenas o 1% en 2015, primeiro ano sen cotas, condicionado pola evolución da demanda, a dispoñibilidade de forraxes e os baixos prezos dos alimentos para o gando. Moito maiores son as incógnitas sobre a dinámica a medio e longo prazos. Os estudos apuntan en xeral a que a desaparición das cotas vai levar a maiores incrementos da produción na UE, e sobre todo fará que esta se concentre naquelas áreas con maiores vantaxes competitivas, polos menores custos, por contar cunha industria sólida e/ou pola proximidade aos centros de consumo. É así que en estados como Irlanda, Holanda ou Dinamarca prevense fortes incrementos a medio prazo. No caso galego a dinámica dos últimos anos confirma o potencial das nosas explotacións para aumentar a produción e consolidar a súa posición nun horizonte sen cotas. Non obstante, a debilidade do sector industrial e a falta de organización da cadea láctea non permiten ser optimistas. As vicisitudes polas que está atravesando o intento de introducir maior transparencia e estabilidade nas relacións entre gandeiros e industrias constitúen unha boa mostra da debilidade que caracteriza a cadea láctea en España e de modo particular en Galicia.

³ FEGA (2015): *Información mensual del régimen de tasa láctea*. Entregas período 2014-2015. Mes 12: Marzo.

⁴ MAGRAMA (2014): *Informe de monitorización y seguimiento de la producción de leche en el sector vacuno lechero*. Xullo 2014.

⁵ European Commission-Directorate General for Agriculture and Rural Development (2015): *Short Term Outlook for EU arable crops, dairy and meat markets in 2015 and 2016*. Winter 2015.

A complicada posta en marcha dos contratos lácteos

Completada a liberalización do mercado europeo coa desaparición das cotas, adquiren maior relevancia os mecanismos de autorregulación entre gandeiros e industrias que contempla o chamado *paquete lácteo*, aprobado polas institucións comunitarias. Uns mecanismos baseados en tres piares: contratos por escrito, capacidade de negociación colectiva a través das organizacións de produtores e reforzamento das organizacións interprofesionais.

En España o Real Decreto 1363/2012 regulou o recoñecemento das organizacións de produtores e das organizacións interprofesionais no sector lácteo e definiu as condicións de contratación. Esta norma estableceu a obrigatoriedade dos contratos escritos, fixando a súa duración mínima nun ano; definiu as condicións nas que as organizacións de produtores poden negociar os contratos; e recoñeceu a Organización Interprofesional Láctea (INLAC) como a competente para procesar e publicar os datos dos contratos, elaborar contratos tipo e publicar indicadores de mercado que poidan servir de referencia na negociación de prezos. Segundo a base de datos GECOLE, en febreiro de 2015 o 88,7% dos gandeiros en activo en España tiñan un contrato asinado. Pero a súa duración media limitábase a 6 meses, 8,7 cando o receptor é unha cooperativa e só 4,1 para os outros tipos de compradores; neste último conxunto máis da metade dos contratos tiñan unha duración igual ou inferior a 6 meses.

Co fin de corrixir os problemas detectados, recentemente o Real Decreto 125/2015, de 27 de febreiro, introduciu modificacións nas condicións de contratación, dando de prazo para adaptar os contratos á nova norma ata o 1 de abril, coincidindo co inicio da primeira campaña sen cotas. Entre as modificacións que introduce este R. D. figuran:

- A obrigatoriedade para os compradores de leite de entregar unha oferta por escrito dous meses antes de finalizar o contrato en vigor ou, de non existir relación contractual previa, dous meses antes de comezar as entregas.
- Nos contratos que contemplan un prezo variable os parámetros aos que este se referencia deben ser obxectivos, non manipulables e proceder de fontes públicas.
- No que respecta ao volume de leite entregado, a marxe de tolerancia (cantidade por enriba ou por baixo da pactada) non poderá superar o 10%.

En liñas xerais trátase de cambios concibidos para mellorar a seguridade dos gandeiros e a súa capacidade de negociación. Non obstante, a adaptación a ese marco normativo, ao coincidir co fin das cotas e cun contexto do mercado desfavorable, estase vendo rodeada dunha notable conflitividade, con continuas denuncias dos representantes dos produtores. Nesas denuncias sinálase que as condicións dos contratos están sendo impostas unilateralmente polas industrias, que tentarían aproveitar a actual conxuntura para asegurarse un subministro a prezos baixos nos próximos meses; e tamén que a duración mínima dun ano (salvo casos debidamente xustificadas) non se está aplicando en boa parte dos contratos asinados. Os representantes do sector industrial, pola súa banda, poñen o acento na dificultade ou imposibilidade de asegurar prezos adecuados e estables aos gandeiros se isto mesmo non sucede nas súas

relacións coas cadeas de distribución, que se foron consolidando en España como o elo dominante da cadea láctea.

Detrás dos problemas para avanzar nun maior equilibrio das relacións entre gandeiros e compradores está, en última instancia, a debilidade que presenta en España, e máis aínda en Galicia, a industria láctea, centrada na elaboración de leite envasado cun peso crecente das marcas de distribuidor. Debilidade industrial que, xunto ás estratexias das cadeas de distribución, constitúen as grandes cuestións a resolver para o futuro do complexo lácteo galego no contexto sen cotas.

A dinámica recente das estruturas agrarias; análise dos resultados da enquisa de estruturas de 2013

A recente publicación por parte do INE (en decembro de 2014) dos resultados da Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2013 dáonos pé para achegar unha imaxe actualizada da estrutura das explotacións agrarias en Galicia e a súa evolución no que levamos de século XXI. Para isto utilizaremos tamén os datos do censo agrario de 2009, que corresponden a un universo similar ao da enquisa, e unha elaboración propia das cifras do censo de 1999 na que homoxeneizamos o universo coas dúas fontes anteriores.⁶ Deste modo, contamos cunha serie 1999-2013 referida ás explotacións que cumpren algunha das seguintes condicións:

- Ter ao menos 1 ha de SAU (cultivos e pastos).
- Contar con 0,2 ha de hortalizas, flores e plantas ornamentais ao ar libre ou dedicadas a froiteiras de regadío ou viveiros.
- Ter, polo menos, 0,1 ha de hortalizas ou flores e plantas ornamentais en invernadoiro.
- Contar cando menos con 0,5 ha dedicadas a tabaco, lúpulo ou algodón.
- Ter 1 unidade gandeira e unha produción estándar total (PET) igual ou superior a 0,75 unidades de dimensión europea (UDE) (1 UDE = 1200 euros).

Pasando á análise dos resultados, a enquisa de estruturas de 2013 contabiliza en Galicia 78.377 explotacións, case 3000 menos que en 2009, e 40.000 menos que en 1999. Se ampliamos o horizonte temporal constátase que nas tres últimas décadas, aproximadamente o período transcorrido desde a integración na UE, o número de

⁶ O censo agrario de 1999, igual que os precedentes, partía dunha definición moi ampla de explotación, mentres que no de 2009 o ámbito se restrinxira a un universo similar ao das enquisas de estruturas. En consecuencia, para facer comparables os resultados tivemos que filtrar a información do censo de 1999 (a partir dos microdatos) tomando a definición de explotación empregada no de 2009. Para máis detalles, consultar o *Informe 2011*, no que ofrecemos unha serie homoxénea dos censos agrarios de 1982, 1989, 1999 e 2009.

explotacións quedou reducido a un terzo, pasando dunhas 230.000 en 1982 a pouco máis de 78.000 en 2013. Non obstante, o ritmo da desaparición de explotacións freouse notablemente nos anos recentes, ao pasar dunha taxa de variación acumulativa anual (TVA) do -3,7% no período 1999-2009 ao -0,9% no cuatrienio 2009-2013 (cadro 1). Isto resulta coherente co que indican os datos sobre a man de obra, e apunta a que as dificultades para encontrar emprego noutros sectores como consecuencia da crise económica levaron a que fose máis lenta a desaparición de unidades produtivas.

Cadro núm. 1

Evolución do número, a superficie total e a superficie agraria utilizada (SAU) das explotacións en Galicia. Período 1999-2013

	< 10 has	>= 10 has	Total
SAU/Explotación			
1999			
Número de explotacións	101.449	16.903	118.352
Superficie total (ha)	628.945	525.125	1.154.070
SAU	301.067	356.063	657.130
2009			
Número de explotacións	62.836	18.338	81.174
Superficie total (ha)	325.672	589.181	914.853
SAU	170.341	477.257	647.598
2013			
Número de explotacións	59.707	18.670	78.377
Superficie total (ha)	326.655	591.628	918.284
SAU	167.439	488.081	655.519
Taxas de variación acumulativa anual (%)			
2009/1999			
Número de explotacións	-4,7	0,8	-3,7
Superficie total (ha)	-6,4	1,2	-2,3
SAU	-5,5	3,0	-0,1
2013/2009			
Número de explotacións	-1,3	0,4	-0,9
Superficie total (ha)	0,1	0,1	0,1
SAU	-0,4	0,6	0,3
2013/1999			
Número de explotacións	-3,7	0,7	-2,9
Superficie total (ha)	-4,6	0,9	-1,6
SAU	-4,1	2,3	0,0

En todo caso, tanto nas tendencias a medio prazo como na etapa recente, esa desaparición concentrouse nas unidades de menor dimensión, aquelas cunha superficie agraria utilizada (SAU) inferior a 10 ha, mentres que aumentan lixeiramente as situadas por enriba dese limiar, a pesar do cal en 2013 estas últimas (aquelas con 10 ou máis ha de SAU) non chegan a un cuarto do total (cadro 1).

A diminución do ritmo de desaparición de explotacións acompañouse nos últimos anos dunha estabilidade, mesmo unha lixeira recuperación, do espazo agrario en contraste coa súa contracción anterior. Concretamente, a superficie total xestionada polas explotacións agrarias, que se reduciu en 140.000 ha no decenio 1999-2009, e en case 450.000 entre 1982 e 2009, experimentou un leve incremento no período 2009-2013. E iso levou asociada unha expansión modesta pero máis significativa da SAU, que posibilitou que esta retornase a unha cifra similar á de 1999 (cadro 1). Cómpre recalcar, porén, que a pesar desa lixeira recuperación a superficie total xestionada polos agricultores limitábase en 2013 a 918.000 ha, o 31% do territorio galego; e a utilizada para cultivos e pastos (SAU) é tan só de 655.500 ha, o 22% do territorio. Porcentaxes ambas moi baixas no contexto español e europeo.

En conxunto, aínda que a menor ritmo, proseguíu o proceso de reestruturación, que levou a un peso crecente en termos numéricos e sobre todo de superficie das unidades de mediana e grande dimensión. Así, en 2013 as explotacións cunha SAU igual ou superior a 10 ha, a pesar de supoñer menos dun cuarto do total, concentran as tres cuartas partes das terras de cultivos e pastos (cadro 1). Sendo de salientar que neste estrato a ratio SAU/superficie total elevouse do 68% en 1999 a máis do 80% en 2013; o que pon de manifesto o crecente aproveitamento das súas terras por parte das explotacións máis profesionais. Nas cifras agregadas ese proceso de reestruturación traducíuse nunha redución do número de unidades produtivas e un incremento do seu tamaño medio: a SAU/explotación seguiu aumentando ata alcanzar en 2013 8,36 ha (frente a 7,98 ha en 2009 e 5,55 en 1999) (cadro 2).

Cadro núm. 2

Evolución da SAU media por explotación en Galicia. Período 1982-2013

	1982	1989	1999	2009	2013
SAU/Explotación (ha)	2,64	3,65	5,55	7,98	8,36

Fonte: Elaboración propia a partir de INE, microdatos de censos agrarios e Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2013.

A pesar deses cambios, a superficie media das explotacións continúa sendo aquí moi inferior á española e europea, constituíndo este o factor básico que lastra a súa produtividade e nivel de renda. Segundo a enquisa de estruturas de 2013, a produción estándar total (PET)/explotación alcanza en Galicia 29.461 euros, o 77,7% da media do Estado. Pois ben, ese *gap* débese na súa totalidade á reducida SAU/explotación,

que se limita a pouco máis dun terzo da de España (8,36 fronte a 24,36 ha). Mentres que o valor do *output* por hectárea multiplica por 2,26 o da agricultura española (cadro 3).

No relativo ao volume da man de obra, dous son os feitos a salientar. Por un lado, estas estatísticas estruturais confirman a moderación do descenso da man de obra na nosa agricultura no período de crise: o seu ritmo pasou dunha taxa de variación anual do -4,9% no decenio 1999-2009 ao -3,2% entre 2009 e 2013 (cadro 4). Se ben ese freo é menos acusado que o que indican os datos da EPA para o número de ocupados no sector: a taxa anual pasou aquí do -7,1% no período de 1999-2009 ao -4,2% no de 2009-2013 (ver máis adiante o cadro 14). O outro feito a destacar é que, como sucedía no censo agrario de 2009, a enquisa de estruturas de 2013 mostra un volume de traballo no sector agrario galego, medido en unidades de traballo ano (UTA) –traballadores equivalentes a tempo completo– (76.899), moi superior aos ocupados que estima a EPA (56.300). O que só pode ter unha explicación: a existencia dun elevado número de persoas que participan do traballo nas explotacións sen que a agricultura sexa a súa actividade principal; persoas que na EPA declaran como situación principal a de inactivos, parados ou ocupados noutro sector da economía, pero que colaboran no traballo das explotacións agrarias.

No que respecta á súa composición, a inmensa maioría da man de obra na nosa agricultura (preto do 90%) segue tendo un carácter familiar (o titular e os membros

Cadro núm. 3

Nivel e determinantes da produción por explotación agraria en Galicia e España. Ano 2013

	Galicia	España	Índices Galicia (media España = 100)
Produción estándar total (PET)/Explotación (euros)	29.461	37.893	77,7
Compoñente estrutural SAU/Explotación (ha)	8,36	24,36	34,3
Compoñente intensificación PET/ha de SAU (euros)	3.523	1.555	226,5

Fonte: Elaboración propia a partir de INE, Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2013.

Cadro núm. 4

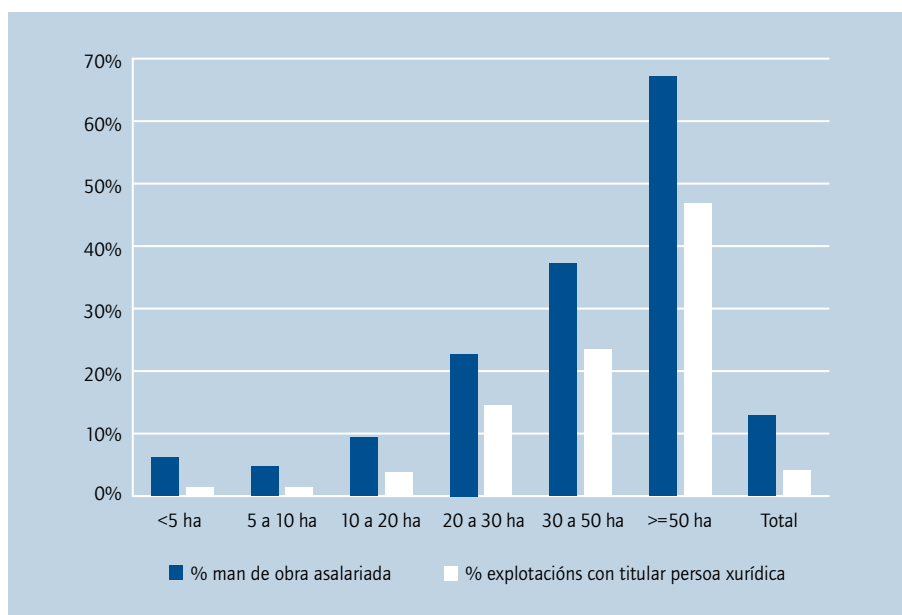
Evolución do volume de man de obra nas explotacións agrarias en Galicia. Período 1999-2013

SAU/Explotación	Número de unidades de traballo ao ano (UTA)			Taxas de variación acumulativa anual (%)	
	1999	2009	2013	1999-2009	2009-2013
< 20 ha	135.004	72.426	61.515	-6,0	-4,0
>= 20 ha	9.700	15.007	15.386	4,5	0,6
Total	144.704	87.433	76.899	-4,9	-3,2

Fonte: Elaboración propia a partir de INE, Microdatos de Censos Agrarios e Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrícolas 2013.

Gráfico 2

Porcentaxe de man de obra asalariada (UTA asalariadas/UTA totais) e de explotacións con titular persoa xurídica segundo a SAU das explotacións en Galicia. Ano 2013

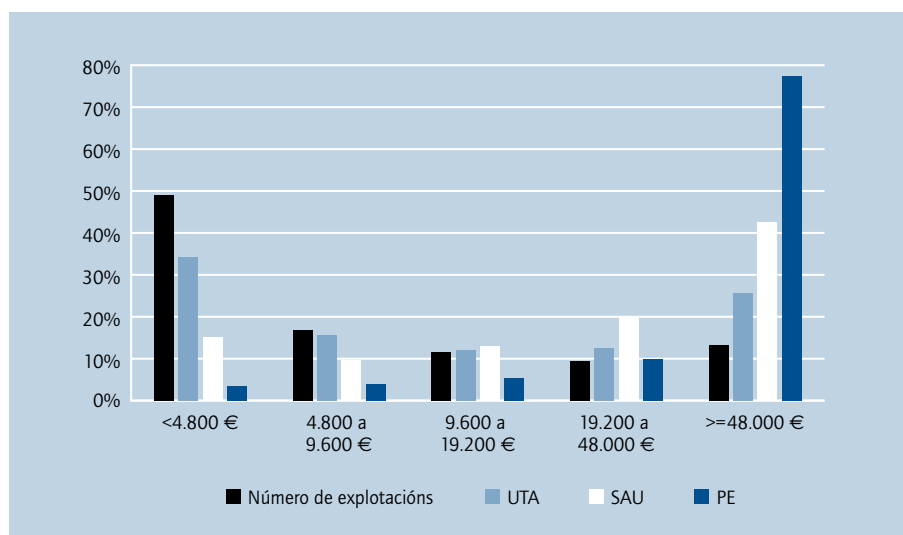

da familia). Pero os datos da enquisa de estruturas de 2013, confirmando o que apuntaba o censo de 2009, mostran que a porcentaxe de man de obra asalariada aumenta fortemente nas explotacións cun tamaño superior a 20 ha de SAU, ata alcanzar máis do 35% nas de 30-50 ha e máis do 65% nas situadas por encima de 50 ha. Iso correspóndese co elevado peso que nesas estratos de maior tamaño teñen as explotacións constituídas como persoa xurídica (SAT, comunidades de bens, sociedades civís...), moitas delas formadas por membros da mesma familia (gráfico 2). O que obriga a matizar aqueles datos sobre a importancia do traballo asalariado: a maior parte dos asalariados son, en realidade, socios ou integrantes doutras fórmulas xurídicas, moitos deles unidos por vínculos familiares.

O gráfico 3 recolle a distribución do número de explotacións, o traballo agrario, a SAU e a produción por intervalos de dimensión económica; o que permite comprobar a enorme heteroxeneidade que presenta actualmente o noso sector agrario. As explotacións cun valor anual da produción inferior a 4800 euros supoñen preto da metade do total e contan con máis dun terzo da man de obra, polo que conservan un peso social importante; pero a súa relevancia territorial e produtiva é xa pequena: unicamente xestionan o 13% da SAU e achegan o 4% do *output*. No extremo contrario, as unidades cunha produción anual superior a 19.200 euros, a pesar de ser só o 23% do total (unhas 18.000 en cifras absolutas) e empregar o 38% da man de obra, xestionan o

Gráfico 3

Peso relativo das explotacións agrarias por estratos de dimensión económica en Galicia. Ano 2013. Porcentaxe de cada grupo no número de explotacións, a superficie agraria (SAU), a man de obra (UTA) e a produción (PE)

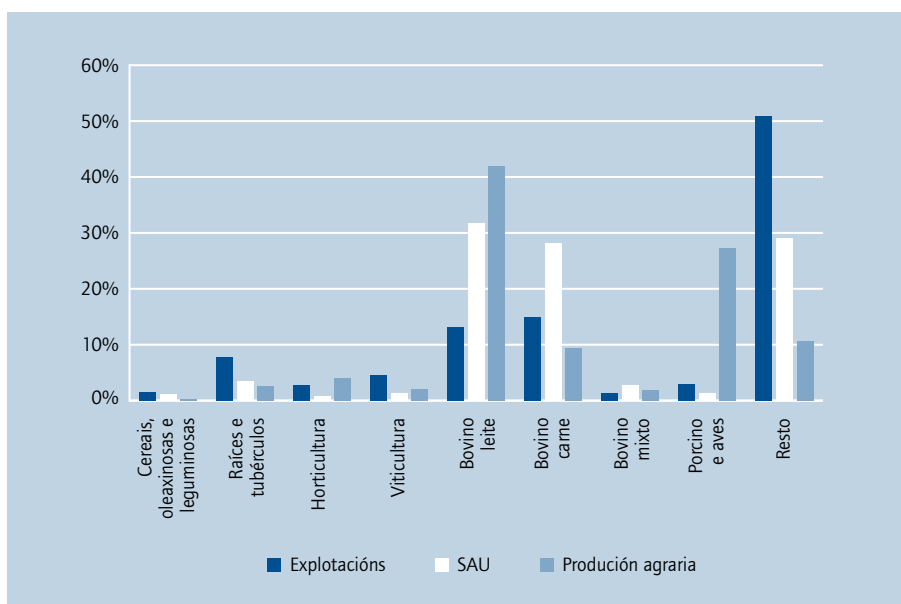

62% da superficie agraria e xeran preto do 90% do *output* do sector. Dentro deste conxunto destacan sobre todo aquelas cunha produción superior a 48.000 euros: trátase dunhas 10.000 explotacións, o 13% do total, nas que está un cuarto da man de obra, pero concentran o 43% da SAU e achegan máis das tres cuartas partes da produción (gráfico 3). Son estas explotacións as que constitúen o núcleo da *agricultura profesional* galega, do que vai depender esencialmente o futuro produtivo do sector. Ese núcleo correspóndese, en boa medida, con unidades especializadas nas producións bovinas, fundamentalmente no leite: das 10.000 explotacións citadas, o 65% pertencen á orientación técnico-económica (OTE) bovino de leite.

No gráfico 4 presentamos finalmente a imaxe sobre o peso en 2013 das diferentes orientacións produtivas. Destacan as explotacións especializadas no sector lácteo, que sendo o 13% do total contan co 31% da SAU e xeran o 42% do *output*. Aquelas orientadas ao vacún de carne son un número similar e teñen tamén un peso semellante na SAU, pero, dado o seu carácter extensivo, unicamente achegan o 10% da produción. En conxunto, as explotacións bovinas constitúen a base principal do noso sector agrario, ao sumar o 28% das unidades produtivas, o 60% da SAU e o 52% do *output*. A elas cabe engadir as de porcino e aves, un número pequeno (3%), con escasa relevancia territorial (1,4% da SAU), pero que xeran o 27% da produción agraria, como corresponde ao modelo da gandería *sen terras*. O papel das explotacións especializadas en producións vexetais é en cambio moito menor; sendo salientable mencionar só as de horticoltura, raíces e tubérculos (patacas) e viticultura, que suman o 6% da SAU e o

Gráfico 4

Distribución das explotacións, a superficie (SAU) e a produción agraria segundo a orientación produtiva das explotacións en Galicia. Ano 2013
(% sobre o total de explotacións)

9% da produción. Por último, as explotacións non especializadas continúan mantendo un peso moi elevado en termos sociais e na xestión do espazo, pero non no plano produtivo: están aquí a metade das contabilizadas na enquisa de estruturas e ocupan o 30% da SAU, pero só achegan o 10% da produción (gráfico 4).

Tendencias a medio prazo do sector agrario (1990-2013)

No informe anterior ofrecemos un balance sobre a dinámica das macromagnitudes do sector agrario galego no período 1990-2011 baseado na información dispoñible, que estaba integrada por dúas series: a publicada polo Ministerio de Agricultura para o decenio 1990-2000, completada coa súa estimación para 2011; e a serie integrada polas estimacións da Consellería do Medio Rural para 2000-2008 e os datos para os anos recentes (2008-2011) publicados polo IGE nas Contas Económicas de Galicia. No último ano a Consellería do Medio Rural continuou sen poñer ao día a súa serie, que segue ancorada en 2008; pero viron a luz outras cifras que permiten actualizar a análise ata 2012. Por unha parte, o IGE publicou as Contas Económicas correspondentes

a 2012; uns datos que, sen ofrecer para a agricultura unhas contas detalladas, si permiten aproximarse ás magnitudes básicas do sector (producción e renda). En paralelo, o MAGRAMA, continuando co que fixera para 2011, deu a coñecer as contas da agricultura por comunidades autónomas para 2012.⁷

Apoiándonos nesas cifras imos achegar unha imaxe actualizada das tendencias do sector agrario no período 1990-2012; completando iso co que indican para 2013 as nosas propias estimacións. Con isto trátase de resumir a dinámica do sector nos dous últimos decenios, co fin de contextualizar a análise sobre a conxuntura en 2014.

Tendencias globais no período 1990-2012

No gráfico 5 recolleemos a evolución anual das macromagnitudes básicas do sector agrario galego en termos reais no período 1990-2012 que se obtén tomando as series do MAGRAMA (1990-2000) e da Consellería do Medio Rural (2000-2008) e enlazando esta última cos datos do IGE para 2008-2012.⁸ As tendencias no conxunto do período aparecen definidas por tres notas:

- a. O volume da produción agraria incrementouse de forma moderada: 15,4% nos 22 anos.
- b. Ese crecemento do *output* acompañouse, porén, dunha diminución da renda agregada (-23,3%). O que tivo a súa orixe en dous factores: o notable aumento dos consumos intermedios e as amortizacións do capital fixo; e a dinámica desfavorable dos prezos (só compensada en parte pola alza das subvencións).
- c. O terceiro feito a salientar é o fortísimo axuste demográfico, que se concreta en que a poboación ocupada se reduciu a un quinto do seu volume inicial (-79,7%). Isto posibilitou que, a pesar do descenso da renda global, a renda por ocupado experimentase un incremento espectacular, multiplicándose (en euros constantes) por 3,8 no período 1990-2012 (gráfico 5). En cifras absolutas, expresado en euros constantes de 1995, este indicador pasou de 3530 a 13.330 euros por traballador.

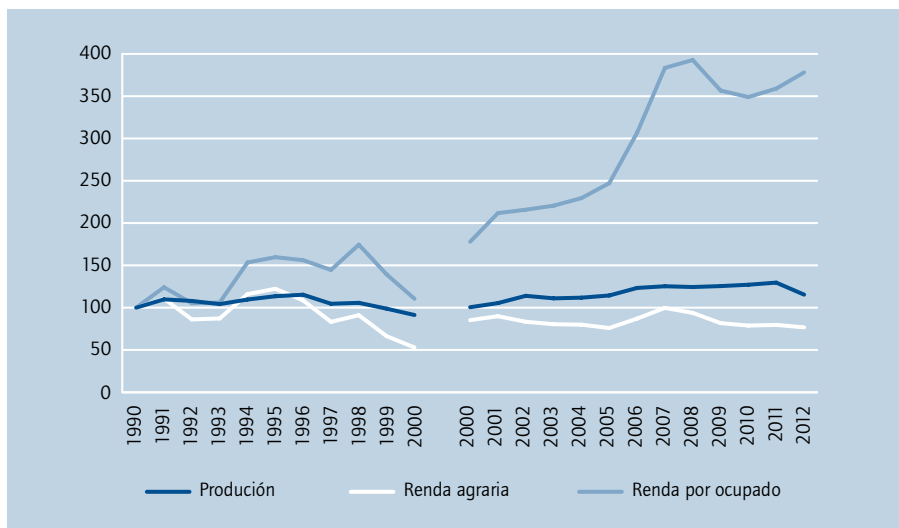
En suma, ao final do período o sector agrario galego xeraba un *output* só un 15% superior ao de dúas décadas antes e unha renda case un 25% inferior, pero facíao cunha quinta parte da man de obra inicial o que posibilitaba que a renda por ocupado fose catro veces maior que en 1990.

⁷ MAGRAMA: *Cuentas Económicas de la Agricultura*. Resultados regionales 2012 (<http://www.magrama.gob.es/es/estadistica/temas/estadisticas-agrarias/economia/cuentas-economicas-agricultura/#para4>).

⁸ As cifras de produción están expresadas en termos reais (descontando a variación dos prezos percibidos), e as relativas á renda agraria, en moeda constante (deflactadas polo IPC). Convén lembrar que todos os datos se refren á rama agricultura, gandería, caza e actividades dos servizos relacionadas, e que a produción aparece medida a prezos básicos (suma dos prezos ao produtor máis as subvencións ligadas aos produtos).

Gráfico 5

Evolución en termos reais da produción, da renda e da renda por ocupado no sector agrario galego (índices: base 1990 = 100)

Fonte: Series do MAGRAMA (1990-2000) e Consellería do Medio Rural - IGE (2000-2012).

O cadro 5 permite situar esas tendencias no contexto español, a partir das macro-magnitudes en termos correntes publicadas polo MAGRAMA para 1990, 2000, 2011 e 2012. As conclusións poden resumirse así:

- O valor da produción agraria rexistrou en Galicia no período 1990-2012 un crecemento maior que en España, facendo que o peso na produción española se elevase do 6% ao 7,6%.
- Isto acompañouse dun incremento máis forte dos consumos intermedios (gasto das explotacións na compra de inputs); o que limitou o crecemento do VEB e fixo que o peso da agricultura galega no VEB agrario español ascendese en moita menor medida: do 6,2% ao 6,7%.
- Se a iso unimos a maior carga das amortizacións do capital fixo e o menor aumento das subvencións no agro galego, o resultado é que, a pesar da maior expansión do *output*, a renda do sector rexistrou aquí unha evolución similar e mesmo peor: a participación na renda agraria de España baixou do 5,8% en 1990 ao 5,5% en 2012.
- Cunha dinámica produtiva máis favorable e un comportamento algo peor da renda agregada, a principal singularidade da evolución do sector en Galicia estivo na intensidade do axuste demográfico. Se en 1990 a nosa agricultura xeraba o 5,8% da renda agraria española contando co 21% dos agricultores, en 2012 mantén un

Cadro núm. 5

Evolución das macromagnitudes do sector agrario galego e do seu peso na agricultura española*
Período 1990-2012

	Millóns de euros correntes							Poboación ocupada (miles)	Renda agraria/Ocupado (miles de euros)
	(A) Produción agraria	(B) Consumos intermedios	(C = A-B) VEB a prezos básicos	(D) Amortizacións (consumo de capital fixo)	(E) Outras subvencións á produción	(F) Outros impostos sobre a produción	Renda agraria (VENcf) (C-D+E-F)		
Cifras absolutas									
1990	1.470,8	505,0	965,7	181,2	17,9	1,5	800,8	292,4	2,7
2000	1.653,7	788,3	865,4	266,1	23,9	2,0	621,1	140,0	4,4
2011	3.078,5	1.645,8	1.432,7	400,7	245,8	10,5	1.267,4	64,8	19,6
2012	3.191,8	1.763,7	1.428,1	421,4	227,4	9,5	1.224,6	59,3	20,7
% variación									
1990-2000	12,4	56,1	-10,4	46,8	33,2	27,9	-22,4	-52,1	62,0
2000-2012	93,0	123,7	65,0	58,4	853,1	377,5	97,2	-57,6	365,5
1990-2012	117,0	249,2	47,9	132,5	1.169,8	510,9	52,9	-79,7	654,0
Galicia/España (%)									
1990	6,0	5,7	6,2	9,2	6,1	3,0	5,8	21,0	27,7
2000	4,6	5,9	3,8	9,6	1,8	1,5	2,9	14,5	20,2
2011	7,5	8,3	6,7	8,5	4,1	4,0	5,7	8,9	63,9
2012	7,6	8,6	6,7	8,6	3,8	3,3	5,5	8,3	66,3

* Rama agricultura, gandería, caza e actividades dos servizos relacionados.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

■ MAGRAMA: *Evolución de las macromagnitudes agrarias regionales 1990-2000; Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados nacionales 1990-2014; Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados regionales 2011, 2012.*

■ INE, EPA.

peso similar, lixeiramente inferior na renda (5,5%), pero co 8,3% da poboación ocupada agraria (peso 2,5 veces menor ao de dúas décadas atrás). Esa intensidade do axuste demográfico posibilitou unha notable converxencia da renda por ocupado, que pasou do 27,7% ao 66,3% da media española. Se ben cómpre recalcar que, dado o baixísimo nivel de partida, a renda media de cada agricultor galego limitábase aínda en 2012 aos dous terzos da que alcanzaba en España (cadro 5).

As distintas etapas dentro do período 1990-2012

Esas tendencias globais no período 1990-2012 esconden unha dinámica totalmente contraposta entre as dúas décadas aí incluídas: un comportamento negativo e moito peor que en España nos anos 1990; a evolución, en cambio, positiva e netamente

mellor que a española no período 2000-2012 (cadro 5). Nunha análise máis detallada, conséntase a existencia de cinco etapas na dinámica do sector agrario galego ao longo deses 22 anos (gráfico 5):

- A primeira metade dos noventa (1991-1995) caracterizouse por unha significativa alza da renda por ocupado.
- A evolución modificouse por completo no quinquenio 1996-2000, no que asistimos a un notable deterioro da renda agraria.
- Despois desa fonda crise, a dinámica do sector experimentou unha mellora no quinquenio 2001-2005, que posibilitou unha recuperación da renda por traballador.
- A mellora moderada do quinquenio anterior deixou paso a unha dinámica moito máis favorable no trienio 2006-2008.
- Finalmente, a quinta etapa comprende o cuatrienio 2009-2012, no que o sector pasou a rexistrar de novo un comportamento desfavorable. A crise de rendas iniciada a nivel europeo en 2008, que nese ano afectara de forma moderada ao noso agro, acentuouse en 2009 e prolongouse a 2010; sen que a recuperación que pareceu comezar en 2011 tivese continuidade. O resultado é que no cuatrienio 2009-2012 o sector sufriu unha importante contracción da renda (-18,2%), que provocou mesmo un descenso da renda por ocupado (-3,7%). O deterioro deste último índice en 2009 e 2010 non foi compensado pola súa recuperación nos dous anos seguintes.

En conxunto, o balance do período 1990-2012 aparece ensombrecido pola dinámica moi negativa rexistrada na segunda metade dos noventa e en menor medida no cuatrienio 2009-2012; mentres que na primeira metade dos noventa e durante a maior parte da década dos 2000 (especialmente no trienio 2006-2008), o sector presenta un comportamento positivo.

Actualización coas estimacións para 2013

As estimacións propias que elaboramos para 2013, que aparecen resumidas no cadro 6 e no gráfico 7, permiten actualizar as tendencias a medio prazo completando a serie para o período 1990-2013. Pois ben, estes cálculos, que deben tomarse con precaución en espera de cifras oficiais, apuntan a que en 2013 continuou a dinámica constatada no bienio anterior: moderada caída da renda do sector que, dada a diminución máis intensa da man de obra, se acompañou dun aumento da renda por ocupado. Deste modo, a renda por traballador logrou recuperar, cinco anos despois, o nivel de 2008 (gráfico 7). En conxunto, a incorporación das cifras de 2013 non altera o diagnóstico sobre as tendencias a medio prazo, ao estar en liña coa dinámica global observada no período 1990-2012: descenso da renda agregada e mellora simultánea da renda por ocupado, debido á redución da man de obra.

A conxuntura do sector en 2014: unha visión global

Evolución na Unión Europea e en España

Nos anos transcorridos da actual crise económica a evolución dos ingresos dos agricultores europeos veuse caracterizando por unha tendencia alcista, pero acompañada de fortes oscilacións conxunturais, moi ligadas á volatilidade dos mercados a nivel internacional. Segundo as cifras máis recentes de EUROSTAT, a renda agraria por unidade de traballo (UTA) na UE-28 (incluíndo xa Croacia) sufriu unha acusada caída en 2008 e 2009 (-4,3% e -10%, respectivamente), seguida dunha vigorosa recuperación en 2010 (22%) e 2011 (9,2%). E as oscilacións continuaron, se ben de forma máis suave, nos dous anos posteriores: lixeira diminución en 2012 (-1,8%) e alza en 2013 (2,9%) (cadro 6 e gráfico 6).

Pois ben, esa inestabilidade proseguiu en 2014 cun novo descenso dos ingresos do sector. De acordo coas primeiras estimacións de EUROSTAT,⁹ a renda agraria total

Cadro núm. 6

Evolución da renda global e da renda por ocupado no sector agrario en Galicia, España e a UE

Cifras referidas á metodoloxía SEC-95. Taxas de variación anual (en %)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Galicia									
Renda agraria ¹	14,7	14,5	-5,9	-12,9*	-3,5*	1,0*	-3,6*	-1,1*	-3,7*
Man de obra (ocupados)	-7,6	-8,4	-8,2	-4,1	-1,4	-1,9	-8,5	-5,1	-12,8
Renda/Ocupado	24,1	25,0	2,4	-9,2*	-2,2*	2,9*	5,3*	4,2*	9,5*
España									
Renda agraria ¹	-4,8	10,6	-14,0	-7,4	11,3	-5,2	-0,1	6,9	-7,2
Man de obra (UTA)	-0,4	-1,5	-5,3	-3,9	0,2	-3,3	-0,5	-5,4	-2,1
Renda/UTA	-4,5	12,4	-9,2	-3,7	11,1	-1,9	0,4	12,2	-5,2
Unión Europea²									
Renda agraria ¹	1,8	4,8	-6,3	-12,4	17,5	6,2	-2,2	1,9	-4,0
Man de obra (UTA)	-1,6	-5,5	-2,1	-2,3	-3,5	-2,7	-0,5	-0,9	-2,3
Renda/UTA	3,3	10,4	-4,3	-10,0	22,0	9,2	-1,8	2,9	-1,7

¹ VENcf en moeda constante.

² Ata 2006 UE-15; de 2007 a 2012 UE-27; a partir de 2013, UE-28.

* Estimacións propias (para 2009-2012, baseadas nas Contas Económicas do IGE).

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- EUROSTAT, *Economic Accounts for Agriculture*.
- MAGRAMA, *Cuentas Económicas de la Agricultura*.
- Consellería do Medio Rural e do Mar, *Contas Económicas da Agricultura 2006-2008*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia*. Base 2008. Serie 2000-2012.
- INE, EPA.

⁹ EUROSTAT (2014): *Communiqué de presse 194/2014*, 15 de decembro de 2014.

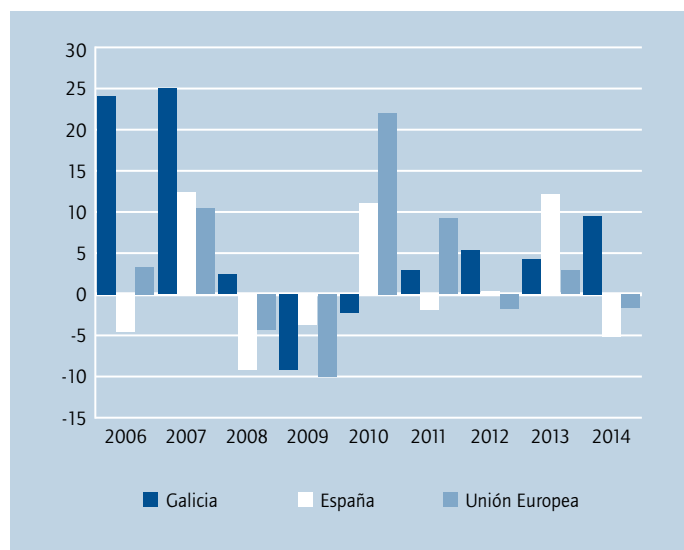
European Commission - Directorate General for Agriculture and Rural Development (2014): *EU agricultural income 2014-first estimates*. EU Agricultural and Farm Economics Briefs, nº 3, December 2014.

en euros constantes rexistrou este ano na UE-28 unha caída do 4%; o que, a pesar da redución da man de obra (-2,3%), provocou un descenso da renda por UTA (-1,7%) (cadro 6). Esta caída non altera o incremento a medio prazo que segue caracterizando a renda por traballador: o seu nivel en 2014 é un 14% superior ao de 2007 e acumula no período 2000-2014 un crecemento do 37,9% (gráfico 7). Pero vén confirmar as continuas oscilacións conxunturais que acompañan ese incremento. En 2014 houbo, ademais, un factor específico, á parte da volatilidade dos mercados internacionais, que contribuíu a deteriorar a conxuntura do sector na UE: o veto ruso ás exportacións agrarias comunitarias, que tivo un importante impacto nos prezos das froitas e hortalizas, nas carnes e, para certos países, nos dos produtos lácteos.

Outra constante nos anos recentes, que hai que vincular tamén en boa medida coa volatilidade dos mercados dos distintos produtos, é a existencia de enormes disparidades na evolución da renda agraria por países. Concretamente, a lixeira caída da renda por UTA no conxunto da UE-28 en 2014 esconde dinámicas que van desde o incremento do 13,3% en Eslovenia ata o descenso do 22,8% en Finlandia. Nun panorama xe-

Gráfico 6

Taxa de variación anual da renda agraria por ocupado en termos reais (en %)

ral, este indicador diminuíu en 20 dos 28 estados membros, destacando, ademais de Finlandia, as caídas en Lituania, Bélxica e Italia, superiores en todos os casos ao 10%, mentres que aumentou nos oito países restantes, coas alzas máis significativas, á parte de en Eslovenia, en Hungría, República Checa e o Reino Unido (entre 7% e 9%). En conxunto, a caída concentrouse principalmente na UE-15 (-2,4%), en tanto que foi case irrelevante nos 13 novos estados membros integrados desde 2004 (-0,4%).

O deterioro global que sufriu este ano a renda dos agricultores europeos tivo a súa orixe na dinámica desfavorable dos prezos percibidos, que máis que contrarrestou a expansión da produción e o abaratamento dos insumos. Con algo máis de detalle, podemos resumir así o balance do sector agrario na UE en 2014: o *output* rexistrou un crecemento do 2,5%, resul-

tado do aumento tanto da produción vexetal (3,8%), como da gandeira ou animal (1,9%); dada a expansión menor do volume dos consumos intermedios (0,6%), iso posibilitou un incremento notable do VEB real (3,5%); esa dinámica favorable no plano produtivo acompañouse, porén, dunha forte caída dos prezos percibidos (-6%), debido sobre todo ao descenso dos prezos agrícolas (-9,5%), pero tamén dos gandeiros (-2,8%); e, a pesar de que asistimos a un abaratamento dos insumos, dado que este

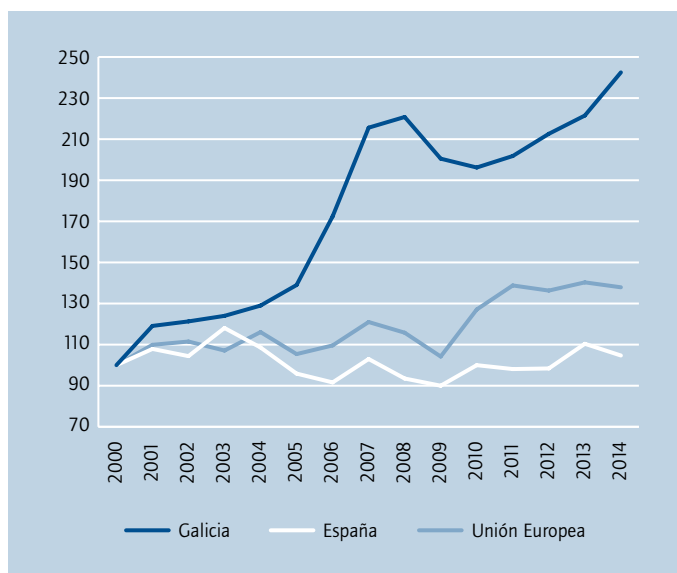
foi menor (-4,1%), orixinouse un deterioro da relación real de intercambio. O resultado dese comportamento negativo dos prezos, unido á lixeira redución das subvencións e ao aumento das amortizacións do capital fixo, foi que, a pesar do incremento da produción, a renda agraria sufriu unha diminución (-4%), que levou a unha baixada da renda por traballador (-1,7%). Cómpre sinalar, iso si, que esta evolución global esconde dinámicas moi diversas por orientacións produtivas. Cómpre salientar o contraste entre a notable caída do valor da produción vexetal (-6%) —a expansión do *output* foi contrarrestada polo forte descenso dos prezos— e a caída moito menor (-0,9%) da gandeira, debido ao menor descenso dos prezos destes produtos.

A agricultura española véñese caracterizando tamén desde 2008 por fortes oscilacións da renda, sincronizadas en xeral coas que teñen lugar a nivel europeo, pero dentro dunha tendencia a medio prazo máis desfavorable. Concretamente, o sector sufriu no bienio 2008-2009 unha caída da renda por UTA similar á da UE, pero iso foi seguido dunha recuperación en 2010 moito menos vigorosa e que non tivo continuidade en 2011. Tan só en 2012 e 2013 o comportamento pasou a ser mellor que a media comunitaria (cadro 6 e gráfico 6). O resultado é que en 2013 a renda por traballador no sector agrario español unicamente estaba un 7,2% por enriba da de 2007, en tanto que na UE-28 superaba ese nivel nun 16%. E o balance comparativo faise máis desfavorable se ampliamos o horizonte temporal. No período 2000-2013, mentres que na UE a renda agraria por UTA aumentou un 40,3%, en España só o fixo nun 10,4% (gráfico 7); o que na práctica supón que se situaba ao final dese período nun nivel similar ao de 1996. Polo tanto, con fortes oscilacións, a renda por traballador na agricultura española mantívose globalmente estancada nas dúas últimas décadas.

Partindo desas tendencias previas, os datos dispoñibles para 2014 apuntan a unha caída dos ingresos máis intensa que a media comunitaria, que veu poñer fin á alza dos dous anos precedentes. Segundo as estimacións do MAGRAMA,¹⁰ que nutren tamén

Gráfico 7

Evolución da renda agraria por ocupado en termos reais
(índices: base 2000 = 100)

¹⁰ MAGRAMA (2015): *Renta agraria año 2014*. Segunda estimación. Enero 2015.

as cifras publicadas polo EUROSTAT, a renda da agricultura española (en euros constantes) rexistrou en 2014 unha caída do 7,2%. O que, dada a diminución moderada da man de obra (-2,1%), deu como resultado un descenso da renda por UTA do 5,2%, que triplica o da UE-28 (-1,7%) (cadro 6). Dese modo, este índice retornou a un nivel similar ao de 2007 e inferior ao de 1996, confirmando a tendencia ao estancamento nos dous últimos decenios.

Nos trazos básicos, o sector agrario español participou en 2014 das pautas a escala europea: expansión da produción e abaratamento dos *inputs*, contrarrestado polo forte deterioro dos prezos percibidos. Se o resultado final foi máis negativo (caída máis intensa da renda), isto debeuse a dous factores: o maior crecemento en España do volume dos consumos intermedios (2,9%, fronte a 0,6% na UE-28), que limitou a expansión do VEB do sector; e a dinámica máis desfavorable dos prezos, ao confluír unha caída algo maior dos prezos percibidos (-6,8% fronte a -6%) e un menor descenso dos pagados (-3,8% fronte a -4,1%). Con algo máis de detalle, podemos sintetizar así a dinámica do sector agrario en España en 2014:¹¹

- A produción incrementouse un 2,8%; o que, dado o aumento a unha taxa similar do volume dos consumos intermedios (2,9%), orixinou un crecemento paralelo do VEB real (2,8%).
- Esa expansión do *output* acompañouse, porén, dun comportamento moi desfavorable dos prezos, pola forte caída dos prezos dos produtos agrarios (-6,8%) só compensada en parte polo abaratamento dos insumos (-3,8%). Deste modo, asistimos a un acusado deterioro dos prezos percibidos en termos reais e a un deterioro tamén (máis moderado) da relación real de intercambio.
- Se a iso unimos a alza das amortizacións do capital fixo e o estancamento en cambio das *outras subvencións* (os subsidios non ligados aos produtos, que constitúen hoxe a grande maioría das axudas directas aos agricultores), o resultado final foi que, a pesar do crecemento da produción e o VEB real, a renda agraria sufriu unha notable contracción tanto en euros correntes (-7,5%) como en euros constantes (-7,2%).

Ao igual que na UE, ese deterioro global da renda esconde conxunturas dispares segundo as orientacións produtivas. Nas ramas agrícolas o incremento do *output* (3,2%) foi máis que contrarrestado pola caída dos prezos (-10,3%), orixinando un notable descenso do valor da produción (-7,4%). Descenso que afectou a todas as orientacións coa única excepción do aceite de oliva, e foi especialmente acusado nos cereais, patacas e viño. A conxuntura foi menos desfavorable nas ramas gandadeiras, ao confluír un crecemento similar do *output* (2,5%) e unha baixada moito menor dos prezos (-1,9%), o que posibilitou unha estabilidade do valor da produción (0,5%). Aínda que isto agacha dinámicas diversas: caída significativa dos ingresos nas explotacións de vacún de carne, porcino e ovos; aumento nas lácteas e nas dedicadas á avicultura de carne.

¹¹ MAGRAMA (2015): *Renta agraria año 2014*. Segunda estimación. Enero 2015.

A dinámica do sector agrario galego en 2014

En Galicia non contamos polo momento con ningunha estimación oficial das contas económicas do sector agrario en 2014.¹² Pero a información dispoñible, sobre a dinámica das principais producións e os prezos percibidos e pagados, permite construír un balance aproximado.

Para contextualizar a conxuntura recente hai que comezar lembrando que a agricultura galega participou nos anos 2008-2013 das tendencias a nivel europeo e español que acabamos de expoñer, pero fíxoo con notables especificidades. A diminución da renda por ocupado no bienio 2008-2009 foi máis moderada que en España e na UE; pero a caída prolongouse no noso caso a 2010 e foi seguida dunha recuperación en 2011 moi débil. Finalmente, tanto en 2012 como en 2013 a dinámica caracterizouse, segundo os datos de que dispoñemos, por unha caída da renda agregada, pero unha mellora significativa da renda por ocupado, dada a intensa diminución que volveu rexistrar a poboación ocupada (cadro 6 e gráfico 6). O saldo para o conxunto do sexenio 2008-2013 é un comportamento dos ingresos dos agricultores galegos peor que a nivel estatal e aínda máis se o comparamos co europeo. En concreto, a renda agraria sufriu neses seis anos unha redución próxima ao 25%, máis do duplo da rexistrada na agricultura española e en contraste co seu lixeiro incremento na UE. Iso provocou que, a pesar do descenso máis acelerado da man de obra no noso agro, a renda por ocupado só aumentase nun exíguo 2,7%, fronte ao 7,2% en España e o 16% na UE (gráfico 7).

Partindo desas tendencias previas, a información coa que contamos apunta a que, en canto aos resultados económicos, o sector agrario galego proseguiu en 2014 cunha dinámica similar á de 2012 e 2013: contracción da renda agregada, pero mellora da renda por ocupado a causa da intensa diminución da man de obra. Segundo os nosos cálculos, a renda do sector rexistrou unha caída do 3,7%. Pero simultaneamente, se nos fiamos da EPA, deuse por terceiro exercicio consecutivo unha fortísima redución da poboación ocupada (nada menos que o 12,8%); o que deixa como saldo estatístico un incremento considerable da renda por traballador (9,5%). Nunha perspectiva comparada, a agricultura galega participou, pois, da contracción da renda que tivo lugar en 2014 a nivel europeo, cunha caída (-3,7%) similar á da UE-28 (-4%) se ben inferior á española (-7,2%). A nosa singularidade radica nun ritmo de diminución da man de obra que, sempre segundo a EPA, multiplica por seis o dos espazos do contorno. Do que se derivou un notable aumento da renda por ocupado (9,5%), en contraste co seu descenso na UE-28 e en España (-1,7% e -5,2%, respectivamente) (cadro 6 e gráfico 6).

Con algo máis de detalle, podemos caracterizar así a conxuntura do sector agrario en Galicia en 2014:¹³

¹² Para os dous últimos anos (2013 e 2014) existen datos (do IGE e do INE) sobre a evolución do VEB do sector agropesqueiro. Pero estes, ademais de limitarse a esa variable, non son directamente utilizables aos nosos efectos ao incluír tamén a pesca, que en Galicia achega ao redor do 30% do VEB do sector primario (28,5% en 2012).

¹³ Os datos nos que se sustenta este balance figuran nos epígrafes posteriores do capítulo.

■ O volume da produción experimentou un significativo crecemento (que estimamos no 3,2%), apoiado na expansión tanto do *output* agrícola (4,5%) como do gandeiro (2,7%). O que orixinou un incremento similar do VEB real (3,2%). Neste punto os nosos cálculos están de acordo coas contas trimestrais do IGE, que indican que o VEB das ramas agraria e pesqueira rexistrou este ano unha recuperación (1,1%) despois da variación negativa en 2012 e 2013 (-1,3% e -0,6%, respectivamente) (cadro 7). Aínda que o crecemento que estimamos para o VEB agrario é maior do que calcula o IGE para a agricultura e pesca.

Cadro núm. 7

Variación real do VEB a prezos básicos das ramas agraria e pesqueira. Taxas de variación interanuais (en %) Datos corrixidos de efectos estacionais e de calendario

	Galicia	España
2011	4,0	4,2
2012	-1,3	-12,8
2013	-0,6	15,6
2014	1,1	3,3
I trimestre	0,9	10,3
II trimestre	2,4	1,6
III trimestre	0,9	5,3
IV trimestre	0,4	-3,4

Fonte: IGE e INE.

■ A expansión do *output* acompañouse dun comportamento moi desfavorable dos prezos, que veu romper coa dinámica positiva dos dous anos precedentes. Ao igual que na UE e en España, tamén en Galicia asistimos en 2014 a unha notable caída dos prezos percibidos en termos nominais (-7,6%), que dada a variación nula do IPC provocou un descenso similar en euros constantes. E, a pesar do abaratamento dos insumos (-4,9%), iso levou a un deterioro da ratio prezos percibidos/prezos pagados (-2,8%).

■ O deterioro dos prezos fixo que, a pesar de aumentar a produción e o VEB, a renda agraria sufriese un descenso que estimamos no 3,7%.

En conxunto, proseguíu a diminución da renda agregada constatada en 2012 e 2013, pero como resultado dunha dinámica bastante diferente. Se

nos dous exercicios precedentes esa diminución tiña a súa orixe na contracción do *output*, ao tempo que se mantiña un comportamento moderadamente positivo dos prezos, en 2014 é o deterioro dos prezos o que empuxa á baixa os ingresos dos agricultores, a pesar da recuperación da produción.

Esas tendencias globais son o resultado de conxunturas dispares segundo as orientacións produtivas, pero dentro dun panorama desfavorable para a maioría delas. No lado positivo só cabe mencionar o moderado incremento dos ingresos nas explotacións de porcino, a estabilidade nas de avicultura de carne e sobre todo a nova alza da renda das explotacións lácteas, ao confluír a expansión da produción e un prezo medio similar ao de 2013.¹⁴ O resto das ramas gandeiras e a totalidade das agrícolas

¹⁴ Como xa apuntamos, os datos do FEGA mostran que o prezo medio do leite percibido polos gandeiros galegos en 2014 foi un 0,56% superior ao de 2013 (gráfico 1). Non parece, en cambio, plausible a cifra ofrecida pola estatística de prezos percibidos na agricultura española que reproducimos no cadro 11: aumento do prezo do leite do 6,8% en 2014. Dado que estes últimos son os datos que tomamos como base para estimar o índice xeral de prezos percibidos polos agricultores galegos, os resultados para este ano subestiman con toda probabilidade a caída dese índice.

viron diminuír o valor da produción. En conxunto, a contracción da renda agraria concentrouse nas ramas vexetais, onde a expansión do *output* (4,5%) se acompañou dun descenso moito maior dos prezos (-24,9%), orixinando unha notable baixa do valor da produción (-20,4%), mentres que o valor da produción gandeira moveuse entre a estabilidade e un lixeiro aumento, resultado da alza do *output* (2,7%) e a variación levemente negativa dos prezos percibidos.¹⁵

Evolución da produción

Estrutura da produción agraria

No cadro 8 recolleemos a evolución da estrutura da produción agraria en Galicia no período 1990-2012, incorporando as cifras máis recentes, que son as publicadas para 2011 e 2012 polo MAGRAMA. Centrándonos na situación actual, podemos observar que o agro galego continuaba presentando en 2012 unha nidia especialización gandeira, cun peso relativo deste subsector (58,3%) similar ao de dúas décadas atrás. Especialización focalizada en catro produtos, que achegan en conxunto o 93% do valor da produción animal: leite, carne de vacún, carne de aves e porcino. A produción vexetal, pola súa parte, supón o 37,8% do *output* agrario e nela destacan catro grupos de cultivos que suman tamén os 9/10 do total: plantas forraxeiras, hortalizas, froitas (onde se inclúen as uvas) e patacas (cadro 8).

Se efectuamos unha análise comparativa co total de España, o primeiro que cómpre salientar é que a orientación gandeira do noso agro contrasta coa especialización agrícola da agricultura española. O peso relativo dos dous subsectores móvese en ambos os espazos nunha relación de 60/40, pero con porcentaxes invertidas nun e outro caso. No ámbito agrícola Galicia só rexistra no contexto do Estado un índice de especialización superior a 1 (un peso relativo maior que a media española) nas plantas forraxeiras e nas patacas. Mentres que a nosa especialización gandeira no marco estatal se centra no leite, a carne de vacún, a carne de aves e os coellos. Rexistrando en cambio unha desespecialización relativa nos ovos e nas restantes producións cárnicas (porcino, equino e ovino-cabrún) (cadro 8).

Partindo deses datos sobre o peso económico das distintas ramas, imos analizar a evolución rexistrada en 2014 polo volume das principais producións agrícolas e gandeiras.

¹⁵ Os índices calculados no cadro 11, a partir dos datos de prezos percibidos en España, mostran para Galicia unha estabilidade dos prezos gandeiros (0,7%). Pero se corriximos a evolución do prezo do leite, en base ao sinalado na nota anterior, resulta unha caída media dos prezos gandeiros do 2%.

Cadro núm. 8

Evolución da estrutura da produción agraria en Galicia; comparación con España. Período 1990-2012

	Estrutura da produción agraria (en %)					Índices de especialización de Galicia*	Peso de Galicia no total español (%)
	Galicia				España		
	1990	2000	2011	2012	2012		
Produción vexetal	35,2	33,1	38,9	37,8	58,7	0,6	5,0
Cereais	1,2	3,0	1,6	1,6	9,8	0,2	1,3
Plantas industriais ¹	1,0	0,2	0,4	0,6	2,1	0,3	2,0
Plantas forraxeiras	8,5	7,0	9,6	10,0	4,2	2,4	18,4
Hortalizas ²	7,2	8,5	8,6	9,8	17,3	0,6	4,4
Patacas	10,5	4,0	5,0	5,5	1,3	4,2	32,7
Froitas ³	3,6	5,9	11,2	9,3	14,8	0,6	4,9
Viño e mosto	2,8	3,9	2,4	0,9	3,4	0,3	2,2
Outros	0,3	0,6	0,0	0,0	5,8	0,0	0,0
Produción animal	61,8	66,2	56,9	58,3	39,7	1,5	11,4
Carne e gando	32,3	28,7	31,9	34,4	30,0	1,1	8,9
Bovino	16,3	11,5	12,5	14,5	6,5	2,3	17,6
Porcino	7,0	5,3	5,4	6,0	14,5	0,4	3,2
Equino	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,4	3,2
Ovino e caprino	1,1	0,5	0,2	0,3	2,4	0,1	1,1
Aves	6,9	9,4	12,7	12,6	5,9	2,1	16,6
Coellos e outros	1,0	2,0	1,0	0,9	0,6	1,6	12,1
Produtos animais	29,4	37,5	25,1	23,8	9,7	2,5	19,2
Leite	24,1	32,2	22,9	20,9	6,2	3,4	26,1
Ovos	5,1	3,0	2,0	2,6	2,9	0,9	7,0
Outros	0,3	2,3	0,2	0,3	0,5	0,5	4,3
Servizos e actividades secundarias non agrarias	3,1	0,7	4,2	4,0	4,1	1,0	7,6
Produción rama agraria	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1,0	7,6

¹ Inclúe remolacha, tabaco, algodón, xirasol e as leguminosas en gran.

² Inclúe as flores e plantas de viveiro.

³ Inclúe froitas frescas, cítricos e uvas.

* Relación entre o peso relativo de cada produción en Galicia e o que ten en España.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

■ MAGRAMA: *Evolución de las macromagnitudes agrarias regionales 1990-2000; Cuentas Económicas de la Agricultura.*

Resultados nacionales 1990-2014; Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados regionales 2011, 2012.

■ Consellería do Medio Rural e do Mar: *Macromagnitudes agrarias 2000-2005.*

Evolución das principais producións agrícolas (en volume)

Segundo as estimacións do EUROSTAT e o MAGRAMA, 2014 saldouse tanto na UE-28 como en España cun importante crecemento da produción vexetal (3,8% e 3,2%, respectivamente). En sintonía con ese contexto xeral, os Avances de Superficies

y Producciones de Cultivos do MAGRAMA¹⁶ mostran que a produción agrícola experimentou en Galicia unha clara expansión, aínda que con comportamentos diversos. Os incrementos máis importantes déronse na colleita vitivinícola, nas hortalizas e nos cereais (grazas ao millo), e tamén aumentou lixeiramente a produción de patacas. Mentres que as únicas caídas afectaron ás froitas e ao millo forraxeiro (cadro 9). Ponderando esas taxas de variación co peso económico dos distintos cultivos, estimamos un crecemento global da produción vexetal do 4,5%, algo por enriba do constatado a nivel estatal e europeo.

Cadro núm. 9

Evolución das principais producións agrícolas en volume en Galicia*

	Produción (miles de toneladas)					TVA (%)			
	2010	2011	2012	2013	2014	2011-2010	2012-2011	2013-2012	2014-2013
Cereais en gran	224,4	169,5	192,2	189,8	203,8	-24,5	13,4	-1,2	7,4
■ Trigo	75,2	33,8	37,0	36,4	34,3	-55,1	9,6	-1,6	-5,9
■ Centeo	21,1	8,3	8,1	10,5	10,1	-60,7	-2,2	29,2	-4,0
■ Millo	128,1	127,4	147,0	142,9	159,4	-0,5	15,4	-2,8	11,6
Leguminosas en gran	2,6	2,6	3,2	3,1	4,0	0,0	24,8	-4,3	30,0
Patacas	498,7	454,5	473,5	466,1	472,1	-8,9	4,2	-1,6	1,3
Millo forraxeiro	2.589,3	2.069,0	2.508,5	2.515,2	2.464,7	-20,1	21,2	0,3	-2,0
Hortalizas	356,0	332,7	332,0	317,8	336,5	-6,5	-0,2	-4,3	5,9
■ Col e repolo	91,6	72,4	61,4	58,3	58,7	-21,0	-15,2	-5,1	0,7
■ Leituga	20,2	19,1	20,3	19,1	20,3	-5,4	6,5	-6,0	6,2
■ Tomate	128,0	114,3	110,1	100,0	94,8	-10,7	-3,7	-9,2	-5,2
■ Pemento	49,3	70,3	63,3	64,0	76,5	42,6	-9,9	1,0	19,7
■ Cebola	26,9	25,9	34,5	34,7	40,7	-3,7	33,3	0,6	17,1
■ Feixón verde	40,0	30,7	42,3	41,8	45,5	-23,3	37,9	-1,2	8,8
Froitas	139,6	149,9	174,2	178,4	157,5	7,4	16,2	2,4	-11,7
■ Mazá para sidra	67,6	72,2	79,9	83,6	81,6	6,8	10,6	4,6	-2,4
■ Mazá de mesa	61,5	65,6	80,8	82,4	66,5	6,7	23,2	2,0	-19,3
■ Pera	10,5	12,1	13,5	12,4	9,5	15,2	11,4	-7,8	-23,7
Víño (en miles de hl)	908,9	1.478,1	729,6	738,7	874,8	62,6	-50,6	1,2	18,4

* Os datos de 2013 son provisionais e os de 2014 constitúen avances.

Fonte: MAGRAMA, *Anuario de Estadística e Avances de Superficies y Producciones Agrícolas*.

¹⁶ MAGRAMA: *Avances de Superficies y Producciones de Cultivos*.

<http://www.magrama.gob.es/es/estadistica/temas/estadisticas-agrarias/agricultura/avances-superficies-producciones-agricolas/>.

Evolución das principais producións gandeiras (en volume)

Tamén no ámbito gandeiro o contexto en 2014 se caracterizou pola expansión do *output* na UE-28 (1,9%) e en España (2,5%). Situado nesas coordenadas, o principal feito que cómpre salientar no agro galego foi a continuidade do notable incremento da produción láctea que se vén dando nos últimos anos, en paralelo ás sucesivas ampliacións da cota. Concretamente, segundo os datos sobre as entregas declaradas á industria, o incremento alcanzou en 2014 o 3,2%. A iso uniuse unha expansión aínda maior das producións cármicas intensivas: porcino (8,6%), aves (5,2%) e coellos (6,7%). O único contrapunto relevante foi o estancamento da carne de vacún (-0,2%);

Cadro núm. 10

Evolución das principais producións gandeiras en volume en Galicia

	Volume de produción en cada ano							% variación 2014* / 1985
	1985	1995	2005	2010	2012	2013	2014*	
Leite de vaca ¹	1.644,5	2.110,7	2.258,1	2.337,6	2.432,8	2.509,6	2.590,3	57,5
Carne de vacún ²	52,5	65,6	96,1	88,4	91,2	87,4	87,3	66,2
Carne de porcino ²	85,6	75,6	101,6	78,5	75,1	71,8	78,0	-8,9
Carne de ave ²	92,6	111,0	163,4	175,4	176,2	172,9	181,8	96,4
Carne de ovino ²	0,9	0,4	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	-66,1
Carne de caprino ²	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	-85,2
Carne de coello ²	10,1	4,7	6,7	11,9	13,2	13,3	14,2	40,4
Ovos ³	122,5	74,3	58,9	53,3	51,8	49,2	-	-59,8
	Taxas de variación acumulativa anual (%)						Galicia/España (%)	
	1995/1985	2005/1995	2010/2005	2012/2010	2013/2012	2014/2013	1985	2014*
Leite de vaca ¹	2,5	0,7	0,7	2,0	3,2	3,2	26,9	38,8
Carne de vacún ²	2,3	3,9	-1,7	1,6	-4,2	-0,2	13,1	15,1
Carne de porcino ²	-1,2	3,0	-5,0	-2,2	-4,4	8,6	7,4	2,2
Carne de ave ²	1,8	3,9	1,4	0,2	-1,9	5,2	11,4	12,2
Carne de ovino ²	-7,8	3,4	-6,5	-6,3	-11,7	-1,1	0,7	0,3
Carne de caprino ²	-1,6	-5,3	-11,8	-10,6	-8,9	-23,0	3,7	0,5
Carne de coello ²	-7,3	3,6	12,1	5,3	0,8	6,7	12,9	22,1
Ovos ³	-4,9	-2,3	-2,0	-1,5	-4,9	-	13,9	5,0

* Para os ovos o período é 1985-2013. A produción de leite en 2014 é unha estimación a partir dos datos sobre as entregas oficiais declaradas na campaña 2014-2015 (variación nesta campaña respecto á campaña anterior).

¹ Millóns de litros.

² Miles de toneladas.

³ Millóns de dúcias.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAGRAMA, *Anuario de Estadística, Boletín Mensual de Estadística*, Encuesta de sacrificio de ganado e Estadística láctea.
- Consellería do Medio Rural e do Mar, *Anuario de Estadística Agraria*.

posto que as caídas rexistradas polo ovino e caprino teñen escaso impacto, dado o peso case irrelevante destas ramas no noso agro (cadro 10). Se ponderamos esas taxas de variación co peso económico de cada rama, obtemos un crecemento estimado do *output* gandeiro do 2,7%, superior ao español e ao europeo.

Nunha imaxe recapitulativa temos, en definitiva, que a dinámica produtiva do sector agrario galego estivo definida en 2014 pola significativa expansión tanto da produción agrícola como da gandeira, superior en ambos os casos á media estatal e comunitaria. O resultado foi un incremento do *output* agrario que os nosos cálculos sitúan no 3,2%, por enriba do que se deu en España (2,8%) e na UE-28 (2,5%).

Prezos percibidos e prezos pagados polos agricultores

A expansión dos volumes de produción acompañouse en 2014 dunha notable caída do índice xeral de prezos percibidos polos agricultores galegos (-7,6% tanto en termos nominais como reais), que puxo fin á súa alza nos catro anos precedentes. O deterioro dos prezos foi moi acusado nos produtos agrícolas, nos que alcanzou unha media ponderada do 24,9% e afectou a todos os cultivos. Sendo de destacar os descenso nas patacas, viño, froitas, hortalizas e cultivos forraxeiros; con variacións negativas en todos eses casos arredor ou por enriba do 10% e nas patacas de case o 50%. Os prezos gandeiros, pola súa parte, rexistraron tamén caídas xeneralizadas se ben máis moderadas, que oscilan entre o 2,5% e o 9%. As únicas excepcións relevantes están representadas pola estabilidade da cotización dos ovos e o aumento sorprendente que os datos de prezos percibidos do MAGRAMA indican para o prezo do leite (6,8%) (cadro 11). Esta última evolución pensamos, porén, que non reflicte a realidade, posto que entra en contradición cos datos publicados polo FEGA sobre os prezos do leite declarados polos compradores, que para Galicia mostran unha variación nula (0,56%) respecto a 2013. Se corriximos no cadro 11 a cifra do prezo do leite en base á información do FEGA, obtemos como imaxe máis plausible para o agro galego: unha forte e xeneralizada caída dos prezos agrícolas, cunha media do -25%; un descenso tamén xeral se ben moito máis moderado dos prezos gandeiros, coa excepción da súa estabilidade nos ovos e no leite, o que leva a unha media do -2%; e como resultado unha redución global dos prezos percibidos algo maior que a recollida nese cadro (arredor do -9%).

O impacto dese deterioro dos prezos percibidos viuse atenuado polo abaratamento simultáneo dos insumos das explotacións. Despois da alza rexistrada no trienio 2010-2012 e da estabilidade en 2013, o índice de prezos pagados polos agricultores galegos experimentou en 2014 un claro descenso (-4,9%), en sintonía coas tendencias en España (-3,8%) e na UE-28 (-4,1%). Iso debeuse esencialmente ao abaratamento dos alimentos para o gando (-8%), os fertilizantes (-4,9%) e en menor medida a enerxía (-1,2%); ao tempo que permaneceu practicamente estable o custo dos restantes

Cadro núm. 11

Porcentaxe de variación dos prezos percibidos e pagados polos agricultores en Galicia

	2010/2009	2011/2010	2012/2011	2013/2012	2014/2013
A. Prezos percibidos*					
Produtos agrícolas	21,5	4,1	20,3	7,8	-24,9
Cereais	14,3	26,1	10,1	-15,6	-7,2
Leguminosas	-12,6	6,1	8,2	6,9	-7,5
Patacas	70,3	-17,5	15,7	40,2	-49,1
Cítricos	15,1	-20,5	-5,1	16,4	-0,1
Froitas non cítricas	7,1	-1,1	3,9	13,4	-11,0
Hortalizas	22,0	-23,7	5,8	7,2	-10,9
Viño e subprodutos	6,4	13,3	46,6	-6,5	-23,3
Flores e plantas ornamentais	-4,1	-4,0	17,1	5,8	-1,4
Cultivos forraxeiros	-20,1	19,9	18,8	-0,3	-9,6
Produtos animais	-2,5	7,5	7,0	3,6	0,7
Leite	-0,8	4,0	0,4	10,4	6,8
Carne e gando bovino	-3,5	7,9	10,5	3,3	-3,4
Carne e gando porcino	4,3	7,2	8,8	8,8	-5,2
Carne e gando aviar	-4,2	18,2	8,5	-3,4	-4,8
Carne e gando ovino	-2,1	11,1	2,4	-6,0	4,9
Carne e gando caprino	-3,3	9,0	-1,2	-0,6	-2,5
Carne e gando coellos	-3,1	8,4	-0,4	5,2	-8,9
Ovos	-17,4	5,4	45,5	-30,1	0,0
Produtos forestais	1,6	1,7	-7,6	-9,1	-3,0
Índice xeral de prezos percibidos	4,0	3,4	8,7	3,5	-7,6
B. Prezos pagados**					
Sementes selectas e pés	-6,2	5,8	5,2	0,2	12,2
Alimentos para o gando	3,2	15,4	7,2	0,0	-8,0
Fertilizantes	-11,8	21,4	4,7	-3,2	-4,9
Enerxía e lubricantes	19,5	19,2	7,8	-1,0	-1,2
Protección fitopatolóxica	0,2	-0,5	1,4	3,1	0,2
Tratamentos zosanitarios	0,2	0,0	0,7	1,2	0,5
Conservación e reparación de maquinaria	0,4	1,7	0,4	1,6	0,7
Conservación e reparación de edificios	1,8	2,2	0,6	-1,7	0,6
Índice xeral de prezos pagados	4,2	13,3	6,0	-0,2	-4,9

* Evolución dos prezos por grupos de produtos no conxunto de España, e variación dos índices de prezos por subsectores que resulta para Galicia ao aplicarlle á evolución anterior á estrutura da produción agraria galega.

** Evolución dos prezos dos diversos *inputs* correntes no conxunto de España, e variación do índice xeral de prezos pagados que resulta para Galicia ao aplicarlle á evolución anterior á estrutura dos consumos intermedios da nosa agricultura.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

■ MAGRAMA, *Precios percibidos, pagados y salarios agrarios*.

■ Consellería do Medio Rural e do Mar, *Anuario de Estadística Agraria*.

insumos coa única excepción das sementes (cadro 11). O resultado final, con todo, foi unha dinámica dos prezos claramente desfavorable para os agricultores, ao confluír unha notable caída dos prezos percibidos (mínimo do -7,6%) e un deterioro tamén da relación prezos percibidos/prezos pagados (-2,8%) (cadro 12).

Cadro núm. 12

Evolución dos índices de prezos percibidos e pagados polos agricultores galegos

	Índice xeral de prezos percibidos ¹	Índice xeral de prezos pagados ¹	IPC	Prezos percibidos/ Prezos pagados	Prezos percibidos/ IPC
1985	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1986	110,5	102,7	109,1	107,5	101,2
1987	113,1	103,2	115,2	109,5	98,1
1988	119,2	104,4	121,2	114,2	98,4
1989	132,6	105,8	130,0	125,4	102,0
1990	128,3	108,4	138,5	118,4	92,6
1991	127,2	110,4	146,7	115,2	86,7
1992	116,2	112,5	154,7	103,3	75,1
1993	123,8	116,6	162,0	106,1	76,4
1994	147,8	118,9	170,3	124,2	86,8
1995	154,2	125,0	178,3	123,4	86,5
1996	147,2	129,6	184,5	113,5	79,8
1997	149,1	133,9	188,0	111,4	79,3
1998	152,9	132,6	191,7	115,3	79,8
1999	150,8	132,4	196,5	113,9	76,7
2000	158,0	140,6	203,0	112,4	77,9
2001	165,4	143,3	210,1	115,5	78,7
2002	156,7	147,3	218,0	106,4	71,9
2003	165,6	151,0	223,1	109,7	74,3
2004	168,1	159,1	230,4	105,6	73,0
2005	162,0	160,3	238,1	101,1	68,1
2006	168,6	165,1	246,5	102,1	68,4
2007	186,6	179,7	252,6	103,9	73,9
2008	191,4	208,2	263,3	91,9	72,7
2009	168,0	180,9	261,7	92,8	64,2
2010	174,8	188,5	266,7	92,7	65,5
2011	180,7	213,6	275,7	84,6	65,5
2012	196,4	226,4	282,2	86,7	69,6
2013	203,2	226,0	286,5	89,9	70,9
2014	187,8	214,9	286,5	87,4	65,5

Cadro núm. 12 (continuación)

Evolución dos índices de prezos percibidos e pagados polos agricultores galegos

	Índice xeral de prezos percibidos ¹	Índice xeral de prezos pagados ¹	IPC	Prezos percibidos/ Prezos pagados	Prezos percibidos/ IPC
% variación					
2010/2009	4,0	4,2	1,9	-0,1	2,1
2011/2010	3,4	13,3	3,4	-8,8	0,0
2012/2011	8,7	6,0	2,4	2,5	6,2
2013/2012	3,5	-0,2	1,5	3,6	1,9
2014/2013	-7,6	-4,9	0,0	-2,8	-7,6

¹ Os índices de prezos percibidos e prezos pagados que ofrecemos son os que resultan de imputarlle os índices sectoriais españois (para os diferentes produtos agrarios e as diversas partidas dos consumos intermedios) á estrutura da produción e dos consumos intermedios da agricultura galega.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAGRAMA, *Precios percibidos, pagados y salarios agrarios*.
- Consellería do Medio Rural e do Mar, *Anuario de Estadística Agraria*.
- INE.

Conxuntura das principais ramas agrarias

A partir dos datos que acabamos de comentar, sobre os volumes de produción e os prezos, no cadro 13 elaboramos unha estimación da variación que experimentou en 2014 o valor da produción nas principais ramas do sector agrario galego; o que permite perfilar un balance provisional da conxuntura das diversas ramas.¹⁷

Comezando pola produción vexetal, o exercicio caracterizouse por un aumento das colleitas (4,5%), pero contrarrestado por unha caída maior dos prezos (-24,9%), o que deixou como saldo un notable descenso do valor da produción (-20,4%). O deterioro dos ingresos afectou con especial intensidade ás explotacións de patacas (-47,8%) e froitas (-22,7%), pero tamén alcanzou unha magnitude relevante nas hortalizas (-5,1%) e estendeuse á caída do valor dos cultivos forraxeiros. Dos cultivos que alcanzan certo peso no noso agro unicamente nos cereais se mantivo estable o valor da produción (0,1%), ao compensarse o descenso das cotizacións cun incremento similar da colleita (cadro 13).

Deixamos para o final unha referencia específica ao sector vitivinícola, tanto polo seu peso económico como pola maior complexidade que presenta o panorama. Segundo os datos do cadro 13, a conxuntura desta rama en Galicia estivo marcada por unha expansión da colleita (18,4%), pero nun contexto de forte caída dos prezos a nivel español (-23,3%), o que dá como resultado un moderado descenso do valor

¹⁷ Convén recalcar que nese cadro os datos sobre os volumes de produción proceden das estimacións do MAGRAMA referidas especificamente a Galicia. Mentres que os relativos aos prezos corresponden á evolución dos prezos percibidos de cada produto a nivel español, coa única excepción do prezo do leite onde tomamos as cifras para Galicia publicadas polo FEAGA.

da produción (-4,9%). Porén, se nos centramos nas cinco denominacións de orixe que existen na nosa comunidade, que comercializan en conxunto algo máis da metade da produción vitivinícola de Galicia, a información apunta a conclusións bastante diferentes. Os balances provisionais para 2014 feitos públicos polos Consellos Reguladores das cinco D. O. mostran un panorama definido por tres notas: a colleita obtida este ano foi en todas elas, coa única excepción de Monterrei, inferior á de 2013, con descensos entre o 5% e o 13%; en cambio, a produción comercializada (procedente basicamente da colleita de 2013) aumentou; e os prezos do viño permaneceron aproximadamente estables. Así, no caso de Rías Baixas, cuxa produción é igual á suma das outras catro D. O., tanto o volume do viño comercializado como o valor económico estimado aumentaron en 2014 nun 13%.¹⁸ Polo tanto, en contraste co que indican os datos do MAGRAMA recollidos no cadro 13, a información procedente das denominacións de orixe mostra un balance favorable en termos económicos, a pesar de reducirse o volume da colleita.

Fronte á importante caída do valor da produción vexetal, a conxuntura foi globalmente moito menos desfavorable nas ramas gandeiras: o valor da produción mantívose aproximadamente estable (0,7%), como resultado dunha alza moderada do *output* (2,7%) e unha redución similar dos prezos percibidos (-2%). Se a iso unimos o abarataemento que experimentaron os insumos, en especial os alimentos para o gando, cabe estimar unha mellora máis significativa da renda das explotacións.

Esas tendencias globais esconden, porén, dinámicas dispares. No lado positivo hai que salientar sobre todo a nova alza que, no conxunto do ano e comparado con 2013, rexistraron os ingresos das explotacións lácteas (3,8%), ao confluír a expansión das entregas á industria (3,2%) e unha estabilidade do prezo medio do leite (0,6%). No entanto, a caída continua dese prezo desde mediados de 2014 foi deteriorando rapidamente a conxuntura destas explotacións, ata culminar na crise en que aparecen sumidas nos primeiros meses de 2015; facendo isto aparecer unha imaxe sumamente negativa, que non foi a realidade en 2014. Pola súa parte, as ramas cárnicas intensivas (porcino, aves, coellos) presentan todas unha dinámica xeral similar, caracterizada polo importante crecemento da produción (entre 5,2% e 8,6%) e o deterioro simultáneo dos prezos (entre -4,8% e -8,9%), moi vinculado á situación do consumo, á presión das grandes cadeas de distribución e en parte aos efectos indirectos do veto ruso ás exportacións comunitarias. Pero, partindo desas pautas similares, o saldo final variou desde o incremento moderado dos ingresos nas explotacións de porcino (3,3%) á estabilidade nas de avicultura de carne (0,4%) e a caída que sufriron as de coellos (-2,2%). Se deixamos de lado o ovino e caprino, dado o seu escaso peso, o balance máis negativo dentro das ramas gandeiras correspondeu ás granxas de ovos, que viron reducido o valor da produción en máis do 10% a causa da contracción do *output* (cadro 13).

¹⁸ Os datos referidos a estas cinco denominacións de orixe poden verse na páxina web da Consellería do Medio Rural e do Mar: http://www.medioruralemar.xunta.es/areas/alimentacion/productos_de_calidade/.

Cadro núm. 13**Estimación da variación do valor da produción nas principais ramas agrícolas e gandeiras de Galicia. Taxa de variación interanual (en %) 2014/2013**

	Volume de produción	Prezo	Valor da produción
Cereais	7,4	-7,2	0,1
Patacas	1,3	-49,1	-47,8
Froitas	-11,7	-11,0	-22,7
Hortalizas	5,9	-10,9	-5,1
Viño	18,4	-23,3	-4,9
Cultivos forraxeiros	-2,0	-9,6	-11,6
Produción vexetal	4,5	-24,9	-20,4
Leite	3,2	0,6	3,8
Carne e gando vacún	-0,2	-3,4	-3,5
Carne e gando porcino	8,6	-5,2	3,3
Carne e gando aviar	5,2	-4,8	0,4
Carne e gando ovino	-1,1	4,9	3,8
Carne e gando caprino	-23,0	-2,5	-25,5
Carne e gando coellos	6,7	-8,9	-2,2
Ovos	-10,9	0,0	-10,9
Produción animal	2,7	-2,0	0,7
Produción agraria	3,2	-9,0	-5,8

* As cifras referidas á variación dos volumes de produción proceden das estimacións do MAGRAMA para Galicia. As relativas aos prezos corresponden, en cambio, á evolución dos prezos percibidos en España, excepto para o prezo do leite onde tomamos os datos para Galicia publicados polo FECA. Isto último fai que a variación global dos prezos gandeiros e do total dos prezos agrarios difira da calculada no cadro 11.
Fonte: Elaboración propia a partir dos datos dos cadros 9, 10 e 11.

O panorama complétase co descenso dos ingresos que sufriron tamén as explotacións de vacún de carne (-3,5%), como resultado do estancamento dos volumes producidos e o deterioro dos prezos (-3,4%). Se ben hai que matizar que esa evolución desfavorable non afectou á carne comercializada baixo o amparo da indicación xeográfica protexida (IXP) Ternera Gallega, que supón un quinto da produción total de carne de vacún de Galicia (18.633 toneladas sobre un total de 87.260 toneladas en 2014). Segundo o informe de actividade publicado por Ternera Gallega, a carne comercializada baixo esta marca aumentou en 2014, respecto ao ano anterior, nun 8%; e o prezo medio percibido polos gandeiros experimentou unha lixeira alza (1,5%); de tal modo que o valor económico da produción en primeira venda se incrementou nun 9,5%, ata 108,1 millóns de euros.¹⁹

¹⁹ IXP Ternera Gallega (2015): *Informe de actividade 2014*. http://www.terneragallega.com/pdf/informe_galego.pdf.

Poboación ocupada

Un dos aspectos máis rechamantes, e máis preocupantes, da dinámica recente da agricultura galega son as altas taxas que está alcanzando de novo nos tres últimos anos a diminución da man de obra, despois do ritmo máis lento observado na fase inicial da crise económica. A redución da poboación ocupada no sector, que rexistraba un ritmo medio anual do 8,6% durante a fase de expansión económica de 1995-2007, freouse coa crise ata o 4,1% en 2009 e taxas inferiores ao 2% en 2010 e 2011 (-1,4% e -1,9%, respectivamente) (cadro 14). Cumpriase así o que cabería agardar a priori: o deterioro do mercado de traballo polos efectos da crise, ao reducir de forma drástica as oportunidades laborais noutras actividades, provocou a interrupción dos transvases de man de obra agraria, e mesmo orixinou o retorno dalgunhas persoas ao agro. Levando, en definitiva, a un ritmo máis lento do axuste demográfico na agricultura, como sucedera nas crises económicas anteriores (decenio 1975-1985 e recesión de principios dos noventa). Desde 2012, porén, asistimos segundo os datos da EPA a unha reactivación da caída da poboación ocupada no sector, de tal modo que esta alcanzou o 8,5% en 2012 e o 5,1% en 2013. Pois ben, as estimacións da EPA para 2014 mostran unha aceleración aínda maior do proceso ata unha taxa (-12,8%) absolutamente espectacular, moi superior incluso á do período de expansión de 1995-2007. Iso fixo que o número de persoas ocupadas na agricultura se reducise este ano por debaixo do límite simbólico das 50.000, situándose nunha cifra (49.100) que supón pouco máis dunha décima parte da que había en 1985, nas vésperas da integración europea (415.100) (cadro 14).

Cadro núm. 14

Evolución da poboación ocupada no sector agrario en Galicia e España
(medias anuais)

	Galicia	España
Taxas de variación media acumulativa anual (%)		
1992/1985	-7,6	-6,2
1995/1992	-2,2	-3,8
2007/1995	-8,6	-1,4
2014/2007	-6,1	-3,1
% variación anual na etapa máis recente		
2010/2009	-1,4	1,6
2011/2010	-1,9	-3,9
2012/2011	-8,5	-1,8
2013/2012	-5,1	-0,7
2014/2013	-12,8	-0,8

[Continúa] ►

Cadro núm. 14 (continuación)**Evolución da poboación ocupada no sector agrario en Galicia e España
(medias anuais)**

	Galicia		España	
	Número (miles)	Índices (1985=100)	Número (miles)	Índices (1985=100)
1985	415,1	100,0	1.829,6	100,0
1986	373,1	89,9	1.638,4	89,5
1987	354,2	85,3	1.612,3	88,1
1988	355,4	85,6	1.591,3	87,0
1989	330,2	79,5	1.496,2	81,8
1990	292,4	70,4	1.391,2	76,0
1991	260,2	62,7	1.251,7	68,4
1992	239,2	57,6	1.167,1	63,8
1993	240,5	57,9	1.107,8	60,5
1994	221,1	53,3	1.072,2	58,6
1995	223,9	53,9	1.040,1	56,8
1996	203,2	48,9	1.015,8	55,5
1997	168,3	40,5	1.021,1	55,8
1998	152,7	36,8	1.026,5	56,1
1999	139,3	33,5	989,5	54,1
2000	140,0	33,7	964,6	52,7
2001	124,1	29,9	981,8	53,7
2002	112,8	27,2	940,7	51,4
2003	106,6	25,7	942,9	51,5
2004	101,8	24,5	937,6	51,2
2005	89,8	21,6	940,6	51,4
2006	83,0	20,0	893,0	48,8
2007	76,0	18,3	873,4	47,7
2008	69,8	16,8	771,1	42,1
2009	67,0	16,1	743,6	40,6
2010	66,0	15,9	755,3	41,3
2011	64,8	15,6	725,9	39,7
2012	59,3	14,3	712,8	39,0
2013	56,3	13,6	707,9	38,7
2014	49,1	11,8	702,4	38,4

Fonte:

■ INE: Encuesta de Población Activa.

■ IGE: Enquisa de Poboación Activa en Galicia.

A evolución que mostran para o trienio 2012-2014 os datos da EPA resulta en principio sorprendente, e requiriría estudos máis detallados para precisar a súa veracidade e os posibles factores explicativos. Posto que, de corresponderse coa realidade, estaría indicando que nestes anos, ademais de continuar os abandonos por causas vexetativas (xubilacións e defuncións), tivo lugar unha reactivación das saídas de traballadores agrarios que están lonxe da idade de xubilación. E isto a pesar de manterse altas taxas de desemprego e da ausencia case total de oportunidades de emprego alternativo nos outros sectores da economía, como mostra a caída que seguiu rexistrando a ocupación nos sectores non agrarios da economía galega,²⁰ o que deixa sobre a mesa a incógnita respecto ás motivacións desas saídas e o destino das persoas novas e adultas que abandonan a agricultura.

Pola nosa parte, só podemos apuntar algunhas notas adicionais que se derivan da análise máis detallada dos datos da EPA: a caída no trienio 2012-2014 concentrouse en máis dos dous terzos nas mulleres, alcanzando entre elas unha taxa global (-32,2%) que duplica a dos homes (-16,3%); esa redución da man de obra feminina afectou con especial intensidade aos intervalos por debaixo dos 45 anos; en tanto que na masculina as pautas son máis próximas ao que cabería agardar, concentrándose a maior caída no grupo de 55 e máis anos (o que cabe atribuír ás xubilacións). Semella, pois, que son principalmente as mulleres mozas e na fase inicial da vida adulta as que están abandonando de forma acelerada o traballo agrario; algo rechamante se temos en conta a situación do mercado laboral, e que só pode responder a unhas expectativas moi pesimistas sobre o futuro do agro (tanto no relativo á rendibilidade económica como aos servizos e a calidade de vida). En todo caso, se os datos reflicten unha evolución real, estamos ante un fenómeno de enorme gravidade para o futuro demográfico non só do sector agrario, senón das áreas rurais.

Censos gandeiros

Gando bovino: evolución do censo e do número de explotacións

Os datos do rexistro de explotacións de bovino da Consellería do Medio Rural e do Mar correspondentes a 2013, últimos dispoñibles, mostran unha lixeira redución do número total de vacas en relación ao ano anterior; redución que se concentrou nas vacas de carne mentres que permaneceu estable a cifra das de leite. En todo caso, o feito esencial que cómpre destacar é que proseguiu a tendencia xeral á estabilización do censo de vacas que se vén dando desde 2006, en contraste coa súa forte contracción nos primeiros anos deste século. Unha inflexión que afecta tanto ás vacas de carne

²⁰ O total da poboación ocupada nos sectores non agrarios (industria, construción e servizos) rexistrou unha variación do -3,79% en 2012, -3,69% en 2013 e -0,01% en 2014.

como ás de leite, pero é especialmente marcada nestas últimas dado o elevado ritmo da súa diminución nos anos precedentes. Concretamente, o censo de vacas lácteas pasou dunha taxa de variación anual do -4,5% no período 2000-2006, ao -0,7% no de 2006-2013; e para as de carne as cifras son -2,4% e -0,5% anual, respectivamente (cadro 15).

A estabilización do censo nos últimos sete anos estase acompañando dun menor ritmo da desaparición de explotacións bovinas que continuou en 2013, aínda que este proceso segue sendo significativo. Concretamente, no período 2006-2013 o número destas explotacións diminuíu a unha taxa anual do 4,5%, ritmo elevado pero lonxe do 7,1% anual constatado entre 2000 e 2006. En números absolutos, mentres que neste período desaparecían anualmente unhas 4350 explotacións de vacún, nos últimos sete anos a cifra baixou a unha media de 1870 anuais (cadro 15). Os datos mostran, pois, que o freo global da desaparición de explotacións no agro galego que constatamos ao inicio deste capítulo a partir da enquisa de estruturas de 2013 estase dando tamén nas explotacións bovinas.

De todos modos, ese proceso de desaparición continúa alcanzando un importante ritmo, especialmente nas de menor dimensión; cumprindo salientar, ademais, a forte

Cadro núm. 15

Evolución do número de explotacións con vacas e do censo de vacas por tipos en Galicia. Período 2000-2013

	Número de explotacións con vacas (miles)	Vacas de muxidura (miles)	Vacas que non se moxen (miles)	Número total de vacas (miles)	Número de vacas/ Explotación
2000	73,4	447,4	251,9	699,3	9,5
2001-2002	63,4	508,2	246,3	754,5	11,9
2006	47,2	340,4	217,3	557,7	11,8
2007	44,2	337,0	218,0	555,0	12,6
2008	41,9	339,4	221,7	561,1	13,4
2009	40,6	334,8	220,6	555,5	13,7
2010	38,7	328,6	224,8	553,4	14,3
2011	36,9	327,1	221,6	548,6	14,9
2012	35,3	325,8	217,0	542,8	15,4
2013	34,1	324,7	210,2	535,0	15,7
Taxas de variación acumulativa anual (%)					
2013/2000	-5,7	-2,4	-1,4	-2,0	3,9
2006/2000	-7,1	-4,5	-2,4	-3,7	3,7
2013/2006	-4,5	-0,7	-0,5	-0,6	4,1

Fonte: Consellería do Medio Rural e do Mar, rexistro de explotacións de bovino.

elevación do limiar de viabilidade no último decenio. Así, no conxunto do período 2003-2013 a desaparición afectou con especial intensidade ás explotacións con menos de 10 vacas, pero o proceso estendeuse, ademais, con taxas variables, a todos os estratos entre 10 e 100 vacas, incrementándose tan só o número de unidades produtivas por enriba das 100 cabezas (cadro 16). O estreitamento das marxes obtidas por unidade de *output*, e tamén por cabeza de gando, leva a unha elevación continua da escala de produción necesaria para manterse na actividade; sendo isto o que está detrás dos datos anteriores.

Cadro núm. 16

Evolución da estrutura dimensional das explotacións de bovino en Galicia

Período 2003-2013

A. Explotacións					
Tamaño (número de vacas)	2003		2013		TVA (%)
	Número (miles)	%	Número (miles)	%	
1-9	40,5	63,7	18,5	54,4	-7,5
10-19	10,6	16,7	6,6	19,5	-4,6
20-29	5,6	8,7	3,7	10,8	-4,0
30-49	4,6	7,3	3,2	9,4	-3,6
50-99	1,9	3,0	1,6	4,8	-1,7
>=100	0,3	0,5	0,4	1,1	2,3
<50	61,3	96,5	32,1	94,1	-6,3
>= 50	2,2	3,5	2,0	5,9	-1,1
Total	63,5	100,0	34,1	100,0	-6,0

B. Vacas					
Tamaño (número de vacas)	2003		2013		TVA (%)
	Número (miles)	%	Número (miles)	%	
1-9	130,3	17,4	69,2	12,9	-6,1
10-19	147,4	19,6	93,4	17,5	-4,5
20-29	133,1	17,7	88,5	16,5	-4,0
30-49	174,0	23,2	120,5	22,5	-3,6
50-99	123,7	16,5	107,8	20,1	-1,4
>=100	42,3	5,6	55,6	10,4	2,8
<50	584,7	77,9	371,6	69,5	-4,4
>= 50	166,0	22,1	163,4	30,5	-0,2
Total	750,7	100,0	535,0	100,0	-3,3

Resulta digno de destacar que o estrato con 100 ou máis vacas, o único en expansión no último decenio, segue tendo, a pesar do seu dinamismo, un peso global moi limitado: en 2013 unicamente están aquí o 1,1% das explotacións bovinas, que suman o 10,4% das vacas (cadro 16). O que resalta a incerteza que pode afectar ao futuro dunha gran parte das explotacións do sector.

Gando porcino

Nos últimos informes deixamos constancia da leve recuperación do censo de gando porcino a partir de 2010, unha tendencia que os datos de 2014 viñeron confirmar aínda que con certos matices. Neste ano asistimos a un novo incremento do número de porcas reprodutoras, pero o censo total de animais estancouse. En todo caso, o feito esencial a salientar é que, a pesar da súa moderada expansión nos primeiros anos da presente década, a cabana porcina galega segue moi lonxe da que había no momento da integración na UE. E o mesmo sucede se nos fixamos no seu peso relativo no total español: ese peso mantense aproximadamente estable nos anos recentes, en torno ao 4,1%-4,4%; pero esa cifra supón menos da metade da que se alcanzaba en 1987 (9,8%) (cadro 17).

Cadro núm. 17

Evolución do censo de gando porcino en Galicia (maio de cada ano)

	1987*	1997*	2008*	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Miles de cabezas									
Porcos da ceba	436,0	239,6	308,6	443,7	401,9	418,4	423,6	437,7	433,4
Porcas reprodutoras	182,8	121,8	83,0	114,0	97,8	113,3	109,8	107,9	118,7
Total	1.589,9	1.013,7	821,9	1.174,5	1.034,3	1.055,9	1.072,4	1.092,8	1.091,7
Índices (1987=100)									
Porcos da ceba	-	55,0	70,8	101,8	92,2	96,0	97,2	100,4	99,4
Porcas reprodutoras	-	66,6	45,4	62,4	53,5	62,0	60,1	59,0	64,9
Total	-	63,8	51,7	73,9	65,1	66,4	67,4	68,7	68,7
Galicia/España (%)									
Porcos da ceba	8,5	3,7	3,1	4,2	4,3	4,2	4,5	4,6	4,5
Porcas reprodutoras	9,2	5,7	3,3	4,6	3,9	4,7	4,7	4,8	5,0
Total	9,8	5,4	3,3	4,5	4,2	4,1	4,3	4,4	4,3

*Os datos de 1987, 1997 e 2008 corresponden ao mes de abril.
Fonte: MAGRAMA, *Anuario de Estadística* e Encuestas ganaderas.

III. Pesca e marisqueo

- En 2014 entrou en vigor a nova política pesqueira común, con fortes implicacións para a pesca galega en aspectos como a sostibilidade dos stocks, as normas de descartes, a descentralización da toma de decisións ou as negociacións internacionais para establecer acordos pesqueiros con terceiros países.
- O Ministerio de Agricultura, Alimentación e Medio Ambiente distribuíu 829,6 millóns de euros do fondo europeo marítimo e de pesca para o período 2014-2020. Galicia recibirá 371 millóns, o 45% do reparto entre as comunidades.
- Os TAC e cotas para 2015 acadados no seo do Consello de Ministros de Pesca da UE foron favorables para España e Galicia, manténdose o mesmo TAC que en 2014 para varios stocks de interese para a frota galega e suavizándose a redución proposta pola Comisión Europea noutros casos.
- A produción galega de pesca fresca en 2014 foi unha das máis altas dos derradeiros anos, acadando un volume de máis de 187.000 toneladas, cun valor de primeira venda de 432,3 millóns de euros. Polo que respecta á produción de pesca conxelada, en 2014 superáronse as 865.000 toneladas, o cal supón un récord histórico.
- A Consellería do Medio Rural e do Mar destinou 47 millóns de euros a axudas para a transformación e a comercialización de produtos da pesca, marisqueo e acuicultura na convocatoria para 2014 (41,5 millóns de euros) e 2015 (5,5 millóns de euros).

Introdución

A actividade pesqueira en Galicia desenvólvese dentro do marco regulatorio trazado pola Unión Europea a través da política pesqueira comunitaria (PPC), que se reforma cada dez anos segundo o disposto nos tratados da UE. Debido á importancia da recente reforma da PPC para todos os sectores e actividades do complexo económico da pesca en Galicia, este informe comeza coa referencia ás disposicións da nova PPC relevantes para o sector pesqueiro galego. A continuación, abórdase a descrición da frota e a produción pesqueira de Galicia no momento actual e a súa evolución recente, para rematar tratando polo miúdo outros acontecementos destacables ao longo do ano 2014.

Desde o 1 de xaneiro de 2014 é efectiva a nova PPC acordada polo Consello e o Parlamento europeos. Coa finalidade de conseguir que a pesca sexa sostible nos aspectos medioambiental, económico e social, a PPC reformada busca recuperar a sostibilidade das poboacións de peixes, poñer fin ás prácticas pesqueiras excesivas e crear novas oportunidades de emprego e crecemento nas zonas costeiras. Para iso, o seu labor dirixirase a prohibir os descartes, conceder poder de decisión ao sector, descentralizar a toma de decisións, dar prioridade á acuicultura, apoiar a pesca artesanal, mellorar os coñecementos científicos sobre a situación das poboacións e asumir responsabilidades en augas exteriores a través dos acordos internacionais da UE. Restaurando as poboacións de peixes ata niveis sostibles, a PPC pretende ofrecer aos cidadáns da UE un abastecemento estable e seguro a longo prazo de alimentos saudables, achegando unha maior prosperidade ao sector pesqueiro, poñendo fin á dependencia das subvencións e creando novas oportunidades de emprego e crecemento nas zonas costeiras. Ao mesmo tempo, promove a responsabilidade da industria verbo da boa administración dos mares.

O instrumento que financiará a aplicación da PPC reformada e que contribuirá, así mesmo, a impulsar a *economía azul* europea, é o fondo europeo marítimo e de pesca (FEMP). O 25 de xaneiro de 2014, o Parlamento Europeo e o Consello chegaron a un acordo político sobre o FEMP para o período 2014-2020, un acordo esencial para que o fondo puidese entrar en vigor tras a adopción dos textos polo Parlamento Europeo en abril. O FEMP destinarase a reconstituír as poboacións de peces, reducir as consecuencias da pesca no medio mariño e eliminar progresivamente a inmensa perda que supoñen os descartes. Apoiará a pesca artesanal e local e axudará os pescadores novos. Impulsará a innovación e a diversificación das economías, financiará proxectos para crear novos postos de traballo e fomentará a mellora da calidade de vida nas

costas europeas. Por último, axudará á acuicultura europea a desenvolver todo o seu potencial. O FEMP conta cun presuposto de 6500 millóns de euros para o período 2014-2020.

As implicacións da nova PPC para a pesca galega son evidentes en aspectos clave como a sostibilidade dos stocks, as normas de descartes, a comercialización pesqueira, a rexionalización da xestión, as negociacións internacionais e os supostos nos que o sector pesqueiro pode recibir axudas do Estado. O principal obxectivo da nova PPC é garantir altos rendementos a longo prazo para todas as poboacións pesqueiras, acadando o rendimento máximo sostible (RMS) dos stocks pesqueiros ao máis tardar en 2020 para todas as zonas de pesca da UE. Outro obxectivo clave é reducir ao mínimo, ou evitar, as capturas non desexadas mediante a introdución gradual, entre 2015 e 2019, da obriga de desembarque e a prohibición dos descartes. Todas as capturas deberán conservarse a bordo, desembarcarse e deducirse das cotas. O peixe de talla inferior á regulamentaria non poderá comercializarse para o consumo humano. Foméntase, así, unha maior selectividade na pesca e unha maior fiabilidade dos datos sobre as capturas. Outra das principais demandas de Galicia, a referente a un tratamento homoxéneo para todos os produtos da pesca e da acuicultura comercializados na UE, foi contemplada no regulamento da Organización Común dos Mercados.

Un aspecto da reforma moi importante para Galicia é que a toma de decisións tende a descentralizarse, aplicando a rexionalización ao proceso de consulta coas partes interesadas. Os países da UE con intereses directos na xestión poden acordar presentar recomendacións conxuntas, compatibles cos obxectivos da PPC, previa consulta aos consellos consultivos rexionais. A Comisión pode adoptar unha acta que transforme as recomendacións conxuntas en lexislación da UE aplicable a todas as frotas nunha determinada rexión.

O sector pesqueiro galego está tamén moi interesado no que respecta aos acordos con terceiros países, particularmente as frotas conxeladoras de Vigo e A Coruña, as frotas atuneiras de Vigo e A Guarda, a industria conserveira do Barbanza e a industria conxeladora do Morrazo. Os obxectivos da nova PPC neste punto son mellorar o coñecemento científico no marco dos acordos, ofrecer máis información sobre o esforzo pesqueiro xeral en augas dos países asociados, consolidar o goberno dos acordos, incluíndo unha cláusula para protexer os dereitos humanos, aumentar gradualmente a contribución dos armadores da UE aos custos de acceso e fomentar a pesca sostible en augas dos países asociados supervisando mellor o apoio sectorial da UE. Os acordos pesqueiros quedan agrupados en dúas categorías: acordos atuneiros, que autorizan os buques da UE a seguiren as poboacións migratorias de túnidos nos seus desprazamentos polas augas de África e o océano Índico, e acordos mixtos, que conceden acceso aos recursos na zona económica exclusiva de terceiros países a cambio dunha contrapartida financeira da UE. Esta divídese nun pago por licenzas de pesca e nun apoio financeiro sectorial destinado a fomentar o desenvolvemento da pesca sostible nos países asociados.

No referente ao acceso ás zonas de pesca e protección da actividade da frota costeira artesanal, a nova PPC contempla dúas excepcións temporais á norma xeral de igualdade de acceso dos buques pesqueiros inscritos no rexistro da frota pesqueira da

UE a todas as augas e recursos da UE con independencia de nacionalidade ou tipo de frota: nas augas situadas a menos de 12 millas mariñas da costa, os países da UE correspondentes poden limitar o acceso aos buques que traballan tradicionalmente nesas augas (en xeral, dando acceso preferente aos buques que parten de portos próximos), e nas situadas ata 100 millas mariñas da costa das rexións ultraperiféricas de Europa, o acceso pode restrinxirse aos buques matriculados nos portos deses territorios e aos que pescan tradicionalmente nesas augas. As excepcións expiran en 2022.

Frota pesqueira

A frota pesqueira de Galicia é a máis importante de todas as rexións españolas e europeas, e diversifica amplamente a súa actividade, desde as augas nacionais e comunitarias ata as augas internacionais ou de terceiros países non membros da UE, capturando unha enorme variedade de especies obxectivo mediante artes de pesca moi diversas. A dimensión do sector pesqueiro galego en relación co español e co da UE amósase no cadro 1. En maio de 2015, a frota galega estaba composta por 4496 unidades, que daban emprego a 11.426 tripulantes, segundo se reflicte nos cadros 1 e 2.

A frota clasifícase en tres grandes grupos de embarcacións con diferente distribución xeográfica da súa actividade: frota do caladoiro nacional, frota de altura ou comunitaria e frota de grande altura ou internacional (cadro 2).

Cadro núm. 1

Dimensión do sector pesqueiro galego en relación co español e co da UE-28. Ano 2014¹

	UE-28	España	Galicia	% Galicia/ España	% Galicia/ UE-28
Frota²					
Núm. de barcos	86.464,0	9.784,0	4.496,0	46,0	5,2
Capacidade (miles de GT)	1.691,0	371,0	148,0	39,9	8,8
Potencia motor (miles de Kw)	6.803,0	874,0	280,0	32,0	4,1
Produción					
Valor dos desembarques (millóns de euros)	6.202,0	1.578,0	899,0	57,0	14,5
Consumo³					
Quilogramos por persoa e ano	23,3	43,9	53,8	-	-
Renda⁴					
Valor engadido da pesca e acuicultura/PIB (%)	0,1	0,2	1,3	-	-

¹ *Facts and Figures on the Common Fisheries Policy, 2014*. Comisión Europea.

² Na frota non se consideran os buques auxiliares de cultivos mariños.

³ Consumo *per cápita* = subministración dispoñible de produtos pesqueiros por persoa e ano.

⁴ No peso relativo do sector respecto do PIB considéranse conxuntamente pesca e acuicultura.

Fonte: Elaboración propia a partir da Comisión Europea, INE, IGE e Consellería do Mar.

Cadro núm. 2

Frota pesqueira en Galicia. Datos de maio de 2015

	Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)						
Arrastre	79	11.173	17.907	36.024	26.492	675
Artes menores	3.960	9.702	8.880	107.660	79.173	6.534
Cerco	150	4.594	5.952	32.064	23.580	1.220
Palangre de fondo	28	926	1.399	5.101	3.752	217
Palangre de superficie	54	6.445	11.752	22.614	16.630	461
Rascle	5	119	128	590	434	34
Volanta	32	1.090	1.973	5.996	4.409	218
Total	4.308	34.048	47.991	210.049	154.470	9.359
Pesqueira comunitaria (altura)						
NEAFC < 100 TRBs	8	640	1.208	2.860	2.103	97
NEAFC arrastre	26	5.685	8.813	16.226	11.933	260
NEAFC palangre de fondo	40	6.418	11.352	26.213	19.277	485
Portugal	3	465	694	1.312	965	30
Total	77	13.208	22.067	46.611	34.278	872
Pesqueira internacional (grande altura)						
Bacallaeiros	2	1.638	2.761	4.549	3.345	31
Cerco	3	5.565	8.002	13.525	9.946	47
Conxeladores	14	12.346	19.393	29.824	21.932	220
NAFO conxeladores	17	11.518	19.517	25.110	18.466	267
Palangre de superficie	75	16.166	28.778	51.696	38.017	630
Total	111	47.234	78.452	124.703	91.707	1.195
Total xeral	4.496	94.490	148.509	381.363	280.454	11.426
Acuicultura/Auxiliar bateas	1.295	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (*Gross tonnage*).

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar.

Rexistro de buques pesqueiros. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

A frota do caladoiro nacional (Cantábrico noroeste) constitúe o grupo de embarcacións máis numeroso da frota galega (4308 unidades, o 95,8% do total) e traballa en augas próximas ao Atlántico e Cantábrico coas modalidades de arrastre, artes menores, cerco, palangre de fondo, palangre de superficie, rascos e volantas. Os barcos con autorizacións para a pesca de palangre de fondo e palangre de superficie poden pescar temporalmente fóra deste caladoiro baixo a pertinente autorización. A capacidade media das embarcacións do caladoiro nacional é de 11,14 GT, e a potencia media é de 35,86 Kw. A meirande parte do emprego pesqueiro directo en Galicia (catro de cada

cinco postos de tripulante) e o valor de facturación máis alto da frota galega (preto dun 40% do total da pesca extractiva) dependen desta frota.

O segmento de artes menores é o máis representativo do caladoiro nacional (3960 unidades censadas, cunha capacidade media de 2,24 GT e unha potencia media de 19,99 Kw), e faena habitualmente nas augas de competencia da comunidade autónoma galega, empregando de xeito estacional unha ampla variedade de artes (trasmallos, miños, palangrillos, marisqueo a flote ou diferentes tipos de nasas). Trátase dun sector estratéxico de grande importancia social para as poboacións costeiras galegas, xerando ocupación para o 57% dos tripulantes da frota galega (cunha media de 1,65 tripulantes por embarcación) e producindo a facturación máis alta do caladoiro nacional.

A frota de altura opera en augas doutros países da UE, e conta cun total de 77 buques (o 1,7% da frota) cunha capacidade media de 286,58 GT e unha potencia media de 445,17 Kw. A frota de grande altura pesca en augas internacionais e de terceiros países e está constituída por 111 buques (o 2,5% da frota), cunha capacidade media de 706,77 GT e unha potencia media de 826,19 Kw. Pese a contar con menos do 3% das embarcacións galegas, a frota de grande altura representa o 50% da tonelaxe total da frota galega. A súa actividade está supeditada á participación da UE en organizacións pesqueiras internacionais e á sinatura de acordos pesqueiros con terceiros países con recursos de interese nas súas augas. As frotas de altura e grande altura xeran, aproximadamente, a partes iguais, o 20% da ocupación na pesca. Debido ás dimensións dos buques e aos longos períodos de marea, as tripulacións son máis numerosas que as do caladoiro nacional, alcanzando unha media de 11 tripulantes por buque, cun máximo de 16 tripulantes no caso dos estratos de arrastre e cerco de pesqueiras internacionais.

Distribución da frota e emprego pesqueiro nas diferentes zonas costeiras de Galicia

A frota galega e o emprego que xera especialízanse por tipos nas diferentes zonas costeiras, concentrándose a de grande altura na zona I (ría de Vigo), a de altura na zona IX (Mariña lucense) e a do caladoiro nacional na zona III (ría de Arousa).

A zona I (ría de Vigo) ten como principal centro de operacións o porto pesqueiro de Vigo, que, con só o 16% do número de buques da frota galega, concentra o 43,2% de toda a tonelaxe e o 33% da potencia total, debido á presenza da frota de grande altura, composta polos buques de maiores dimensións, capacidade e potencia. A frota de grande altura componse dos seguintes segmentos de frota: os cerqueiros conxeladores (os buques de maior porte), dedicados á captura de túnidos (1 unidade, capacidade de 2082 GT e potencia de 2162 Kw); seguidos polos bacallaeiros, que operan principalmente en Noruega (2 unidades, capacidade media de 1381 GT e potencia media de 1673 Kw), os arrasteiros conxeladores que traballan no Atlántico suroeste (incluíndo Arxentina e As Malvinas), Senegal e Mauritania, e capturan raías, camarón, pescadas,

Cadro núm. 3

Frota pesqueira na zona I (ría de Vigo). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)		Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Pesqueira internacional (grande altura)							
Arrastre	Bacallaeiros	2	1.637	2.761	4.549	3.346	31
	Conxeladores	7	5.655	9.208	13.987	10.286	110
	NAFO conxeladores	15	10.410	17.480	21.915	16.116	236
Cerco		1	1.582	2.082	2.941	2.162	16
Palangre de superficie		52	9.955	17.722	32.563	23.950	437
Pesqueira comunitaria (altura)							
Arrastre	NEAFC arrastre	15	3.258	4.904	9.201	6.767	150
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)							
Arrastre		1	120	201	360	265	9
Artes menores		563	1.333	1.098	17.019	12.517	929
Cerco		29	702	910	6.113	4.496	236
Palangre de superficie		36	4.281	7.776	15.670	11.525	307
Enmallada	Rascle	1	40	41	230	169	7
Totais		722	38.973	64.182	124.548	91.600	2.467
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares		102	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (*Gross tonnage*).

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar:

Rexistro de buques pesqueiros. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

luras, etc. (7 unidades, 1315 GT e 1469 Kw); os arrastreiros conxeladores que capturan fletán negro no Atlántico noroeste (NAFO) (15 unidades, 1165 GT e 1074 Kw); e, por último, os palangreiros de superficie (o estrato de grande altura máis numeroso), que teñen como especies obxectivo o peixe espada, túnidos e escualos, (52 unidades, 341 GT e 461 Kw). A frota de altura opera na área NEAFC (principalmente no Gran Sol), captura principalmente pescada, peixe sapo, rapante e cigala, e está composta por 15 arrastreiros (capacidade media de 327 GT e potencia media de 451 Kw). A frota do caladoiro nacional é a máis numerosa (630 unidades, capacidade media de 98 GT e potencia media de 186 Kw), destacando o segmento de artes menores. O emprego estimado na zona I é de 2467 persoas.

A zona II (ría de Pontevedra) ten Marín como principal porto base e representa o 7,8% da frota galega en número de buques e o 7,6% en tonelaxe. A frota de grande altura concéntrase en Marín, e está composta por sete conxeladores, dos cales dous operan na área NAFO (capacidade media de 1069 GT e potencia media de 1217 Kw) e un palangreiro de superficie (627 GT, 359 Kw). A frota de altura componse de catro arrastreiros (capacidade media de 245 GT e potencia media de 341 Kw), dos cales tres traballan en augas de xurisdición portuguesa, e o outro na área NEAFC. A frota que

Cadro núm. 4

Frota pesqueira na zona II (ría de Pontevedra). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)		Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Pesqueira internacional (grande altura)							
Arrastre	Conxeladores	5	3.409	5.600	8.568	6.301	79
	NAFO conxeladores	2	1.101	2.035	3.194	2.349	31
Palangre de superficie		1	234	627	488	359	8
Pesqueira comunitaria (altura)							
Arrastre	NEAFC arrastre	1	175	258	490	360	10
	Portugal	3	464	693	1.312	965	30
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)							
Arrastre		7	816	1.260	2.594	1.908	60
Artes menores		330	980	808	11.244	8.270	545
Palangre de fondo		-	-	-	-	-	-
Totais		349	7.179	11.281	27.889	20.511	763
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares		85	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (*Gross tonnage*).

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar:

Rexistro de buques pesqueiros. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 5

Frota pesqueira na zona III (ría de Arousa). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)		Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Pesqueira internacional (grande altura)							
Arrastre	Conxeladores	2	3.279	4.584	7.268	5.346	31
Cercos		2	3.983	5.920	10.584	7.783	31
Palangre de superficie		8	1.616	3.135	5.294	3.894	67
Pesqueira comunitaria (altura)							
Palangre de fondo	NEAFC palangre de fondo	5	816	1.671	3.354	2.465	61
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)							
Arrastre		33	4.781	7.450	15.850	11.656	282
Artes menores		1.639	3.015	2.726	38.407	28.249	2.704
Cercos		31	921	1.402	6.463	4.750	252
Palangre de fondo		4	146	261	721	530	31
Totais		1.724	18.557	27.149	87.941	64.673	3.460
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares		916	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (*Gross tonnage*).Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar: Rexistro de buques pesqueiros. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

opera no caladoiro nacional componse de 337 unidades. O emprego estimado na zona II é de 763 persoas.

A zona III (ría de Arousa) conta coa frota máis numerosa de Galicia, cun total de 1724 embarcacións (o 38,3% da frota galega), o 99% das cales traballa no caladoiro nacional, destacando o porto de Ribeira como o máis importante de Galicia para este sector da frota. O principal segmento é o de artes menores, con 1639 embarcacións (capacidade media de 1,66 GT e potencia media de 17,24 Kw) que traballa en zonas moi próximas á costa con artes de nasas, liñas ou enmalle. En Ribeira tamén teñen base 33 arrastreiros de litoral. A frota de altura comprende cinco palangreiros de fondo que operan en NEAFC, e a de grande altura dous conxeladores, dous cerqueiros conxeladores e oito palangreiros de superficie (dous máis que o ano anterior). O nivel de emprego estimado nesta zona é o máis alto de Galicia (o 30,3% do total), con 3460 persoas.

As zonas IV (ría de Muros), V (Fisterra) e VI (Costa da Morte) contan, respectivamente, co 13,6%, o 3% e o 6,5% do número de embarcacións de Galicia, representando en conxunto unha pequena porcentaxe da capacidade pesqueira da frota galega (un 6,1% da tonelaxe total), a pesar da importancia social da actividade pesqueira nesta área. Todas as embarcacións traballan no Caladoiro nacional, agás un palangreiro de fondo de Fisterra, que o fai na área NEAFC, e a maior parte pertence ao grupo de artes menores, destacando tamén o cerco en Muros (21 unidades) e na Costa da Morte (24 unidades). O emprego estimado nestas zonas é de 2240 persoas. No cadro 6 amósanse os datos conxuntos das tres zonas.

A zona VII (A Coruña-Ferrol) ten na Coruña o seu principal porto. Representa o 7,5% da frota galega en número de buques e o 5% en tonelaxe. Conta con frota de

Cadro núm. 6

Frota pesqueira nas zonas IV (Muros), V (Fisterra) e VI (Costa da Morte). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)	Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego	
Pesqueira comunitaria (altura)							
Palangre de fondo	NEAFC < 100 TRB	1	83	163	442	325	12
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)							
Arrastre		12	1.636	2.576	4.594	3.379	102
Artes menores		952	2.712	2.726	24.907	18.319	1.571
Cerco		45	1.668	1.994	10.602	7.798	366
Palangre de fondo		12	510	700	2.708	1.992	93
Enmallada	Volantas	13	486	815	2.123	1.561	89
	Rascle	1	19	21	120	88	7
Totais		1.036	7.114	8.996	45.496	33.463	2.240
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares		32	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (Gross tonnage).

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar: *Restro de buques pesqueiros*. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 7

Frota pesqueira na zona VII (A Coruña-Ferrol). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)	Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Pesqueira internacional (grande altura)						
Palangre de superficie	5	1.421	2.306	3.946	2.902	42
Pesqueira comunitaria (altura)						
Arrastre NEAFC arrastre	5	1.142	1.738	3.370	2.477	50
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)						
Arrastre	8	1.162	1.907	4.073	2.996	68
Artes menores	295	836	737	8.899	6.545	487
Cerco	22	636	787	4.294	3.158	179
Totais	335	5.197	7.475	24.582	18.078	826
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares	154	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (*Gross tonnage*).Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar: *Rexistro de buques pesqueiros*. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

grande altura, composta por cinco palangreiros de superficie (capacidade media de 461 GT e potencia media de 580 Kw); frota de altura, composta por cinco arrastreiros (capacidade media de 348 GT e potencia media de 495 Kw); e coa frota do Caladoiro nacional, con 325 embarcacións (capacidade media de 92 GT e potencia media de 180 Kw). O emprego estimado nesta zona é de 826 persoas.

A zona VIII (Cedeira) conta con Cedeira como porto máis representativo e constitúe o 2,8% en número das embarcacións galegas e o 1,2% en tonelaxe. Existe unha pequena frota de altura, composta por dous palangreiros de fondo (capacidade media de 109 GT e potencia media de 313 Kw), ademais da frota do caladoiro nacional (capacidade media de 34 GT e potencia media de 105 Kw), na que predominan as artes menores. A frota de cerco reduciuse á metade nun ano, pasando de seis unidades ás tres actuais. O emprego pesqueiro estimado na zona VIII é de 376 persoas.

A zona IX (Mariña lucense) concentra nos portos de Celeiro e Burela unha das frotas máis importantes de Galicia, que opera en augas do Gran Sol, coas modalidades de arrastre e palangre de fondo, e que usa un sistema de dereitos individuais transferibles. Os arrastreiros de altura (capacidade media de 382 GT e potencia media de 465 Kw) teñen como especies obxectivo principais a pescada, o peixe sapo, o rapante e a cigala, que desembarcan en Celeiro, Burela e Vigo. Os palangreiros de fondo (capacidade media de 267 GT e potencia media de 388 Kw) capturan principalmente pescada. Tamén existe unha frota de grande altura, composta por nove palangreiros de superficie (capacidade media de 553 GT e potencia media de 768 Kw). A frota do caladoiro nacional componse de 138 embarcacións. O emprego pesqueiro estimado na zona IX é de 1240 persoas e representa o 10,8% do total.

Cadro núm. 8

Frota pesqueira na zona VIII (Cedeira). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)		Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Pesqueira comunitaria (altura)							
Palangre de fondo	NEAFC palangre de fondo	1	106	123	450	331	12
	NEAFC < 100 TRB	1	50	95	402	296	12
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)							
Artes menores		96	323	273	2.974	2.187	158
Cercos		3	103	163	815	599	24
Palangre de fondo		6	129	206	815	600	47
Enmallada	Volantas	17	511	1.000	3.314	2.437	132
	Rascle	3	61	65	240	176	20
Totais		127	1.283	1.925	9.010	6.627	406
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares		1	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (Gross tonnage).

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar: *Restro de buques pesqueiros*. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 9

Frota pesqueira na zona IX (Mariña lucense). Datos de maio de 2015

Descrición (caladoiro e arte de pesca)		Número de barcos	Capacidade (TRB)	GT*	Potencia (CV)	Potencia (Kw)	Estimación do emprego
Pesqueira internacional (grande altura)							
Palangre de superficie		9	2.919	4.981	9.403	6.916	76
Pesqueira comunitaria (altura)							
Palangre de fondo	NEAFC palangre de fondo	39	5.830	10.175	23.956	17.620	473
	NEAFC <100 TRB	6	507	949	2.016	1.483	73
Arrastre		5	1.101	1.911	3.164	2.327	50
Caladoiro nacional (Cantábrico noroeste)							
Arrastre		18	2.630	4.494	8.551	6.289	154
Artes menores		87	500	506	4.205	3.093	144
Cercos		9	389	465	2.265	1.666	73
Palangre de fondo		6	139	231	855	629	47
Palangre de superficie		17	2.122	3.909	6.823	5.018	145
Enmallada		1	68	140	408	300	7
Totais		197	16.203	27.762	61.646	45.341	1.240
Buques dedicados a acuicultura/auxiliares		5	-	-	-	-	-

* Tonelaxe bruta (Gross tonnage).

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar: *Restro de buques pesqueiros*. Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Produción pesqueira

A maior parte da produción pesqueira galega comercialízase a través das 62 lonxas distribuídas ao longo da costa de Galicia. De acordo cos datos publicados pola plataforma Pescadegalicia (pescadegalicia.com), o volume de pesca fresca (peixe e marisco) puxada nas lonxas galegas durante 2014 foi de 187.178 toneladas e supuxo o terceiro maior rexistro de produción desde 2000, soamente superado en 2009 e 2010 (cadro 10). A cotización media dos desembarques en 2014 foi de 2,31 euros por

Cadro núm. 10

Evolución da pesca fresca vendida nas lonxas galegas

	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
2000	145.302	350.969	2,42
2001	142.871	354.862	2,48
2002	128.029	329.124	2,57
2003	124.680	335.071	2,69
2004	149.733	383.441	2,56
2005	158.625	403.151	2,54
2006	169.327	432.726	2,56
2007	172.249	463.430	2,69
2008	173.569	451.323	2,60
2009	195.785	422.373	2,16
2010	187.395	458.381	2,45
2011	183.501	474.847	2,59
2012	175.004	440.534	2,52
2013	163.434	413.422	2,53
2014	187.178	432.341	2,31

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estatísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 11

Peixe fresco comercializado en primeira venda en Galicia

	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
2013			
Xaneiro	11.022	34.686	3,15
Febreiro	11.277	28.817	2,56
Marzo	13.798	32.212	2,33
Abril	13.098	33.283	2,54
Maio	12.688	31.434	2,48
Xuño	12.049	27.428	2,28
Xullo	18.609	39.266	2,11
Agosto	16.095	36.682	2,28
Setembro	15.946	33.460	2,10
Outubro	15.077	34.893	2,31
Novembro	12.892	36.722	2,85
Decembro	10.883	44.538	4,09
2014			
Xaneiro	10.092	32.320	3,20
Febreiro	8.970	26.707	2,98
Marzo	17.001	35.895	2,11
Abril	19.802	35.227	1,78
Maio	12.286	28.833	2,35
Xuño	15.065	31.274	2,08
Xullo	19.535	40.250	2,06
Agosto	19.009	41.002	2,16
Setembro	20.973	37.381	1,78
Outubro	18.740	42.229	2,25
Novembro	11.592	33.725	2,91
Decembro	14.111	47.497	3,37

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estatísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 12**Producción pesqueira total por zonas. Ano 2014**

	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
Zona I - Ría de Vigo	35.358	112.552	3,18
Zona II - Pontevedra	4.730	11.627	2,46
Zona III - Arousa	34.197	69.596	2,04
Zona IV - Muros	10.752	17.240	1,60
Zona V - Fisterra	896	3.798	4,24
Zona VI - Costa da Morte	5.764	7.670	1,33
Zona VII - A Coruña-Ferrol	50.053	87.140	1,74
Zona VIII - Cedeira	2.530	9.716	3,84
Zona IX - Mariña lucense	42.898	113.000	2,63
Totais	187.178	432.339	2,31

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estatísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 13**Producción pesqueira na zona I (ría de Vigo)
Ano 2014**

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
A Guarda	159	1.121	7,04
Arcade	140	1.108	7,90
Baiona	267	1.764	6,61
Cangas	332	2.815	8,48
Moaña	154	1.322	8,58
Redondela	180	1.422	7,88
Vigo	33.998	102.149	3,00
Vigo (Canido)	75	420	5,60
Vilaboa	52	431	8,22
Totais	35.358	112.552	3,18

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estatísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 14**Producción pesqueira na zona II (Pontevedra)
Ano 2014**

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
Aldán-Hío	73	455	6,23
Bueu	720	3.162	4,39
Campelo	292	2.668	9,12
Marín	1.207	3.197	2,65
Pontevedra (Mercado)	23	275	12,16
Portonovo	2.415	1.870	0,77
Totais	4.730	11.627	2,46

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estatísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

quilogramo, acumulando un valor anual total de 432,3 millóns de euros. Os prezos medios da pesca fresca nas lonxas galegas baixaron un 8,7% con respecto a 2013.

O cadro 11 amosa a evolución mensual das vendas de peixes e mariscos frescos nas lonxas galegas durante os anos 2013 e 2014. Este último exercicio caracterizouse por un ascenso significativo con respecto ao precedente tanto na cantidade de produto vendido nas lonxas coma no valor adquirido na primeira venda. A comparativa entre 2014 e 2013 mes a mes foi positiva a favor de 2014, en cantidade e valor, en todos os meses agás nos de xaneiro, febreiro, maio e novembro. En termos de volume, o mes máis produtivo de 2014 foi setembro, mentres que febreiro foi o que rexistrou menos produción. En termos de valor, a cifra máis baixa correspondeu tamén a febreiro, e a máis alta a decembro, debido á forte demanda no período de Nadal.

No cadro 12 amósase a produción pesqueira total por zonas durante o ano 2014. A zona de maior produción en termos de volume foi a VII (A Coruña-Ferrol), con 50.053 toneladas. Porén, en termos de valor, a zona máis produtiva foi a IX (Mariña lucense), con 113 millóns de euros. A cotización media máis alta acadouse na zona V (Fisterra), con 4,24 euros por quilogramo.

Polo que respecta á distribución territorial, na provincia de Pontevedra existen 21 lonxas (cadros 13, 14 e 15), destacando especialmente a lonxa do porto de Vigo. A produción total da provincia en 2014 foi de 43.910 toneladas, a facturación de 151,7 millóns de euros, e o prezo medio de 3,45 euros. As especies que se comercializaron

Cadro núm. 15

Produción pesqueira na zona III (Arousa). Ano 2014

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
A Illa de Arousa	524	6.248	11,93
Aguiño	135	1.790	13,25
Cabo de Cruz	139	1.695	12,23
Cambados	1.651	6.679	4,05
Carril	440	3.771	8,58
Coop. Ría de Arousa	14	171	12,44
O Grove	803	7.334	9,14
A Pobra do Caramiñal	161	1.390	8,65
Rianxo	278	2.248	8,07
Ribeira	29.624	34.613	1,17
Vilanova	287	2.806	9,79
Vilaxoán	79	663	8,35
Totais	34.133	69.407	2,03

Cadro núm. 16**Produción pesqueira nas zonas IV (Muros), V (Fisterra) e VI (Costa da Morte)**

Ano 2014

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
Muros	3.847	5.490	1,43
Noia	992	7.538	7,60
Porto do Son	78	438	5,62
Portosín	5.835	3.774	0,65
Carnota (Lira)	76	315	4,14
Carnota (O Pindo)	1	7	8,09
Corcubión	278	1.371	4,94
Fisterra	542	2.106	3,88
Baldaio	3	38	11,61
Caión	4	29	6,85
Camariñas	2.802	2.983	1,06
Camelle	25	121	4,78
Corme	6	108	17,37
Laxe	659	924	1,40
Malpica	2.146	2.828	1,32
Muxía	21	79	3,76
Río Anllóns	98	561	5,73
Totais	17.413	28.709	1,65

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estadísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

en maior cantidade foron a xarda pintada, o rapante, o peixe sapo, o xurelo, a pescada, a quenlla e a castañeta.

A provincia da Coruña conta con 35 lonxas (cadros 15, 16, 17 e 18) e produciu en 2014 o maior volume das tres provincias, con 100.387 toneladas (o 54% do total vendido en Galicia); non obstante, dado que presenta o prezo medio máis baixo das tres (1,67 euros/kg), a facturación só acadou o 39% do total, con 167,7 millóns de euros. As lonxas do porto da Coruña e de Ribeira acumulan o 78,7% do volume total comercializado na provincia. As especies máis comercializadas foron o xurelo, o lirio, a xarda pintada, a xarda, a pescada, a boga e a sardiña.

Na provincia de Lugo están emprazadas seis lonxas (cadro 19). Burela e Celeiro concentran o 99,8% da cantidade e do valor comercializados. A produción total en 2014 foi de 42.899 toneladas, a facturación de 113 millóns de euros, e o prezo medio de 2,63 euros. As principais especies nesta provincia foron a pescada, a xarda, o lirio, a boga, a xarda pintada, o bonito do norte e o xurelo.

Cadro núm. 17**Produción pesqueira na zona VII (A Coruña-Ferrol). Ano 2014**

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
A Coruña (Confraría)	47	412	8,70
A Coruña (Lonja Coruña, S. A.)	49.365	82.038	1,66
Barallobre	206	1.793	8,69
Ferrol	318	2.193	6,91
Miño	10	93	8,98
Mugar dos	23	248	10,70
Pontedeume	30	305	10,11
Sada	53	60	1,13
Totais	50.053	87.141	1,74

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estadísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 18**Produción pesqueira na zona VIII (Cedeira)**

Ano 2014

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
Cariño	205	623	3,04
Cedeira	2.290	8.913	3,89
Espasante	35	180	5,17
Totais	2.530	9.716	3,84

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estadísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 19**Produción pesqueira na zona IX (Mariña lucense)**

Ano 2014

Lonxa	Cantidade (t)	Valor (miles de euros)	Prezo (euros/kg)
Burela	25.228	66.724	2,64
Celeiro	17.627	46.065	2,61
Foz	0	1	2,47
O Barqueiro	18	53	3,00
O Vicedo	12	20	1,70
Ribadeo	14	137	9,83
Totais	42.899	113.000	2,63

Fonte: Elaboración propia a partir da Consellería do Medio Rural e do Mar, Estadísticas de produción pesqueira, Plataforma Tecnolóxica da Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

O peixe conxelado é desembarcado pola frota pesqueira conxeladora galega (de empresas pesqueiras mixtas ou de embarcacións abandeiradas noutros países) ou por buques mercantes e portacontedores, principalmente nos portos de Vigo, Marín, Vilagarcía de Arousa e Ribeira. Destaca especialmente o porto de Vigo como o máis representativo de Galicia en volume de peixe conxelado comercializado, constituíndo tamén un punto de referencia a nivel mundial. A produción provén na súa maior parte

das empresas mixtas galegas que operan en terceiros países. O ano 2014 rexistrou un récord histórico ao acadar as 865.275 toneladas, o cal supuxo un forte aumento do 30% fronte ás 665.000 toneladas de 2013. Preto do 80% deste volume chega ao porto en contedores procedentes dos países onde traballan os buques das sociedades mixtas, rexistrándose, polo tanto, como importacións de peixe conxelado, mentres que o 20% restante se desembarca directamente no porto de Vigo pola frota conxeladora galega de grande altura.

As sociedades mixtas establecéronse en países como Namibia, Mozambique ou Sudáfrica a partir dos anos oitenta, despois de que a ONU estendese a 200 millas a xurisdición marítima dos estados de ribeira en 1976. Ata ese momento, a frota conxeladora española gozara de libre acceso aos principais caladoiros, o 75% dos cales estaban en augas internacionais, que agora deixaban de selo. Para garantir a continuidade do acceso aos recursos, o Goberno español aprobou o Decreto 2517/76, de 8 de outubro, relativo ao fomento de empresas pesqueiras conxuntas (EPC). Actualmente, a frota de sociedades mixtas en terceiros países conta con 185 buques e 1110 tripulantes nacionais, aínda que a maioría da tripulación é foránea, normalmente por imperativo legal do país que abandeira o buque. A Asociación de Empresas Comunitarias en Sociedades Mixtas de Pesca (ACEMIX), de recente constitución, agrupa os armadores destes buques, establecidos en Arxentina, Chile, Perú, Namibia, Malvinas, Sudáfrica ou Marrocos. Os datos medios do buque conxelador tipo son: capacidade de 1483 GT, potencia de 1283 Kw e tripulación de 26 persoas. As principais especies capturadas son pescada, lura, pota, rosada e brótola. Segundo os últimos datos dispoñibles, esta frota xerou en 2012 un volume de negocio de 582,8 millóns de euros.

Xestión e conxuntura do sector pesqueiro galego

A continuación descríbense a conxuntura e acontecementos máis relevantes para a xestión e regulación do sector pesqueiro galego durante 2014, agrupados nos eixes de xestión dos recursos, xestión da frota galega e mellora da eficiencia enerxética, política estrutural e investimentos, e goberno.

Xestión dos recursos

1. Polo que respecta aos TAC (totais admisibles de capturas) e cotas para 2015 acadados no seo do Consello de Ministros de Pesca da UE (por vez primeira baixo a nova PPC), a Comisión presentaba TAC máis baixos que os de 2014 para varios stocks de interese para a frota galega, como son os rapantes, cigalas, abadexos, merlán, maruca e rapes do Gran Sol e augas comunitarias, así como de maruca azul en augas internacionais, baseándose na falta de datos. España acadou, mediante unha política de análise caso por caso das tendencias e evitando con iso descartes de especies

acompañantes, que para todos estes stocks se mantivese o mesmo TAC que en 2014. Outras propostas de redución impostas pola Comisión suavizáronse de maneira importante, ao ter en conta a dimensión socioeconómica da actividade pesqueira, como é o caso do rapante do caladoiro Cantábrico noroeste e golfo de Cádiz, no que se acadou fixar un TAC cunha redución do 39% con respecto a 2014, fronte á redución do 55% proposta pola Comisión. Para as cigalas do caladoiro Cantábrico noroeste, dada a súa mala situación biolóxica, non foi posible manter o TAC de 2014 e produciuse unha baixada do 10%. En canto á pescada, no caladoiro nacional séguese estritamente o plan de recuperación, que implica unha baixada do 15%, mentres que para o stock de pescada norte se acadou un aumento dun 11%. En relación co xurelo e capturas accesorias das zonas IIa a XIV e do caladoiro Cantábrico noroeste VIIIc, a situación do stock obrigou a unha redución da cota do 26%; porén, e para paliar os efectos desta redución, acadouse unha flexibilidade que permitirá pescar ata un 50% da cota da zona IIa a XIV ata a zona VIIIc.

2. En agosto de 2014 entrou en vigor o Plan de Xestión da Sardiña, que regula a súa pesca nos caladoiros do Cantábrico noroeste e no golfo de Cádiz. O plan ten unha duración de tres anos e establece límites de pesca en función da situación biolóxica da especie, que está en mínimos históricos. Este ano capturáronse 20.500 toneladas, fronte ás 46.000 do ano 2013 (unha redución do 55%). O plan establece, ademais, cinco días de pesca por barco, con paros de actividade de 48 horas seguidas.

3. O novo modelo de reparto de cotas de xarda e xurelo, que comezou a aplicarse en 2014, busca que a campaña se adapte ao ciclo migratorio das especies e, con isto, que non se esgote a cota con anterioridade a que as poboacións de peixe cheguen ás augas galegas como acontecía no pasado. Non obstante, o reparto atopou forte oposición no sector do cerco, que reclama a modificación dos criterios establecidos no borrador de repartición das cotas de ambas as especies e o incremento das correspondentes ao cerco galego.

4. O Plan Xeral de Explotación Marisqueira para o ano 2015 establece unha serie de normas para realizar a actividade extractiva do marisqueo e da recolección de algas, como, por exemplo, épocas e días máximos de extracción e zonas de traballo. Establece o réxime preciso para permitir a explotación marisqueira na comunidade galega coas garantías dunha boa xestión do recurso, tendo en conta os datos e informes científicos dispoñibles. A través deste plan, a Consellería do Medio Rural e do Mar aprobou un total de 212 plans de explotación. Deles, 46 corresponden ás autorizacións administrativas marisqueiras, 52 son plans específicos para as zonas de libre marisqueo, 35 son para a extracción de percebe e 19 para equinodermos. Ademais, 26 son para a extracción de solénidos (navalla, longueirón e longueirón vello), 7 son para a extracción de peneira, 19 para algas e 8 para a extracción de anemone. As medidas de xestión para a explotación da centola, boi e polbo, desenvolveranse no seu momento a través de plans de xestión específicos para estas pesqueiras. Do mesmo xeito, o uso do bou de vara e o bou de man para a extracción de moluscos bivalvos autorizarase a través dun plan de xestión para estas modalidades.

5. Plans de explotación de crustáceos para o ano 2015. En relación á nécora, o plan establece que está permitido capturala do 1 ao 5 de xaneiro e do 1 de xullo ao 31 de decembro. No caso do lumbrigante, o período autorizado de captura vai do 1 de xaneiro ao 31 de marzo e do 1 de xullo ao 31 de decembro. No caso da lagosta, esta poderase extraer entre o 1 de xaneiro e o 30 de setembro. En relación ao santiaguíño, o plan establece que se poderá capturar do 1 ao 5 de xaneiro (novidade respecto ao ano anterior no que neste período non estaba permitido) e do 1 de outubro ao 31 de decembro. Ademais especifica que o conguito, o patulate e o cangrexo poderanse extraer durante todo o ano.

Modernización e investimentos na frota galega

1. En 2014, a Consellería do Medio Rural e do Mar destinou unha liña de investimentos en buques e selectividade cunha contía total de 1 millón de euros, cofinanciada polo fondo europeo da pesca (FEP) da UE. A súa finalidade é a de contribuír á modernización da frota pesqueira galega mediante investimentos a bordo dos buques pesqueiros, sempre que estes investimentos poidan servir para mellorar a seguridade a bordo, as condicións de traballo, a hixiene, a calidade dos produtos, o rendemento enerxético e a selectividade.

2. Axudas a proxectos colectivos de acondicionamento mariño e rexeneración para o ano 2015. Estas axudas, tamén da Consellería do Medio Rural e do Mar, teñen como finalidade contribuír de forma sustentable a mellorar a xestión e conservación dos recursos mariños vivos. Tamén estas axudas son para paliar os efectos dos temporais nos bancos marisqueiros e co obxecto de facilitarlles ás posibles entidades solicitantes a avaliación da situación actual e a preparación dos proxectos que permitan restaurar os bancos marisqueiros.

3. A Consellería do Medio Rural e do Mar destinou 47 millóns de euros a axudas para a transformación e a comercialización de produtos da pesca, marisqueo e acuicultura na convocatoria para 2014 e 2015. A aplicación orzamentaria estableceuse da seguinte forma: 41,5 millóns de euros para a anualidade 2014 e 5,5 millóns de euros para a anualidade 2015. Estas axudas, cofinanciadas polo FEP nun 75%, teñen como finalidade potenciar a competitividade no sector procesador galego ao tempo que promove o desenvolvemento económico, social e produtivo da nosa comunidade. Poderán ser beneficiarias destas axudas as persoas físicas ou xurídicas que sexan titulares de establecementos de transformación ou comercialización de produtos de pesca, marisqueo e acuicultura xa existentes en Galicia, así como as que establezan novos centros na nosa comunidade. Tamén poderán acceder a elas as confrarías de pescadores e organizacións profesionais. Serán subvencionados os investimentos que redunden na mellora das condicións de traballo e na mellora e o seguimento das condicións hixiénicas e de saúde pública ou da calidade dos produtos. As actuacións están encamiñadas á produción de produtos de alta calidade para mercados altamente

especializados, á redución do impacto negativo do ambiente, á unha mellor utilización de especies pouco aproveitadas, subprodutos e residuos e á comercialización de produtos procedentes esencialmente dos desembarques locais e da acuicultura. Tamén son obxectivo de estas axudas a produción ou comercialización de novos produtos, a aplicación de novas tecnoloxías ou o desenvolvemento de métodos innovadores de produción ou comercialización.

4. A Consellería do Medio Rural e do Mar destinou en 2014 axudas á paralización definitiva de buques pesqueiros afectados por plans de axuste do esforzo pesqueiro, cofinanciadas nun 75% co FEP, cun total de 8,35 millóns de euros para o exercicio 2015. A finalidade destas axudas é adecuar a capacidade pesqueira da frota coa dispoñibilidade dos recursos mariños mediante a redución do esforzo pesqueiro, e lograr así un equilibrio sustentable que asegure que a pesca siga sendo unha actividade de desenvolvemento económico para esta comunidade. A paralización definitiva poderase materializar por despezamento, asignación definitiva a tarefas non pesqueiras ou reconversión en arrecifes artificiais.

Política comercial e industria de transformación pesqueira

1. O sector pesqueiro galego aposta polos produtos ecolóxicos e o interese da industria pola certificación sostible nas súas capturas é cada vez maior. A firma de ecoetiquetaxe MSC (Marine Stewardship Council) logrou incorporar algunhas empresas galegas con produtos como a pescada do Gran Sol e o bacallau do mar de Barents, así como pesqueiras artesanais de navalla a mergullo en San Martiño de Bueu, e de tres tipos de ameixa e berberecho na ría de Arousa. O volume de negocio das conservas de peixe con certificación ecolóxica pasou de 115.000 euros en 2009 a máis de 3,5 millóns de euros en 2013.

2. Galicia é a primeira zona produtora de conservas de España, representando o 85% da produción nacional. As sesenta e catro empresas conserveiras en Galicia xeran preto de 12.000 postos de traballo segundo datos da Asociación Nacional de Fabricantes de Conservas de Peixes e Mariscos (ANFACO). As mulleres son o colectivo predominante nese sector, representando o 80% do total dos postos de traballo. España sitúase nas primeiras posicións no *ranking* dos países exportadores de conservas e preparados de pescados e mariscos, tanto a nivel comunitario como mundial, sendo Galicia a principal comunidade española que exporta produtos do mar. En 2014, as exportacións de preparados e conservas de pescados e mariscos acadaron un volume de 157.365 toneladas (un incremento do 12,4% con respecto as 140.013 toneladas de 2013), valoradas en 685,8 millóns de euros.

Goberno

En decembro de 2014, durante a Conferencia Sectorial de Pesca á que asistiron os conselleiros das diferentes comunidades autónomas, o Ministerio de Agricultura, Alimentación e Medio Ambiente (MAGRAMA) distribuíu 829,6 millóns de euros do fondo europeo marítimo e de pesca (FEMP) para o período 2014-2020, dos cales Galicia recibirá 371 millóns, o cal representa o 45% do reparto entre as comunidades. Esta asignación do FEMP distribúese en seis conceptos de gasto independentes: o desenvolvemento sostible da pesca, a acuicultura e as áreas de pesca, o control e esforzo pesqueiro, a recompilación de datos, a compensación para rexións ultraperiféricas, a axuda ao almacenamento e a Política Marítima Integrada.

A conferencia sectorial acordou tamén os procedementos para a xestión das axudas para a paralización temporal e para a paralización definitiva da actividade pesqueira. Así, para a paralización temporal, decidiuse que a adopción das decisións sobre as paradas a realizar, período e duración, e contía económica, se levarán a cabo de acordo coas comunidades autónomas, establecéndose tres niveis de decisión, un deles técnico, nos grupos de cada caladoiro constituídos e en funcionamento na Secretaría Xeral de Pesca, outro a nivel de directores xerais na Comisión Sectorial de Pesca e o último a nivel de conselleiros de comunidades autónomas na Conferencia Sectorial de Pesca.

A xestión financeira das axudas levarase a cabo polas comunidades autónomas mediante a asignación dos fondos FEMP e do cofinanciamento nacional con cargo á reserva do FEMP da Administración xeral do Estado, no primeiro caso, e dos presupostos do MAGRAMA no segundo. Esta asignación realizarase na Conferencia Sectorial de Pesca.

Exceptúanse deste modelo as paradas temporais derivadas da non renovación de acordos de pesca, de medidas de emerxencia adoptadas pola Comisión ou a nivel de estado membro, sempre que afecte máis dunha comunidade autónoma que, pola súa propia natureza, deben ser xestionadas pola Secretaría Xeral de Pesca.

Igualmente, habilítase a posibilidade de que a conferencia sectorial, de forma puntual, adopte o acordo do financiamento directo por parte da Secretaría Xeral de Pesca de determinadas paradas temporais. Non se inclúen neste modelo as paradas temporais destinadas ás frota marisqueiras ou ás que traballan exclusivamente en augas interiores, xa que a súa xestión e financiamento corresponde en exclusiva ás comunidades autónomas.

En canto á paralización definitiva, acordouse que fose a Secretaría Xeral de Pesca a que asumise a xestión das axudas á paralización definitiva da actividade pesqueira. As ordes de base e convocatoria destas axudas acordaranse coas comunidades autónomas interesadas, sendo informadas pola Conferencia Sectorial de Pesca. Exceptúanse as axudas á paralización definitiva da frota marisqueira e da que opera exclusivamente en augas interiores, xa que a súa xestión corresponderá ás comunidades autónomas.

III.2. Marisqueo

A campaña marisqueira 2013. Normativa

O Plan Xeral de Explotación Marisqueira para 2013 foi regulado na Orde do 28 de decembro de 2012 pola que se aprobou este plan (DOG número 248, do 31 de decembro do 2012). Poden observarse algúns pequenos cambios de estrutura nas normas desta campaña. En 12 artigos aparecen reguladas as extraccións de modo semellante a anos anteriores (plans específicos para as autorizacións, para as zonas de libre marisqueo, para o percebe, para outros crustáceos, para os equinodermos, para os solénidos, para a orella de mar, para a explotación de algas, para as anemones e mais para o uso do bou de vara). Ademais, outros 3 artigos establecen os procedementos para desenvolver os plans e para a presentación de solicitudes doutros novos, seis disposicións adicionais citan artes permitidas eventualmente e outras prohibicións, e as tres finais están referidas a consultas e á entrada en vigor da orde. Xa por último, dez cadros recollen a referencia xeográfica dos lugares onde se sitúan os plans de explotación citados na normativa.

Resultados da campaña

Ao longo de 2013 a actividade marisqueira estivo marcada por varios problemas e incidencias que, por unha parte, foron causadas polas condicións biolóxicas e naturais das rías, pero, por outra, tiveron a súa orixe en comportamentos non sempre cooperativos dos mariscadores e tamén dalgunhas confrarías.

As mareas vermellas que habitualmente obrigan todos os anos a pechar os polígonos de bateas de cultivo de mexillón, afectaron varias veces tamén ao marisqueo, especialmente nas rías de Pontevedra e Arousa, entre os meses de marzo a xuño. Ao mesmo tempo e aparentemente debido á difícil situación de moitas familias do litoral con varios ou todos os membros no paro, non sempre se cumpriron con rigor as vedas e prohibicións, provocando enfrontamentos e conflitos entre mariscadores, e incrementando as vendas furtivas fóra das lonxas e puntos de subhasta legal, o que contribuíu a reducir aínda máis os resultados oficiais da campaña.

En todo caso e facéndonos eco das declaracións de varios patróns maiores de confrarías da ría de Arousa aos medios de comunicación, non deixa de ser preocupante

a case continua caída das capturas das especies principais desde os máximos da campaña de 2008, causado alternativamente polos descenso do berberecho, da ameixa fina e da rubia, no que algo debe de influír a xestión dos recursos, con independencia das condicións biolóxicas.

Xa no informe da campaña de 2012 faciamos referencia ao furtivismo como unha das causas daquel descenso, efecto denunciado repetidamente por patróns maiores de todas as rías. Non é posible, en lóxica, estimar o impacto global desa actuación ilegal nas capturas e moito menos para a actual campaña, pola incidencia das mareas vermellas e dos períodos de veda antes citados, pero semella claro que continúa a ser un factor de desequilibrio e conflito dentro das rías, que debe ser atallado pola Administración pesqueira con autoridade e rigor.

No cadro 21 aparece de forma evidente a negativa evolución das capturas conxuntas das especies principais, complementada coas cifras detalladas por especie do

Cadro núm. 20

Produción total pesqueira de Galicia en primeira venda. Ano 2013

Grupo biolóxico	Quilogramos	Euros
Cefalópodos	14.116.678	29.329.337
Crustáceos	939.487	16.160.722
Bivalvos e gasterópodos	6.844.844	50.669.120
Peixes	139.941.798	329.191.786
Total	161.842.807	455.737.337

Fonte: Consellería do Medio Rural e do Mar.
Plataforma Tecnolóxica de Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

Cadro núm. 21

Evolución da produción marisqueira en Galicia por especies-recurso (en toneladas)

	Especie-recurso principal	Especie-recurso secundaria	Especie-recurso acompañante	Total
2001	3.903,1	237,1	2.335,1	6.475,3
2002	6.166,0	239,4	2.491,6	8.897,0
2003	5.585,0	202,4	2.492,4	8.279,8
2004	6.484,0	430,0	2.682,0	9.596,0
2005	5.579,0	424,0	2.645,0	8.648,0
2006	5.407,7	614,3	1.887,8	7.909,8
2007	7.030,9	863,1	2.401,6	10.295,6
2008	7.721,0	773,5	2.845,3	11.341,0
2009	6.102,0	713,9	2.247,3	9.063,2
2010	5.554,0	803,1	2.170,8	8.527,4
2011	5.553,5	532,6	2.462,0	8.548,1
2012	4.244,6	666,6	2.497,8	7.409,0
2013	4.016,6	755,7	2.072,6	6.844,8

Fonte: Consellería do Medio Rural e do Mar. Plataforma Tecnolóxica de Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

cadro 22. Aínda co risco de certa confusión e por seguir no anterior cadro a estrutura dos datos da consellería, nestes últimos mantemos a integración da ameixa xaponesa, dado que tanto as súas capturas, coma os ingresos derivados da venda son semellantes e mesmo superan os de varias das especies principais tradicionais, polo que consideramos a súa análise necesariamente en paralelo a aquelas.

Cadro núm. 22

Evolución da produción das especies-recurso principais de marisco en Galicia

	Berberecho (<i>C. edule</i>)	Ameixa fina (<i>V. decussata</i>)	Ameixa babosa (<i>V. pullastra</i>)	Ameixa rubia (<i>V. rhomboideus</i>)	Ameixa xaponesa (<i>R. philippinarum</i>)
Toneladas					
2001	1.172	734	1.476	515	420
2002	3.844	681	1.239	393	523
2003	3.420	732	1.163	270	633
2004	4.220	739	1.250	275	740
2005	3.565	553	1.097	364	848
2006	3.414	561	821	612	1.133
2007	4.709	662	945	715	1.941
2008	5.024	781	1.113	803	2.262
2009	3.255	826	1.178	842	1.951
2010	2.876	807	1.187	684	1.885
2011	3.315	773	1.183	456	2.158
2012	1.816	828	1.170	431	2.189
2013	1.776	733	1.129	377	1.938
Miles de euros					
2001	4.421,7	14.209,1	16.477,4	3.601,2	3.784,4
2002	11.142,9	13.253,5	15.915,5	3.598,5	5.722,5
2003	12.717,8	16.959,3	15.609,0	2.562,9	5.434,7
2004	15.638,0	19.092,4	16.078,1	2.442,6	6.034,3
2005	14.744,1	16.410,4	15.255,0	3.101,0	6.363,6
2006	17.214,2	15.704,0	12.532,7	4.621,6	9.052,6
2007	17.627,4	16.146,8	14.212,0	5.348,4	14.637,1
2008	17.865,4	16.928,6	13.216,5	5.836,9	18.009,8
2009	14.017,6	15.899,7	14.603,8	5.576,2	13.459,7
2010	14.452,1	16.612,0	15.789,8	5.208,6	11.991,2
2011	16.442,2	15.017,9	14.501,8	3.843,5	12.958,3
2012	9.079,9	13.374,9	10.832,4	3.010,5	11.096,7
2013	7.480,3	13.447,0	12.353,5	2.651,3	10.412,0

[Continúa] ►

Cadro núm. 22 (continuación)

Evolución da produción das especies-recurso principais de marisco en Galicia

	Berberecho (<i>C. edule</i>)	Ameixa fina (<i>V. decussata</i>)	Ameixa babosa (<i>V. pullastra</i>)	Ameixa rubia (<i>V. rhomboideus</i>)	Ameixa xaponesa (<i>R. philippinarum</i>)
Euros/kg					
2001	3,77	19,35	11,16	6,99	9,02
2002	1,82	19,34	14,30	8,31	7,25
2003	3,72	23,18	13,42	9,51	8,60
2004	3,71	25,84	12,86	8,89	8,15
2005	4,14	29,67	13,90	8,52	7,50
2006	5,04	28,01	15,26	7,55	7,99
2007	3,74	24,38	15,04	7,48	7,54
2008	3,56	21,67	11,87	7,27	7,96
2009	4,31	19,24	12,39	6,63	6,90
2010	5,03	20,65	13,30	7,62	6,36
2011	4,96	19,42	12,26	8,43	6,00
2012	5,00	16,16	9,26	6,98	5,07
2013	4,21	18,34	10,94	7,03	5,37

Fonte: Consellería do Medio Rural e do Mar. Plataforma Tecnolóxica de Pesca (<http://www.pescadegalicia.com>).

O cadro 22 mostra o descenso nas extraccións de todas as especies e no que se refire ao marisqueo a pé, os efectos da marea vermella e das vedas é ben notorio. O berberecho marca un dos peores datos desde 2001, e na opinión dos biólogos da Consellería do Mar debería procederse con urxencia á repoboación nas rías de Arousa e Pontevedra. Tendo en conta as características do comportamento reprodutivo desta especie, non sabemos se estes datos indican unha nova tendencia no futuro para o intervalo medio de capturas, estimado en 2008 nas 3500-4000 toneladas que, neste momento e desde aquel ano, baixaría a 2000-2500 toneladas, cunha frecuencia esperada do 58%.

Podemos, non obstante, conservar o intervalo medio de 600-800 toneladas para a ameixa fina, facendo o relativamente arriscado suposto de que o descenso das capturas nesta campaña terá un simple efecto puntual na evolución futura da súa explotación.

Para o marisqueo con embarcación, a pesar do descenso das extraccións da ameixa babosa, esta especie mantén case a mesma estabilidade ao longo de toda a serie de datos, dentro do intervalo esperado das 1000-1200 toneladas e cunha frecuencia do 78%. Aínda que, como todas, tamén estivo en veda unhas semanas, afectada pola toxina, ningún patrón maior fixo comentarios negativos sobre a súa xestión e todo apunta á inexistencia de conflitos entre os mariscadores que a traballan. En primeiro lugar, polas zonas de pesca, que corresponden case na súa totalidade a autorizacións

das confrarías (na maioría das zonas de libre marisqueo só se permiten as extraccións a pé). E en segundo lugar, pola combinación, xa citada en anteriores informes, das capturas de ameixa babosa coa ameixa xaponesa e mesmo tamén con especies acompañantes, o que contribúe a facilitar a xestión conxunta destes recursos.

A ameixa xaponesa tronza este ano a tendencia positiva de toda a serie, cun descenso do 11,5% nas súas capturas con respecto a 2012. Varios mariscadores e patróns maiores teñen manifestado nos medios, porén, que tamén neste caso pode facerse o suposto de que se trata dun fenómeno puntual, causado polas vedas e que a tendencia volverá mostrar incrementos nas vindeiras campañas.

No que respecta á ameixa rubia, semella obvio que as dificultades para a súa captura e tamén para sementar cría nos bancos de fondo onde vive están limitando

Cadro núm. 23

Produción marisqueira en primeira venda en Galicia Bivalvos e gasterópodos. Ano 2013

Especie	Lonxas	Cantidade (kg)	Importe (euros)	Euros/kg
Ameixa babosa (<i>V. pullastra</i>)	47	1.129.408	12.353.502	10,9
Ameixa fina (<i>R. decussata</i>)	49	733.371	13.447.002	18,3
Ameixa rubia (<i>V. rhomboideus</i>)	30	377.373	2.651.329	7,0
Berberecho (<i>C. edule</i>)	52	1.776.473	7.480.319	4,2
Especies-recurso principais	-	4.016.625	35.932.152	-
Cadelucha (<i>Donax trunculus</i>)	14	8.385	211.408	25,2
Navalla (<i>E. ensis</i>)	31	372.489	2.453.274	6,6
Vieira (<i>P. maximus</i>)	13	132.207	474.319	3,6
Voadora (<i>Chlamys opercularis</i>)	18	242.566	472.053	1,9
Especies-recurso secundarias	-	755.647	3.611.054	-
Ameixa bicuda (<i>V. aureus</i>)	25	4.282	16.212	3,8
Ameixa xaponesa (<i>R. philippinarum</i>)	43	1.937.552	10.412.006	5,4
Carneiro (<i>Venus verrucosa</i>)	28	76.334	273.467	3,6
Cornecha (<i>Spisula solida</i>)	19	4.143	17.984	4,3
Longueirón (<i>S. marginatus</i>)	31	1.739	8.766	5,0
Longueiron vello (<i>S. marginatus</i>)	17	49	250	5,8
Ostra (plana + rizada) (<i>O. edulis</i>)	38	39.148	139.882	3,6
Rabioso (<i>Glycymeris glycymeris</i>)	7	9.325	7.460	0,8
Reloxo (<i>Dosinia exoleta</i>)	-	-	-	-
Especies-recurso acompañantes	-	2.072.572	10.876.027	-
Total bivalvos e gasterópodos	-	6.844.844	50.419.233	-

o traballo dos mariscadores, xa de seu difícil polas características do rastro remolcado que precisan, provocando así o desprazamento a outras zonas e especies de maior rendemento.

Finalmente, no epígrafe económico, volvemos observar, como era lóxico en correspondencia co descenso das capturas, un novo decaemento xeral dos ingresos nas vendas das lonxas oficiais referidas a anteriores campañas. Con respecto a 2012, no detalle do cadro 22, agás nos casos das ameixas fina e babosa, todas as especies mostran caídas elevadas.

A ameixa fina compensa o descenso das capturas (-11,5%) cun importante incremento do seu prezo (13%), polo que o total das vendas aumenta un escaso 0,5%. Pola súa parte, a ameixa babosa tamén elevou o seu prezo (17,2%) e, en consecuencia, a pesar da caída das capturas (-3,5%), aumenta o valor das súas vendas nun 14%.

Os descensos dos ingresos das outras especies son, pola contra, bastante significativos, con porcentaxes do -17,6% no caso do berberecho, case un -12% na ameixa rubia e menor para a ameixa xaponesa, con -6,2%.

A cifra total do cadro 20 para o valor das vendas de bivalvos e gasterópodos é algo menos de 50,7 millóns de euros, o que, comparado cos datos da campaña 2012 (52,3 millóns), supón unha caída do 3,1%, continuando así a perda de poder adquisitivo dos traballadores dedicados ao marisqueo.

IV. Industria

- O VEB real da industria galega descendeu en 2014 un 2,5% (un 2,3% no segmento de manufacturas). Esta caída contrasta co incremento do 1,5% experimentado pola industria española.
- O índice de produción industrial (IPI) galego caeu en 2014 un 4%. As taxas de variación foron negativas en todos os trimestres do ano. Dun valor 100 do IPI en 2010, pasouse a un valor de 86,3 en 2014, un 13,7% inferior.
- Alimentación e bebidas, confección de pezas de vestir, papel e industria química foron as actividades que mellor resistiron a crise.
- O sistema eléctrico galego representou o 12,2% da oferta eléctrica española. Caracterízase por ter unha forte compoñente hidráulica e eólica e, sobre todo, pola súa capacidade exportadora. Cabe agardar unha progresiva recuperación da demanda.
- Na construción naval sobresaíu en 2014 o levantamento das restricións impostas por Bruxelas á construción civil en Navantia Fene e a toma de control do estaleiro vigués Rodman Polyships pola compañía chinesa-angolana China Sonangol.
- O principal acontecemento que marcou a vida laboral de Citroën en Vigo foi a adjudicación do proxecto K9.
- No sector téxtil-confección, xunto a Inditex, cabe destacar o esforzo exportador das empresas galegas. Adolfo Domínguez, no entanto, segue inmerso nun complexo programa de aforro e reestruturación.
- O programa de incentivos rexionais da Administración central, só concedeu financiamento a cinco proxectos localizados na provincia de Pontevedra. O CDTI aprobou 42 proxectos galegos cun compromiso de 19,7 millóns de euros.
- As políticas de incentivos á economía galega desenvolvidas polo IGAPE en 2014 reflectíronse nunha achega de 33,9 millóns de euros.
- A crise afectou á política de capital risco. Das sete entidades xestionadas por XesGalicia, tres non tiveron actuacións en 2014. O investimento das sociedades restantes, en participación no capital e en préstamos foi de 7,9 millóns de euros.

IV. 1. A industria galega

O comportamento da industria galega

As expectativas existentes no momento de redactar este informe sobre as perspectivas da industria en Galicia de cara a 2014 non se cumpriron. Os resultados dos primeiros meses dese ano mostraban a creación de maior valor engadido que no mesmo período do ano precedente, pero con menos emprego. A evolución dos diversos indicadores facíanos intuír que esta situación se xeneralizaría para o conxunto do exercicio. Non foi así. Os resultados provisionais dispoñibles indican unha caída do VEB real, en termos interanuais, dun 2,5% no total da industria e dun 2,3% no segmento de manufacturas. O retroceso foi de tal nivel que o VEB monetario descendeu un 4,5% e así, a cifra final alcanzada, 9.130,2 millóns de euros, foi incluso inferior á de 2012. Por tanto, en 2014 perdeuse aínda máis co incremento do VEB logrado na recuperación de 2013, ano no que a industria galega medrou, en termos reais, un 1,9%. Os malos resultados industriais impediron que o PIB galego evolucionase dun modo similar ao da economía española. Fronte a un incremento do PIB nun 0,4% en Galicia, segundo o IGE, coa xa citada caída do 2,5% nas actividades industriais, en España o PIB medrou,

Cadro núm. 1

Macromagnitudes básicas do sector industrial en Galicia

	VEB industria	VEB industria manufactureira	PIBpm	% industria manufactureira	% industria
Prezos correntes					
2012 (miles de euros)	9.284.052	6.542.391	54.232.912	12,1	17,1
2013 (miles de euros)	9.564.388	6.631.161	54.313.023	12,2	17,6
2014 (miles de euros)	9.130.169	6.419.716	54.212.740	11,8	16,8
TVI (%) 2014/2013	-4,5	-3,2	-0,2	-	-
Índices de volume					
TVI (%) 2012/2011	-2,2	-5,7	-2,0	-	-
TVI (%) 2013/2012	1,9	1,7	-1,0	-	-
TVI (%) 2014/2013	-2,5	-2,3	0,4	-	-

Fonte: IGE, *Contabilidade Trimestral de Galicia, Avance*.

Cadro núm. 2

Índice de Producción Industrial en Galicia

Base 2010 (valor índice = 100). CNAE 2009

		I trim.	II trim.	III trim.	IV trim.	Media	TVA (%)*
Xeral	2013	89,2	93,4	88,6	88,3	89,9	-
	2014	89,1	87,0	83,6	85,4	86,3	-4,0
Consumo duradeiro	2013	73,6	77,2	77,0	69,9	74,4	-
	2014	64,2	67,7	69,0	75,5	69,1	-7,2
Consumo non duradeiro	2013	91,3	111,8	118,0	99,5	105,2	-
	2014	99,3	106,9	110,2	98,0	103,6	-1,5
Bens equipo	2013	71,6	77,9	65,2	71,2	71,5	-
	2014	66,7	67,9	57,7	61,7	63,5	-11,2
Bens intermedios	2013	81,4	89,7	81,8	80,7	83,4	-
	2014	83,1	85,4	81,4	82,4	83,1	-0,4
Energía	2013	131,5	104,9	104,6	118,3	114,8	-
	2014	127,5	99,6	99,9	116,4	110,9	-3,5

* Taxa de variación anual (sobre a media).

Fonte: INE.

segundo o INE, un 1,4% cun incremento da actividade industrial do 1,5%. As primeiras estimacións que o INE ofrece para Galicia sobre 2014 cuantifican un incremento do PIB do 0,5%, fronte a unha caída do VEB industrial do 1,6%. Aínda que diferentes, os resultados de ambos organismos levan a mesma conclusión, o descenso de produción no sector industrial é un dos principais factores explicativos da diferenza no crecemento entre a economía galega e española.

Os valores negativos na industria galega afectaron tanto á enerxética e extractiva como á manufactureira. No caso da produción de enerxía, os malos resultados das eólicas e térmicas, cuxa produción bruta caeu nos once primeiros meses un 8,3% e un 3,3% respectivamente, non puideron ser compensados polos bos datos das hidroeléctricas e da fotovoltaica, que creceron un 1,9% e un 0,3% respectivamente. Aínda que 2013 e 2014 foron anos máis chuviosos que 2012, a maior capacidade de xeración de enerxía hidroeléctrica en 2014 non compensou os descensos dos outros tipos de enerxía. Considerando o sistema enerxético galego no seu conxunto, os resultados en 2014 non foron positivos. Cómpre lembrar que o peso relativo da enerxía fotovoltaica é irrelevante e nos once meses dese ano predominou a produción das centrais térmicas, que absorbeu o 42% do total.

A pesar da caída na actividade, o emprego na industria galega, segundo a EPA, medrou moi levemente a pesar da caída na actividade. De 153.300 ocupados en 2013 pasouse a 154.000 en 2014, ou sexa, 700 novos empregos grazas á creación de 1200 novos postos de traballo na industria manufactureira que compensaron o descenso da ocupación nas restantes actividades. A explicación desta evolución hai que busca

na traxectoria seguida polos sectores industriais intensivos en traballo fronte aos restantes. En todo caso, a caída do VEB e o aumento do emprego supoñen unha perda de produtividade.

Co índice de produción industrial (IPI) pódese obter información máis desagregada sobre o comportamento do sector industrial galego en 2014. En liña coa evolución do VEB, o índice xeral (calculado como a media dos índices trimestrais) caeu un 4%. As taxas de variación foron negativas en todos os trimestres, pero a traxectoria foi moi irregular. Nos tres primeiros meses do ano, a produción mantívose estabilizada, tendencia que se rompeu nos seis meses seguintes, período no que o sector caeu nunha fonda crise, para recuperarse levemente no último trimestre. Así, a recuperación que parecía albiscarse en 2013 trunouse en 2014. A industria galega seguiu sumida na recesión, de tal modo que mentres en 2010 o valor do IPI era de 100, en 2014 foi de 86,3, un 13,7% inferior, porcentaxe que subiu ata o 31,5% con respecto a 2007, polo que, a tenor deste indicador, a produción en 2014 foi un terzo inferior á que se xeraba en Galicia antes do comezo da crise.

Os resultados do IPI desagregados segundo o destino económico dos bens presentaron, todos eles, taxas de variación negativas. No cadro 2 obsérvase a situación dun dos sectores clave, non tanto pola súa dimensión, como polo contido tecnolóxico dos bens que se fabrican, o de bens de equipo. O IPI descendeu un 11,2% en 2014, co que a produción supón o 63,5% da alcanzada en 2010. Nunha liña similar evolucionou o segmento de bens de consumo duradeiro, actividade que, non obstante, medrou significativamente no último trimestre do ano. Menores foron os descenso na produción de manufacturas destinadas ao consumo non duradeiro, nunha liña similar, comportouse o segmento de bens intermedios, actividade cunha produción estabilizada tras o descenso observado en 2013.

Unha aproximación máis desagregada obtense coa información que proporciona o IGE sobre os resultados do IPI en 25 divisións industriais, segundo a CNAE 2009. A que a taxa de variación do índice xeral, de 2014 con respecto a 2013, fose negativa (-4%) contribuíu, sobre todo, a división 30, denominada fabricación doutro material de transporte, cuxa caída nun 35,2% se explica pola situación do sector naval sobre todo na ría de Ferrol. Tamén incidíu negativamente no valor do índice a situación da industria de confección de prendas de vestir, seguramente debido ás dificultades que están atravesando empresas de dimensión mediana e a unha maior provisión no mercado mundial deste tipo de bens, que se comercializan desde Galicia. Tamén se observan caídas elevadas nas coquerías e refinamento de cru e na industria do moble. Polo contrario, houbo varias actividades que experimentaron un incremento do seu IPI o que evitou que o descenso do IPI xeral fose maior. Cómpre subliñar o forte pulo que experimentou o sector de bebidas, o de alimentación, a industria química e as artes gráficas. Estas últimas parece que tocaron fondo e conseguiron rebotar tras o drástico descenso da súa produción no período de crise.

En 2014, con respecto a 2010, a produción industrial galega tan só medrou con claridade en dúas divisións: fabricación de bebidas e outras industrias manufacturais. A primeira mantivo nestes últimos exercicios unha traxectoria ascendente,

mentres a segunda se recuperou tras a desaceleración observada nos primeiros anos da crise. Non cabe catalogar estes sectores como emerxentes, aínda que é notable o pulo do sector vitivinícola. Cómpre indicar que o peso relativo no conxunto da industria galega destas dúas agrupacións é escaso. O número total de afiliados á Seguridade Social na industria nos seus diferentes réximes é de 125.205 cotizantes, e deles, o de bebidas absorbe 2780 persoas, o 2,2%, e o doutras industrias manufactуреiras 1178 persoas, que tan só representa o 0,9% do total. Este sector é unha especie de caixón de xastre que engloba os artigos de xoiería, os instrumentos musicais, os artigos de deporte, xoguetes ou instrumentos médicos ou odontolóxicos.

O IPI, con respecto a 2010 (ano base igual a 100), reduciuse en máis da metade na minería, sector que uns anos antes xa perdera unha parte dos seus ocupados tras finalizar a actividade extractiva os xacementos de lignito das Pontes e Cerceda. En artes gráficas que, como xa comentabamos anteriormente, parece iniciar unha débil recuperación, e fabricación doutro material de transporte, ante a evolución das cartei-ras de pedimentos no sector naval. Desafortunadamente, nos sectores que absorben o maior valor da produción e do emprego, o IPI caeu nestes catro anos entre 15 e 30 puntos. É o caso das industrias da madeira e dos mobles, da automoción, do refina-mento de cru, da metalurxia e dos produtos metálicos, ou sexa, un grupo de sectores determinantes da base económica galega.

Polo contrario, con respecto a catro anos antes, a produción mantívose estabilizada en alimentación, confección de pezas de vestir, papel e industria química, sendo estas divisións, ademais de bebidas e doutras industrias manufactуреiras, ás máis resistentes á crise.

No cadro 3 tamén se presenta o valor que alcanzaba o IPI (base 2010) en 2007, antes por tanto do comezo da crise. A comparación con 2014 confirma os resultados xa alcanzados cando se tomou como referencia 2010. En só catro divisións (alimen-tación, bebidas, papel e outras industrias manufactуреiras) o valor do índice en 2014 superou o de 2007. Das 25 divisións da industria que se presentan no cadro 3, en sete o índice neste período se reduciu a máis da metade. Inclúense neste grupo, entre outros, a fabricación de maquinaria, vehículos de motor, mobles e artes gráficas. Estes resultados suxiren que terán que transcorrer varios exercicios para que estes recuperen a actividade que mostraban a mediados da década anterior.

Os resultados do IPI nos dous primeiros meses de 2015 rexistraron unha caída me-dia do índice idéntica á da media de 2014, un -4%. Esta situación corrixiuse en marzo, grazas a un incremento interanual do 6,7% rexistrado nese mes. Evidentemente, como estas alzas xa ocorreron outras veces, cómpre agardar a evolución nos vindeiros trimes-tres para comprobar se realmente se está a producir unha aceleración da actividade industrial. Un signo positivo é que a recuperación de marzo afectou a case todos os sectores, considerando o destino económico dos bens, en especial a bens de consumo non duradeiro e a bens de equipo.

O Directorio Central de Empresas elaborado polo INE recolle o número de empresas e dos seus locais que se localizan en España. A información facilítase por comunida-des autónomas desagregada por estratos de asalariados. Por tanto, esta estatística

Cadro núm. 3

Índice de produción industrial en Galicia. Base 2010 (valor índice = 100)

Por seccións e divisións da CNAE 2009

	2007*	2012*	2013*	2014*	TVA (%)**
Índice xeral	125,9	87,1	89,9	86,3	-4,0
B) Industrias extractivas	132,7	55,1	41,5	43,6	5,0
08 Outras industrias extractivas	117,4	55,1	41,5	43,6	5,0
C) Industria manufacturera	129,2	84,6	85,7	81,9	-4,4
10 Industria da alimentación	101,1	100,3	99,6	105,0	5,4
11 Fabricación de bebidas	107,3	104,9	102,3	121,6	18,9
13 Industria téxtil	327,8	89,6	83,1	76,6	-7,8
14 Confección de roupa de vestir	146,1	101,5	131,7	103,5	-21,4
15 Industria do coiro e do calzado	-	-	-	-	-
16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestería e espartaría	159,2	84,5	82,9	83,2	0,4
17 Industria do papel	77,9	102,0	103,9	100,7	-3,1
18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	126,9	43,7	46,5	49,9	7,4
19 Coquerías e refinación de petróleo	112,3	87,4	95,4	86,4	-9,4
20 Industria química	118,7	103,3	94,5	100,6	6,4
21 Fabricación de produtos farmacéuticos	-	-	-	-	-
22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	112,0	75,5	75,5	73,8	-2,2
23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	152,3	83,8	83,5	83,9	0,5
24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	121,8	98,4	91,4	87,8	-3,9
25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	127,8	73,0	76,5	73,7	-3,6
26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	-	-	-	-	-
27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	153,9	95,0	92,9	87,5	-5,7
28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	139,2	77,5	66,9	68,9	2,9
29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	174,1	66,6	81,1	80,1	-1,2
30 Fabricación doutro material de transporte	127,2	85,5	65,2	42,2	-35,2
31 Fabricación de mobles	164,9	83,6	74,9	69,7	-6,9
32 Outras industrias manufacturerais	133,4	120,3	144,8	138,2	-4,5
33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	-	-	-	-	-
D) Fornecemento de enerxía eléctrica, gas, vapor e aire acondicionado	108,4	103,3	117,0	112,3	-4,1
35 Fornecemento de enerxía eléctrica, gas, vapor e aire acondicionado	108,4	103,3	117,0	112,3	-4,1

* Media dos valores mensuais.

** Taxa de variación anual 2014/2013 (sobre a media).

Fonte: ICE.

configúrase como un elemento máis para observar a evolución da industria galega no seu conxunto, neste caso a partir do movemento no número de empresas ou de locais. O cadro 4 recolle por divisións da CNAE 2009 o número de empresas que figuran no directorio en 2008 (primeiro ano con información dispoñible), 2013 e 2014. Diferénciase o total de empresas das microempresas, definidas estas como as que contan con menos de 10 traballadores. Observamos que, en 2014, o 85,9% das empresas industriais galegas pertencen a esta categoría.

En consonancia coas estatísticas anteriores, o número de empresas industriais instaladas en Galicia foi diminuindo conforme avanzou a crise. De 2013 a 2014 perdéronse un 2,8% do total, caída que, en porcentaxe, foi máis elevada nas pemes que nas microempresas. Case todos os sectores viron como se reducía o número de empresas, destacando a perda de 72 establecementos na industria da madeira, dos cales 12 foron pemes. Tamén se rexistraron 54 empresas menos na alimentación, a pesar da evolución positiva na súa produción e 66 en fabricación de produtos metálicos, actividade moi vinculada co sector da construción. En 2014, salvo en reparación e instalación de maquinaria, actividade máis próxima ao sector de servizos que ao industrial, case non houbo ningunha división na que a creación de novos establecementos superase os peches. Tan só a industria téxtil, cuxa importancia en Galicia é moi inferior á da confección de pezas de vestir, medrou en 10 empresas. Os restantes valores positivos déronse na industria de papel e en outras industrias manufactureiras con tan só un establecemento máis. En suma, o descenso do VEB real nun 2,5%, do IPI nun 4% e do número de empresas nun 2,8% suxire que o sector industrial galego seguía en crise en 2014.

Se tomamos como referencia 2008, en 2014 había en Galicia 2669 empresas industriais menos, un -18,2%. Esta caída afecta todas as divisións, aínda que cómpre destacar dous sectores: a madeira (464 empresas menos en 2014, un 70% das existentes en 2008) e a confección de pezas de vestir (381 empresas menos, un 69,5% das que había en 2008). A esta última agrupación, moi intensiva en traballo e con baixa tecnoloxía, afectoulle moito a competencia, vía prezos, de países emerxentes, aínda que máis adiante comprobaremos que resistiu mellor a crise que outras comunidades autónomas españolas.

A Encuesta de Coyuntura Industrial que publica o Ministerio de Industria, Enerxía e Turismo tamén achega unha valiosa información sobre o comportamento a curto prazo do sector industrial galego no seu conxunto e segundo o destino económico dos bens. Indicabamos no *Informe 2013* que a principios de 2014 o grao de utilización das plantas industriais declarado polos empresarios galegos nesa enquisa era do 76,8%. Un ano máis tarde esta porcentaxe era practicamente a mesma, o 76,9%. A conclusión que cabe extraer é que se, en promedio, as plantas mantiveron o seu grao de uso, a caída observada na produción debeuse á redución no número de empresas industriais galegas. Estes mesmos resultados suxiren un estancamento do investimento bruto de capital.

Nos catro trimestres de 2014 o valor promedio do grao de utilización da capacidade produtiva das plantas foi do 74,2%, cinco décimas máis que en 2013. Na

Cadro núm. 4

Número de empresas industriais localizadas en Galicia

	Total				Microempresas			
	2008	2013	2014	TVA (%) 2014/2013	2008	2013	2014	TVA (%) 2014/2013
05 Extracción de antracita, hulla e lignito	2	3	2	-33,3	1	3	2	-33,3
06 Extracción de cru e gas natural	2	1	1	0,0	1	1	1	0,0
07 Extracción de minerais metálicos	6	7	7	0,0	4	6	7	16,7
08 Outras industrias extractivas	397	313	297	-5,1	287	236	223	-5,5
09 Actividades de apoio ás industrias extractivas	0	4	3	-25,0	0	4	3	-25,0
10 Industria da alimentación	2.047	1.855	1.801	-2,9	1.664	1.512	1.456	-3,7
11 Fabricación de bebidas	531	507	490	-3,4	478	467	451	-3,4
12 Industria do tabaco	-	-	-	-	-	-	-	-
13 Industria téxtil	437	433	443	2,3	400	404	413	2,2
14 Confección de roupa de vestir	1.248	902	867	-3,9	913	728	709	-2,6
15 Industria do coiro e do calzado	62	52	48	-7,7	55	43	39	-9,3
16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	1.549	1.157	1.085	-6,2	1.331	1.036	976	-5,8
17 Industria do papel	56	50	51	2,0	35	36	36	0,0
18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	786	719	713	-0,8	716	681	682	0,1
19 Coquerías e refinación de petróleo	0	2	2	0,0	0	2	2	0,0
20 Industria química	154	148	147	-0,7	110	110	112	1,8
21 Fabricación de produtos farmacéuticos	11	11	11	0,0	7	6	6	0,0
22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	209	171	171	0,0	126	107	108	0,9
23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	1.084	870	837	-3,8	773	711	699	-1,7
24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixas	79	71	71	0,0	47	52	53	1,9
25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	2.541	2.206	2.140	-3,0	2.099	1.944	1.888	-2,9
26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	107	95	94	-1,1	90	80	80	0,0
27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	88	75	68	-9,3	57	53	46	-13,2
28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	280	253	235	-7,1	179	167	157	-6,0
29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	130	105	100	-4,8	72	59	58	-1,7
30 Fabricación doutro material de transporte	158	136	128	-5,9	93	89	84	-5,6
31 Fabricación de mobles	1.185	934	904	-3,2	1.068	865	841	-2,8
32 Outras industrias manufactureiras	597	520	521	0,2	564	496	495	-0,2
33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	969	694	710	2,3	810	572	587	2,6
35 Fornecemento de enerxía eléctrica, gas, vapor e aire acondicionado	374	483	473	-2,1	363	462	456	-1,3
Total	15.089	12.777	12.420	-2,8	12.343	10.932	10.670	-2,4

Fonte: Directorio Central de Empresas, INE.

desagregación sectorial compróbase o baixo uso das plantas dedicadas á fabricación de bens intermedios, un 64,8% que contrasta coa maior utilización das instalacións das empresas fabricantes de bens de investimento, 83,3%, cifra, non obstante, 4,1 puntos inferior á de 2013. Grazas ao comportamento deste grupo de bens, xunto aos de consumo non duradeiro, nos que aumentou notablemente o grao de utilización da planta (de 69,8% pasou á 77,1%), a porcentaxe total, 74,2%, foi lixeiramente superior á de 2013.

Ademais de información obxectiva, esta enquisa tamén se interesa pola percepción dos empresarios galegos sobre cuestións de interese para a nosa análise como poder saber cal foi o principal factor que limitou a produción industrial galega. A resposta nos últimos anos é reiterativa. O factor clave foi a débil demanda interna (española) e, en menor grao, unha exportación insuficiente. A novidade é que a porcentaxe de empresarios que a principios de 2015 sinalan estes dous factores como fundamentais descendeu con respecto ao mesmo período de 2014. Tamén aumentou sensiblemente

Cadro núm. 5

Evolución das magnitudes económicas na industria galega (miles de euros). Ano 2013

	Ingresos de explotación	Gastos de explotación	Beneficios explotación	Gastos de persoal	Compras e traballos realizados por outras empresas
Industrias extractivas, enerxía, auga e residuos	10.052.070	9.114.322	937.748	595.465	6.429.238
Alimentación, bebidas e tabaco	7.970.926	7.583.998	386.928	651.361	5.792.222
Industria téxtil, confección, coiro e calzado	1.694.936	1.630.181	64.755	307.408	1.109.000
Madeira e cortiza, papel e artes gráficas	1.772.136	1.770.200	1.936	308.610	978.377
Industria química e farmacéutica	730.922	713.589	17.333	84.388	461.272
Caucho e materias plásticas	908.595	848.303	60.292	143.966	493.528
Produtos minerais non metálicos diversos	732.074	758.584	-26.510	180.919	380.075
Metalurxia e fabricación de produtos metálicos	4.767.038	4.671.775	95.263	601.293	3.286.790
Material e equipo eléctrico, electrónico e óptico	521.565	491.881	29.684	120.897	254.013
Maquinaria e equipo mecánico	501.823	476.281	25.542	131.972	275.543
Material de transporte	6.885.176	6.731.908	153.268	702.175	5.125.185
Industrias manufactureiras diversas	858.641	807.772	50.869	296.914	349.224
Total industria galega en 2013	37.395.903	35.598.794	1.797.109	4.125.366	24.934.467
% 2013/2012	7,3	6,7	21,8	3,2	6,8
% 2012/2011	-1,3	-0,8	-11,7	-7,4	0,9
Total industria española en 2013	575.605.189	549.155.606	26.449.583	70.107.296	372.765.252
% 2013/2012	-1,6	-2,1	11,9	-1,4	-2,6
% 2012/2011	10,1	10,2	-90,2	-1,7	15,2
% Galicia/España 2013	6,5	6,5	6,8	5,9	6,7

o número de empresarios que cren que nesa data non existían limitacións importantes á produción, pasando dun 25% a un 56%. Polo contrario, volvéronse incorporar como factores determinantes os problemas de tesourería e as dificultades de acceder ao financiamento. Analizadas globalmente, as percepcións que se tiñan a inicios do 2015 son máis positivas que as manifestadas nos trimestres anteriores, xa que os factores exógenos que tanto dificultaron a actividade no pasado parece que xa non inciden tan negativamente, mentres que outros factores, como a necesidade de capital, de man de obra ou de materias primas non son actualmente obstáculos ao desenvolvemento da actividade industrial en Galicia.

De feito, as perspectivas formuladas polos empresarios sobre a evolución da carteira de pedimentos ou da produción conforme está avanzando 2015 (con datos ata abril) son máis optimistas que as dos meses precedentes aínda que recoñecen que o nivel actual, tanto de demanda como de produción, é inferior ao que cabería esperar na época do ano no que se realiza a enquisa. Os empresarios son máis pesimistas, porén, sobre a evolución do emprego industrial.

Un aspecto de interese de cara a unha mellor caracterización da situación e da evolución da industria en Galicia é o resultado contable alcanzado polas empresas que configuran o sector. A Encuesta Industrial de Empresas elaborada polo INE proporciona esta información; no momento de redactar este informe aínda non estaban dispoñibles os resultados de 2014 (publícanse no mes de decembro), así que os resultados que presentamos e comentamos a continuación refírense a 2013. Lembremos que nese ano houbo unha aceleración da actividade no sector industrial. O seu VEB medrara un 1,9%, se ben esta dinámica non tivo continuidade en 2014, ano en que, como xa comentabamos, o VEB industrial caeu nun 2,5%. No cadro 5 apréciase que os resultados contables de 2013 obedecen a esa aceleración. A conxuntura existente nese ano conduciu a unha recuperación notable. Os ingresos de explotación medraron nun 7,3%, os gastos tamén creceron, nunha contía menor, un 6,7%, axudados, en parte, pola contención observada nos gastos de persoal. A variación de ingresos e gastos motivou unha recuperación dos beneficios empresariais.

En consonancia co xa comentado nos informes precedentes, na agregación sectorial que figura nesta estatística apréciase a concentración da actividade en catro macrosectores que representan o 79,4% dos ingresos e o 78,9% dos gastos de explotación totais. Estas porcentaxes son lixeiramente superiores ás alcanzadas en 2012. Algo máis da cuarta parte dos ingresos e gastos totais corresponden á industria extractiva e enerxética, actividade que en Galicia xerou máis da metade dos beneficios do sector industrial no seu conxunto. Nestas catro actividades é moi importante o papel desempeñado polo sector enerxético, cuxa traxectoria se comenta polo miúdo no epígrafe da crónica sectorial deste capítulo. No conxunto da industria extractiva e enerxética, os resultados contables amosan que o ano foi positivo cun incremento nas diferentes variables entre un 6,5% e un 7% coa peculiaridade dun maior gasto de persoal e unha menor compra de traballos realizados por outras empresas. O segundo sector industrial galego, en peso relativo e xa no eido da industria manufacturera, é o de alimentación, bebidas e tabaco. Representaba aproximadamente a quinta parte

do total. A estabilización no crecemento que reflectía o IPI tamén se recolle nesta estatística, na que é destacable o aumento de beneficios, factor que pode influír nunha traxectoria máis ascendente nos próximos anos. O terceiro grupo, cun peso próximo ao de alimentación, bebidas e tabaco, é material de transporte, actividade que substancialmente engloba os sectores de automoción e o naval. En termos xerais, pódese afirmar que neste grupo o ano 2013 foi un bo ano, tanto pola evolución dos ingresos como os gastos e os beneficios. Estes últimos medraron nun 67,2%. O cuarto sector, metalurxia e fabricación de produtos metálicos, ten unha dimensión menor ca os anteriores, pero experimentou un sensible aumento tanto nos ingresos como nos gastos. Non ocorreu o mesmo cos beneficios que, sendo positivos, caeron con respecto a 2012.

Ningunha das restantes actividades ten un peso relativo superior ao 5% tanto en ingresos como en gastos de explotación. Os datos contables son moderadamente positivos para os dous grupos de maior peso: téxtil, confección, coiro e calzado e industria da madeira, papel e artes gráficas. Polo contrario, a maior parte das restantes actividades, de menor peso no total, tiveron una evolución, con respecto a 2012, negativa. O máis notable nestes sectores é que os gastos de explotación superaron os ingresos en produtos minerais non metálicos, mentres que a fabricación de maquinaria e equipo mecánico tivo un forte retroceso, e consideramos que o peso relativo desta actividade na industria galega é moi baixo a tenor da importancia e os efectos de arrastre que adoita amosar nas economías especializadas na fabricación deste tipo de bens.

No cadro 5 tamén se aprecia a asimetría entre a evolución dos estados contables do sector industrial en Galicia e España. Á aceleración galega contrapóñense os resultados negativos obtidos polo conxunto da industria española.

Complementariamente á Encuesta Industrial de Empresas, o INE realiza unha operación estatística destinada a facilitar dun modo rápido e fiable información sobre 4000 produtos representativos da maior parte do sector industrial español. Denomínase Encuesta Industrial de Productos. Grazas a esta enquisa obtense información sobre a cantidade e o valor deste grupo de 4000 produtos e os datos preséntase tamén por comunidades autónomas. Neste caso clasifícanse en 16 agrupacións, que non son coincidentes coas da Encuesta Industrial de Empresas.

No cadro 6 preséntanse os resultados desta enquisa en Galicia e a comparación con España en 2013, último ano con información dispoñible. Nese período, o valor en Galicia da suma total dos produtos seleccionados foi de 26.885,7 millóns de euros, cifra que medrou un 3,4% con respecto a 2012 e representaba o 7,3% do total español. Estas porcentaxes ratifican a aceleración que experimentou a industria galega nese ano en liña co crecemento do 7,3% dos ingresos brutos de explotación, variable xa comentada anteriormente. Tamén confirma a caída da actividade industrial no conxunto de España ao contabilizarse un 2% menos que en 2012 no valor da suma destes produtos.

Observamos no cadro 6 que das 16 agregacións, tres absorben o 60% de valor total, feito no que se volve constatar a concentración do groso da actividade industrial nuns poucos sectores. Estas tres agregacións gañaron peso relativo grazas ao crecemento de alimentación, bebidas e tabaco e material de transporte, o que contrarrestou

Cadro núm. 6

Composición da oferta industrial galega: valor de venda dos produtos industriais. Ano 2013

	CNAE 2009	Miles de euros	%	% Galicia/España	Coefficiente de especialización
Alimentación, bebidas e tabaco	10-11-12	6.857.343	25,5	8,4	115,2
Téxtil e confección	13-14	1.193.074	4,4	18,3	252,0
Coiro e calzado	15	139.485	0,5	5,0	68,2
Madeira e cortiza	16	627.489	2,3	18,8	258,0
Papel, artes gráficas e reprodución de soportes gravados	17-18	507.677	1,9	3,5	47,8
Cocaría, refinamento, químicas e produtos farmacéuticos	19-20-21	3.302.002	12,3	4,2	57,2
Manufacturas de caucho e plástico	22	552.216	2,1	3,9	53,6
Produtos minerais non metálicos	23	554.553	2,1	5,2	71,4
Produción, primeira transformación e fundición de metais	24	1.935.046	7,2	8,1	111,7
Produtos metálicos	25	1.040.966	3,9	4,8	66,5
Produtos informáticos, electrónicos, ópticos e eléctricos	26-27	422.283	1,6	3,4	47,3
Maquinaria e equipo	28	597.662	2,2	4,4	60,6
Material de transporte	29-30	5.962.721	22,2	12,0	164,9
Mobles e outras industrias manufactureiras	31-32	332.406	1,2	5,9	80,5
Reparación e instalación de maquinaria e equipo	33	708.428	2,6	7,6	104,8
Produción de enerxía eléctrica, gas e vapor	35	2.152.358	8,0	10,5	144,7
Total	-	26.885.709	100,0	7,3	-

Fonte: INE, Encuesta Industrial de Productos e elaboración propia.

a caída de cocaría, refinamento, químicas e produtos farmacéuticos, sector que presentou o maior descenso. Tamén todas as actividades metálicas, primeira transformación, fundición, produtos metálicos e maquinaria tiveron unha desaceleración.

No mesmo cadro, ademais de reflectir o peso relativo que a industria galega ten en cada unha das 16 agrupacións sobre o conxunto de España, preséntase un coeficiente de especialización no que un valor superior a 100 significa que ese sector ten un maior peso nesa actividade en España que o conxunto da industria galega ten na española. Das 16 agrupacións, sete alcanzaron en 2013 un valor maior que 100 e dúas delas superaron o valor de 200. Son os dous sectores nos que a actividade industrial española se concentra nunha boa medida en Galicia. Trátase do da madeira e cortiza e do téxtil e confección, agrupacións que xa viñan destacando nestas mesmas estatísticas nas últimas décadas. Tamén Galicia segue especializada, con respecto a España, na agrupación material de transporte (grazas aos sectores de automoción e naval) e na produción de enerxía eléctrica, gas e vapor. As outras catro agrupacións (alimentación; produción, primeira transformación e fundición de metais; produción de enerxía eléctrica; reparación e instalación de maquinaria e equipo) manteñen valores próximos a 100.

No outro extremo, determinadas agrupacións nas que, en bastantes casos, se fabrican bens de alto contido tecnolóxico, localízanse preferentemente noutras comunidades autónomas, tal é o caso de produtos informáticos, electrónicos, ópticos e eléctricos e tamén de maquinaria e bens de equipo. Así, a industria galega, con respecto á española, mantén a súa especialización nos mesmos sectores que vimos sinalando en informes anteriores. Con respecto a hai 10 anos, a variación máis notable foi o aumento na especialización en téxtil e confección. Mentres o valor dos produtos desta agrupación diminuíu en España nun 48,8%, en Galicia este valor aumentou un 16,9%.

Con relación a 2007 obsérvase en Galicia unha significativa perda do peso relativo de material de transporte, agrupación que ao absorber o 29,1% do total, lideraba nese ano esta clasificación. O seu valor caeu en 2013, ano no que pasou a representar o 22,2%. Polo contrario, grazas á súa resistencia á crise, alimentación, bebidas e tabaco foi gañando peso, e de representar o 16,3% en 2007, pasou ao 25,5% en 2013, liderando este *ránking*.

Finalmente, os indicadores de confianza empresarial, elaborados polo INE, mostran un certo pesimismo de acordo coa evolución da actividade, aínda que se observa unha progresiva melloría nas percepcións conforme avanzaba 2014. De novo volve empeorar no primeiro trimestre de 2015, aínda que parece que a confianza se recupera no segundo trimestre. En suma, cabe agardar que os resultados de 2015 do sector industrial melloren os de 2014, expectativa que se reforza cos resultados dos indicadores dos meses de marzo e abril.

Crónica industrial

Enerxía

O informe provisional 2014 de Red Eléctrica de España constata a contracción sistemática da demanda eléctrica española como consecuencia da caída do consumo nos fogares, as administracións e a economía produtiva. Debe ser destacado que as caídas observadas son sempre inferiores en termos corrixidos por laborabilidade e temperatura. Este efecto é particularmente notable en 2014, cando a variación anual se sitúa no -0,2% anual contra -2,2% do ano anterior. Baixo este punto de vista, a demanda eléctrica apunta, igual que outros índices de conxuntura, a unha recuperación que os próximos informes deben confirmar.

O exercicio de 2014 do sector eléctrico peninsular caracterizouse por unha elevada hidraulicidade (cobertura do 14,3% da demanda contra o 7,7% en 2013) que conseguiu igualar a contribución do carbón (14,6% da demanda). Máis notable foi aínda a contribución eólica (21,2% en 2014 contra 18,1% en 2013) que se equiparou no exercicio á compoñente nuclear. No resto das contribucións destaca, modestamente, a contribución dos ciclos combinados (9,5%) seguidos da coxeración, fotovoltaica e outras.

Cadro núm. 7**Evolución da demanda eléctrica en España**

	Gwh	% variación
2010	260.530	3,1
2011	255.631	-1,9
2012	252.083	-1,4
2013	246.372	-2,3
2014	243.486	-1,2

Fonte: REE, Avance do informe anual 2014.

O cadro 8 recolle os trazos diferenciais máis destacados do comportamento e contribución do sistema eléctrico galego.

O sistema eléctrico galego ten un peso relativo moi significativo en relación co peso do seu PIB no conxunto do Estado: 12,2% da oferta eléctrica española contra 5,2% do PIB. As súas características diferenciais son manifestas: forte compoñente hidráulica, tanto convencional como minihidráulica, e eólica e sobre todo elevada capacidade exportadora. Galicia cede ao exterior o 40% da enerxía eléctrica neta produ-

cida: 13.107 Gwh dos 32.644 producidos unha vez deducidas as perdas de xeración e bombeo de excedentes. O comportamento é tanto máis notable canto que a demanda atendida, 19.537 Gwh, inclúe grandes consumidores de enerxía eléctrica como Alcoa (alúmina e hidrato de alumina, aluminio primario: placas, tochos e lingotes), Ferroatlántica (ferrosilicio, ferromanganeso, pasta de eléctrodos, microsílíce) e Megasa (aceiro de construción).

En atención á súa relevancia económica na recorrente polémica das balanzas comerciais e fiscais entre as comunidades autónomas e os seus efectos en termos de equidade e potencial de desenvolvemento, é pertinente examinar os intercambios netos de enerxía eléctrica entre as comunidades autónomas.

Ademais de Estremadura (Almaraz), Castela e León (Garoña) e Castela-A Mancha (Trillo, Cofrentes), comunidades que contan con instalacións de enerxía nuclear, é altamente significativo o forte excedente de oferta eléctrica que Galicia mantén; no extremo oposto figura a Comunidade de Madrid, fortemente deficitaria. A modestia relativa das esixencias de subministración eléctrica exterior que manifesta Cataluña explícase polas súas centrais nucleares localizadas en Ascó e Vandellós.

Non convén perder de vista que a presente descrición se limita á consideración do sector eléctrico, excluindo o tráfico comercial e elaboración doutras fontes de enerxía de procedencia exterior como o carbón, que alimenta as centrais térmicas das Pontes (Endesa) e Meirama (Gas Natural Fenosa), o gas natural, distribuído desde a central regasificadora Reganosa de Mugardos, ou o cru petrolífero procesado pola refinería coruñesa de Repsol. Se atendemos ás cifras proporcionadas polo último balance enerxético publicado polo INEGA (2012), a demanda interna de electricidade en Galicia ascendía nese ano a 17.942 Gwh (1542 Ktep), a de cru situábase en 36.756 Gwh (3161 Ktep) e a de gas en 4814 Gwh (414 Ktep). Non podemos esquecer esta importante parte do noso mapa enerxético, con importantes efectos na subministración ao mercado doméstico galego e á súa balanza comercial.

A capacidade de refino de Repsol no 2013 cífrase en 38,1 millóns de toneladas de cru mediante as cinco refinerías que mantén en España e outra máis no Perú. En canto ás españolas destacan Petronor en Bilbao, e a de Cartagena, ambas cunha capacidade de 220.000 barrís diarios de petróleo; seguidas de Tarragona (186.000 bdp)

Cadro núm. 8

Balance de enerxía eléctrica en Galicia e España a 31 de decembro de 2013

	Galicia				España				% Galicia/España	
	Potencia Mw	%	Produción en Gwh	%	Potencia Mw	%	Produción en Gwh	%	Potencia Mw	Produción en Gwh
Réxime ordinario										
Hidráulica	3.268	29,3	8.226	25,2	17.786	16,4	33.970	12,7	18,4	24,2
Nuclear	-	-	-	-	7.866	7,3	56.827	21,2	-	-
Carbón	2.049	18,4	9.885	30,3	11.641	10,8	42.398	15,8	17,6	23,3
Fuel/gas	-	-	-	-	3.498	3,2	7.002	2,6	-	-
Ciclo combinado	1.268	11,4	1.208	3,7	27.206	25,1	28.672	10,7	4,7	4,2
Réxime ordinario 2013	6.585	59,0	19.319	59,2	67.997	62,8	168.869	63,1	9,7	11,4
Réxime ordinario 2012	6.570	-	-	-	67.911	-	-	-	-	-
% variación 2013/2012	0,2	-	-	-	0,1	-	-	-	-	-
Consumos xeración	-	-	-636	-	-	-	-7.054	-	-	9,0
Consumos bombeo	-	-	-436	-	-	-	-5.958	-	-	7,3
Produción en bornes da central	-	-	18.247	-	-	-	155.857	-	-	11,7
Réxime especial										
Hidráulica	522	4,7	1.844	5,6	2.102	1,9	7.102	2,7	24,8	26,0
Eólica	3.362	30,1	9.496	29,1	23.010	21,3	54.708	20,4	14,6	17,4
Outras renovables	111	1,0	617	1,9	7.945	7,3	17.839	6,7	1,4	3,5
Non renovables	574	5,1	2.440	7,5	7.210	6,7	32.248	12,0	8,0	7,6
Réxime especial 2013	4.569	41,0	14.397	44,1	40.267	37,2	111.897	41,8	11,3	12,9
Réxime especial 2012	4.523	-	-	-	39.574	-	-	-	-	-
% variación 2013/2012	1,0	-	-	-	1,7	-	-	-	-	-
Potencia instalada <>	11.154	100,0	32.644	100,0	108.264	100,0	267.754	100,0	10,3	12,2
Produción neta xerada	-	-	-7.652	-	-	-	-	-	-	-
Intercambios entre CC. AA.	-	-	-7.652	-	-	-	-	-	-	-
Intercambios internacionais	-	-	-5.455	-	-	-	-6.732	-	-	81,0
Exportacións (-)	-	-	-13.107	-	-	-	-6.732	-	-	194,7
Demanda, barras central	-	-	19.537	-	-	-	261.022	-	-	7,5
Demanda, barras central, 2012	-	-	19.944	-	-	-	267.227	-	-	-
% variación 2013/2012	-	-	-2,0	-	-	-	-2,3	-	-	-
Exportacións/Produción xeración neta (%)	-	-	40,2	-	-	-	2,5	-	-	-

Mw: megavatios instalados.

Gwh: xigavatios hora xerados medidos en bornes da central.

Fonte: *El Sistema Eléctrico Español. Informe 2013*. Red Eléctrica Española e elaboración propia.

Cadro núm. 9

Intercambios eléctricos co exterior por CC. AA. (en Gwh). Ano 2013

	Xeración ex bombeo	Intercambios	Demanda b.c.	% Externalización
	[1]	[2]	[1-2]	% [2/1]
Estremadura	20.840	-16.253	4.587	-78,0
Castela e León	29.154	-15.568	13.586	-53,4
Castela-A Mancha	22.623	-10.878	11.745	-48,1
Galicia	32.645	-13.107	19.538	-40,2
Aragón	16.416	-6.226	10.190	-37,9
Asturias	13.569	-3.041	10.528	-22,4
A Rioxa	1.940	-285	1.655	-14,7
Navarra	5.378	-658	4.720	-12,2
Canarias	8.625	-	8.625	-
Ceuta	202	-	202	-
Melilla	210	-	210	-
Cataluña	44.770	2.353	47.123	5,3
Andalucía	34.218	3.062	37.280	8,9
Baleares	4.405	1.269	5.674	28,8
Murcia	5.881	1.920	7.801	32,6
C. Valenciana	17.312	8.303	25.615	48,0
País Vasco	6.434	10.882	17.316	169,1
Cantabria	1.502	2.960	4.462	197,1
Madrid	1.632	28.537	30.169	1.748,6
España	267.756	-6.732	261.026	-2,5

Gwh: xigavattios hora xerados medidos en bornes da central.

Fonte: *El Sistema Eléctrico Español. Informe 2013*. Red Eléctrica Española e elaboración propia.

e Puertollano, que subministra a Madrid, (150.000 bdp) cerrando a serie a refinería da Coruña (120.000 bdp).

Mención especial merece a incipiente gasificación dalgunhas instalacións industriais con elevados requirimentos enerxéticos a través dos gasodutos tendidos por Reganosa desde a planta regasificadora de Mugaros e de Gas Natural Fenosa desde a rede de subministración xeral. Reganosa xestiona un gasoduto que enlaza coa rede xeral en Guitiriz (Lugo) e Abegondo (A Coruña), cunha lonxitude de 130 quilómetros que lle permite servir gas ás centrais de ciclo combinado de Sabón-Arteixo (Gas Natural Fenosa) e As Pontes (Endesa). A comezos do 2015 entraba en funcionamento o ramal da Mariña lucense, Ribadeo-Viveiro, promovido por Gas Natural Fenosa, cunha lonxitude de 65 quilómetros, que permitirá o acceso á subministración a máis de 55.000 habitantes da Mariña e, o que é máis importante, o servizo ao Complexo de Alcoa en

Cervo ao que nos referiremos máis adiante. O ramal enlazará o municipio asturiano de Llanera con Vilalba contribuíndo a superar a marxinalidade relativa e fragmentación da rede gasística galega. Na actualidade, Gas Natural conta en Galicia cunha rede de distribución de máis de 3100 quilómetros que segue *grosso modo* o trazado da AP-9 e a autovía do Cantábrico e permite dar servizo a 69 municipios da comunidade. Segue pendente a conexión Guitiriz-Lugo-Ponferrada que permitiría incrementar a centralidade de Reganosa e as fontes de subministración da rede xeral.

Unha breve referencia merece a situación e perspectivas do parque eólico galego. O prometedor desenvolvemento do sector viuse interrompido pola derogación do Decreto autonómico 242/2008 de 13 de decembro que prevía a instalación de 2325 Mw de potencia eólica adicional. O novo cadro regulador establecido polo Real Decreto Lei 1/2012, de 27 de xaneiro aprobado pola Administración central entrante, por motivos de axuste orzamentario, provocou o bloqueo das iniciativas en curso no sector eólico e o cerramento definitivo de factorías como a de T-Solar, dedicada á fabricación de paneis solares no Parque Tecnolóxico de Galicia en San Cibrao das Viñas e a redución de emprego ou cerramento de empresas auxiliares do sector eólico que operaban en Galicia como as de Gamesa ou a danesa Vestas.

A situación actual no sector das enerxías renovables é de pausa debido ao efecto da eliminación das primas ás novas instalacións e ás que xa viñan operando, que ven comprometida nalgúns casos a viabilidade económica dos muíños operativos. As patronais do sector teñen recorrido o decreto en vigor que elimina o cadro normativo e fiscal existente con anterioridade ante o Tribunal Supremo e esperan a súa derogación.

As promesas de reactivación a un nivel máis modesto do frustrado concurso eólico que amparaba o Decreto autonómico 242/2008 non se viron confirmadas ata o momento polos feitos e apenas se rexistrou a posta en marcha dun único parque eólico promovido por Gas Natural Fenosa no Cordal de Montouto, entre os concellos de Aranga e Guitiriz, composto por seis muíños xeradores. É a primeira explotación eólica nova en 10 anos.

Construción naval e metal

O panorama da construción naval galega segue caracterizándose pola debilidade da demanda e a ausencia de perspectivas de mellora. Dous feitos destacan neste panorama de crise: o levantamento das restricións impostas por Bruxelas á construción civil nas gradas da antiga Astano, hoxe Navantia Fene, o día 31 de decembro de 2014, e a toma de control do estaleiro vigués Rodman Polyships pola compañía chinesa-angolana China Sonangol. Xunto a estes acontecementos decisivos, hai outro que afecta adversamente a Vigo e Ferrol: a debilidade manifesta do grupo público mexicano PEMEX (Petróleos Mexicanos), propietario na actualidade da maioría do capital do estaleiro vigués Barreras, no cal residían unha boa parte das esperanzas de reactivación da demanda de Barreras e Navantia Ferrol. A caída dos prezos do petróleo explica basicamente a debilidade do grupo público mexicano.

A supresión da Xerencia do Sector de Construción Naval por Real Decreto 701/2013, xustificada por imperativo de aforro en gasto público, supuxo unha sensible perda na calidade de información sobre este sector. A medida impide poder dispoñer dos informes trimestrais que elaboraba a xerencia e, como consecuencia, da información xenérica pertinente para entender a dinámica da construción naval española e a situación relativa en Galicia.

Os efectos da crise sobre as rías de Ferrol e Vigo son manifestos. En termos de EPA, a cota de desemprego, que alcanzaba en Galicia o 21,8% da poboación activa ao final do primeiro trimestre de 2015, situábase no 24,1% no concello de Vigo e no 25,9% no de Ferrol. En termos de cotizantes á Seguridade Social, o contraste é máis evidente aínda; a afiliación caeu en Galicia desde 1.061.746 a 908.412 entre xuño de 2007 e o primeiro trimestre de 2015 (-14,4%); a contracción no número de cotizantes alcanzou o 18,33% no concello de Vigo e o 20,46% no de Ferrol.

A prohibición de operar no mercado da construción naval civil imposta a Navantia Fene tivo unha duración de 30 anos e comportou o illamento e degradación das históricas gradas. O veto foi imposto en 1984, no curso das negociacións de ingreso na CEE, no contexto dun sector naval sobredimensionado e ameazado pola contracción da demanda de grandes petroleiros despois do conflito árabe-israelí en 1973 e o conseguinte freo a novas encomendas provocado polo aumento do prezo do petróleo. A consecuencia do veto no mercado da construción naval foi o crecemento da actividade exploradora dos campos situados preto das áreas de consumo, co mar do Norte europeo como referente e a necesidade de barcos menores, de tipo *bulkarrier*. A prohibición á antiga Astano foi prolongada a maneira de moeda de cambio para compensar axudas recibidas polos estaleiros públicos e conxurar as ameazas de multa formuladas pola UE. A última negociación do veto produciuse no 2005, ano en que se pactou coa UE a prórroga da prohibición ata o 31 de decembro de 2014 para salvar a ameaza de devolución de 1200 millóns de euros.

As restricións a Navantia Fene comportaban a prohibición de superar o 20% da facturación anual en encomendas de barcos para uso civil nun contexto de forte contracción da demanda e emigración da actividade de construción para o Extremo Oriente asiático. A caída da actividade e do emprego non fixo máis que agravarse en Fene desde a imposición do veto comunitario de 1984 negociado pola Administración española.

O 31 de decembro de 2014, as autoridades comunitarias poñían fin aos 30 anos de restricións decretados sobre o estaleiro de Fene para operar no mercado civil da construción naval, non sen que o comisario comunitario da Competencia, Joaquín Almunia, deixase de lembrar os termos e a raíz política da interdicción: «Navantia y el Reino de España ya no estarán vinculados por esos compromisos, propuestos por el Reino de España en el contexto del procedimiento en su momento. Por consiguiente, ya no se aplicará la limitación relativa a la construcción naval civil».

Navantia Fene ocupou as súas gradas neste tempo en actividades menores de carácter auxiliar en reparación naval, colaboración en plataformas petrolíferas e gaseiros e en módulos para os buques militares que ía servindo Navantia Ferrol. O levantamento

da restrición que pesaba sobre a factoría de Fene vén acompañado dun importante contrato compartido consistente na construción de 29 estruturas metálicas —*jackets* no argot do mercado *off-shore*— que servirán de base a un parque eólico mariño. A encomenda procede de Iberdrola e forma parte dun proxecto con importe total de 160 millóns de euros destinados a establecer un gran parque eólico mariño no mar Báltico de 350 megavatios (Mw) de potencia: 70 muíños de 5Mw de capacidade unitaria que alimentan unha subestación mariña. A plataforma *off-shore*, que permitirá abastecer as necesidades de máis de 350.000 fogares, dista 75 quilómetros da costa alemá e é coñecida como parque Wikinger, ocupando unha área de 34 km².

O orzamento total do proxecto ascende a 160 millóns de euros, dos cales 90 serán executados por Navantia en Galicia, e 70 millóns máis, segundo as informacións, irían destinados á factoría de Puerto Real que se encargaría de construír a carcasa de aloxamento da subestación eléctrica do parque. Contémplase a participación menor dalgunha empresa galega que se faría cargo da fabricación dos guindastres necesarios para a instalación do parque.

Segundo fontes de Navantia, a encomenda supón 641.000 horas de traballo durante os próximos 20 meses, que poderían ocupar uns 450 operarios. O encargo, que non colma a capacidade tecnolóxica e material da antiga Astano, supón de certo un importante alivio na situación de inactividade e incerteza en que se encontraba a factoría. Este contrato abre perspectivas de interese a un mercado potencialmente importante como o da xeración eólica *off-shore*, en asociación, ademais, cunha gran corporación como Iberdrola e unha firma como a asturiana Windar Renovables, filial do grupo Daniel Alonso da mesma comunidade, con destacada presenza no deseño e fabricación de equipamento de obra pública, loxística, caldeiraría pesada e torres eólicas. Non podemos perder de vista que a última encomenda desta dimensión recibida pola factoría de Perló data de 2001 e consistiu precisamente na fabricación dunha plataforma *off-shore* de gran dimensión para almacenamento de cru. Navantia Fene ocupárase de fabricar os 29 *jackets* referidos xunto aos 116 pilotes de ancoraxe, estes en colaboración con Windar en Avilés. É verdade que as infraestruturas necesarias para as instalacións eólicas non teñen a complexidade e requirimentos da construción naval, pero tampouco se pode perder de vista que configura un mercado demandante de produtos máis sofisticados como buques de apoio e montaxe especializada. Fene debe aspirar a liderar de novo un segmento importante da construción naval especializada e da reparación de grandes buques, unha actividade que debería crecer considerablemente na medida en que se consolida a actividade marítima nos portos exteriores de Ferrol e A Coruña.

A situación da factoría de Navantia Ferrol tampouco é alentadora en canto a ocupación e perspectivas de futuro. Os dous barcos que actualmente mantén en gradas, o frotel de PEMEX e o Buque de Acción Marítima (BAM) destinado á Armada —en fase aínda preliminar— non abundan para ocupar os máis de 2000 operarios da factoría por non falar do centenar de empresas auxiliares que subsisten en torno ao estaleiro público. A obra en curso do frotel, desde o último trimestre de 2014, apenas contribúe a tranquilizar o malestar patente na comarca, en permanente crise, que soporta un

30% de desemprego, preto de 20.000 persoas. Unha encomenda de menor contía é a do deseño dun megabuque para a armada de Turquía a construír naquel país; pese a non supoñer unha carga de traballo significativa, a encomenda constitúe un recoñecemento internacional da competencia técnica de Bazán Ferrol probada xa en encomendas similares pola armada española e australiana. O pedimento comporta moitas horas de ocupación da oficina técnica e asesoramento in situ por valor estimado de 140 millóns de euros.

A persistente reivindicación da comarca para abordar o desemprego e a pouca actividade é a da construción dun dique flotante para reforzar a área de reparacións navais que é a única que manifesta signos de crecemento e rendibilidade. As organizacións sindicais apuntan á existencia dun nicho de mercado emerxente que ocupa actualmente un millar de empregos propios ou de contrata nos labores de reparación dos catro buques en carena en Fene e os seis en Ferrol. En opinión do comité de empresa, o investimento de 200 millóns estimado para a construción do dique estaría totalmente xustificado como proxecto de transición á reparación de buques de gran porte que carecen de instalacións de acollemento adecuadas.

A difícil situación que atravesaba PEMEX debilitou seriamente a súa capacidade financeira ata o punto de decidir buscar compradores para o par de froteis encargados aos estaleiros Barreras e a Navantia Ferrol. A pretensión da firma parece ser a de alugar posteriormente os seus servizos nunha clara operación de refinanciamento. De momento, a intención declarada da compañía é manter a súa participación maioritaria en Barreras, que alcanza o 51% que se complementa co 49% que manteñen o empresario vigués José García Costas e o armador vasco Iñaki Latxaga. No entanto, a construción dos froteis segue o seu curso e espérase que a súa botadura se produza en setembro de 2015. A situación de PEMEX torna, porén, cada vez máis improbable a culminación do proxecto orixinal formulado pola multinacional pública a finais do 2013 con ocasión da toma de control de Barreras. Este incluía a construción de cinco buques máis: un atuneiro, un abastecedor e tres buques tanque, á parte doutros complementarios que serían asignados por outros estaleiros privados da ría como Armón e Freire. Chegou a barallarse a posibilidade de que PEMEX instalase unha terminal no porto exterior coruñés de Punta Langosteira. O futuro do plano orixinal mantense actualmente en discreto silencio.

Ademais do futuro das encomendas de PEMEX, Barreras ten en execución un megabuque para a navieira alxeriana Algérie Ferries que lle asegura unha importante marxe de ocupación inmediata. A nave tería capacidade para transportar 2000 persoas e 700 automóviles.

Construcciones Navales Paulino Freire confirma o seu prestixio na construción de buques oceanográficos e de investigación co inicio inmediato en xuño de 2015 dun buque oceanográfico de 95 metros de eslora e 73 millóns de euros de orzamento para a Mariña peruana. Acaba de adxudicarse, ademais, outro para investigación polar destinado á India, mentres negocia un posible arrastreiro conxelador para un armador noruegués. Armón Vigo ten a flote actualmente un remolcador para a armadora vasca Ibaizábal e prepara a construción doutro para a empresa Remolcadores Gijoneses.

Cardama, pola súa parte, acaba de anunciar a sinatura dunha encomenda para construír catro buques con diversos destinos por valor de 70 millóns de euros que lle aseguraría carga de ocupación para os próximos dous anos.

Importancia especial polo importe da operación e a modalidade de contrato é unha encomenda colectiva de sete buques negociados e construídos polos estaleiros Cardama, Freire e Armón e talvez o grupo Rodman. De momento é presentado como unha negociación aberta que incluíría dous buques multipropósito, un buque hospital e catro patrulleiras por un importe cifrado en 120 millóns de euros. O recoñecemento dunha operación multiempresa ten pouco de habitual e o seu eventual éxito abriría unha perspectiva inédita para un sector, como o da construción naval, tan decididamente fragmentado.

Vulcano segue, no entanto, sumido nunha profunda crise financeira e de actividade que foi sorteando mediante unha rotación de ERE. O casco do ferri, encargado por Astilleros Sevilla en 2013, non encontrou comprador ata o momento e as gradas do estaleiro permanecen inactivas. O histórico estaleiro, que acaba de superar a situación concursal en que se encontraba a comezos do 2015, pareceu encontrar finalmente un campo de actividade tan importante como esixente na ampliación actualmente en curso da Ponte de Rande. A UTE adxudicataria do proxecto, formada por Dragados e a galega Puentes y Calzadas, encargou a enxeñaría á oficina técnica responsable do proxecto orixinal. Unha vez estudado e revisado, a UTE encargará a subministración de aceiro e construción dos elementos requiridos aos estaleiros Vulcano e Freire, onde o primeiro contaría coa vantaxe diferencial da plena dispoñibilidade. A obra requirirá a subministración, elaboración e montaxe de 8000 toneladas de aceiro. A ventá de oportunidade levou o estaleiro a tramitar un cambio de obxecto social para incluír a enxeñaría e construción de bens de equipo de aceiro como o que agora ten en perspectiva inmediata na propia ría e talvez na industria eólica e artefactos *off-shore* no futuro posterior.

Unha noticia de actualidade concentra todo o interese sobre o presente e o futuro da construción naval na ría de Vigo. Trátase da entrada do grupo chinés-angolano China Sonangol no grupo Rodman. A operación, aínda descoñecida nos seus termos contractuais, parece comportar a adquisición progresiva do grupo de Metalships & Docks e Rodman Polyships. China Sonangol preséntase como un grupo multinacional en expansión dedicado a promover o investimento internacional baixo un esquema sur-sur en beneficio dos países implicados. A corporación naceu en 2004 por asociación da compañía estatal angolana de exploración petrolífera Sonangol E. P. e a sociedade chinesa con base en Hong Kong, New Bright International Development. Os sectores de actividade do grupo son os de petróleo e gas, minaría e infraestruturas, terra e solares e transporte. China Sonangol está asociada con Sinopec, segunda compañía petroleira chinesa en importancia despois de Petro China. A través de Sonangol Sinopec International, o grupo mantén unha participación do 50% no Bloque 18 en Angola con máis de 5000 km² na plataforma marítima angolana. Na área de negocios do transporte, o grupo chinés angolano ten unha moderna frota de Airbus 319 e 320

con conexións con Hong Kong e África, outra de buques de varios tipos con proxectos en curso de entrar no negocio dos grandes petroleiros e gaseiros. A perspectiva aberta pola incursión do grupo chinés é congruente coa activa política de cooperación emprendida no continente africano e suramericano. A estratexia non parece allea ao recente lanzamento do Banco Asiático de Investimento en Infraestruturas (AIIB, polas siglas en inglés) que xa sumou a adhesión de 45 países, a pesar do veto á iniciativa por parte dos EE. UU. A adquisición dun estaleiro moderno e activo na costa occidental europea forma parte probablemente da estratexia de desenvolvemento do grupo como posible base de subministración para as economías africanas onde China Sonangol opera.

Os termos do compromiso de adquisición e propósitos inmediatos de China Sonangol sobre o grupo Rodman non son aínda coñecidos; a información de que dispoñemos ata o momento estima a meta da operación de compra na adquisición do 80% ou 90% do grupo vigués por un importe de 100 millóns de euros, coa simultánea entrada de Manuel Rodríguez nun estaleiro do grupo adquirente situado en Lobito, a terceira cidade de Angola en número de habitantes. As negociacións, que prosperaron con rapidez, iniciáronse con ocasión da encomenda por parte da corporación chinesa-angolana dun pedimento de 50 embarcacións de pequeno porte con destino a Angola por importe de 25 millóns de euros.

A relevancia da operación para a economía galega parece manifesta na medida en que abre o mercado africano ao conxunto da oferta naval galega e, talvez, a outros sectores de actividade. Destácase como significativo o feito de que o presidente de China Sonangol, Sam Pa, mostrase grande interese no esquema organizativo do grupo Coren.

A operación Rodman-China Sonangol acentúa a apertura do sector do metal vigués ao capital multinacional. Apenas transcorreu un ano desde a inauguración das novas instalacións da empresa chinesa Citic-Censa, situada en Porriño. A nova empresa, dedicada á fabricación de equipo para a industria da minaría e a petroquímica, conta actualmente con 200 traballadores. A entrada de Citic (China International Trust and Investment Corporation) aproveitou nesta ocasión a crise que arrastraba Censa desde o 2002 para integrala na súa rede de negocios de escala mundial.

No sector galego da metalurxia e o metal, a actualidade pasa polo anuncio do grupo de J. M. Villar Mir de fusionar Ferroatlántica, líder mundial en ferroalixes e silicio metal con plantas na ría de Corcubión e en Arteixo, coa norteamericana GSM (Globe Speciality Metals), que opera a nivel mundial no mesmo segmento da metalurxia. A fusión favorece o grupo español, que posuirá o 57% do capital e acrecenta a súa dimensión ata os 1200 millóns de euros de facturación conxunta, 152 de EBITDA e 41 de beneficios en cifras de 2014. Unha corporación de dimensión e ámbito global con factorías e minas en diversos países e continentes e un emprego de 4700 efectivos (*Expansión*, 24/02/2015). A orixe da actual Ferroatlántica está no aproveitamento do Salto do Pindo inaugurado en 1904 co patrocinio do Banco Pastor. En 1992 J. M. Villar Mir adquiriu a división de ferroalixes do grupo Carburos Metálicos que deu lugar á sociedade Ferroatlántica.

Automoción

O grupo PSA Citroën parece estar entrando nun escenario de recuperación tras a aplicación do programa *back in the race* deseñado para reflotar a multinacional da crise en que estaba sumida.

As cifras publicadas polo grupo como resumo do exercicio 2014 parecen avalar o cambio de escenario. En millóns de euros, a cifra de negocios de bens e servizos crecerá de 53.079 en 2013 a 53.607 en 2014, a pesar de que a cifra de negocios da división do automóbil se estancase en 36.085 cun leve retroceso do 0,9% respecto a 2013 por efecto dun tipo de cambio extraordinariamente adverso. O resultado operativo bruto experimentou unha notable recuperación e tamén o resultado neto, aínda que continúe en valores negativos. A compañía destaca sobre todo a mellora experimentada polo fluxo libre de caixa (*free cashflow*):¹ -426 en 2013, 1792 en 2014.

Como índices positivos, destaca o grupo a notable redución experimentada polo stock de vehículos (44.800 unidades) que se situou en 339.100 unidades en decembro de 2014 e tamén o recorte conseguido en gastos fixos. A mellora da estrutura financeira da compañía, grazas á ampliación de capital e ao crecemento do *cashflow* xerado, dotan de maior estabilidade o grupo.

O sector español do automóbil confirma a privilexiada posición que ocupa no mercado europeo. As cifras publicadas pola OICA (Organisation Internationale des Constructeurs d'Automobiles) así o certifican.² A OICA estima un crecemento interanual na produción de vehículos na UE-27 do 4,5% entre o 2013 e o 2014: de 16.240.989 a 16.976.883 unidades. En España o crecemento alcanzou o 11,1%: de 2.163.338 a 2.402.978 unidades. A produción mundial de vehículos crecerá de 87.507.027 a 89.747.430 no mesmo período, cun incremento interanual do 2,6%. China revélase como unha potencia mundial emerxente cun crecemento do 7,3%: pasou de 22.116.825 a 23.722.890 vehículos.

A evolución da produción da factoría viguesa de Citroën no conxunto da industria española de automoción, revela as dificultades que afronta a matriz da compañía na estratexia de adaptación ao cambiante mapa da demanda europea e internacional. O nivel de produción da factoría viguesa acusou un descenso do 6,5% entre 2013 e 2014, con 379.000 vehículos producidos. A produción de coleccións (vehículos despezados) non superou as 18.100 unidades cun retroceso do 52% sobre o ano anterior que a dirección atribúe ás dificultades de comercialización nos mercados turco e arxentino. A factoría viguesa confirma a súa vocación exportadora con 348.700 unidades exportadas en 2014, un volume que supón o 92% da produción total da planta. O cadro de persoal oscila en torno aos 6300 empregados.

¹ Fluxo libre de caixa = EBITDA (*Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization*) + investimento neto en capital circulante (existencias, debedores, acredores comerciais) e inmovilizado ligado ao negocio (*Capital Expenditures*).

² <http://www.oica.net/category/production-statistics/>.

O principal acontecemento que marcou a vida laboral da factoría viguesa foi a atribución a esta do proxecto K9, como denomina PSA Citroën o novo vehículo comercial lixeiro, que confirma o liderado da planta neste importante segmento unha década máis. O proxecto podería abrir a perspectiva de fabricación baixo as marcas Renault e Opel, dada a alianza da PSA Citroën con General Motors, propietaria da marca alemá. A importancia do proxecto para a planta viguesa estriba en que permite prolongar o protagonismo da factoría no segmento dos transportes comerciais lixeiros no momento en que caduca o modelo Berlingo-Partner, que vía a luz en 2008, e asegura unha cadencia mínima de produción de 200.000 vehículos por ano. O investimento total previsto podería situarse entre 200 e 250 millóns de euros, con importante efecto de arrastre na potente industria auxiliar da comarca. As expectativas céntranse agora na posibilidade de acometer un segundo modelo de vehículo que complemente o K9 que permita saturar a capacidade da factoría.

A factoría de Balaídos conseguiu bater a opción alternativa contemplada por Citroën de asignar o vehículo ao centro eslovaco de Trnava con custos laborais na metade dos da factoría viguesa e niveis de cualificación laboral e de subministración comparables. A subhasta á baixa arbitrada pola dirección do grupo permitiulle a este aplicar unha rebaixa xeral de salarios con incremento das esixencias que acabou impoñéndose.

A totalidade do proceso é revelador da estratexia de axuste laboral e racionalización da capacidade excedentaria do grupo no mercado en Europa. Froito desta política é a opción por unha dirección común do denominado Polo Industrial Península Ibérica que agrupa os centros de produción de Vigo, Madrid e Mangualde (Portugal, distrito de Viseu). A estreita coordinación da base industrial viguesa coa portuguesa redundará en beneficio mutuo na medida en que contribúe a consolidar un eixe atlántico da industria do automóbil con boas comunicacións por vía marítima e vantaxes diferenciais canto a prezo de terreo industrial, custos laborais e elevada densidade de industria auxiliar. O Polo Industrial da Península Ibérica produciu en 2014, 492.000 vehículos das marcas Citroën e Peugeot dando ocupación a 9300 traballadores.

O proceso de aproximación do sector do automóbil galego e portugués leva anos fraguándose por irradiación do sector auxiliar do automóbil radicado na área de Vigo cara ao contorno fronteirizo portugués. Os motivos de proximidade xeográfica e cultural e a diferenza de custos laborais e de terreos en Portugal explican a dimensión do proceso. Esta dinámica non fixo máis que acelerarse coa máis estreita colaboración entre os centros de Mangualde e Vigo.

Boa mostra da amplitude que alcanzou xa o fenómeno é a apertura de cinco novas fábricas da industria auxiliar do automóbil abriron nos últimos meses no norte portugués cun investimento conxunto superior aos 150 millóns de euros. Son estas unha macroplanta de sistema de emisións da americana Borg Warner (Lanheses, Viana do Castelo), as francesas MGI Coutier de dispositivos de apertura e cerramento (Paredes de Coura) e unha macroplanta de fundición de aluminio inxectado de Eurocast (Arcos de Valdevez) e a Cablerías Auto (Valença do Minho). A excepción de Eurocast, todas estas empresas teñen plantas en funcionamento na comarca viguesa e a opción

transfronteiriza para o investimento de ampliación supón conxugar as vantaxes do aprovisionamento sen demoras da factoría de Citroën coa optimización dos custos de instalación e operación de Portugal.

Os casos aludidos non son únicos; arredor de 20 empresas máis adoptaron o esquema dúplice de implantación con factorías a ambos os lados da fronteira, algunhas delas da importancia de Antolin, Faurecia, Gestamp, CIE Automotive, Benteler, Copo, etc. Unha dupla implantación que redunde en rendibilidade acrecentada para as empresas multicentro (*Faro de Vigo*, 07/11/2014, 13/02/2015 e prensa portuguesa).

Madeira

A Confederación de Empresas da Madeira de Galicia (Confemadera Hábitat Galicia), naceu en 2011 como resultado da integración das organizacións Fearnaga, Monte Industria, Clúster da Madeira de Galicia e Feceg e engloba actualmente a maioría do sector en Galicia. Confemadera Hábitat Galicia representa máis de 3000 empresas que contan con 20.000 empregos directos. É parte do Comité Executivo de Confemadera (Confederación Española de Empresas de la Madera, Confemadera Hábitat) que pretende representar o conxunto do sector en España desde 1977.

A confederación asumiu o meritorio labor informativo que viña desempeñando o CMA (Clúster da Madeira de Galicia). En tal sentido, o informe de resultados de 2014, publicado por Confemadera Hábitat Galicia, segue constituíndo unha valiosa contribución ao coñecemento dun sector tan complexo e fragmentario como é o da madeira. Unha visión de conxunto do heteroxéneo sector, que pode consultarse na fonte citada,³ é resumida no cadro 10.

Observamos un volume de cortas de magnitude habitual, de 7.470.000 m³ con primacía do eucalipto e un proceso de primeira transformación de magnitude algo inferior, 6.176.000 m³ c.c. O informe estima en 450.000 toneladas as transferencias da industria do serradoiro á de taboleiros, e en 32.000 toneladas a reutilización de refugos da industria do taboleiro.

É manifesta a especialización da industria do serradoiro nas coníferas (85%), cun predominio do taboleiro MDF nesta industria, seguido de preto polo taboleiro de partículas. Canto á segunda transformación, a súa contribución á industria dos envases, do mobiliario e da produción de papel é moi moderada revelando a escasa integración vertical do sector en prexuízo do seu desenvolvemento que é transferido ao exterior.

A primeira transformación da madeira (rematantes, serradoiros, taboleiro e pasta) alcanzou unha facturación conxunta en 2014 de 1386 millóns de euros, cun notable incremento do 12,7% sobre o 2013. Por subsectores de actividade, a facturación distribúese entre os rematantes cun volume de negocio de 404 millóns, os serradoiros

³ Informe de Resultados de Confemadera Hábitat Galicia 2014 (<http://confemaderagalicia.es/wp-content/uploads/2015/04/Informe-de-resultados-Confemadera-Galicia-2014-28-04-2015.pdf>).

Cadro núm. 10**Cadea de valor: volume e aplicacións da produción madeireira galega. Ano 2014**

Cortas: volume e composición por especies		
		Cortas (m ³ c.c.)
Eucalipto		3.747.000
Outras frondosas		260.000
Coníferas		3.463.000
Total		7.470.000

Primeira transformación: volume e composición		
Madeira serrada (m ³)	Taboleiros e chapa (m ³)	Pasta de papel*
2.683.000	2.119.000	1.374.000
Coníferas: 85%	MDF: 52%	TCF: 100%
Eucalipto: 10%	Partículas: 43%	
Outras frondosas: 5%	Fibra: 2,6%	
	Contrachapado: 1%	
	Outras: 1,4%	

Segunda transformación: proporción destinada		
Envases e embalaxes	Ebanistería e mobiliario	Papel e cartón
20%	30%	<2%

* Volume expresado en TAD: toneladas de pasta seca ao aire.

A pasta é procesada con tecnoloxía TCF: libre de cloro.

Fonte: Confemadera Hábitat Galicia, *Informe de resultados 2013* e elaboración propia.

con 297 millóns de facturación e a industria do taboleiro e da pasta que facturou 685 millóns. Canto á segunda transformación (carpintaría e mobiliario), a facturación alcanzou os 358 millóns de euros en 2014, o que supón unha contracción do 3% sobre o volume de negocio do ano anterior. A facturación repártese practicamente pola metade entre a industria da carpintaría e a do mobiliario.

Os efectos benéficos da actividade de extracción de madeira dos montes galegos sobre as economías familiares é bastante notable. En Galicia, dos 672.000 propietarios forestais que o anuario estima, preto de 70.000 cortaron madeira en 2014 por valor de 280 millóns de euros. A cifra, semellante á do ano anterior, supón un ingreso medio de 4000 euros por propietario vendedor, de innegable importancia para a economía doméstica rural.

A actividade exportadora de produtos da madeira en 2014 sitúan Galicia (567,8 millóns de euros) no primeiro posto das exportacións do sector en España (2.902,3 millóns). O importe das exportacións galegas é seguido a curta distancia pola Comunidade Valenciana (553,1 millóns), Cataluña (550,8 millóns) e, xa máis de lonxe, por Andalucía

(222,4 millóns). O brillante desempeño de Valencia e Cataluña neste capítulo arancelario é debido, como sabemos, ao satisfactorio desenvolvemento de actividades de transformación, como a embalaxe e o mobiliario de escasa transcendencia na economía galega. O sector forestal, como o lácteo, é un caso paradigmático de desenvolvemento insuficiente e debilidade da iniciativa empresarial e financeira para impulsar sectores de manifesta vantaxe comparativa.

A contía de 567,8 millóns de euros exportados por Galicia incrementaríanse en 181,6 millóns se se incorpora a exportación de pasta. Dos 749,4 millóns de produtos exportados da madeira, incluídas as pastas, destacan, á parte desta, o capítulo exportador da industria do taboleiro (200,6 millóns), a do mobiliario (138,0 millóns) e a exportación de madeira en bruto (122,4 millóns). O principal cliente da nosa produción segue sendo Portugal (212,7 millóns), seguida a distancia por Francia (58 millóns) e o Reino Unido (35,8 millóns).

Unha referencia obrigada merece o auxe crecente que vai adquirindo a explotación da biomasa en Galicia a través da fabricación e uso de pellets obtidos a partir dos residuos forestais. Neste sentido, a Consellería de Economía e Industria anunciaba a intención de establecer un selo de calidade de pellets e estelas para uso en fogares e empresas co asesoramento de CIS-Madeira. Galicia conta xa cunha serie de fabricantes, como a moderna planta de Biomasa Forestal, situada nas Pontes. A forte incidencia dos custos de transporte sobre o prezo de comercialización están diseminando a tecnoloxía de fabricación en procura de fontes de subministración e centros de demanda próximos. Hai tamén ensaios en curso para desenvolver prototipos de estufas e caldeiras adecuadas, procedentes de momento da importación de produtos de países como Noruega, Holanda ou Italia.

O exercicio de 2014 foi desfavorable para Ence. A compañía viuse obrigada a adoptar unha serie de decisións para facer fronte aos cambios regulatorios aprobados pola Administración sobre os parámetros retributivos das instalacións de enerxía renovable que afectaron de pleno os planos de Ence de ampliación dos cultivos enerxéticos e da capacidade de xeración termoeléctrica a partir deles e dos residuos xerados na produción de pasta. Como consecuencia dos cambios regulatorios adoptados, a dirección de Ence decidiu abandonar a actividade de produción de pasta de celulosa no complexo industrial de Huelva para dedicalo á xeración de enerxía. En outubro de 2014 a empresa alcanzou un acordo coa representación dos traballadores concentrando a partir dese momento a produción de pasta nas factorías de Navia e Lourizán cunha capacidade de produción nominal conxunta de 940.000 toneladas anuais de pasta de celulosa. A obsolescencia tecnolóxica da planta de Huelva e a escasa aptitude do eucalipto que a alimentaba para a produción de pasta, foron os motivos que aconsellaron o abandono desta actividade e a reorientación da fábrica para a produción enerxética a partir de biomasa forestal e agrícola.

Unha consecuencia de efectos negativos da clausura da fábrica de pasta de Huelva, aínda por cuantificar, é a liberación dun volume importante de eucalipto que Ence adquiría no sur de España e de Portugal. A nova situación podería incidir sobre a demanda e os prezos do eucalipto galego na medida en que os custos lóxicos

implicados da demanda portuguesa prevalezan sobre o alto rendemento celulósico do eucalipto galego.

A principios de 2013 entrou en actividade a planta de xeración de Huelva, cunha potencia de 50 Mw e a finais de 2014, a de Mérida, cunha potencia de 20 Mw. Adicionalmente, a compañía abordou a transformación das instalacións de fabricación de pasta nunha terceira planta de xeración de 40 Mw de potencia, elevando a capacidade de xeración independente do proceso celulósico ata os 110 Mw.

O impacto da reforma enerxética e da transformación da fábrica de Huelva impuxeron elevadas esixencias de saneamentos e axustes valorativos ao grupo que o conduciron a formular uns resultados negativos de 141 millóns en 2014 (9 millóns de beneficios en 2013). As vendas de celulosa situáronse en 502 millóns, cunha redución do 18% sobre o ano anterior como consecuencia do cerramento da factoría de Huelva. As vendas de electricidade experimentaron tamén unha forte contracción do 26%, para situarse en 171,9 millóns, debido neste caso á caída do 9% por Mwh vendido e á redución nos volumes comercializados para axustalos aos cambios regulatorios. En 2015 Ence confirmou a entrada en beneficios, tanto por efecto dos axustes practicados e os seus efectos nos custos de produción como pola mellora experimentada polas variables do contorno internacional, especialmente a recuperación dos prezos da celulosa.

Confección

A persistente crise do sector da confección e a expansión aparentemente ilimitada do grupo Inditex nos mercados mundiais marcan desde hai anos a actualidade do sector, que tenta defender a súa viabilidade intensificando o seu esforzo exportador. O capítulo arancelario, prendas e complementos, excluídos os de punto, reflicte en 2014 un valor do exportado de 2333 millóns de euros nun total de 527.947 operacións comerciais.

Os países receptores están encabezados por Francia, que absorbe o 14,6% das exportacións efectuadas, seguida de Italia (11,5%), Reino Unido (10,1%), Portugal (9,2%) e Alemaña (7,7%) que concentran o 53% das exportacións. As cifras reportadas para 2013 son similares.

A prensa destaca o esforzo exportador de empresas como Florentino en Asia; de Textil Lonia en Silicon Valley, a través da súa marca Carolina Herrera; de Bimba & Lola en diversos países e ultimamente en México; de Pili Carrera en Arabia Saudita; e doutras menos coñecidas como a viguesa Oky Coky nos Estados Unidos e Canadá, ou a coruñesa Alba Conde en Rusia (*La Voz de Galicia*, 14/09/2014).

É interesante destacar os efectos da sinerxía económica de Galicia e Portugal. Aludimos antes ás complementariedades existentes no sector da automoción, que PSA Citroën trata de promover. No sector téxtil o efecto é talvez máis evidente. Recentes declaracións de Paulo Vaz, director xeral da Associação Têxtil e Vestuário de Portugal (ATP) recollidas por diversos medios, anunciaban o bo momento da industria téxtil

portuguesa despois dun longo período de involución con forte perda de empresas e emprego. Paulo Vaz destacaba os fortes vínculos con Galicia, manifestos no comercio interindustrial mutuo, de exportación e importacións en movemento simultáneo. Empresas como Inditex, Textil Lonia, Bimba & Lola ou Adolfo Domínguez son decisivos na actividade comercial transfronteiriza. O sector alcanzou en Portugal no 2014 un elevado nivel de actividade que roza coa saturación e que talvez apunte a unha mellora próxima no sector residente en Galicia. A importancia do fenómeno reside no seu efecto protector contra a competencia asiática e en xeral das importacións *low cost*. Un factor de competitividade que favorece Galicia e arrastra Portugal a través dos vínculos comerciais. As importacións do sector en Portugal alcanzaron os 3617 millóns de euros e as exportacións os 4623 millóns con España como cliente principal (32%). Significativamente, a comarca de Braga concentra o 57% da facturación do sector, seguida da de Porto co 24%.

As cifras de Inditex en 2014 son brillantes, como é habitual. De acordo cos resultados consolidados do exercicio (01/02/2014 a 31/01/2015), a superficie de venda creceu un 10% no exercicio ata alcanzar os 3.786.099 m², case 4 km², distribuídos en 6683 tendas situadas en 88 mercados. As vendas situáronse en 18.117 millóns de euros, un 8,3% superior ao exercicio anterior. O resultado operativo (EBITDA) alcanzou a cifra de 4103 millóns de euros, cun crecemento interanual do 5%. O beneficio neto foi de 2501 millóns cun crecemento tamén do 5%.

Adolfo Domínguez segue inmerso nun complexo programa de aforro e reestruturación con resultados limitados. O mercado castigou moito unha firma que cotizaba a 12,4 euros por acción o 13/05/2010, caendo ata 3,1 euros o 27/07/2012, e reflicte 4,5 euros no mes de maio do 2015.

Adolfo Domínguez cerraba o exercicio 2014 o día 28/02/2015 cuns ingresos de 124,3 millóns de euros (134,9 no exercicio anterior); un resultado bruto de explotación de -7,8 millóns de euros (-11,7); resultados antes de impostos, despois de imputar os resultados financeiros: -6,3 millóns de euros (-14,5). Os resultados do exercicio despois de impostos seguen estancados nos 11 millóns negativos empeorando aínda os do ano anterior. O patrimonio neto da compañía acusa o deterioro, 75,1 millóns a 28/02/2015 contra 85, ao tempo que se observa un certo crecemento do pasivo corrente. O cadro de persoal reduciuse nun 10% aproximadamente, cerrando o exercicio 2014 en 1552 traballadores. A xestión da compañía foi confiada a un executivo procedente dunha empresa familiar como é Camper.

En Ourense crece o desánimo ante a decisión da compañía de formular un novo ERE sobre a fábrica matriz de San Cibrao das Viñas no mes de maio de 2015. O historial de ERE e despedimentos no taller reduciu o seu emprego ata os 530 empregados actuais nun proceso de abandono progresivo que o persoal interpreta como un intento de cerramento a prazo. A deslocalización a Madrid da tenda *on line* fai crecer o temor de que a firma pretenda abordar o cerramento do centro orixinario para concentrar a actividade en Madrid baixo outros parámetros.

Perspectiva inversa é a aberta por Roberto Verino coa apertura dunha tenda de referencia en Ourense no centro da cidade de 388 m² mentres mantén a totalidade

das súas instalacións en Verín e baralla plans de expansión a partir de 2016. O grupo declaraba ingresos por importe de 35,3 millóns de euros no exercicio 2014, cerrado a final de febreiro de 2015, cun endebedamento practicamente nulo.

Produción agroindustrial

Sector lácteo

A nova que marca a actualidade do sector lácteo e abre perspectivas incertas sobre el é a desaparición do sistema de cotas lácteas que ordenaba e constrinxía o sector establecendo un teito cuantitativo á produción. A partir de abril do 2015, as 9000 explotacións lácteas de Galicia e o conxunto do sector lácteo europeo producirán sen ningún límite sometidas á lei da oferta e a demanda. Finaliza así o mercado de compra e venda de cotas. O sistema regulatorio imposto á produción láctea da UE foi instaurado en 1984 a fin de estabilizar os prezos e o mercado, e adoptado por España desde a integración comunitaria (1986), aínda que a súa aplicación efectiva non comezou aquí ata a campaña 1992-1993. Estivo vixente durante 30 anos e a súa desaparición traerá consecuencias difíciles de prognosticar, mais indubidablemente decisivas para Galicia, que se clasifica entre as 10 primeiras rexións da UE en capacidade de produción, cunha contribución á produción española arredor do 40%.

A asignación inicial para España foi de 5 millóns de toneladas por ano, absolutamente insuficiente para atender a demanda interna que alcanza os 9 millóns de toneladas, obrigando a incrementar o tope orixinal ata alcanzar os 6,5 millóns de toneladas na campaña de 2014-2015, o que continuaba estando moi por debaixo do consumo. A cota asignada ás explotacións galegas nesta última campaña de vixencia do sistema ascendeu a 2,34 millóns de toneladas, o 37,5% do total español, mentres que o volume das entregas á industria elevouse a 2,54 millóns de toneladas, o 38,8% da cifra española.

O gran reto que afrontan os gandeiros galegos no escenario que agora se abre é dobre, por unha parte proseguir o proceso de mellora e competitividade das granxas produtoras, por outro alcanzar un poder negociador equilibrado e simétrico coas empresas colectoras e transformadoras do produto. Canto ao primeiro, son obvias as carencias en termos de superficie dispoñible por explotación mentres asistimos a un proceso de contracción da superficie agraria útil e, o que é máis significativo, da conversión de terra cultivable en superficie forestal. E tamén do tamaño das granxas a pesar do impresionante esforzo de mellora experimentado ata o estándar de 31 vacas por explotación de media que ostenta na actualidade. A meritoria iniciativa de aluguer a longo prazo por medio do Banco de Terras non conseguiu despregar ata agora o seu potencial. No que se refire á capacidade de negociación de 9 mil oferentes dispersos enfrontados á demanda concentrada e altamente sospeitosa de operar con prácticas colusorias, as saídas tampouco parecen inmediatas. Existen neste momento en Galicia dúas organizacións de produtores lácteos (OPL) legalmente recoñecidas: Arolac, que agrupa un conxunto de cooperativas, e Unión Leiteira Galega (ULEGA), vinculada a

Unións Agrarias. Un sinal positivo dos imperativos da nova conxuntura que afronta o sector lácteo foi a recente decisión de ambas OPL de operaren de forma conxunta para tentar equilibrar o poder desproporcionado da industria compradora.

En calquera caso, as principais debilidades do complexo lácteo galego ante un mercado liberalizado na UE non se sitúan nas explotacións, senón na industria transformadora. Unha industria láctea que, como temos exposto en anteriores informes, presenta enormes debilidades, sen que nos anos recentes asistamos a investimentos e iniciativas empresariais de calado, que son imprescindibles para fortalecer a competitividade global desta cadea produtiva.

A cota galega alcanzaba na campaña 2014-2015 as 2.336.756 toneladas, distribuídas entre Lugo (46,4%) e A Coruña (41,1%) que achegan case o 90%, seguidas de Pontevedra (11,6%) e Ourense (0,9%); aínda que, como xa indicamos, a produción comercializada superou esa cifra nunhas 200.000 toneladas. Os concellos que lideran a produción son os da Pastoriza, en Lugo (3,9%), e Lalín, Pontevedra (3,7%), seguidos de Castro de Rei (Lugo) e Santa Comba (A Coruña). A cota de toda a provincia de Ourense (0,9%) non superaba a do concello da Estrada. É de prever que a liberdade de mercado concentre a produción, máis aínda, naquelas comarcas e concellos con mellores aptitudes, do mesmo modo que vai suceder por estados e rexións dentro da UE.

Bebidas

Segundo datos oficiais relativos ao 2012, Galicia destina 29.942 ao cultivo do viño, concentradas no 82% nas provincias de Pontevedra (48,6%) e Ourense (33,8%). A produción total de uva ascende a 125.038 toneladas. A produción de viño alcanza os 1.303.620 hl, dos cales 834.391 non superan a cualificación de viño de mesa e 469.229 están protexidos por unha D. O.; a súa procedencia corresponde ás provincias de Pontevedra (59%) e Ourense (34%).

No contexto galego o éxito do albariño é espectacular; só por falar da evolución dos 10 últimos anos, as cifras ofrecidas pola D. O. Rías Baixas así o confirman. Os valores descritivos das principais magnitudes representativas e o seu crecemento no decenio 2004-2014 permiten avaliar o fenómeno: uva vendimada, 24.180 toneladas (crecemento do 6,2%); viño extraído, 16.187 toneladas (9,2%); viño vendido, 19.390 (76,9%); exportacións, 5396 toneladas (351,6%). Debe ser destacado que o 2014 é un ano de cifras modestas en comparación co 2013 ou co 2011. O crecemento das exportacións é impresionante se consideramos que en 1991 tiña unhas cifras moi baixas. Hoxe o albariño é unha referencia en brancos nos mercados internacionais. As cifras das exportacións no 2014 ascenderon a 5396 toneladas, 52,8% dirixidas ao mercado americano e 37,2% ao europeo. Por países, destacan os Estados Unidos, con 2189 toneladas demandadas (40,6%), seguido por Gran Bretaña (13,7%) e Alemaña (9,7%).

A empresa cervexeira galega Hijos de Rivera conseguiu converterse ano a ano nun actor relevante no sector. Con 280 millóns de euros en vendas, superior nun 22% ao ano anterior, e 179 millóns de litros producidos, a empresa coruñesa proxecta xa unha

ampliación da súa capacidade ata os 300 millóns. O EBITDA alcanzou os 79 millóns en 2014 confirmando a excelente traxectoria da firma. O cadro de persoal ascendeu a 877 empregados directos. A edición de 2014 da revista Alimarket coloca Hijos de Rivera no cuarto lugar do *ránking* de empresas cervexeiras en España, despois das tres grandes: Mahou, Damm e Heineken, esta última de capital holandés, e Damm con forte presenza alemá (22,4%) e holandesa (13,9%). En 2014, Hijos de Rivera, abriu a produción de Estrella Galicia en Brasil, en alianza co produtor local Casa di Conti, co obxectivo inmediato de vender cervexa galega en São Paulo e de estender o mercado paulatinamente ao segmento de hoteis, restaurantes e cafeterías. A intención final é comercializar 1000 millóns de litros e ocupar o 7% do mercado.

Producións cárnicas e pensos compostos

O grupo Coren é a referencia obrigada no sector da produción cárnica e a alimentación animal. Baixo un punto de vista estrutural, o valor indiscutible do grupo reside na valiosa innovación que supuxo a introdución do esquema organizativo cooperativo no ámbito rural galego que lle permite manter agrupadas hoxe nun proxecto común 6000 familias ou empregados directos. O grupo ostenta unha posición de mercado condicionada por dous factores limitativos: o prezo das materias primas para a alimentación animal —unha *commodity* internacional— e a dependencia do poder negociador das grandes superficies nas marxes de comercialización, especialmente nos mercados internacionais.

Os resultados do exercicio de 2014 presentados polos administradores elevan a cifra de facturación a 945 millóns de euros. A produción avícola superou os 103 millóns de quilos cun incremento anual do 9% e de 85 millóns na de porcino, cun crecemento do 6%. Como feito especialmente destacable, a dirección do grupo sinalou que o endebedamento se situou por debaixo dos 100 millóns de euros cun descenso do 18%. Ten tamén interese destacado a sinatura dun convenio entre o grupo e o Centro Tecnolóxico da Carne (CTC, Parque Tecnolóxico de Galicia en San Cibrao das Viñas) para desenvolver un programa de investigación orzado en 24 millóns de euros subvencionados no 26% pola Xunta de Galicia. O programa visa acometer unha serie de proxectos de investigación (mellora da calidade da carne de polo e dos índices reprodutivos das aves, xenética porcina, valorización dos xurros, liña de alimentos funcionais para os bebés e anciáns).

Industria conxeladora e conserveira

O sector extractivo e transformador de produtos do mar ten a súa referencia de actualidade inevitable no concurso de acredores de Pescanova e os seus resultados que marcarán o futuro da firma.

A final do mes de febreiro de 2015, a crise do grupo Pescanova cumpría dous anos desde a data en que o seu presidente Manuel Fernández anunciara graves problemas

de liquidez. O complicadísimo proceso de reestruturación provocado polo maior concurso empresarial de acredores, se exceptuamos o sector inmobiliario, saldouse coa superación da situación concursal por parte da matriz do grupo, Pescanova, e de Pescafina. Os prazos de carencia e quitas conseguidas superan o 90%. Ao longo do 2015, a compañía, en mans neste momento dos administradores concursais e dun equipo de directivos da firma, proxecta cerrar os procedementos concursais sobre 10 sociedades filiais españolas: Frigodís, Frivipesca Chapela, Fricatamar, Insuiña, Pescafresca, Bajamar Séptima, Frinova, Pescanova Alimentación e Novapesca Trading; algunha delas en difícil situación que podería desembocar nun proceso de liquidación.

No exercicio cerrado en novembro de 2014, as vendas declaradas sitúanse en 900 millóns de euros, procedentes principalmente das actividades de transformación e comercialización e, en menor medida, dos cultivos de lagostino en América Central e da pesca. O EBITDA do grupo foi de 63,4 millóns de euros.

Pescanova mantén a perspectiva de superar a situación concursal en que se encontra para entrar no novo escenario de relativa normalidade coa asunción da administración pola banca acreedora ao longo do 2015. A nova compañía, denominada Nueva Pescanova, estaría pendente, a partir de 2016, da súa transformación corporativa nunha auténtica empresa industrial. A recuperación da cotización en bolsa, de momento impensable, sería a confirmación definitiva de que a gran corporación viguesa volve ser un axente internacional de referencia no sector extractivo e de distribución de produtos pesqueiros.

Parece confirmarse o abandono definitivo e venda da planta de cultivo de rodaballo situada en Mira (Portugal). Máis oneroso no futuro da compañía foi a perda de Pescachile, que en tempos chegou a contribuír aos resultados do grupo co 30% do EBITDA. Houbo de ser cedida ao capital noruegués xunto á frota asociada, como tamén Acuinova, adquirida por Marine Harvest en 92 millóns de euros (*Cinco Días*, 17/09/2014).

No capítulo do sector extractivo e conxelador que protagonizaban as grandes compañías viguesas do sector, merece unha mención a sociedade Eduardo Vieira que anunciaba a finais do 2014 a recuperación da súa filial arxentina —sete buques, unha planta de transformación de peixe e un almacén frigorífico— despois de 28 meses de litixios. Os activos deben ser obxecto agora dun proceso de restauración. É difícil prognosticar o efecto do conflito sobre a viabilidade da compañía que tenta superar a situación mediante o aluguer de instalacións á empresa arxentina Newsan.

No sector conserveiro, a toma de control do grupo vasco Conservas Garavilla polo italiano Bolton Group coloca os intereses italianos nunha posición privilexiada nun sector como o conserveiro, propenso á concentración empresarial e á expansión internacional, onde Galicia gozou sempre de ampla hexemonía. Con 87 empresas dun total de 130, Galicia ostenta a primacía na produción conserveira española cunha cota do 87% (*El País*, 08/06/2014). Conservas Garavilla, con sede en Mundaka (Biscaia), mantíña o 55% do seu capital en mans de MCH Private Equity, unha firma española de capital risco, e o resto en mans da familia Garavilla mediante unha sociedade de carteira. Na revista do sector da alimentación, Alimarket, podemos comprobar que,

con independencia da procedencia do capital, a empresa Conservas Garavilla pode ser considerada tecnicamente galega por canto é en Galicia onde posúe as dúas únicas factorías operativas en España, unha no Grove (Pontevedra) e outra en Cabo de Cruz (A Coruña), despois de pechar a fábrica matriz de Mundaka a principios do 2012. Bolton Group posúe, ademais, o 40% da empresa galega líder do sector, o grupo Calvo, especializado no segmento dos túnidos e con dúas plantas conserveiras en actividade, unha en Carballo e outra en Esteiro (Muros). Mercou o paquete accionario que posuían as caixas galegas para acceder desta maneira á sólida posición do 40% de que agora goza. Ademais, tamén conta cunha ampla rede internacional, especialmente implantada en África e América Latina. O *ranking* do sector conserveiro en España en 2013 permite apreciar a situación dos catro grandes do sector. Subsisten como empresas de propiedade estritamente familiar Jealsa (familia Jesús Alonso) e Frinsa (familia Carregal Varela); Garavilla pertence xa a intereses italianos e Calvo comparte a propiedade desde unha posición de dominio.

A forte concentración do sector conserveiro dota de especial significación o cadro de situación examinado. É pertinente sinalar que a seguinte empresa en importancia por volume de facturación é a empresa murciana especializada en pesca, conxelación e comercialización Ricardo Fuentes cunha facturación en 2013 que non supera os 150 millóns (magnitude relativa, 21).

As mudanzas observadas no sector prodúcense nun contexto de progresivo endurecemento das condicións de aprovisionamento de materias primas, especialmente as procedentes dos países asiáticos que, ademais, non se consideran suxeitos ás restricións en materia de capturas ou ás exigencias en materia laboral.

Outras actividades

Industria biotecnolóxica

A referencia do sector da bioempresa en Galicia é o grupo Zeltia, que mantén a súa sede social en Vigo aínda que a súa sede operativa está situada en Madrid. O éxito do grupo —ao cal pertencen tamén Pharmamar Sylentis e Genómica na área biotecnolóxica e Xylazel e Zelnova na de química de gran consumo— e as claves do futuro da compañía están agora en Pharmamar e na crecente aceptación internacional do seu antitumoral Yondelis. A polarización do histórico grupo en torno a esta filial con sede en Madrid podería arrastrar todo o grupo. A enorme magnitude do investimento realizado ata o momento e a parsimoniosa homologación do seu produto estrela, o Yondelis, polas autoridades sanitarias dos diversos países, frean o pleno desprezamento da potencialidade do grupo. É evidente, porén, a progresiva aceptación do antitumoral no exixente mercado mundial dos tratamentos oncolóxicos como tamén a mellora de resultados e perspectivas. O grupo informou dun beneficio neto atribuíble de 13,1 millóns en 2014, cun incremento do 16% sobre o exercicio anterior, e unha cifra de ingresos de 178,1 millóns, cun crecemento do 8% respecto ao 2013. O EBITDA cerrou en 25,7 millóns de euros. As boas perspectivas do grupo sitúan a cotización de

Cadro núm. 11

Empresas conserveiras con facturación superior a 200 millóns de euros. Ano 2013

	Emprego	Recursos propios	Vendas	Magnitude relativa
Grupo Luís Calvo	4.200	116,34	712	100
Jealsa Rianxeira	3.500	72,61	580	81
Frinsa del Noroeste	1.550	35,96	439	62
Grupo Conservas Garavilla	2.252	95,57	345	48

Fonte: Alimarket 2014.

Zeltia na bolsa en máximos (4,32 euros en 27/04/2015 contra 1 euro en 23/07/12, no momento máis baixo da cotización da compañía nos últimos cinco anos).

A compañía acaba de aprobar unha estratexia de absorción de Zeltia por parte de Pharmamar que será sometida aos accionistas no mes de xuño de 2015 na xunta a celebrar na súa sede en Vigo. A proposta de fusión prevé o troco dunha acción de Pharmamar por unha de Zeltia sen custos operativos para os accionistas.

Outra empresa do sector biotecnolóxico con base en Porriño é CZ Veterinaria, propiedade da familia Fernández Puentes. CZ Veterinaria ten adxunta unha filial biotecnolóxica, Biofabri, que traballa na produción dunha vacina contra a tuberculose, en colaboración coa Universidad de Zaragoza, que pretende comercializar en 2016. De acordo coa base Ardán, CZ Veterinaria alcanzaría os 16 millóns de euros de facturación en 2014 cun cadro de 138 empregados e Biofabri, facturou 6 millóns cun cadro de persoal de 80 traballadores.

Outra sociedade do histórico recinto porriñés onde naceu Zeltia é Lonza Biologics Porriño, con 280 empregados é unha filial da multinacional homónima con sede en Basilea (Suíza). A planta, que traballa para terceiros, mantén un alto nivel de actividade en cultivos celulares de mamíferos e ensaios.

Todas estas empresas, xunto a outras de menor dimensión nadas en gran parte de procesos *spin off* impulsados pola Universidade de Santiago de Compostela (USC), están asociadas no Clúster das Ciencias da Vida, BIOGA con sede no Pino, nas inmediacións da cidade compostelá. BIOGA é unha asociación creada e impulsada por empresas biotecnolóxicas co obxectivo de dinamizar e potenciar o sector bío na nosa comunidade autónoma. Nacida en 2011, BIOGA é hoxe xa a asociación de referencia do sector e unha das 10 principais a nivel nacional, aglutinando 47 empresas e institucións que xuntas superan os 1400 empregos directos, dos que é importante resaltar que un 60% deles son titulados universitarios e, en boa medida, doutores, tendo unha facturación de 235 millóns de euros en 2014. Entre os seus socios destacan grandes empresas multinacionais con filial en Galicia como a xa referida Lonza Biologics, compañías consolidadas como a química GalChimia, dedicada á síntese de produtos orgánicos, empresas de alto crecemento como AMS, laboratorio de servizos analíticos avanzados, que internacionalizou e quintuplicou o seu volume de negocio

nos tres últimos anos, ou pequenas *spin offs* universitarias ou hospitalarias como Bio Health Intelligence.

Neste importante segmento de actividade debe destacarse a intensa relación en materia de innovación e I+D que existe entre ás empresas do Clúster e a investigación pública, tanto coas universidades coma cos institutos de investigación sanitaria –INBIC, IBIV e IDIS– asociados aos grandes hospitais de Galicia e consorciados coas universidades do sistema universitario de Galicia (SUG). De feito, o Campus Vida é o campus de excelencia internacional promovido pola USC, así como o IDIS, o Instituto de Investigación Sanitaria de Santiago, son parte do núcleo fundador de BIOGA e manteñen importantes proxectos colaboradores coas empresas asociadas.

Como valor referente de actividade do Clúster BIOGA, cómpre sinalar que en 2014 Santiago de Compostela foi sede de BIOSPAIN, o principal evento de biotecnoloxía que se celebra en España e un dos máis importantes a nivel internacional. Na feira BIOSPAIN 2014, organizado por ASEBIO, asociación empresarial de rango nacional, participaron máis de 800 entidades privadas e públicas, onde máis de 300 procedían de 36 países diferentes, superáronse as 3000 reunións de negocio e os 2000 asistentes, o que podería converter BIOSPAIN 2014 no cuarto evento mundial como espazo de negocio deste sector. BIOGA estivo representado por oito firmas galegas punteiras en innovación non sector da biotecnoloxía.

Por último, cómpre sinalar que BIOGA e Bicminho fixaron recentemente como obxectivo para os próximos anos a posta en marcha do Clúster Transfronteirizo de Biotecnoloxía na Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.

Outras actividades

Polo seu interese no proceso de internacionalización produtiva en curso, parece pertinente destacar a creación dunha filial en Francia do grupo Plásticos Ferro, Ferroplast, especializada na fabricación de tubaxe e accesorios plásticos. GPF, nacida no concello de Muras en 1960, é hoxe un reputado grupo con presenza produtiva en varios puntos de España e en Marrocos (Ferroplas Maroc, 1999) e desenvolve a súa actividade noutros ámbitos, ademais da tubaxe de plástico. A cifra de negocio en 2014 alcanzou os 187 millóns de euros, máis da terceira parte en mercados de exportación. Conta cun cadro de 586 traballadores. O grupo, con sede na Coruña, decidiu crear unha filial en Francia para atender o mercado transpirenaico.

En sentido inverso, a prensa destacaba a compra da empresa de Arteixo Dielectro por parte do grupo francés Sonepar. Sonepar é un grupo multinacional francés de base familiar e presenza internacional dedicada á distribución de material eléctrico. A súa facturación en 2014 superou a cifra de 17 mil millóns de euros. Dielectro Industrial, con máis de 60 anos de actividade, ten un volume de negocio en torno aos 100 millóns de euros cunha ampla rede de referencias e de clientes.

IV. 2. A política industrial

A incidencia da política rexional comunitaria en 2014

A política rexional da Unión Europea é o marco onde se encadran as políticas de apoio ao sector industrial galego que levan a cabo as diferentes administracións públicas españolas. Con respecto ao deseño, programación e posta en práctica das políticas comunitarias, 2014 foi un ano especial. Teoricamente é o primeiro exercicio de vixencia das novas actuacións previstas para o período 2014-2020, pero xa que a programación do período 2007-2013 se pode prolongar durante dous anos máis grazas ao principio $n+2$, na realidade, tras unha prórroga, este período estenderase ata os primeiros meses de 2016.

Xa que a Comisión só libera parte dun compromiso transcorridos dous anos da aceptación desa obriga, en 2014, como tamén en 2015, seguiron incidindo na economía galega as actuacións deseñadas para o período 2007-2013. Realmente, ante o retraso na negociación e publicación da planificación e posta en práctica das accións previstas para o intervalo 2014-2020, a programación de 2007-2013 foi a determinante en 2014.

Lembremos que no período 2007-2013, Galicia foi incluída no conxunto de rexións europeas máis desfavorecidas ao non superar o seu PIB *per cápita* o 75% do PIB medio comunitario. Foi incorporada ao obxectivo denominado converxencia, de tal xeito que se podía beneficiar da totalidade dos fondos estruturais: fondo europeo de desenvolvemento rexional (FEDER) e fondo social europeo (FSE), ademais, tamén se aproveitou de fondos de cohesión (fondo estatal do que xa non se beneficia España no período 2014-2020) e dos dous fondos sectoriais: fondo europeo agrícola de desenvolvemento rural (FEADER) e fondo europeo de pesca (FEP). A distribución destes fondos articulábase mediante a elaboración de programas operativos (PO), e, dos relativos a este período, xa demos amplas referencias nos informes anteriores.

Do conxunto de PO vixentes entre 2007 e 2013 o que maior incidencia tivo no sector industrial galego foi o PO FEDER Galicia 2007-2013, no que se recollen as actuacións levadas a cabo polas administracións central e autonómica que só afectan a esta comunidade autónoma. Este PO articulábase en torno a sete eixes, sendo o 1) desenvolvemento da economía do coñecemento (I+D+i, sociedade de información e TIC) e, sobre todo, o 2) desenvolvemento e innovación empresarial os de maior incidencia na industria galega. No cadro 12 preséntase o grao de execución deste PO no tramo que lle corresponde á Administración autonómica, desde o seu inicio ata o 31 de decembro de 2014. Neste período cumpriuse coas tres cuartas partes do

Cadro núm. 12

Grao de execución do PO FEDER Galicia, 2007-2014 a 31 de decembro de 2014
Administración autonómica (en euros)

Eixes	Obxectivo temático	Gastos programados	Gastos declarados	%
1	Desenvolvemento da economía do coñecemento (I+D+i, sociedade da información e TIC)	294.955.664	199.088.387	67,50
2	Desenvolvemento e innovación empresarial	174.226.033	84.594.214	48,55
3	Medio ambiente, contorno natural, recursos hídricos e prevención de riscos	302.383.426	225.345.842	74,52
4	Transporte e enerxía	376.706.115	360.147.189	95,60
5	Desenvolvemento sostible local e urbano	82.487.885	61.159.652	74,14
6	Infraestruturas sociais	74.854.288	39.037.065	52,15
7	Asistencia técnica e reforzo da capacidade institucional	6.034.548	3.864.321	64,04
Total		1.311.647.957	973.236.671	74,20

Fonte: Dirección Xeral de Proxectos e Fondos Europeos, Consellería de Facenda, Xunta de Galicia.

programado e aínda faltaría por declarar un gasto de 338,4 millóns de euros. Se ben non se alcanzará a execución da totalidade do programado, cómpre agardar que no tempo que queda para rematar este PO aumente sensiblemente a anterior porcentaxe. No cadro 12 compróbase que o grao de execución é moi dispar, xa que mentres case está totalmente executado o eixe que absorbeu a maior contía, transporte e enerxía, non alcanzou a metade o eixe que máis directamente incide no sector industrial, desenvolvemento e innovación empresarial, explicable polas dificultades de levar adiante as iniciativas de incentivación previstas ante a escasa demanda de axudas motivada pola situación de crise económica e, tamén, polos problemas xurdidos na posta en práctica de varios programas. Lembremos que a taxa de cofinanciamento do FEDER en todos os eixes, tras unha recente modificación, é do 80%, e o resto procede do financiamento achegado polas administracións públicas ou polo sector privado.

Ademais do PO FEDER Galicia 2007-2013, o FEDER tamén incide nesta comunidade a través dos tres PO plurirrexionais, nos que se recollen actuacións competencia da Administración central e que se aplican simultaneamente en diversas autonomías. Non obstante, a maior porcentaxe do gasto ten que realizarse nas catro comunidades do obxectivo converxencia: Galicia, Extremadura, Andalucía e Castela-A Mancha.

Un dos PO plurirrexionais é o PO de I+D+i por e para o beneficio das empresas-fondo tecnolóxico FEDER 2007-2013 do que xa demos ampla conta nos informes precedentes. Esta actuación está centrada na execución do fondo tecnolóxico (partida especial dotada con 2000 millóns de euros, dos que un 70% se destina ás rexións do obxectivo converxencia), xestionado polo CDTI e do que se dará máis referencia cando analicemos a actuación deste organismo. Para Galicia o fundamental é o uso deste PO no cofinanciamento do programa Innterconecta, nos que se aprobaron, en 2013, un total de 79 operacións; ademais, neste mesmo ano aprobáronse un total de 22

operacións de I+D+i cunha achega do FEDER de 2,5 millóns de euros. A nova convocatoria do Innterconecta realizouse en 2015. Un segundo PO plurirrexional denomínase PO de economía baseada no coñecemento, do que Galicia podía beneficiarse cun máximo de 200 millóns de euros. Este programa en 2014 seguiu a mesma liña que en 2013 de xeito que apoiou, desde o Ministerio de Facenda e Administracións Públicas e nesta comunidade, as tecnoloxías da información e comunicacións, cos programas Acceda Galicia, Rede Sara, a administración electrónica da Seguridade Social e do catastro e, ademais, tamén se financiaron proxectos de investigación realizados nas tres universidades galegas. O último dos tres PO plurirrexionais é o de asistencia técnica.

Tamén os FEDER complementan o desenvolvemento dos fondos de cohesión en Galicia (fondos estatais que inciden na rede transeuropea de transporte e no medio ambiente). No referente ao PO galego, as actuacións en 2014 centráronse na rede de portos de interese xeral.

Dunha menor incidencia directa na industria galega son as medidas e accións programadas polo FSE. O instrumento máis relevante é o PO FSE Galicia 2007-2013. No cadro 13 preséntase a súa execución ata o 31 de decembro de 2014 e observamos que a porcentaxe total é moi similar á alcanzada polo PO FEDER Galicia 2007-2013, un 76,15%. Cómpre destacar o elevado grao de execución do eixe de aumento e mellora do capital humano, onde se concentran a maior parte dos fondos o que contrasta cun gasto declarado de tan só o 35,6% do total na promoción e cooperación transnacional e interrexional. Como no caso do FEDER, as actuacións do FSE que abranguen todo o territorio español ou varias autonomías canalízanse en tres PO plurirrexionais.

Ademais do obxectivo converxencia, no período de 2007-2013, Galicia tamén se beneficiou do obxectivo de cooperación territorial europea que, na súa programación, continúa coas liñas seguidas nos períodos de programación anterior polas iniciativas comunitarias Interreg. Neste eido, as actuacións máis relevantes reflíctense no Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal, 2007-2013 e, máis en

Cadro núm. 13

Grao de execución do PO FSE Galicia, 2007-2013 a 31 de decembro de 2014

Administración autonómica (en euros)

Eixes	Obxectivo temático	Gastos programados	Gastos declarados	%
1	Fomento do espírito empresarial e mellora da adaptabilidade de traballadores e empresarios	103.506.664	60.078.238	58,04
2	Fomentar a empregabilidade, a inclusión social e a igualdade entre homes e mulleres	112.212.823	79.608.518	70,94
3	Aumento e mellora do capital humano	215.743.168	196.946.472	91,29
4	Promover a cooperación transnacional e interrexional	4.939.565	1.761.655	35,66
5	Asistencia técnica	11.725.045	2.856.180	24,36
Total		448.127.265	341.251.062	76,15

concreto, na área de colaboración Galicia-Rexión Norte de Portugal. Entre 2007 e 2013 houbo tres convocatorias nas que se aprobaron 70 proxectos para a súa execución neses dous territorios. A temática foi variada e das características dos máis relevantes xa demos referencia nos informes anteriores. Ademais, tamén se aprobaron 28 proxectos de carácter plurirrexional e, varios deles, inciden en Galicia. En suma, no eido da cooperación transfronteiriza Galicia-Portugal, en 2014 executáronse proxectos xa aprobados en anos anteriores, pero, sobre todo, o esforzo centrouse no deseño dun novo PO cuxo desenvolvemento estaba previsto que se efectuase entre 2014 e 2020.

Na cooperación territorial europea, no epígrafe das iniciativas transnacionais, no período 2007-2013 incidiron en Galicia dous programas: PO espazo atlántico, 2007-2013 e PO espazo suroeste europeo, 2007-2013. No primeiro contéplanse catro prioridades estratéxicas: promover redes empresariais e de innovación transnacionais; protexer e mellorar a seguridade e sostibilidade do medio ambiente marítimo e costeiro; mellorar a accesibilidade e as conexións internas e promover sinerxías transnacionais de desenvolvemento urbano e rexional sostible. No período de vixencia do programa celebráronse catro convocatorias, a última en Glasgow en novembro de 2013, e do total de proxectos aprobados foron dándose referencias nos sucesivos informes. No PO Espazo Suroeste Europeo (SUDOE), 2007-2013, no que participan España, Portugal, Francia e Reino Unido (Xibraltar), desenvólvense proxectos de innovación, medio ambiente, novas tecnoloxías da información e urbanos. Vai dirixido cara ao sector público e en abril de 2014 decidiron abrir una quinta convocatoria da que se aprobaron cinco proxectos, tres liderados por España e un por Francia e Portugal. Nun dos proxectos españois aprobados do eixe 3 (integración harmoniosa do espazo SUDOE e mellora da accesibilidade ás redes de información), a institución protagonista é a Deputación da Coruña.

O período de programación 2014-2020. A incidencia en Galicia

Aínda sen remataren as actuacións previstas para o período de programación 2007-2013, o ano obxecto deste *Informe 2014* é o primeiro dunha nova programación que se estende ata 2020 e, xa que neste período o criterio de prolongación establecido é n+3, as actuacións dos programas específicos que incidan directamente na economía galega poden perdurar, de ser o caso, ata o 31 de decembro de 2023.

O retraso e o ritmo pausado é xa habitual tanto nas programacións como na posta en práctica das actuacións en cada un dos períodos. Agora ben, a lentitude actual está a superar todas as etapas de planificación precedentes, de tal xeito que transcorreu 2014 sen, nin tan sequera, estar aprobados os diferentes PO.

Nos dous informes anteriores relatábanse os feitos máis importantes acaecidos desde que, a principios de febreiro de 2013, o Consello Europeo alcanzou o acordo sobre o marco financeiro da UE para o período 2014-2020. Nestes sete anos, Galicia pasou do obxectivo converxencia a estar incluída no grupo de rexións europeas máis desenvolvidas, ao superar o seu PIB *per cápita* o 90% do PIB medio comunitario, o que non impediu que, para afrontar a transición, se lle dotase dunha rede de seguridade

en canto á percepción de fondos estruturais. No seu momento entendeuse que o PIB *per cápita* galego era o 90% do PIB medio comunitario. De feito, co Sistema Europeo de Contas Nacionais e Rexionais (ESA 1995), nos anos 2008 e 2009 este PIB alcanzou o 92%. A oficina estatística da UE, EUROSTAT, acaba de publicar esa mesma información co novo sistema ESA 2010, e con esta metodoloxía, agora oficial, nos mellores anos, 2008 e 2009, o PIB *per cápita* galego quedou no 89% e, a partir de aí e ante a intensidade da crise económica, experimentou unha significativa caída para manterse nos anos 2011, 2012 e 2013 (último ano con información dispoñible) no 83%. De iniciarse agora a programación, a Galicia corresponderíalle estar no grupo de rexións europeas en transición.

Tras o acordo sobre o marco financeiro, en decembro de 2013 aprobáronse as novas disposicións comúns e os regulamentos dos fondos estruturais e de cohesión para este período de programación. Nestas disposicións comúns establécese a obrigatoriedade que cada estado ten de presentar un acordo de asociación, documento que o Estado español achegou á Comisión o 22 de abril de 2014 que, tras unha negociación, o aprobou definitivamente o 30 de outubro de 2014. Quedou concretado que, nese período, se destinan 28.600 millóns de euros para España coa finalidade de executar os fondos FEDER e FSE. Nesta cifra inclúese a dotación para a cooperación territorial europea e a iniciativa de emprego xuvenil, actuación xa comentada no *Informe 2013*. Asemade, recibirá 8290 millóns de euros para o fondo europeo agrícola de desenvolvemento rural (FEADER) e 1160 millóns para o fondo europeo marítimo e da pesca (FEMP), que, como observamos, cambia de denominación. Estes fondos, salvo os do FEMP, distribúense nos respectivos PO ou, no caso do FEADER, nos programas de desenvolvemento rural (PDR) das comunidades autónomas.

Por outra banda, neste novo período de programación terá que concentrar as prioridades no recollido na Estratexia Europa 2020, comunicada pola Comisión nos inicios da década actual, e na que se propoñen tres prioridades interrelacionadas: crecemento intelixente, crecemento sostible e crecemento integrador. Con estas prioridades perseguiranse os obxectivos de elevar a taxa de emprego a un mínimo do 75%; aumentar o gasto en I+D ao 3% do PIB da UE, alcanzar o 20/20/20 (consistente en reducir un 20% o consumo de enerxía primaria e as emisións de gases de efecto invernadoiro e elevar a contribución das enerxías renovables ao 20% do consumo), reducir a taxa de abandono escolar a menos do 10%, aumentar o número de mozos titulados universitarios ao 40% e, finalmente, diminuír o risco de pobreza un 25%.

No proceso de planificación, a normativa establece que os estados membros cun prazo de tres meses, a partir da chegada do acordo de asociación, para presentar os PO. Algúns xa foron aprobados nos primeiros meses de 2015 e outros, no momento de redactar este informe, aínda están pendentes de aprobación.

Os fondos FEDER que incidirán en Galicia para desenvolver o obxectivo de crecemento e emprego, no que, como xa indicamos, esta comunidade quedou incluída entre as rexións máis desenvolvidas, se articulan en torno a catro PO. O maior gasto (cadro 14) realizarase no PO FEDER Galicia, 2014-2020 (agárdase unha chegada do fondo de 883.369.308 euros, o 80% dos recursos totais). A novidade con respecto

Cadro núm. 14**Cadro de distribución da asignación indicativa das axudas do FEDER a Galicia por instrumentos de intervención rexional e plurirrexional**

Instrumento de intervención 2014-2020	Euros	%
PO FEDER Galicia (xestionado pola Xunta de Galicia)	883.369.308	45,1
PO FEDER Creceamento intelixente (xestionado pola Administración xeral do Estado)	458.936.344	23,5
PO FEDER Creceamento sustentable (xestionado pola Administración xeral do Estado)	570.345.171	29,1
PO FEDER Iniciativa peme (xestionado pola Administración xeral do Estado)	44.235.080	2,3
Total FEDER	1.956.885.903	100,0

Fonte: PO FEDER Galicia 2014-2020.

ao período de planificación anterior é que neste programa, que incide exclusivamente en Galicia, só se recollen as actuacións competencia da Administración autonómica polo que serán fondos xestionados pola Xunta de Galicia. Esta terá que aportar adicionalmente 178,9 millóns de euros, un 16,2% do total. O resto, 42 millóns de euros, agárdase que sexa achegado polo sector privado. As accións competencia da Administración central artículanse en torno a tres PO plurirrexionais, onde tamén se planifican actuacións nas outras comunidades autónomas españolas.

O documento no que se recolle o PO FEDER Galicia, 2014-2020 foi aprobado pola Comisión o 12 de febreiro de 2015. Dos 13 eixes prioritarios, que seguen os obxectivos temáticos definidos no regulamento xeral, este PO incide nos eixes que figuran no cadro 15. Nestes obxectivos xa non se contempla a promoción das infraestruturas de transporte, que eran onde se concentraban nas programacións anteriores os maiores investimentos. O que se pode considerar política industrial, nun sentido máis estrito, recóllese nos tres primeiros eixes (I+D+i, TIC e competitividade), pero, en especial no terceiro co que se persegue mellorar a competitividade das pemes. En canto ao I+D+i, as pautas de actuación do PO están «aliñadas cos obxectivos propostos na estratexia de especialización Intelixente (RIS3)», que no referente a Galicia se concreta na xestión innovadora dos recursos naturais e patrimoniais, a mellora da competitividade, a diversificación da industria e o liderado en vida saudable e envellecemento activo. Estes principios recóllense no PO nas seguintes liñas estratéxicas: fomento do investimento en innovación por parte das empresas xerador de cultura innovadora, conseguir a interacción entre os axentes do Sistema Galego de Innovación e as empresas, atracción de capital privado cara a este tipo de políticas, consolidación do investimento en capital humano, e reforzo das infraestruturas tecnolóxicas dos axentes de innovación, en especial, o sector privado.

Xunto ás actuacións nas políticas tecnolóxicas e de comunicación, sobre o eixe tres pivotaran os programas de apoio directo a industria que deseña a Administración

Cadro núm. 15

Contía estimada asignada ao PO FEDER Galicia 2014-2020

(en euros, inclúe o 6% correspondente á reserva de rendemento)

Eixe prioritario	Obxectivo temático	Axuda da Unión	Contrapartida nacional	Financiamento total
1	Potenciar a investigación, o desenvolvemento tecnolóxico e a innovación	142.400.000	35.600.000	178.000.000
2	Mellorar o uso e calidade das TIC e o acceso a elas	140.700.000	35.175.000	175.875.000
3	Mellorar a competitividade das pemes, do sector agrícola (no caso do FEADER) e do sector da pesca e a acuicultura (no caso do FEMP)	143.000.000	35.750.000	178.750.000
4	Favorecer a transición a unha economía baixa en carbono en todos os sectores	152.907.438	38.226.860	191.134.298
5	Promover a adaptación ao cambio climático e a prevención e xestión de riscos	39.538.127	9.884.532	49.422.659
6	Conservar e protexer o ambiente e promover a eficiencia dos recursos	152.054.435	38.013.609	190.068.044
9	Promover a inclusión social e loitar contra a pobreza e calquera forma de discriminación	51.438.483	12.859.621	64.298.104
10	Investir en educación, formación e formación profesional para a adquisición de capacidades e unha aprendizaxe permanente	47.330.000	11.832.500	59.162.500
13	Asistencia técnica	14.000.825	3.500.206	17.501.031
Total		883.369.308	220.842.327	1.104.211.635

Fonte: PO FEDER Galicia 2014-2020.

autonómica. Así, a descrición das liñas estratéxicas que se recollen no PO neste eixe, encerran a filosofía da política industrial nos vindeiros anos. Estas consisten no apoio as pemes con asesoramento, subvencións e coa prestación de axudas de carácter financeiro. Neste último eido avógase pola utilización de instrumentos de carácter reutilizable para que así se apoie un maior número de empresas. A aposta, para este período de programación, é que un 58% dos fondos se dediquen a subvencións e un 42% aos instrumentos financeiros, xa que no período anterior se utilizaron case exclusivamente subvencións a fondo perdido, forma de intervención da que, para 2014, se fará un amplo seguimento neste mesmo capítulo. Non se avoga por unha política de abandono das subvencións polo efecto negativo que iso tería na economía, aínda en crise, e porque non se aproveitarían adecuadamente outros instrumentos. Ademais, alégase que conxuntamente con este PO, o PO plurirrexional iniciativa peme, xa contempla, a través do Banco Europeo de Investimentos (BEI) o financiamento mediante préstamos á economía galega por valor de 44,2 millóns de euros, que coa súa reutilización podería alcanzar os 180 millóns de euros. Tamén, como liña estratéxica, neste eixe temático perséguese a mellora da loxística e accesibilidade das empresas e dáselle moita importancia ao fomento da internacionalización.

O 58% do financiamento, 83 millóns de euros, dedicaríase a subvencións non reembolsables, e o 42% restante (60 millóns de euros do FEDER) corresponderían aos instrumentos financeiros e repartiríanse do seguinte modo: 13,5 millóns a capital risco, 40,5 millóns a préstamos ou equivalente e 6 millóns a avais.

No eixe 3 as prioridades na selección de investimentos serían as seguintes: 1) fomento do espírito empresarial, en particular, facilitando a explotación económica de novas ideas e promovendo a creación de novas empresas, ademais, mediante viveiros. Estas actuacións seguirán o establecido nos programas elaborados polo IGAPE, como Galicia Emprende, ou a axenda de competitividade industrial de Galicia, aos que nos referiremos cando se analicen a actuacións deste instituto; 2) apoio á capacidade das pemes para crecer nos mercados rexionais, nacionais e internacionais e para implicarse en procesos de innovación, para o que se seguiría o previsto no plan director da industria de Galicia 2015-2020, o plan Capacita, a axenda de competitividade industrial de Galicia e a estratexia de internacionalización da empresa galega 2020, documentos que comentaremos en vindeiras páxinas. Obsérvase que son prioridades non moi diferentes ás seguidas nas últimas décadas.

Xa indicamos que as actuacións da Administración central se canalizarán a través dos PO plurirrexionais. O PO FEDER de crecemento intelixente, 2014-2020, aprobado o 12 de febreiro de 2015 recolle as actuacións da Administración central coa finalidade de «contribuír á mellora e recuperación da competitividade da economía española, a través do impulso dun modelo de crecemento máis intelixente, apoiado na investigación, a innovación e as TIC, con especial atención ás necesidades e o potencial das peme». Diríxese aos tres primeiros obxectivos temáticos. O gasto previsto en Galicia é de 458,9 millóns de euros. O PO FEDER de Crecemento Sustentable, 2014-2020, no momento de redactar este informe, aínda non fora aprobado pola Comisión, sendo o gasto previsto de 570,3 millóns de euros. Un terceiro programa e o PO iniciativa peme, instrumento creado pola Comisión e o BEI, do que xa fixemos referencia anteriormente, e que achegará financiamento ás empresas galegas.

En canto á actuación doutro fondo estrutural, o FSE, no obxectivo de crecemento e emprego tamén contará cun PO rexional e varios PO plurirrexionais. Tense a previsión de que o PO FSE Galicia 2014-2020 sexa aprobado en agosto de 2015. Tampouco foron aprobados o PO FSE Inclusión Social e a Economía Social 2014-2020, o PO FSE Emprego, Formación e Educación 2014-2020 e o PO FSE Asistencia Técnica 2014-2020. Tampouco foi aprobado o PO que desenvolve o fondo especial creado para proporcionar asistencia material aos máis desfavorecidos (FEAD). Polo contrario, o pasado 12 de decembro de 2014 aprobouse o PO FSE Emprego Xuvenil 2014-2020, que desenvolve medidas dirixidas a mozos maiores de 16 anos e menores de 25 non ocupados e que tampouco están recibindo formación. Ademais do FSE este PO tamén está financiado pola axuda específica da iniciativa de emprego xuvenil para 2014 e 2015, á que fixemos referencia no informe de 2013. A axuda estimada para Galicia deste PO é de 97,8 millóns de euros.

Galicia, no período 2014-2020, seguirá beneficiándose dos PO que xurdan do obxectivo de cooperación territorial europea. Neste eido, mantense unha certa continuidade co xa vixente no período de programación 2007-2013. O 12 de febreiro de 2015 aprobouse o novo Programa Interreg V-A España-Portugal (POCTEP) 2014-2020 cun financiamento do FEDER de 289 millóns de euros, que permite desenvolver cinco dos obxectivos temáticos propostos. Neste instrumento seguen beneficiándose as catro

provincias galegas. As actuacións no eido transfronteirizo realízanse desde 1989 e os beneficiarios, no último programa aprobado, son institucións, organismos públicos e asociacións empresariais. Tamén teñen continuidade, aínda que os novos PO non foron aprobados, as actuacións no Espazo Atlántico e no Espazo Suroeste Europeo (SUDOEE).

En suma, o ritmo na programación e posta en práctica desta nova política, xunto á necesidade de alcanzar a maior porcentaxe posible de execución do gasto para o período 2007-2013, fai que a política industrial seguida en 2014, e tamén en 2015, manteña basicamente os instrumentos e PO deseñados na programación prevista entre 2007 e 2013.

A política da Administración central aplicada en Galicia

Xa sexa de forma autónoma ou coa colaboración ou a xestión de organismos da Administración autonómica, o Goberno central incide coas súas actuacións no desenvolvemento do sector industrial galego. Polo xeral, as axudas sectoriais da Administración central diríxense ao conxunto do territorio español polo que, obviamente, tamén se aplican en Galicia. Ademais, tamén se articulan actuacións destinadas a espazos xeográficos nos que, ás veces, queda incluída ou toda ou unha parte desta comunidade. Neste punto, nos informes anteriores, centrámonos nas políticas de corte horizontal (as que se aplican por igual a todos os sectores industriais) e territorial, deixando a análise da incidencia das actuacións dirixidas a un sector en concreto, en todo caso, sempre menos importante que as accións de carácter xeral. Neste epígrafe séguese o mesmo esquema e, como en anos precedentes, centrarémonos nas actuacións de tres ministerios: Industria, Enerxía e Turismo; Economía e Competitividade; Facenda e Administracións Públicas.

O Ministerio de Industria, Enerxía e Turismo proporciona apoio financeiro ao investimento industrial mediante dúas liñas diferenciadas. A primeira recóllese no programa de fomento á competitividade industrial, mediante o que se apoia a execución de calquera tipo de mellora ou modificación de liñas de produción xa existentes. En 2014, como en exercicios anteriores, subvencionouse a industria manufactureira en xeral e, especificamente, a industria de fabricación de vehículos a motor e o aeroespacial. Unha segunda liña recóllese no tradicional programa de reindustrialización, no que se presta apoio financeiro, para o investimento en novos centros de produción ou na mellora dos xa existentes, a zonas industriais españolas en declive, entre as que se inclúe os concellos da provincia da Coruña das comarcas de Ferrol, Eume e Ortegá: Ares, Cabanas, A Capela, Cariño, Cedeira, Cerdido, Fene, Ferrol, Mañón, Moeche, Monfero, Mugaros, Narón, Neda, Ortigueira, Pontedeume, As Pontes de García Rodríguez, San Sadurniño, As Somozas e Valdoviño. A convocatoria de 2014 está regulada na Orde IET/934/2014, de 13 de maio e nela determínase que a contía total máxima dos préstamos reembolsables a conceder é de 45,7 millóns de euros.

A carencia de iniciativas empresariais nestas tres comarcas motivou que o grao de execución deste programa en 2014 fose moi baixo. Tan só se beneficiou deste programa unha empresa, García Forestal, cun préstamo por valor de 803.250 euros. Quedou, por tanto, sen utilizar a práctica totalidade do orzamento. Esta sociedade prevé realizar a súa actividade nunha antiga nave do porto exterior de Ferrol, utilizada anteriormente para almacenamento de cemento. Dedícase ao movemento de biomasa nas actuacións que se teñan que facer a cuberto. Esta empresa canaliza a produción forestal da comarca de Ortegal. A convocatoria do programa de reindustrialización mantívose en 2015, ano no que cabe agardar que os resultados non sexan tan parcos.

O referente da política tecnolóxica que se leva a cabo en España desde a Administración central é o Centro para o Desenvolvemento Tecnolóxico Industrial (CDTI), entidade actualmente dependente do Ministerio de Economía e Competitividade. O seu obxectivo é «conseguir que o tecido empresarial español xere e transforme o coñecemento científico-técnico en crecemento sostible e globalmente competitivo» e para iso preséntase como «o referente público español para todas as entidades vinculadas á investigación, o desenvolvemento tecnolóxico e a innovación empresarial». Nos informes precedentes fomos comentando as características deste organismo e os resultados anuais alcanzados en Galicia e en España.

Entre as misións do CDTI destaca o apoio financeiro a empresas e empresarios innovadores, o que se concreta na concesión de préstamos, cun tramo non reembolsable, e na subvención a fondo perdido. A principios de 2014, e para ese exercicio, sendo o CDTI consciente do insuficiente apoio do sector bancario aos proxectos empresariais innovadores, o seu consello de administración acordou unha mellora dos seus instrumentos, no sentido de que ampliou as porcentaxes de tramos non reembolsables que se situaron entre o 5% e o 25% sobre a axuda concedida. Tamén medrou a intensidade da axuda e ofreceu diferentes posibilidades de amortización e tipos de xuro. En canto ás novas actuacións, que se engaden ás reflectidas nos informes anteriores, concretáronse, en primeiro lugar, na denominada Liña de Innovación Global, destinada a empresas de menos de 1500 traballadores, cunha dotación de 50 millóns de euros, coa que se pretende inxectar liquidez ás empresas innovadoras que teñen dificultades para acceder ao crédito. Unha segunda liña, dotada con 125 millóns de euros, é a convocatoria de proxectos estratéxicos de investigación industrial que recibirá cofinanciamento do FEDER 2014-2020. Unha terceira é a de lanzamentos de proxectos de cooperación internacionais mediante a certificación previa do CDTI desta condición. Unha cuarta liña foi a creación dun fondo colateral do I+D Empresarial para favorecer o financiamento do CDTI a empresas que teñen dificultades para a achega de garantías.

No cadro 16 preséntanse os resultados facilitados polo CDTI, por tipoloxía de programas, sobre o número de proxectos aprobados en 2014 en Galicia e en España. Tense que indicar que, para ese ano, o CDTI contemplaba a priori un compromiso de gasto de 1031 millóns de euros, un 23% máis que en 2013. Comprobamos neste cadro que o orzamento total dos proxectos aprobados aproximouse a esta contía, cun compromiso de gasto por parte do CDTI de 795,7 millóns de euros e iso sen incluír as axudas concedidas á preparación de propostas ao programa marco, as ofertas a grandes instalacións

Cadro núm. 16

Tipoloxía de proxectos aprobados polo CDTI. Ano 2014

	Proxectos/ Operacións	Compromisos (euros) CDTI	Presuposto total (euros)
Galicia			
I+D individuais	26	11.084.734	13.629.107
CID (I+D en cooperación)	6	2.528.190	2.974.341
NEOTEC	-	-	-
Proxectos Eurostar	-	-	-
Liña directa de innovación	5	3.382.428	4.010.667
Liña de innovación global	-	-	-
EEA Grants	2	591.461	695.836
Consortios de investigación empresarial nacional	3	2.131.838	2.641.683
Total	42	19.718.651	23.951.634
Fondo tecnolóxico			
I+D e CID*	32	13.298.368	16.184.041
FEDER-Innterconecta	-	-	-
Liña directa de innovación*	4	3.182.637	3.744.279
Total	36	16.481.005	19.928.320
España			
I+D individuais	770	374.231.625	486.553.328
CID (I+D en cooperación)	66	22.015.200	28.468.007
NEOTEC	21	4.635.267	8.594.423
Proxectos Eurostar	16	4.989.382	8.337.281
Liña directa de innovación	292	149.677.013	197.541.326
Liña de innovación global	9	14.159.755	21.990.259
EEA Grants	218	100.956.667	129.086.702
Consortios de investigación empresarial nacional	119	124.990.529	154.882.935
Total	1.511	795.655.437	1.035.454.261
Fondo tecnolóxico			
I+D e CID*	217	84.276.864	106.088.081
FEDER-Innterconecta	-	-	-
Liña directa de innovación*	52	24.460.580	28.777.154
Total	269	108.737.444	134.865.235

* Incluídos nos epígrafes anteriores.

Fonte: CDTI.

científicas e o apoio á promoción tecnolóxica internacional, accións nas que Galicia tamén achegou algunha operación.

Como adoita ser habitual, o peso desta comunidade autónoma con respecto ao conxunto de España está moi por debaixo de calquera variable macroeconómica de referencia. Rolda en torno ao 2,5% fronte, por exemplo, a un PIB nominal galego que representaba en 2014 un 5,2%. Con este escaso peso relativo, aprobáronse un total de 26 proxectos de I+D individual de empresas da nosa comunidade. A duración destes proxectos poderá ser de 12 a 36 meses e o orzamento mínimo elixible será de 175.000 euros. O número de proxectos é similar ao aprobado en 2013 coa peculiaridade da procedencia maioritaria da provincia de Pontevedra, 16, ademais dos oito da Coruña, dous de Ourense e ningún da provincia de Lugo. Este resultado suxire que se está producindo un ensanche na fenda tecnolóxica entre a fachada atlántica galega e as dúas provincias máis orientais, ante a concentración dos proxectos de I+D aprobados nas empresas localizadas na Coruña, pero, sobre todo, na de Pontevedra. Na listaxe pormenorizada da descrición dos proxectos, comprobamos que se trata de investigacións moi variadas dun grupo de sociedades que actualmente son as que amosan capacidade de innovación en Galicia.

En 2014 tamén se aprobaron dous proxectos de I+D en cooperación nos que participan empresas da comunidade autónoma. Nun deles, denominado Big Data Analytics for Telecom, participan catro sociedades (Coremain, Optar Solutions, Quobis Networks e R Cable Telecomunicaciones Galicia) mentres no outro, vinculado ao sector dos compoñentes da automoción, denominado ACTPLAST (desenvolvemento de plásticos activos para a automoción), participan MGI Coutier España e Valver. Son exemplos cooperativos a emular por outras empresas galegas.

En Galicia non se realizou ningún proxecto Neotec, programa que ten como obxectivo «o apoio á creación e consolidación de novas empresas de base tecnolóxica en España e no que o beneficiario debe ser unha pequena empresa con menos de seis anos de existencia no momento en que se concede a axuda», nin no programa Interempresas Internacional para favorecer a participación nos proxectos Eurostars, un programa de apoio ás pemes intensivas en I+D no desenvolvemento de proxectos trasnacionais orientados ao mercado. Tampouco houbo proxectos galegos na Liña de Innovación Global, creada en 2014 e xa comentada anteriormente. Con todo, si hai cinco proxectos na Liña Directa de Innovación - LID (Adolfo Domínguez, Compañía de Algas Marinas, Gallega de Mecanizados Electrónicos, J. B. Thomas Servicios Publicitarios e Onega Ares). Esta última é a única sociedade ubicada na provincia de Lugo na que o CDTI financia un proxecto denominado «equipo multitarea automotriz GPS y ecoeficiente procesador de forraje». Xa indicabamos no informe de 2013 que o LID se dirixe a todas as empresas que incorporen ou adapten tecnoloxías novas non seu sector e que xeren vantaxes competitivas. O peso relativo nesta liña de Galicia sobre o conxunto de España é moi baixo, xa que contamos con cinco proxectos sobre un total español de 292.

A incidencia do CDTI en Galicia en 2014 complétase coa participación de dúas sociedades galegas, Encapsulantes de Valor Añadido e Industrias Técnicas de Galicia

no programa EEA Grants co que se persegue a redución de disparidades económicas e sociais no Espazo Económico Europeo. Desta axuda beneficianse 16 estados europeos, entre eles, España. Finalmente tres empresas galegas, unha da provincia de Pontevedra, Bodegas Martín Codax, e outras dúas da Coruña, Coremain e Diagnostiqa Consultoría Técnica, contan en 2014 cun proxecto cada unha no Programa Estratégico de Consorcios de Investigación Empresarial Nacional (CIEN), que consiste no fomento da cooperación público-privada coa subcontratación de actividades a organismos públicos de investigación. Estes proxectos teñen proxección internacional.

Na segunda parte do cadro 16 recóllese a información sobre os proxectos cofinanciados co fondo tecnolóxico. Trátase dunha partida especial para España de fondos FEDER, operativa durante o período de programación 2007-2014 e dedicada á promoción do I+D+i empresarial. As antigas comunidades do Obxectivo 1 (Galicia, Andalucía, Estremadura e Castela-A Mancha) son destinatarias do 70% do orzamento. O fondo tecnolóxico é xestionado polo CDTI e unha parte se instrumenta a través do programa FEDER-Innterconecta, cuxo obxectivo é «apoiar proxectos integrados de desenvolvemento experimental, con carácter estratéxico, gran dimensión e que teñan como finalidade o desenvolvemento de tecnoloxías novas en áreas tecnolóxicas de futuro con proxección económica e comercial a nivel internacional». Galicia é unha das principais destinatarias destas axudas. No informe de 2013, xa comprobamos que nese ano se aprobaron 80 proxectos cun orzamento próximo aos 150 millóns de euros. Estas cifras situaban este programa entre os de maior impacto na economía de Galicia. No cadro 16 apréciase que en 2014 non houbo aprobación de ningún proxecto por parte deste instrumento. Iso debeuse a que na convocatoria efectuada en 2013, dotada cunha contía máxima de 75 millóns de euros de subvención, os fondos destinábanse a proxectos cuxa realización abarcaba os exercicios 2013 e 2014. Co cal, a dotación aprobada en 2013 e que figuraba no cadro 34 do informe de 2013 realmente se refire a estes dous anos.

Para 2015 abriuse, no mes de abril, unha nova convocatoria do FEDER-Innterconecta xa ao amparo do novo PO de Crecemento Intelixente 2014-2020, programa que nunha gran parte xestiona o CDTI. As axudas diríxense a Andalucía, Asturias, Canarias, Castela-A Mancha, Estremadura, Galicia, Murcia, Ceuta e Melilla, e a contía máxima en concepto de subvencións para o período 2015-2017 é de 110 millóns de euros. É unha nova oportunidade para desenvolver proxectos destinados a fomentar a cooperación rexional en I+D cuxa contía, para ser subvencionados, pode oscilar entre 1 e 4 millóns de euros.

Finalmente, desde a perspectiva internacional, en 2014, o CDTI financiou con 10,9 millóns de euros 25 actividades de sociedades galegas dos programas marco da UE e, tamén, un proxecto Iberoeka, instrumento de apoio á cooperación tecnolóxica empresarial con 21 países de Iberoamérica.

Un dos instrumentos de política industrial con maior vixencia en España é o de incentivos económicos rexionais. Este programa creouse a mediados da década dos oitenta e o seu fundamento normativo é a Lei 50/1985, de 27 de decembro, de incentivos rexionais para a corrección de desequilibrios económicos interterritoriais, desenvolvida

reglamentariamente polo Real Decreto 899/2007, de 6 de xullo. Actualmente as actuacións son competencia do Ministerio de Facenda e Administracións Públicas, aínda que o IGAPE ten encomendada a súa xestión. Desde a súa creación, nestes informes fóronse comentando os cambios normativos e os resultados anuais alcanzados por este instrumento. O 2014 foi peculiar en varios aspectos. Nun principio, o prazo de vixencia desta actuación finalizaba o 31 de decembro de 2013, pero a finais dese ano acordouse que «se amplía o prazo de vixencia de devanditas zonas, a efectos de presentar solicitudes, ata que se aproben os novos reais decretos de delimitación das diferentes zonas ou se modifiquen os actualmente en vigor». Esta modificación, no referente a Galicia, realizouse en abril de 2015, mes no que tamén se creou unha nova zona de promoción económica na Rioxa, 15 municipios da Rioxa Baixa e 46 da Rioxa Alta. A nova normativa adáptase á disposición tomada a finais de 2014 na que se establecía que «as solicitudes de axudas de incentivos rexionais que se diten ata o 30 de xuño de 2014, rexeranse polos reais decretos de delimitación da correspondente zona actualmente vixente. As resolucións que se diten desde o 1 de xullo de 2014, rexeranse pola normativa que resulte da adaptación ás novas directrices sobre as axudas estatais de finalidade rexional para o período 2014-2020».

O novo mapa de axudas rexionais de España para o novo período de programación non o definiu a Comisión Europea ata o 21 de maio de 2014, data na que se declararon zonas elixibles as comunidades ou partes de comunidades autónomas españolas que representaban o 68,6% da poboación e 32,3 millóns de habitantes. Na decisión, tomada pola Comisión a proposta do Goberno español, Galicia, xunto a Andalucía e Castela-A Mancha, vai recibir un trato similar ao estar, no período anterior, no obxectivo converxencia. A base xurídica en que se sustenta a posibilidade de conceder as axudas é o Tratado de Funcionamento da Unión Europea. Nel explícase que poderán considerarse compatibles co mercado interior «as axudas destinadas a facilitar o desenvolvemento de determinadas actividades ou de determinadas rexións económicas, sempre que non alteren as condicións dos intercambios en forma contraria ao interese común». A estas tres comunidades concedéuselles unha intensidade máxima de axuda, en termos de equivalente de subvención bruto (ESB) do 15% ata o 31 de decembro de 2017 e a partir de aí ata finais do 2020 un 10%. Estas axudas correspóndense aos investimentos feitos polas grandes empresas e pódense incrementar en 10 puntos porcentuais para as medianas e en 20 puntos para as pequenas, polo que estas últimas, segundo o período, poderán alcanzar ata un 35% ou un 30% de axudas.

Todo o territorio galego é zona de promoción económica (ZPE) aínda que se definen zonas prioritarias. En 2014 permaneceu vixente o Real Decreto 161/2008, de 8 de febreiro no que se delimita esta ZPE, normativa que foi modificada polo Real Decreto 304/2015, de 24 de abril. Os cambios recollen o novo mapa de axudas, abre a posibilidade de establecer zonas específicas dentro das zonas prioritarias galegas e, tamén, fíxase o 31 de decembro de 2020 como a data de finalización deste instrumento. Ademais, redefínense os tipos e dimensións mínimas dos proxectos de creación (un investimento igual ou superior a 900.000 euros e que xeren postos de traballo), ampliación (igual ou superior a 900.000 euros, sempre que supoñan un aumento

Cadro núm. 17

Proxectos aprobados en España acollidos aos beneficios da ZPE. Ano 2014

	Proxectos		Investimento subvencionable		Subvención		Postos de traballo		Subvención/Investimento	Subvención/Postos de traballo
	Núm.	%	Miles de euros	%	Miles de euros	%	Núm.	%	%	Euros
Andalucía	8	11,6	15.788	1,3	1.978	1,8	36	2,4	12,5	54.940
Aragón	5	7,2	168.405	14,1	10.385	9,7	51	3,4	6,2	203.625
Asturias	3	4,3	10.385	0,9	1.769	1,6	52	3,4	17,0	34.021
Cantabria	3	4,3	11.446	1,0	850	0,8	44	2,9	7,4	19.316
Canarias	6	8,7	57.689	4,8	8.666	8,1	158	10,4	15,0	54.846
Castela-A Mancha	6	8,7	90.006	7,5	10.772	10,0	156	10,3	12,0	69.052
Castela e León	7	10,1	68.538	5,7	4.188	3,9	56	3,7	6,1	74.781
Ceuta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estremadura	16	23,2	89.321	7,5	24.359	22,7	169	11,1	27,3	144.135
Galicia	5	7,2	19.073	1,6	1.946	1,8	7	0,5	10,2	278.064
Murcia	4	5,8	219.768	18,4	17.505	16,3	669	44,0	8,0	26.167
Valencia	6	8,7	446.917	37,3	24.847	23,2	121	8,0	5,6	205.348
Total	69	100,0	1.197.336	100,0	107.265	100,0	1.519	100,0	9,0	70.616

Fonte: Elaboración propia a partir do publicado no Boletín Oficial do Estado.

significativo da capacidade produtiva e manteñan e creen postos de traballo) modernización (tamén un investimento igual ou superior a 900.000 euros e establecendo, ademais, varios requisitos). Anteriormente, o investimento mínimo esixido era de 600.000 euros. Tamén se modificaron os requisitos que se esixen aos proxectos. O lector pode apreciar que este instrumento atende, con subvencións a fondo perdido, á realización de iniciativas empresariais dunha certa envergadura. Coa nova normativa non se modificou o catálogo de sectores económicos que son promocionables: as industrias transformadoras e os servizos de apoio á produción; os establecementos turísticos e instalacións complementarias de lecer.

Os resultados deste instrumento en Galicia en 2014 non foron bos. Tan só se lles concederon financiamento de incentivos rexionais a cinco proxectos localizados na provincia de Pontevedra, cun investimento previsto de 19,2 millóns de euros, cifra que só supón o 1,6% do total español das ZPE e sen apenas creación de postos de traballo. Baixo a premisa de que é razoable supoñer que os proxectos empresariais aproveitan as axudas públicas existentes, a perspectiva sobre novos investimentos, grazas ás iniciativas de certa entidade no territorio galego, non son optimistas.

No contexto español o número de proxectos aprobados nas diferentes ZPE, como ocorreu en Galicia, non foi elevado. A única que destaca por número de proxectos é Estremadura (16 proxectos), o que supón un certo empuxe á comunidade coa renda

per cápita máis baixa de España. Porén, a maior parte do investimento programado dirixese a Valencia, Murcia e Aragón (entre as tres absorben case o 70% do investimento total aprobado) e iso débese a que nestes territorios se concentran os proxectos de maior tamaño. A factoría Ford España de Almussafes na Comunidade Valenciana absorbe o investimento desa autonomía, coa peculiaridade de que non se crearon novos postos de traballo. Tamén a automoción é a gran protagonista dos investimentos en Aragón, neste caso a fábrica de General Motors en Figueruelas, investimento que tampouco supón a creación de emprego. No caso de Murcia, o macroproxecto, con 211,9 millóns de euros e 648 novos postos de traballo, non é do sector industrial. Trátase da iniciativa prevista para Alhama de Murcia, Premursa Theme Park. S. A., parque temático de Paramount que se une á oferta de parques de lecer xa existente en España.

Nas dúas últimas columnas do cadro 17 recóllense as porcentaxes de subvención sobre o investimento aprobado e o custo para a Administración pública da creación dun posto de traballo a través deste instrumento. En canto á primeira, é obvio, que o resultado está moi condicionado polo diferente teito de axuda existente en cada ZPE. En todo caso destaca, sobre todo, a porcentaxe de Estremadura e, en menor grao, a de Asturias e Canarias. A de Galicia foi dun 10,2%, a cal se poderá completar coa achega doutros instrumentos, iso sen pasar do máximo legal establecido en cada un dos semestres de 2014. En canto ao custo para o sector público da creación dun posto de traballo, os resultados que figuran no cadro 17 abarcan un amplo abano desde o valor máis elevado en Galicia ata máis baixo en Canarias. A clave está en se o investimento se dirixe, principalmente, a manter postos de traballo ou á súa creación. Como

Cadro núm. 18

Proxectos aprobados acollidos aos beneficios da ZPE de Galicia. Ano 2014
Distribución territorial

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
Proxectos					
Número	0	0	0	5	5
%	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Investimento subvencionable					
Miles de euros	0	0	0	19.073	19.073
%	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Subvención					
Miles de euros	0	0	0	1.946	1.946
%	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Postos de traballo					
Número	0	0	0	7	7
%	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir do publicado no Boletín Oficial do Estado.

xa sinalamos anteriormente, en Galicia, a diferenza doutras comunidades autónomas, apenas se crearon postos de traballo con esta iniciativa.

No cadro 18 recóllese dun modo máis pormenorizado a distribución territorial dos proxectos de incentivos rexionais en Galicia. Cabe indicar que é a primeira vez, desde que se creou este instrumento, no que non se aprobaron investimentos en tres das catro provincias. Sempre en todas elas houbo algún proxecto. En 2014 as iniciativas aprobadas corresponden exclusivamente á provincia de Pontevedra, na que se realizarán cinco proxectos de investimento. Porén, non existe garantía de que finalmente vaian materializarse ou, se se fan, tamén é posible que se modifiquen as cantidades de investimento previstas inicialmente. Todos os proxectos localízanse no sur da provincia de Pontevedra, no contorno de Vigo e a súa área metropolitana. O investimento máis elevado (6 millóns de euros) é o da empresa de automoción MGI Coutier, S. L., filial do grupo francés, dedicada a abastecer con pezas metálicas e plásticas a industria do automóbil.

Cunha contía similar á anterior (5,86 millóns de euros), aprobouse un proxecto na Guarda da empresa Imerys Kiln Furniture (IKF) España, S. A., que fabrica e vende produtos cerámicos refractarios. IKF contaba en Galicia cunha fábrica en Cuntis, a antiga Cedonosa, que pechou debido á crise da construción, e outra na Guarda, á que se dirixe este investimento. A terceira empresa, por volume de investimento, é T e M Ganain, S. L., empresa do sector naval dedicada á caldeirería que se localiza no concello de Mos. O importe do investimento previsto é de 3,6 millóns de euros, sen creación de postos de traballo, e é unha mostra da revitalización da actividade naval nesa comarca. En cuarto lugar figura o investimento e subvención outorgados á compañía de Ponteareas, Bopapel, S. L., empresa que desde 1995 fabrica papel para consumo doméstico e industrial. A dimensión do proxecto aprobado da quinta empresa subvencionada, Plasto Technologies Ibérica, S. L., de 792.500 euros, non alcanzaría o mínimo esixido coa nova normativa. Trátase dunha sociedade situada no Porriño e que pertence ao dinámico sector de compoñentes de automoción.

A política industrial da Administración autonómica

A posta en práctica da política industrial da Administración autonómica en 2014 non foi diferente á que, para 2013, xa se comentara no informe precedente. A pesar de que o novo período de programación é 2014-2020, esta continuidade seguramente se rache en 2016, ano en que previsiblemente comece a funcionar unha nova estratexia de política industrial e no que é factible que, ante a evolución da economía, as perspectivas financeiras sexan máis favorables.

O artigo 22 da Lei 13/2011 de 16 de decembro, reguladora da política industrial de Galicia, indicaba que son instrumentos para a planificación da política industrial galega o plan director da industria de Galicia e os programas de impulso da

actividade industrial. No artigo 23 especificábase que «o Plan director da industria de Galicia é o documento no que se conteñen as liñas xerais e as directrices básicas da política industrial galega e no que se sinalan os obxectivos e as prioridades sectoriais que se terán en conta na planificación dela, así como os criterios esenciais de intervención que se observarán na execución da política industrial galega». Nesta mesma lei créase o Consello Galego de Industria como órgano de participación dos axentes públicos e privados implicados na planificación e na execución da política industrial da comunidade autónoma, e entre as súas funcións está «emitir informe sobre o anteproxecto de Plan director da industria de Galicia». Tras dous anos de vixencia desa lei, en decembro de 2013, promulgouse en Galicia a Lei 9/2013, do 19 de decembro, do emprendemento e da competitividade económica de Galicia, no que se crea (artigo 19) o Consello Galego de Economía e Competitividade e nas súas funcións (artigo 20) contéplase a de propoñer melloras na planificación, xestión e avaliación das políticas públicas en materia de economía e industria e na súa disposición transitoria segunda lle atribúen as funcións e competencias do Consello Galego de Industria que queda suprimido.

Ao fin, xa entrado 2015, constituíuse o Consello Galego de Economía e Competitividade que ten, entre os seus cometidos, informar sobre o plan director da industria que finalmente tomou corpo no documento denominado Galicia Industria 4.0-Axenda de Competitividade Industrial,⁴ que será o eixe das políticas da Administración autonómica coa misión de «ser o instrumento para aumentar o peso da actividade industrial no conxunto da economía galega, seguindo así a orientación que no mesmo sentido propón a UE cando propón acadar un crecemento da industria manufactureira no conxunto da actividade económica comunitaria ata chegar a un 20% do PIB europeo no 2020 e co reto de crear 50.000 novos empregos estables na industria galega».

O plan director da industria de Galicia 2015-2020 definido nesta axenda consta de cinco programas de impulso: 1) mellora dos factores territoriais de competitividade (contén seis enfoques estratéxicos e seis medidas nas que se enmarcan as accións concretas que se definirán); 2) persoas e organización (con cinco enfoques estratéxicos e 12 medidas); 3) capitalización e crecemento das empresas (con cinco enfoques estratéxicos e 10 medidas); 4) innovación (cinco enfoques estratéxicos e 14 medidas) e 5) internacionalización (cinco enfoques estratéxicos e 13 medidas).

Para a posta en práctica deste plan, a Consellería de Economía e Industria conta cos fondos estruturais procedentes do FEDER que se destinan aos programas da súa competencia (máis de 340 millóns de euros) xa analizados, do FSE, do Banco Europeo de Investimentos e de fondos propios. Nos vindeiros informes teremos a oportunidade de analizar o desenvolvemento deste plan hoxe aínda en proceso de aprobación.

⁴ <http://www.igape.es/images/ser-mais-competitivo/Anteproxecto%20AXENDA%20DE%20COMPETITIVIDADE%20INDUSTRIAL.pdf>.

A incidencia de XesGalicia na economía galega en 2014

Un dos instrumentos máis importantes para a incentivación da actividade económica é o uso do capital risco. A Administración autonómica encomenda a XesGalicia esta tarefa. Esta sociedade actúa mediante a participación minoritaria e temporal no capital social das empresas e a través da concesión de préstamos participativos ou ordinarios, sempre a longo prazo, ás súas empresas participadas e, tamén, a aquelas nas que non participa. XesGalicia é unha entidade xestora do conxunto de fondos de capital risco que comentaremos deseguido. Ata outubro de 2014 estaba participada nun 70% polo IGAPE, e por AC Desarrollo, cuxa matriz é Ahorro Corporación, a xestora de capital risco das antigas caixas de aforro. Tras o desinvestimento efectuado nese mes por AC Desarrollo, o IGAPE quedou como accionista único. Polo tanto, na realidade, XesGalicia, aínda tendo en conta a súa autonomía, é un organismo que utiliza o IGAPE nun dos aspectos máis determinantes da súa política económica.

XesGalicia xestionaba en 2014 un total de sete entidades de capital risco, seis fondos e os activos de SODIGA, sociedade de capital risco nacida en 1972 e cuxo obxectivo consiste en atender empresas cun alto potencial de crecemento xestionadas por persoas de recoñecida solvencia e importantes para o desenvolvemento da industria galega. Os seis fondos son: Emprende, Diante 2000, Xes-Innova, Xes-Impulsa Ferrol 10, fondo tecnolóxico I2C e Galicia Iniciativas Emprendedoras. Os resultados de 2014 que figuran no cadro 19 non son máis que un reflexo da crise económica que atravesa Galicia, crise que, ademais de ao tecido empresarial, tamén afectou a entidades destas características. Ante a situación da industria galega nos últimos anos, non ha de estrañar que a carteira de XesGalicia se resinta con empresas en dificultades e con poucas posibilidades de viabilidade. Precisamente en 1999 constituíuse unha entidade, Diante 2000, destinada á participación ou á concesión de préstamos a empresas en perigo de supervivencia, pero que, consideradas de interese para a economía de Galicia, podían ser viables. A crise conduciu a situacións moi difíciles, con perdas para este fondo, cuxo principal obxectivo nos últimos anos foi o desinvestimento nas empresas nas que vence a recompra e, tamén, en controlar os investimentos xa realizados, renunciando a efectuar investimentos novos e, como mostra, en 2014 non realizou ningunha actividade investidora.

Pero Diante 2000 non foi a única entidade que non realizou investimentos. O mesmo ocorreu con SODIGA en 2014, centrándose no esforzo de ir saneando a súa carteira. En 2013 fixera tres operacións de investimento, unha delas nunha empresa xa participada anteriormente do grupo Pescanova, Frinova, sociedade na que en 2015 deixou de formar parte do seu accionariado. Tamén en 2013 entrou en Hijos de J. Barreras e en Dinak. A acumulación de perdas nos últimos anos, de 2008 a 2013 cuantifícase en 63,1 millóns de euros, esixiulle seguir un rixido plan de saneamento. A sociedade reduciu en 2013 o seu capital á metade (37,1 millóns de euros) para poder restablecer o seu equilibrio patrimonial e tras sufrir en 2013 unhas perdas de 6,2 millóns de euros, alcanzou un beneficio estimado en torno ao medio millón de euros en 2014. Así, SODIGA, coa retirada das firmas con problemas xunto á recuperación

económica doutras empresas participadas parece estar logrando o tan ansiado saneamento financeiro. As previsións que reflicten os orzamentos da Xunta de Galicia, cun investimento de 5 millóns de euros, son que tomará catro novas participacións en sociedades ou prorrogará as existentes e outorgará un préstamo participativo.

Non deixa de ser paradoxal que nin Adiante 2000 nin SODIGA realizasen investimentos neste período. Ao afectar a crise ás empresas participadas por estas entidades de capital risco, as súas carteiras deterioráronse, e máis que axudar a economía de Galicia, convertéronse nun lastre adicional xa que elas, tamén en crise, necesitaron ser axudadas e saneadas.

Pero non só estas dúas entidades xestionadas por XesGalicia non realizaron investimentos en 2014, tampouco o fixo Xes-Impulsa Ferrol 10, fondo creado en 2008, dotado con 12 millóns de euros e promovido para «desenvolver e consolidar o tecido empresarial e a creación de emprego na comarca de Ferrol» a través do apoio aos empresarios desde o inicio dos seus proxectos. No capital deste fondo participa outra entidade de XesGalicia, Emprende, que tamén lle facilitou préstamos. Como xa fomos indicando nos informes anteriores, desde a creación deste fondo e ante a falta de demanda só apoiou dúas empresas, en 2010 a Sincro Mecánica, cun préstamo participativo de 500.000 euros con vencemento en 2015, e a Ferrol Container Terminal con 2 millóns de euros de achega ao capital social, sociedade que tamén se beneficia do apoio do fondo Emprende.

Desde XesGalicia, sociedade que esperaba ter un beneficio de 381.000 euros en 2014, realizáronse investimentos durante ese ano en catro das súas entidades de capital risco. A súa achega total ás empresas galegas, da que quizais habería que detraer os investimentos entre fondos, foi de 7,9 millóns de euros (13,65 millóns en 2013). O 76% corresponde ao fondo Emprende, indiscutible protagonista nos últimos anos da incidencia de XesGalicia na industria galega. Esta entidade, creada en 1999, promove empresas de «novos emprendedores, de nova creación, con posibilidades de desenvolvemento, e aquelas que leven a cabo actividades e/ou apliquen novas tecnoloxías». Como as restantes entidades, non foi inmune á crise, tamén con proxectos fracasados, pero cunha carteira máis saneada que Adiante ou SODIGA. En 2014 participou no capital social e concedeu préstamos participativos ou doutro tipo a oito empresas das cales seis son de nova participación. Destas últimas chama a atención a entrada en Pórtico, S. A., sociedade que, tras o seu paso pola administración concursal, ao non poder ser vendida, xa pechou. Tamén é salientable o retorno de XesGalicia, cun préstamo participativo, a Arteixo Telecom, agora con sede nas Pontes e que rexorde tras un ERE e tras saír do concurso de acredores. Igualmente, Emprende entrou no capital social e concedeu un préstamo participativo a Galega de Economía Social, sociedade do grupo COGAMI á que tamén se axudou desde o fondo Adiante. Neste grupo intégrase a Rede Galega de Kioscos (REGAKI), que presentou concurso de acredores polos 37 quioscos que xestiona en Galicia. Outra das empresas apoiadas foi Mecanizados Rodríguez Fernández, S. L., situada en Pereiro de Aguiar en Ourense, e que tamén entrou en concurso de acredores en 2011 e, finalmente, os outros dous investimentos de Emprende consistiron na participación en Marsan Transformacións Superficiais,

Cadro núm. 19

Fondos xestionados por XesGalicia (en euros). Ano 2014

	Participación en capital	Préstamo participativo	Outros préstamos	Total
Fondo Emprede				
Empresas xa particidadas con anterioridade				
Colón 12, S.L.	-	100.000	-	100.000
Ferrol Container Terminal, S.A.	-	-	1.620.471	1.620.471
Empresas nas que comezou a participación en 2014				
Xes Impulsa Ferrol 10, F.C.R.	1.250.000	-	-	1.250.000
Marsan Transformaciones Superficiales, S.L.	-	300.000	-	300.000
Galega de Economía Social, S.L.	200.004	-	300.000	500.004
Pórtico, S.A.	-	350.000	-	350.000
Arteixo Telecom, S.A.	-	400.000	-	400.000
Mecanizados Rodríguez Fernández, S.L.	-	1.500.000	-	1.500.000
Total	1.450.004	2.650.000	1.920.471	6.020.475
Galicia Iniciativas Emprendedoras, F.C.R.				
Empresas nas que comezou a participación en 2014				
La Estación Eco Fashion Hub, S.L.	-	100.000	-	100.000
Galicianberries, S.L.	-	61.740	-	61.740
Total	-	161.740	-	161.740
Fondo Xes-Innova				
Empresas xa particidadas con anterioridade				
Clicua, S.L.	40.000	-	-	40.000
Empresas nas que comezou a participación en 2014				
Gato Salvaje, S.L.	-	150.000	-	150.000
Total	40.000	150.000	-	190.000
Fondo Tecnolóxico I2C				
Empresas xa particidadas con anterioridade				
Health in Code, S.L.	638.841	-	-	638.841
Empresas nas que comezou a participación en 2014				
Netex Knowledge Factory, S.L.	400.000	500.000	-	900.000
Total	1.038.840	500.000	-	1.538.840
Investimento total realizado	2.528.844	3.461.740	1.920.471	7.911.055

Fonte: XesGalicia SGEIC, S.A.U.

auxiliar do automóbil que recentemente (co grupo Izmar) inaugurou unha planta en México, e en Xes Impulsa Ferrol, fondo, como vimos, tamén xestionado por XesGalicia. Observamos que fronte á filosofía pola que se promoveu a creación desta entidade, neste exercicio apoiou, sobre todo, iniciativas que no seu día tiveron problemas de viabilidade, circunstancia máis propia de Adiante 2000.

Ademais, o fondo Emprende investiu en dúas sociedades nas que xa fixera algunha operación en exercicios anteriores. Trátase de Ferrol Container Terminal (FCT), firma adjudicataria da terminal de contedores do porto exterior de Ferrol, o cal dispón dunha oferta de case 1,5 quilómetros dun porto de profundo calado para atender a demanda dos maiores contedores. Outra empresa é Colón 12, S. L., sociedade dedicada á asesoría.

Un segundo fondo no que se realizaron investimentos en 2014 foi Xes-Innova, entidade que se creou coa intención de atender proxectos emprendedores no ámbito das novas tecnoloxías. A axuda en 2014 reduciuse a unha pequena achega de 190.000 euros a dúas sociedades do sector servizos, unha xa participada, Clicua, S. L., dedicada ao deseño de ferramentas para o comercio polo miúdo e a outra, Gato Salvaje, S. L., na que non actuara anteriormente, e cuxa actividade é a recreación de aventuras gráficas e de videoxogos, concedéuselle un préstamo participativo de 150.000 euros.

A terceira entidade, fondo tecnolóxico I2C, creouse a finais de 2011 no marco do plan galego de investigación, innovación e crecemento (I2C) 2011-2015, ao que nos referiremos nun próximo epígrafe, cunha dotación inicial de 20 millóns de euros e co obxectivo de financiar investimentos en proxectos de I+D+i en todo tipo de actividades novas e, sobre todo, proxectos empresariais de semente-arranque e expansión-consolidación de carácter innovador, con especial atención aos que xurdan do coñecemento xerado polos distintos axentes do sistema galego de I+D+i. Os investimentos deste fondo en 2014 reducíronse a dúas empresas, unha xa participada anteriormente e tamén apoiada polo fondo Xes-Innova en 2013, Health in Code (dedicada á diagnose avanzada de cardiopatías familiares) e, na outra, entrou por primeira vez no seu capital social (con 400.000 euros) e concedeu un préstamo participativo de 500.000 euros. Trátase da sociedade Netex Knowledge Factory, S. L., localizada en Oleiros (A Coruña), dedicada ao desenvolvemento de programas informáticos a medida. En ambos os casos observamos como se apoian establecementos cuxo obxectivo é o de prestar servizos avanzados ás empresas.

Para rematar, e como novidade en 2014, foi a constitución, a principios dese ano, dun novo fondo denominado Galicia Iniciativas Emprendedoras, F. C. R. Nace para a posta en práctica da Lei 9/2013, do 19 de decembro, do emprendemento e da competitividade económica de Galicia. No artigo 12 desa normativa prevese a creación da rede galega de investidores e investidoras particulares de apoio ao emprendemento cuxa misión é a de recibir «os proxectos empresariais de persoas emprendedoras e mediará na captación de investidores/as particulares». No marco desta rede, o sector público autonómico creará fondos de investimento específicos e froito diso é a entidade que nos ocupa. Durante 2004, tanto desde o IGAPE como desde XesGalicia, estiveronse dando os pasos para a creación desta rede.

O novo fondo, Galicia Iniciativas Emprendedoras, ademais de axudar a financiar os proxectos que proveñan da rede galega de investidores, apoia tamén os de semente-arranque promovidos por emprendedores. Os resultados iniciais de 2014 amosan que este fondo concedeu dous préstamos participativos, por valor de 100.000 e de 61.740 euros respectivamente, a dúas sociedades constituídas nese ano, a Estación Eco Fashion Hub, S. L. e Galicianberries, S. L.; a primeira do sector téxtil e a segunda creada como unha alternativa de interese para un mellor aproveitamento dos recursos naturais galegos, neste caso, a plantación de arándanos.

Con respecto a 2015, as expectativas de XesGalicia recollidas nos orzamentos da Xunta de Galicia son investir en 25 proxectos e manter unha carteira de 140 empresas. A entidade aspira nese ano obter un beneficio en torno ao medio millón de euros. Cómpre esperar que unha vez saneadas retomen o investimento aquelas entidades que non o fixeron en 2014.

A actuación do Instituto Galego de Promoción Económica (IGAPE) en 2014

Dun xeito similar ao que aconteceu en XesGalicia nos últimos anos, a crise económica, as restricións financeiras provenientes do BEI e os axustes orzamentarios das administracións públicas limitaron significativamente a incidencia do IGAPE na economía, e en particular, na industria galega nun momento especialmente sensible. Así, en termos cuantitativos, os fondos dispoñibles polo IGAPE para as súas políticas públicas alcanzaron os 82,4 millóns de euros, cifra un 37% inferior á dispoñible en 2013, 133,7 millóns de euros. Estas cantidades son notoriamente inferiores ás manexadas antes de 2012. Ante esta situación, a aposta do instituto orientouse en maior grao a ser un organismo facilitador de servizos ás empresas galegas, accións que non requiren unha dotación orzamentaria tan elevada como a política de axudas e subvencións.

Unha das causas determinantes desta escasa dotación orzamentaria foi a suspensión, en 2012, da liña de préstamos subsidiados financiada polo BEI, actuación que, como comentamos reiteradamente nos informes precedentes, foi un dos piares da política de apoio empresarial do IGAPE. Esta situación produciuse, ademais, no peor dos momentos, cando a banca comercial estaba limitando os seus créditos e mostrándose máis esixente coas garantías requiridas. Afortunadamente, en 2015 estanse a resolver estes atrancos e é probable que actuacións que tiveron que frearse en 2012 poidan volver á normalidade. A planificación levada a cabo no documento xa comentado, Galicia Industria 4.0-Axenda de Competitividade Industrial, seguramente axudou á reactivación da liña de crédito que, igualmente, servirá para desenvolver as actuacións previstas nos cinco programas de impulso nos que se desenvolve este plan.

Lembremos que o IGAPE é a axencia adscrita á Consellería de Economía e Industria encargada de propiciar o desenvolvemento económico de Galicia. No deseño da nova política industrial galega este instituto figura, como é lóxico, nun lugar central. Así se recoñece tanto na Lei 13/2011 reguladora da política industrial de Galicia como

na Lei 9/2013 do 19 de decembro, do emprendemento e da competitividade económica de Galicia. A súa capacidade de apoio á economía e, máis en concreto, á industria galega é determinante, o que se observa con tan só contemplar o cadro 12. Lembremos que nos gastos programados no PO FEDER Galicia (2007-2013), competencia da Administración autonómica, no eixe 2 (desenvolvemento e innovación empresarial), o IGAPE ten un gran protagonismo. Ata finais de 2014 só se executou a metade do gasto. Nos dous anos adicionais que se engaden ao período de programación 2007-2014, quedaría moito que realizar, aínda que ao final non se consiga gastar a totalidade do programado.

A incidencia real do IGAPE na economía de Galicia en 2014 supuxo, en termos cuantitativos unha achega de 33,9 millóns de euros, cifra inferior á orzada, e na que se inclúen accións nas que tamén colaboran outras institucións de entre as que destaca a subvención de 1,9 millóns de euros concedida no programa de incentivos rexionais, antes comentado, competencia da Administración central, pero xestionada polo IGAPE e as liñas de financiamento subsidiado do Instituto de Crédito Oficial (ICO), que en Galicia supuxo unha subvención a préstamos por valor de 3,8 millóns de euros.

A continuación expoñeremos os resultados das actuacións que levou a cabo o IGAPE no 2014. Ante a continuidade das súas políticas con respecto aos anos precedentes, a estruturación das diferentes liñas de axuda é, en termos xerais, a mesma que a seguida nos informes anteriores, polo que, ao tratarse de datos relativamente

Cadro núm. 20

Resumo dos resultados acadados polos programas do IGAPE de apoio financeiro ás pemes. Ano 2014

Liñas de financiamento subsidiado	Solicitudes		Base incentivable		Subvención		Préstamo incentivable	
	Núm.	%	Euros	%	Euros	%	Euros	%
Programas								
Bonificación dos custos financeiros das pemes. Préstamos superiores a 25.000 euros con fondos do ICO	371	-	37.740.035	-	3.317.990	-	50.320.046	-
Bonificación dos custos financeiros das pemes. Préstamos ata 25.000 euros con fondos do ICO (microcréditos)	233	-	3.034.291	-	503.786	-	4.045.721	-
Total	604	-	40.774.326	-	3.821.776	-	54.365.768	-
Distribución provincial								
A Coruña	229	37,9	14.288.073	35,0	1.337.839	35,0	19.050.764	35,0
Lugo	126	20,9	10.968.077	26,9	1.120.405	29,3	14.624.103	26,9
Ourense	80	13,2	5.315.543	13,0	548.499	14,4	7.087.391	13,0
Pontevedra	167	27,6	10.159.133	24,9	810.011	21,2	13.545.511	24,9
Sen definir	2	0,3	43.500	0,1	5.023	0,1	58.000	0,1
Total	604	100,0	40.774.326	100,0	3.821.776	100,0	54.365.768	100,0

Fonte: IGAPE.

homoxéneos, o lector interesado poderá comparar a evolución anual dos resultados alcanzados polos diferentes programas.

Unha das axudas tradicionais do IGAPE é a bonificación ao tipo de xuro dos préstamos destinados polas empresas a facer investimento produtivo. Este apoio foi moi eficaz cando os tipos de xuro eran moi elevados, o que permitía que as empresas produtivas gozasen dun financiamento vantaxoso. O instrumento decaeu nos anos de crecemento económico no que as entidades financeiras concedían crédito a un tipo de xuro relativamente baixo e entendemos que debería volver ser relevante no período de crise, ante as limitacións ao crédito.

O IGAPE, en colaboración coas entidades financeiras e as SGR, desenvolve unha liña de axuda ao financiamento do capital produtivo das empresas con fondos procedentes do ICO da Liña ICO-Empresas e emprendedores 2014 e da liña ICO-Garantía SGR/SAECA 2014. O programa distingue entre o financiamento á microempresa, con préstamos inferiores a 25.000 euros, o que se poderían denominar microcréditos, e o financiamento a pemes, con préstamos superiores a 25.000 euros e inferiores a 1.000.000 de euros. Neste último caso, o apoio consiste na bonificación ao tipo de xuro (con carácter xeral, un 2%, que se incrementa cumprindo determinados requisitos) e, de ser o caso, da compensación do custo da comisión do aval financeiro prestado pola SGR. Para os microcréditos tamén cabe a posibilidade de obter unha axuda financeira do 15% para o tramo de préstamo que debe financiar activos fixos.

Os resultados alcanzados con estas dúas liñas de axuda, con fondos ICO, figuran no cadro 20. A maior parte dos fondos do programa destináronse ao apoio financeiro ás pemes galegas, xa que os microcréditos, en termos cuantitativos, só significaron o 8% da base incentivable e o 15% da subvención. Da distribución das 604 solicitudes priman as da provincia da Coruña, aínda que no peso relativo, destacan a contía das procedentes de Lugo, moi similares ás da provincia de Pontevedra. Nestas actuacións, Ourense foi a provincia menos dinámica.

Ademais desa liña de financiamento subsidiado e tamén dirixidas ás pemes e microempresas con fondos FEDER e co BEI, constituíuse un instrumento financeiro co obxecto de facilitar «o acceso ao crédito a aqueles proxectos economicamente viables e que atopan dificultades de acceso ao financiamento ou a custos comparativamente superiores». Trátase do desenvolvemento da iniciativa Jeremie, dirixida a pemes e microempresas, para o que se dispuxo de 8 millóns de euros e cun importe do préstamo comprendido entre un mínimo de 70.000 euros e un máximo de 1.050.000 euros. En ningún caso superará o 70% do investimento financiable. Esta iniciativa mantívose en 2015, ano no que se melloraron as condicións de acceso a este crédito e, non exenta de riscos, pode axudar a desenvolver proxectos, sobre todo do sector industrial, imposibles de realizar sen este tipo de apoios.

Na liña de apoio financeiro tamén cómpre destacar o papel do IGAPE como avalista en operacións financeiras das empresas galegas. Xa que desde o inicio da crise unha parte dos avais se destinaron a salvar empresas con problemas, necesariamente rexistráronse fallos, como mostra o informe do Consello de Contas de Galicia do ano 2012. A mediados de 2013 o risco vivo dos avais do IGAPE ascendía a 176 millóns de euros.

Cadro núm. 21**Avais e préstamos apoiados polo IGAPE (en euros). Ano 2014**

Liña de axuda	Núm. de solicitudes	Investimento apoiado	Subvención concedida	Préstamo incentivable	Aval concedido
Avais					
Avais, excepto pesca	2	0	0	1.000.000	620.000
Resolve + Apoio ao circulante	162	6.215.985	512.819	6.371.275	1.592.819
Plan Reexport	4	0	0	530.000	265.000
Total	168	6.215.985	512.819	7.901.275	2.477.819
Préstamos					
Préstamos reindustrialización Ferrol	4	15.010.267	0	8.282.496	0
Total	4	15.010.267	0	8.282.496	0

Fonte: IGAPE.

Se ben, como é natural, a situación dos exercicios anteriores condicionou as actividades efectuadas en 2014, os resultados neste eido de actuación do IGAPE reflíctense no cadro 21. Apréciase como a partida máis determinante é a que se corresponde co programa Resolve, programa de reavais do que dabamos conta polo miúdo no *Informe 2013*. En 2014 apoiáronse 162 solicitudes de pemes que precisaban financiamento para algo tan básico como o pago das nóminas dos seus traballadores, a Seguridade Social, os tributos, o aluguer, etc., ou sexa, que tiñan problemas para cubrir o seu activo corrente. A garantía a favor da SGR, que ten como obxectivo cubrir o 100% do risco, é dun reaval do 25%.

As outras dúas liñas de axudas, no eido dos avais, afectaron a un menor número de sociedades. Procedeuse a avalar os préstamos facilitados por entidades financeiras a dúas empresas e houbo catro solicitudes de plan Re-export, avais destinados para facilitar o acceso ao financiamento á empresa galega para realizar actividades exportadoras, programa que tería que inserirse nas accións do IGAPE a favor da internacionalización do tecido produtivo galego. Estas axudas quedaron derogadas en 2013, polo que os resultados de 2014 son resolucións de solicitudes correspondentes ao exercicio anterior.

Finalmente, no marco da concesión do apoio financeiro por parte do Ministerio de Industria, Enerxía e Turismo ao investimento industrial, o programa de reindustrialización das comarcas de Ferrol, Eume e Ortegal, como xa vimos, só incidiu en 2014, na convocatoria do ministerio, nunha única empresa. Pola súa parte, o IGAPE, en virtude dun acordo de colaboración, tamén participou neste programa co resultado en 2014 de catro solicitudes de préstamos.

Como se viña facendo en anos precedentes, o IGAPE, dun modo similar ao programa de incentivos rexionais, concedeu axudas, mediante subvención a fondo perdido, ao que se consideran grandes investimentos empresariais. Baixo a denominación de Galicia Investe apóianse o investimento e tamén os servizos avanzados xeradores de emprego.

Cadro núm. 22

Solicitudes ás axudas do IGAPE aos grandes investimentos empresariais
Resultados xerais e distribución provincial. Ano 2014

	Solicitudes		Investimento subvencionable		Subvención		Emprego que se vai crear	
	Número	%	Euros	%	Euros	%	Número	%
Grandes sectores								
Industria	27	73,0	38.229.428	56,4	7.792.248	68,4	98	34,9
Medio ambiente	1	2,7	342.304	0,5	99.268	0,9	2	0,7
Servizos	1	2,7	2.218.240	3,3	510.195	4,5	160	56,9
Transporte	7	18,9	26.191.161	38,7	2.803.765	24,6	10	3,6
Sen especificar	1	2,7	757.880	1,1	181.891	1,6	11	3,9
Total	37	100,0	67.739.013	100,0	11.387.368	100,0	281	100,0
Distribución provincial								
A Coruña	12	32,4	25.423.704	37,5	3.526.366	31,0	40	14,2
Lugo	3	8,1	10.575.225	15,6	1.815.744	15,9	33	11,7
Ourense	2	5,4	8.468.131	12,5	2.261.216	19,9	6	2,1
Pontevedra	20	54,1	23.271.954	34,4	3.784.041	33,2	202	71,9
Total	37	100,0	67.739.013	100,0	11.387.368	100,0	281	100,0
Liña de axuda								
Proxectos de investimento empresarial (novos, ampliación, modernización)	35	94,6	64.762.893	95,6	10.695.281	93,9	110	39,1
Proxectos de investimento empresarial (en centros de servizos avanzados e intensivos en creación de emprego)	2	5,4	2.976.120	4,4	692.086	6,1	171	60,9
Total	37	100,0	67.739.013	100,0	11.387.368	100,0	281	100,0

Fonte: IGAPE.

Como xa indicamos no informe de 2013, no programa de investimento, cofinanciado polo FEDER mediante o PO FEDER Galicia 2007-2013, os proxectos teñen que alcanzar, como mínimo, os 200.000 euros cunha intensidade de axuda maior nos municipios galegos aos que se entende que é máis difícil atraer investimentos. Considéranse tales os que se localizan nas comarcas de Ferrol, Eume, Ortegal e a Costa da Morte, na Coruña, e as provincias de Lugo e Ourense.

O resultado final foi a aprobación de 35 proxectos, 27 do sector industrial, cun investimento subvencionable de 64,7 millóns de euros e unha subvención do IGAPE de 10,7 millóns. Estas cifras son superiores aos 19,1 millóns de investimento apoiado por incentivos rexionais, se ben pode ocorrer que un mesmo proxecto sexa financiado polos dous instrumentos, sempre que a axuda, entre ambos, non supere o límite máximo de subvención. A distribución territorial, neste caso, concorda máis co peso relativo da actividade económica en Galicia, onde priman as actividades localizadas nas provincias

da Coruña e Pontevedra. En Lugo e Ourense tan só se financiaron dous proxectos en cada unha das provincias.

Por outra banda, e como vén sendo habitual, os resultados dos apoios do IGAPE a centros de servizos avanzados intensivos en creación de emprego son moi inferiores aos alcanzados nos proxectos de investimento empresarial. Se en 2013 só se apoiou un proxecto, en 2014 apoiáronse dous, un na provincia de Lugo e outro na de Pontevedra. Estes proxectos requiren un investimento superior a 100.000 euros cunha creación de emprego de polo menos 10 postos de traballo de carácter indefinido.

No cadro 22 sintetízanse as restantes axudas proporcionadas polo IGAPE en 2014. Estes apoios preséntanse segundo os outros eixes de actuación do IGAPE e cada epígrafe do cadro agrupa varios programas. O eixe de maior contía, tanto na base incentivable como na axuda concedida, é o denominado mellora competitiva/produtividade. O maior gasto correspondeu á atención que o IGAPE presta ás pemes do sector terciario, en concreto aos proxectos de equipamento tecnolóxico de entre 30.000 e 200.000 euros. Baixo este criterio financiáronse 145 solicitudes cun total de 4,8 millóns de euros. Tamén neste mesmo eixe, pero cun apoio menor, o IGAPE subvencionou as iniciativas de difusión (xornadas técnicas, foros, seminarios, congresos, etc.) por un total de 436.902 euros.

Non hai dúbida de que unha das principais apostas do IGAPE no desenvolvemento económico galego é o apoio á internacionalización das empresas galegas. Sendo conscientes da importancia que na economía galega ten o comercio co estranxeiro, o que se recolle polo miúdo noutro capítulo deste informe, de sempre foi un dos desafíos abordados polos deseñadores e xestores da política económica en Galicia. De feito, na práctica totalidade de actuacións sobre as políticas de incentivación ás empresas industriais galegas, sempre se incidiu na potenciación da súa presenza no estranxeiro. Para racionalizar e formalizar o actual sistema de axudas, en 2014 facíase unha nova aposta que se plasmou, xa en 2015, na aprobación da Estratexia de Internacionalización 2015-2020, que, segundo se anunciou, contará cunha dotación orzamentaria de 50 millóns de euros entre 2015 e 2016. O documento fíxase como obxectivo conseguir que en 2020 as exportacións supoñan o 40% do PIB galego e que en volume se incrementen, con respecto a 2014, un 25%. Para conseguilo, contéplanse os seguintes aspectos: o fomento da cultura da internacionalización, o incremento da presenza en mercados internacionais, a atracción de investimentos, a consolidación da marca Galicia e a unidade de acción de axentes, pemes e entidades financeiras. Entre as medidas que desenvolven estes piares atopamos a creación dunha fiestra única para asesorar os diversos axentes, a elaboración de dez plans específicos de internacionalización para os sectores máis relevantes da economía galega, a priorización de zonas xeográficas de interese para estes sectores, a colaboración cos clústers ou outras entidades para lograr as sinerxías necesarias, a potenciación de *lobbies* galegos e a dotación de mecanismos para conseguir atraer investimento externo. Nos próximos informes avaliaranse os resultados desta nova estratexia.

Este novo plan fai supoñer que en 2014 se mantivo, con matices, unha certa continuidade das actuacións de internacionalización levadas a cabo polo IGAPE. O certo

é que, analizados os resultados, apreciamos que a estratexia de desenvolvemento vai máis polo acompañamento e a prestación de servizos ás empresas que pola subvención a fondo perdido. De feito as actuacións do IGAPE centráronse en cinco programas que tiveron 152 solicitudes. O gasto total foi de 4,3 millóns de euros, cifra inferior aos 7,3 millóns de 2013. Como nese ano, o maior investimento (2,5 millóns de euros), e non así a maior subvención (1,3 millóns), correspondeu ao plan PRIMEX, aínda que tan só rexistrou 15 solicitudes. Consiste, como xa se indicaba no informe de 2013, en impulsar as primeiras implantacións comerciais de grupos de empresas galegas no exterior, tentando que se unan os esforzos, se desenvolvan estratexias de marca e compartir custos. Se ben cómpre evitar unha certa dispersión para conseguir un mellor resultado nos mercados de referencia como Brasil, México, Estados Unidos, Colombia, Perú, Reino Unido, Alemaña, Senegal, Polonia e Suíza.

En paralelo ao plan PRIMEX, optouse por aprobar 87 solicitudes de contratación de xestores de exportación co programa cofinanciado polo FSE e xa vixente en exercicios anteriores, co que se pretende «facilitar ás empresas galegas a prospección e acceso a novos mercados poñendo ao seu alcance axudas para a contratación de profesionais especialistas en internacionalización empresarial, conseguindo, ao mesmo tempo, a formación de especialistas en comercio exterior e a súa incorporación ao mercado laboral». A subvención foi de 1,4 millóns de euros.

Como terceiro programa en maior contía de gasto está o apoio a un sector, o téxtil-moda-confección, desde a perspectiva do IGAPE moi importante en canto á súa política de internacionalización. Trátase dunha novidade de 2014 desenvolvida en virtude do plan estratéxico do téxtil, Visión 2020, e cofinanciada polo PO FEDER Galicia 2007-2013. As axudas alcanzaron 28 empresas do sector, algunha delas en dificultades, e a subvención a fondo perdido dedícase á difusión, promoción e accesos ao mercado.

Un cuarto programa é o dirixido a asociacións empresariais, consellos reguladores, clústers, centros tecnolóxicos e centros de apoio á innovación tecnolóxica en Galicia, aos que se subvencionan a fondo perdido os proxectos promovidos para favorecer a internacionalización da empresa galega non exportadora ou con escasa presenza no estranxeiro ou tamén a empresa internacionalizada. Aprobáronse 20 solicitudes, en 2014, correspondentes a este programa.

Finalmente, na actuación do IGAPE no ámbito da internacionalización en 2014 tamén concedeu dúas bolsas de promoción exterior que completan as 18 de 2013.

Ademais destas liñas de axuda, non se ten que esquecer a colaboración do IGAPE coa Confederación de Empresarios de Galicia nas oito oficinas que a rede PEXGA conta en Brasil (Recife e Río de Janeiro), China (Shangái), Colombia (Bogotá), Estados Unidos (Miami), Marrocos (Casablanca), México (México D. F.), Reino Unido (Londres) e Rusia (Moscova), plataformas nas que se ofrecen ás empresas galegas «servizos de apoio, asesoramento e colaboración para introducirse no seu respectivo mercado ou reforzar a súa presenza actual»; a estas plataformas engádese o Servizo de Licitacións Internacionais (SALT).

Tamén é de interese o plan FOEXGA (plan de fomento á exportación galega), creado en 1992, no que participan as cámaras de comercio galegas e o IGAPE en virtude dun

convenio de colaboración e no que se contemplaban para 2014 avances en máis de 50 mercados exteriores, e estando previsto realizar, xa en 2015, 44 misións comerciais directas, tres misións inversas e nove participacións en feiras internacionais.

Ademais das actuacións nos programas de mellora competitiva e de internacionalización, o IGAPE segue xestionando e publica as ordes de bases e convocatoria do programa Innoempresa en Galicia, actuación incluída en 2006 no PN de reformas e no plan de fomento empresarial do Goberno español. Este plan estaba vixente no período de programación 2007-2013 e recibe cofinanciamento do FEDER. En 2014 mantívose a resolución do Consello de Dirección do IGAPE de convocatoria para 2013, grazas a unha redistribución dos créditos. Tras o parón de 2012 os resultados de 2013 e 2014 son similares. Nese último ano apoiáronse 191 solicitudes, que xeraron un investimento de case 7,96 millóns de euros, cunha subvención do IGAPE de 3,9 millóns. Neste programa tamén colabora a Axencia Galega de Innovación. Incentívase a fondo perdido a realización de proxectos nos ámbitos tecnolóxicos (55 proxectos), organizativos e de xestión empresarial (134 proxectos) e innovación en colaboración na cadea de valor (2 proxectos). Foi esta, sen dúbida, unha actuación de interese no ámbito da innovación da peme galega.

Cadro núm. 23

Resumo do resto de axudas con subvención aprobadas polo IGAPE. Ano 2014

Programa	Número de expedientes	Importe subvencionable (euros)	Subvención (euros)
Mellora competitiva/productividade	193	10.465.833	5.242.700
Innoempresa	191	7.956.574	3.938.415
Emprendedores	72	7.547.841	2.225.045
Internacionalización	152	7.006.331	4.312.751
Outras axudas	1	0	9.960
Total	609	32.976.578	15.728.871

Fonte: IGAPE.

Outra das actuacións do IGAPE figura no resumo do cadro 23 baixo a denominación Emprendedores. Observamos que se aprobaron neste punto un total de 72 expedientes. Este espectro de axudas de subvención a fondo perdido, cobre, fronte ao programa de grandes investimentos antes comentado, os proxectos de menor contía (entre 35.000 e 500.000 de euros) destinados á creación de pemes ou investimentos en pemes novas promovidas por novos emprendedores. A antigüidade empresarial ten que ser inferior a 42 meses. A subvención total concedida polo IGAPE, 2,2 millóns de euros, é, aproximadamente, o 40% da concedida aos grandes investimentos.

Finalmente, neste percorrido polos programas executados polo IGAPE en 2014 tan só queda por citar unha pequena axuda de 9960 euros (cadro 23) que conta coa

cofinanciación do programa FSE Galicia 2007-2013 ao financiamento dunha bolsa de formación para a realización de proxectos de mellora das pemes. En 2014 non houbo convocatoria, mentres que en 2013 se convocaron un máximo de 135 e en 2015, pola contía anteriormente citada, 100 bolsas.

As actuacións das consellerías sectoriais e da Axencia Galega de Innovación

Se ben o IGAPE é «o instrumento básico de actuación da Xunta de Galicia para impulsar o desenvolvemento competitivo do sistema produtivo galego», do mesmo modo que o CDTI canaliza a política tecnolóxica da Administración central, a Axencia Galega de Innovación, creada en 2012, ten como principal finalidade o fomento e vertebración das políticas de innovación da Administración pública galega. Esta tarefa faina independentemente ou en colaboración con outras institucións, como o IGAPE ou XesGalicia. Ademais, a Consellería do Medio Rural e do Mar, no ámbito das súas competencias, desenvolve e xestiona os programas do complexo agro-mar-industria galego.

Así, a través da Axencia Galega de Innovación desenvólvese a política de innovación e tecnoloxía que se sustenta en actuacións que, aínda que propias, seguen a liña trazada polos documentos emanados das políticas da Unión Europea. Neste senso, no informe de 2013 faciamos referencia a que nos atopabamos neste eido cunha política en cascada na que interviñan as diferentes administracións. É así xa que para o período 2014-2020 se inauguraba un novo programa marco de investigación e innovación da Unión Europea, denominado Horizonte 2020, co que se reforza a Estratexia Europa 2020. Tamén o desenvolvemento do obxectivo temático de potenciar a investigación, o desenvolvemento tecnolóxico e a innovación, do recentemente aprobado PO FEDER Galicia, 2014-2020 está en liña coa «análise dos retos e das prioridades identificadas na Estratexia de especialización intelixente (RIS3)», á que se facía referencia na primeira parte deste epígrafe, cando se expoñían as liñas básicas do RIS3 Galicia, que foi presentado en marzo de 2014.

Agora ben, os documentos antes citados deseñan as liñas fundamentais que seguirá a política de innovación e tecnoloxía nos vindeiros anos. En 2014 e 2015 mantense vixente o plan galego de investigación, innovación e crecemento I2C 2011-2015 e, de feito, na actualidade estanse a publicar as últimas convocatorias. As actuacións efectuadas continúan coas liñas seguidas na planificación do período 2007-2013, non en van rematado 2014, o grao de execución do eixe 1 do PO FEDER Galicia 2007-2013 denominado desenvolvemento da economía do coñecemento (I+D+i, sociedade da información e TIC) era do 67,5%. Por iso, e como ocorría co CDTI, a incidencia deste organismo na economía galega se leva a cabo, en 2014, cos mesmos instrumentos que en 2013 e cos recursos sinalados nos orzamentos da Xunta de Galicia. Todo o esforzo non parece suficiente para incrementar a porcentaxe de gasto en I+D+i sobre o PIB galego que, en 2013 (último ano con información dispoñible), se situou nun 0,86%, moi lonxe do gasto de comunidades como o País Vasco (2,09%) ou Navarra (1,79%)

Cadro núm. 24

Resumo das axudas concedidas para innovación empresarial. Ano 2014

A) Distribución territorial das axudas concedidas ás empresas para fomentar a cooperación público-privada a través de proxectos de I+D (Programa Conecta) (miles de euros)						
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Fóra de Galicia	Total
Núm. de entidades beneficiarias	59	39	11	67	4	180
%	32,8	21,7	6,1	37,2	2,2	100,0
Investimento subvencionable	10.892,4	5.833,4	1.592,9	11.183,4	829,3	30.331,4
%	35,9	19,2	5,3	36,9	2,7	100,0
Subvención total concedida	6.843,0	3.610,2	1.028,9	7.427,6	497,6	19.407,3
%	35,3	18,6	5,3	38,3	2,6	100,0
Subvención 2014	3.929,0	2.223,8	492,6	4.313,1	287,0	11.245,5
Subvención 2015	2.914,0	1.386,4	536,4	3.114,5	210,6	8.161,8

B) Distribución territorial das axudas para investimentos innovadores para o crecemento empresarial (miles de euros)					
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Total
Núm. de entidades beneficiarias	15	6	5	19	45
%	33,3	13,3	11,1	42,2	100,0
Investimento subvencionable	2.147,3	860,4	1.102,1	3.484,7	7.594,4
%	28,3	11,3	14,5	45,9	100,0
Subvención total concedida	818,2	415,1	420,3	1.442,7	3.096,3
%	26,4	13,4	13,6	46,6	100,0

C) Axudas para o apoio ás unidades de investigación dos centros tecnolóxicos consolidados en Galicia (euros)	
Entidade solicitante	Importe da axuda
Asociación Nacional de Fabricantes de Conservas de Pescados e Mariscos-Centro Técnico Nacional de Conservación de Productos da Pesca (Anfaco-Cecopesca)	318.759,73
Fundación Centro Tecnolóxico de Telecomunicacións de Galicia (Gradient)	382.178,88
Fundación Instituto Tecnolóxico de Galicia	216.413,01
Fundación para a Promoción da Innovación, Investigación e Desenvolvemento Tecnolóxico na Industria de Automoción de Galicia (CTAG)	503.482,51
Asociación de Investigación Metalúrgica del Noroeste - Centro Tecnolóxico Aimen	451.165,87
Total	1.872.000,00

D) Axudas para o apoio ás unidades de investigación dos centros tecnolóxicos non consolidados en Galicia (euros)	
Entidade solicitante	Importe da axuda
Fundación Centro Tecnolóxico de la Carne	79.590
Centro Tecnolóxico del Mar	147.621
Centro Tecnolóxico Gallego de Acuicultura	91.762
Total	318.973

e, tamén, sensiblemente inferior á media do conxunto de España (1,24%). Esta porcentaxe descendeu en Galicia con respecto a 2012 e non parece plausible que se alcance o obxectivo discutido na tramitación da Lei de fomento da investigación e innovación de Galicia do 1,2% para 2016, nin que tampouco se produza a converxencia coas rexións europeas.

A continuación centrarémonos no conxunto de axudas concedidas pola Axencia Galega de Innovación ás empresas galegas en 2014 máis que nos seus programas de recursos humanos. No cadro 24, similar e comparable co cadro 42 do informe de 2013, preséntase un resumo destas actuacións. A actuación de maior custo é o programa Conecta Peme, cofinanciado polo PO FEDER Galicia 2007-2013 e tamén polo fondo de compensación interterritorial (FCI). Son subvencionables proxectos de investigación industrial e desenvolvemento experimental realizados por agrupacións, como mínimo de tres empresas independentes (seis como máximo) e con domicilio social ou centro de traballo nesta comunidade autónoma. No proxecto ten que participar un organismo de investigación de forma significativa (unha participación mínima do 15% do total do orzamento e máxima do 25%). O orzamento financiable mínimo é de 600.000 euros. Este programa dotouse inicialmente con 8 millóns de euros e, posteriormente, produciuse unha ampliación dese crédito.

O resultado final, recollido no cadro 24, indica que se financiaron un total de 43 proxectos nos que se agruparon un total de 180 empresas, unha media de 4,2 empresas por proxecto. É posible, e de feito así foi, que unha empresa participe en máis dun proxecto. A subvención total concedida, que servirá para facer os investimentos nas anualidades 2014 e 2015, anos aínda con vixencia do PO FEDER Galicia 2007-2013, foi de 19,4 millóns de euros (30,3 millóns de investimento) subvención, que como se observa, é similar á concedida polo CDTI ás empresas galegas nese mesmo ano, 19,7 millóns de euros. Os proxectos teñen unha tipoloxía moi variada e, como cabería supoñer, desenvólvense na súa meirande parte nas provincias da Coruña e Pontevedra, aínda que tamén é significativo o esforzo que se fai desde a provincia de Lugo. O proxecto co maior investimento foi realizado por catro empresas de enxeñería da área metropolitana de Vigo titulado *Investigación, desenvolvemento e fabricación dun novo concepto de brazo manipulador antropomórfico mediante tecnoloxías*. No segundo, titulado *Desenvolvemento de tecnoloxías para co-digestión anaerobia de residuos*, participa a Universidade de Santiago de Compostela.

Un segundo programa, tamén vixente en exercicios anteriores, denomínase Investimentos innovadores para o crecemento empresarial. Dotouse cun crédito final de 3.096.250 euros que se utilizou na súa totalidade. Con esta actuación subvencionáronse proxectos que permitan «apoiar o desenvolvemento de actuacións que incidan na mellora da capacidade competitiva das empresas, e que incrementen a súa capacidade tecnolóxica e innovadora». Inclúense tanto investimentos innovadores (cun orzamento entre 50.000 e 300.000 euros), como dotacións específicas de unidades de I+D (mínimo 30.000 euros) ou transferencia de tecnoloxía (sen orzamento mínimo). Permítese o financiamento de maquinaria, que supoña unha mellora tecnolóxica, polo que, no fondo, este instrumento volve ser unha subvención a fondo perdido ao

investimento empresarial das empresas. Os resultados reflicten un apoio en 2014 a 45 empresas concentradas na súa meirande parte nas provincias da Coruña e Pontevedra.

Tamén, como en 2014, puxéronse en práctica dúas actuacións, unha de apoio aos centros tecnolóxicos consolidados (Anfaco, Gradient, ITG, CTAG e Aimen) no que destacan as axudas á automoción e metalúrxica e, unha segunda, a tres centros non consolidados todos eles relacionados co sector de alimentación (carne, acuicultura e mar).

Finalmente, tense que lembrar que esta Axencia Galega de Innovación colabora con XesGalicia no desenvolvemento do fondo tecnolóxico I2C e co CDTI no programa FEDER-Innterconecta ao que a Xunta achega fondos e do que, tras a convocatoria de 2013, se abriu unha nova en 2015.

En canto os apoios ao sector industrial por parte da Consellería do Medio Rural e do Mar, en 2014 mantivéronse co cofinanciamento do fondo europeo agrícola de desenvolvemento rural (FEADER) as axudas para os investimentos en transformación e comercialización de produtos agrarios e forestais. Este apoio beneficia as microempresas e pemes galegas cunha subvención de 19,77 millóns de euros repartidos en dúas anualidades: 6,95 millóns en 2014 e 12,82 millóns en 2015. No cadro 25 figura a distribución desta axuda por sectores e provincias. No total, destaca o reparto relativamente equilibrado entre as catro provincias, se ben na da Coruña prima o apoio á industria de alimentación animal, debido, sobre todo, ao financiamento con 2,03 millóns de euros á empresa Produtos y Mixturas para Alimentación Animal, S. L.; en Lugo sobresaen os investimentos nas empresas leiteiras e nas queixerías. En Ourense sobresaen os apoios aos sectores hortofrutícolas (patacas) e vitivinícola, mentres que en Pontevedra as adegas absorberon a metade da subvención total dirixida cara a esa provincia.

As actuacións efectuadas en 2014 seguen o previsto na programación de 2007-2013. Como ocorría cos fondos estruturais, tamén leva bastante retraso a posta en práctica da nova programación 2014-2020. A novidade do fondo europeo agrícola de desenvolvemento rural (FEADER), cuxo novo regulamento foi aprobado en decembro de 2013, é que lles permite aos estados que presenten un programa nacional e programas rexionais sempre garantindo a coherencia entre ambas as programacións. No reparto de fondos decidido na conferencia sectorial de xaneiro de 2014 acordouse que ningunha comunidade autónoma recibise unha cantidade inferior ao 90% do percibido no período 2007-2013. Galicia, sobre un total dos 8053 millóns de euros que lle corresponden a España, recibirá 889,8 millóns para o seu PDR (238 millóns é o que percibirá o PDR español). En maio de 2015 a maioría dos PDR rexionais estaban aínda en fase de negociación coa Comisión, aprobándose soamente os de Aragón, País Vasco e A Rioxa.

No ámbito do mar, e desde a perspectiva do sector industrial, esta consellería tamén dispón dun programa similar ao anteriormente comentado no que se apoian os investimentos en transformación e comercialización dos produtos procedentes da pesca, o marisqueo e a acuicultura, actuación que se desenvolve co fondo europeo de pesca (FED) 2007-2013, xa que o período de elixibilidade alcanza hasta finais de decembro de 2015. O importe orzamentario é de 47 millóns de euros (32 millóns máis que en

Cadro núm. 25

Axudas a investimentos en transformación e comercialización de produtos agrarios e forestais
(miles de euros) (Orde do 19 de decembro de 2013). Concesións ano 2014

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Total
Cárnicas					
Núm. de empresas	2	13	5	12	32
%	6,0	41,0	16,0	38,0	100,0
Investimento subvencionable	287,4	1.828,0	1.629,8	2.845,2	6.590,3
%	4,0	28,0	25,0	43,0	100,0
Subvención	129,3	900,4	814,9	1.271,1	3.115,6
%	4,0	29,0	26,0	41,0	100,0
Lácteos					
Núm. de empresas	9	10	0	1	20
%	45,0	50,0	0,0	5,0	100,0
Investimento subvencionable	869,4	3.733,9	0,0	295,3	4.898,6
%	18,0	76,0	0,0	6,0	100,0
Subvención	379,2	1.249,2	0,0	147,7	1.776,1
%	21,0	70,0	0,0	8,0	100,0
Vitivinícola					
Núm. de empresas	4	18	36	59	117
%	3,0	15,0	31,0	50,0	100,0
Investimento subvencionable	837,9	685,7	2.587,8	5.289,4	9.400,8
%	9,0	7,0	28,0	56,0	100,0
Subvención	215,2	279,2	1.113,2	2.211,9	3.819,4
%	6,0	7,0	29,0	58,0	100,0
Hortofrutícola					
Núm. de empresas	7	6	11	6	30
%	23,0	20,0	37,0	20,0	100,0
Investimento subvencionable	1.465,9	541,8	3.264,6	1.236,3	6.508,5
%	23,0	8,0	50,0	19,0	100,0
Subvención	643,3	270,9	1.632,3	561,6	3.108,1
%	21,0	9,0	53,0	18,0	100,0
Panadería					
Núm. de empresas	2	6	1	1	10
%	20,0	60,0	10,0	10,0	100,0
Investimento subvencionable	276,8	565,2	108,1	375,4	1.325,5
%	21,0	43,0	8,0	28,0	100,0
Subvención	110,7	282,6	54,0	150,2	597,5
%	19,0	47,0	9,0	25,0	100,0

[Continúa] ▶

Cadro núm. 25 (continuación)

Axudas a investimentos en transformación e comercialización de produtos agrarios e forestais
(miles de euros) (Orde do 19 de decembro de 2013). Concesións ano 2014

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Total
Alimentación animal					
Núm. de empresas	10	4	1	3	18
%	56,0	22,0	6,0	17,0	100,0
Investimento subvencionable	5.562,1	2.083,2	236,4	415,0	8.296,7
%	67,0	25,0	3,0	5,0	100,0
Subvención	2.502,7	1.041,6	118,2	195,2	3.857,7
%	65,0	27,0	3,0	5,0	100,0
Forestal					
Núm. de empresas	3	7	4	1	15
%	20,0	47,0	27,0	7,0	100,0
Investimento subvencionable	367,4	1.074,9	572,0	96,0	2.110,3
%	17,0	51,0	27,0	5,0	100,0
Subvención	183,7	537,5	286,0	48,0	1.055,2
%	17,0	51,0	27,0	5,0	100,0
Outras					
Núm. de empresas	2	4	1	1	8
%	25,0	50,0	13,0	13,0	100,0
Investimento subvencionable	112,9	249,2	2.309,2	76,8	2.748,0
%	4,0	9,0	84,0	3,0	100,0
Subvención	50,8	124,6	1.154,6	34,5	1.364,5
%	4,0	9,0	85,0	3,0	100,0
Totais					
Núm. de empresas	39	68	59	84	250
%	16,0	27,0	24,0	34,0	100,0
Investimento subvencionable	9.779,8	10.761,7	10.707,8	10.629,3	41.878,7
%	23,0	26,0	26,0	25,0	100,0
Subvención	4.214,9	4.685,9	5.173,2	4.620,2	18.694,1
%	23,0	25,0	28,0	25,0	100,0

Fonte: Dirección Xeral de Desenvolvemento Rural, Consellería do Medio Rural e do Mar.

2013), dos que 41,5 millóns corresponden a gastos de 2014, e os 5,5 millóns restantes, aos que poden realizarse en 2015. O financiamento do FEP é do 75%. Os principais beneficiarios son «establecementos de transformación e/ou comercialización grosista de produtos da pesca, o marisqueo e a acuicultura xa existentes na Comunidade Autónoma de Galicia, e aquelas que establezan nela novos centros deste tipo».

En canto á execución en Galicia do FEP, 2007-2013, no cadro 26 apréciase que era dun 62,1% a 31 de decembro de 2014. O eixe no que se inclúe o apoio ás industrias transformadoras alcanzou un 59%, porcentaxe que supón que quedarían un total de 153,6 millóns de euros por executar nos exercicios 2014 e 2015.

Ante o novo período de programación 2014-2020, a expectativa é que Galicia reciba do agora denominado fondo europeo marítimo e da pesca (FEMP), un total de 371.016.842 euros. Se se engade a contribución da Administración española e a privada, a cifra ascendería a 681.787.952 euros. A achega do fondo a Galicia é o 50,9% do total, sendo esta porcentaxe superior en 5,56 puntos á do período 2007-2013.

Cadro núm. 26

Grao de execución do fondo europeo de pesca, en Galicia, 2007-2013, a 31 de decembro de 2014 (en euros)

Eixes	Obxectivo temático	Gasto público programado	Gastos declarados	%
1	Medidas de adaptación da frota pesqueira comunitaria	185.080.184	130.141.334	70,3
2	Acuicultura, pesca interior, transformación e comercialización de produtos da pesca e da acuicultura	374.759.469	221.097.018	59,0
3	Medidas de interese público	171.160.744	108.628.831	63,5
4	Desenvolvemento sostible das zonas de pesca	32.533.332	14.416.354	44,3
5	Asistencia técnica	8.347.579	4.947.946	59,3
Total		771.881.308	479.231.483	62,1

Os datos refírense exclusivamente á contribución do fondo europeo de pesca, da Administración central do Estado e da comunidade autónoma.

Fonte: Dirección Xeral de Proxectos e Fondos Europeos, Consellería de Facenda, Xunta de Galicia.

V. Sector exterior

- Nun contexto de estancamento do comercio mundial, en 2014, a actividade comercial galega co exterior reflicte, en termos monetarios, unha caída dun 5% no valor do exportado e dun 1% no importado.
- Persistiu o superávit na balanza comercial galega. O seu valor foi de 3.331,8 millóns de euros, 786,9 millóns menos que o rexistrado en 2013, se ben o segundo máis elevado dos rexistrados ata agora en Galicia.
- O grao de apertura da economía galega tivo un valor máis alto que nos anos previos á crise. O peso das exportacións no PIB foi o 32,6%. Coas políticas da Administración autonómica preténdese que esta porcentaxe chegue alcanzar o 40% en 2020.
- O descenso das exportacións galegas explícase pola desaceleración experimentada na maioría dos principais grupos, en especial, material de transporte e produtos de alimentación. Pola contra, materiais téxtiles e confección mostrou un notable dinamismo.
- A caída nas importacións galegas en 2014 debeuse, sobre todo, ao comportamento de minerais e combustibles minerais que experimentou un descenso do 20,7%, debido tanto a unha caída no volume importado (-10,8%) como a evolución dos prezos.
- Con respecto a 2007, en 2014 constatouse unha caída no nivel tecnolóxico dos bens exportados. Os grupos de tecnoloxía alta e media-alta pasaron de absorber o 51% do valor total ao 39,9%.
- Persiste a elevada concentración das exportacións e importacións nos mesmos grupos de produto. Automoción, confección, combustibles e pesca absorberon en 2014 o 58% das exportacións totais e o 62,1% das importacións. O comercio intraindustrial incrementouse nos últimos anos.
- Francia e Portugal manteñen a súa hexemonía tanto no destino das exportacións como na procedencia das importacións.
- Galicia, en 2014, rexistrou un investimento estranxeiro directo (IED) recibido de tan só 51,85 millóns de euros. O seu principal destino foi a industria manufacturera (químicas e madeira) e o sector inmobiliario. O IED emitido foi de 380,60 millóns e dirixiuse, sobre todo, cara ás actividades inmobiliarias.

Comercio exterior

Nun contexto de estancamento tanto do comercio mundial como do español (en especial nas súas exportacións), os resultados provisionais da actividade comercial galega co exterior reflicten, en termos monetarios, unha caída do 5% no valor do exportado en 2014 e do 1% no importado. Estes resultados negativos en exportacións alcanzáronse tras unha evolución peculiar de varias das partidas arancelarias claves no comercio externo galego, accións puntuais que reduciron a contía total do exportado con respecto a 2013, exercicio no que o incremento fora do 12,6%.

Desde 2012 o comercio mundial está crescendo, en volume, a un ritmo en torno ao 2-3% anual, porcentaxes relativamente similares á evolución do PIB mundial. Estes resultados alteran a evolución tradicional dun comercio que adoitaba crecer ao dobre do que o facía a economía. Todo apunta a que este contorno de relativa estabilidade no comercio vai cambiar en 2015 e 2016, exercicios nos que a Organización Mundial do Comercio (OMC) prevé un incremento en torno ao 3,3% e 4% respectivamente, porcentaxes, no entanto, inferiores ás que se viñan logrando na primeira década deste século.

Múltiples son os motivos que se adoitan argumentar para explicar a desaceleración observada no comercio mundial. Parece evidente que a evolución de determinadas variables macroeconómicas condicionou negativamente a expansión do comercio. Ademais de que un menor crecemento do PIB frea tanto as exportacións como as importacións, as variacións dos tipos de cambio, en especial, a apreciación do dólar, están modificando (e reducindo) os fluxos comerciais, no que tamén inciden negativamente as políticas monetarias que articularon os principais protagonistas deste comercio, en especial Estados Unidos e a Unión Europea. Tamén se ha de considerar o brusco descenso observado nos prezos de bens básicos (non só nos produtos petrolíferos) xunto á debilidade crecente dos fluxos comerciais nas áreas mundiais exportadoras de recursos naturais. A OMC á hora de intentar explicar esta fase de estancamento tamén considera de vital importancia as tensións xeopolíticas que se produciron nestes últimos exercicios. Cita a situación de Ucraína, o agravamento dos conflitos en Oriente Medio e os problemas sanitarios de África occidental.

As variacións en volume do comercio mundial nos últimos exercicios por grandes territorios e as previsións da OMC para 2015 e 2016 recóllense no cadro 1. Varias son as cuestións de relevancia e que afectan á potencialidade da economía galega para lograr unha maior diversificación do seu comercio internacional. En primeiro lugar,

Cadro núm. 1**Evolución do comercio mundial de mercancías en volume. Taxas de variación interanual (en %)**

	2011	2012	2013	2014	2015*	2016*
Comercio mundial	5,4	2,2	2,4	2,8	3,3	4,0
Exportacións						
Economías desenvolvidas	5,2	1,1	1,6	2,2	3,2	4,4
Economías en desenvolvemento e emerxentes	5,8	3,7	3,9	3,3	3,6	4,1
América do Norte	6,6	4,5	2,8	4,3	4,5	4,9
América do Sur e Central	6,6	0,8	1,5	-2,5	0,2	1,6
Europa	5,6	0,8	1,6	1,9	3,0	3,7
Asia	6,4	2,7	5,0	4,9	5,0	5,4
Outros territorios	2,0	4,0	0,7	0,1	-0,6	0,3
Importacións						
Economías desenvolvidas	3,4	-0,1	-0,2	3,2	3,2	3,5
Economías en desenvolvemento e emerxentes	7,8	4,9	5,3	2,0	3,7	5,0
América do Norte	4,4	3,2	1,1	4,4	4,9	5,1
América do Sur e Central	12,6	2,3	3,2	-3,0	-0,5	3,1
Europa	3,2	-1,8	-0,3	2,8	2,7	3,1
Asia	6,5	3,6	4,8	3,6	5,1	5,1
Outros territorios	7,9	9,9	3,9	0,0	-2,4	1,0

* Previsión.

Fonte: Secretaría da OMC.

cabe subliñar a débil aceleración que se observa no comercio efectuado polas economías desenvolvidas o que contrasta coa sensible desaceleración que experimentaron os fluxos comerciais das economías en desenvolvemento e emerxentes. Nestas últimas é particularmente negativa para Galicia a evolución seguida por América do Sur e Central, único gran territorio no que se observa unha taxa de variación negativa tanto en exportacións como en importacións, debido non só á menor actividade rexistrada nestas economías, senón tamén a unha caída na comercialización dos recursos naturais. As expectativas para os próximos anos sobre o comercio nestes territorios non son optimistas. En sentido contrario, neste mesmo cadro, obsérvase como as maiores taxas de crecemento ocorren nas economías de América do Norte e de Asia (excluído Oriente Medio), territorios nos que as previsións apuntan que manterán estas taxas, relativamente elevadas, nos próximos anos. Os resultados de catro economías (Estados Unidos, China, Xapón e Corea do Sur) son determinantes nesta evolución, non exenta de incerteza.

Xa que a Unión Europea é o territorio no que se concentra o comercio externo galego, a evolución do comercio intracomunitario é de interese para determinar o clima no que se desenvolve a actividade exterior da nosa comunidade. Lembremos que en

2014, 2 de cada 3 euros exportados desde Galicia se dirixían á zona euro e case tres de cada catro ao conxunto da Unión Europea. As perspectivas da OMC tanto sobre a evolución das importacións intracomunitarias como das extracomunitarias non son excesivamente optimistas. Aínda que constata unha certa recuperación no principio do ano, os resultados foron empeorando co transcurso dos meses polo que parece necesaria unha recuperación económica máis sólida para retornar a taxas de variación máis elevadas. Apuntamos que persisten problemas, como a situación de Grecia, aínda sen resolver. Debido ao peso dos países da UE no comercio global, as súas baixas taxas de crecemento lastran os resultados globais alcanzados en todo o mundo.

Este estancamento no comercio mundial reflicte unha evolución moi dispar nos diferentes tipos de bens comercializables. Como máis adiante comprobaremos, unha das características do comercio externo galego é a súa elevada concentración. Automoción, confección de pezas de vestir, produtos da pesca e combustibles minerais acaparaban en 2014 en torno ao 65% das exportacións totais. En termos monetarios apréciase unha aceleración no comercio mundial en 2013 (último ano con información dispoñible) de todos estes produtos, salvo as compras de bens petrolíferos. Foi moi elevado o incremento nas importacións de pezas de vestir, produtos nos que aumentou o valor das importacións no mundo nun 8,9%, e na UE nun 5,7%. En todo caso, tras un ano 2012 en que se contraeu a demanda mundial dos produtos nos que o comercio galego está especializado, en 2013 produciuse unha notable recuperación.

Cadro núm. 2

Evolución, en volume, do comercio de mercancías en Galicia e España

Taxas de variación interanual (en %)

		2012	2013	2014*
Galicia				
Total	Exportacións	-3,4	12,5	-9,0
	Importacións	8,7	-10,8	-2,3
Total sen combustibles e aceites minerais	Exportacións	-6,4	7,2	-4,3
	Importacións	2,3	-2,9	5,7
Combustibles e aceites minerais	Exportacións	18,1	43,1	-29,0
	Importacións	15,0	-17,8	-10,8
España				
Total	Exportacións	8,6	3,9	6,2
	Importacións	0,3	-3,7	6,7
Total sen combustibles e aceites minerais	Exportacións	6,2	3,5	6,2
	Importacións	-3,6	-0,1	8,0
Combustibles e aceites minerais	Exportacións	20,8	5,6	6,3
	Importacións	3,8	-6,7	5,6

* Datos provisionais.

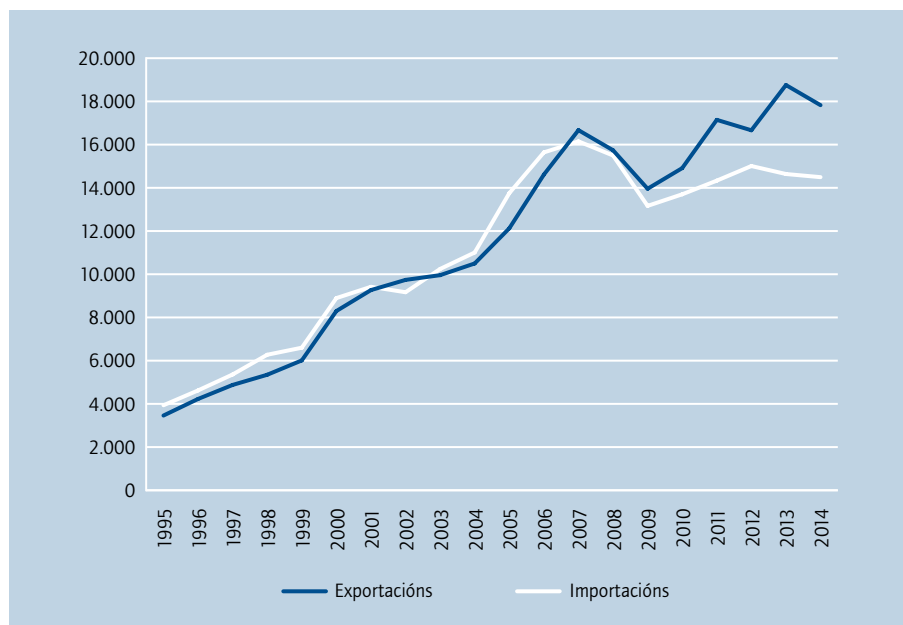
Fonte: DataComex, Ministerio de Economía e Competitividade.

Coa evolución do comercio mundial descrita, xa indicabamos anteriormente que en 2014 se producira, en Galicia, un descenso na contía das súas transaccións co estranxeiro, polo que a súa traxectoria foi distinta á seguida polo comercio a nivel global. Esta evolución tamén foi diferente á observada na UE e en España. Así, en consonancia co cadro 1, no cadro 2 compáranse, en volume, as variacións do comercio de Galicia e de España. As estatísticas, aínda provisionais, reflicten en 2014, unha caída dun 9% nas exportacións en Galicia e dun 2,3% nas importacións, o que contrasta cos incrementos do 6,2% e 6,7% respectivamente de España. Tendo en conta que en ambos os territorios aproximadamente a metade do peso do importado corresponde aos produtos petrolíferos, que tamén teñen un peso alto nas exportacións (sobre un 20% en España e un 15% en Galicia), nese cadro distínguese esa partida tan relevante. Así, obsérvase que a actividade realizada pola refinería de petróleo coruñesa explica unha parte dos resultados negativos galegos. O volume de combustible importado rexistrou unha caída próxima ao 11%, mentres que o exportado descendeu un 29%. Iso contrasta co crecemento, tanto no comprado como no vendido, no segmento de combustibles minerais no conxunto de España. Excluída esta partida, os resultados galegos en exportacións seguirían sendo negativos en 2014, pero non os de importacións.

A traxectoria seguida polo comercio externo galego nas últimas décadas invita a pensar que os resultados negativos de 2014 obedecen a un conxunto de factores conxunturais que se analizan a continuación. No gráfico 1 obsérvase, cunha

Gráfico 1

Evolución do comercio galego co estranxeiro (en millóns de euros)

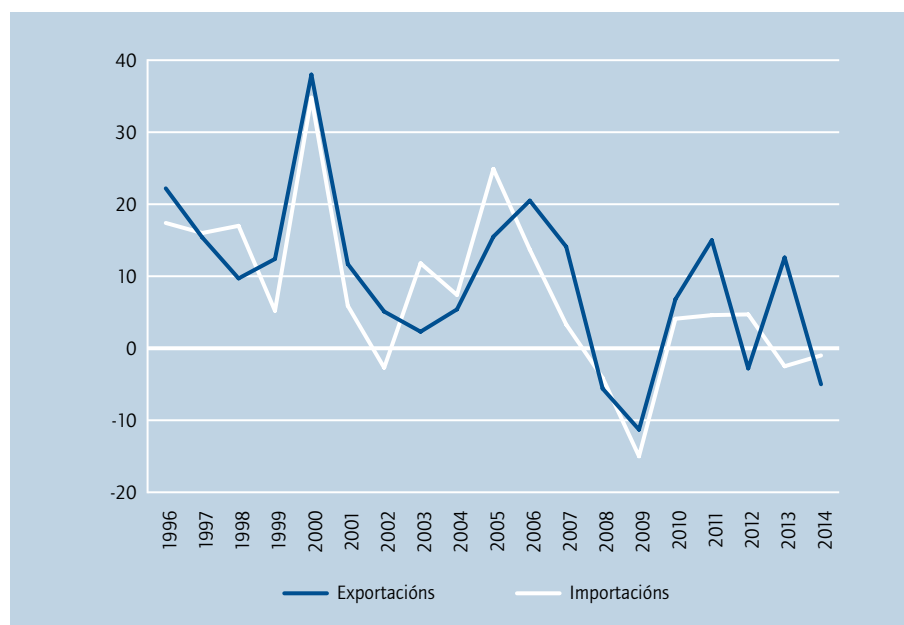

perspectiva de 20 anos, a progresiva expansión do valor das exportacións, tendencia crecente que, malia os dentes de serra observados nos anos de crises (gráfico 2), tamén persistiu nos últimos exercicios. Así, os resultados de 2013 marcaron un récord histórico no valor das exportacións efectuadas por Galicia e, a pesar do retroceso do 5%, os 17.825,3 millóns de euros contabilizados en 2014 son o segundo valor máis alto desde a existencia das estatísticas. Iso suxire que a demanda proveniente do estranxeiro contribuíu a que a crise económica, xa de seu moi dura, non o fose aínda máis. Doutra banda, a desaceleración na produción e no consumo interno durante a crise minguou a demanda galega de importacións. Tras o brusco retroceso de 2009, unha caída dun 15%, o valor do importado mantívose relativamente estable nos tres anos seguintes, para de novo volver a taxas negativas en 2013 e 2014. A contía do importado en 2014 era aínda inferior aos valores alcanzados nos anos previos á crise.

En suma, a expansión das exportacións e o estancamento nas importacións propiciou que desde 2007 a balanza comercial galega presentase un superávit que tamén se mantivo en 2014, malia a maior caída no valor monetario das exportacións fronte ao das importacións. Este superávit cuantifícase, con cifras provisionais, en 3.331,8 millóns de euros, 786,9 millóns menos que o rexistrado en 2013, pero, en todo caso, o segundo máis elevado dos rexistrados ata agora en Galicia. Este superávit positivo propiciou que a taxa de cobertura (cociente entre exportacións e importacións, expresado en %) superase o valor de 100, aínda que, loxicamente, foi inferior á taxa de

Gráfico 2

Taxas de variación interanual (en %) do comercio galego co estranxeiro

2013. Doutra banda, o grao de apertura en 2014 da economía galega (suma de exportacións e importacións ponderadas polo valor do PIB) descendeu dúas centésimas con respecto a 2013, pero mantívose en valores algo máis altos que nos anos previos á crise. Tamén é significativamente máis elevada e cunha traxectoria crecente ata 2013, a porcentaxe de exportacións sobre o PIB, que en 2014 foi do 32,6% fronte ao 34,2% en 2013. O progresivo incremento deste indicador describe unha economía que aposta cada vez máis polos mercados internacionais fronte ao mercado español. É destacable o feito de que en 10 anos este indicador variase en case 10 puntos (pasou do 23,7% en 2004 ao 32,6% en 2014), o que confirma claramente a devandita tendencia. As perspectivas apuntan a que a demanda exterior debería ter un maior peso e de feito un dos obxectivos que se pretenden alcanzar coas políticas da Administración autonómica deseñadas para lograr unha maior internacionalización da economía galega é que o peso das exportacións sobre o PIB chegue a alcanzar o 40% en 2020.

Xunto aos valores galegos, no cadro 3 preséntanse os resultados destes mesmos indicadores en España. Na táboa aprécianse dúas realidades moi diferentes. Así, a un saldo positivo na balanza comercial galega contraponse un saldo negativo no conxunto de España, déficit que, aínda que se reduciu marcadamente con respecto a 2008, xa que de -94.159,9 millóns de euros nese ano pasouse a -24.471,9 millóns en 2014, continúa sendo elevado. En segundo lugar, a propia dimensión das dúas economías implica que na española teña un maior peso o mercado interno. As diferenzas nos indicadores do

Cadro núm. 3

Evolución do comercio externo galego e español (en millóns de euros)

	2004	2006	2008	2010	2012	2013	2014*
Galicia							
Exportacións	10.498,7	14.611,6	15.739,7	14.911,9	16.662,8	18.758,2	17.825,3
Importacións	11.006,4	15.639,4	15.496,2	13.699,7	15.008,9	14.639,5	14.493,5
Saldo comercial	-507,6	-1.027,8	243,5	1.212,2	1.653,9	4.118,7	3.331,8
Taxa de cobertura (%)	95,39	93,43	101,57	108,85	111,02	128,13	122,99
Grao de apertura	0,48	0,58	0,53	0,50	0,58	0,61	0,59
% exportacións no PIB	23,67	28,01	26,87	26,15	30,45	34,25	32,61
España							
Exportacións	146.924,7	208.410,7	189.227,9	186.780,1	226.114,6	235.814,1	240.034,9
Importacións	170.438,6	262.687,2	283.387,8	240.055,9	257.945,6	252.346,8	264.506,7
Saldo comercial	-23.513,9	-54.276,5	-94.159,9	-53.275,8	-31.831,0	-16.532,7	-24.471,9
Taxa de cobertura (%)	86,20	79,34	66,77	77,81	87,66	93,45	90,75
Grao de apertura	0,37	0,47	0,42	0,39	0,45	0,46	0,48
% exportacións no PIB	17,06	20,68	16,95	17,28	21,03	22,35	22,88

* Datos provisionais.

Fonte: DataComex, Ministerio de Economía e Competitividade e Contabilidade Rexional de España, Base 2010 e INE.

grao de apertura e da porcentaxe das exportacións no PIB, como se aprecia no cadro 3, son notables. Ademais, nesta comparación apréciase que o peso das exportacións galegas no total español foi do 7,4%, porcentaxe máis elevada que a de calquera outra variable macroeconómica. O peso das importacións, 5,5% é dous puntos inferior e o seu valor aproxímase á porcentaxe que representa o PIB galego no español, un 5,2%.

Mentres se estimaba que en 2014 o PIB galego descendera en termos monetarios un 0,2% (aumentou en termos reais un 0,4%), as exportacións totais ao estranxeiro facían nun 5%. O porqué desta caída no comercio externo explícase pola desaceleración experimentada na maioría dos principais grupos de bens exportadores galegos. O valor do exportado por material de transporte, principal grupo de bens, caeu un 5,9% (de exportar 5.367,9 millóns de euros en 2013 pasou a 5.051,4 millóns en 2014) debido a unha menor facturación tanto no sector naval como na automoción. Nesta última, os resultados están moi condicionados pola actividade e a distribución que se realiza desde a factoría viguesa de PSA Peugeot-Citroën. Nestes últimos anos abriuse unha dura pugna entre as factorías do grupo instaladas en diversos países e todo parece indicar que a empresa galega está, polo momento, ben situada no conxunto do grupo. As perspectivas coa fabricación a partir de 2017 da furgoneta k9 son optimistas aínda que terá que completarse con outros modelos. No entanto, en 2014 a menor demanda dos produtos fabricados en Vigo motivou unha menor produción de vehículos (de 407.164 unidades totais fabricadas en 2013 pasouse a 379.114 en 2014) e, consecuentemente, unha caída nas vendas exteriores. As estratexias loxísticas do grupo motivaron que aumentasen as exportacións cara a Francia, país que absorbía o 62% do capítulo arancelario vehículos automóbiles, e que descendesen sensiblemente as dirixidas desde Galicia cara a outros países como Turquía, Arxentina ou Alxeria. Doutra banda, tamén aumentaron as vendas a Portugal, Noruega, México e Marrocos.

Na estrutura exportadora galega é relevante, no sector de transporte, a venda de barcos. Pola natureza do produto trátase de transaccións puntuais e de certa envergadura, producíndose en 2014 un descenso no valor destas vendas. Noruega e México foron os principais perceptores de bens galegos nese exercicio, países aos que non se realizaron transaccións destes produtos en 2013, mentres que nese ano as exportacións de maior contía dirixíranse ao Reino Unido, Países Baixos e Angola.

Dous grupos nos que tamén descendeu o valor do exportado foron metais e as súas manufacturas e caldeiras, maquinaria e material eléctrico (cada un representaba en 2014 en torno ao 7% da exportación total galega). No primeiro produciuse unha caída do 9,4%. No *Informe 2013* xa se comentaba o protagonismo que adquirira Alxeria nese ano como demandante de barras de ferro e aceiro, con transaccións que parecen puntuais, xa que descendieron bruscamente en 2014, ano no que, coma noutros exercicios, volven destacar as vendas a Portugal e Francia, aínda que o seu incremento non compensou a sensible caída do mercado alxerino. O descenso no grupo caldeiras, maquinaria e material eléctrico foi aínda máis acusado, o 11,4%. Mantívose o comercio con Francia e Portugal, aumentaron as vendas cara aos Estados Unidos, Turquía e Italia, pero caeron as de Alemaña e non continuaron as que se efectuaron en 2013 a Irán e Grecia.

Se os combustibles minerais son, historicamente, produtos clave no comportamento das importacións galegas nos últimos exercicios tamén tiveron un peso relevante nas exportacións. Esta actividade, como sabemos, ten pouco impacto na economía galega, xa que se refire á distribución de petróleo que se realiza desde a refinería da Coruña. Aínda que se incrementou o valor dos envíos aos Estados Unidos e Portugal, países nos que se concentran a maior parte destas exportacións, e se iniciaron as vendas cara a outros territorios, o descenso en torno a un 10% debeuse á forte desaceleración dos envíos a Xibraltar, talvez motivada polo freo das súas actividades de *bunkering*, e ao Reino Unido. É evidente que as oscilacións conxunturais existentes nesta partida, dado o volume que adquiriu, afectan á traxectoria das exportacións galegas no seu conxunto.

Finalmente, en canto ás exportacións, outro sector cunha sensible caída nas súas vendas en 2014 foi o de produtos da alimentación, actividade que desde a perspectiva xeral da industria galega foi das que mellor resistiu os embates da crise. As actividades exportadoras concéntranse en tres capítulos arancelarios. As conservas de carne ou peixe, bebidas e residuos da industria alimentaria. Nos tres caeron as vendas en 2014. Conservas de peixe representan, en valor, ao redor das tres cuartas partes do total exportado por Galicia de produtos alimentarios. Neste exercicio rexistrouse un descenso dun 7,8% debido, entre outros factores, á caída do prezo da especie máis importante, o atún. A desaceleración afectou á totalidade dos seus mercados máis tradicionais, Italia, Francia, Portugal, Alemaña e Reino Unido, en especial, a este último. Desde o sector espérase unha melloría a partir de 2015. En canto ás vendas de bebidas, as exportacións concéntranse nos viños brancos, que sufriron un retroceso nos seus dous principais mercados: Estados Unidos e Reino Unido. Unha terceira gama de produtos cun certo peso na estrutura comercial externa son os residuos da industria alimentaria. En 2014 produciuse unha aceleración nos dous principais mercados, Francia e Portugal, pero a caída nos resultados globais debeuse ao afundimento nas vendas dirixidas a Grecia.

O comportamento negativo dos grupos de bens que acabamos de comentar compénsase, en parte, polo dinamismo exportador mostrado por outros grupos nos que sobresaen, pola súa dimensión, o de materiais téxtiles e confección, grupo que, conforme transcorren os anos, acrecenta o seu protagonismo na estrutura exportadora galega en liña co crecemento das transaccións realizadas desde Galicia polo grupo Inditex. Así, en 2014 xa case 1 de cada 4 euros no valor do exportado corresponde a esta actividade. Os produtos nos que se concentran as transaccións son as pezas de vestir, sexan ou non de punto, e os mercados están moi diversificados, aínda que se concentran sobre todo nos países da Unión Europea.

En canto ás importacións, os resultados provisionais de 2014 reflectían unha caída do 1%, sendo o comportamento do grupo de minerais e combustibles minerais o principal factor explicativo dun retroceso; á primeira vista, chama a atención nun contexto de leve recuperación da actividade. O valor do importado por este sector, minerais e combustibles minerais, descendeu fortemente, un 20,7% tanto por unha caída no volume (un 10,8%) como nos prezos. O impacto na estrutura importadora é forte xa

Cadro núm. 4

Estrutura do comercio exterior de Galicia por grupos arancelarios. Ano 2014*

Capítulos	Grupos	Produtos	Importacións			Exportacións			Taxa de cobertura (%)	Índice de vantaxe comparativa revelada
			Millóns de euros	%	TVI (%) 2014/2013	Millóns de euros	%	TVI (%) 2014/2013		
01/05	I	Animais, peixes e moluscos, leite e ovos	1.528,1	10,5	1,7	1.487,2	8,3	4,8	97,3	-1,4
06/14	II	Vexetais, froitos, café e sementes	337,0	2,3	14,2	177,9	1,0	25,0	52,8	-30,9
15	III	Graxas e aceites vexetais e animais	111,7	0,8	29,4	32,9	0,2	-2,6	29,4	-54,5
16/24	IV	Produtos de alimentación	498,1	3,4	-13,7	662,1	3,7	-9,7	132,9	14,1
25/27	V	Minerais e combustibles minerais	3.160,1	21,8	-20,7	1.049,6	5,9	-10,0	33,2	-50,1
28/38	VI	Produtos químicos	509,0	3,5	-31,1	621,4	3,5	7,0	122,1	9,9
39/40	VII	Plástico, caucho e as súas manufacturas	331,3	2,3	13,2	214,7	1,2	10,0	64,8	-21,3
41/43	VIII	Peles, coiros e as súas manufacturas	71,4	0,5	-4,3	199,5	1,1	-0,3	279,3	47,3
44/46	IX	Madeira e as súas manufacturas	140,6	1,0	-0,6	432,0	2,4	0,5	307,2	50,9
47/49	X	Pastas papeleiras, papel e edición	182,5	1,3	-13,1	309,9	1,7	-8,1	169,8	25,9
50/63	XI	Materias téxtiles e confección	1.896,3	13,1	-0,5	3.947,3	22,1	4,0	208,2	35,1
64/67	XII	Calzado, paraugas e sombreros	64,7	0,4	24,9	340,0	1,9	8,7	525,2	68,0
68/70	XIII	Produtos da pedra, cemento, cerámica e vidro	47,7	0,3	8,0	375,9	2,1	11,9	787,5	77,5
71	XIV	Xoiería	13,5	0,1	2,9	28,7	0,2	11,0	212,8	36,1
72/83	XV	Metais e as súas manufacturas, ferramentas	1.160,7	8,0	2,1	1.218,0	6,8	-9,4	104,9	2,4
84/85	XVI	Caldeiras, maquinaria e material eléctrico	894,1	6,2	-17,1	1.215,0	6,8	-11,4	135,9	15,2
86/89	XVII	Material de transporte	3.299,9	22,8	43,3	5.051,4	28,3	-5,9	153,1	21,0
90/92	XVIII	Instrumentos de precisión e relojaría	45,9	0,3	0,5	54,9	0,3	17,4	119,4	8,9
93	XIX	Armas	0,6	0,0	-80,2	0,2	0,0	-82,2	28,7	-55,4
94/96	XX	Mobiliario, artigos de recreo e varios	194,9	1,3	30,0	183,6	1,0	-5,9	94,2	-3,0
97	XXI	Obxectos de arte e non clasificados	0,4	0,0	-12,5	0,0	0,0	5,2	11,8	-78,8
98-99		Non clasificados	4,8	0,0	70,0	223,0	1,3	-69,2	4.599,4	95,7
Total			14.493,5	100,0	-1,0	17.825,3	100,0	-5,0	123,0	10,3

* Datos provisionais.

Fonte: DataComex, Ministerio de Economía e Competitividade.

que este sector liderou o *ranking* galego e, malia esta brusca desaceleración, en 2014 absorbía o 21,8% do valor das importacións totais. En 2013, México e Alxeria eran, con diferenza, os principais subministradores galegos. En 2014 rexistrouse o afundimento de Alxeria como provedor de combustibles minerais, nun contexto de novos descubrimentos de gas por parte de Repsol e unha caída dos prezos que afectou seriamente á economía deste país magrebí. Tamén se reduciu sensiblemente a provisión de petróleo mexicano que, en todo caso, segue liderando as compras galegas de cru, sendo o seu peso relativo aproximadamente a cuarta parte do valor total importado. Outro país con relevancia e no que a factura galega se reduciu á metade en 2014 é Rusia. En sentido contrario, cabe destacar o sensible aumento do valor do importado desde Reino Unido, país que se consolida como segundo subministrador galego tras México. En todo caso, estes movementos e cambios de clientes en pouco afectan á evolución do tecido produtivo galego e atenden máis ás estratexias de provisións de Repsol no mercado internacional. É obvio supoñer que en 2015 tras o aumento dos prezos que xa se observa nos primeiros meses deste ano, o valor do importado neste grupo de bens vaia aumentar.

A caída tanto en valor como en volume das importacións de cru en Galicia contrasta co espectacular incremento de material de transporte, grupo de bens cuxo comercio creceu un 43,3% (dun valor de 2.302,1 millóns de euros en 2013 pasou a 3.299,9 millóns en 2014), porcentaxe que volve situar esta actividade como líder importador en Galicia e cun dinamismo que permitiu compensar os resultados negativos de combustibles minerais. Esta brusca variación positiva débese, case exclusivamente, ás transaccións efectuadas polo sector da automoción, o que podería suxerir que con este pulo se xeraría un sensible incremento nunha produción concentrada no sur de Galicia. Xa comprobamos anteriormente como non foi así. De feito con estatísticas máis desagregadas compróbase que o segmento de compoñentes de automoción aumentou o valor das súas importacións nun 5%. De 1.813,4 millóns de euros en 2013 pasouse a 1.903,6 millóns en 2014. No segmento de vehículos terminados pasouse de 392,3 millóns a 1.153,7 millóns (un crecemento dun 194,1%). Son estas as transaccións que xustifican a variación total de 2014. En suma, as estatísticas confirman que o incremento importador do sector da automoción debeuse á compra de automóbiles provenientes de Francia e, en menor grao, de Eslovaquia. O que en boa medida responde a estratexia loxística do grupo PSA.

Dos outros grupos arancelarios cunha certa dimensión (têxtil-confección e manufacturas da fundición do ferro e o aceiro), cabe destacar, no primeiro, unha lixeira caída nas súas compras, o que contrasta co incremento das exportacións nunha actividade cun forte compoñente de comercio intraindustrial. No segundo, estabilizouse o comercio con Francia e Portugal nas manufacturas da fundición do ferro e o aceiro, se ben veu acompañado do descenso nas importacións dun 17,1% doutra partida de interese, caldeiras, maquinaria e material eléctrico.

A caída observada en 2014 tanto nas exportacións como nas importacións de mercancías ao estranxeiro contraponse cos resultados positivos que se reflicten nas contas económicas galegas elaboradas polo IGE nas que, en 2014, a exportación de

bens e servizos se incrementaron un 1,2% e as importacións un 1,7%. Aínda que a achega ao PIB do sector exterior non é positiva, obviamente os resultados negativos das transaccións de mercancías co estranxeiro se compensan coa prestación de servizos e coas transaccións dirixidas ás restantes comunidades autónomas españolas.

Unha cuestión de interese na caracterización do sector industrial galego é preguntarse sobre a súa base exportadora considerando o nivel de tecnoloxía que levan incorporados os bens que se intercambian. Unha vez comentada a estrutura sectorial do comercio e a súa evolución en 2014 con respecto ao exercicio precedente, a continuación indagamos sobre se os resultados alcanzados en 2014 modificaron a base exportadora existente no período previo ao comezo da crise. A clasificación proposta para a realización deste exercicio é a que elaborou o INE seguindo os criterios de EUROSTAT e adaptada á CNAE 2009. Ante o elevado grao de agregación desta clasificación, que se presenta no cadro 5, e, consecuentemente, ante a diversidade de bens que incorpora cada capítulo arancelario é probable que nas actividades deste cadro que se consideran de nivel tecnolóxico baixo ou medio-baixo, figuren grupos de produtos con niveis tecnolóxicos notables e, igualmente, nos outros segmentos figuren bens sen o elevado nivel tecnolóxico que lles supoñemos. En todo caso e segundo esta clasificación, a conclusión xeral que se extrae da observación do cadro 5 é que, en Galicia, durante este longo período de crise non xurdiron, para a súa comercialización co estranxeiro, grupos de bens cunha grande achega tecnolóxica nin tampouco variou significativamente a estrutura do seu comercio exterior. No cadro 5 apréciase como en 2014, con respecto a 2007, alcanzou, nas exportacións, un maior peso o grupo de bens caracterizados como de tecnoloxía baixa a costa dos de tecnoloxía media-alta. Iso debeuse á menor facturación no sector da automoción (tecnoloxía media-alta) que foi substituída polos crecementos dos capítulos de confección de pezas de vestir e da industria da alimentación (tecnoloxía baixa). Observamos que a perda de 10 puntos do segmento de tecnoloxía media alta coincide cunha suba case similar no conxunto de bens de tecnoloxía baixa.

O empeoramento do nivel tecnolóxico dos bens exportados ponse de manifesto no feito de que, mentres en 2007 os grupos de tecnoloxía alta e media-alta absorbían o 51% do valor total exportado, en 2014 a porcentaxe reduciuse ao 39,9%. Neste período a industria farmacéutica galega experimentou un declive non contrarrestado polo maior dinamismo na fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos. Como xa indicabamos, a actividade comercial da automoción en Galicia non se recuperou plenamente tras esta longa etapa de crise e malia as expectativas para futuros exercicios presentárense favorables, os resultados neste sector aínda distan dos alcanzados con anterioridade a 2008. Este retroceso explica o descenso no peso relativo dos bens de tecnoloxía media-alta exportados desde Galicia, xa que aínda que outros grupos de bens, como a fabricación de maquinaria e equipo ou a industria química, tiveron unha evolución máis positiva, o elevado peso relativo do sector da automoción minimiza estes avances. En canto ao grupo de bens de tipo medio-baixo observamos que, en conxunto manteñen en 2014 o mesmo peso que en 2007, debido a un peor comportamento do sector naval que oculta os avances noutro tipo de bens.

Cadro núm. 5

Evolución do comercio externo en Galicia por nivel tecnolóxico (en millóns de euros)

Nivel tecnolóxico	Denominación	Exportacións		Importacións	
		2007	2014*	2007	2014*
Alto	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	139,4	41,9	397,2	175,7
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	51,1	110,5	134,6	110,7
	303 Construción aeronáutica e espacial	1,0	2,7	3,0	46,0
	Total nivel tecnolóxico alto	191,6	155,1	534,7	332,4
	% sobre o total	1,2	0,9	4,1	2,9
Medio-Alto	20 Industria química	287,0	541,2	490,3	461,1
	254 Fabricación de armas e municións	0,7	0,1	0,5	0,6
	27 Fabricación de material e equipo eléctrico	685,7	574,4	470,2	279,3
	28 Fabricación de maquinaria e equipo	277,1	518,9	504,1	496,3
	29 Fabricación de vehículos de motor	6.635,3	4.908,4	3.602,4	3.285,6
	302 Fabricación de locomotoras e material ferroviario	0,1	0,3	0,6	0,0
	304 Fabricación de vehículos militares	0,0	0,0	0,0	0,0
	309 Fabricación doutro material de transporte	5,7	2,7	29,2	11,6
	325 Fabricación de instrumentos e suministros médicos e odontolóxicos	4,4	6,5	10,4	15,9
	Total nivel tecnolóxico medio-alto	7.895,9	6.552,4	5.107,7	4.550,5
	% sobre o total	49,8	39,0	38,9	40,3
Medio-Baixo	182 Reprodución de soportes gravados	0,0	0,0	0,0	0,0
	19 Coquerías e refino de petróleo	410,1	707,7	763,4	621,1
	22 Fabricación de produtos de caucho e plástico	130,5	189,3	185,6	199,0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	372,2	402,3	153,2	54,9
	24 Metalurxia; produtos de ferro, aceiro e ferroaleacións	628,4	928,4	1.410,3	785,0
	25 Fabricación de produtos metálicos excepto maquinaria e equipo	200,0	419,9	298,3	243,3
	301 Construción naval	949,3	187,6	40,6	4,7
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipo	0,0	0,0	0,0	0,0
	Total nivel tecnolóxico medio-baixo	2.690,5	2.835,3	2.851,5	1.907,9
	% sobre o total	17,0	16,9	21,7	16,9

[Continúa] ►

Cadro núm. 5 (continuación)

Evolución do comercio externo en Galicia por nivel tecnolóxico (en millóns de euros)

Nivel tecnolóxico	Denominación	Exportacións		Importacións	
		2007	2014*	2007	2014*
Baixo	10 Industria da alimentación	1.596,9	1.961,0	1.779,4	1.979,9
	11 Fabricación de bebidas	42,6	56,6	13,6	16,2
	12 Industria do tabaco	0,1	1,7	0,0	0,0
	13 Industria téxtil	291,5	429,3	418,4	487,0
	14 Confección de pezas de vestir	2.141,4	3.574,9	1.523,7	1.423,0
	15 Industria do coiro e do calzado	235,9	450,1	67,8	101,2
	16 Industria da madeira e do corcho	347,1	302,2	419,4	91,0
	17 Industria do papel	312,1	306,7	178,2	183,3
	181 Artes gráficas	0,8	0,5	0,1	0,1
	31 Fabricación de mobles	78,3	131,5	168,8	146,9
	32 Outras industrias manufactureiras	44,2	62,1	64,1	66,8
	Total nivel tecnolóxico baixo	5.090,9	7.276,4	4.633,5	4.495,3
	% sobre o total	32,1	43,3	35,3	39,8
Total	15.868,8	16.819,2	13.127,4	11.286,2	

* Datos provisionais.

Fonte: DataComex, Ministerio de Economía e Competitividade.

Finalmente, os incrementos rexistrados pola alimentación e a confección motivaron que o grupo de produtos de tecnoloxía baixa pasasen de representar o 32,1% en 2007 ao 43,3% en 2014. No cadro 5 obsérvase o peso elevado destes dous sectores no total, pero tamén se ha de destacar o retroceso do sector da madeira que se contrapón a unha maior capacidade exportadora da industria do moble en Galicia.

As variacións experimentadas de 2007 a 2014 polo valor do importado en Galicia nas catro categorías segundo o nivel tecnolóxico dos bens son menores ca as das exportacións. Neste caso, o valor monetario do total importado polos grupos seleccionados no cadro 5 foi menor en 2014 que en 2007 e o principal desprazamento produciuse desde a gama de produtos de tecnoloxía media-baixa aos de tecnoloxía baixa. As importacións de metalurxia e produtos de ferro reducíronse, en valor, á metade, o que propiciou que o peso relativo deste segmento pasase do 21,7% en 2007 ao 16,9% en 2014. Pola contra, na gama de produtos de tecnoloxía baixa produciuse unha expansión na importación de bens de alimentación que contrarrestou a caída do sector da madeira (de 419,4 millóns de euros pasou a 91 millóns) e unha menor importación de pezas de vestir. O peso relativo avanzou do 35,3% ao 39,8%. En canto aos produtos de nivel tecnolóxico medio-alto, o seu peso aumentou 1,4 puntos debido ás compras realizadas desde Galicia polo sector da automoción que, como xa se indicou, ademais de compoñentes, tamén se centrou na compra de vehículos terminados procedentes

de Francia. Ademais, tense que destacar neste segmento o menor valor do importado en maquinaria e material eléctrico. Finalmente, as caídas nas importacións de produtos farmacéuticos e, en menor grao, informáticos, frearon a adquisición destes bens de nivel tecnolóxico alto de tal modo que de representar o 4,1% pasouse ao 2,9%.

Dúas características estruturais do comercio externo galego que de modo habitual vimos comentando no informe son o seu carácter intraindustrial e a súa elevada concentración. Anteriormente, cunha simple visualización da estrutura exportadora-importadora observamos que un grupo reducido de sectores absorbe a maior parte do comercio e que aquelas actividades que eran significativas nas exportacións tamén o eran nas importacións. A utilización de números índices permítenos corroborar estas dúas características; para medir o grao de concentración utilizamos o índice de Hirschmann sen normalizar de tal modo que canto maior sexa o valor deste índice maior será o grao de concentración. Nas últimas décadas, as exportacións galegas están máis concentradas que as importacións. O elevado peso da automoción no total de exportacións nos primeiros anos deste século supuxo que o grao de concentración fose moi elevado. Desde entón, ben é certo que con altibaixos, ante o progresivo menor peso dos bens de material de transporte, a estrutura exportadora diversificouse e o valor deste índice foi descendendo sendo, desde 2012, inferior ao das importacións, cando tradicionalmente a composición deste fluxo aparecía máis diversificada. En 2014 un valor do índice de 3,3, similar ao alcanzado en 2013, parece suxerir a existencia dun proceso de maior diversificación que pode truncarse en canto se recuperen

Gráfico 3

Evolución do índice de concentración do comercio externo galego

Índice de Hirschmann

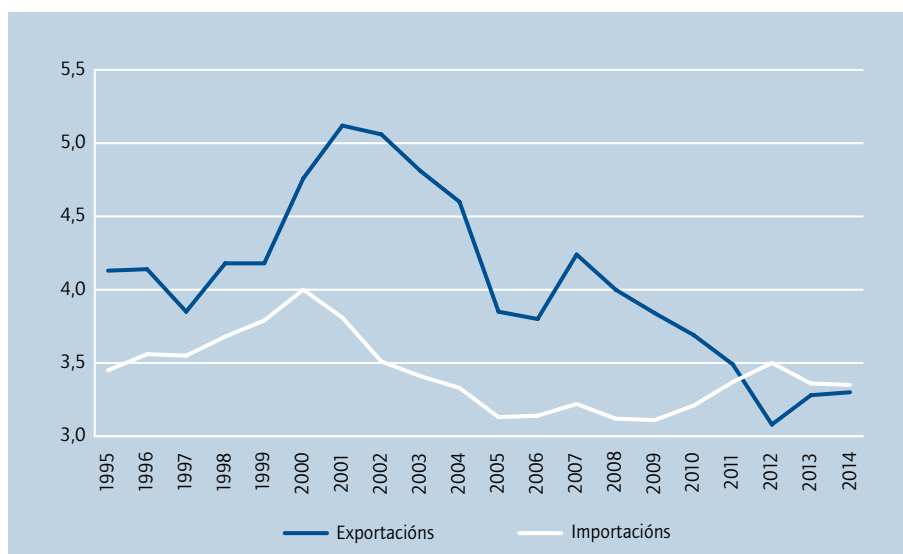
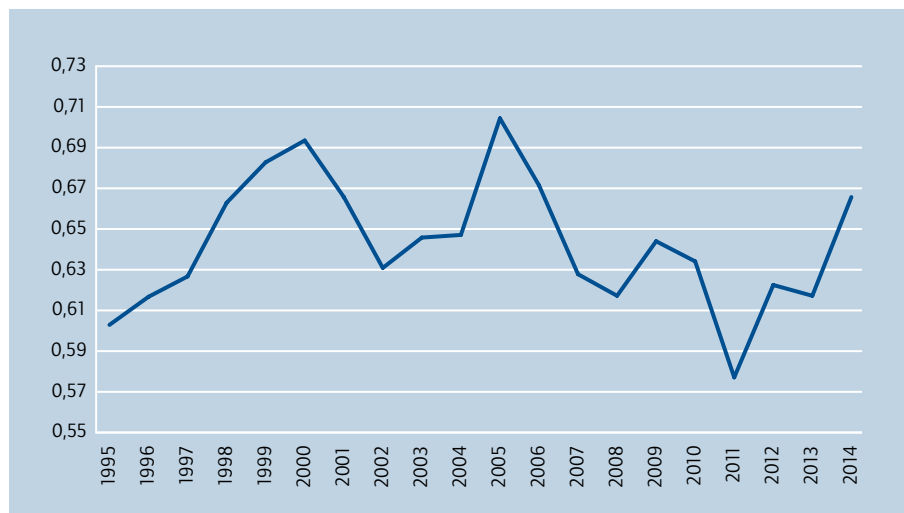

Gráfico 4

Evolución do índice de comercio intraindustrial exterior galego
Índice de Grubel e Lloyd

os sectores que tradicionalmente acapararon a maior parte das exportacións galegas. En todo caso, se atendemos aos capítulos arancelarios, cinco deles, automoción, confección de pezas de punto, confección de pezas excepto as de punto, combustibles e pesca, absorben en 2014 o 58% das exportacións totais galegas.

Ao contrario do que viña sucedendo ata 2012, as importacións en Galicia están algo máis concentradas que as exportacións. A traxectoria do índice de Hirschmann (gráfico 3) confirmanos que tras un progresivo proceso de concentración a finais do século pasado que culminou nos primeiros anos do presente século, o valor do índice mantívose relativamente estabilizado aínda que aumentou nos últimos anos. Neste caso, os mesmos cinco sectores anteriores representaban en 2014 o 62,1% do total importado. Non é de estrañar, xa que logo, que a cuantificación do grao de concentración do comercio externo galego presente resultados moi similares nas exportacións e nas importacións.

En canto á calidade de comercio intraindustrial, co índice de Grubel e Lloyd sen corrixir, preténdese, grosso modo, cuantificar que porcentaxe do comercio é interindustrial fronte ao que se considera intraindustrial, entendida esta última como as compras e vendas de produtos pertencentes a un mesmo capítulo arancelario ou a unha mesma rama de actividade. No comercio intraindustrial pódense establecer varias tipoloxías, así, por exemplo, distínguese se os bens que se exportan da mesma rama que se importan son de maior, menor ou idéntica calidade. Para esta caracterización utilízase o índice de valor unitario, que no caso galego indícanos que no seu comercio intraindustrial, as exportacións son, na súa maior parte, de máis calidade que as importacións.

Cadro núm. 6

Evolución do comercio exterior en Galicia e España (en millóns de euros)

	Exportacións				
	2010	2011	2012	2013	2014*
Galicia					
Zona Euro	10.244,6	10.826,9	9.734,7	10.727,0	11.071,9
Resto UE-28	1.055,0	1.442,6	1.561,5	1.830,9	1.754,3
Resto de Europa	852,5	1.610,9	1.067,4	1.218,5	1.028,7
África	836,9	1.032,2	1.346,3	1.523,9	1.122,1
América	1.184,1	1.203,2	1.427,8	1.773,2	1.682,1
Asia	590,7	806,5	863,9	890,2	951,2
Oceanía	33,0	63,0	548,4	633,9	88,7
Sen determinar	115,1	161,0	112,8	160,5	126,4
Total	14.911,9	17.146,3	16.662,8	18.758,2	17.825,3
España					
Zona Euro	103.911,8	113.860,0	113.208,9	115.887,3	119.767,6
Resto UE-28	20.851,4	26.486,0	26.141,7	28.829,1	29.653,3
Resto de Europa	12.597,9	16.064,5	17.281,2	16.408,6	15.311,0
África	10.437,1	11.678,7	15.189,4	16.612,0	16.318,4
América	17.843,6	21.361,7	24.353,2	25.288,8	26.300,6
Asia	13.955,5	16.805,0	18.974,6	20.942,3	22.704,6
Oceanía	1.246,4	1.736,3	2.388,9	2.694,4	1.800,7
Sen determinar	5.936,4	7.238,2	8.576,6	9.151,6	8.178,8
Total	186.780,1	215.230,4	226.114,6	235.814,1	240.034,9
% Galicia/España					
Zona Euro	9,9	9,5	8,6	9,3	9,2
Resto UE-28	5,1	5,4	6,0	6,4	5,9
Resto de Europa	6,8	10,0	6,2	7,4	6,7
África	8,0	8,8	8,9	9,2	6,9
América	6,6	5,6	5,9	7,0	6,4
Asia	4,2	4,8	4,6	4,3	4,2
Oceanía	2,7	3,6	23,0	23,5	4,9
Sen determinar	1,9	2,2	1,3	1,8	1,5
Total	8,0	8,0	7,4	8,0	7,4

[Continúa] ▶

Cadro núm. 6 (continuación)

Evolución do comercio exterior en Galicia e España (en millóns de euros)

	Importacións				
	2010	2011	2012	2013	2014*
Galicia					
Zona Euro	5.966,5	5.740,6	6.024,9	6.235,5	7.255,0
Resto UE-28	1.361,9	1.515,1	1.208,3	1.377,9	1.323,8
Resto de Europa	925,7	1.298,4	1.162,9	1.026,3	828,5
África	2.069,8	1.696,3	2.482,5	2.008,6	1.444,6
América	2.141,2	2.529,0	2.535,5	2.465,0	2.157,7
Asia	1.177,0	1.484,4	1.504,5	1.324,9	1.403,9
Oceanía	18,2	39,6	62,6	75,7	42,8
Sen determinar	39,5	28,9	27,7	125,7	37,2
Total	13.699,7	14.332,3	15.008,9	14.639,5	14.493,5
España					
Zona Euro	105.798,0	112.472,9	105.902,8	105.314,6	113.429,1
Resto UE-28	23.612,4	24.304,0	22.355,5	22.729,5	25.376,5
Resto de Europa	14.816,9	18.110,6	18.058,0	18.300,6	17.402,0
África	21.556,5	23.446,0	27.837,3	28.327,3	28.109,2
América	25.163,2	29.500,9	32.462,7	30.320,6	29.518,5
Asia	46.226,3	51.871,1	47.667,5	44.065,2	47.451,8
Oceanía	966,7	1.184,1	887,0	665,5	887,1
Sen determinar	1.916,0	2.251,1	2.774,8	2.623,4	2.332,4
Total	240.055,9	263.140,7	257.945,6	252.346,8	264.506,7
% Galicia/España					
Zona Euro	5,6	5,1	5,7	5,9	6,4
Resto UE-28	5,8	6,2	5,4	6,1	5,2
Resto de Europa	6,2	7,2	6,4	5,6	4,8
África	9,6	7,2	8,9	7,1	5,1
América	8,5	8,6	7,8	8,1	7,3
Asia	2,5	2,9	3,2	3,0	3,0
Oceanía	1,9	3,3	7,1	11,4	4,8
Sen determinar	2,1	1,3	1,0	4,8	1,6
Total	5,7	5,4	5,8	5,8	5,5

* Datos provisionais.

Fonte: DataComex, Ministerio de Economía e Competitividade.

O índice proposto pode oscilar entre 0 e 100. Entre 1995 e 2014 (gráfico 4), o valor máis elevado alcanzouse en 2005 (0,70) e o máis baixo en 2011 (0,58). Desde ese ano apreciouse un incremento do comercio intraindustrial que se agudizou en 2014, ano que co índice alcanzado (0,67, similar ao de 2006), mostra que a un terzo do valor total do comercio externo galego é interindustrial, mentres que, en torno aos dous terzos, é intraindustrial.

Aínda que na análise da distribución sectorial do comercio xa se comentou o destino ou a procedencia dalgún dos bens comercializados, unha análise xeográfica máis extensa permítenos apreciar a forte concentración do comercio exterior galego na Unión Europea, territorio cara ao que en 2014 se dirixía un 71,9% do valor total exportado e do que procedía un 59,2% do total importado. Na Unión Europea, a maior parte do comercio, un 62,1% das exportacións e un 50,1% das importacións, proceden ou se dirixen ao conxunto dos países cos que compartimos a moeda. Así, as estatísticas comerciais de 2014 suxiren que, nun contexto de caída das exportacións e importacións, ambos os fluxos de comercio incrementan a súa presenza no contorno máis próximo, nun espazo de libre circulación de mercancías e cunha mesma moeda. Actúase, xa que logo, dun modo moi maioritario nun espazo económico común que, en pureza, non debería incluírse na consideración de comercio externo. A dependencia cara a este territorio é tan elevada, que as estatísticas cara a outros continentes mostran en todos eles unha participación que non excede o 10%. As porcentaxes da distribución xeográfica das exportacións totais cara ao continente asiático (5,3%) ou o africano (6,3%) así o testemuñan. Ademais neste último territorio o comercio actual céntrase case exclusivamente na área do Magreb. Maior é o peso das vendas a América (9,4%) grazas ao peso das transaccións con Estados Unidos e cos países de fala castelán. Agora ben, a crise comercial de América Latina tamén dificulta o crecemento dos nosos fluxos comerciais. Por outra parte, o fluxo exportador de certa dimensión que desde Galicia se mantivo cara a Australia freouse bruscamente en 2014 debido a que finalizaron as vendas puntuais de barcos. Nese ano, as transaccións cara a ese continente foron tan escasas que se poden considerar como irrelevantes.

As compras de cru nesgan a procedencia das importacións galegas. O maior peso relativo dos continentes africano e americano neste caso que no das exportacións debeuse a este motivo. Malia iso, a maior parte dos bens que importa Galicia son de orixe comunitaria, cuxo peso se incrementou nos dous últimos anos.

A distribución en termos relativos do comercio co estranxeiro de Galicia non foi moi diferente da que se observou no conxunto de España. No entanto, neste último caso, a dependencia da zona euro é menor tanto en exportacións como en importacións. As relacións comerciais están algo máis diversificadas en España, territorio no que as transaccións con Asia son máis intensas que as galegas. Cando se compara o destino das exportacións, o máis destacable con respecto a España é o elevado peso que ten Galicia no comercio coa zona euro, con porcentaxes que superan o 9% do total nos últimos anos.

Precisamente, na zona euro incrementouse en 2014 o peso relativo das exportacións galegas a Francia e Portugal. Estes dous países manteñen a súa hexemonía no

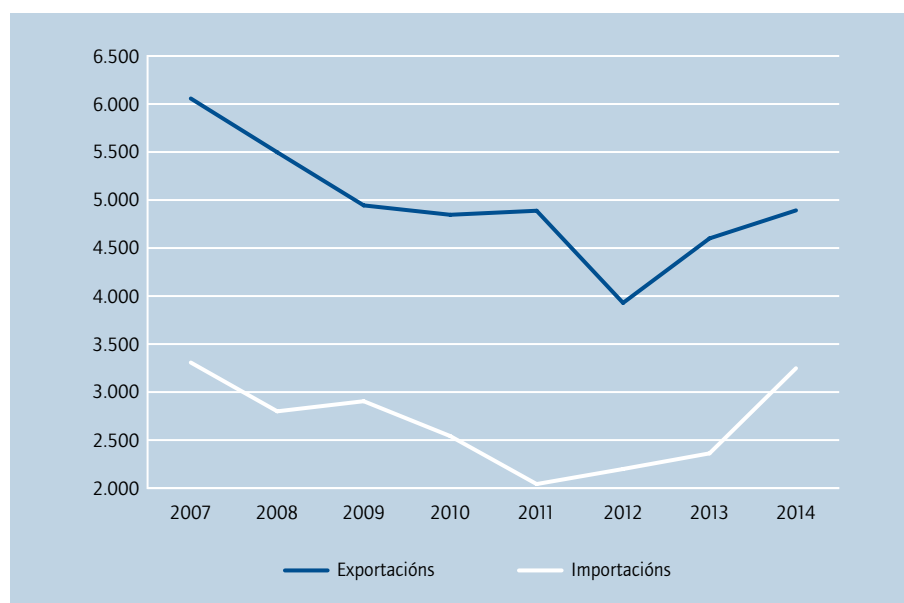
ránking exportador e entre ambos representan o 41,2% do total, 3,9 puntos máis en 2013. O comercio galego intensifícase cara a estes dous países, aínda que nos últimos anos foi adquirindo unha maior relevancia o mercado italiano ao que xa se vende a metade do que se factura a Portugal. Os tres países mediterráneos da zona euro acaparan case a metade das exportacións totais galegas.

As vendas a Francia están moi concentradas no sector da automoción. Representan o 69,1% do total exportado ao país franco e delas, o 98,2% son vehículos terminados e tan só o 1,7% corresponde a compoñentes. O envío, en 2014, desde Vigo cara ás plataformas de distribución francesas dun maior número de turismos en 2013 motivou a alza do comercio con Francia nun 6,3%. Téñase en conta que o valor do comercio con Francia de vehículos acabados representa o 18,6% das exportacións galegas totais. Pezas de vestir, manufacturas de aluminio, pedra elaborada e conservas de peixe completan o cadro exportador galego cara ao país galo, cadro relativamente estable nestes produtos durante os últimos anos. Observamos como son bens que se asocian aos sectores máis tradicionais da industria galega.

Ao contrario que en Francia, persiste en 2014, a diversificación de bens comprados por Portugal. O país luso é, sen dúbida, unha prolongación natural do mercado galego e co que se realiza un comercio de mercancías moi variadas. Os produtos da pesca manteñen en 2014 o liderado e representan en torno ao 10% das exportacións totais. Unha relevancia similar teñen as pezas de vestir (se xuntásemos nun mesmo capítulo as pezas que non son de punto coas de punto, encabezarían o *ránking* exportador),

Gráfico 5

Evolución do comercio externo galego con Francia (en millóns de euros)

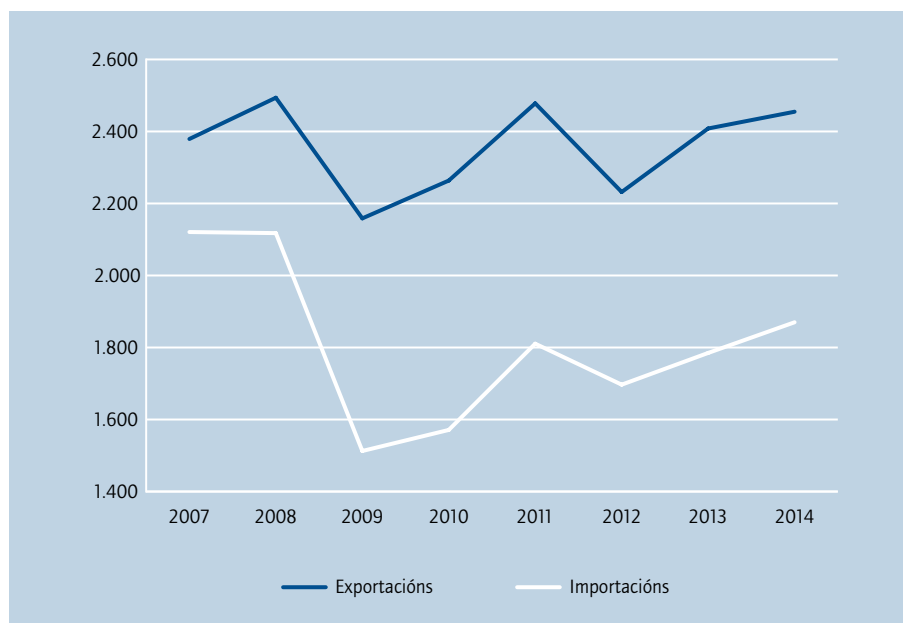
madeira e as súas manufacturas, combustibles e vehículos automóbiles, produtos cun peso similar ao dos anos precedentes. A crise non afectou especialmente a contía das transaccións comerciais entre Galicia e Portugal. Desde 2007 sempre se mantiveron por enriba dos 2000 millóns de euros. Con certos altibaixos, especialmente negativos foron os anos 2009, 2010 e 2012, pero desde ese último ano apréciase unha recuperación de tal modo que as vendas, en termos monetarios de 2013 e 2014 se aproximan ao máximo histórico conseguido en 2008.

O gráfico 7 mostra a traxectoria expansiva do comercio galego con Italia. Como indicamos, o país transalpino converteuse no terceiro mercado galego grazas a produtos similares aos que se venden a Portugal: pesca, confección sexa ou non de punto e conservas de peixe. Ademais, Italia é o principal país de destino da produción da planta de celulosa galega, xunto a Países Baixos, Alemaña, Polonia e Turquía. O incremento do exportado nun 3,8% obedeceu a unha aceleración nas vendas de produtos da pesca e de pezas de vestir. Todo parece indicar que Italia, coa que se mantén un saldo da balanza comercial positivo, está sendo un país especialmente atractivo para a internacionalización da empresa galega.

O peso relativo dos tres países anteriores no comercio galego tamén aumentou debido á caída, en 2014, das exportacións a Alemaña, Reino Unido e Países Baixos. A contía das vendas cara a eses lugares foi sensiblemente menor. Así, o mercado alemán e o británico representaron, en valor, a quinta parte do exportado a Francia e

Gráfico 6

Evolución do comercio externo galego con Portugal (en millóns de euros)

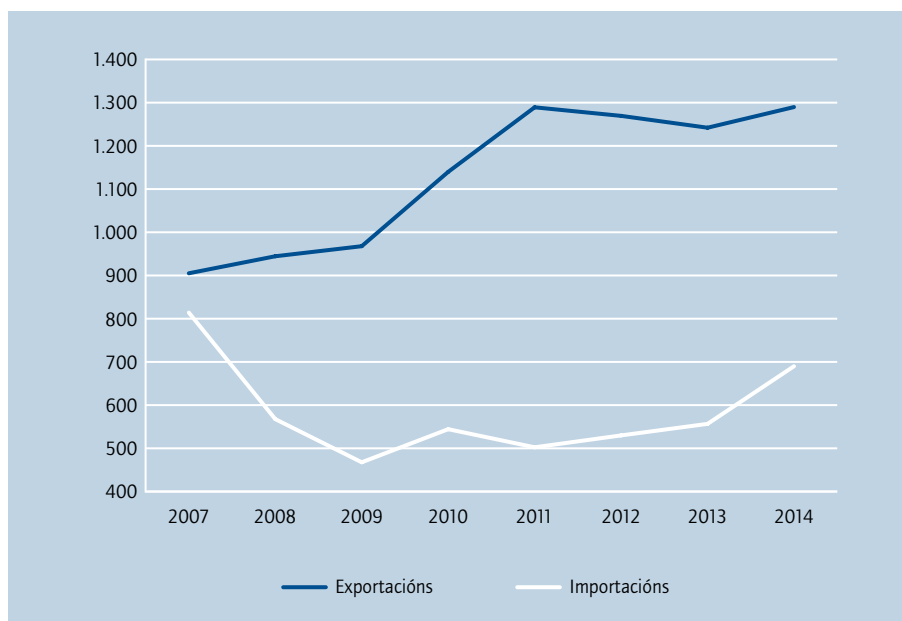

a terceira parte de Portugal. No mercado alemán, en 2014 aumentaron as vendas de pezas de vestir e de máquinas e aparellos. Porén, descendieron sensiblemente as exportacións do capítulo de material eléctrico ante a existencia dunha transacción puntual en 2013 no punto de partes de motor e xeradores eléctricos. Igualmente, no Reino Unido observouse unha alza en pezas de vestir que, con diferenza, son o produto que absorbe a maior contía de exportacións. O seu valor representa o 39,4% do total. O descenso nas vendas galegas totais debeuse a unha drástica redución no capítulo de aparellos e material eléctrico e á forte caída nas exportacións de conservas de peixe. No referente aos Países Baixos, as transaccións de combustibles minerais reduciron a contía das exportacións, pero o máis determinante na desaceleración foi a transacción singular dun buque en 2013, que non tivo continuidade en 2014. Estes dous descensos non puideron ser compensados pola aceleración apreciada nos capítulos de pezas de vestir e de produtos químicos inorgánicos.

A singularidade nas transaccións realizadas desde o sector naval tamén se aprecia no comercio con Australia país que, de ocupar en 2013 o sexto lugar no *ranking* exportador galego, deixou de ter relevancia en 2014. Nese ano tamén descendeu fortemente o comercio con Alxeria nos seus dous capítulos arancelarios máis importantes, fundición de ferro e aceiro e vehículos automóbiles. Menor tamén foi o comercio con Turquía, no que se reduciron as exportacións debido ás estratexias de distribución do sector de automóbiles.

Gráfico 7

Evolución do comercio externo galego con Italia (en millóns de euros)

O comercio con Arxentina, noveno país ao que se dirixen as exportacións galegas, mantívose estable en 2014 e iso a pesar do descenso no principal produto que se comercializa, vehículos automóbiles, cuxo valor representaba o 47% do total exportado.

Dos principais destinos, o maior incremento das vendas galegas no estranxeiro producíronse en Estados Unidos e en Marrocos. O comercio con Estados Unidos aumentou debido, sobre todo, ás transaccións de produtos petrolíferos que absorberon máis da metade do valor total; tamén foron relevantes as vendas galegas de pezas de vestir e de aparellos e material eléctrico. A expectativa para 2015 con respecto a Estados Unidos é o dunha sensible melloría no comercio grazas á evolución dos tipos de cambio. En canto a Marrocos, rexistrouse un incremento das exportacións dun 12,2%. Esta evolución compensa, no conxunto de países do Magreb, a desaceleración das vendas a Alxeria. A expansión xerada no mercado marroquí débese, sobre todo, ao comercio intraindustrial existente no sector téxtil e confección. Desde Galicia achéganse algodón, filamentos sintéticos, tecidos, etc., e logo impórtanse pezas de vestir terminadas. Este comercio, que representa un 51,6% do total exportado ao país magrebí, entróncase, primordialmente, coas estratexias de produción e distribución do grupo Inditex.

Indicabamos anteriormente que a distribución xeográfica das importacións estaba moi condicionada pola procedencia dos combustibles minerais, pero, en todo caso, como nas exportacións, Francia e Portugal manteñen a súa hexemonía en 2014 e incrementaron, sobre todo Francia, o seu peso relativo. As importacións procedentes de Francia experimentaron un crecemento notable, un 37,5%. O capítulo de vehículos

Cadro núm. 7

Estrutura espacial do comercio exterior de Galicia

Principais países de procedencia e destino dos intercambios

	2013		2014*		TVI (%)
	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	
Exportacións					
Francia	4.600,4	24,5	4.892,0	27,4	6,3
Portugal	2.408,2	12,8	2.454,8	13,8	1,9
Italia	1.242,0	6,6	1.289,8	7,2	3,8
Reino Unido	924,7	4,9	847,5	4,8	-8,3
Alemaña	837,6	4,5	817,3	4,6	-2,4
Estados Unidos	443,8	2,4	567,7	3,2	27,9
Países Baixos	551,4	2,9	540,2	3,0	-2,0
Marrocos	456,0	2,4	511,5	2,9	12,2
Arxentina	417,8	2,2	414,7	2,3	-0,7
Turquía	480,5	2,6	408,4	2,3	-15,0
Australia	622,4	3,3	84,2	0,5	-86,5
Alxeria	617,5	3,3	330,0	1,9	-46,6
Resto de países	5.155,8	27,5	4.667,2	26,2	-9,5
Total	18.758,2	100,0	17.825,3	100,0	-5,0
Importacións					
Francia	2.361,7	16,1	3.247,9	22,4	37,5
Portugal	1.784,9	12,2	1.870,1	12,9	4,8
México	1.001,4	6,8	827,0	5,7	-17,4
Italia	556,6	3,8	690,0	4,8	24,0
Reino Unido	639,0	4,4	675,6	4,7	5,7
Alemaña	699,1	4,8	630,8	4,4	-9,8
China	555,8	3,8	571,4	3,9	2,8
Turquía	356,2	2,4	379,9	2,6	6,7
Estados Unidos	210,5	1,4	306,3	2,1	45,5
Marrocos	341,0	2,3	286,7	2,0	-15,9
Alxeria	693,3	4,7	252,9	1,7	-63,5
Rusia	345,1	2,4	192,2	1,3	-44,3
Resto de países	5.440,1	37,2	4.755,0	32,8	-12,6
Total	14.984,6	100,0	14.685,7	100,0	-2,0

* Datos provisionais.

Fonte: DataComex,
Ministerio de Economía e Competitividade.

automóviles, que representa o 75,6% das importacións francesas, pasou de importar por un valor de 1.582,7 millóns de euros en 2013 a 2.453,8 millóns en 2014. Unha parte desa contía corresponde a vehículos acabados (935,1 millóns) sendo este segmento o artífice de tan sensible incremento, xa que no grupo de produtos de compoñentes da automoción a variación foi máis moderada. Fundición ferro e aceiro, produtos da pesca e combustibles minerais completan o cadro importador francés.

No caso de Portugal, o aumento das importacións foi máis moderado, un 4,8%, aínda que superou ao das exportacións. Como xa comentamos, o comercio co país luso está moi diversificado. En 2014 incrementáronse as compras galegas en case todos os produtos máis importantes. O segmento líder, no que observamos unha reactivación con respecto a 2013, segue sendo o de pezas de vestir de punto. Tamén aumentaron as transaccións no grupo de vehículos automóviles, grazas ás compras de vehículos acabados, o que contrarrestou o descenso no valor do importado de compoñentes de automoción, sector en competencia coa industria do sur de Galicia. As súas importacións, excluindo carrozarías, tiveron un valor de 100,7 millóns de euros, case 55 millóns menos que en 2013. O terceiro capítulo arancelario con maior peso foi fundición, ferro e aceiro, mercancías cuxa importación, relativamente estabilizada, foi de 180 millóns de euros e que desde hai varias décadas adquiriu protagonismo grazas á compra da empresa pública portuguesa por unha sociedade galega. Finalmente, tamén destaca a adquisición de madeira e de mobles. Neste último grupo de produtos é interesante subliñar que, en valor, a metade dos mobles que se importan a Galicia proceden de Portugal.

A compra de cru por valor de 809,9 millóns de euros representa o 97,9% do total importado por Galicia desde México. Este país segue sendo o principal subministrador da factoría coruñesa, aínda que, como xa indicamos, anteriormente, en 2014 produciuse un descenso tanto no valor como no volume do comprado. Malia esta menor contía, debido ás caídas nas importacións procedentes de Alxeria e Libia, o peso relativo no conxunto de subministradores aumentou ao pasar do 25,7% ao 27,3%.

Á marxe da singularidade de México, como nas exportacións, Italia gañou peso na estrutura importadora galega. Este país ascende do sétimo ao cuarto posto grazas a un incremento do 24%, debido, sobre todo, aos sectores da automoción tanto de compoñentes como de vehículos terminados, de maquinaria, de combustibles minerais e dos produtos intermedios de confección de pezas de vestir. Trátase así dun importante subministrador para Galicia, como tamén o é o Reino Unido, pero neste caso vinculado ao cru.

Se en 2014 descendía o valor das vendas galegas en Alemaña, tamén caían as importacións debido á desaceleración na compra desde Galicia de maquinaria e aparellos mecánicos.

Mentres perden peso relativo Alxeria e Rusia debido á traxectoria das compras de petróleo, apréciase unha reactivación do comercio con Estados Unidos, polas importacións de cru. Tamén foron significativas a compra de cereais e a de produtos relacionados co sector aeronáutico. Marrocos e Turquía, mostraron unha evolución contraposta. O téxtil-confección absorbeu boa parte das compras a Turquía cuxas

Cadro núm. 8**Distribución do comercio exterior por provincias**

	Importacións				Exportacións			
	2013		2014*		2013		2014*	
	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%
A Coruña	7.655,8	52,3	6.884,9	47,5	8.495,5	45,3	7.717,1	43,3
Lugo	1.078,4	7,4	823,4	5,7	1.087,1	5,8	954,4	5,4
Ourense	390,4	2,7	415,5	2,9	741,4	4,0	826,3	4,6
Pontevedra	5.514,9	37,7	6.369,7	43,9	8.434,1	45,0	8.327,5	46,7
Galicia	14.639,5	100,0	14.493,5	100,0	18.758,2	100,0	17.825,3	100,0

* Datos provisionais.

Fonte: DataComex, Ministerio de Economía e Competitividade.

importacións totais aumentaron un 6,7%, mentres que unhas menores provisións a Galicia de Marrocos neste mesmo sector motivaron un descenso das importacións totais nun 15,9%.

No cadro 8 móstrase que o comercio co estranxeiro se realiza desde a fachada atlántica galega. As provincias da Coruña e Pontevedra canalizan o 90% do valor das exportacións e o 91,4% das importacións. É obvio que ante a concentración da poboación (76%) e da actividade económica (76,4% do PIB galego xerado en 2012), nestas dúas provincias, tamén cabe agardar unha concentración no seu comercio externo.

O peso relativo das provincias da Coruña e Pontevedra é relativamente similar, coa peculiaridade de que A Coruña lidera as importacións grazas a que a compra de cru e de bens téxtiles superou as transaccións do sector da automoción. En contraposición, Pontevedra recuperou en 2014 o liderado nas exportacións debido á recuperación das vendas no exterior de automóviles e os seus compoñentes; o que non impediu que as súas exportacións totais tamén descendesen. Na Coruña os dous sectores antes citados absorben a metade das súas importacións mentres que na provincia de Pontevedra, as exportacións en automoción representaban en 2014 o 57,1% do total, porcentaxe que subiría ata o 66,4% se incorporamos os produtos exportados da pesca.

A provincia de Lugo está máis aberta ao exterior que a de Ourense. Non obstante as estatísticas indican que mentres se desacelerou o comercio na primeira provincia citada, acelerouse na segunda. As manufacturas da pedra, cuxas exportacións rexistraron un incremento en 2014, sustentan un comercio ourensán con maior protagonismo das exportacións que das importacións (en termos monetarios o valor do que se vende case duplica o do que se compra). Lugo presenta unha balanza comercial, aínda que con superávit, máis equilibrada que a de Ourense. Tamén o seu comercio está máis diversificado grazas ao sector eólico, ao aluminio, ao lácteo e ás madeiras e as súas manufacturas. O descenso das vendas do sector industrial eólico é o principal factor explicativo da caída nas exportacións nesa provincia en 2014.

En resumo, o comercio externo galego exhibiu con relación a 2013 uns resultados máis discretos, explicables, sobre todo, pola evolución dos mercados de combustibles minerais. Francia e Portugal seguen mantendo a súa posición hexemónica tanto como países de orixe como destino do comercio co estranxeiro.

Grazas á positiva evolución do mes de abril, os datos provisionais do comercio externo no primeiro cuadrimestre de 2015 amosan unhas taxas galegas de crecemento positivas (5,6% no valor do exportado e 1,9% no importado) e similares ás experimentadas no conxunto de España (4,9% as exportacións e 3,4% as importacións). Se ben existen factores esóxenos, como a evolución do tipo de cambio, que favoreceu o aumento das exportacións e a caída nas importacións no conxunto da zona euro, a aceleración do comercio galego debeuse ao pulo observado en prendas de vestir (16,6% as de punto e 15,2% as que non son de punto), produtos da pesca, combustibles minerais e, sobre todo, aluminio e as súas manufacturas (51,8%). Esta evolución foi contrarrestada polas menores vendas en automoción (-3,6%) e conservas de peixe (-5,8%). En importacións, a caída nun 18,1% no valor de combustibles minerais laminou o crecemento das compras en produtos da pesca (40,3%), maquinaria (47,9%), automoción e confección. En España, o comercio de cru reduciuse (un 24,7% en exportacións en case un terzo nas importacións), mentres a traxectoria nos outros capítulos arancelarios relevantes foi expansiva.

O investimento directo estranxeiro (IED)

O IED no mundo

Tanto a entrada de capital produtivo procedente do estranxeiro en Galicia como a saída de capital galego ao exterior son froito de estratexias empresariais que, como viñamos subliñando nos informes anteriores, teñen, a priori, vantaxes, pero tamén inconvenientes. Indicabamos que en momentos de crises como o actual e ante a carencia de investimentos suficientes para acelerar o crecemento, o apoio á economía galega do capital foráneo pode ser un importante acicate. Igualmente, a saída de capital galego ao exterior, aínda que pode acentuar as deslocalizacións, tamén pode considerarse como unha estratexia para lograr que a economía interna sexa máis competitiva. En suma, nun mundo cada vez máis global van desaparecendo as trabas para que o capital, neste caso produtivo, flúa en función dos intereses que perseguen os investidores.

A Conferencia das Nacións Unidas sobre Comercio e Desenvolvemento (UNCTAD), a mediados de 2014, anunciaba un incremento do 9% do fluxo de IED mundial en 2013, cunha cifra que roldaba os 1,45 billóns de dólares (cadro 9), aumento que afectou tanto as economías desenvolvidas, as economías en desenvolvemento como as economías de transición. Por aquelas datas as estimacións apuntaban un sensible aumento do IED nos tres próximos anos (1,6 billóns de 2014, 1,75 billóns en 2015 e

1,85 billóns en 2016) dirixido, sobre todo, cara ás economías desenvolvidas, que recuperarían os seus investimentos tras o retroceso que experimentarían nos últimos anos. Alertaban, no entanto, sobre a fragilidade destas estimacións ante os riscos existentes, que en esencia eran os mesmos que os sinalados cando comentabamos os problemas, moitas veces exógenos, que poderían lastrar o comercio mundial. A UNCTAD apreciaba en 2013 varios cambios que afectaban ao comportamento habitual do IED no mundo. O máis notable é que o fluxo de investimentos nos países en desenvolvemento máis pobres está máis diversificado e xa non se dirixe exclusivamente á obtención dos recursos naturais. Ademais subliñaba o progresivo aumento dos investimentos de fondos soberanos e de empresas de propiedade estatal aínda que o capital privado seguía sendo maioritario.

A evolución do fluxo de IED que se presenta no cadro 9 reflicte as diferenzas entre os territorios emisores e receptores. Como cabería agardar, as saídas procederon principalmente das economías desenvolvidas, aínda que en 2013 con respecto a 2011, estas perderon, en porcentaxe, máis de 10 puntos, gañados sobre todo polas economías en desenvolvemento. As estatísticas manifestan a recuperación do IED en 2013 con respecto a 2012, pero tamén reflicten a sensible caída do IED mundial en 2012 nas economías desenvolvidas, tanto nas entradas como nas saídas. Este descenso supuxo que o principal receptor de IED en 2012 e 2013 pasasen a ser as economías en desenvolvemento.

O cadro 9 mostra o cambio radical dos fluxos de IED en 2012, debido, sobre todo, á evolución negativa na Unión Europea. A crise económica tamén tivo seu reflexo no feito de que o fluxo investidor de entradas e saídas se reduciu neste territorio a máis da metade que en 2011, deixando de ser o primeiro receptor mundial destes fondos. A leve recuperación de 2013 mantivo os valores do IED moi por debaixo dos alcanzados en 2011, descendendo só o valor do fluxo de entradas desde Asia occidental.

As expectativas formuladas pola UNCTAD a mediados de 2014 sobre o comportamento do IED nese ano, non parecen confirmarse. A última información dispoñible reflicte unha caída en torno ao 8% no IED mundial, o que sitúa as cifras totais en valores moi similares aos de 2012. O principal responsable deste descenso é a situación de América Latina, territorio no que se aprecia un retroceso do 19%, que non é contrarrestado polo incremento observado en Asia ou, tomando outra clasificación, no grupo de economías en desenvolvemento. No entanto, para o caso concreto de España, a consultora A. T. Kearney acaba de elaborar un informe no que sitúa este país no posto 17 dun IED mundial no que son líderes Estados Unidos e China. Subliña que os últimos datos macroeconómicos de España son máis prometedores, o que incentivará a entrada de capital estranxeiro. Tamén neste estudo se afirma que os investidores asiáticos mostran agora un maior optimismo sobre a evolución do continente americano.

Cadro núm. 9

Evolución do investimento directo estranxeiro (IED) no mundo

A. Miles de millóns de dólares						
	Entradas			Saídas		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Economías desenvolvidas	880	517	566	1.216	853	857
Economías en desenvolvemento	725	729	778	423	440	454
Economías en transición	95	84	108	73	54	99
Unión Europea	490	216	246	585	238	250
África	48	55	57	7	12	12
Asia Oriental e Sudoriental	333	334	347	270	274	293
Asia Meridional	44	32	36	13	9	2
Asia Occidental	53	48	44	22	19	31
América do Norte	263	204	250	439	422	381
América Latina e Caribe	244	256	292	111	124	115
Oceanía	2	3	3	1	2	1
Resto	223	182	177	264	247	326
Total mundial	1.700	1.330	1.452	1.712	1.347	1.411

B. Porcentaxes						
	Entradas			Saídas		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Economías desenvolvidas	51,8	38,9	39,0	71,0	63,3	60,7
Economías en desenvolvemento	42,6	54,8	53,6	24,7	32,7	32,2
Economías en transición	5,6	6,3	7,4	4,3	4,0	7,0
Unión Europea	28,8	16,2	16,9	34,2	17,7	17,7
África	2,8	4,1	3,9	0,4	0,9	0,9
Asia Oriental e Sudoriental	19,6	25,1	23,9	15,8	20,3	20,8
Asia Meridional	2,6	2,4	2,5	0,8	0,7	0,1
Asia Occidental	3,1	3,6	3,0	1,3	1,4	2,2
América do Norte	15,5	15,3	17,2	25,6	31,3	27,0
América Latina e Caribe	14,4	19,2	20,1	6,5	9,2	8,2
Oceanía	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Resto	13,1	13,7	12,2	15,4	18,3	23,1
Total mundial	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: UNCTAD, Informe sobre os investimentos no mundo no 2014.

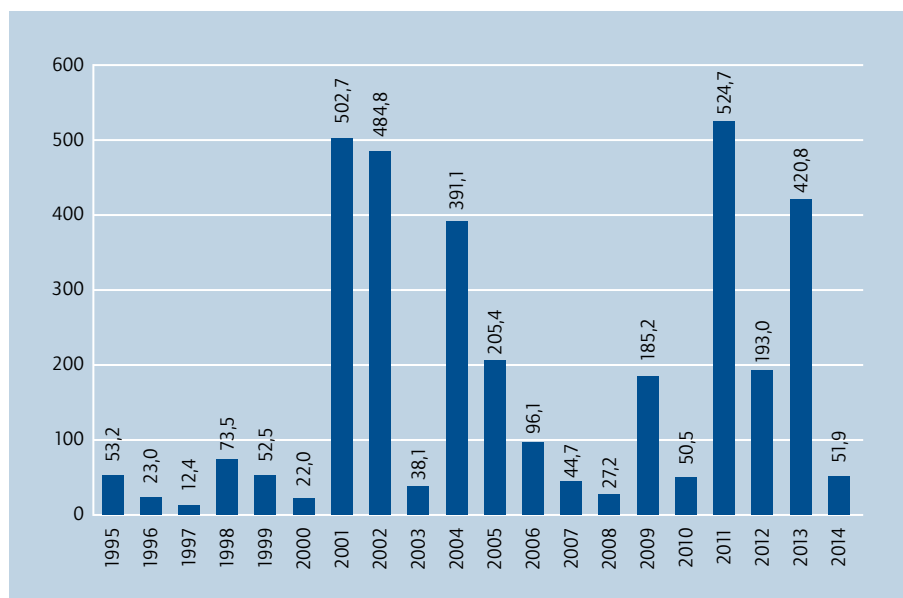
O IED recibido declarado no Rexistro de Investimentos en Galicia

Neste contexto mundial, o fluxo de IED recibido por España caeu en 2014 un 5,3% se ben, en Galicia, o descenso dun 87,7%, reduce este fluxo investidor a unha mera anécdota. Malia a provisionalidade dunhas cifras que, sen dúbida, serán diferentes cando se redacte o próximo informe (os 420,75 millóns de euros que figuran no cadro 10 como IED galego en 2013 un ano antes eran 412,40 millóns e así se reflectía no cadro 25 do *Informe 2013*), a contía total recibida, 51,85 millóns de euros foi, como se comproba no gráfico 8, unha das cifras máis baixas das últimas décadas.

No gráfico 8 recóllese a evolución desde 1995 da contía total anual do IED recibido por Galicia. Nestes últimos 20 anos, en 12 deles o IED non superou os 75 millóns de euros mentres que nos oito restantes producíronse oscilacións moi bruscas froito da singularidade dalgunha das operacións que se realizaron. Así, unha operación de certa envergadura, case sempre relacionada coa entrada no capital dunha sociedade xa existente mediante adquisicións ou por ampliacións, é o que provoca as alzas nuns investimentos, polo xeral, baixos. Recordemos que os investimentos en 2013 por valor de 410,8 millóns de euros, cifra oito veces superior á de 2014, debeuse a unha operación dunha empresa de tenencia de valores estranxeiros (ETVE), sociedades ás que nos referiremos máis adiante e, tamén, aos investimentos de Corporación Noroeste propiedade da sociedade brasileira Votorantim Cimentos que a través de Vigo canalizan todos os investimentos que realizan en España.

Gráfico 8

Evolución do IED recibido por Galicia (en millóns de euros)

Cadro núm. 10

Distribución territorial do investimento estranxeiro bruto en España

	2012		2013		2014		% variación 2014/2013
	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	
Andalucía	593,55	3,01	500,93	2,51	266,97	1,41	-46,71
Aragón	151,23	0,77	168,69	0,84	111,05	0,59	-34,17
Cantabria	22,03	0,11	14,32	0,07	8,78	0,05	-38,67
Castela e León	17,40	0,09	172,34	0,86	159,21	0,84	-7,61
Castela-A Mancha	51,66	0,26	24,54	0,12	100,88	0,53	311,05
Cataluña	3.170,52	16,06	3.876,26	19,40	3.280,63	17,34	-15,37
Madrid	13.544,26	68,62	11.788,89	59,00	9.657,73	51,04	-18,08
C. Valenciana	201,43	1,02	167,91	0,84	808,05	4,27	381,24
Extremadura	31,55	0,16	15,95	0,08	240,30	1,27	1.406,45
Galicia	192,96	0,98	420,75	2,11	51,85	0,27	-87,68
Baleares	288,35	1,46	796,21	3,98	252,48	1,33	-68,29
Canarias	70,43	0,36	36,95	0,18	118,74	0,63	221,36
A Ríoxa	10,27	0,05	62,22	0,31	3,36	0,02	-94,61
Navarra	161,34	0,82	11,10	0,06	28,58	0,15	157,39
País Vasco	437,55	2,22	1.190,31	5,96	1.410,32	7,45	18,48
Asturias	344,59	1,75	22,50	0,11	487,17	2,57	2.065,45
Murcia	24,57	0,12	52,62	0,26	46,85	0,25	-10,96
Ceuta e Melilla	1,40	0,01	0,37	0,00	3,66	0,02	893,41
Non clasificable	422,67	2,14	659,61	3,30	1.883,69	9,96	185,58
Total	19.737,76	100,00	19.982,48	100,00	18.920,31	100,00	-5,32

Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Inversións Exteriores.

É importante distinguir entre constituicións de novas sociedades, ampliacións das existentes ou adquisicións. As dúas primeiras acóllense á denominación *greenfield* e supoñen incrementar o acervo de capital produtivo xa existente. Obviamente isto non se produce coas adquisicións. Pois ben, en España e tamén, previsiblemente en Galicia, o IED recibido habitualmente se destina a ampliacións de capital, aínda que nos últimos anos se incrementou o dirixido a adquisicións, ante a situación económica de crise e o risco que supón iniciar novos proxectos empresariais ou ampliar os xa existentes.

Os resultados do IED recibido por Galicia en 2014, 51,85 millóns de euros, tan só representaban o 0,27% do total recibido en España, porcentaxe que pon de manifesto o escaso atractivo da nosa comunidade como receptora de capital estranxeiro. Realmente, as estatísticas (cadro 10) reflicten que o capital foráneo en España se concentra en tres comunidades. O seu principal obxectivo é Madrid, á que se dirixe

Cadro núm. 11

Distribución territorial do investimento estranxeiro bruto en España. Ano 2014*

	Sen ETVE		Con ETVE	
	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%
Andalucía	266,97	1,51	266,97	1,41
Aragón	111,05	0,63	111,05	0,59
Cantabria	8,78	0,05	8,78	0,05
Castela e León	159,21	0,90	159,21	0,84
Castela-A Mancha	59,69	0,34	100,88	0,53
Cataluña	2.968,37	16,84	3.280,63	17,34
Madrid	8.723,18	49,49	9.657,73	51,04
C. Valenciana	808,05	4,58	808,05	4,27
Extremadura	240,30	1,36	240,30	1,27
Galicia	51,85	0,29	51,85	0,27
Baleares	252,48	1,43	252,48	1,33
Canarias	117,99	0,67	118,74	0,63
A Rioxa	3,36	0,02	3,36	0,02
Navarra	28,58	0,16	28,58	0,15
País Vasco	1.407,84	7,99	1.410,32	7,45
Asturias	487,17	2,76	487,17	2,57
Murcia	46,85	0,27	46,85	0,25
Ceuta e Melilla	3,66	0,02	3,66	0,02
Non clasificable	1.880,28	10,67	1.883,69	9,96
Total	17.625,68	100,00	18.920,31	100,00

* Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Inversións Exteriores.

a metade do IED recibido por España. Xa distanciadas sitúanse Cataluña que absorbeu en 2014 o 17,34% do total e o País Vasco, cun 7,45%. Poderíase argumentar que é nestas comunidades onde se concentran os domicilios sociais das empresas susceptibles de recibir capital estranxeiro, pero os responsables destas estatísticas xa subliñan que cada investimento se apuntan na comunidade onde xorden as actividades xeradas por el. Aínda que xa fixemos notar anteriormente coas estatísticas de 2013 que en Galicia isto non é do todo exacto, aqueles investimentos máis xerais e con dificultades na súa territorialización desígnanse no cadro 10 como non clasificables e ese fluxo case representa o 10% do total. Salvando o IED continuo e relativamente estable que se xera nestas tres comunidades, nas 14 restantes e en Ceuta e Melilla prodúcense fortes oscilacións anuais debido a operacións singulares dunha certa envergadura. Os dous exemplos en 2014 máis significativos son Asturias e a Comunidade Valenciana que presentaron incrementos no IED recibido dun 2.065,45%

e dun 381,24% respectivamente. En sentido contrario está o IED da Rioxá que caeu un 94,61% ou o galego que, como xa se indicou, baixou un 87,68%.

O IED recibido, recollido nos cadros que se achegan, cuantifica a participación de non residentes en sociedades non cotizadas e nas cotizadas cando a participación supere o 10%. Tamén, a constitución ou ampliación de sucursais de empresas estranxeiras e outras formas de investimento en cooperativas, fundacións ou agrupacións de interese económico, cando o capital investido supere os 3.005.060,52 euros. Dentro deste IED inclúense as denominadas ETVE, sociedades instrumentais constituídas, sobre todo, por motivos fiscais e cuxas operacións non teñen impacto na economía onde se sitúan. Formalmente, as operacións destas sociedades xeran unha dobre anotación como IED recibido e IED emitido.

Pois ben, no cadro 11 distínguense as operacións que non son de tipo ETVE fronte ao total. O peso destas sociedades instrumentais, conforme se foron perdendo vantaxes fiscais, decaeron ao longo do tempo, polo que a súa importancia cuantitativa é significativamente menor á alcanzada na primeira década deste século. O máximo valor de operacións ETVE en España alcanzouse en 2002 con 21.180 millóns de euros, contía máis elevada que todo o IED recibido por España en 2014, ano no que o valor destas operacións se reduciu a 1.294,6 millóns de euros. Neste mesmo cadro observamos como estas sociedades instrumentais, aínda importantes, se concentran en Madrid e Cataluña, con dúas pequenas singularidades en 2014, Castela-A Mancha e Canarias. O peso de Galicia nas operacións de ETVE foi historicamente moi pouco significativo salvo no 2013, ano no que se realizou a operación xa sinalada por un valor de 193,4 millóns de euros. En todo caso, o peso relativo no contexto español do IED recibido por Galicia, como o das restantes comunidades autónomas españolas, apenas se modifica de se consideraren ou non as ETVE.

Ao capital estranxeiro que entra contraponse o capital estranxeiro que se retira, xa sexa pola venda a un residente ou por liquidacións parciais ou totais. A diferenza entre un e outro é o que se denomina investimento neto. Desafortunadamente non se publican datos sobre esta variable para as diferentes comunidades autónomas polo que só se dispón de información para o conxunto de España. Así, fronte a un total de 18.920,31 millóns de euros de investimento total ou bruto, o neto alcanzou os 13.437,22 millóns polo que a diferenza, 5.483,10 millóns de euros, foi o que se desinvestiu en 2014. Estas estatísticas parecen confirmar que xa se superou a delicada situación de 2012, nun dos peores momentos da crise, exercicio no que a retirada de capital foráneo superaba as entradas. Nos últimos dous anos, 2013 e 2014, parece conterse o que presaxiaban os resultados de 2012, unha fuxida masiva da economía española de capitais estranxeiros produtivos.

O stock de capital foráneo en Galicia é froito dos investimentos e desinvestimentos que se realizan de modo regular nos diferentes exercicios. Da información relativa á nosa comunidade unicamente se dispón de datos de emprego no período 2008-2012. Os resultados confirman que as sociedades con actividade en Galicia consideradas de capital foráneo non foron inmunes á crise, aínda que en menor grao que outro tipo de empresas. De 54.312,82 empregos en 2008 pasouse a 52.082,33 en 2012, unha

caída dun 4,1%, inferior á sufrida pola economía galega no seu conxunto que, segundo a EPA, contaba con 1.200.100 ocupados en 2008 e 1.039.400 en 2012, o que supuxo un descenso dun 13,4%. Francia, Países Baixos e Luxemburgo son os países de procedencia de capital foráneo nos que se concentra o stock de emprego galego.

Os 51,85 millóns de IED recibidos en 2014 por Galicia presentaron unha distribución sectorial moi dispar, tratándose en xeral de operacións pequenas e que afectaron moi diversas actividades.

Na industria manufactureira só cabe sinalar dúas operacións de certo tamaño. A principal, por un valor de 9 millóns de euros, corresponde ao sector químico e a outra operación, de 3 millóns de euros, consistiu na adquisición polo grupo empresarial peruano Representacións Martín, da histórica madeireira Tablicia, localizada en Nadela (Lugo), sociedade que volve reiniciar a súa actividade agora dedicada maioritariamente á exportación.

No sector inmobiliario a operación máis relevante provén de México, aínda que tamén houbo investidores procedentes de Venezuela e Brasil. Este segmento tamén se inclúe nas estatísticas se superan unha determinada cantidade. Trátase de operacións realizadas ante a caída que experimentaron o prezo dos inmobles galegos nos últimos anos.

Se estes dous sectores acapararon a metade do IED recibido por Galicia en 2014, houbo outras operacións que superaron os 3 millóns de euros e que tamén resultan de interese. No sector primario, en concreto no pesqueiro, produciuse un movemento procedente das Illas Malvinas que recolle antigos intereses de Pescanova e, no terciario, no segmento de actividades de servizos sociais sen aloxamento para persoas maiores produciuse unha operación procedente do Reino Unido por un valor de 6,13 millóns de euros. Finalmente, do conxunto de investimentos provenientes de Venezuela destaca, tamén no sector de servizos, a constitución da sociedade Venezuela River, S. L., en Ourense, con case 4,5 millóns de capital social encadrada na actividade das empresas dedicadas á regulación das actividades sanitarias, educativas e culturais e outros servizos sociais, excepto Seguridade Social.

No cadro 12 tamén se compara a distribución sectorial do fluxo de IED recibido por Galicia e España. No conxunto do Estado o IED concentrouse en catro sectores: transporte, actividades inmobiliarias, finanzas e seguros e industria manufactureira. Neste fluxo destaca a concentración dos investimentos no sector de servizos, sendo relativamente escasa a entrada de capital foráneo na industria. Na comparación con Galicia, cun investimento total que tan só representa o 0,27% do español, cabe supoñer que o peso relativo en calquera sector ten que ser escaso. Pero iso non foi así en dúas actividades. O único fluxo que entrou en España no sector de administracións públicas e defensa foi o capital venezolano investido en Ourense que xa comentamos anteriormente. Tamén Galicia absorbeu unha boa parte do capital externo que entrou en España en 2014 destinado a actividades artísticas, recreativas e de ocio pola operación procedente do Reino Unido. No devandito cadro tamén se presenta a mesma información, actualizada con respecto ao *Informe 2013*. Nese ano, o investimento, moi superior ao de 2014, concentrouse na industria manufactureira e na construción.

Cadro núm. 12

Distribución sectorial do investimento estranxeiro bruto

Sector	2013						2014					
	Galicia			España			Galicia			España		
	Miles de euros	%	% Galicia/España	Miles de euros	%	% Galicia/España	Miles de euros	%	% Galicia/España	Miles de euros	%	% Galicia/España
Agricultura, gandería selvicultura e pesca	386,3	0,1	0,5	90.492,0	0,5	0,4	3.541,4	6,8	442.470,7	2,3	0,8	
Industrias extractivas	3,0	0,0	0,7	134.384,4	0,7	0,0	3,0	0,0	321.153,4	1,7	0,0	
Industria manufacturera	361.914,7	86,0	24,0	4.797.471,4	24,0	7,5	13.049,6	25,2	2.267.558,9	12,0	0,6	
Subministración de enerxía eléctrica, gas, vapor e aire acondicionado	811,8	0,2	3,5	703.305,4	3,5	0,1	1.594,9	3,1	1.012.262,7	5,4	0,2	
Subministración de auga, actividades de saneamento, xestión de residuos e descontaminación	-	-	3,9	772.410,1	3,9	0,0	-	-	455.842,1	2,4	0,0	
Construción	38.638,3	9,2	9,0	1.802.959,0	9,0	2,1	2.297,3	4,4	1.464.932,6	7,7	0,2	
Comercio ó polo xunto e polo miúdo; reparación de vehículos de motor e motocicletas	6.699,3	1,6	5,2	1.042.940,9	5,2	0,6	1.116,0	2,2	3.397.201,0	18,0	0,0	
Transporte e almacenamento	27,0	0,0	7,6	1.525.792,5	7,6	0,0	32,9	0,1	761.510,1	4,0	0,0	
Hostalería	520,5	0,1	2,5	491.660,3	2,5	0,1	2.616,6	5,0	774.508,7	4,1	0,3	
Información e comunicacións	104,7	0,0	3,6	725.484,9	3,6	0,0	3,1	0,0	823.147,0	4,4	0,0	
Actividades financeiras e de seguros	145,0	0,0	20,1	4.006.818,2	20,1	0,0	1.888,4	3,6	2.784.232,0	14,7	0,1	
Actividades inmobiliarias	4.079,4	1,0	9,5	1.902.813,1	9,5	0,2	13.679,5	26,4	3.275.576,1	17,3	0,4	
Actividades profesionais, científicas e técnicas	3.715,4	0,9	2,1	427.643,1	2,1	0,9	6,8	0,0	251.888,9	1,3	0,0	
Actividades administrativas e servizos auxiliares	230,1	0,1	2,2	448.944,4	2,2	0,1	3,1	0,0	274.396,2	1,5	0,0	
Administración pública e defensa, Seguridade Social obrigatoria	-	-	0,0	50,6	0,0	0,0	4.405,3	8,5	4.405,3	0,0	100,0	
Educación	72,5	0,0	0,3	53.067,6	0,3	0,1	71,7	0,1	78.350,3	0,4	0,1	
Actividades sanitarias e de servizos sociais	3.405,7	0,8	0,3	58.484,1	0,3	5,8	7.527,4	14,5	101.730,0	0,5	7,4	
Actividades artísticas, recreativas e de entretemento	-	-	5,0	997.294,2	5,0	0,0	10,5	0,0	177.348,8	0,9	0,0	
Outros servizos	-	-	0,0	463,8	0,0	0,0	5,0	0,0	251.798,1	1,3	0,0	
Actividades dos fogares como empregadores de persoal doméstico; actividades dos fogares como produtores de bens e servizos para uso propio	-	-	-	-	-	-	-	-	1,5	0,0	-	
Actividades de organizacións e organismos extraterritoriais	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Total	420.753,7	100,0	100,0	19.982.479,6	100,0	2,1	51.852,3	100,0	18.920.314,2	100,0	0,3	

Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

Cadro núm. 13

Procedencia do investimento estranxeiro bruto en Galicia e España

Área de procedencia	Galicia		España		% Galicia/España
	Miles de euros	%	Miles de euros	%	
2013					
UE-28	209.636	49,8	13.038.478	65,2	1,61
Resto de Europa	355	0,1	582.115	2,9	0,06
América do Norte	7.186	1,7	3.139.050	15,7	0,23
Latinoamérica	197.703	47,0	1.879.440	9,4	10,52
Resto de América	3.175	0,8	149.073	0,7	2,13
Asia e Oceanía	2.700	0,6	923.163	4,6	0,29
África	0	0,0	271.049	1,4	0,00
Total	420.754	100,0	19.982.367,0	100,0	2,11
2014					
UE-28	21.197	40,9	9.786.898	51,7	0,22
Resto de Europa	7	0,0	715.866	3,8	0,00
América do Norte	1.008	1,9	3.845.959	20,3	0,03
Latinoamérica	24.733	47,7	2.639.091	13,9	0,94
Resto de América	3.288	6,3	251.852	1,3	1,31
Asia e Oceanía	1.618	3,1	1.650.438	8,7	0,10
África	0	0,0	29.807	0,2	0,00
Total	51.852	100,0	18.919.911	100,0	0,27

Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

Xa comentamos a distribución do IED e os cambios que se produciron nos tres últimos anos por continentes e polo tipo de economía. Como noutras actividades, a crise incidiu negativamente nas decisións das empresas da Unión Europea para a realización de investimentos externos. Tamén comentamos as dificultades de América Latina. Pois ben, no cadro 13 podemos ver como a case totalidade do capital foráneo que entra en Galicia tivo a súa procedencia última nestes dous territorios. En 2013 ambos representaban o 96,8% do total e no 2014 o 88,6%. O peso tan determinante destes dous territorios apóiao as estatísticas dos últimos 20 anos. Desde 1995 a 2014, Galicia recibiu un IED, en termos monetarios e sen as operacións ETVE, por un valor total de 3249 millóns de euros dos que procedían da UE-28 e América Latina 2.921,3 millóns, ou sexa case un 90%. O conxunto de España nesta distribución non quedou atrás, xa que o peso relativo destes dous territorios nos últimos 20 anos foi do 82%, seguidos de América do Norte cun 9,3% do investimento total.

En canto á distribución por países ou territorios (cadro 14), o *ránking* galego en 2014 líderano aqueles que realizaron unha IED de certa dimensión. Se en 2013 os

Cadro núm. 14

Orixe última do investimento estranxeiro bruto. Ano 2014*

Galicia			España		
País ou territorio	Miles de euros	%	País ou territorio	Miles de euros	%
Reino Unido	15.305,0	29,52	Estados Unidos de América	3.541.262,1	18,72
México	12.691,9	24,48	Luxemburgo	2.604.946,0	13,77
Venezuela	6.355,8	12,26	Reino Unido	1.692.906,8	8,95
Illas Malvinas	3.285,0	6,34	Francia	1.621.335,6	8,57
Perú	3.000,0	5,79	México	1.177.663,7	6,22
Portugal	2.321,6	4,48	Países Baixos	1.150.153,5	6,08
Guatemala	1.594,9	3,08	España	757.538,5	4,00
Xordania	1.500,0	2,89	Portugal	599.299,1	3,17
Alemaña	1.150,8	2,22	Xapón	459.755,8	2,43
Brasil	1.011,8	1,95	Uruguai	449.144,4	2,37
Estados Unidos de América	1.008,4	1,94	Alemaña	390.985,7	2,07
Italia	940,6	1,81	Irlanda	390.979,0	2,07
Francia	815,4	1,57	Venezuela	369.951,2	1,96
España	467,8	0,90	China	331.100,2	1,75
Países Baixos	196,4	0,38	Guernsei	315.558,3	1,67
China	114,9	0,22	Canadá	304.697,3	1,61
Panamá	74,7	0,14	Hong Kong	245.196,2	1,30
Suíza	7,3	0,01	Suíza	234.518,8	1,24
Arxentina	3,1	0,01	Israel	218.388,1	1,15
Illas Virxes Británicas	3,0	0,01	Curaçao	188.475,4	1,00
Líbano	3,0	0,01	Brasil	186.368,3	0,99
Uruguai	1,2	0,00	Resto do mundo	1.690.090,3	8,93
Total	51.852,3	100,00	Total	18.920.314,2	100,00

* Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

investimentos en Galicia dunha ETVE procedentes de Luxemburgo no sector de refino de petróleo e os das empresa brasileira propietaria de Corporación Noroeste situaron estes dous países no primeiro lugar do *ranking* absorbendo o 83,7% do total investido nese ano, en 2014 non se recibiu IED de Luxemburgo e o peso de Brasil sobre o total foi de tan só un 1,95%, debido a catro operacións de pequena dimensión pertencendo a de maior contía ao sector inmobiliario. En 2014, son o Reino Unido, México e Venezuela os países que encabezan esa clasificación absorbendo entre os tres dous terzos do IED total recibido. Recordemos que a achega do Reino Unido en 2013 foi de

tan só 5100 euros. Esta evolución por países tamén denota a carencia dun fluxo continuo, co cal, as oscilacións anuais nos resultados explícanse, como xa comentamos, por operacións puntuais realizadas en sectores moi diversos.

Se analizamos a traxectoria dos últimos 20 anos, obsérvase que un grupo pequeno de países determinan o IED total recibido nese período. Cinco países absorberon as tres cuartas partes do IED galego recibido, destacando Portugal. Os nosos veciños lusos achegaron un 33% do total, o que suxire que as estratexias dos empresarios portugueses nas relacións económicas con Galicia van máis aló dos meros intercambios comerciais, xa que tamén buscan a realización de actividades produtivas nun territorio, como o galego, moi próximo. A priori, o feito de estar preto podería facer innecesario manter plantas similares, pero a complementariedade xunto á rendibilidade e un mellor acceso ao mercado ibérico facilitan estes investimentos. Doutra banda, no cadro 15 apréciase que, salvando o papel de intermediación de Luxemburgo, o capital foráneo galego procede de economías importantes da Unión Europea, coa ausencia de Alemaña. En todo caso, observamos como o groso da procedencia do investimento son territorios moi próximos nos que se ten un maior coñecemento da economía galega que noutros máis afastados. Neste *ranking* non figura ningún país de América Latina. O primeiro que nos atopamos é Brasil, cunha porcentaxe sobre o total investido que non alcanza o 5%.

O IED emitido desde Galicia declarado no Rexistro de Investimentos

No cadro 9 presentábase a evolución das saídas de capital produtivo por grandes territorios no trienio 2011-2013 e comprobabamos o brusco freo que se produciu neste fluxo en 2012 con só unha lixeira melloría con respecto a ese ano en 2013. Pois ben, a evolución do IED emitido desde Galicia foi moi similar. No gráfico 9 recóllese a traxectoria do valor total desta variable nos últimos 20 anos. As estatísticas debuxan tres períodos: o primeiro ata 1998, no que o investimento no exterior apenas era significativo; un segundo período de 1999 ata 2008 no que, polo xeral (salvo 2000 e 2003), se aprecia unha dinámica superior ao peso económico que ten Galicia no contexto español e a cifra de capital produtivo exportado supera amplamente o recibido; finalmente, un terceiro período, desde 2009 ata a actualidade no que, consonte o que está sucedendo no noso contorno, se vai desacelerando notablemente este fluxo investidor. Así, os datos dispoñibles poñen de manifesto a vontade dun segmento do empresariado galego de manter a actividade produtiva no exterior durante boa parte da década anterior, cunha diminución progresiva dese fluxo ante a persistencia e dureza da crise.

Cadro núm. 15

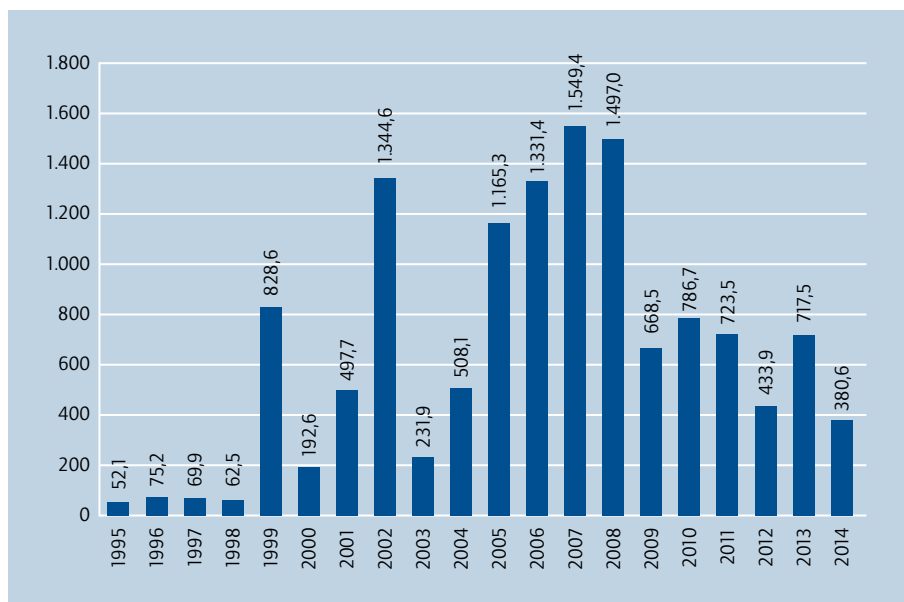
Procedencia do investimento estranxeiro bruto efectuado en Galicia desde 1995 a 2014

País	Miles de euros	%
Portugal	1.141.946	33,08
Reino Unido	544.769	15,78
Francia	285.199	8,26
Italia	281.603	8,16
Luxemburgo	271.392	7,86
Resto países	927.473	26,86
Total	3.452.383	100,00

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

Gráfico 9

Evolución do IED emitido por Galicia (en millóns de euros)

Os resultados totais, aínda que provisionais, cifran o valor do IED emitido desde Galicia en 380,60 millóns de euros, cifra 7,3 veces superior á do IED recibido, pero, aproximadamente, a metade da alcanzada en 2013. Recordemos que, nese ano, unha das operacións máis importantes foi unha ETVE, xa que logo, sen efecto económico en Galicia. A caída deste IED nun 46,9% contrasta co incremento en España dun 3,9%, taxa que se alcanzou tras o forte crecemento do 26,8% experimentado en 2013. Estes resultados españois son mellores que os alcanzados polo conxunto da Unión Europea. O crecemento no conxunto do Estado debeuse aos investimentos no estranxeiro realizados desde Cantabria polo Banco de Santander a varios países, ademais dunha alza destes en Andalucía e Cataluña. Iso contrarrestou os descensos de Madrid e País Vasco.

A estratexia de realizar investimentos con fins produtivos no estranxeiro non é habitual en moitas comunidades autónomas aínda que si se dá en Galicia. No cadro 16 apreciamos que non houbo investimento, ou se o houbo foi moi pequena a súa contía en Castela-A Mancha, Extremadura, Canarias, A Rioxa, Murcia e Ceuta e Melilla. A cifra galega, aínda representando o 1,5% do total, coloca esta comunidade no sexto lugar do *ranking* español e desde o inicio deste século adóitase manter por estas posicións. As peculiaridades do sector produtivo galego (as características do sector pesqueiro, a proximidade aos mercados de vendas, a expansión de multinacionais da confección, o peso da automoción ou os investimentos en inmobles) inciden en que o valor do IED emitido sexa, en termos relativos, máis elevado que o logrado por outras variables económicas.

Cadro núm. 16

Distribución territorial do investimento español bruto no exterior

	2012		2013		2014		% variación 2014/2012
	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	
Andalucía	168,18	0,85	422,36	1,68	1.319,85	5,07	212,50
Aragón	249,09	1,26	1.607,81	6,41	19,16	0,07	-98,81
Cantabria	1.605,29	8,12	449,25	1,79	5.862,87	22,52	1.205,03
Castela e León	155,76	0,79	23,27	0,09	47,88	0,18	105,71
Castela-A Mancha	35,89	0,18	16,32	0,07	0,03	0,00	-99,81
Cataluña	2.572,05	13,00	2.736,62	10,92	3.503,04	13,45	28,01
Ceuta e Melilla	-	-	-	-	-	-	-
Madrid	11.979,32	60,56	15.307,82	61,06	13.918,21	53,45	-9,08
C. Valenciana	845,51	4,27	222,22	0,89	386,56	1,48	73,96
Extremadura	2,26	0,01	1,23	0,00	0,02	0,00	-98,02
Galicia	433,88	2,19	717,47	2,86	380,60	1,46	-46,95
Baleares	347,25	1,76	1.220,44	4,87	258,95	0,99	-78,78
Canarias	26,06	0,13	39,83	0,16	5,67	0,02	-85,76
A Rioxa	1,77	0,01	0,66	0,00	0,00	0,00	-100,00
Navarra	26,63	0,13	45,01	0,18	30,75	0,12	-31,68
País Vasco	889,65	4,50	2.166,74	8,64	247,04	0,95	-88,60
Asturias	429,08	2,17	88,22	0,35	51,14	0,20	-42,03
Murcia	11,60	0,06	6,06	0,02	7,25	0,03	19,53
Total	19.779,29	100,00	25.071,34	100,00	26.039,02	100,00	3,86

Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Inversións Exteriores.

Na información que proporciona o cadro 16, o investimento sempre se atribúe á comunidade na que as sociedades teñen o seu domicilio social. Xa que as operacións desta natureza adoitan requirir que as empresas teñan unha certa dimensión, non ten que estrañar que a maior parte deste IED se lle asigne a Madrid ou Cataluña, comunidades nas que teñen a súa sede as industrias enerxéticas, as empresas de telecomunicación e os principais bancos, máis proclives a realizar estes investimentos. Recordemos, por outra banda, que se rexistran as mesmas operacións de residentes que cando no IED recibido se rexistraban as de non residentes, coa importante peculiaridade de que, neste caso, o capital investido noutras formas de investimento ten que ser superior a 1,5 millóns de euros, xustamente a metade que no caso dos investimentos en Galicia. Tamén se anotan as operacións de inmobles que superan a anterior contía.

En paralelo co IED recibido e polos motivos xa citados, as operacións de ETVE decaeron con respecto á década anterior. En 2014 os movementos deste tipo concentráronse

Cadro núm. 17

Distribución territorial, con e sen ETVE, do investimento español bruto e neto no exterior. Ano 2014*

	Investimento bruto				Investimento neto	
	Sen ETVE		Con ETVE		Sen ETVE	Con ETVE
	Millóns de euros	%	Millóns de euros	%	Millóns de euros	Millóns de euros
Andalucía	1.319,85	5,62	1.319,85	5,07	897,91	897,91
Aragón	19,15	0,08	19,16	0,07	18,56	18,57
Cantabria	5.862,87	24,97	5.862,87	22,52	5.556,76	5.556,76
Castela e León	47,88	0,20	47,88	0,18	43,69	43,69
Castela-A Mancha	0,03	0,00	0,03	0,00	-4,68	-4,68
Cataluña	3.397,85	14,47	3.503,04	13,45	2.763,37	2.317,05
Ceuta e Melilla	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Madrid	11.467,50	48,84	13.918,21	53,45	-192,44	326,48
C. Valenciana	384,31	1,64	386,56	1,48	327,15	329,40
Extremadura	0,02	0,00	0,02	0,00	-1,78	-1,78
Galicia	379,91	1,62	380,60	1,46	272,44	273,12
Baleares	258,95	1,10	258,95	0,99	221,34	221,34
Canarias	4,36	0,02	5,67	0,02	4,16	5,47
A Ríoxa	0,00	0,00	0,00	0,00	-10,40	-10,40
Navarra	30,75	0,13	30,75	0,12	30,03	30,03
País Vasco	247,00	1,05	247,04	0,95	115,94	115,98
Asturias	51,14	0,22	51,14	0,20	-5.912,96	-5.912,96
Murcia	7,25	0,03	7,25	0,03	7,25	7,25
Total	23.478,82	100,00	26.039,02	100,00	4.136,33	4.213,23

* Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Inversións Exteriores.

en Madrid e Cataluña, aínda que houbo operacións moi pequenas na Comunidade Valenciana e tamén en Galicia. En termos relativos, a distribución do IED emitido en pouco cambia se se consideran ou non as operacións de ETVE, de tal modo que Galicia pasou de representar o 1,46% con ETVE ao 1,62% sen ETVE.

Unha cuestión, moi relevante pola súa incidencia neste punto, é o desinvestimento efectuado polas empresas españolas no estranxeiro. O signo do valor do investimento neto en 2014 foi positivo, ou sexa, investíuse en maior contía que se desinvestiu. O investimento neto foi de 4136 millóns de euros. Esta variable alcanzou valores negativos en comunidades tan significativas como Madrid, debido ás saídas de capital efectuadas por Repsol en Arxentina e tamén aos cuantiosos desinvestimentos no sector inmobiliario e na industria do papel. Ademais do investimento neto en Madrid, no cadro 17 tamén chama a atención o investimento negativo, que case alcanza os 6000 millóns de euros, de Asturias. Explícase pola actuación de Duro Felguera nos

complexos mineiros de Australia. No caso galego, o valor dos desincentivos foi de 107,47 millóns de euros, cifra que representa o 28,2% do total investido. Esta retirada de capital concentrouse no sector pesqueiro, sobre todo a raíz da situación de Pescanova, e producíronse desprendementos de activos en Arxentina, Guatemala, Reino Unido, Perú, Australia e Namibia. Tamén se observaron desincentivos nos servizos financeiros e nas actividades inmobiliarias.

Se analizamos o stock, con datos desde 2007 a 2012, apréciase que o IED emitido por Galicia proporcionou un significativo incremento no emprego estranxeiro nos últimos anos e tamén na cifra de negocios. Desde 2007 o stock de emprego creceu un 138,2% e o valor monetario da cifra de negocios un 88%. En 2012 os investimentos galegos existentes axudaban a xerar un total de 104.068 empregos, a cuarta comunidade autónoma que máis emprego exterior xerou tras Madrid, Cataluña e País Vasco. Estas estatísticas confirmannos a importancia que tiveron durante este século, para a economía galega, estas operacións.

No cadro 18 preséntase a distribución sectorial do fluxo de IED emitido por Galicia en 2014 considerando o sector de orixe e o de destino. Esta táboa reflicte a singularidade e a concentración das operacións en dúas actividades que proceden do sector primario (en concreto pesca e acuicultura) e das actividades inmobiliarias, dirixíndose esta última, no seu destino, non só ao sector inmobiliario, senón tamén ao da construción. As operacións nestes sectores absorbían o 95,7% do IED emitido en orixe e o 94,9% en destino, porcentaxes tan elevadas, que por si mesmas explican cara a onde se dirixía o IED en 2014. Aínda con datos provisionais, nese ano, nin desde a industria manufacturera galega nin desde as extractivas se realizaron investimentos no exterior, o que seguramente suxire un cambio das estratexias dos empresarios industriais galegos tras estes anos de crise. Cómpre sinalar que desde outros sectores realizáronse investimentos en industrias foráneas, máis en concreto, no sector de alimentación en Ecuador.

A comparación da distribución sectorial por destino do IED emitido por España e Galicia (cadro 19) reflicte a especialización galega nos dous sectores antes mencionados, de tal modo que as actividades inmobiliarias realizadas desde a nosa comunidade absorberon, en 2014, o 40% das realizadas en España, e as de pesca e acuicultura, o 56,4%. No caso español confirmábase na súa estrutura sectorial a concentración do fluxo investidor nos sectores nos que se localizan as principais multinacionais con sede na península. Lembremos que, en 2014, os investimentos desde España no sector bancario estranxeiro representaron o 48% do total. Tamén tivo unha certa dimensión o IED emitido en industrias eléctricas, extractivas e manufactureras, sen esquecer a tradicional importancia da construción.

En suma, a síntese do que aconteceu en 2014 co capital produtivo emitido por Galicia cara ao estranxeiro é sinxela. Dun total de 380,6 millóns de euros, 297,5 millóns foron investimentos na construción e no sector inmobiliario, e o principal protagonista foi a sociedade de investimento Pontegadea, compañía, cuxo principal propietario é Amancio Ortega, e que vén mostrando un forte dinamismo nos últimos exercicios, incidindo claramente nos resultados de IED emitido. Nas estatísticas provenientes

Cadro núm. 18**Distribución sectorial do investimento estranxeiro bruto galego no exterior. Ano 2014***

Sectores	Sector de orixe		Sector de destino	
	Miles de euros	%	Miles de euros	%
Agricultura, gandería, selvicultura e pesca	69.901	18,37	63.602	16,71
Industrias extractivas	-	-	426	0,11
Industria manufactureira	-	-	8.217,59	2,16
Subministración de enerxía eléctrica, gas, vapor e aire acondicionado	3.357	0,88	7.385	1,94
Subministración de auga, actividades de saneamento, xestión de residuos e descontaminación	-	-	-	-
Construción	1.074	0,28	108.280	28,45
Comercio polo xunto e polo miúdo; reparación de vehículos de motor e motocicletas	1.638	0,43	649	0,17
Transporte e almacenamento	-	-	-	-
Hostalería	-	-	-	-
Información e comunicacións	150	0,04	153	0,04
Actividades financeiras e de seguros	2.583	0,68	1.250	0,33
Actividades inmobiliarias	294.422	77,36	189.249	49,72
Actividades profesionais, científicas e técnicas	4.028	1,06	-	-
Actividades administrativas e servizos auxiliares	109	0,03	171	0,04
Administración pública e defensa; Seguridade Social obrigatoria	-	-	-	-
Educación	4	0,00	4	0,00
Actividades sanitarias e de servizos sociais	-	-	-	-
Actividades artísticas, recreativas e de entretemento	1.210	0,32	1.210	0,32
Outros servizos	-	-	-	-
Actividades dos fogares como empregadores de persoal doméstico; actividades dos fogares como produtores de bens e servizos para uso propio	-	-	-	-
Actividades de organizacións e organismos extraterritoriais	-	-	-	-
Persoas físicas (sen sector de actividade)	2.120	0,56	-	-
Total	380.596	100,00	380.596	100,00

* Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

Cadro núm. 19

Distribución do investimento estranxeiro bruto no exterior por sector de destino

Sectores	2013			2014		
	Galicia		España	Galicia		España
	Miles de euros	%	Miles de euros	% Galicia/España	Miles de euros	% Galicia/España
Agricultura, gandería, selvicultura e pesca	2.413	0,3	48.416	0,2	63.602	16,7
Industrias extractivas	6.568	0,9	467.546	1,9	426	0,1
Industria manufacturera	33.192	4,6	7.260.971	29,0	8.218	2,2
Subministración de enerxía eléctrica, gas, vapor e aire acondicionado	3.215	0,4	1.218.237	4,9	7.385	1,9
Subministración de auga, actividades de saneamento, xestión de residuos e descontaminación	-	-	24.422	0,1	-	-
Construción	87.971	12,3	1.206.857	4,8	108.280	28,5
Comercio polo xunto e polo miúdo; reparación de vehículos de motor e motocicletas	15.834	2,2	779.198	3,1	649	0,2
Transporte e almacenamento	-	-	1.850.369	7,4	-	-
Hostalería	-	-	669.711	2,7	-	-
Información e comunicacións	3	0,0	1.156.997	4,6	153	0,0
Actividades financeiras e de seguros	4.820	0,7	9.077.666	36,2	1.250	0,3
Actividades inmobiliarias	559.402	78,0	1.034.559	4,1	189.249	49,7
Actividades profesionais, científicas e técnicas	493	0,1	168.662	0,7	-	-
Actividades administrativas e servizos auxiliares	224	0,0	82.928	0,3	171	0,0
Administración pública e defensa; Seguridade Social obrigatoria	-	-	0	-	-	0
Educación	-	-	1.021	0,0	4	0,0
Actividades sanitarias e de servizos sociais	-	-	5.069	0,0	-	-
Actividades artísticas, recreativas e de entretemento	3.333	0,5	18.704	0,1	1.210	0,3
Outros servizos	-	-	-	-	-	-
Actividades dos fogares como empregadores de persoal doméstico; actividades dos fogares como produtores de bens e servizos para uso propio	-	-	-	-	-	-
Actividades de organizacións e organismos extraterritoriais	-	-	-	-	-	-
Total	717.468	100,0	25.071.336	100,0	380.596	100,0
				2,9	26.039.020	100,0
						1,5

Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Inversións Exteriores.

do Rexistro de Investimentos Exteriores figuran dúas grandes operacións, unha nos Estados Unidos, seguramente debida á compra dun emblemático inmoble en Nova York, e outra en Canadá. As operacións en construción de edificios e actividades inmobiliarias no IED emitido complétase cos investimentos na pesca e na acuicultura no proceso que se segue de reestruturación destes sectores en varios países de América Latina.

A diferenza do IED recibido, o emitido espállase, tanto en España como en Galicia, pola xeografía mundial. En 2014 a singularidade das operacións motivou que o destino IED emitido fose case exclusivamente o continente americano, en especial, América do Norte ante as actuacións xa comentadas en Estados Unidos e Canadá. O capital dirixido á UE non alcanzou os 11 millóns de euros, contabilizándose operacións en tres sectores: actividades inmobiliarias realizadas en Portugal e Malta, investimentos en produción de enerxía eólica en Polonia e Reino Unido e comercio no Reino Unido. No caso español, América tamén tivo un peso predominante aínda que, a diferenza

Cadro núm. 20

Destino do investimento bruto galego e español no exterior

Área de destino	Galicia		España		% Galicia/ España
	Miles de euros	%	Miles de euros	%	
2013					
UE-28	574.003	80,0	14.559.606	58,1	3,94
Resto de Europa	0	0,0	1.143.289	4,6	0,00
América do Norte	81.994	11,4	1.828.301	7,3	4,48
Latinoamérica	36.016	5,0	6.194.605	24,7	0,58
Resto de América	0	0,0	63.765	0,3	0,00
Asia e Oceanía	23.722	3,3	1.186.843	4,7	2,00
África	1.733	0,2	94.926	0,4	1,83
Total	717.468	100,0	25.071.336	100,0	2,86
2014					
UE-28	10.540	2,8	9.829.514	37,7	0,11
Resto de Europa	0	0,0	437.711	1,7	0,00
América do Norte	291.195	76,5	3.059.887	11,8	9,52
Latinoamérica	78.658	20,7	8.491.805	32,6	0,93
Resto de América	0	0,0	3.167.714	12,2	0,00
Asia e Oceanía	60	0,0	884.330	3,4	0,01
África	142	0,0	168.059	0,6	0,08
Total	380.596	100,0	26.039.020	100,0	1,46

Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

de Galicia, teñen relevancia os investimentos feitos en paraísos fiscais (Illas Caimán e Curaçao). No cadro 20 obsérvase que, polo contrario, en 2013 tanto en España como en Galicia a UE acaparou a maior parte dos investimentos.

Coa perspectiva dos últimos 20 anos, o investimento total galego realizado no exterior foi de 13.117,2 millóns de euros (o IED recibido fora 3.452,4 millóns de euros, a cuarta parte). A actual UE e América Latina absorberon a maior parte deste IED, o 40,7% e o 26,9% respectivamente, mentres o mercado asiático tivo un peso moi escaso (xunto a Oceanía representou tan só un 3,3%). Estas cifras permiten afirmar que a colocación de capital produtivo fóra de España por parte de persoas físicas e

Cadro núm. 21

Destino do investimento bruto galego e español no exterior. Ano 2014*

Galicia			España		
País ou territorio	Miles de euros	%	País ou territorio	Miles de euros	%
Canadá	182.640,1	47,99	Irlanda	4.593.819,1	17,64
Estados Unidos de América	108.554,8	28,52	Brasil	4.226.667,3	16,23
Guatemala	32.234,3	8,47	Estados Unidos de América	2.838.003,6	10,90
Nicaragua	17.785,3	4,67	Illas Caimán	1.969.016,7	7,56
Honduras	11.944,9	3,14	Chile	1.691.213,1	6,49
Ecuador	7.937,0	2,09	Reino Unido	1.602.739,8	6,16
Brasil	4.946,3	1,30	Curaçao	1.105.252,9	4,24
Portugal	4.600,0	1,21	Perú	755.773,3	2,90
Reino Unido	2.728,2	0,72	Suecia	720.630,2	2,77
Malta	2.009,0	0,53	Países Baixos	683.218,1	2,62
Arxentina	1.638,0	0,43	Colombia	637.557,4	2,45
México	1.209,6	0,32	México	629.272,8	2,42
Polonia	1.203,2	0,32	Italia	567.888,5	2,18
Uruguai	426,0	0,11	Polonia	540.686,2	2,08
Bolivia	258,3	0,07	China	515.200,6	1,98
Panamá	190,9	0,05	Portugal	492.412,6	1,89
Mozambique	142,2	0,04	Canadá	221.883,4	0,85
República Dominicana	62,0	0,02	Luxemburgo	216.799,8	0,83
China	60,0	0,02	Romanía	179.867,0	0,69
Perú	22,3	0,01	Noruega	175.916,7	0,68
Colombia	3,7	0,00	Resto de países	1.675.200,9	6,43
Total	380.595,9	100,00	Total	26.039.019,9	100,00

* Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

Cadro núm. 22

Destino do investimento estranxeiro bruto emitido por Galicia desde 1995 a 2014*

País	Miles de euros	%
Brasil	1.789.691	13,64
Estados Unidos de América	1.555.575	11,86
Francia	890.126	6,79
Italia	845.862	6,45
Arxentina	787.391	6,00
Portugal	737.553	5,62
Luxemburgo	696.338	5,31
Turquía	611.034	4,66
Países Baixos	489.849	3,73
Reino Unido	448.768	3,42
Resto países	4.265.009	32,51
Total	13.117.196	100,00

* Datos provisionais.

Fonte: Rexistro de Investimentos Exteriores.

sociedades residentes en Galicia, ou se fixo en territorios relativamente próximos cos que compartimos unha unidade do mercado ou se dirixiu cara a América Latina, sobre todo, impulsado polas empresas mixtas de pesca, a acuicultura, a enerxía e o sector de alimentación. Xustamente, ante a peculiaridade do sector pesqueiro tamén son relevantes os investimentos galegos en África que, nestes 20 anos, absorberon un 9% do total.

No cadro 21 preséntase o destino do IED emitido por Galicia en 2014 por países. Xa comentamos anteriormente que o IED se dirixiu case exclusivamente cara a América, de tal modo que os sete primeiros países do *ranking* o son dese continente. Segue a continuación Portugal, país que non foi nese ano un dos favoritos no investimento galego. Neste mesmo cadro tamén figura a distribución española, na que destaca Irlanda, debido a un cuantioso investimento procedente de Madrid e Cataluña no sector financeiro. Deseguido nesta distribución, como en Galicia, vén un grupo de países latinoamericanos encabezados por Brasil, onde se efectuaron investimentos moi diversos entre os que sobresaen os realizados polo Banco de Santander por un valor de 2.557,6 millóns de euros.

Nos últimos 20 anos o principal destino do IED emitido por Galicia foi precisamente Brasil. Co cadro 22 apréciase a asimetría existente entre o IED emitido e o recibido, xa que mentres neste último uns poucos países absorbían a maior parte do investimento, no caso do IED emitido a dispersión é moito maior. A Brasil destinouse o 13,6% do total de investimentos debido ás contías investidas en 1999, 2002 e 2006 na fabricación de cimentos ademais de en actividades comerciais. Estados Unidos representou o 11,9% do total grazas á construción de edificios e á creación de estruturas de comercio. Francia e Italia son os dous primeiros países da Unión Europea, e ambos teñen porcentaxes moi similares coincidindo no sector máis importante, o comercio; a el en Francia destinouse algo máis da metade do investimento dirixido cara a ese país (53,1%), mentres que en Italia representaba o 71,3%. En todos estes resultados inflúe a expansión internacional de Inditex nas últimas dúas décadas. Arxentina e Portugal completan os seis primeiros lugares e as súas porcentaxes non son moi diverxentes coas de Francia e Italia. En Arxentina os investimentos galegos no sector da automoción representaron o 65% do IED total mentres que Portugal, sexto país do *ranking*, caracterizouse pola dispersión do capital procedente de Galicia en múltiples actividades. Destacaron a construción de edificios e o sector metalúrxico, pero tamén houbo investimentos relevantes na pesca, na alimentación, nas industrias de bebidas, no sector químico, na automoción, no comercio polo miúdo e no sector da banca. En suma, actuacións moi diversas froito da estreita relación económica que manteñen ambos os territorios.

VI. Construción

- En 2014 existen signos de que o sector tocou fondo e 2015 podería ser o ano da reactivación.
- Despois de seis anos de caída ininterrompida da produción e o emprego, no último trimestre de 2014 o VEB e a ocupación de construción volven medrar.
- En Galicia a recuperación da produción atrasase respecto ao conxunto de España, aínda que o emprego crece na segunda metade de 2014 e principios de 2015.
- A promoción de novas vivendas segue en mínimos históricos, pero as vivendas iniciadas experimentan unha pequena alza.
- A demanda de vivenda creceu significativamente. O aumento das vendas concentrouse no mercado de segunda man e, posiblemente, non teña continuidade ao estar orixinado en parte por estímulos fiscais á venda antes de 2015.
- En 2014 redúcese un 7,2% o stock de vivendas novas non vendidas en Galicia, cuxa cifra se estima en 30.000 a finais de ano.
- En 2014 a caída do prezo da vivenda moderouse, pero o seu custo aínda representa unha proporción demasiado alta da renda familiar, polo que as expectativas continúan sendo deflacionistas.
- En 2014 a licitación de obras públicas en Galicia foi de 320 euros por habitante, situándose por enriba da media española de 280 euros.

Introdución

En 2014 a construción española pareceu tocar fondo despois de cinco anos de profunda crise. Na segunda metade do ano a recuperación do emprego, o aumento das vendas de vivenda e o crecemento do consumo de cemento semellan marcar un cambio de rumbo na actividade do sector. O despegue dalgúns indicadores pode ter, non obstante, unha orixe conxuntural, polo que hai que ser prudentes e agardar ata que se confirme a solidez destas tendencias. A pesar desta pequena recuperación, a comezos do ano 2015 o sector construtor español aparece como unha sombra do que foi nos anos da grande expansión inmobiliaria. En 2014 o número de vivendas iniciadas supón o 8,5%, e o valor da licitación pública de obras, o 31% do existente en 2007, ano que marca o pico de actividade do sector neste século. Esta espectacular caída nas fontes de demanda fai que a produción en 2014 represente o 54%, o emprego, o 39%, e o consumo de cemento, só o 19% do existente naquel ano.

Cadro núm. 1

Indicadores do sector da construción en España. Taxas de variación interanual (en %)

	2012	2013	2014	2014			2015
				II trim.	III trim.	IV trim.	I trim.
VEB construción	-14,3	-8,1	-1,2	-1,7	0,0	3,4	-
% da construción na FBCF	56,7	53,3	50,6	50,7	50,3	50,0	-
% da vivenda na FBCF	25,1	23,1	21,7	21,9	21,7	21,3	-
Produción das empresas	-5,5	1,6	17,4	29,6	12,0	7,2	-
Nova contratación	-12,3	3,8	11,6	14,8	4,8	25,6	-
Ocupados	-17,3	-11,4	-3,5	-5,3	-0,5	4,0	12,6
Paro estimado	-2,5	-21,4	-24,8	-27,3	-30,1	-23,3	-27,5
Afiliados á Seguridade Social	-17,1	-12,1	-1,3	-2,1	-0,3	1,9	5,0
Paro rexistrado	4,2	-9,5	-17,3	-17,8	-18,3	-17,6	-17,9
Consumo de cemento	-33,6	-20,7	0,4	-3,5	2,9	6,3	7,2
Índice de custos do sector	0,5	-0,7	-0,2	0,0	0,3	-0,6	-

Fuentes: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais, INEM, EPA, INE e Ministerio de Fomento.

Cadro núm. 2

Indicadores do sector da construción en Galicia. Taxas de variación interanual (en %)

	2012	2013	2014	2014			2015
				II trim.	III trim.	IV trim.	
VEB construción	-6,1	-4,3	-1,7	-2,2	-1,3	-0,2	-
Ocupados	-13,1	-12,7	-3,1	-3,6	1,6	0,7	8,4
Paro estimado	21,0	-20,0	-30,1	-32,2	-37,3	-31,3	-19,7
Afiliados á Seguridade Social	-15,8	-10,8	-0,8	-0,7	0,4	0,4	3,3
Paro rexistrado	14,9	-5,3	-17,0	-17,7	-19,7	-17,6	-19,3

Fontes: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais, INEM, EPA, INE e IGE.

Cadro núm. 3

O mercado de traballo na construción (medias anuais). Ano 2014

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
Ocupados						
Miles	28,9	6,7	8,5	23,0	67,1	993,5
Taxa de variación 2014/2013 (%)	1,7	-15,5	8,7	-8,3	-3,1	-3,5
Paro estimado						
Miles	3,7	1,6	1,2	4,9	11,4	253,7
Taxa de variación 2014/2013 (%)	-34,6	-14,7	-19,0	-32,8	-30,1	-24,8
Paro rexistrado						
Miles	15,2	3,7	3,8	12,9	35,6	582,4
Taxa de variación 2014/2013 (%)	-15,7	-18,5	-15,1	-18,6	-17,0	-17,3
Afiliados á Seguridade Social						
Miles	31,7	9,0	9,4	21,6	71,7	975,1
Taxa de variación 2014/2013 (%)	-0,7	-0,6	-0,5	-1,1	-0,8	-1,3

Fontes: Ministerio de Trabajo e Asuntos Sociais, INEM, EPA e INE.

En 2014 o aumento de demanda de vivenda concentrouse na usada e aínda existe un stock importante de vivenda nova sen vender, o que desanima a promoción de novas actividades. Por outra parte, a demanda pública de obras mostra unha circunstancial recuperación seguindo o prolongado ciclo electoral que domina todo o ano 2015, se ben aínda se sitúa en niveis baixos. En Galicia a tendencia é parecida á do conxunto de España, aínda que a recuperación de finais de 2014 parece menos vigorosa que a que se observa no Estado.

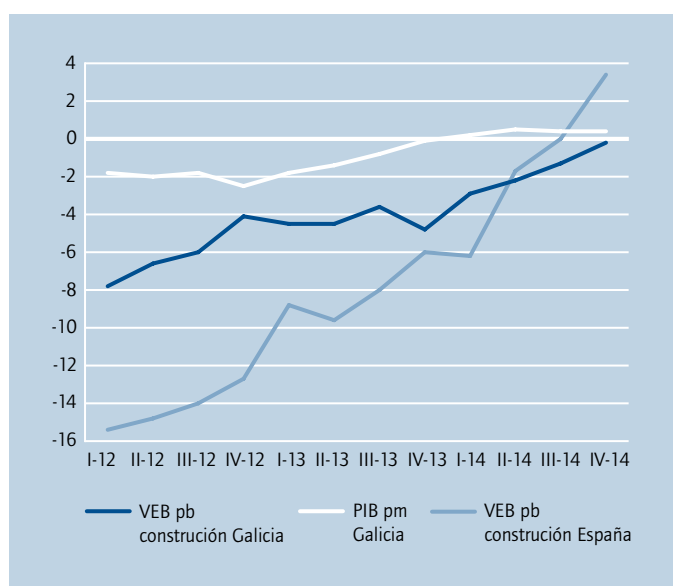
Despois de 24 trimestres consecutivos de caída da construción a nivel estatal, os números vermellos desaparecen no terceiro e cuarto trimestres de 2014, finalizando o ano cun crecemento interanual do 3,4% do VEB de construción. A pesar deste

aumento, a participación directa do sector no PIB español en 2014 é de só o 5%, a metade da cifra do ano 2008. O peso da construción na formación bruta de capital fixo (FBCF) cae case tres puntos porcentuais ata o 50,6%, representando o investimento en vivenda o 21,7% da FBCF. A edificación residencial segue perdendo peso no PIB español e en 2014 representa o 4,1% do produto interior, un terzo da existente

Gráfico 1

VEB pb da construción e PIB pm (euros constantes)

Taxas de variación interanuais (en %)

en 2008. Non obstante, outros índices económicos son máis optimistas. O consumo de cemento, indicador fiable da actividade do sector, deixou de caer, cun crecemento medio do 0,4% no ano 2014, e presentando unha tendencia positiva moi marcada nos dous últimos trimestres de 2014 e o primeiro de 2015, no cal creceu un 7,2% (cadro 1). Ademais, a produción das empresas e a nova contratación¹ mostran unha estimable progresión. Esta melloría, non obstante, non é suficiente para facer que o indicador de clima da construción² mostrado no gráfico 2 se volva positivo. Aínda que os saldos de opinión melloran na segunda metade de 2014 e nos catro primeiros meses de 2015, as expectativas dos axentes do sector continúan sendo negativas. O saldo de -29,2 do mes de abril de 2015 é produto dun saldo de -43 na situación da carteira de pedidos e dunha valoración de -15,4 puntos nas expectativas de emprego, sendo a construción de

edificios a actividade co peor clima, cun saldo de -31,5. Segundo esta enquisa, en abril de 2015 as empresas do sector afirman ter un período de traballo asegurado de 502 días, que mellora en 36 días a cifra dun ano antes (gráfico 2).

Desde 2008 ata setembro de 2014 a Encuesta de Población Activa (EPA) rexistra 26 trimestres consecutivos de caída interanual do emprego. Esta negativa tendencia rómpese no cuarto trimestre de 2014 cun aumento da ocupación do 4% e refórzase

¹ Estimadas pola Encuesta de Índices de Producción de la Industria de la Construcción (EIPIIC) publicada polo Ministerio de Fomento.

² O indicador do clima de construción é a media dos saldos de opinións empresariais referidos á tendencia do emprego e á carteira de pedidos do sector, recollidos na Encuesta de Coyuntura Industrial elaborada polo Ministerio de Industria. Por exemplo, un valor de -10 do saldo significa que a porcentaxe de opinións negativas supera en 10 puntos á de opinións positivas.

nos tres primeiros meses de 2015, alcanzando un crecemento do 12,6% e superándose o millón de empregos. O perfil das afiliacións á Seguridade Social en 2014 e 2015 é moi parecido ao dos ocupados da EPA. As afiliacións mostraran números vermellos durante 27 trimestres, pero nos tres primeiros de 2014 a caída suavízase progresivamente e no cuarto a tendencia cambia cun lixeiro aumento do 1,9%, que se confirma no primeiro trimestre de 2015, cando as incorporacións a este organismo crecen o 5%, alcanzando o millón de afiliados. Aínda que o emprego medio de 2014, xa sexa medido pola EPA ou as afiliacións á Seguridade Social, descendeu, a tendencia que ambas as dúas fontes mostran nos dous últimos trimestres fai concibir esperanzas dun cambio de ciclo. Por outro lado, o paro estimado pola EPA descende ao longo de 2014, fixando en algo menos de 223.000 o

número de desocupados no primeiro trimestre de 2015, cunha taxa de desemprego do 17,3%, o seu menor valor nos últimos sete anos. Confirmando esta tendencia, o paro rexistrado baixou un 17,3% en 2014 e no primeiro trimestre de 2015 a caída é do 18%, situándose en 525.600 o número de persoas apuntadas nas oficinas de desemprego. Así pois, as cifras dos últimos trimestres rompen a tendencia negativa longo tempo sostida polo mercado de traballo de construción español. Débese apuntar, non obstante, que esta tendencia podería estar nesgada polos estímulos pasaxeiros orixinados no *ciclo electoral* que domina a sociedade española en 2015, e que, en consecuencia, poderían non significar unha recuperación sostida.

Os indicadores de actividade dispoñibles para a construción galega móstranse no cadro 2 e no gráfico 1 e son análogos aos observados para o conxunto de España, se ben a alza de actividade en Galicia mostra menos fol. Ao longo de 2014 mantívose o descenso no VEB de construción en Galicia, completando 24 trimestres consecutivos de baixada. Hai que sinalar que esta caída da produción se foi desacelerando progresivamente ao longo do ano, sendo de esperar que o primeiro trimestre de 2015 marque o fin de tan negativa serie. O emprego estimado pola EPA apunta un descenso da ocupación no conxunto de Galicia cunha perda media duns 2000 postos de traballo. Non obstante, a partir do terceiro trimestre o emprego comeza a crecer e este aumento culmina no primeiro trimestre de 2015 con case 71.000 ocupados e un incremento interanual do 8,4% que se concentrou nas provincias de Lugo e A Coruña. A afiliación

Gráfico 2

Indicador do clima de construción en España

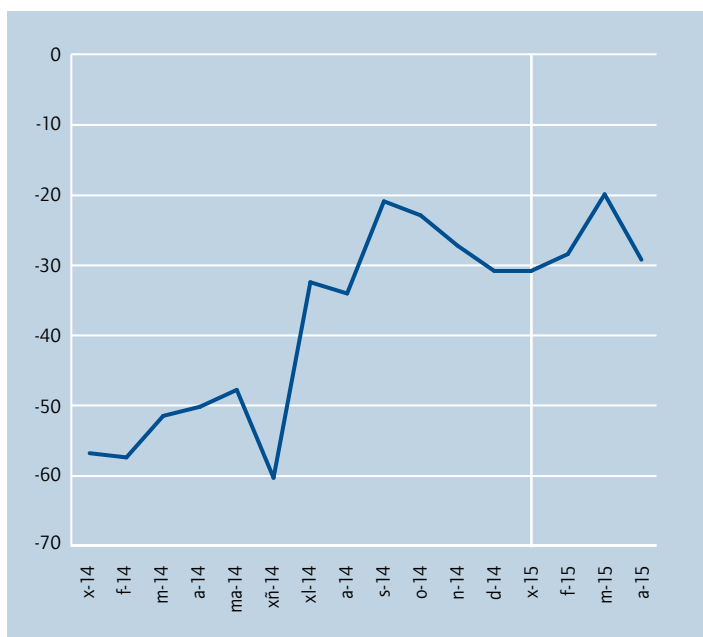
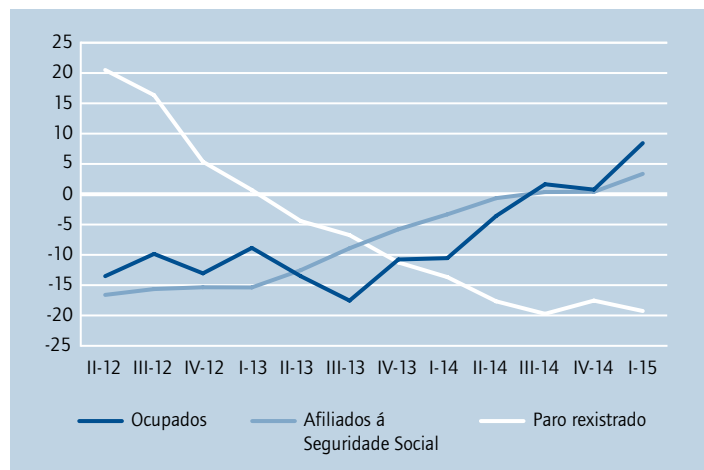

Gráfico 3

Mercado de traballo na construción en Galicia

Taxas de variación interanual (en %)

media á Seguridade Social en Galicia foi de 71.700 traballadores en 2014, o que representa unha caída dun 0,8% respecto a 2013. De novo, na segunda metade do ano, despois de 25 trimestres de caída, a tendencia cambia, destacando o crecemento do 3,4% nos tres primeiros meses de 2015. O aumento é máis marcado en Pontevedra (6,4%) e só Ourense ve descender os afiliados de construción (-3,2%). En canto ao desemprego, en 2014 a EPA estima unha redución xeneralizada deste, cunha caída media do 30% en taxa interanual, deixando a taxa de paro de construción no 14,5%, case cinco puntos por debaixo da española. O paro rexistrado nas oficinas de emprego galegas é de 33.000 persoas no primeiro trimestre de 2015, cifra que

supón un descenso interanual do 19,3%, común ás catro provincias (gráfico 3). Así pois, tanto os datos de ocupación da EPA coma as afiliacións á Seguridade Social parecen indicar que a crise do mercado laboral tocou fondo a mediados do ano 2014.

Cadro núm. 4**A vivenda en España. Principais indicadores de oferta**

				TVI (%)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Vísados de dirección de obra (vivenda nova e ampliación e reforma)	69.656	58.740	58.776	-36,6	-15,7	0,1
Licenzas municipais de obra* (número de vivendas de nova planta)	57.543	31.236	30.022	-24,3	-45,7	4,4
Certificados de fin de obra (número de vivendas)	114.991	64.817	46.822	-26,9	-43,6	-27,8
VPO obra nova. Vivendas iniciadas	17.155	6.489	5.463	-50,0	-62,2	-15,8
VPO obra nova. Vivendas rematadas	53.332	17.059	15.046	-8,5	-68,0	-11,8

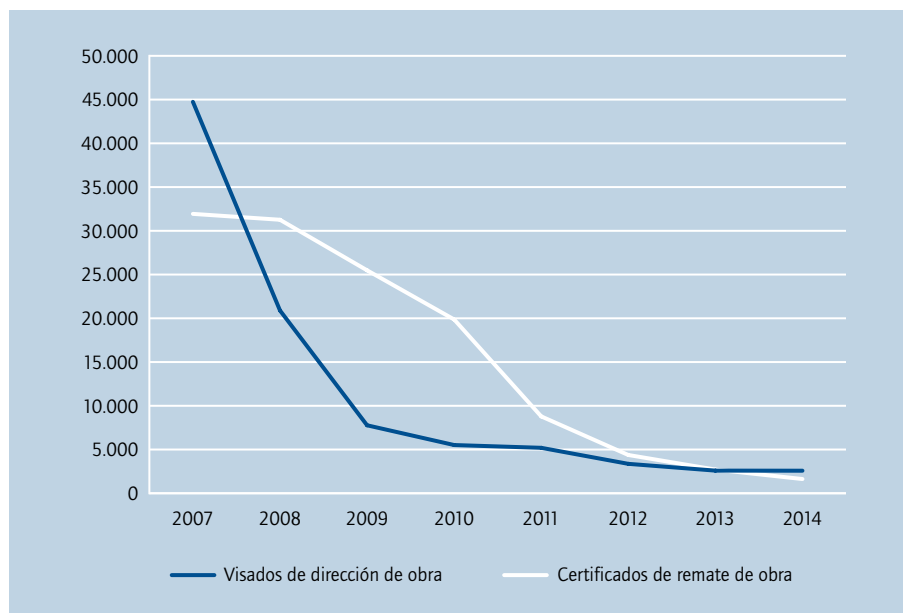
* Para o ano 2014 os datos e taxas de variación corresponden aos once primeiros meses.

VPO: Vivenda de protección oficial.

Fonte: Ministerio de Fomento.

Gráfico 4

Número de vivendas iniciadas e rematadas en Galicia

Vivenda

No ano 2014 a promoción de novas vivendas segue en mínimos históricos tanto no conxunto de España coma en Galicia. Aínda que se produciu un leve aumento das vivendas iniciadas, a promoción residencial pódese considerar virtualmente inexistente no territorio español en xeral e no galego en particular. Nun contexto en que os prezos das vivendas continuaron moderándose e os tipos de xuro de referencia se encontran próximos a cero, as vendas de vivenda experimentaron un importante crecemento cara a finais de 2014. É difícil valorar, non obstante, se iso significa unha recuperación permanente da demanda ou se este aumento de vendas se explica predominantemente polo cambio fiscal que se produce no tratamento das plusvalías a partir de 2015.

En 2014 os arquitectos técnicos concederon 34.873 visados de dirección de obra nova, o que representa 585 vivendas máis que en 2013 (aumento do 1,7%). En Galicia iniciáronse 1519 novas vivendas, que supoñen un descenso de 31 vivendas respecto ao ano anterior (-2%). Estas cifras significan que en España se están a iniciar un 5% das casas que se comezaban en 2007 e en Galicia a proporción baixa ata o 3,5%. A actividade de edificación residencial, pois, segue paralizada e resulta complicado estimar cando comezará a recuperación, posto que previamente é necesario absorber o stock de vivendas novas non vendidas, o que, á súa vez, precisa dun proceso de crecemento que recupere o emprego e a renda da poboación (cadros 5, 6 e 7 e gráficos 4 e 7).

Cadro núm. 5**A vivenda en Galicia. Principais indicadores de oferta**

				TVI (%)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Visados de dirección de obra (vivenda nova e ampliación e reforma)	3.364	2.589	2.579	-35,3	-23,0	-0,4
Licenzas municipais de obra* (número de vivendas de nova planta)	2.192	1.320	1.059	-38,2	-39,8	-14,0
Certificados de fin de obra (número de vivendas)	4.376	2.708	1.627	-50,2	-38,1	-39,9
VPO obra nova. Vivendas iniciadas	438	107	141	-53,5	-75,6	31,8
VPO obra nova. Vivendas rematadas	660	439	42	-61,6	-33,5	-90,4

* Para o ano 2014 os datos e taxas de variación corresponden aos once primeiros meses.

VPO: Vivenda de protección oficial.

Fonte: Ministerio de Fomento.

Cadro núm. 6**Indicadores de oferta. Vivendas iniciadas e rematadas**

	2010	2011	2012	2013	2014
Vivendas iniciadas (obra nova)					
A Coruña	2.188	1.862	1.163	846	781
Lugo	677	564	247	199	402
Ourense	242	359	166	189	104
Pontevedra	1.011	1.051	539	316	232
Galicia	4.118	3.836	2.115	1.550	1.519
España	91.662	78.286	44.162	34.288	34.873
Vivendas rematadas					
A Coruña	8.510	4.151	1.742	959	468
Lugo	3.865	1.447	1.584	699	568
Ourense	1.873	676	575	305	78
Pontevedra	5.618	2.514	475	745	513
Galicia	19.866	8.788	4.376	2.708	1.627
España	240.920	157.405	114.991	64.817	46.822

Fonte: Ministerio de Fomento.

Nos cadros 5 e 6 e no gráfico 4 móstranse as vivendas rematadas no ano 2014. A interrupción progresiva da actividade de edificación de novas residencias trasládase ás finalizacións de obra e en España remátanse algo menos de 47.000 vivendas, sendo a cifra de 1627 para Galicia. En próximos exercicios é de esperar que estas cantidades se reduzan aínda máis debido á escaseza de comezos de obra en anos pasados.

O antigo modelo público de vivenda social, baseado na promoción de vivenda protexida (VP) á que as familias de menores recursos accedían en réxime de propiedade con créditos a tipos subsidiados, colapsou. A crise financeira das administracións públicas e as restricións de crédito por parte da banca, unidas á existencia dun amplo *stock* de vivenda nova sen vender, fan inviable a continuidade da vella política de vivenda. No cadro 7 reflíctese a crise da VP, apreciándose que nos tres últimos anos a construción de VP é fortemente recesiva no conxunto de España. No caso galego a crise é máis evidente aínda, xa que a VP desapareceu practicamente en 2014, con 141 vivendas iniciadas, que representan o 2,6% da cifra española, e 42 finalizadas (0,28% do total español). A caída das VP iniciadas e rematadas continuará en anos vindeiros na medida que o Plan Estatal de Vivenda 2013-2016³ elimina a vivenda social en réxime de compra e ten como obxectivo financiar o aluguer e a rehabilitación. Aínda que o Goberno finalmente cedeu ás presións e destinará uns 2300 millóns de euros a manter as subvencións aos xuros hipotecarios subsidiados de anteriores plans que aínda permanecen vixentes, esta modalidade de axuda desaparecerá a medida que as antigas hipotecas de VP vaian sendo amortizadas.

En Galicia o plan destinará case 40 millóns de euros a axudas para o aluguer e a rehabilitación, segundo o convenio asinado entre o Ministerio de Fomento e a Xunta de Galicia a mediados de 2014. Os beneficiarios poderán recibir axudas, limitadas a un máximo de 2400 euros anuais, non superando o 40% da renda de aluguer anual e no prazo máximo de 12 meses prorrogables ata finais de 2016.

Cadro núm. 7

Vivendas de protección oficial iniciadas e rematadas

	2012	2013	2014
VPO iniciadas			
A Coruña	98	78	0
Lugo	219	14	7
Ourense	27	11	0
Pontevedra	94	4	134
Galicia	438	107	141
España	17.155	6.489	5.463
VPO rematadas			
A Coruña	286	176	24
Lugo	189	237	17
Ourense	25	19	1
Pontevedra	160	7	0
Galicia	660	439	42
España	53.332	17.059	15.046

Fonte: Ministerio de Fomento.

³ Tal como se sinalaba no pasado informe: «O Plan Estatal de Vivenda 2013-2016 ten como principais finalidades intentar corrixir o reducido tamaño do mercado de aluguer e mellorar o mal estado de moitas vivendas a través da rehabilitación, aumentando o número de beneficiarios das actuacións protexidas. As axudas ao aluguer concederanse en función da renda da unidade familiar, podendo chegar o seu importe ata os 200 euros mensuais. As axudas ao aluguer están especialmente dirixidas a persoas maiores de idade, existindo un límite de ingresos, que non deben superar o triplo do IPREM (532 euros ao mes ou 6390 euros ao ano) axustado en función do número de membros e composición da unidade de convivencia».

Cadro núm. 8

Indicadores de demanda de vivenda

	Número de transaccións			TVI (%)	
	2012	2013	2014	2013	2014
Galicia					
Notarios	16.370	11.877	14.041	-27,4	18,2
A Coruña	7.343	5.074	6.031	-30,9	18,9
Lugo	2.471	2.252	2.445	-8,9	8,6
Ourense	1.725	1.138	1.390	-34,0	22,1
Pontevedra	4.831	3.413	4.175	-29,4	22,3
Rexistradores	14.534	12.568	11.938	-13,5	-5,0
A Coruña	6.597	5.286	5.093	-19,9	-3,7
Lugo	1.820	2.047	1.857	12,5	-9,3
Ourense	1.634	1.365	1.191	-16,5	-12,7
Pontevedra	4.483	3.870	3.797	-13,7	-1,9
España					
Notarios	363.623	300.568	365.594	-17,3	21,6
Rexistradores	318.534	312.593	319.226	-1,9	2,1

Fontes: Ministerio de Fomento, Estadística de Transmisiones de Derechos de la Propiedad e INE.

A demanda é o factor clave do cal depende a posibilidade de recuperación. A promoción de novas obras esixe que o mercado absorba previamente o excedente de vivendas novas en existencia. En 2014 a demanda total de vivenda creceu significativamente en España e Galicia xerando expectativas de final da crise. Non obstante, este aumento produciuse no segmento da vivenda usada e as vivendas novas en existencia non se reduciron de forma apreciable. Ademais, parte polo menos do crecemento das compras explícase pola existencia de incentivos fiscais á venda antes de 2015. Así pois, sería precipitado dar por finalizada a crise da demanda de vivenda en 2014 e haberá que esperar a que en 2015 se ratifique o cambio de tendencia.

O principal estimador da demanda de vivenda pola súa globalidade e carácter inmediato son as compravendas realizadas nas notaría. Outros indicadores son

as transaccións inscritas nos rexistros da propiedade e os datos das hipotecas constituídas.⁴ Estes indicadores móstranse nos cadros 8, 9 e 11 e no gráfico 5. Para comparar os datos de notarios e rexistradores hai que ter en conta que existe un desfase de, polo menos, un trimestre entre o acto de compravenda ante notario e o seu apuntamento nos rexistros da propiedade.

No ano 2014 tanto en Galicia coma en España obsérvase un forte despegue das transaccións. En España os notarios dan fe da compra de 365.594 vivendas, que supoñen un aumento do 21,6%. Destas compras, 310.883 corresponderon a vivendas de segunda man, e as 54.711 restantes, a residencias a estrear. Apréciase o forte dominio (85%) da vivenda usada no mercado español, sendo este o segmento dinámico da demanda, cun crecemento interanual do 27,4%, mentres que as transaccións de vivenda nova diminuían un 3,2% respecto a 2013.

⁴ O Consejo General del Notariado estima o número de transaccións levadas a cabo nas notaría e estes cálculos son publicados polo Ministerio de Fomento. O Colegio de Registradores de España compila as transaccións inscritas nos rexistros da propiedade na Estadística Registral Inmobiliaria e estas cifras tamén se recollen nas series de compravenda de vivendas publicadas polo INE desde o ano 2007. O INE publica a estatística de hipotecas que recolle as hipotecas constituídas sobre bens inmoables; estes datos son subministrados polo Servicio de Sistemas de Información do Colegio Oficial de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España.

Ao longo de 2014 as notaríaas galegas deron conta dun total de 14.041 vendas, o que representa un crecemento interanual do 18,2%. Destas vivendas, 10.385 foron usadas e 3656 novas. Aínda que dominando amplamente o mercado, o peso da segunda man en Galicia (74%) está 11 puntos por debaixo da media española. A tendencia de ambos os dous tipos de vivenda tamén é moi diferente no ámbito galego. As compravendas de vivenda usada creceron un 25,8%, mentres que a vivenda de primeira ocupación apenas variaba (0,9%). O aumento da demanda ten

lugar en todas as provincias, aínda que en Lugo se produce con menos intensidade (8,6%) que nas restantes provincias (cadros 8 e 9). Así mesmo, é de destacar que Pontevedra ten un comportamento diferenciado en canto á demanda de vivenda nova: mentres que nas demais provincias as vendas de vivenda nova aumentan, con Ourense á cabeza (17,7%), en Pontevedra diminúen un 18,2% (cadro 9).

Cadro núm. 9

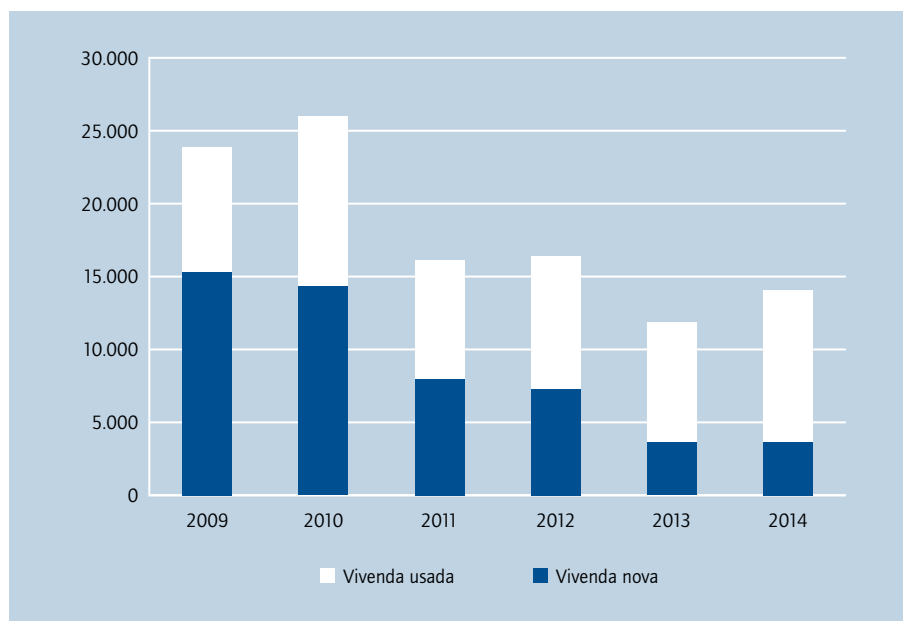
Transaccións de vivenda en notaríaas. Ano 2014

	Número de transaccións		TVI (%)	
	Nova	Usada	Nova	Usada
A Coruña	1.437	4.594	11,2	21,5
Lugo	1.070	1.375	4,1	12,3
Ourense	273	1.117	17,7	23,3
Pontevedra	876	3.299	-18,2	40,9
Galicia	3.656	10.385	0,9	25,8
España	54.711	310.883	-3,2	27,4

Fonte: Ministerio de Fomento.

Gráfico 5

Demanda de vivenda en Galicia. Número de transaccións nas notaríaas

As transaccións nos rexistros da propiedade presentadas no cadro 8 refírense ás mesmas operacións que aparecen nas series notariais, depuradas de certos erros detectados no momento do rexistro e cun atraso que oscila entre tres e cinco meses. Debido a ese atraso, a tendencia das cifras rexistradas é diferente da marcada polas notaría. Así, en España as vivendas rexistradas aumentan só un 2,1%, mentres que en Galicia descenden un 5% en 2014. As vivendas novas rexistradas en 2014 descenden fortemente tanto en España (-17,2%) coma en Galicia (-12,2%), mentres que a vivenda usada experimenta un aumento do 18,6% en España e de só o 4,4% en Galicia. No momento de redactar este informe, o INE publicou a Estadística de Transmisiones de los Derechos de Propiedad correspondente ao mes de marzo de 2015. A tendencia desta serie nos tres primeiros meses do ano é unha proxección nos rexistros do mostrado pola serie notarial a finais de 2014. Segundo esta fonte, as transmisións de vivenda aumentaron fortemente no primeiro trimestre de 2015, cun potente tirón das vendas

de vivenda usada e un derrubamento da vivenda nova. Nos primeiros meses de 2015 as vivendas rexistradas aumentan un 8,6% en España e un 4% en Galicia en taxa interanual. Isto é produto de dúas tendencias moi diferentes: a vivenda nova cae un 35,9% e a usada crece un 44,1%. En Galicia o panorama é semellante: a vivenda nova cae un 18,6% e os apuntamentos rexistrados da usada elévanse un 36,2%, tendencia que, ademais, é común a todas as provincias.

As hipotecas sobre vivendas construídas en terreos urbanos en 2014 (cadro 11) mostran un descenso do 6,6% en Galicia e un aumento do 2,7% en España. Non obstante, estas cifras non resultan demasiado significativas á hora de valorar a demanda real de vivenda, xa que a crise rompeu a forte correlación anteriormente existente entre constitución de hipotecas e compra de vivenda. En efecto, se comparamos o número de hipotecas coas transmisións dos rexistros da propiedade, vemos que en España se constitúen 202.954 hipotecas mentres se adquiren 319.226 vivendas. É dicir, o 36% das vivendas compradas en España en 2014 fórono sen recorrer ao crédito hipotecario. En

Cadro núm. 10

Valor medio das transmisiones inmobiliarias de vivenda libre

	Euros			TVI (%)	
	2012	2013	2014	2013	2014
A Coruña	123.417	118.142	112.948	-4,3	-4,4
Lugo	108.196	75.101	78.422	-30,6	4,4
Ourense	117.542	95.344	95.769	-18,9	0,4
Pontevedra	132.054	126.775	124.320	-4,0	-1,9
Galicia	123.065	110.406	108.657	-10,3	-1,6
España	146.123	133.456	135.357	-8,7	1,4

Fonte: Ministerio de Fomento.

Cadro núm. 11

Hipotecas en terreos edificables urbanos. Vivendas construídas

	Número de hipotecas			TVI (%)	
	2012	2013	2014	2013	2014
A Coruña	5.467	4.079	4.151	-25,4	1,8
Lugo	1.485	1.006	776	-32,3	-22,9
Ourense	1.071	715	681	-33,2	-4,8
Pontevedra	4.295	3.298	2.888	-23,2	-12,4
Galicia	12.318	9.098	8.496	-26,1	-6,6
España	274.715	197.641	202.954	-28,1	2,7

Fonte: INE.

Cadro núm. 12**Prezo medio da vivenda libre**

	Euros/m ²		TVI (%)	
	Galicia	España	Galicia	España
2013	1.210,1	1.495,4	-4,3	-5,8
2014	1.178,8	1.459,4	-2,6	-2,4
I trimestre	1.194,7	1.459,4	-1,1	-3,8
II trimestre	1.176,6	1.459,3	-3,4	-2,9
III trimestre	1.167,2	1.455,8	-3,1	-2,6
IV trimestre	1.176,5	1.463,1	-2,8	-0,3

Fonte: Ministerio de Fomento.

Cadro núm. 13**Prezo medio da vivenda libre. Detalle por provincias**

	Euros/m ²			TVI (%)	
	2012	2013	2014	2013/2012	2014/2013
A Coruña	1.314,2	1.214,2	1.184,8	-7,6	-2,4
Lugo	930,1	884,4	814,2	-4,9	-7,9
Ourense	1.036,0	976,0	949,4	-5,8	-2,7
Pontevedra	1.293,2	1.268,9	1.245,8	-1,9	-1,8

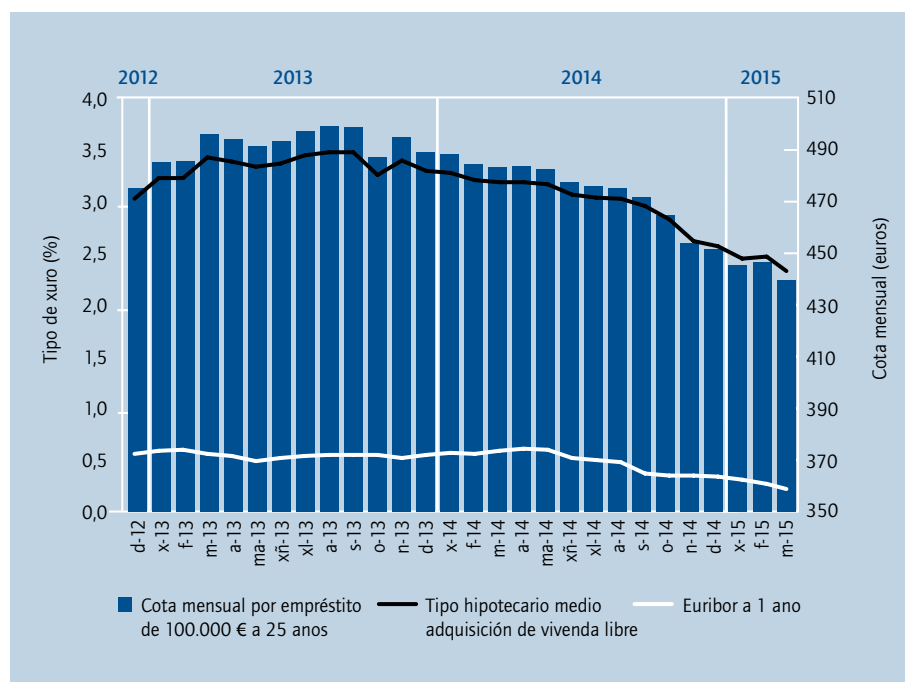
Fonte: Ministerio de Fomento.

Galicia prodúcese 8496 hipotecas e 11.938 transmisións rexistradas; o que significa que o 29% dos adquirentes de vivenda o fixeron sen usar o crédito. Así pois, a pesar dos baixos tipos de xuro, o racionamento do crédito por parte da banca fai que unha proporción moi importante das vivendas se adquira con recursos propios. Isto explica, á súa vez, un dos problemas da demanda, xa que son poucos os potenciais compradores capaces de adquirir unha vivenda sen necesidade de recorrer ao financiamento alleo.

No gráfico 6 expónse a evolución dos principais indicadores do custo financeiro da adquisición de vivenda en 2013, 2014 e o primeiro trimestre de 2015. O Euribor a un ano, índice ao que están referenciadas a maioría das hipotecas, mantívose estable no ámbito do 0,55% en 2013. En 2014 o Banco Central Europeo (BCE) adoptou unha agresiva política de expansión monetaria que se traduciu nunha dobre redución do tipo de intervención ao 0,15% en xuño e posteriormente, en setembro, ao 0,05%. Ademais, o BCE adoptou medidas que supoñen unha forte inxección de liquidez ao

sistema bancario, esperando mellorar o financiamento de pemes e familias. O Euribor reacciona a estas medidas a partir de xuño, mostrando unha clara tendencia á baixa nos últimos doce meses, nos que pasa do 0,6% en abril de 2014 ao 0,21% en marzo de 2015. Seguindo a tendencia do Euribor, o tipo hipotecario medio experimenta un descenso de 0,9 puntos desde abril de 2014, descendendo ata o 2,3% en marzo de 2015. Grazas a esta caída, a cota hipotecaria mensual redúcese un 9% entre estas dúas datas, situándose nos 440 euros mensuais para o modelo de crédito mostrado no gráfico 6. Se nos atemos á evolución dos tipos, as condicións financeiras para a compra de vivenda melloraron significativamente en 2014 e o que vai de 2015, aumentando a facilidade de compra e estimulando a demanda. Non obstante, a pesar do baixo custo do financiamento, seguen existindo barreiras para o acceso a esta. O sistema bancario impón unhas condicións de solvencia que limitan a obtención de crédito hipotecario a boa parte dos potenciais adquirentes. Estas dificultades confirmanse na gran proporción de vivendas que se compran sen o recurso ao crédito, como vimos anteriormente. O BCE na súa batería de medidas monetarias expansivas de 2014 aseguraba que a inxección de liquidez ao sistema bancario sería *teledirixida* para garantir que o crédito fluíse ao sector privado. Cabe dicir que esta expansión da liquidez aínda non

Gráfico 6
Índices de referencia no mercado hipotecario

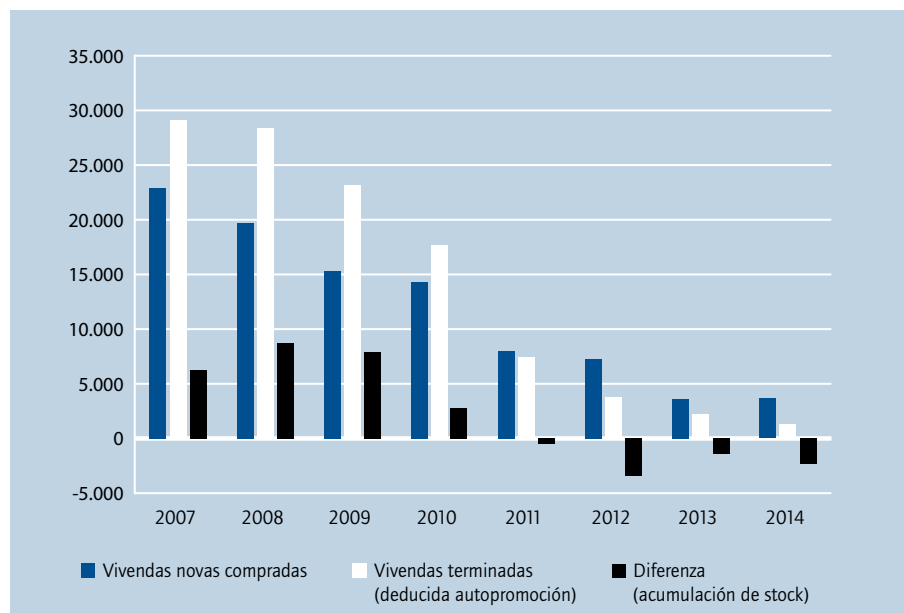
se traduciú nun aumento significativo do número de hipotecas en España en 2014 e haberá que esperar para valorar os seus efectos no mercado inmobiliario.

En relación aos distintos indicadores financeiros do mercado inmobiliario, segundo as series de Indicadores do Mercado da Vivenda publicados polo Banco de España (BDE), o crédito hipotecario total redúcese e representa o 68,6% do PIB en decembro de 2014, un descenso de seis puntos porcentuais nun ano. O saldo vivo dos créditos á promoción continúa diminuíndo a maior taxa que o saldo do crédito hipotecario aos fogares, que a finais de 2014 representaba o 55,5% do PIB español, o que supón unha caída de tres puntos nun ano. Desde o segundo trimestre de 2011 o fluxo de novo crédito hipotecario aos fogares viña descendendo a unha taxa acelerada, caendo en 2014 un 4,1%. A finais de 2014 e principios de 2015, aínda que a concesión de novo crédito continúa caendo, faíno de forma máis moderada, cun descenso do 3,6% no primeiro trimestre de 2015. Estes indicios de amortecemento da crise detéctanse tamén no aumento do número de préstamos hipotecarios para a adquisición de vivenda, que no último trimestre de 2014 ascendeu a 47.415 (incremento interanual do 6,8%). Así mesmo, outro sinal de cambio positivo proporciónao o retroceso da morosidade das familias endebedadas. Os créditos dubidosos aos fogares para adquisición de vivendas deixan de aumentar e representan unha porcentaxe do 5,9% ao final de 2014, taxa que alcanzara o 6,3% no primeiro trimestre do ano. Estes datos parecen reforzar a idea de que a demanda de vivenda tocou fondo e mostra signos de recuperación a comezos de 2015. De momento, esta recuperación parece insuficiente para poder absorber a certo ritmo o stock de vivendas construídas e aínda non vendidas, que é algo necesario para que a actividade de edificación poida recuperarse e xerar novo emprego.

No gráfico 7 preséntase unha estimación da evolución do stock aparente de vivendas non vendidas en Galicia, obtido como a diferenza entre as compras de vivenda nova computadas nas notaría e as vivendas rematadas, deducida unha proporción da autopromoción e o réxime de cooperativa. Segundo os nosos cálculos, a finais de 2014 o stock en Galicia sitúase no ámbito das 30.000 vivendas, despois de reducirse en 2342 respecto a 2013. Esta caída supera en 1000 vivendas a do ano anterior; non obstante, isto debeuse case en exclusiva á redución das residencias rematadas e non a un desexable aumento das vendas de vivenda nova en 2014. En Galicia o stock alcanzou o seu apoxeo no ano 2010 cun total 38.000 vivendas. Desde entón foise reducindo paulatinamente ata situarse na cifra anteriormente comentada que representa un 1,9% do parque de vivendas galego. O Ministerio de Fomento publica as súas estimacións do stock de vivenda en España e comunidades autónomas, cuxo último dato dispoñible se refire a 2013 e difire das cifras aquí presentadas. Segundo o ministerio, no ano 2013 o stock galego era de 31.515 vivendas, mentres que as nosas estimacións son de 32.625 residencias á venda, e a diferenza aínda é maior para o conxunto de España. Esta diferenza débese a que Fomento elimina do cómputo todas as vivendas que os certificados de fin obra atribúen a cooperativas, autopromotores individuais e comunidades de propietarios. Non obstante, resulta pouco crible que a totalidade das vivendas promovidas en réxime de cooperativas non fosen compradas e rexistradas ante notario. Segundo a nosa opinión, este tratamento da autopromoción

Gráfico 7

Oferta e demanda de vivenda nova e variación do stock en Galicia

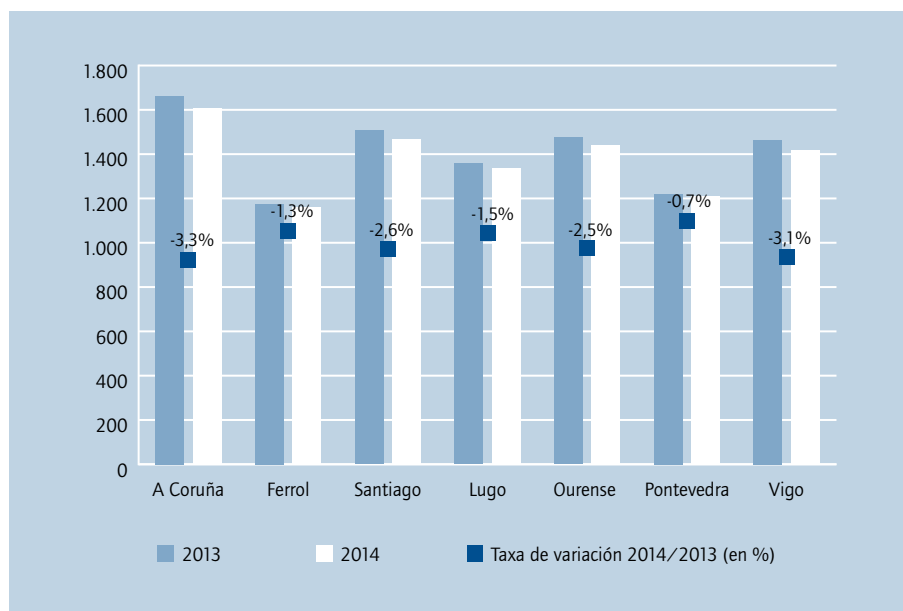
fai que o ministerio subestime o stock realmente existente en España e Galicia e intentamos realizar unha estimación máis realista,⁵ aínda que a marxe de erro é ampla. As cifras presentadas no cadro 7 deben tomarse, pois, só como unha aproximación ás existencias de vivendas novas en venda. Non obstante, independentemente da precisión dos cálculos, estas cifras mostran que existe aínda un importante volume de vivendas á espera de ser vendidas. Por outra parte, como vimos, o ritmo de absorción do mercado é lento e tardará aínda bastante tempo en eliminar esta distorsión que impide a existencia dun fluxo normalizado de actividade de edificación residencial.

⁵ O tratamento da autopromoción pode levar a resultados moi diferentes en canto á avaliación do stock de vivenda. Se se considera que desde 2004 todas as vivendas en réxime de cooperativas e comunidade de propietarios foron escrituradas, o stock existente en España en 2014 sería de 1.200.000 vivendas. O extremo oposto, no que se exclúen das vivendas rematadas todas as promovidas en réxime de cooperativa e comunidade de propietarios, resulta nun stock de 530.000 vivendas en 2014 e de 564.000 en 2013, cifra que é a postulada polo Ministerio de Fomento na súa análise. Dado que non é posible coñecer con exactitude en que medida os propietarios das vivendas de autopromoción escrituran ou non a compravenda, a estimación das existencias de vivenda móvese dentro dunha ampla franxa. Dentro desta marxe de variación, o Ministerio de Fomento opta polo límite inferior. Os nosos cálculos sitúanse no centro desa franxa, propoñendo que só o 50% das vivendas autopromovidas non pasan por notaría e se deducen, polo tanto, do total anual de vivendas rematadas.

A maioría das diferentes fontes existentes para estimar o prezo da vivenda e a súa evolución describen un cadro deflacionario para os mercados inmobiliarios galego e español en 2014. Segundo as series de valor taxado da vivenda publicadas polo Ministerio de Fomento e elaboradas pola empresa ATASA, en 2014 o prezo medio da vivenda libre española reduciuse ata 1520 €/m². Esta cifra representa un abaratamento do 2,4%, abaratamento experimentado tanto pola vivenda nova como pola usada. En Galicia o prezo medio da vivenda libre en 2014 foi de 1179 €/m², o que representa un descenso do 2,6%, moi semellante ao español. Tamén en Galicia esta tendencia é constante ao longo de todo o ano e dáse en todas as provincias, sendo a de Lugo a máis deflacionista (-7,9% interanual) e Pontevedra a de caída máis contida (-1,8%) (cadros 12 e 13). Así pois, aínda que os prezos moderaron o seu descenso respecto a anos anteriores, a tendencia baixista aínda domina os mercados e non se enxerga aínda o final do proceso deflacionista. Se vemos o axuste en perspectiva, comparando os actuais prezos cos máximos que se alcanzaron ao final do grande auxe inmobiliario, comprobamos que o prezo medio español descendeu un 29,5%, mentres que a caída desde máximos da vivenda galega é do 24,1%, sendo Pontevedra a provincia de maior baixada (-27%) e a de Ourense onde o abaratamento é menor (-18,7%). Como veremos no epígrafe de accesibilidade, a pesar da importancia destes recortes, a vivenda aínda aparece como demasiado custosa con relación á renda familiar.

Gráfico 8

Prezo medio da vivenda nova nas sete cidades galegas (€/m²)

As estimacións de ATASA son pouco fiables no punto da vivenda nova pola escaseza de taxacións, e as series da Sociedade de Taxación (ST) parecen unha boa alternativa para estudar o prezo das novas residencias nas principais capitais. Segundo a ST, o prezo medio da vivenda nova nas capitais de provincia españolas foi de 1998 €/m² en 2014, o que supón un descenso do 3,5% respecto a 2013. En Galicia a ST estima un custo medio de 1463 €/m², cunha baixada interanual do 2,5%. Segundo

esta serie, a caída do prezo da vivenda española desde os máximos alcanzados en 2007 case duplica o abaratamento da vivenda galega. No ano 2007 a vivenda nova española custaba 2890 €/m² e a galega 1777 €/m², cifras que, comparadas cos prezos de 2014, supoñen unha caída do 31% para España e do 17,6% para Galicia. Esta diferenza é debida en parte á maior sobrevaloración alcanzada pola vivenda española respecto á galega no momento do estalido da burbulla. No gráfico 8 preséntanse as estimacións da ST para as sete grandes urbes galegas. A Coruña é na actualidade a cidade máis cara con 1605 €/m² e tamén a capital na que máis descendeu o prezo en 2014.

Pero a vivenda nova abaratouse en todas as cidades en 2014. Se observamos a evolución do custo desde o comezo da crise, a vivenda viguesa é a que se axustou con maior rapidez, cun descenso do 28,5% desde máximos, seguida pola Coruña (-19,5%) e sendo a de Lugo a de caída máis lenta (-12,2%) desde o seu máximo, alcanzado en 2008.

Ademais das estimacións de ATASA e a Sociedade de Taxación, existen outros indicadores da carestía da vivenda, e, cunha única excepción, todos concordan no carácter deflacionista do mercado inmobiliario galego e español. No cadro 10 preséntase o valor medio declarado das transmisións realizadas nas notaría nos últimos tres anos. En 2014 o valor medio declarado de cada vivenda comprada foi de 135.357 euros no conxunto de España e de 108.657 euros en Galicia. A cifra Española supón un pequeno aumento interanual do 1,4%, mentres que a galega representa unha redución do 1,6%. Este é un indicador de tipo cualitativo, xa que se refire a vivendas de distintos tamaños e, ademais, o valor declarado non ten por que coincidir co efectivamente pagado en todos os casos, de modo que estas cifras dependen doutras variables ademais do custo por metro cadrado. Tomando como base os valores declarados nas notaría e tendo en conta moitas variables diferentes en cada transacción, o INE elabora o Índice de Prezos da Vivenda (IPV). O IPV si permite comparacións homoxéneas entre diferentes momentos do tempo mediante o uso de procedementos estatísticos e métodos de axuste das distintas calidades e tamaños das vivendas. No cadro 14 recóllense as variacións do devandito índice nos dous últimos anos. Este indicador, a diferenza

Cadro núm. 14

Índice de prezos da vivenda. Taxas de variación interanual (en %)

	2013	2014	2014			
			I trim.	II trim.	III trim.	VI trim.
Galicia						
Xeral	-11,2	-1,2	-3,7	0,1	-2,0	1,0
Vivenda nova	-11,0	-0,3	-3,7	1,2	-0,7	2,2
Vivenda usada	-11,5	-0,9	-2,7	0,3	-1,6	0,5
España						
Xeral	-10,6	0,3	-1,6	0,8	0,3	1,8
Vivenda nova	-10,4	0,9	-1,1	1,9	0,8	1,9
Vivenda usada	-10,9	0,1	-1,7	0,2	0,1	1,7

Fonte: INE.

Cadro núm. 15

Accesibilidade á vivenda (referida á compra dunha vivenda de 100 m²)

	Anos de salario necesarios para a compra dunha vivenda		Proporción da renda familiar que hai que pagar por un crédito de 25 anos (%)			
	Galicia	España	Un salario		Salario ponderado	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
2010	7,3	8,2	32,7	36,7	21,8	26,2
2011	7,0	7,7	33,3	36,7	23,8	28,2
2012	6,5	7,0	31,3	33,8	23,2	27,0
2013	6,1	6,6	29,1	31,6	22,4	26,3
2014	5,9	6,5	27,3	29,7	21,0	24,8

Fontes: Ministerio de Fomento, Índice de Costes Laborales, INE e elaboración propia.

doutras estimacións de prezos, ofrece para España unha evolución positiva en 2014, cun pequeno aumento xeral do 0,3%, que se descompón nun encarecemento do 0,9% para a vivenda nova e do 0,1% para a usada. En Galicia o IPV xeral diminúe un 1,2%, sendo o abaratamento da vivenda de segunda man do 0,9% e do 0,3% para a nova. É dicir, a tendencia do IPV, despois da aplicación dos filtros e procesos de homoxeneización, vén coincidir a grandes trazos coa evolución dos valores brutos medios das transmisións presentadas no cadro 10. O IPV, pois, sinala unha importante freada á caída de prezos e hai que valorar este resultado, xa que quizais esta sexa a fonte máis fiable para estimar a evolución real do custo da vivenda en España.

O cadro 15 presenta dous tipos de medidas da accesibilidade á vivenda.⁶ Por unha parte, o cociente prezo/renda (PR) mide o prezo real da vivenda como o tempo de traballo equivalente ao seu custo, dado o prezo desta e a renda familiar. A segunda medida relaciona os pagamentos derivados dun crédito hipotecario tipo coa renda familiar. En 2014 o custo dunha vivenda de 100 m² representa 5,9 anos de salario para un traballador medio galego e 6,5 para o seu homólogo español. Estes cocientes PR supoñen que en 2014 en Galicia se necesita traballar 70 días menos que en 2013 para pagar a mesma vivenda, mentres que a baixada real do custo no conxunto de España é equivalente ao salario de pouco máis dun mes. Tendo en conta que o valor de longo prazo do cociente PR se estima no rango de entre catro e cinco anos de salario, para que España e Galicia alcanzasen un PR de equilibrio a longo prazo, os prezos deben caer, pero a magnitude do descenso depende do cambio na renda familiar.

⁶ No cadro 15 calcúlase a proporción de renda que unha familia debe dedicar á compra dunha vivenda de 100 m² construídos. Valórase o importe das cotas dun crédito de 25 anos financiando o 80% do importe da vivenda ao prezo medio de cada ano. O custo da vivenda estimouse a partir das series de prezos do Ministerio de Fomento e os ingresos familiares obtivéronse da Encuesta Trimestral de Coste Laboral elaborada polo INE

A continuación formulamos un exercicio hipotético no que se supón que o cociente PR se axustaría en España e Galicia a un valor de 5 no ano 2018, supoñendo un crecemento da renda salarial do 2% anual. Nestas condicións sería necesario que os prezos españois diminuísen a unha taxa do 4,4% durante os próximos catro anos, mentres que os prezos das vivendas galegas deberían caer a un ritmo anual do 2,1% ata 2018 para alcanzar un PR de 5 neste ano. Este é só un exemplo dos posibles axustes que se poden dar, pero, en todo caso, mostran que, salvo que se produza un despegue da demanda nos próximos anos, as tendencias deflacionistas seguirán presentes nos nosos mercados inmobiliarios.

A accesibilidade financeira exposta no cadro 15 mostra unha mellora da facilidade de compra tanto en Galicia coma en España no ano 2014. Unha familia media galega perceptora dun só salario debe destinar ao pagamento das cotas hipotecarias o 27,3% dos seus ingresos, mentres que no conxunto de España a proporción é do 29,7%. Ponderando os ingresos polo número medio de salarios percibidos por familia, estas proporcións redúcense ao 21% e ao 24,8%, respectivamente. Estes coeficientes sitúan a accesibilidade financeira nos niveis existentes 15 anos antes. Pero, como vimos, na actualidade o recurso ao crédito está limitado e a aparente facilidade de financiamento non ten a mesma repercusión na demanda que nos anos do auxe inmobiliario. A mellora da accesibilidade financeira influirá na demanda na medida que a inxección de liquidez do BCE se traduza non só nunha baixada dos tipos de xuro, senón nun aumento real do fluxo de crédito ás familias. Os tipos de xuro xa carecen practicamente de marxe para o descenso, polo que a recuperación debe vir da man do desbloqueo do crédito por parte do sector bancario. Pero isto, á súa vez, require un progreso da situación económica que aumente a renda das familias e mellore as expectativas, diminuindo o risco que na actualidade representa a compra dunha vivenda.

Demanda pública de obras

No ano 2014 o importe das obras licitadas polas distintas administracións públicas en España foi de 13,07 mil millóns de euros, cifra que supón un aumento real de case un 43% respecto aos 9,17 mil millóns licitados en 2013. En 2014 aumentou tanto o gasto en edificación (3,3 mil millóns e un crecemento do 51,7%) como en obras civís (9,8 mil millóns e unha variación do 40,3%). As tres administracións incrementan o seu gasto, correspondendo o maior crecemento á Administración central (56%), seguida pola Administración local (50,2%) e a autonómica (12%). A Administración estatal é a que realiza case a metade do investimento, mentres que á Administración autonómica lle corresponde o 21%, e o 31%, á local. En termos relativos á poboación, a licitación pública de obras supón un investimento de 280 euros por habitante en 2014. Na actualidade as cifras *per cápita* de investimento público están moi afastadas das existentes en pasadas épocas. Como se pode apreciar no gráfico 11, entre os anos 2005 e 2009 a licitación por habitante en España situábase por enriba dos 800

Cadro núm. 16**Licitación oficial en Galicia**

	Miles de euros			TVI (%) Galicia*		TVI (%) España*	
	2012	2013	2014	2013/2012	2014/2013	2013/2012	2014/2013
Edificación	101.050	208.918	207.619	107,91	-0,47	-0,42	51,69
Obra civil	1.336.949	438.209	671.601	-66,90	53,76	34,72	40,26
Administración central	1.253.104	334.298	517.231	-73,14	55,03	48,44	56,92
Administración autonómica	89.924	164.581	143.559	84,28	-12,60	13,15	11,98
Administración local	94.971	148.249	218.431	57,18	47,64	7,46	50,24
Total	1.437.999	647.127	879.221	-54,69	36,14	24,10	42,85
Galicia / España (%)	19,32	7,05	6,72	-	-	-	-

* Euros constantes.

Fonte: SEOPAN.

Cadro núm. 17**Licitación por provincias (en miles de euros). Ano 2014**

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Edificación	86.905	26.466	16.475	77.706
Obra civil	346.104	36.368	22.354	256.570
Administración central	256.013	6.802	11.888	232.254
Administración autonómica	63.526	20.069	12.053	47.911
Administración local	113.470	35.963	14.888	54.110
Total	433.009	62.834	38.829	334.275
% sobre o total de Galicia	49,25	7,15	4,42	38,02
TVI (%) 2014/2013 (euros constantes)	64,28	-6,24	-66,09	156,97

Nota: En 2014 a licitación asignada a varias provincias ascende a 10,27 millóns de euros.

Fonte: SEOPAN.

euros. En 2014 a ratio queda moi lonxe daquela cifra, aínda que representa o segundo ano de crecemento desde o extremadamente baixo nivel en que se situou en 2012 (165 euros/habitante). Se estudamos a distribución espacial destes investimentos, as comunidades autónomas de maior gasto por habitante en 2014 son Estremadura e País Vasco, ocupando Navarra e Valencia os últimos lugares, mentres que a licitación galega por habitante se posiciona lixeiramente por enriba da media estatal (cadros 16, 17 e 18 e gráficos 9, 10 e 11).

Gráfico 9

Licitación oficial. Valores deflactados (Base 2000 = 100)

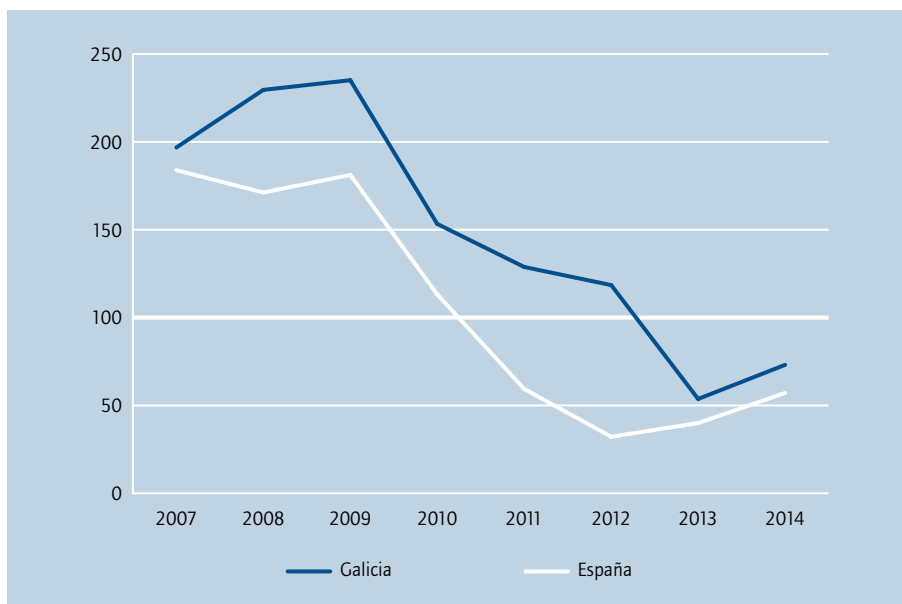
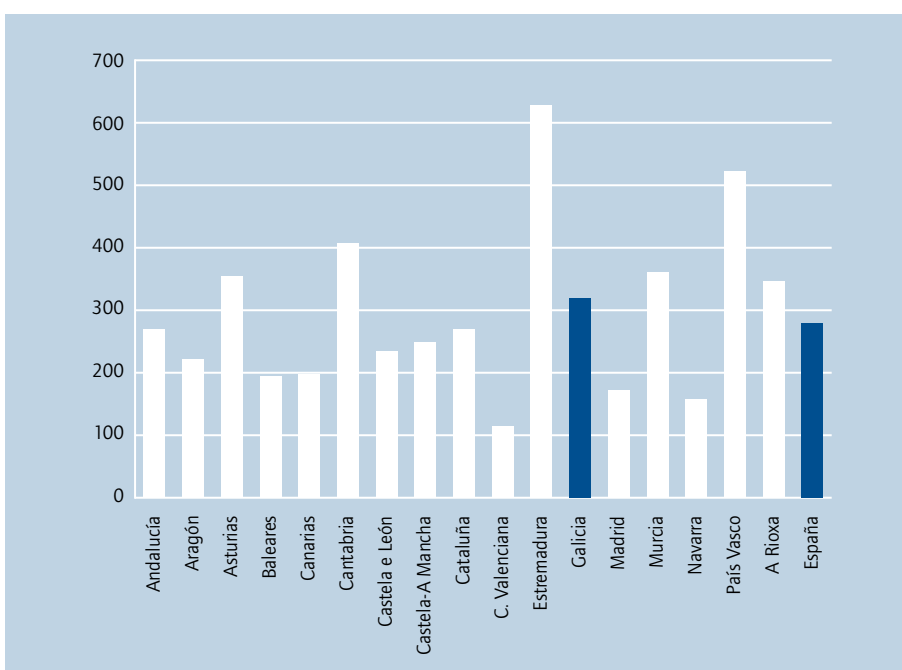

Gráfico 10

Licitación nas comunidades autónomas (euros por habitante). Ano 2014

En 2014 o importe licitado na comunidade galega foi de 879,2 millóns de euros, o que supón o 6,7% do total español e un crecemento do 36,1% en termos reais respecto á cifra de 2013. As obras de edificación, con 207,6 millóns, diminúen un 0,47%, e son as obras civís, cun importe de 671,6 millóns e un aumento de 53,8%, as que explican o crecemento da obra pública en Galicia. Analizando o gasto entre as distintas administracións, ao igual que no conxunto de España, as implicadas en procesos electorais próximos son as que aumentan significativamente o seu investimento. A Administración estatal, con 517, 2 millóns de euros e un incremento real do 55%, é a que máis acrecenta a súa licitación en Galicia. A continuación, as administracións locais, con obras por importe de 218,4 millóns, aumentan o seu gasto un 47,6%. Por outra parte, a licitación autonómica (143,6 millóns de euros), despois do forte aumento do ano anterior, redúcese un 12,6%. En 2014 case a metade dos investimentos (433 millóns de euros) se destinan á provincia da Coruña, cuxa licitación crece un 64%. Pontevedra ve aumentar o gasto no seu territorio nun 157%, alcanzando os 334,2 millóns de euros. Lugo e Ourense, pola contra, experimentan un descenso da demanda pública de obras, con caídas do 6,2% e do 66%, respectivamente. Se observamos a relación gasto/poboación, en 2014 o investimento por galego experimenta un crecemento similar ao da media española, situándose en 320 euros; superando en 40 euros a media estatal. Desde o ano 2008 a licitación por habitante en Galicia instálase por enriba da española, aínda que a diferenza é pequena ata o ano 2011. En 2011 e 2012 a licitación por habitante en Galicia, aínda que minguante, non descende de xeito tan espectacular como no conxunto de España. No ano 2013 experimenta unha forte caída e sitúase só lixeiramente por enriba da media española, e en 2014 o aumento galego é semellante ao español, manténdose a pequena diferenza favorable a Galicia. Non obstante, a pesar do crecemento e a mellor posición relativa, hai que ter en conta que a licitación *per cápita* galega de 2014 é, despois da de 2013, a segunda máis baixa en todo do século XXI (cadros 16, 17 e 18 e gráficos 9, 10 e 11).

Partindo desta situación de mínimos nos niveis de demanda pública de obras, as expectativas desta non son excesivamente favorables para os anos vindeiros. A crise financeira que experimentan as administracións públicas e a necesidade de equilibrar

Cadro núm. 18

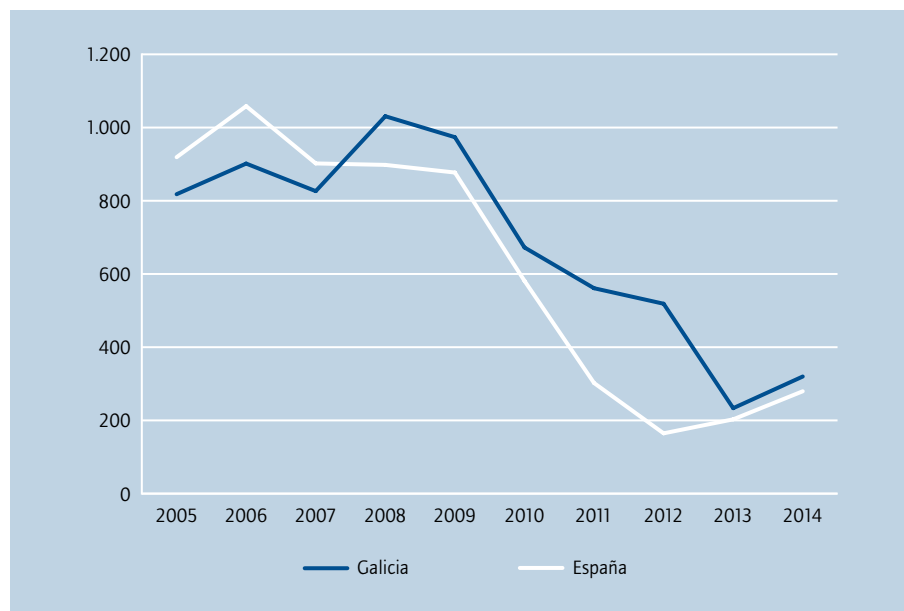
Licitación por habitante e km². Ano 2014

	Euros/Habitante	Euros/km ²
Andalucía	270,2	26.016,5
Aragón	222,0	6.171,9
Asturias	355,0	35.676,7
Baleares	195,0	42.908,0
Canarias	196,9	56.986,4
Cantabria	406,9	45.282,1
Castela e León	233,7	6.191,9
Castela-A Mancha	248,2	6.511,9
Cataluña	269,5	63.473,0
C. Valenciana	115,2	24.737,7
Estremadura	627,4	16.583,9
Galicia	319,9	29.870,9
Madrid	172,1	138.923,8
Murcia	361,3	46.828,4
Navarra	158,2	9.724,8
País Vasco	521,8	157.301,9
A Ríoxa	346,5	21.956,6
Ceuta e Melilla	239,3	1.267.298,0
España	279,6	25.907,6

Fonte: SEOPAN e INE.

Gráfico 11

Evolución da licitación (euros correntes por habitante)

o presuposto impedirá grandes ampliacións no gasto. A Administración estatal prevé nos Presupostos Xerais do Estado un investimento total no conxunto de España de 8,1 mil millóns de euros no ano 2015, que supoñen un aumento nominal do 4,7% respecto a 2014. Non obstante para a construción non é unha boa noticia a caída do 3,8% nos investimentos programados polo Ministerio de Fomento, que ascenden a 1,8 mil millóns en 2015. En Galicia o investimento total previsto nos Presupostos Xerais do Estado de 2015 é de 1,15 mil millóns de euros, que representan o 14,2% do total español e un crecemento do 2,4% nominal respecto a 2014. Non obstante, o Ministerio de Fomento, principal xerador da demanda de obra pública, anuncia un gasto de 158 millóns que, aínda que supoñen o 8,8% do total español, constitúen unha redución nominal do 7,5% da demanda do ministerio en Galicia. Por outro lado, a Administración autonómica, prevé para 2015 un aumento dos investimentos reais de 32,3 millóns de euros, que supoñen un crecemento nominal do 4,8%. Sen dúbida, este aumento é positivo, aínda que insuficiente para xerar un significativo cambio de tendencia na demanda pública de obras. Así pois, non parece posible que a obra pública vaia ser o motor da recuperación do sector nos próximos anos. A recuperación da edificación residencial é a depositaria das expectativas da construción española e galega. A finais de 2014 existen certos signos positivos de que a crise da vivenda tocouse fondo, aínda que hai que agardar a que en 2015 se confirme a consolidación destas melloras que, nun futuro, poderían impulsar de novo a actividade e o emprego do sector.

VII. Servizos

- Despois de dous anos de recesión, a recuperación da actividade nos servizos estase producindo en Galicia cunha maior debilidade (1,3%) que no conxunto de España (2,3%).
- Todas as ramas da actividade terciaria participan do cambio de ciclo, sobre todo as actividades profesionais (3,9%), a información e as comunicacións (2,4%) e as actividades do comercio, transporte e hostalería (2%).
- Despois de dez trimestres consecutivos de destrución de emprego, o saldo neto da ocupación nos servizos en 2014 amosa un balance positivo con 3800 ocupados máis (0,5%).
- Os prezos no sector servizos, excluído o aluguer de vivenda, mantiveron outra vez neste exercicio máis a moderación ao longo de todo o ano 2014 (0,2%).
- O sector turístico galego rexistrou un bo comportamento durante o ano 2014. Nos establecementos regrados aloxáronse máis de 4 millóns de viaxeiros, un 6,9% máis que no ano anterior, que xeraron un total de 8,4 millóns de estadías, o que significa un incremento do 4,6%.
- A mellora das cifras rexistradas explícase tanto polo comportamento da demanda nacional como pola evolución do turismo internacional. As estadías dos residentes incrementáronse un 3%, mentres que as dos estranxeiros o fixeron nun 10,7%.
- A matriculación repunta en 2014, aínda que non se acada a dimensión óptima do sector. Os plans de incentivos son clave na reactivación.
- Os aeroportos galegos no seu conxunto presentan crecementos nos seus tráxicos de pasaxeiros e mercadorías e tamén en operacións. A terminal onde o crecemento foi maior foi o aeroporto de Alvedro.
- O conxunto dos cinco portos de interese xeral da comunidade amosan taxas de crecemento positivas, destacando o avance do porto de Ferrol-San Cibrao. O porto de Vigo diminúe os seus tráxicos directamente relacionados coa menor actividade da factoría PSA-Peugeot.
- As actividades comerciais galegas confirman en 2014 os sinais da recuperación iniciada en 2013. O índice da cifra de negocios do comercio ao retalho medrou un 3,4%, cando en 2013 o fixera nun 1%.
- As perspectivas apuntan que o sector de distribución con base na alimentación seguirá crescendo, acentuando a tendencia a concentración que xa existía con anterioridade á crise.

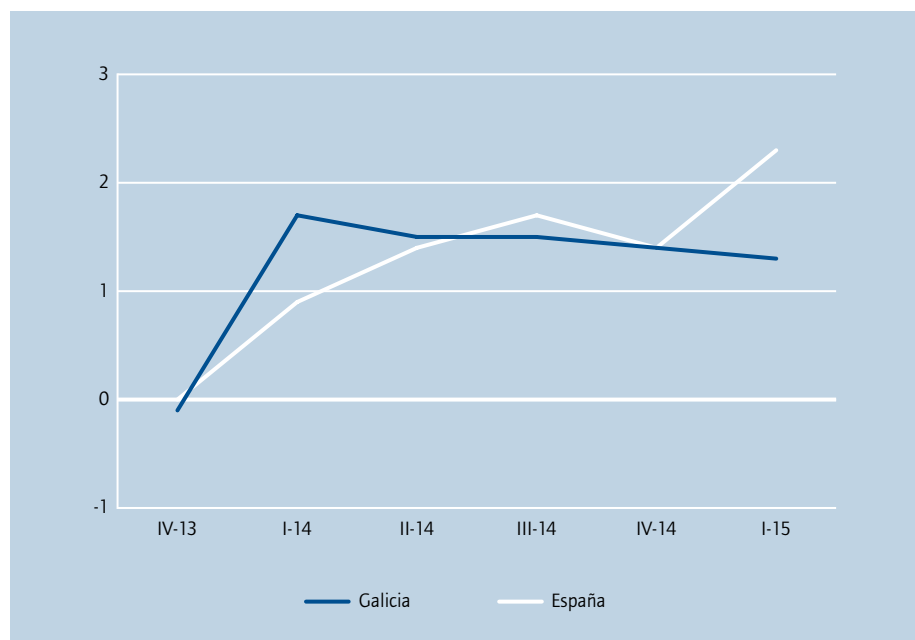
Introdución

Despois de dous anos consecutivos en recesión, o sector servizos recupera no 2014 a senda de crecemento. As primeiras estimacións da contabilidade trimestral avanzadas polo IGE amosan un VEB para este sector en 2014 de 32.621,8 millóns de euros, o que supón unha contribución do 60,2% ao PIBpm de Galicia. O seu crecemento anual sobre o 2013, con datos corrixidos de estacionalidade e calendario, foi do 1,5%; un valor capaz de compensar os negativos que rexistran os restantes sectores do tecido produtivo galego, que pecha o ano 2014 cun 0,4%, poñendo así fin á recesión.

Con ser unha boa nova, esta recuperación da actividade terciaria en Galicia, faino cunha maior debilidade en comparación co conxunto de España. O gráfico 1, que reflicte as traxectorias seguidas polo VEB dos servizos no último ano e medio, apoia esta

Gráfico 1

Taxa de variación anual do VEB no sector servizos (en %)

afirmación. Ambos os espazos coinciden no momento do arranque, a finais de 2013, incluso o vigor dese pulo inicial foi superior en Galicia, mais a partir de finais de marzo o sector estancouse arredor do 1,5%, mentres en España continúa acelerando o seu crecemento.

As estimacións referidas ao primeiro trimestre de 2015 recentemente publicadas confirman esta maior debilidade das actividades terciarias no territorio galego. De feito mentres o conxunto de España crece a unha taxa do 2,3%, aumentando a velocidade anual de crecemento sobre o trimestre anterior en 0,9 puntos porcentuais (pp), en Galicia esta taxa é 1 pp inferior á española e, o que pode preocupar máis, resulta incluso inferior á rexistrada no último trimestre do ano 2014. En síntese, mentres o sector servizos acelera a súa recuperación en España, en Galicia leva cinco trimestres rexistrando taxas de crecemento positivas, mais estancadas arredor do 1,5%.

Perfil sectorial das actividades terciarias

O comportamento das principais ramas que integran este sector, reflectido no cadro 1, confirma este cambio de ciclo. Aínda que con notables diferenzas entre unhas e outras en canto á intensidade da recuperación, todas as ramas, agás as actividades financeiras e de seguros, pechan o exercicio con resultados positivos.

As actividades de comercio, transporte e hostalería que achegan un terzo do VEB dos servizos, experimentan un crecemento conxunto do 2% e reflicten a recuperación da demanda interna que rexistrou un crecemento do 0,7% en Galicia e do 2,2% en España no 2014. Agora ben son aquelas actividades máis vinculadas á demanda das empresas as que mostraron ao longo do exercicio 2014 maior vigor na súa recuperación. É o caso das actividades profesionais (3,9%), as relacionadas coa información e

Cadro núm. 1

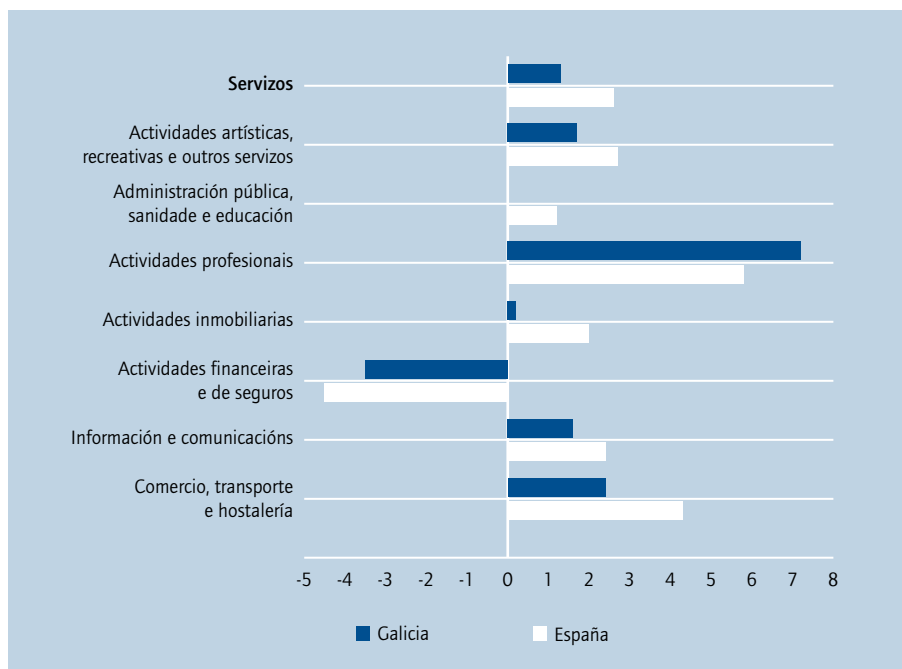
VEB nas ramas dos servizos. Ano 2014

Índices de volume encadeados e corrixidos dos efectos de estacionalidade e calendario

	Galicia	TVI (%)	
	Miles de euros	Galicia	España
Comercio, transporte e hostalería	10.642.524	2,0	2,8
Información e comunicacións	1.218.619	2,4	1,6
Actividades financeiras e de seguros	1.732.786	0,3	-5,5
Actividades inmobiliarias	4.816.034	0,7	2,0
Actividades profesionais	2.592.135	3,9	2,6
Administración pública, sanidade e educación	9.514.926	0,5	0,5
Actividades artísticas, recreativas e outros servizos	2.104.779	2,7	2,9

Gráfico 2

VEB das ramas do sector servizos. Ano 2014. Taxas de variación interanual (en %)

as comunicacións (2,4%) e, sobre todo, das actividades financeiras e de seguros, que protagonizan a maior diferenza entre Galicia e o conxunto do Estado.

Para ver se este cambio de ciclo se consolida no ano 2015, é interesante comparar o seu comportamento nos dous espazos económicos. Así se fai no gráfico 2, que xa recolle os últimos datos referidos ao primeiro trimestre de 2015. Neste inicio de ano a única rama que tanto en España (-4,5%) como en Galicia (-3,5%) rexistra valores negativos no crecemento anual do VEB é a actividade financeira e de seguros. As actividades profesionais son a outra rama cuxo VEB neste primeiro trimestre crece máis na nosa comunidade autónoma (7,2%) ca no conxunto español (5,8%).

Non obstante, as outras cinco ramas, que achegan case o 60% do VEB deste sector, amosan unha maior robustez na recuperación en España que en Galicia. Convén salientar como o grupo de actividades terciarias máis estreitamente vinculadas á demanda do consumo dos fogares, o comercio, transporte e hostalería, é precisamente o que rexistra a maior diferenza de ritmo na recuperación, como se aprecia no citado gráfico 2.

Os indicadores dispoñibles da demanda nestas ramas avalan esta recuperación. O ano 2014 pecha en Galicia cun resultado histórico, xa que máis dun millón de turistas estranxeiros visitaron a nosa comunidade. Cunha taxa de crecemento nunca antes rexistrada do 20,6%, foi a cuarta rexión onde máis medraron as visitas deste

segmento do turismo. En termos agregados, o conxunto dos establecementos regrados no territorio galego obtiveron bos resultados o pasado ano. O número de viaxeiros aloxados incrementouse preto dun 7%, superando os 4 millóns, mentres que as noites en estadia o fixeron un 4,6%, acadando a cifra de 8,4 millóns. A oferta regrada de establecementos turísticos suma dous anos consecutivos de mellora nos resultados que confirman que a oferta de turismo galego gaña atractivo neste período. Non obstante, con seren bos, eses rexistros aínda continúan por debaixo dos que se acadaban en anos previos á crise económica, nos que se superaban os 9 millóns de estadias.

No pasado exercicio en Galicia matricularonse 36.048 turismos, cunha taxa de crecemento anual do 14,8%. Un resultado que traduce o cambio das expectativas e o inicio da recuperación do consumo dos fogares, aínda que esta cifra só representa o 43% dos que se matricularon no ano anterior á crise. Ademais da mellora do clima económico e das expectativas dos fogares, tamén contribuíu a esta forte alza das vendas unha competencia intensa entre os concesionarios e a continuidade do plan PIVE para estimular a renovación do parque automobilístico no conxunto de España.

Máis de 3,7 millóns de pasaxeiros utilizaron no 2014 algunha das tres terminais do sistema aeroportuario galego. Cun crecemento do 4,5% sobre o ano 2013, tamén o transporte aéreo se fixo eco deste novo clima da demanda. Unha taxa de crecemento que, porén, é pouco máis da metade da que no mesmo período rexistrou o aeroporto Sã Carneiro no Porto (8,8%). A cifra de 6,9 millóns de pasaxeiros que utilizou a terminal lusa case chega a duplicar a suma dos tres aeroportos galegos. Tarifas máis competitivas e unha oferta de máis de 60 destinos internacionais a Europa, África e América continúan facendo deste aeroporto o maior competidor para as tres terminais galaicas. O tráfico de mercancías nos cinco portos de interese xeral galegos experimentou un crecemento do 2,5% no 2014 en relación co ano anterior. Tamén aumentou un 1,1% a cifra de pasaxeiros que, a bordo dos 198 cruceiros, atracaron no 2014.

Finalmente, e despois de sufrir un duro castigo durante a recesión, o sector do comercio e a distribución tamén recupera no 2014 a senda de crecemento tal e como avanza a maioría das asociacións de operadores nos distintos segmentos de mercado: bens de gran consumo, moda e téxtil ou bens duradeiros. Os últimos valores do indicador sintético da cifra de negocios no comercio confirman esta recuperación do consumo en Galicia (1,2%), aínda que se está a producir cun menor vigor que no conxunto de España (3,7%).

O mercado de traballo nos servizos

Os efectos positivos deste cambio de ciclo fixéronse visibles no mercado de traballo galego desde o primeiro semestre de 2014. Ao rematar o primeiro trimestre de 2015, había en Galicia 700.700 persoas ocupadas nalgunha das ramas dos servizos, que representan o 70,9% da ocupación total estimada pola EPA. Despois de dez trimestres consecutivos de destrución de emprego, na segunda metade do exercicio de 2014 o saldo neto da ocupación presenta un saldo positivo, pechando o ano con 3800

ocupados máis que no ano 2013, e unha taxa de crecemento do 0,5%, lixeiramente superior á rexistrada neste primeiro trimestre do 2015 (0,2%).

O balance do mercado de traballo neste sector desde o primeiro trimestre de 2009 ata a actualidade, ofrece un saldo de 49.300 ocupados menos, o 27% de toda a ocupación que se destruíu en Galicia nesta longa crise. Aínda que en termos comparativos se pode afirmar que o emprego terciario sufriu un menor castigo que noutras ramas, como a industria ou a construción, este foi máis intenso na nosa comunidade autónoma. Neste mesmo período os servizos do conxunto de España experimentaron unha caída de 366.000 ocupados que representan o 20% do total de postos destruídos na crise; é dicir, 7 pp inferior ao impacto en Galicia.

Semellante comportamento diferencial suxire unha menor produtividade das actividades terciarias na economía galega. Un trazo que, combinado coa maior fragilidade do proceso de recuperación da demanda interior, explicaría a menor fortaleza que está tendo a recuperación do mercado de traballo dos servizos en Galicia.

O gráfico 3 amosa ben ás claras este comportamento diferencial nos 13 últimos trimestres. Apréciase como o punto de inflexión na destrución de emprego coincide en ambos os espazos económicos no ano 2012, aínda que as diferenzas no ritmo de recuperación xa se fan evidentes desde mediados do ano 2013. O resultado deste menor vigor na recuperación, tradúcese nunha menor creación neta de emprego. A ocupación nos servizos aumenta en 354.900 persoas no conxunto de España desde

Gráfico 3

Ocupados no sector servizos. Taxas de variación interanual (en %)

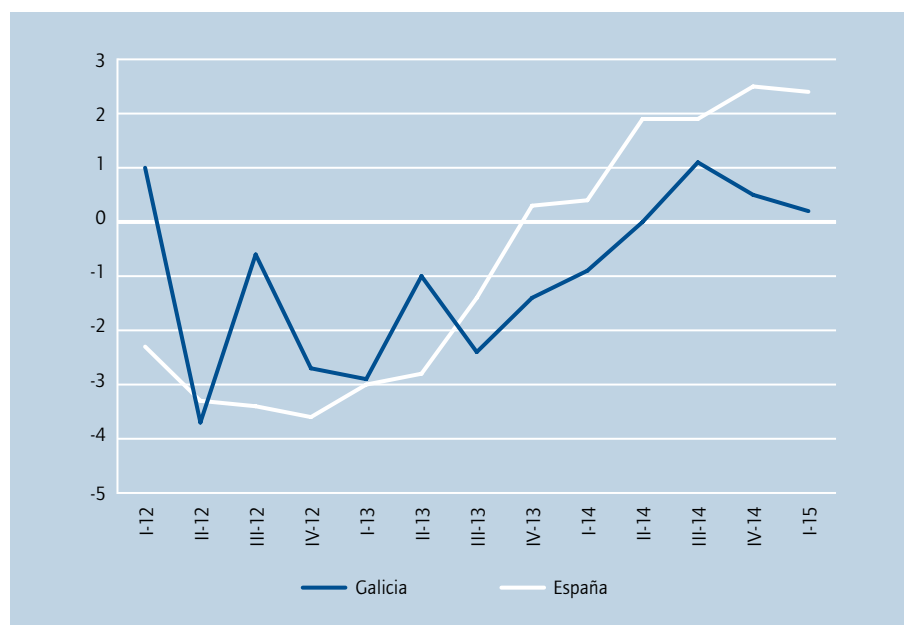
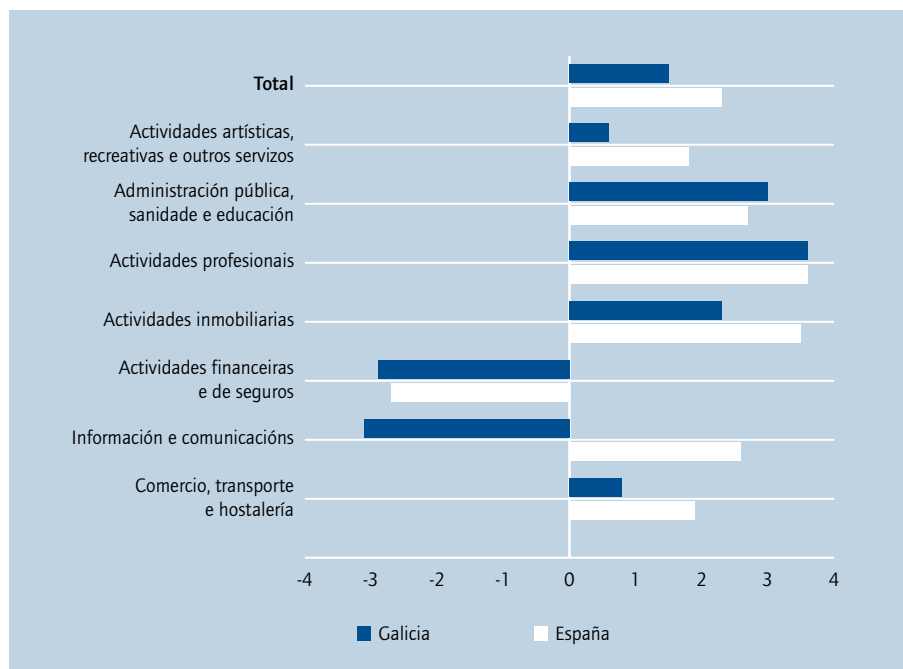

Gráfico 4

Afiliação á Seguridade Social. Ano 2014. Taxas de variación interanual (en %)

o primeiro trimestre de 2013 ata o primeiro trimestre de 2015, cunha taxa agregada de crecemento no bienio do 2,8%. En contraste, o sector continúa rexistrando en Galicia un saldo negativo de 5300 ocupados menos (-0,8%). Coa excepción de Lugo que é a única que ten un saldo positivo de emprego (6,9%), as tres provincias restantes comparten este balance negativo da ocupación, A Coruña (-2%), Ourense (-1,9%) e Pontevedra (-1,2%).

En 2014 a afiliación á Seguridade Social aumentou en 9312 novos afiliados, cunha taxa de crecemento do 1,5%, oito décimas inferior á rexistrada no mesmo período no conxunto de España. Por ramas de actividade, segundo se observa no gráfico 4, todas aumentan a cifra de afiliados agás as actividades financeiras e seguros (-2,9%), así como a rama de información e comunicacións (-3,1%). Tamén convén subliñar que estes incrementos son inferiores en Galicia en todas as ramas representadas no gráfico, coa excepción da Administración pública, sanidade e educación na que crece máis a afiliación en Galicia que no conxunto de España.

A finais do mes de abril de 2015 do total dos 244.761 parados inscritos nas oficinas de emprego, 153.614 pertencían a algunha das ramas do sector servizos; é dicir, este sector representa o 62,8% do total de parados rexistrados. Unha proporción que se mantén nas dúas provincias atlánticas, mentres que nas provincias do interior o parados nos servizos ten un peso relativo no total provincial superior en 2 ou 3 pp.

No período que vai desde o mes de abril de 2013 ata o mesmo mes de 2014 o número de parados descende nos servizos de Galicia en 9158 inscritos. As ramas que máis contribuíron a esta diminución do paro foron, segundo se observa no cadro 2: comercio por xunto e ao retallo (8%), reparación de vehículos de motor e motocicletas (33,4%), actividades administrativas e servizos auxiliares (19,1%) e actividades profesionais, científicas e técnicas (15,3%). E no extremo contrario, as que o aumentaron foron: actividades dos fogares como empregadores de persoal doméstico, actividades dos fogares como produtores de bens e servizos para uso propio e actividades artísticas, recreativas e de entretemento e educación.

Finalmente, no 2014 asináronse 25.344 contratos iniciais máis que no ano anterior nas ramas dos servizos, ata totalizar 587.892 contratos coas diferentes modalidades establecidas pola reforma laboral aprobada no mes de febreiro de 2012. Polas características singulares que teñen algunhas actividades deste sector (estacionalidade, períodos de rebaixas, etc.), o 76,9% de todos os contratos asinados no tecido produtivo de Galicia corresponden aos servizos. Os contratos indefinidos ou de fomento de

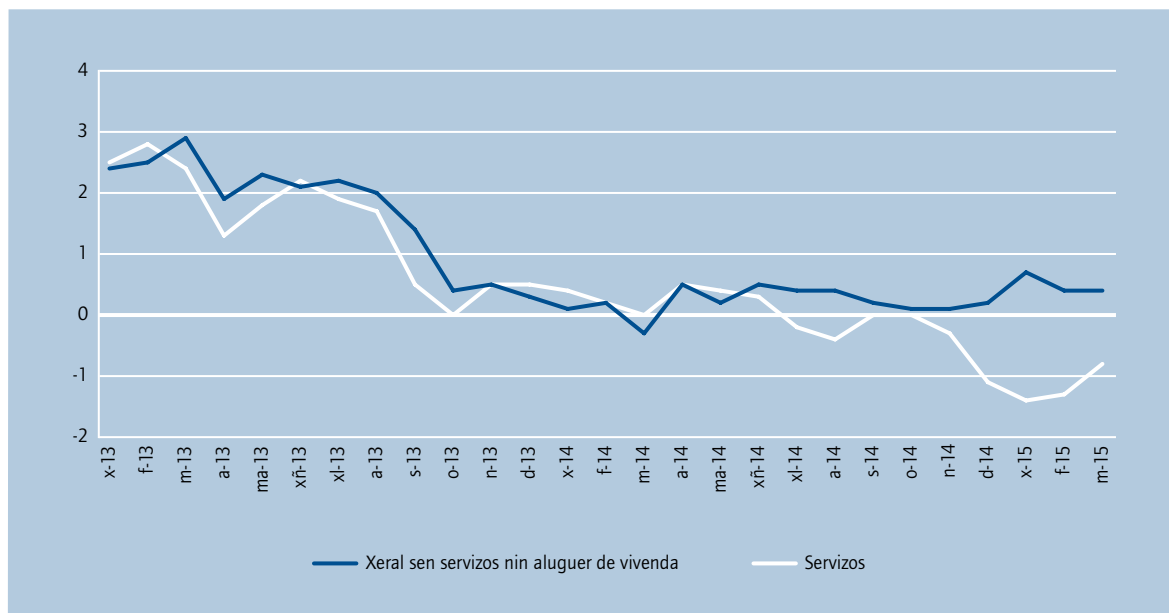
Cadro núm. 2

Paro rexistrado no sector servizos de Galicia

	2014	abr-14	abr-15	TVA (%) abr-15/abr-14
G Comercio por xunto e ao retallo; reparación de vehículos de motor e motocicletas	36.377	38.536	35.466	-8,0
H Transporte e almacenamento	8.802	9.292	8.009	-13,8
I Hostalería	27.313	27.997	27.608	-1,4
J Información e comunicacións	3.826	4.110	3.282	-20,1
K Actividades financeiras e de seguros	1.857	1.895	1.819	-4,0
L Actividades inmobiliarias	825	859	773	-10,0
M Actividades profesionais, científicas e técnicas	10.323	10.813	9.404	-13,0
N Actividades administrativas e servizos auxiliares	24.327	25.417	23.658	-6,9
O Administración pública e defensa; Seguridade Social obrigatoria	13.926	14.550	14.543	0,0
P Educación	6.391	6.178	6.342	2,7
Q Actividades sanitarias e de servizos sociais	9.195	9.912	9.259	-6,6
R Actividades artísticas, recreativas e de entretemento	3.783	3.690	3.740	1,4
S Outros servizos	6.652	6.967	6.331	-9,1
T Actividades dos fogares como empregadores de persoal doméstico; actividades dos fogares como produtores de bens e servizos para uso propio	2.608	2.543	3.327	30,8
U Actividades de organizacións e organismos extrateritoriais	50	53	53	0,0
Subtotal servizos	156.255	162.812	153.614	-5,6
Paro rexistrado total	256.960	270.144	244.761	-9,4

Gráfico 5

Evolución dos prezos dos servizos en Galicia. Taxas de variación interanual (en %)

emprego tan só foron 28.235, cun aumento do 28,1% sobre o 2013. As restantes modalidades de contratación temporal totalizaron no 2014 540.511 contratos asinados cun crecemento do 3,5%. O gráfico 4 reflicte a traxectoria seguida polas modalidades de contratación nos servizos ao longo dos seis anos de recesión.

Pola súa banda, os prezos no sector servizos mantiveron a moderación ao longo de todo o ano, acusando unha lixeira presión á alza nos tres primeiros meses de 2015. Como se pode apreciar no gráfico 5, as actividades terciarias, excluindo o aluguer de vivenda, pechan o ano 2014 cunha taxa de crecemento do 0,2%, inferior incluso nunha décima á rexistrada no conxunto de España. Comparativamente co comportamento deflacionista dos prezos que rexistra a evolución do IPC xeral nos últimos nove meses, as actividades terciarias tan só rexistraron un dato negativo, e foi no mes de marzo de 2014, acadando valores positivos, aínda que moi moderados nos restantes meses.

Demóranse as reformas na liberalización dos servizos

Así o denuncia a Comisión Europea no *Informe sobre España 2015* (COM2015 85 final) que serve de base para a elaborar as recomendacións específicas para España aprobadas pola Comisión no pasado mes de maio de 2015. En concreto, a aplicación da nova Lei de Garantía da Unidade de Mercado que acumula retrasos sobre o compromiso establecido. Esta disposición, de cuxa aprobación se daba conta no *Informe 2013*,

establecía un prazo de seis meses para a súa aplicación; prazo que, a día de hoxe, non se cumpriu, aínda que os traballos de harmonización da lexislación autonómica nas distintas materias continúan o seu lento avance.

A propia Comisión reconece progresos, mais no pasado exercicio aínda continúan sendo complexos os trámites que calquera emprendedor debe realizar para crear unha empresa en España. No indicador *Doing Business 2015*, que elabora o Grupo Banco Mundial, o noso país sobe ata o posto 33 no *ránking* daqueles que dan maiores facilidades aos emprendedores. Un lugar que nos sitúa por debaixo de países veciños como Portugal (25) ou Francia (31), e moi afastados de Irlanda (13) ou do Reino Unido (8).

A segunda fronte na que a Comisión considera que tampouco se rexistraron avances significativos foi na liberalización das profesións reguladas. O proxecto de Lei de Servizos e Colexios Profesionais, aprobado no 2013, recibiu no mes de marzo de 2014 o preceptivo informe do Consello de Estado, mais aínda non foi presentado para a súa aprobación polo Parlamento, malia estar xa no derradeiro tramo da presente lexislatura.

A regulación das actividades do comercio minorista e a distribución continuaron co proceso de reforma e liberalización co Real Decreto Lei 8/2014 de 4 de xullo de medidas urxentes para o crecemento, a competitividade e a eficiencia, ao que se fai referencia no epígrafe que analiza esta rama dentro do informe. Na actividade de transporte esta disposición afronta outra das reformas esixidas pola Comisión verbo do organismo AENA como xestor da infraestrutura aeroportuaria española. O principal progreso neste sentido foi a saída á bolsa que se fixo efectiva no mes de febreiro do 2015, unha vez que esta disposición legal autorizaba a privatización do 49% do seu capital. Entre outras medidas que se incorporan, merecen salientarse unha maior transparencia e independencia do regulador na xestión das franxas horarias.

No pasivo desta reforma na xestión dos aeroportos hai que citar un novo fracaso en Galicia do Comité de Coordinación Aeroportuaria, que se constituíu en Santiago na primavera de 2014. Malia que entre as súas funcións ten a de «promover as accións que sexan necesarias para o fortalecemento da conectividade aérea, mediante o establecemento e promoción de novas rutas aéreas internacionais e nacionais», non foi quen de corrixir a situación actual. O pasado exercicio 2014 puxo de manifesto, un ano máis, os graves prexuízos que a ausencia de coordinación entre as tres terminais existentes en Galicia está ocasionando no mercado de transporte aéreo na eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. No pasado ano 2014 máis de 6.932.700 pasaxeiros pasaron polo aeroporto Francisco Sã Carneiro no Porto, cunha taxa de crecemento sobre o ano anterior do 8,2%, mentres en Galicia foi de algo máis da metade (4,5%).

Un balance da traxectoria seguida pola demanda de pasaxes no período 2009-2014 permite apreciar mellor as consecuencias desta política. Nestes cinco anos a terminal do Porto aumentou a cifra de pasaxeiros en 2.423.000, cunha taxa de crecemento do 53,7%. No mesmo período, as tres terminais de Galicia rexistran unha caída de 363.000 pasaxeiros, o que se traduce nun descenso do -8,8%. Esta falta de coordinación na oferta de voos, así como as limitacións da política de axudas, está tendo unhas consecuencias desastrosas para as tres terminais galegas.

Xustifica a Comisión Europea a súa insistencia a prol de axilizar as reformas neste sector polas barreiras e atrancos que unha gran fragmentación do mercado pode supoñer nesta fase de recuperación, como ocorre co comercio ao retallo, así como pola posibilidade de que os consumidores poidan gozar de prezos máis baixos, como resultado dunha maior liberalización dos servizos prestados por profesionais.

Finalmente, no mes de marzo de 2014, aprobouse polo Parlamento a nova Lei 3/2014 Xeral para Defensa dos Consumidores. Unha nova regulación dos contratos a distancia, da información precontractual e aspectos que non estaban previstos na regulación vixente ata esa data e que trasladan ao marco regulatorio español as recomendacións da UE nesta materia.

Turismo

A cifra global de movementos internacionais de viaxeiros no ano 2014 incrementouse un 4,4% e acadou a cifra récord de 1135 millóns, con 48 millóns de persoas máis que no ano 2013. Nun contexto económico aínda inestable, o turismo suma, con este, cinco anos consecutivos de forte impulso, con crecementos sempre por enriba do 4%. A evolución non foi homoxénea, rexistrando as economías avanzadas un mellor comportamento que as emerxentes. Os ingresos por turismo internacional tamén acadaron cotas históricas, cun incremento do 3,7% en termos reais a nivel mundial. A evolución destas variables xunto á capacidade da actividade para impulsar as exportacións e xerar emprego, amosan o potencial do turismo para contribuír á recuperación económica, sobre todo nos países europeos onde o impacto da crise foi especialmente intenso.

En Europa as chegadas internacionais medraron un 3,9% e acadaron os 588,4 millóns de viaxeiros. O crecemento foi máis modesto que o rexistrado en América e en Asia e Pacífico, con incrementos respectivos do 7,4% e 5,3%, pero, aínda así, a rexión acapara máis da metade das chegadas e o 41% dos ingresos por turismo internacional, tal e como se recolle no Barómetro do Turismo Mundial elaborado pola Organización Mundial para o Turismo (OMT). Por outro lado, este crecemento súmase aos rexistrados nos últimos exercicios, dando como resultado cinco anos consecutivos con crecementos por enriba do 3%, algo destacable tendo en conta a dificultade de incrementar as cifras, xa de por si elevadas, en destinos maduros e nun contexto de dificultades económicas.

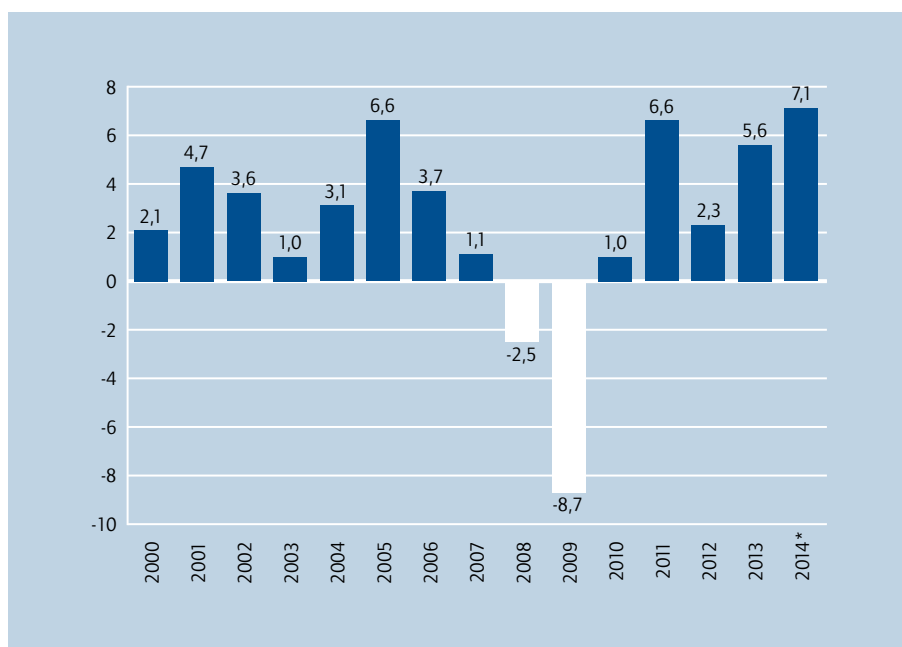
Os destinos europeos do norte e do sur e o Mediterráneo foron os que máis medraron en termos relativos, cun crecemento por enriba do 7%. No resto da rexión os crecementos foron máis moderados, pero aínda así, os 28 países da UE, acadaron conxuntamente 457 millóns de chegadas internacionais no 2014, o que significa un incremento do 5%, un punto porcentual por enriba do rexistrado no ano anterior. Dentro deste grupo destaca a boa evolución seguida por España que se consolida

como o segundo destino dentro de Europa e o terceiro a nivel mundial, unicamente por detrás de Francia e de Estados Unidos e por enriba de China. En concreto, segundo os datos da Encuesta de Movimientos Turísticos en Frontera (FRONTUR), elaborada polo Instituto de Estudos Turísticos (IET), durante este ano chegaron a España 64,9 millóns de turistas, 4,3 millóns máis que no ano 2013.

Trátase dunha suba interanual do 7,1%, o maior incremento desde o ano 1999 nas chegadas de turistas internacionais. Con este xa son catro anos consecutivos de crecemento, deixando atrás as caídas rexistradas en 2008 e 2009, que supuxeran un parón despois dunha década de aumentos continuados, aínda que a distintos ritmos, do turismo internacional en España. Tal e como queda recollido no gráfico 6, o cambio de tendencia iniciouse no 2010 ao producirse un incremento, aínda que modesto, no número de turistas internacionais. Esta evolución positiva continuou e consolidouse nos anos seguintes obtendo uns resultados moi positivos en 2014. Neste ano as chegadas acadaron un novo máximo histórico e tiveron o seu reflexo nos ingresos por turismo internacional, onde España segue a ocupar o segundo posto a nivel mundial e nas estadias rexistradas nos establecementos hoteleiros que, cun aumento do 3,1%, tamén acadaron valores máximos.

Gráfico 6

Taxa de variación interanual das chegadas de turistas internacionais en España (en %)

*Datos provisionais.

O comportamento da demanda turística internacional non foi uniforme nas distintas comunidades autónomas, pero todas rexistraron incrementos no número de turistas estranxeiros no ano 2014. Cataluña, Canarias, Baleares e Andalucía que, conxuntamente, concentran preto das tres cuartas partes dos turistas internacionais, experimentaron un crecemento medio do 6,5% no último ano. Galicia recibiu máis dun millón de turistas estranxeiros e, cun histórico crecemento do 20,6%, foi a cuarta rexión onde máis medraron este tipo de turistas.

A inestabilidade en Exipto e a súa área de influencia, sobre todo durante a primeira metade do ano 2014, xunto á boa evolución macroeconómica dos principais países emisores, propiciou que os destinos españois de sol e praia rexistrasen un óptimo comportamento durante este ano. A evolución particular de cada destino estivo marcada pola específica composición da súa demanda, en canto á procedencia dos turistas e do seu comportamento no último ano. Hai que ter en conta que, por exemplo, os viaxeiros procedentes do Reino Unido e de Alemaña realizaron en 2014 a metade das estadias totais dos viaxeiros non residentes. Se temos en conta as chegadas, Reino Unido, Alemaña, Francia, Italia e Países Baixos representaron máis do 65% da demanda turística internacional española no último ano. A distinta evolución económica destes mercados, xunto a factores de tipo xeopolítico, marcaron os resultados dos diferentes destinos españois. Dos principais mercados emisores, agás o ruso, todos os demais rexistraron incrementos no ano 2014. Nalgúns casos o crecemento foi importante, como por exemplo o rexistrado no número de turistas procedentes de Bélxica, Italia e Francia que medraron un 16,4%, un 14,6% e un 11,3% respectivamente. Noutros casos a suba foi máis moderada, coma no dos turistas procedentes de Alemaña ou do Reino Unido, con incrementos do 5,7% e do 4,7%. O mercado ruso foi o que amosou un peor comportamento, cunha redución do 10,3% no número de chegadas e do 15% no número de estadias en establecementos hoteleiros.

A demanda turística internacional comportouse tamén de xeito distinto nos destinos incluídos dentro da España verde. Así, mentres que en Galicia e en Cantabria, se produciron incrementos do 20,6% e do 16,9% respectivamente, en Asturias e País Vasco os crecementos foron máis moderados e oscilaron entre o 1,1% e o 6,9%. En concreto, no caso de Galicia, en 2014 houbo preto de 180.000 turistas internacionais máis que en 2013. Esta boa evolución fixo que a rexión se situase no oitavo posto, superando Castela e León, no *ranking* de comunidades autónomas en canto ao número de chegadas internacionais segundo o destino principal da viaxe.

No ano 2014 o gasto total xerado polo turismo internacional en España incrementouse un 6,5%. A iso contribuíu, sobre todo, o maior número de turistas, xa que de momento aínda non se aprecia unha mellora no gasto medio que, de feito, se reduciu un 0,6%. A estadia media diminuíu tamén case un punto porcentual, o que fixo que o gasto diario medio practicamente non variase (0,3%), tal e como pode comprobarse nas series publicadas pola Encuesta sobre Gasto Turístico (EGATUR).

O bo comportamento da actividade turística en España durante o ano 2014 tamén estivo apoiado na demanda interna que, en liña coa demanda internacional, amosou síntomas de recuperación. Por un lado, os datos da Encuesta de Movimientos Turísticos

de los Españoles (FAMILITUR), elaborada polo Instituto de Estudos Turísticos, amosan un incremento do 1,8% das viaxes por motivos de «ocio, recreo e vacacións» (IET, 2015). Por outro, os procedentes da Encuesta de Ocupación Hotelera elaborada polo INE, evidencian tamén un incremento do 3,6% no número de estadias de residentes en establecementos hoteleiros (INE, 2015). Este dato é especialmente relevante por dúas razóns. Por un lado, porque no ano 2013 se producira una redución do 1,4% e, por outro, porque evidencia un mellor comportamento que a demanda turística internacional. O resultado final foi un incremento do 4,6% no número total de viaxeiros aloxados e do 3,1% no número de estadias nos establecementos hoteleiros, resultados mellores que os do ano anterior.

De forma global España rexistrou no 2014 un incremento da súa actividade turística. O saldo por turismo incrementouse un 1,9%, segundo os datos da balanza de pagos e o número de afiliados á Seguridade Social nas actividades características do turismo, nun 3,4%. Do mesmo xeito, segundo estimacións de EXCELTUR, o PIB turístico aumentaría un 2,9% en termos reais. A isto contribuiría o moi bo comportamento da demanda estranxeira no último trimestre do ano e a recuperación da demanda interna. O PIB turístico experimentou, polo tanto, un crecemento superior ao do conxunto da economía española, que o INE sitúa no 1,4% (INE, 2015). De todas formas e tal e como sinala EXCELTUR no seu informe, os niveis de actividade do sector atópanse aínda tres puntos por debaixo dos acadados no ano 2007.

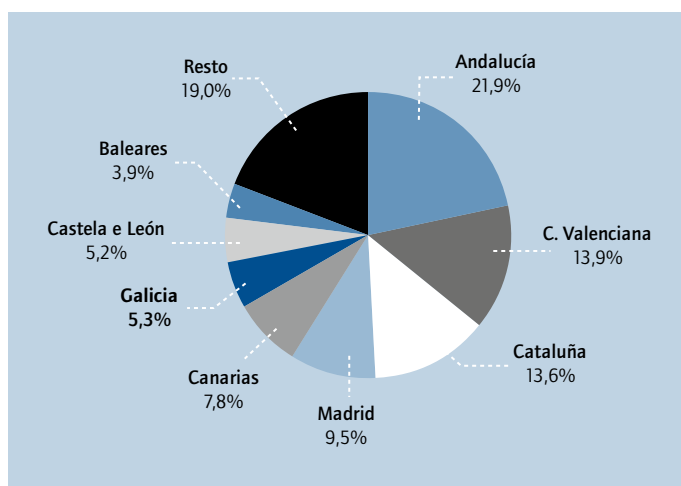
En Galicia os resultados da actividade turística seguen a estar moi condicionados pola evolución da demanda interna, dada a elevada dependencia do mercado español, de onde procederon o 73,3% dos viaxeiros aloxados nos establecementos hoteleiros,

que realizaron o 77,8% das estadias totais no ano 2014. Aínda así, no último ano, como se ten comentado, produciuse un importante incremento no número de turistas estranxeiros que, sumados ao bo comportamento da demanda española, deron como resultado unha importante mellora dos niveis de actividade turística, cun incremento do 4,3% no número de estadias realizadas nos establecementos hoteleiros. O comportamento da demanda internacional foi excelente, cun incremento das estadias do 10,4%, aumentando as correspondentes aos residentes nun 2,6%.

Galicia mantivo o seu peso como destino para os turistas residentes, acaparando, igual ca no ano precedente, o 5,3% do total das estadias, que a sitúan entre as seis primeiras receptoras do turismo interno. Andalucía ocupa o primeiro lugar

Gráfico 7

Distribución do turismo interno en España. Ano 2014*

*Datos provisionais.

Cadro núm. 3**Viaxeiros e noites en estadia en hoteis de Galicia**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Viaxeiros aloxados	3.754.117	3.525.059	3.399.456	3.798.995	3.354.068	3.216.346	3.374.160	3.618.927
Pernoitas	8.051.675	7.786.471	7.444.455	8.174.138	7.158.335	6.643.326	6.761.686	7.050.910
Grao de ocupación (%)	35,9	33,9	31,4	35,4	31,0	28,5	29,7	30,7
Estadía media (días)	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0

*Datos provisionais.

Fonte: INE, Encuesta de Ocupación Hotelera.

e concentra o 21,9% das noites en estadia realizadas polos nacionais. A Comunidade Valenciana reduciu un pouco a súa porcentaxe, pero aínda así, co 13,9% das estadias sitúase no segundo posto por diante de Cataluña, que acolleu o 13,6%. Por enriba de Galicia sitúanse tamén Madrid, que incrementou o seu peso, e Canarias, con porcentaxes do 9,5% e do 7,8% respectivamente. O turismo doméstico incrementou no último ano a súa concentración espacial e estas seis comunidades autónomas acapararon o 72% das estadias efectuadas polos residentes. Se lles engadimos Castela e León e Baleares, xa sumarían, como pode verse no gráfico 7, o 81% das estadias realizadas polos turistas residentes.

No ano 2014 aloxáronse nos establecementos hoteleiros galegos 3.618.927 viaxeiros, que xeraron un total de 7.050.910 noites en estadia, tal e como reflicte o cadro 3. Isto supón en termos absolutos 244.767 viaxeiros adicionais que implican un incremento do 7,3%. Porén, a estadia media rexistrou unha lixeira caída. Nos establecementos hoteleiros galegos rexistráronse 289.224 estadias adicionais, que se traducen nun incremento do 4,3% en relación ao ano 2013. Galicia foi unha das comunidades que rexistrou maiores crecementos no número de viaxeiros aloxados, unicamente superada por Madrid, Castela-A Mancha e Navarra. Isto viuse reflectido no grao de ocupación medio anual dos establecementos hoteleiros que aumentou un punto porcentual, situándose no 30,7%. Aínda así, a ocupación sitúase 24 puntos por debaixo da media española (54,8%). Do total de estadias efectuadas en Galicia no 2014, o 44% concentráronse no terceiro trimestre do ano, acaparando agosto o 18,9% do total. Obsérvase, polo tanto, unha elevada estacionalidade da demanda turística en Galicia. Ademais, aínda que esta concentración se reduciu no último ano, é superior á existente no conxunto de España.

Como é ben sabido, A Coruña e Pontevedra, son as provincias galegas que concentran o maior número de viaxeiros aloxados e noites en estadia nos establecementos hoteleiros. Ambas as dúas representan conxuntamente o 75,3% dos viaxeiros e o 79,6% das noites en estadia totais en Galicia. Como queda recollido no cadro 4, A Coruña é a provincia que rexistra un maior número de viaxeiros e de estadias, así como o maior grao de ocupación hoteleira. Por outro lado, tamén é a provincia onde ten maior presenza o turismo internacional; de feito, o 60% das noites en estadia realizadas por

Cadro núm. 4**Viaxeiros e noites en estada en hoteis de Galicia. Ano 2014***

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Viaxeiros aloxados	1.679.105	633.185	261.201	1.045.436
Pernoitas	3.158.179	945.669	495.085	2.451.977
Grao de ocupación (%)	33,8	26,4	22,6	31,3
Estada media (días)	1,9	1,5	1,9	2,3

* Datos provisionais.

Fonte: INE, Encuesta de Ocupación Hotelera.

estranxeiros na comunidade teñen lugar na Coruña.

Pontevedra é a segunda provincia en captación da demanda turística e a que rexistra a maior duración da estada. Ourense é a provincia cun menor peso dentro da actividade hoteleira, onde ten un menor peso o turismo internacional (por debaixo do 10%) e onde se rexistran as menores porcentaxes de ocupación hoteleira. Pola súa parte, Lugo foi a que rexistrou unha menor estada

media dos viaxeiros nos seus establecementos hoteleiros no ano 2014.

Dentro do bo comportamento xeral da demanda turística en Galicia, se particularizamos a evolución das catro provincias, pódese dicir que os resultados foron duais. Por un lado, as provincias da Coruña e Lugo obtiveron resultados moi positivos, incrementando tanto o número de viaxeiros como o de noites en estada e, por outro, a demanda turística comportouse de xeito menos bo nas provincias de Ourense e Pontevedra. En relación co número de viaxeiros, as provincias da Coruña e Lugo rexistraron incrementos por enriba do 9%, mentres que na provincia de Ourense se produciu unha redución do 2,2%. En Pontevedra o número de viaxeiros aloxados nos hoteis incrementouse un 3,6%, pero a redución da duración das estadas fixo que estas permanecesen estancadas. Na provincia de Lugo incrementáronse as estadas un 9,4%, porcentaxe que acadou o 7% na provincia da Coruña.

Os estranxeiros representaron o 26,7% dos viaxeiros aloxados nos establecementos hoteleiros galegos no ano 2014, incrementando o seu peso máis de dous puntos en comparación co ano precedente. Aínda que esta tendencia se vén observando nos cinco últimos anos, o peso dos turistas foráneos aínda está lonxe da media española, onde representan o 49,2%. Na provincia da Coruña é onde teñen maior peso os viaxeiros estranxeiros, representando un 34,5% e efectuando o 29,7% das estadas. No lado contrario, na provincia de Ourense é onde este peso é menor, posto que supón o 8,8% dos viaxeiros aloxados e o 9,8% das noites en estada.

A tarifa media diaria (ADR) aplicada nos hoteis e pensións de Galicia no ano 2014 situouse en 53 euros, o que significa un 1,2% máis respecto a 2013 (INE, 2015). Unicamente Castela e León e Estremadura tiveron unhas tarifas hoteleiras máis baixas, que para o conxunto de España se situaron nos 74,5 euros de media, un 3,4% máis que en 2013. Pola súa banda, os ingresos por habitación dispoñible (RevPAR) incrementáronse na comunidade un 4,8% acadando os 18 euros, aínda así, seguen a ser dos máis baixos de todo o territorio español xunto aos de Castela-A Mancha e Estremadura.

En canto á orixe da demanda turística hai que dicir que os viaxeiros procedentes da propia rexión son os que máis peso teñen, aínda que este se reduciu en máis de tres puntos no último ano. Excluíndo os galegos, a Comunidade de Madrid foi a principal

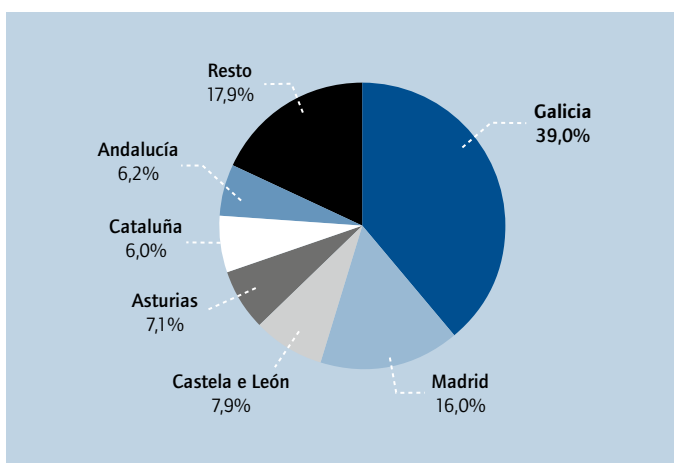
emisora de viaxeiros, cunha porcentaxe do 16% dos aloxados nos establecementos hoteleiros galegos durante o ano 2014. Séguenlle, en orde de importancia, como pode verse no gráfico 8, as comunidades de Castela e León, Asturias, Andalucía e Cataluña. Estas seis rexións representan máis do 82% dos viaxeiros totais aloxados nesta tipoloxía de establecementos.

A evolución do subsector hoteleiro en Galicia está condicionada de xeito importante pola celebración do evento xacobeo que, como é sabido, inflúe dun xeito moi importante nas chegadas de visitantes á comunidade. De feito, 2010 marcou o teito das estadias hoteleiras en Galicia. Aínda tendo en conta os crecementos rexistrados nos últimos anos, as cifras sitúanse a máis dun millón de distancia das rexistradas no último xacobeo celebrado ata o momento. Se partimos do ano 1999 podemos analizar un período que inclúe tres xacobeos e da observación do cadro 5 podemos comprobar que, de xeito repetido, nos anos posteriores á celebración do evento, se produce unha caída das estadias con porcentaxes que oscilan entre o 3,5% do ano 2005 e o 12,5% do ano 2000. Nun contexto de crise económica, coa excepción do ano 2010, a demanda turística aloxada nos establecementos hoteleiros, analizada en función do número de estadias, experimentou reducións entre 2008 e 2012. O resultado foi unha caída de preto de millón e medio de estadias nese período. Nos últimos dous anos, porén, e por primeira vez desde o inicio da crise, encadeáronse dúas subas consecutivas o que permite ser un pouco optimista, aínda que haberá que esperar a que estas se consoliden para poder afirmar con certa rotundidade que estamos diante dun cambio de tendencia no sector.

No tocante á oferta hoteleira, compróbase como o número de establecementos medrou a unha taxa inferior ao 1% medio anual, o que dá como resultado un incremento do 9,8% no número de establecementos desde o ano 1999, pasando dos 1388 aos 1524, como queda recollido no cadro 5. O número de prazas dispoñibles incrementouse un 41,1% entre 1999 e 2014, cun crecemento medio anual acumulativo do 2,2%. Con excepción do 2000, nos demais anos postxacobeos (2005 e 2011) producíronse reducións no número de establecementos hoteleiros. No ano 2014 o número de establecementos e o de prazas practicamente non variaron en relación co ano precedente. O número de prazas dispoñibles sitúase en niveis inferiores aos do ano 2009. Aínda así, agás nestes dous últimos anos, a redución da demanda en maior contía que a

Gráfico 8

Procedencia dos viaxeiros aloxados nos establecementos hoteleiros galegos. Ano 2014*

* Datos provisionais.

experimentada pola oferta, tivo repercusións no grao de ocupación das prazas hoteleiras, que se sitúan preto de cinco puntos por debaixo dos valores previos á crise económica. A pesares de que nos dous últimos anos se incrementaron máis de dous puntos, Galicia segue a ser unha das comunidades con menor grao de ocupación dentro de España.

Polo que respecta ao mercado laboral, o número de traballadores acadou o seu máximo no ano 2007, antes da crise económica, con 7614 empregados neste subsector. A partir dese ano e coa única excepción do 2010, último xacobeo, o número de empregados dos establecementos hoteleiros galegos foise reducindo ano tras ano. Como consecuencia, na actualidade o número de traballadores do subsector hoteleiro sitúase en valores inferiores aos do ano 2004.

Unha análise do comportamento no resto dos establecementos turísticos regrados (apartamentos turísticos, cámpings e establecementos de turismo rural) durante o ano 2014 amosa un incremento do 19% no número de viaxeiros aloxados en establecementos de turismo rural, unha redución do 3,2% dos aloxados en cámpings e un estancamento dos aloxados en apartamentos. Nestes dous últimos casos, o incremento da estadía media fixo que o número total de noites de estadía se incrementase un

Cadro núm. 5

Evolución do subsector hosteleiro en Galicia

	Establecementos	Prazas	Ocupación	Empregados	Noites en estadía
1999	1.388	43.921	39,1	4.881	6.682.860
2000	1.449	45.407	33,3	5.122	5.848.583
2004	1.503	56.416	36,5	6.812	7.873.960
2005	1.491	57.156	34,7	7.149	7.594.782
2006	1.450	57.134	35,7	7.408	7.758.043
2007	1.454	58.828	35,9	7.614	8.051.675
2008	1.497	60.646	33,9	7.539	7.786.471
2009	1.533	62.394	31,4	7.201	7.444.455
2010	1.550	62.738	35,4	7.395	8.174.138
2011	1.534	62.586	31,0	7.355	7.158.335
2012	1.548	63.155	28,5	6.869	6.643.326
2013	1.520	61.718	29,7	6.392	6.761.686
2014*	1.524	61.963	30,7	6.360	7.050.910
% 2000/1999	4,4	3,4	-	4,9	-12,5
% 2005/2004	-0,7	1,3	-	4,9	-3,5
% 2011/2010	-1,1	-0,2	-	-0,5	-12,4
% 2014/2013	0,3	0,4	-	-0,5	4,3

* Datos provisionais.

Fonte: INE, Encuesta de Ocupación Hotelera.

Cadro núm. 6**Viaxeiros, noites en estadia, estadia media e grao de ocupación en establecementos extrahoteleiros. Ano 2014***

	Viaxeiros		Noites en estadia		Estadia media	Grao de ocupación
	Número	% 2014/2013	Número	% 2014/2013	(días)	(%)
Apartamentos	63.638	0,3	267.525	10,4	4,2	20,4
Cámpings	211.264	-3,2	796.696	1,4	3,8	20,0
Turismo rural	153.718	19,0	301.870	16,5	2,0	12,8

*Datos provisionais.

Fonte: INE, Encuesta de Ocupación en Alojamientos Turísticos.

1,4% nos cámpings e un 10,4% no caso dos apartamentos. O turismo rural experimentou un incremento das estadias do 16,5% (INE, 2015).

De xeito global, o conxunto dos establecementos regrados obtiveron bos resultados neste ano. O número de viaxeiros aloxados incrementouse preto dun 7% superando os 4 millóns, mentres que as noites en estadia o fixeron un 4,6% para acadar a cifra de 8,4 millóns. Os datos apuntan no bo camiño, dado que se suman dous anos consecutivos de mellora nos resultados da oferta regrada, pero eses rexistros seguen a estar aínda por debaixo dos que se acadaban en anos previos á crise económica, nos que se superaban os 9 millóns de estadias.

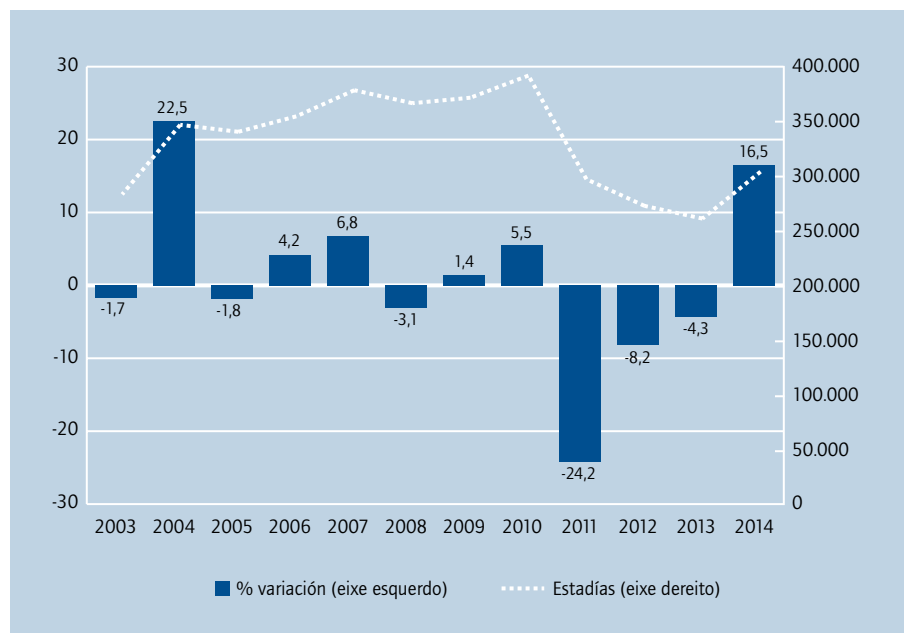
Mención especial merece o caso do turismo rural que, como acabamos de sinalar, experimentou un crecemento importante no último ano, tanto en canto ao número de viaxeiros como ao de turistas. A este crecemento contribuíu en boa medida a recuperación da demanda interna, porque o mercado internacional, aínda que medrou a un maior ritmo, segue a ter un peso moi reducido dentro deste segmento turístico. Os estranxeiros representan o 21% dos viaxeiros e o 18,4% das estadias rexistradas nos establecementos de turismo rural. De todos os xeitos debe ser destacado o importante crecemento deste segmento de turistas, cun incremento do 45,7% no número de viaxeiros e do 35% no número de estadias.

No conxunto do turismo rural español as estadias incrementáronse un 10,7% no ano 2014. Exceptuando A Rioxa, Madrid e o País Vasco, en todas as rexións se rexistraron incrementos no número de estadias. A evolución foi desigual dentro das rexións incluídas na España verde. Mentres que Asturias e Galicia rexistraron importantes aumentos, por enriba do 16% nos dous casos, o crecemento foi máis moderado en Cantabria, onde subiron o 2,2%, e estancouse no caso do País Vasco.

No caso de Galicia o aumento da demanda foi xeneralizado incrementándose tanto a demanda dos residentes como a dos estranxeiros. As estadias dos españois incrementáronse un 13% e as efectuadas polos turistas estranxeiros fixérono un 35%. Temporalmente, os principais incrementos tiveron lugar entre os meses de abril e outubro. Abril, coincidindo coa Semana Santa, rexistrou o crecemento máis intenso, pero

Gráfico 9

Noites en estadia nos establecementos de turismo rural galegos

en termos xerais as maiores variacións concentráronse sobre todo na tempada media e alta, o que contribuíu a incrementar a estacionalidade turística. Pola súa banda, a duración media da estadia que rexistrou unha leve caída, segue a ser unha das máis baixas de España. Polo que respecta ao grao de ocupación, o mellor comportamento da demanda fixo que se incrementase en dous puntos porcentuais, situándoo no 12,8%; aínda así, estamos a falar de porcentaxes moi reducidas que precisan da posta en marcha dunha serie de medidas encamiñadas a incrementar e a consolidar a demanda.

Con 301.870 estadias, que representan ao redor do 4% do total español, Galicia sitúase nun grupo medio-baixo dentro de España en canto á captación da demanda de turismo rural, ao nivel de rexións como Estremadura ou o País Vasco. Galicia concentra o 19% das estadias rexistradas na España verde, por enriba do País Vasco e superada por Asturias e Cantabria, con porcentaxes respectivas do 39% e do 24%.

O gráfico 9 recolle a evolución das noites en estadia nos establecementos de turismo rural galegos, tanto en termos absolutos como relativos. Nela compróbase como despois do máximo histórico acadado en 2010, con preto de 390.000, as estadias caeron de xeito importante nos tres anos seguintes. O incremento rexistrado no 2014 rompe con esa tendencia e sitúa o nivel de estadias por enriba dos rexistrados nos últimos tres anos, pero aínda lonxe do volume acadado no ano 2010.

Reflexionando sobre algúns dos indicadores aquí recollidos, queda claro que o turismo rural ten aínda varios retos importantes por diante. Como se acaba de apuntar,

e aínda que no último exercicio se incrementou de xeito importante a presenza dos turistas estranxeiros, estes representan, de todos os xeitos, unha porcentaxe pequena da demanda turística. Por iso, un dos primeiros retos sería o de gañar visibilidade nos mercados internacionais, apostando pola internacionalización dos establecementos. Outro dos obxectivos debería ser o de apostar pola calidade en sentido amplo, tanto en servizos, como en idiomas, en atención ao cliente ou nas novas tecnoloxías, e tratando de acadar unha maior profesionalización, con maior formación en xestión e en estratexias de márketing *online*. Outra das liñas de actuación debería ser a da especialización, lembrando que o produto turístico rural xa non consiste en ofertar unicamente aloxamento nun contorno específico, senón que debe achegar servizos complementarios e experiencias exclusivas, tratando de buscar a lealdade do turista.

A modo de resumo podemos concluír dicindo que o sector turístico galego rexistrou un bo comportamento durante o ano 2014. Nos establecementos regrados aloxáronse máis de 4 millóns de viaxeiros, un 6,9% máis que no ano anterior, que xeraron un total de 8,4 millóns de estadias, o que significa un incremento do 4,6%. Estes datos reflicten un maior crecemento que o do conxunto do Estado, onde os viaxeiros medraron o 4,8% e as estadias un 3,2%. A mellora das cifras rexistradas explícase tanto polo comportamento da demanda nacional como pola evolución do turismo internacional. As estadias dos residentes incrementáronse un 3%, mentres que as dos estranxeiros o fixeron nun 10,7%. A dinámica seguida polo turismo internacional fixo que se superase o millón de viaxeiros estranxeiros en aloxamentos regrados que xeraron preto de 1,8 millóns de estadias. Os estranxeiros tamén incrementaron o seu peso no conxunto da demanda, representando no último ano o 26,3% dos viaxeiros e o 21,2% das estadias. Os establecementos hoteleiros seguen a ter un peso predominante dentro da oferta de aloxamento, representando o 89,4% dos viaxeiros e o 83,8% das estadias. Polo que respecta á dinámica temporal, todas as tipoloxías de aloxamento rexistraron unha evolución positiva no último ano. Analizando o número de estadias, as variacións oscilaron entre o 1,4% no caso dos cámpings e o 16,5% no caso do turismo rural.

De cara ao futuro próximo, espérase que a demanda turística siga medrando da man da mellora da economía global e dalgúns elementos conxunturais como pode ser a redución dos prezos dos combustibles, que implica menores custos de transporte e, polo tanto, incrementan a capacidade adquisitiva e a demanda das familias. O Panel de Expertos da OMT prevé que o crecemento do turismo continúe no 2015, cun aumento nas chegadas internacionais a nivel mundial de entre un 3% e o 4%.

No caso de España, a evolución da demanda turística internacional e concretamente a dos principais países emisores vai condicionar as chegadas de turistas e os resultados do sector durante 2015. As expectativas son optimistas polas mellores perspectivas de consumo para os cidadáns dos principais mercados estranxeiros (sobre todo no caso de Reino Unido, Alemaña, Francia e os países nórdicos; para Rusia, as perspectivas son menos favorables). Do mesmo xeito, tamén se prevé un crecemento da demanda interna polo aumento esperado nos niveis de renda dispoñible e polo tanto do consumo. EXCELTUR, no *Informe de Perspectivas Turísticas*, anticipa que a

actividade turística seguirá sendo clave para o afianzamento da recuperación da economía española no 2015, cun crecemento estimado do PIB turístico do 2,6%, superior ao esperado para o conxunto da economía.

O que se acaba de apuntar xa se pode corroborar cos primeiros datos dispoñibles. Se atendemos á información subministrada por FRONTUR, no conxunto de España, a taxa de variación interanual acumulada das chegadas de turistas situouse no 12,8%, para os tres primeiros meses de 2015. Pola súa banda, os datos da Encuesta de Ocupación Hotelera, correspondentes tamén ao mesmo período, amosan un incremento interanual do 3,5% das estadias. Os datos reflicten un mellor comportamento da demanda doméstica en comparación coa internacional. As noites en estadia correspondentes aos turistas residentes incrementáronse dun xeito importante, un 8,7%, nestes tres primeiros meses, mentres que as correspondentes aos non residentes practicamente non variaron en comparación co mesmo período do ano anterior, aínda que si o fixo o número de viaxeiros, que aumentou máis dun 4%.

No caso de Galicia, os datos da Encuesta de Ocupación Hotelera para os tres primeiros meses do ano reflicten un incremento significativo, do 14%, dos viaxeiros aloxados nos establecementos hoteleiros e que supera o 7% no caso das estadias realizadas. O turismo estranxeiro está a ter un excelente comportamento nesta primeira parte do ano con incrementos superiores ao 29% no caso dos viaxeiros aloxados e do 18% no caso das estadias efectuadas. O número de viaxeiros residentes aloxados nos hoteis tamén se incrementou un 11,5%, dando como resultado un incremento do 5,1% no número de estadias. A información para o resto da oferta extrahoteleira regrada (cámpings, apartamentos e turismo rural) amosa un aumento significativo nas tres tipoloxías de aloxamento, dando como resultado global un incremento do 28% no número de estadias no primeiro trimestre do 2015.

Os transportes

Matriculación de automóbiles

Un dos signos da recuperación económica maniféstase no incremento da matriculación de automóbiles durante o ano 2014. A matriculación de turismos en España aumentou a taxa interanual nun 18,4% respecto a 2013, mentres que en Galicia este incremento é do 14,8%. Respecto aos vehículos de carga, o comportamento foi positivo nun 25,2% e 27,7% respectivamente. Os plans de incentivos articulados polo Goberno, PIVE e o PIMA Aire, ademais dos descontos dos concesionarios, continúan sendo fundamentais para esta reactivación. No mes de maio de 2015 aprobouse o oitavo plan de incentivos.

Segundo datos da Dirección Xeral de Tráfico (DXT), a nivel estatal matriculáronse máis de 878 mil turismos, 136.471 unidades máis que en 2013 (18,4%). A matriculación de vehículos de carga incrementouse en case 28.000 unidades, un 25,2% máis

respecto a 2013, situando en algo máis de 138 mil as unidades matriculadas respecto a un ano antes.

O segmento de particulares é o que máis creceu (co 60% das matriculacións), seguido polas empresas e as alugadoras. En canto ás motorizacións, os diésel seguen sendo os máis numerosos, cun 67,5% do mercado, fronte ao 30,2% dos impulsados por gasolina. Híbridos e eléctricos conformáronse cunha pequena cota do 2,3%.

Segundo as estatísticas publicadas pola DXT, en Galicia matriculáronse 36.048 turismos, crecendo un 14,8% en taxa interanual. Recordemos que a cifra récord alcanzouse no ano 2007 con máis de 82.000 unidades. Máis destacado é o comportamento da matriculación de vehículos de carga que se incrementou nun 27,7% respecto a 2013, con 4657 unidades.

En todas as provincias galegas rexistráronse alzas nas matriculacións, sendo A Coruña a que maior cota de mercado alcanzou (46%), os 16.677 turismos matriculados crecen o 21,5%. Segue Pontevedra, cun 30% de cota de mercado e case 11.000 matrículas (7,4%). Lugo destaca polo crecemento do 15,5% interanual e 4448 unidades, así como Ourense con 4207 unidades e un 10,2% máis respecto a 2013. En canto á matriculación de vehículos de mercadorías e viaxeiros, destaca o crecemento na provincia de Lugo cun 40% máis respecto a 2013 (A Coruña, 1934 unidades (29,2%); Lugo, 792 (39,7%); Ourense, 739 (31%); e Pontevedra, 1192 (19,9%)).

O primeiro trimestre de 2015 presenta a mesma evolución positiva, taxas elevadas de crecemento que fan presaxiar que en 2016 se poderán alcanzar as cifras precrise e roldar o millón de matriculacións, cantidade para a que está dimensionado o mercado español.

A recadación en 2014 do imposto de matriculación foi a máis baixa desde que se creou en 1993, malia o incremento da venda de coches. Segundo a Axencia Tributaria estes ingresos ascenderon a 274,1 millóns de euros pola venda de 814.027 unidades, un 20% máis que un ano antes. Recordemos que en 2007 se recadaron por este imposto preto de 2000 millóns de euros. Os motivos deste descenso na recadación teñen dúas explicacións. Por un lado, a crise fixo que se comprasen coches máis baratos e menos contaminantes que pagan un menor imposto (en 2014 o prezo medio da compra dun automóbil é de 15.000 euros e o 60% das vendas totais non supera esa cantidade). A outra causa é que os fabricantes adaptaron as motorizacións para que emitisen por debaixo de 120 gramos de dióxido de carbono (CO₂) por quilómetro, o devandito imposto desde 2008 grava as emisións de CO₂, non a cilindrada do motor. O incremento das vendas provocou que a recadación do IVE alcanzase o máximo dos últimos sete anos, un aumento do 20% respecto a 2013, con 2884 millóns de euros.

Cadro núm. 7

Matriculación de vehículos en Galicia

	Turismos	TVI (%)	Vehículos de carga	TVI (%)
2007	82.066	3,3	14.239	4,2
2008	58.729	-28,4	8.956	-37,1
2009	59.457	1,2	6.322	-29,4
2010	52.386	-11,9	6.044	-4,4
2011	34.530	-35,2	4.893	-21,8
2012	29.068	-15,8	3.595	-26,5
2013	31.392	8,0	3.648	1,5
2014	36.048	14,8	4.657	27,7

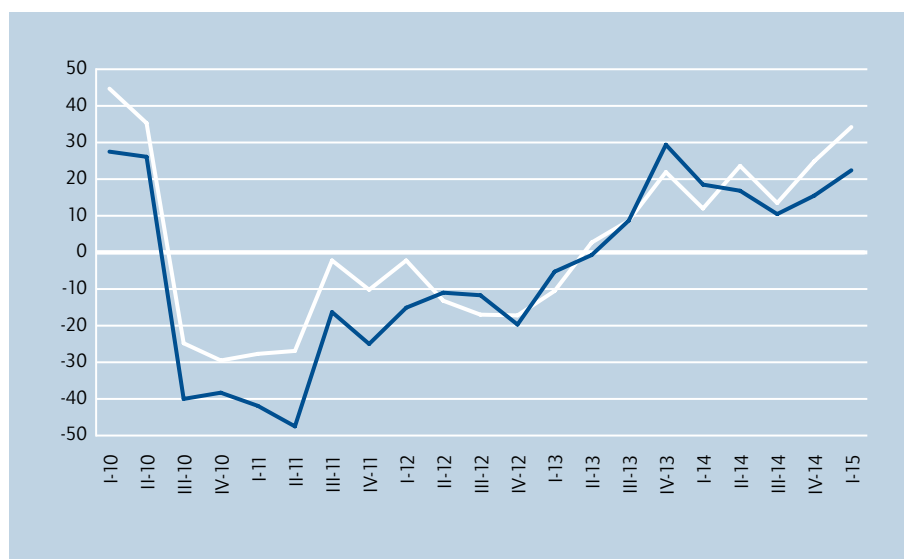
Fonte: Dirección Xeral de Tráfico.

Gráfico 10

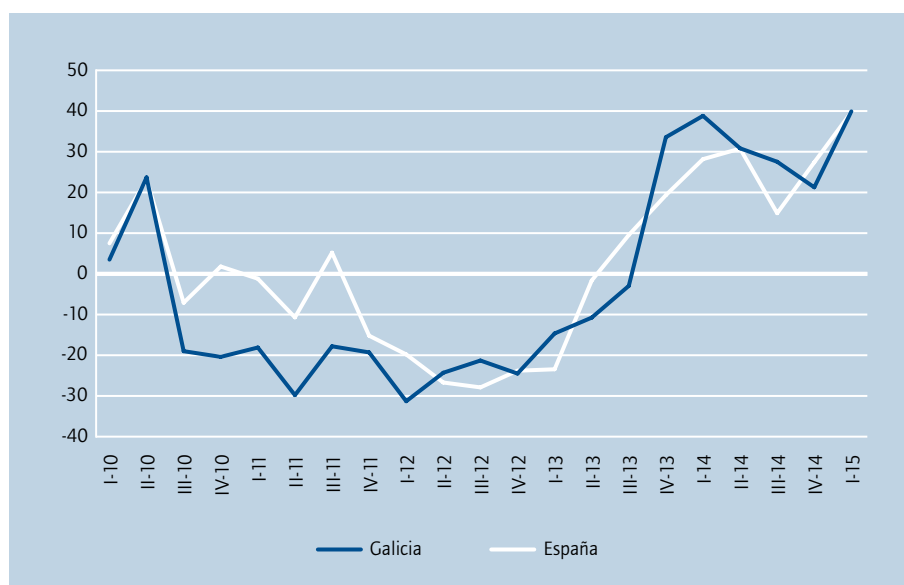
Matriculación de turismos e vehículos de carga

Taxas de variación interanual (en %)

a) Turismos

b) Vehículos de carga

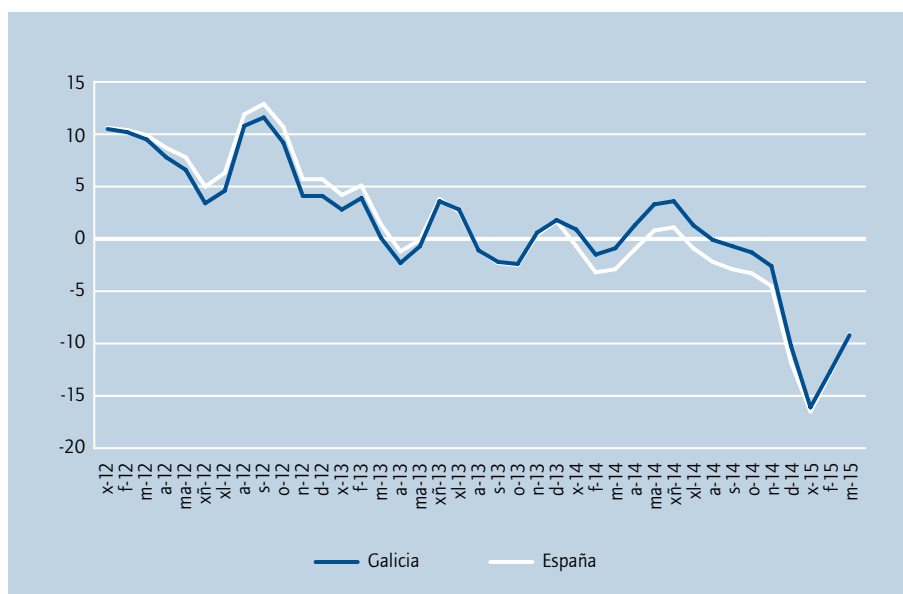

A Asociación Nacional de Fabricantes de Automóviles e Camións (ANFAC) calculou que os dous impostos que gravan a compra ingresan nas arcas do Estado 3123 millóns de euros, un 18% máis respecto a 2013.

Na análise do prezo dos carburantes e combustibles temos que facer referencia obrigada ao contexto internacional, onde se produciron uns acontecementos que provocaron que o prezo do barril de cru diminuíse considerablemente, tomando como referencia en Europa o barril de Brent. Os factores que afectan a demanda de enerxía indícanos que certas economías emerxentes como China, India e Brasil retardaron o seu ritmo de crecemento e as súas necesidades son menores. Polo lado da oferta encontrámonos que o excedente non é absorbido por unha menor demanda internacional. O levantamento da sanción ás exportacións de petróleo a Irán e a estratexia de produción dos EE. UU. mediante a técnica do *fracking* ou extracción hidráulica do subsolo incrementou a súa produción co obxectivo da autosuficiencia nas próximas décadas. Ademais, os países produtores da Organización de Países Exportadores de Petróleo (Arabia Saudita, Alxeria, Angola, Catar, Ecuador, Emiratos, Irán, Iraq, Kuwait, Libia, Nixeria e Venezuela) non diminuíron os 30 millóns de barrís diarios, co fin de manter os prezos baixos e xeraren perdas noutros produtores desanimándoos a abandonar o negocio. Con esa sobreoferta o prezo do barril cotiza en maio de 2015 a 50\$/barril, polo que moitos investimentos non se sosteñen como rendibles. Os analistas estiman que é moi difícil que o prezo suba de 65\$/barril en 2015, aínda que no mes de abril o seu prezo era de 63\$/barril.

Gráfico 11

IPC carburantes e combustibles. Taxas de variación interanual (en %)

No medio de todo este escenario de baixadas do prezo do cru en máis do 50%, o reflexo nos prezos dos carburantes nas gasolineras só descendeu o 14%. A Asociación Española de Operadores Petrolíferos (AOP) explica que o proceso é controlado por diferentes axentes, como as refinaerías, os importadores, os transportistas, o Goberno a través dos impostos (que supoñen preto do 50% dos prezos finais) e a marxe das gasolineras. Con toda esta repartición, os usuarios finais son os que menos notan a diminución do prezo dos combustibles.

No mes de xuño de 2014 o barril de Brent custaba 115\$, pero a principios de 2015 esta referencia estaba por debaixo dos 50\$/barril. Aínda así, os prezos dos carburantes en España custan menos que na media da UE. España presenta un grao de dependencia exterior do petróleo, gas e carbón do 70,5%, fronte ao 53,2% de media da UE e do 25% de EE. UU. Como podemos observar no gráfico 11 os prezos en España tocan fondo no mes de xaneiro de 2015, aínda que repuntan lixeiramente nos meses de febreiro e marzo. Entre as provincias españolas con prezos antes de impostos máis elevados están tres galegas: Lugo, Pontevedra e Ourense. As estacións de servizo integradas en operadores posúen prezos máis elevados que as gasolineras independentes e que as pertencentes aos hipermercados, que utilizan a distribución de combustible a baixo custo como reclamo para atraer clientes.

O prezo dos carburantes está a contribuír a que o IPC se instale en taxas interanuais negativas desde o mes de xullo de 2014. No mes de abril de 2015 o prezo do gasóleo e gasolina alcanza o seu punto máis elevado dos últimos meses.

Tráfico aéreo

A información sobre movementos de pasaxeiros, mercadorías e operacións publicadas por Aeroportos Españóis e Navegación Aérea (AENA), móstranos un bo comportamento dos aeroportos estatais no seu conxunto durante 2014. En termos relativos o número total de pasaxeiros crece un 4,5%. Dos 195,9 millóns de pasaxeiros transitados, o mellor dato nos últimos tres anos, case o 70% (136,4 millóns) foron pasaxeiros en voos internacionais, un 5,7% máis que un ano antes. As procedencias máis habituais son as do Reino Unido, Alemaña e Italia, seguidas de Francia, Países Baixos, Suíza e Bélxica. Os restantes 58,5 millóns foron pasaxeiros de tráfico doméstico, un 2% máis que en 2013. Tamén neste exercicio se incrementaron as ocupacións medias dos voos: os internacionais, un 81%, e os nacionais, un 74%.

O aeroporto Adolfo Suárez Madrid-Barajas con 41,8 millóns de pasaxeiros (5,3%) é o aeroporto máis importante, a continuación, Barcelona-El Prat, con 37,6 millóns (6,7%). Séguenlles os aeroportos das zonas costeiras de sol e praia, Palma de Mallorca (con 23,1 millóns, 1,5%), Málaga (con 13,7 millóns, 6,4%), Gran Canaria, Alacante, que supera por primeira vez a barreira dos 10 millóns de pasaxeiros, Tenerife Sur, Ibiza e Lanzarote.

As previsións para 2015 apuntan a que continúe a tendencia alcista. No que vai de ano, os 37,4 millóns de viaxeiros representan un crecemento do 6,2% respecto

ao primeiro trimestre de 2014. As operacións tamén se incrementan nun 3,3% e as mercadorías mostran un avance do 1,9%.

En canto ás operacións, estas creceron un 2,3% respecto a 2013, alcanzando unha cifra absoluta de 1.832.711. Os 685,2 millóns de toneladas de mercadorías transitadas tamén creceron un 7,2%.

En canto ao conxunto dos tres aeroportos galegos estes presentaron taxas positivas interanuais de crecemento en pasaxeiros (4,5%), operacións (3,6%) e mercadorías (6,1%). Na análise desagregada por terminais, o de maior crecemento foi o aeroporto

Cadro núm. 8

Evolución do movemento de pasaxeiros, das operacións realizadas e das mercadorías movidas nos aeroportos galegos

Movemento de pasaxeiros				
	2013		2014*	
	Pasaxeiros	TVI (%)	Pasaxeiros	TVI (%)
Alvedro (A Coruña)	839.837	-0,5	988.834	17,7
Lavacolla (Santiago)	2.073.147	-5,5	2.083.873	0,5
Peinador (Vigo)	678.720	-18,1	680.387	0,2
Total	3.591.704	-7,1	3.753.094	4,5
Total nacional	187.405.129	-3,4	195.861.278	4,5

Operacións				
	2013		2014*	
	Número	TVI (%)	Número	TVI (%)
Alvedro (A Coruña)	13.306	-2,8	14.811	11,3
Lavacolla (Santiago)	18.672	-4,3	19.431	4,1
Peinador (Vigo)	10.636	-4,9	9.914	-6,8
Total	42.614	-4,0	44.156	3,6
Total nacional	1.790.948	-7,0	1.832.711	2,3

Movemento de mercadorías				
	2013		2014*	
	Toneladas	TVI (%)	Toneladas	TVI (%)
Alvedro (A Coruña)	66.816	-65,8	60.824	-9,0
Lavacolla (Santiago)	1.928.838	6,2	2.095.449	8,6
Peinador (Vigo)	448.304	-21,5	435.718	-2,8
Total	2.443.958	-5,4	2.591.991	6,1
Total nacional	638.953.112	-1,3	685.209.274	7,2

*Datos provisionais.

Fonte: Dirección de Operacións e Sistemas de Rede, AENA.

de Alvedro, responsable do 92% do crecemento das terminais galegas, o seu número de viaxeiros ascende a 988 mil cunha taxa interanual do 17,7%. Santiago, con algo máis de 2 millóns de pasaxeiros, crece un 0,5% e Vigo, con 680 mil viaxeiros, mantense practicamente estable respecto a 2013 (0,2%). En canto ás operacións, creceron na Coruña un 11,3%, e en Lavacolla, un 4,1%; descenderon en Vigo un 6,8% respecto a 2013. As mercadorías movidas en Santiago representan 2 millóns de toneladas e un avance do 8,6%, mentres descenden en Vigo (-2,8%) e na Coruña (-9%).

Os datos alcanzados en 2014 pola terminal lusa Sã Carneiro no Porto duplica as dos tres aeroportos galegos, 6,9 millóns de viaxeiros en 2014, con incrementos do 8,8%. Esta terminal move máis usuarios galegos que Peinador. Os prezos competitivos e os máis de 60 destinos internacionais a Europa, África e América continúan facendo deste aeroporto o maior competidor para as tres terminais galaicas.

Tráfico portuario

O ente público Portos do Estado, do que dependen as 28 autoridades portuarias existentes en España, mostra un crecemento en practicamente a totalidade dos seus tráfico na pasada anualidade. Dos 46 portos de interese xeral, os situados na franxa mediterránea acaparan preto do 67% do total de mercadorías, cun incremento medio do 6,5% respecto a un ano antes. Os 476 millóns de toneladas movidas aumentaron en 22, o que supón un crecemento do 4,9%, a segunda mellor cifra de movementos nos portos españois da súa historia, por detrás da rexistrada en 2007. Os graneis sólidos (cemento, cereais, abonos, pensos, carbón...) incrementáronse un 11%, colocándose en case 89 millóns de toneladas. En canto aos graneis líquidos, os máis de 159 millóns de toneladas representaron un máximo histórico cun crecemento do 5,5% respecto a 2013. O motivo destes bos datos son os produtos petrolíferos movidos, como os asfaltos e outros derivados do petróleo. As mercadorías xerais representaron o 46% dos tráfico totais, con 215,9 millóns de toneladas e un crecemento do 2,3% respecto a 2013. O 71% da mercadoría foi movido en 14,1 millóns de contedores, cifra récord, cun incremento do 2,6% respecto a 2013. O resto de mercadoría corresponde ao grupo convencional, con case 62 millóns de toneladas e un crecemento do 4,8%. Da mercadoría convencional, o tráfico ro-ro, en vehículos industriais cargados de mercadoría que viaxa en barco, creceu un 8%, superando os 47,9 millóns de toneladas. O 60% das nosas exportacións e o 85% das nosas importacións utilizan esta modalidade, e o 53% do noso comercio exterior coa UE, tamén.

O porto de Baía de Alxeciras é líder indiscutible dos portos do sur de Europa con máis de 93 millóns de toneladas movidas; o seu tráfico máis importante son as mercadorías en contedores que ascenden a máis de 53 millóns de toneladas e 4,5 millóns de TEU, a maior parte deles, en tránsito. Valencia é a segunda instalación portuaria tanto en mercadorías coma en contedores, con 4,4 millóns de TEU, aínda que cun maior peso do import/export nos seus tráfico. Barcelona ocupa a terceira posición. Respecto aos portos peninsulares da fachada atlántica-cántabra, os 130,7 millóns de toneladas

Cadro núm. 9

Evolución do tráfico portuario (en toneladas)

	Ferrol-San Cibrao		A Coruña		Marín-Pontevedra		Vigo		Vilagarcía		Galicia	
	2014	TVI (%)	2014	TVI (%)	2014	TVI (%)	2014	TVI (%)	2014	TVI (%)	2014	TVI (%)
Graneis líquidos	2.658.935	5,0	6.255.865	-4,6	-	-	64.648	-21,0	125.845	-52,0	9.105.293	-3,5
Graneis sólidos	9.498.617	5,5	4.308.361	16,8	853.972	3,3	294.841	1,1	323.047	59,2	15.278.838	9,1
Total graneis	12.157.552	5,4	10.564.226	3,1	853.972	3,3	359.489	-3,7	448.892	-3,5	24.384.131	4,0
Contedores	5.197	-28,1	22.483	-56,2	250.910	-6,6	2.378.851	-0,1	285.894	4,3	2.943.335	-1,3
Convencional	883.097	-9,4	1.021.011	-7,8	800.974	6,9	1.026.263	-8,3	248.491	11,2	3.979.836	-4,6
Total mercadería xeral	888.294	-9,5	1.043.494	-10,0	1.051.884	3,4	3.405.114	-2,7	534.385	7,4	6.923.171	-3,2
Avituallamento	37.423	34,2	305.820	24,2	11.531	5,3	213.506	-2,6	5.508	53,7	573.788	12,9
Pesca fresca	276	0,0	56.272	25,4	1.821	-12,6	79.970	-0,3	-	-	138.339	8,5
Total outro tráfico	37.699	33,8	362.092	24,4	13.352	2,4	293.476	-2,0	5.508	53,7	712.127	12,1
Total tráfico portuario	13.083.545	4,3	11.969.812	2,3	1.919.208	3,3	4.058.079	-2,7	988.785	2,3	32.019.429	2,5
Contedores (TEUS)	771	-16,4	1.969	-61,8	29.545	-2,3	201.338	-2,8	33.297	0,4	266.920	-3,5
Buques (número)	1.074	-5,0	1.116	-4,0	615	9,8	1.539	-0,8	261	6,5	4.605	-0,9

Fonte: Portos do Estado, Ministerio de Fomento e elaboración propia.

movidas crecen un 3,4% respecto a 2013. Bilbao sitúase en posición destacada con máis de 31 millóns de toneladas movidas en 2014.

As cinco autoridades portuarias galegas (Ferrol-San Cibrao, A Coruña, Marín-Pontevedra, Vigo e Vilagarcía de Arousa) en conxunto moveron máis de 32 millóns de toneladas, cun crecemento do 2,5% respecto a 2013. Os graneis na nosa comunidade representaron o 76% dos tráxicos totais, destacando os graneis sólidos (9,1%) con máis de 15 millóns de toneladas que en 2014 alcanzaron un máximo histórico. O grupo de mercadoría xeral tivo un retroceso (-3,2%), sendo a perda da mercadoría convencional un 4,6% menor que un ano antes, e o tráfico de contedores en TEU, un 3,5% menos; as toneladas contenorizadas tamén diminúen nun 1,5%. En canto á pesca desembarcada e ao avituallamento nos propios portos, creceu a taxas interanuais do 8,5% e 12,9% respectivamente.

A Autoridade Portuaria de Ferrol-San Cibrao alcanzou un máximo histórico en canto a toneladas movidas no ano 2014. Os máis de 13 millóns de toneladas creceron en taxa interanual un 4,3% respecto a 2013. A especialización do porto de Ferrol, que representou o 57% do tráfico total da autoridade portuaria, son os graneis. Este porto, líder nacional en tráfico de carbón (importado desde Indonesia con destino á central térmica das Pontes), con case 4 millóns de toneladas, creceu un 18% respecto a 2013. Aínda que os desembarcos de carbón nos primeiros meses do ano 2015 foron menores ca nos mesmos meses do ano anterior, prevese que se reverta esta tendencia e que finalice o ano por enriba dos 13 millóns de toneladas. Moi lonxe desas cifras están a ferralla, os abonos, a urea e outros graneis sólidos, pero tamén mostraron bos resultados. En canto á mercadoría convencional, o aceiro, a madeira e os aeroxeradores, aínda que moi timidamente, tamén teñen unha cota elevada no tráfico do porto. Respecto aos graneis líquidos, o gas natural, con 1,8 millóns de toneladas, alcanza un dato histórico. No porto de San Cibrao, o 43% da cota da AP restante, destacan os embarques e desembarques de bauxita e alumina con 3,9 e 1,1 millóns de toneladas respectivamente.

Referente ás obras do porto exterior de Caneliñas, xa está en marcha a segunda fase da infraestrutura, coa prolongación de 658 metros de liña de atraque e dun peirao de 147 metros de lonxitude. Así mesmo, o Ministerio de Fomento solicitou 16 millóns de euros das axudas europeas Connecting Europe Facility con cargo ao período 2014-2020 para cofinanciar o proxecto ferroviario exterior e interior.

O porto da Coruña é o segundo porto da comunidade en número de mercadorías movidas, con case 12 millóns de toneladas e un crecemento do 2,3% respecto a 2013. A especialización deste porto son os graneis líquidos (petróleo cru, gasóleo, bioetanol, nafta...), líder dos portos galegos neste tráfico, con 6,2 millóns de toneladas minorou o seu crecemento e descendeu nun 4,6%, os motivos foron internos de funcionamento da refinaría de Repsol. Os graneis sólidos, con 4,3 millóns de toneladas, avanzaron un 16,8% debido ao movemento de carbón, que pasou de 783.000 a 1,1 millóns de toneladas. A mercadoría xeral (madeira, alambión ou varilla, entre outros) diminúe un 10% e os contedores perden cota caendo un 56,2%. En contraposición, o avituallamento e a pesca fresca creceron nun 24,2% e un 25,4% respectivamente.

En canto ao porto exterior, xa empezou a mover mercadoría en tráfico estable de clinker e cemento e proximamente moveranse produtos agroalimentarios (trigo, cebada ou millo) para afianzar o porto da Coruña como porta de entrada das materias primas que alimentan a cabana gandeira galega. As dársenas exteriores albergarán esencialmente actividade graneleira e conta coas instalacións idóneas para converterse en porto *hub* de hidrocarburos e outros produtos enerxéticos vinculados ao petróleo.

O porto de Marín-Pontevedra rozou os 2 millóns de toneladas transitadas, cun avance respecto a 2013 do 3,3%. Os desembarcos de cereais, abonos e pensos son unha das actividades estratéxicas do porto que o converten nun dos principais centros loxísticos de recepción e distribución de gran para Galicia e o noroeste de España e para a que posúe certificación europea de calidade, creceron un 3,3% ata as 853 mil toneladas. As froitas e hortalizas, produtos siderúrxicos ou compoñentes eólicos, cun crecemento interanual do 6,9%, compensaron a perda do 6,6% en tráfico de contedores e colocaron a mercadoría convencional en algo máis de 1 millón de toneladas (3,4%). Este porto é un dos primeiros de España en utilización de transporte combinado, cun 15% do volume global da mercadoría movida a través do ferrocarril e o resto, transportada por estrada. En 2014 púxose en marcha a liña regular de contedores da navieira alemá Hamburg Süd.

O porto de Vilagarcía de Arousa mostrou un comportamento positivo durante 2014, as 988.785 toneladas movidas supoñen un 2,3% máis que no exercicio anterior. O movemento de mercadoría xeral (pasta de papel, taboleiro...), un 54% do tráfico do porto, con 534.385 toneladas e un crecemento do 7,4% interanual foi o responsable principal dese avance. Os contedores movidos en TEU ascenderon a 33.297 con case 250 mil toneladas e un 4,3% de crecemento respecto a 2013. No ano 2008 arranca esta modalidade de tráfico e vaise consolidando, en 2014 alcanzou o seu mellor rexistro histórico e representa o 29% dos movementos totais. Os graneis líquidos (metanol e fuel óleo) foron os que peor se comportaron ao perder 136 mil toneladas (de 262 mil toneladas en 2013, pasaron ás 126 mil en 2014), o que supón unha perda do 52%. En canto aos graneis sólidos, representaron un 33% do tráfico total, as 323 mil toneladas creceron un 59,2% en taxa interanual. Destacamos o avance en cereal (254,6%), de 36.656 toneladas movidas en 2013 a case 130.000 en 2014, a urea (9,5%) e o cemento (5%).

A terminal viguesa foi a única instalación portuaria galega que presentou cifras negativas nos seus tráfico en 2014. Con algo máis de 4 millóns de toneladas

Gráfico 12

Crecedemento anual do tránsito portuario en Galicia e en España
Taxas de variación interanual (en %)

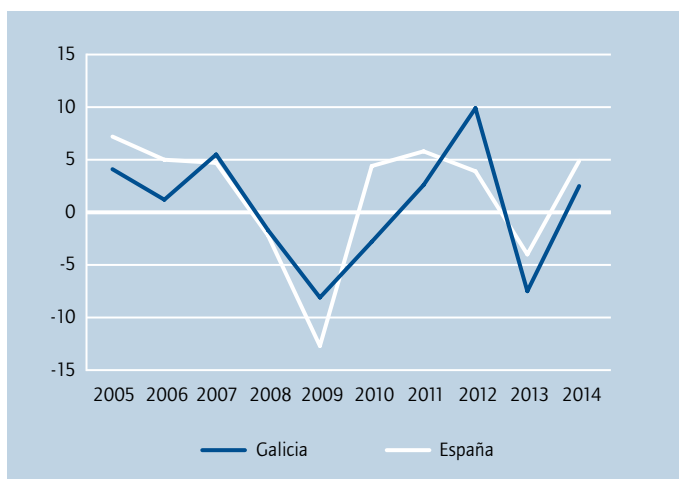
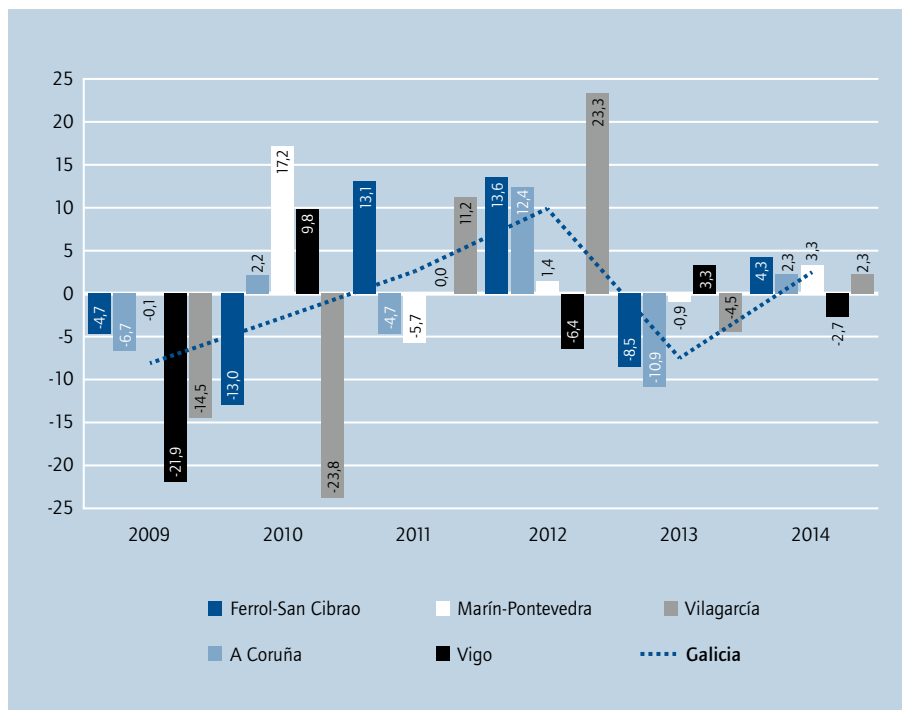

Gráfico 13

Crecemento do tránsito portuario nos portos galegos

Taxas de variación interanual (en %)

movidas, diminuíu nun 2,7% respecto a 2013. A mercadoría xeral –cun 84% dos tráxicos do porto nas modalidades de tráfico ro-ro (rodado) e lo-lo (contenORIZADO), e o resto, convencional puro ou *breakbulk*–, con 3,4 millóns de toneladas e un 2,7% menos respecto a un ano antes, responde á diminución do movemento de automóbiles (-15,4%) e pezas auto (-17%) ante a baixada de produción da factoría viguesa de PSA Peugeot Citroën. En canto á mercadoría movida en contedores, esta situouse en 2,38 millóns de toneladas, un 0,1% menos que en 2013 destacando, polo seu volume, o tráfico de pesca conxelada, madeira, produtos químicos, granito elaborado, metais e as súas manufacturas, conservas e pezas auto. No pasado ano, a terminal de contedores ampliou a superficie de 125.000 m² a 180.000 m². O porto vigués segue sendo referente mundial no tráfico de pesca para consumo humano (pesca conxelada, salgada, fresca e elaborada), as 865 mil toneladas desembarcadas supoñen un crecemento do 5% respecto a 2013. O tráfico de conservas aumentou un 12%, con máis de 86 mil toneladas movidas ao longo do pasado ano. Os graneis sólidos avanzaron un 1,1% por primeira vez desde o ano 2007, sendo o causante deste bo dato o movemento de cemento desembarcado na instalación especial do Areal que repunta un 3% respecto a 2013. O desembarco de sal tamén avanzou un 23%. Os graneis líquidos diminuíron

nun 21% debido a un menor desembarco de asfalto. Prevese que no exercicio de 2015 certos tráxicos como o asfalto e os automóviles¹ recuperen a senda de crecemento.

Na loita pola captación de tráxicos, o porto exterior da Coruña compite en custos e intentou que unha mercadoría tan importante para o porto de Vigo como é o granito cambiase a rada viguesa por Punta Langosteira para o seu embarque e desembarque, pero o sobrecusto do traslado ata a provincia coruñesa non a fixo suficientemente atractiva. Nos peiraos olívicos de Guixar Areal e Transversal, tamén se desembarca granito en bruto procedente doutros países (Angola, Mozambique, Noruega, Brasil e Finlandia), nalgúns casos é tratado nas canteiras de Porriño e posteriormente reexportado a diferentes destinos como Italia, Polonia, Lituania e Francia. No caso do granito en bruto, o destino é Turquía, Marrocos, Estados Unidos e Túnez. España é o quinto país do mundo importador e exportador de granito e o porto de Vigo é líder co 80% deses movementos.

Os 122 portos de titularidade autonómica dependentes do ente público Portos de Galicia facturaron ao longo de 2014 algo máis de 16 millóns de euros, 1,7% máis respecto a 2013. Os nove portos comerciais de titularidade autonómica moveron 2.025.184 toneladas de mercadorías. Ribadeo, con 567.593 toneladas, é o porto con maior volume de tráxicos comerciais, sendo a pasta de papel e madeira en bruto as mercadorías principais, cun crecemento interanual do 6,3% respecto a 2013. Ségueo o porto de Brens-Cee, con mineral de manganeso e coque como protagonistas, con 477.001 toneladas, un 22,1% máis respecto a un ano antes; e Cariño, porto de embarque de mineral de dunita, con 447.889 toneladas, perdeu un 17,1%. As 102.051 toneladas en pesca fresca, creceron un 15% respecto a 2013. Os primeiros portos foron Ribeira, con case 30.000 toneladas, Burela, con 25.228, e Celeiro, que alcanzou as 17.626.

A autopista do mar

Despois de case cinco anos de espera, no mes de xaneiro de 2015 empezou a operar de xeito oficioso a autoestrada do mar de Vigo entre os portos de Nantes-Saint Nazarie e Vigo. Para facela oficial, falta que Bruxelas aprobe as axudas estatais dos gobernos español e francés (23 millóns repartidos a partes iguais) e dos fondos do programa comunitario Marco Polo II (3 millóns). A navieira concesionaria Suardíaz está a buscar clientes que rendibilicen a liña que operará tres veces á semana. Nestes momentos, GEFECO, a empresa loxística da factoría PSA Peugeot Citroën, é o cliente principal pero a navieira confía que a ruta esperte interese para poder consolidala e rendibilizala. A liña marítima que une estes portos xa operaba esta ruta, pero sen ningún tipo de subvención.

¹ A factoría PSA é adxudicataria dos novos modelos K9 que se fabricarán na central viguesa, o que fai prever que o movemento de automóviles desde a terminal de Bouzas alcance taxas de crecemento positivas.

No mes de marzo de 2015 o porto de Vigo e o de Vilagarcía de Arousa entran a formar parte da Rede CyLoG, que xa conta con 12 peiraos no Cantábrico, Atlántico e Mediterráneo. Esta plataforma loxística, que opera desde o ano 2005, utiliza o corredor intermodal (estrada-ferrocarril-barco) para o transporte de mercadorías de Castela e León a través dos portos peninsulares. Estas mercadorías eran movidas a través da autoestrada do mar de Xixón que unía os portos do Musel e Nantes-Saint Nazarie, pero no mes de setembro de 2014 o final das axudas europeas concedidas á navieira LD Lines provocaron o peche por déficit na liña. Estes acontecementos fixeron que a instalación viguesa, debido ao seu potencial loxístico, fose a elixida para estes tráxicos entre os portos referenciados anteriormente.

Como xa se comentou en anteriores ocasións, o obxectivo das autoestradas do mar entre os distintos estados membros da UE é sacar miles de camións das estradas cada ano para desconxestionar o tráfico, reducir a contaminación, incrementar a seguridade nas vías e reducir custos por ser máis económico o transporte marítimo.

Tráfico de cruceiros

No ano 2014 atracaron nas instalacións portuarias españolas habilitadas para tal fin un total de 3700 cruceiros, un 3,8% menos respecto a 2013, con 7.662.010 pasaxeiros a bordo, segundo datos reflectidos polo ente público Portos do Estado. Prevese que en 2015 se alcance un récord histórico con 8,1 millóns de cruceiristas. España, cunha cota de mercado do 16,8%, consolídase como segundo destino europeo despois de Italia, cunha cota do 22,4%, seguida por Grecia (14,8%), Noruega (9,7%), Francia (7,7%), Portugal (3,7%) e Reino Unido (2,8%). As costas mediterráneas, que recibiron 4,9 millóns de pasaxeiros, seguen sendo as preferidas polos cruceiristas –64% do tráfico total en España–, aínda que portos como o de Valencia (-21,2%) e Barcelona (-9%) diminuísen os seus tráxicos; como contrapunto, Málaga (2,7%) e Motril (28,6%) incrementáronos.

Cadro núm. 10

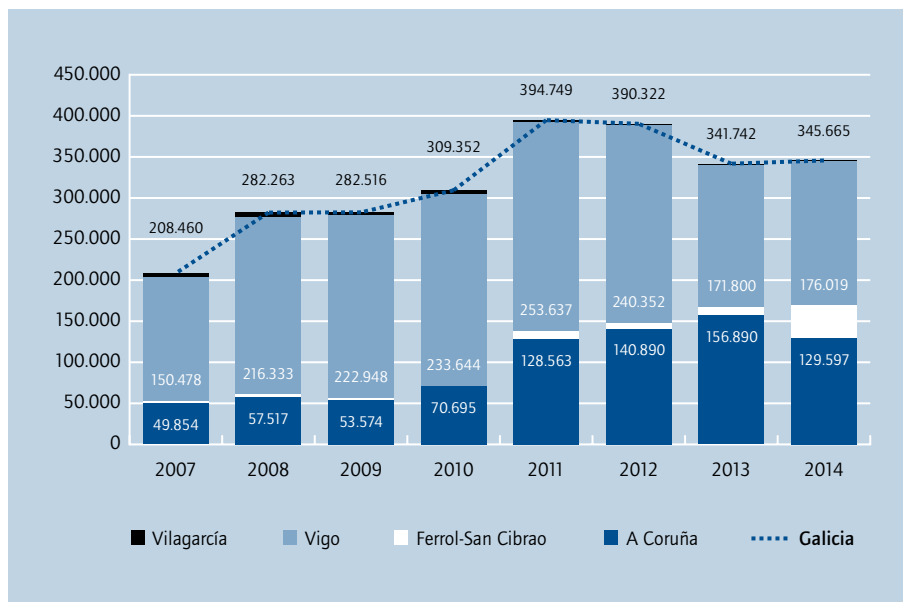
Movemento de cruceiros en Galicia

	Número de cruceiros				Número de pasaxeiros en cruceiros			
	2013	2014	TVI (%)	% sobre o total	2013	2014	TVI (%)	% sobre o total
A Coruña	108	87	-19,4	43,9	156.890	129.597	-17,4	37,5
Ferrol-San Cibrao	9	25	177,8	12,6	10.853	39.017	259,5	11,3
Vigo	83	81	-2,4	40,9	171.800	176.019	2,5	50,9
Vilagarcía	6	5	-16,7	2,5	2.199	1.032	-53,1	0,3
Galicia	206	198	-3,9	100,0	341.742	345.665	1,1	100,0

Fonte: Portos do Estado, Ministerio de Fomento e elaboración propia.

Gráfico 14

Evolución do número de cruceiristas nos portos galegos

O número de cruceiros atracados durante 2014 nas costas galegas tivo un descenso dun 3,9% respecto a 2013: atracaron 198 naves, oito menos que un ano antes, pero o número de cruceiristas foi maior, 345.665 pasaxeiros, un 1,1% máis. Como dato destacado cómpre dicir que o porto de Ferrol-San Cibrao, cun crecemento do 259,5% respecto a un ano antes, pasou de nove naves a 25 e de case 11 mil a 39.017 pasaxeiros.

Os portos da Coruña e Porto, os dous inmersos nun proceso de crecemento, abriron liñas de colaboración no sector dos cruceiros como destinos atlánticos de primeira orde para compensar o protocolo que os portos de Vigo e de Lisboa puxeron en marcha para a promoción e atracción de tráfico na fachada atlántica. Como dato a resaltar, o 70% dos cruceiros que chegan a Vigo pasan pola Lisboaeta.

O porto da Coruña, con máis escalas que o de Vigo, é o líder, pero en número de cruceiristas desembarcados gaña a instalación olívica. As 87 naves atracadas na Coruña superan o porto de Vigo en seis, pero debido á maior amplitude das dársenas viguesas, os cruceiros son de maiores dimensións, o que fai que o número de cruceiristas chegados a esta cidade superasen en 46.422 os desembarcados na herculina, como podemos ver na táboa adxunta.

Como dato curioso a resaltar cómpre dicir que o cruceiro máis grande do mundo, con capacidade para 2394 tripulantes e 6360 pasaxeiros, o *Oasis of the Seas*, da navieira Royal Caribbean International, fixo dúas escalas en Vigo nos meses de setembro e outubro. É a primeira vez que un barco destas características visita España, xa que realiza itinerarios polo Caribe e ten base no porto de Florida.

A distribución comercial

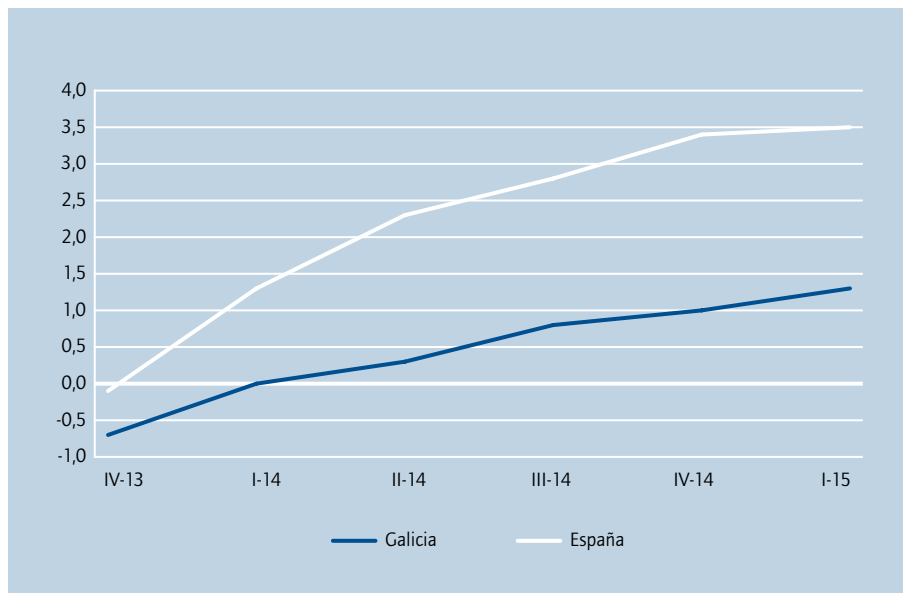
Os resultados das actividades comerciais no ano 2014 confirman os primeiros sinais de recuperación que xa se anunciaban no informe do ano anterior. A recuperación do consumo dos fogares que se inicia no primeiro trimestre de 2013 acaba, por fin, valores positivos un ano despois. E, finalmente, tras máis de vinte trimestres de números vermellos, o consumo privado sitúase en 2014 en valores positivos. Segundo as estimacións avanzadas polo IGE, o consumo agregado das familias e as institucións privadas sen fins de lucro (ISLFSL) medido en euros correntes, foi de 34.173 millóns de euros no exercicio 2014, cunha taxa de crecemento do 0,6% sobre 2013. Un novo pulo para a demanda interior que vén motivado polo cambio de ciclo no mercado de traballo, o aumento da riqueza financeira das familias, os baixos tipos de xuro e a apertura gradual do crédito ás familias durante o segunda metade do ano, así como unha maior dispoñibilidade de renda pola rebaixa fiscal no IRPF para 2015.

Este dato macro está avalado polas opinións da maioría de operadores comerciais que operan no noso mercado interior. Para a Asociación Nacional de Grandes Empresas de Distribución, o comercio creceu nun 1,1% no 2014, fronte a unha caída do 3,8% no exercicio anterior. No seu primeiro balance do 2014, tamén Alimarket dá conta dun crecemento na superficie de vendas do comercio de alimentación de gran consumo dun 1,3%. Despois dunha caída continuada das vendas desde 2007, a Asociación Empresarial do Comercio Têxtil e Complementos (ACOTEX), anuncia un aumento das vendas de moda e têxtil no 2014 do 3,9% respecto ao ano anterior. Estimulada polo plan PIVE, o mesmo se pode dicir da venda de automóviles, que tivo o maior crecemento en 15 anos (18,4%); ou a recuperación das vendas de electrodomésticos de liña branca no segmento de bens duradeiros. Segundo o balance do exercicio presentado pola Asociación Nacional de Fabricantes e Importadores Electrodomésticos (ANFEL) rexistraron un crecemento do 7,8% na cifra de vendas e do 11,8% en volume sobre 2013. Por último, os datos referidos ao primeiro semestre do ano 2014 rexistran, segundo a Comisión Nacional dos Mercados e a Competencia (CNMC), un aumento das vendas no canal do comercio electrónico dun 22% con relación ao mesmo período do 2013.

Sen dúbida, esta é a principal nova do exercicio para este sector tan duramente castigado pola crise, no que aínda existen algunhas sombras que aconsellan valorar este cambio con prudencia. A volta deste importante compoñente da demanda interior a valores positivos non ten en Galicia o mesmo vigor que amosa no conxunto da economía española, como se aprecia no gráfico 15. A evolución das taxas de crecemento, xa corrixidas dos efectos da estacionalidade e calendario, pon de manifesto a fragilidade coa que se está producindo esta recuperación. Así, no último trimestre de 2014 a taxa de crecemento do consumo dos fogares en España (2%) multiplica por dous o rexistro de Galicia (0,9%), que mesmo ofrece algún síntoma de moderación, rexistrando a mesma variación sobre o trimestre anterior (0,3%) que nos dous períodos inmediatamente anteriores. Unha situación que resulta coherente co feito de que, malia a súa mellora en 1,9 puntos porcentuais, aínda o 58,4% dos fogares galegos chegan

Gráfico 15**Evolución do gasto dos fogares**

Taxa de variación interanual (en %)

a fin de mes con dificultade ou moita dificultade, segundo dá conta a última entrega da Enquisa Conxuntural a Fogares do IGE referida ao primeiro trimestre de 2015.

Este sector, polo seu papel de intermediario entre os produtores de bens e servizos e os consumidores, non só cumpre un papel estratéxico para o bo funcionamento da economía, serve, ademais, como fiel termómetro do seu estado de saúde xa que representa unha elevada porcentaxe de VEB (o 63% no caso galego).

A estreita dependencia existente entre o nivel de consumo e a renda dispoñible explica que exista un consenso moi amplo na identificación dos factores deste cambio de tendencia. A reactivación do mercado de traballo con taxas netas de creación de emprego, o mantemento duns baixos tipos de xuro, a chegada do crédito ás familias e ás empresas, así como os sinais positivos que veñen dos países veciños son, entre outros, algúns dos factores que explicarían este cambio de tendencia, do que dá conta o gráfico 16. A recuperación da confianza na situación económica actual é unha das condicións que deben darse para que se anime o consumo e volva actuar como motor do proceso de recuperación do crecemento.

Neste mesmo gráfico apréciase tamén como desde a primeira metade de 2013 se recupera este indicador sintético. Convén subliñar, non obstante, que na opinión dos consumidores galegos melloran con máis forza as súas expectativas sobre a situación económica de Galicia, que as que teñen sobre a súa situación financeira persoal. Quizais por mor da redución de salarios e a precarización coa que se está recuperando

Gráfico 16

Indicador de confianza do consumidor (ICC) en Galicia

o mercado de traballo, este proceso, que semella arrincar con forza, aínda non foi capaz de recuperar os niveis que acadou o valor do ICC a mediados do ano 2011, cando xa se empezaba a falar dun cambio na dirección da economía.

O comercio inicia a recuperación da súa cifra de negocios

As cifras agregadas deste sector traducen estes sinais e poden axudarnos a interpretar mellor a súa contribución e a consolidar e dotar de maior vigor a recuperación da economía galega. No ano 2013 o censo de empresas rexistraba a existencia de 55.326 unidades, onde a actividade principal é a distribución e comercio en Galicia. Isto supón que a esta actividade de intermediación se dedica o 26,9% do total das empresas que operan no territorio galego, teñan ou non aquí a súa sede social. Xunto ás ramas de transporte e a hostalería da CNAE 2009, o comercio por xunto e ao retalho achegou no exercicio 2014 o 22% do PIB galego, cunha cifra agregada de 11.922,1 millóns de euros. Por outra banda, os datos de afiliación á Seguridade Social, referidos ao

último día do mes de marzo de 2015, rexistran unha cifra total de 169.900 cotizantes, que supoñen o 20,3% do total de Galicia. Unha cifra moi semellante aos 164.900 ocupados que a EPA do primeiro trimestre de 2015 estima nesta rama. Deste total convén salientar como un trazo característico desta actividade, que case unha terceira parte, o 31,4%, son afiliados ao réxime especial de traballadores autónomos (RETA).

Este resumo confirma a importancia que ten a boa marcha deste sector para consolidar o feble proceso de recuperación da economía galega. Os cadros 11 e 12 recollen a traxectoria seguida polos índices sintéticos da cifra de negocios e a ocupación por comunidades autónomas. Como indicabamos no seu momento, Galicia pechou o exercicio 2014 cunha taxa de crecemento do 3,4%, mellorando notablemente o resultado do ano 2013 (1%), pero continúa ocupando un dos postos de cola no *ranking* da evolución destes índices entre as comunidades autónomas ao rematar o mes de marzo de 2015 (1,2%).

Semellante comportamento destes indicadores confirma que a recuperación do consumo en Galicia se está producindo con menor vigor ca noutras comunidades. E o estancamento do valor destes dous índices no primeiro trimestre de 2015 engade, ademais, un maior grao de incerteza verbo da continuidade desta recuperación ao longo de todo o ano 2015.

A recuperación das vendas e unhas maiores facilidades para a contratación traducíronse nun cambio de ciclo no mercado de traballo do comercio. Así, o ano 2014 remata en Galicia cunha cifra de 167.400 ocupados nas actividades do comercio e distribución, o 16,7% da ocupación total. Despois dunha caída de 7900 ocupados no 2013, pecha o ano con 900 ocupados máis, e unha taxa de crecemento do 0,5% o que constitúe, sen dúbida, unha boa nova. No gráfico 17, que xa incorpora os datos do primeiro trimestre de 2015, obsérvase como, desde o punto de inflexión do primeiro trimestre de 2014, o ritmo de crecemento da ocupación nas actividades do comercio toma unha senda positiva, aínda que manifesta menos vigor que a ocupación total

Cadro núm. 11

Evolución do índice da cifra de negocios do comercio ao retalto a prezos constantes

Base 2010 (valor índice = 100). Taxas de variación interanual (en %)

	2013	2014	I trim. 2015
Baleares	4,4	9,4	7,6
Canarias	4,7	7,1	5,6
Cantabria	1,0	9,3	5,6
Castela e León	-0,8	3,2	5,5
C. Valenciana	2,0	6,9	5,3
Cataluña	0,2	6,8	4,6
Aragón	-0,3	2,6	4,4
Murcia	-2,6	5,9	4,4
Melilla	5,4	5,5	3,9
Madrid	-1,6	4,9	3,7
Navarra	2,3	6,7	2,9
Castela-A Mancha	-0,6	3,4	2,8
Andalucía	-1,2	4,2	2,7
A Ríoxa	-0,3	5,1	2,3
Ceuta	3,6	3,1	2,0
Asturias	0,5	3,4	1,3
Galicia	1,0	3,4	1,2
Estremadura	-0,7	3,4	0,4
País Vasco	-2,7	3,9	-0,3
Total	-0,1	5,3	3,7

Fonte: INE.

Cadro núm. 12**Evolución do índice de ocupación no comercio ao retalto**

Base 2010 (valor índice = 100). Taxas de variación interanual (en %)

	2013	2014	I trim. 2015
Baleares	2,0	1,8	1,8
Cantabria	-0,3	2,2	1,7
Castela-A Mancha	-1,0	0,8	1,6
Navarra	-0,9	1,3	1,6
Cataluña	-1,5	1,7	1,5
Murcia	-3,2	1,6	1,5
Ceuta	-1,8	1,9	1,4
Estremadura	-1,7	2,2	1,2
C. Valenciana	1,2	1,1	1,1
Madrid	-2,4	0,0	0,7
Galicia	-2,0	0,2	0,6
Andalucía	-2,6	0,9	0,5
Melilla	0,6	0,5	0,5
Castela e León	-2,4	0,3	0,3
País Vasco	-0,8	0,7	0,1
Canarias	2,7	0,5	-0,1
Asturias	-1,6	-0,5	-0,6
A Ríoxa	-0,3	-1,0	-0,7
Aragón	-1,2	-0,2	-0,9
Total	-1,3	0,8	0,8

Fonte: INE.

do conxunto do tecido produtivo galego. Un vigor que esmorece no primeiro trimestre de 2015, cando ambas as variables perden fol.

Esta resposta do mercado de traballo ás novas circunstancias non é igual nas catro provincias de Galicia, tal e como se aprecia no cadro 13. O rexistro de afiliados á Seguridade Social, que dá conta destas variacións, permite, ademais, diferenciar entre os traballadores por conta allea e os autónomos. Podemos observar como en todas as provincias crece a afiliación, agás en Pontevedra, que segue mantendo unha taxa lixeiramente negativa (-0,1%). A provincia da Coruña é a que amosa unha maior fortaleza neste proceso de recuperación do emprego no comercio (0,5%). Porén, este rexistro aínda está moi afastado da taxa do 1,4% que acadada no conxunto do Estado, onde as actividades da distribución aumentaron en máis de 40.000 novos afiliados.

Baixo estas cifras agregadas pódese advertir un diferente comportamento dos dous segmentos principais que compoñen o mercado de traballo característico deste sector. Mentres no

ano 2014 o balance da afiliación do emprego asalariado reflicte un saldo negativo de -3951 persoas, os novos afiliados ao RETA compensan esta caída cun aumento de 7791, desprazando así a creación de novo emprego en exclusiva a esta modalidade de traballo. No primeiro trimestre de 2015 a situación invértese. Nestes tres meses a afiliación recupera o signo positivo, rexistrando un aumento de 5743 novos afiliados ao réxime xeral, mentres o crecemento de novos autónomos afiliados foi de tan só 1876.

No 2014 asináronse en Galicia 84.762 novos contratos iniciais, dos que o 91,8% foron contratos temporais. Unha elevada taxa de temporalidade que practicamente se mantén inalterada desde o ano 2010, e na que apenas se rexistra unha leve caída de 0,3 pp no pasado exercicio. A taxa de feminización, que acadaba un valor superior ao 65% no comezo da crise, perde case 5,5 pp a favor dos homes, que xa representaron o 40,1% de todos os contratos iniciais asinados no ano 2014.

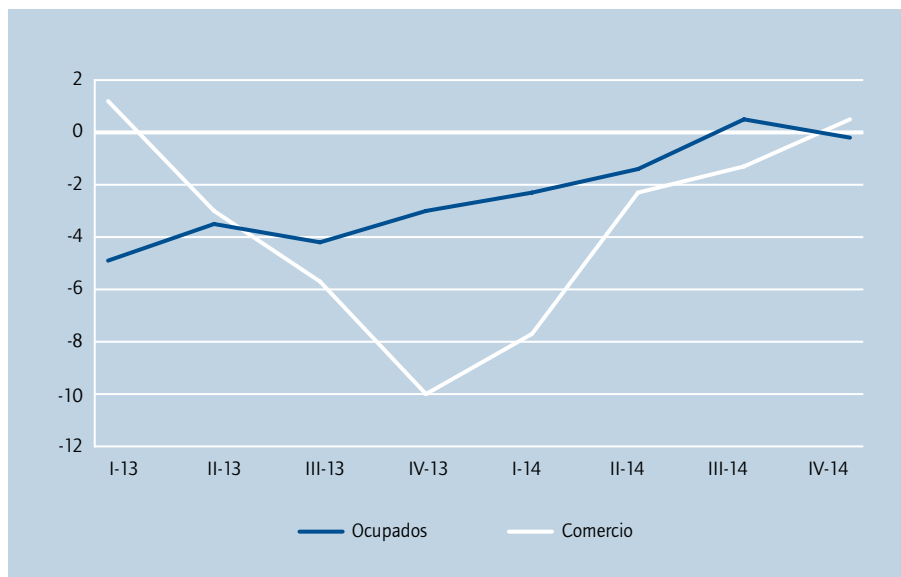
Dos 77.800 contratos temporais asinados no 2014 no comercio e actividades de distribución, o 60,8% corresponden a mulleres, fronte ao 39,2% dos homes. Á vista

desta cifras, pódese dicir que en Galicia a contratación temporal neste sector ten signo claramente feminino, como se aprecia no gráfico 18. Unha tendencia que ao longo dos anos da crise se vai suavizando por mor do aumento da temporalidade, tamén na contratación dos homes.

Gráfico 17

Evolución da ocupación nas actividades de comercio e distribución

Taxas de variación interanual (en %)

Cadro núm. 13

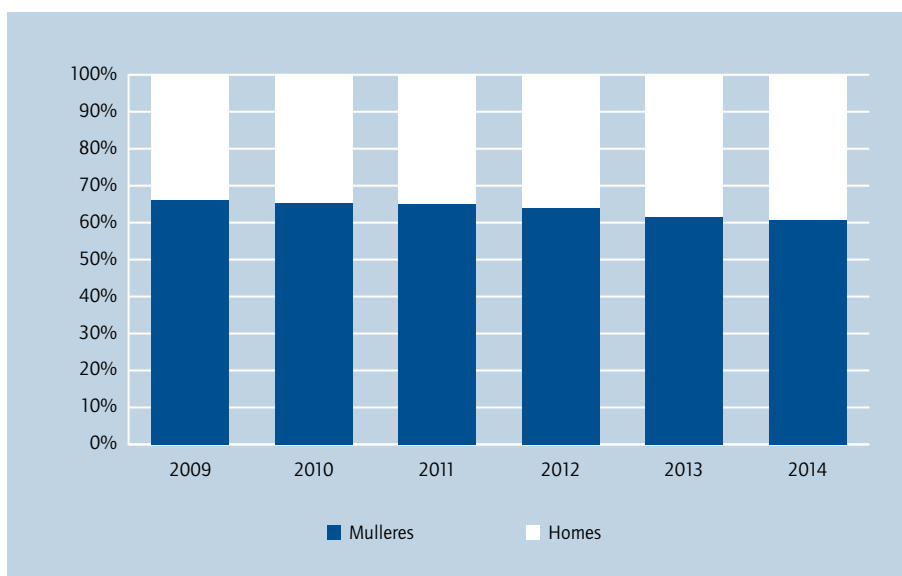
Afiados á Seguridade Social no sector do comercio (en miles de persoas)

				Variación absoluta		% variación	
	2012	2013	2014	2013/2012	2014/2013	2013/2012	2014/2013
A Coruña	73.683	71.917	72.251	-1.766	334	-2,4	0,5
Lugo	20.353	19.819	19.813	-534	-6	-2,6	0,0
Ourense	18.143	17.893	17.950	-250	57	-1,4	0,3
Pontevedra	62.478	60.506	60.451	-1.972	-55	-3,2	-0,1
Galicia	174.657	170.135	170.464	-4.522	329	-2,6	0,2
España	2.960.490	2.899.268	2.939.345	-61.222	40.077	-2,1	1,4

Fonte: Ministerio de Empleo e Seguridade Social.

Gráfico 18

Distribución por sexo da contratación temporal no comercio

Novos hábitos de compra

Durante os anos desta longa e profunda crise, as familias españolas mudaron os seus hábitos de compra, tal e como se fai eco o informe Nielsen 360 difundido no pasado mes de marzo do 2015: «tres de cada catro consumidores mudaron os seus hábitos de compra para aforrar na compra diaria». Esta conclusión xeral vén acompañada doutras pautas de comportamento que se poden resumir nas seguintes.

a. Un ano máis, este informe rexistra un pequeno aumento da frecuencia de compra no pasado exercicio sobre o 2013 (1,3%). A contrapartida de semellante comportamento é unha compra menor (-1,1%), pola sensación de que así se controla mellor o gasto e se reducen as chamadas compras por impulso.

b. As preferencias reveladas sobre os produtos frescos continúan sendo un dos eixes da estratexia das diferentes cadeas para aumentar a súa penetración neste mercado tan competitivo. Son moitos os exemplos de establecementos que fixeron reformas para modificar a presentación tanto no mostrador-expositor como na embalaxe. Segundo Nielsen, durante a crise os hipermercados, súper e tendas de *hard-discount* elevaron a súa cota de mercado en 7 pp na venda deste tipo de produtos, ata situarse por riba do 58%, a costa das tendas especializadas e mercados.

c. As promocións son un importante reclamo que o 75% dos compradores aseguran ter na mente cando elixen un establecemento. Un dos efectos desta actitude é unha menor fidelidade ás marcas. Un 37% dos consumidores asegura buscar estas

promocións sen cambiar de establecemento; mentres que o 24% non dubida en ser infiel ao seu establecemento de compra habitual. Dentro destas promocións, aumentan no 2014 as promovidas polos fabricantes de marca, que durante 2014 venderon un 28,3% dos seus artigos en promoción, cun aumento de 1,7 pp sobre o ano anterior. A instalación dunha estación de servizo para a venda de combustible é unha medida que, nestes anos, incorporaron as grandes superficies en Galicia coa finalidade de reforzar o seu atractivo cuns prezos máis baixos. Unhas promocións que se deseñan cada vez máis adaptadas ao novo tamaño dos fogares. Lémbrese que dos 1.060.000 fogares galegos, o 54,2%, segundo o IGE, están formados por 1 ou 2 persoas.

d. A marca do distribuidor (MDD), tamén coñecida como *marca branca*, por vez primeira nas últimas dúas décadas non gañou cota de mercado no 2014, mantendo a súa penetración nun 35%. Esta momentánea detención non supón, na opinión dos especialistas, un cambio de tendencia, xa que nos principais mercado minoristas europeos, Alemaña, Francia, Italia, Reino Unido e España, no ano 2013 continuou crescendo a venda deste tipo de produtos un 3% fronte a só un 1% da marca de fabricante.

e. A diferenza do que ocorre cos servizos ou a venda de téxtil, calzado e moda, a penetración do *e-commerce* neste segmento de produtos de gran consumo aínda é moi cativo en España, apenas 0,6% no 2014. Esta baixa utilización das compras en liña contrastan co feito de que un de cada tres compradores utiliza a internet para informarse acerca das promocións (35%). Este escaso desenvolvemento do canal virtual na compra de bens de gran consumo polos fogares españois, resulta moi semellante ao comportamento que manifestan os consumidores alemáns (0,5%), mentres que o Reino Unido ou Francia teñen moito máis desenvolvido este canal cunha cota do 5% das vendas deste tipo de bens.

f. Os consumidores amosan unha predisposición a probar as innovacións segundo reflicten as enquisas que realiza Radar de Innovación (Kantar) no comercio minorista. De feito, no 2014 un 25% dos consumidores declaran cambiar de establecemento na súa procura. Porén, o número destas innovacións continúa o seu descenso, que xa supera o 30% de caída desde o comezo da crise. O máis salientable nestes últimos anos é o protagonismo que as marcas de fabricante teñen na incorporación de novos produtos ou presentacións. Os datos do ano 2014 así o confirman, xa que foron os promotores do 87% das innovacións fronte a tan só o 13% das MDD.

A resposta dos operadores comerciais: mantense a tendencia á concentración e aparecen novos formatos

Os numerosos cambios e acontecementos que tiveron lugar no ano 2014 no mercado minorista reflicten a vitalidade e afán de supervivencia deste sector tan castigado pola crise. Para algúns operadores en Galicia, a caída continuada do consumo privado e a deflación resultaron ser unha combinación letal que foron incapaces de remontar despois de tantos anos de resultados adversos.

O exercicio arrancou co peche do segundo maior centro comercial de Galicia, Dolce Vita do que xa se daba conta no informe do ano 2013. Este peche e o escaso vigor da recuperación do consumo non desaniman os operadores, que continúan investindo no segmento dos centros comerciais. A compra-venda destas grandes superficies comerciais estivo no 2014 particularmente activa na nosa comunidade autónoma. A venda no mes de xullo do centro Gran Vía de Vigo a Oaktree, seguida pola venda do maior centro comercial de Galicia, Marineda City (A Coruña) á compañía Merlin Properties Socimi, no mes de agosto, e finalmente a do Centro Comercial As Termas en Lugo ao grupo Lar España suman máis de 500 millóns de euros captados a operadores internacionais e españois que apostan polo futuro deste formato en Galicia.

Finalmente, a prensa económica faise eco da próxima apertura de dous novos centros comerciais promovidos por Inversiones Abuíñ. Cun investimento de 27 millóns de euros, este operador catalán abrirá en Vigo o novo Centro Comercial Bandeira, que conta cunha superficie de 14.000 m². O mesmo operador ten prevista tamén a apertura do Centro Comercial Abella en Lugo cun investimento de 30 millóns de euros e unha superficie de 28.000 m².

Pero con seren, quizais, as máis coñecidas, non foron as únicas turbulencias que tivo que afrontar este sector ao longo dos últimos 15 meses. No segmento de gran consumo, a pequena cadea de 21 supermercados Diéguez Rivas, con sede en Verín, solicitou no mes de xuño concurso de acredores, incapaz de resistir a forte competencia dos grandes operadores e a escaseza de crédito nos mercados. Outra cadea de gran tradición na provincia de Pontevedra, Victoriano Moldes, pechou en outono un acordo de venda ao grupo Froiz, aumentando con 27 unidades a súa superficie de vendas en supermercados de proximidade e un almacén loxístico. O grupo Ignacio de las Cuevas tampouco permaneceu parado, asinando un acordo estratéxico para integrar a súa división de supermercados de proximidade, que contaba con 13 unidades en 2013, na cadea Spar. O grupo Dia, que xa tiña unha forte presenza no territorio de Galicia, aumentou en 2014 a súa planta comercial en toda España coa adquisición dos supermercados do grupo El Árbol, que xa contaba en Galicia con 11 establecementos en 2013.

O resultado destes cambios aplicado á distribución da planta de vendas existente no 2013 é a que se reflicte no cadro 14. Aínda sen engadir os novos establecementos inaugurados en 2014, a cadea Gadis (21%) continúa liderando o mercado minorista de bens de gran consumo en Galicia. No 2014 este grupo mantivo a evolución positiva dos pasados exercicios. A súa cifra de negocios aumentou un 1,7% sobre a de 2013, por un total de 996,7 millóns de euros. Cun investimento de 9,8 millóns de euros, incrementou a superficie de vendas en 9039 m², alcanzando case os 350.000 m², e un cadro de persoal de 6463 empregados.

Coa apertura de tres novos puntos de venda en Galicia durante 2014, o grupo Vegalsa-Eroski (20%) séguese moi de preto en segunda posición. A incorporación dos supermercados Moldes na rede de Froiz (17%) coloca este grupo no terceiro posto, desprazando desta praza o grupo Dia (12%), que tamén amplía a súa superficie de vendas coa integración dos supermercados que a cadea El Árbol xa tiña no territorio

Cadro núm. 14

Establecementos das grandes cadeas de alimentación galegas

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	Tamaño m ² / Establecemento
Gadisa	168	65	34	53	320	570
Eroski (Grupo)	143	39	50	86	318	535
Dia & El Árbol	91	43	26	77	237	437
Froiz*	57	18	21	146	242	607
Carrefour (Grupo)	10	2	2	8	22	2.933
Mercadona	20	8	6	12	46	1.431
El Corte Inglés (Grupo)	11	-	-	5	16	1.787
Lidl	12	3	3	11	29	1.047
Coviran	82	20	23	12	137	172
Auchan (Grupo)	3	-	-	2	5	3.884
Diéguez Rivas**	-	-	21	-	21	255
Ignacio de las Cuevas***	-	-	7	6	13	583
Alimentacion Celanova (Grupo)	-	-	14	-	14	262
Resto de operadores independentes	18	7	4	17	46	348
Total	615	205	211	435	1.466	592
%	42,0	14,0	14,4	29,7	100,0	-
Habitantes/Establecemento	1.832	1.655	1.508	2.177	1.863	-

* O Grupo Dia e Froiz adquiriron no 2014 as cadeas El Árbol e Victoriano Moldes, respectivamente.

** A cadea Diéguez Rivas solicita en 2014 concurso voluntario de acredores.

*** Os supermercados do grupo Ignacio de las Cuevas intégranse na cadea Spar en 2014.

Fonte: Alimarket 2015.

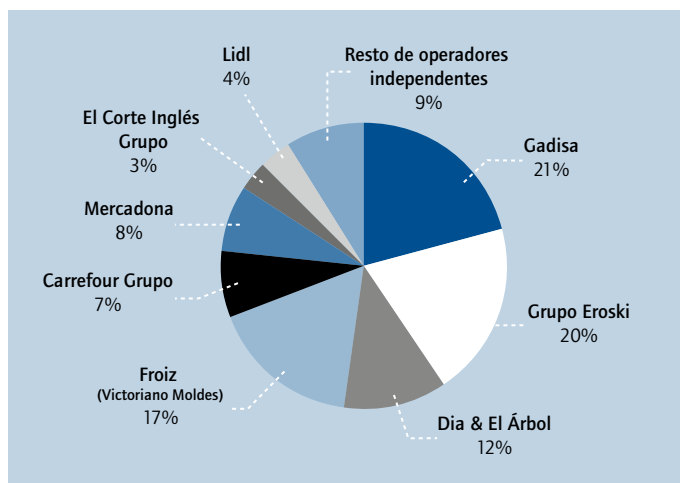
de Galicia. O conxunto dos cinco primeiros operadores, como se aprecia no gráfico 19, concentra o 77%, dos 864.500 m² que totaliza a planta comercial dos establecementos que operan neste segmento de gran consumo.

Os expertos e analistas do comercio coinciden en subliñar que o crecemento do sector continuará nos próximos meses, acentuando a tendencia á concentración que xa existía con anterioridade á crise. Os datos provisionais do ano así o confirman. A planta de vendas nas diferentes liñas e marcas dos dez primeiros grupos de operadores de gran consumo sumaban en 2014 unha cota do 66,8%, no conxunto de España, fronte ao 64,7% do ano anterior. Esta tendencia aliméntase tanto polas aperturas como polas operacións de compra. Entre estas, as máis destacadas foron as protagonizadas por Dia, incorporando as 160 tendas que adquiriu a Eroski, mentres completa a integración dos supermercados do grupo El Árbol.

A vía alternativa para reducir a atomización sectorial é o crecemento orgánico, liderado neste caso pola cadea Mercadona con 60 aperturas. As cadeas especialistas en *hard-discount*, como Lidl ou Aldi, alternan aperturas coa remodelación da súa rede

Gráfico 19

Distribución da superficie de vendas no mercado de gran consumo de Galicia

comercial para adaptar a súa planta ás novas preferencias dos consumidores, nomeadamente nas liñas de produtos frescos.

Se ben Mercadona (15,7%) se mantén un ano máis como líder por cota de superficie; Dia (2,6%), con estas novas adquisicións, consolida a súa segunda posición sectorial aumentando a súa cota en máis de 2,2 pp. Eroski, co obxectivo de manter a súa cota de mercado pola súa banda, confía compensar os obrigados recortes na súa rede de tendas con novas aperturas, elixindo o formato de franquías como a fórmula máis axeitada ás súas dificultades financeiras.

Outro síntoma desta recuperación do mercado de gran consumo, e tamén da capacidade de adaptación dos operadores ás novas pautas de comportamento dos consumidores, é a incorporación de novos formatos a este tipo de mercado.

Na carreira por abaratar os custos e facer máis atractiva a compra no 2014, rexístrase a incorporación de novos operadores, como Dealz ou Primaprix, cun formato que combina os elementos do supermercado e o *cash-carry*, unha tendencia xa iniciada polo grupo Carrefour.

Finalmente no segmento das compras de moda téxtil, o formato das tendas *outlet* anuncia a apertura de novos centros no territorio estatal. Neste segmento, que persegue dar unha saída a artigos de marcas coñecidas, ademais de abaratar os produtos, Galicia xa conta con dous centros dos 13 que actualmente existen en España: na área da Coruña e nas proximidades da fronteira con Portugal (Tui). A escasa penetración que este formato ten hoxe (só 13 dos 545 centros comerciais existentes en España) en comparación con outros países, permite esperar unha expansión deste formato nos vindeiros anos. Expectativa que vén avalada polos plans de investimento de operadores especializados como Neiver, o portugués Sonae Sierra ou o venezolano Sambil.

As políticas desenvolvidas polos reguladores do comercio interior continuaron un ano máis co despregue de medidas de desregulación, seguindo as directrices impostas pola directiva UE de servizos. O máis salientable dentro do amplo paquete de medidas aprobadas polo R. D. Lei 8/2014 de 4 de xullo de medidas urxentes para a competitividade e a eficiencia foi a liberalización da apertura, traslado ou ampliación dos establecementos comerciais. A partir de agora xa non estará suxeita a réxime de autorización previa, agás nos casos nos que se prevejan danos ao medio ambiente. Na mesma liña de liberalización se aproba a liberdade dos horarios de apertura, que posibilita a declaración dun territorio como zona de grande afluencia turística ou naquelas cidades onde operan cruceiros turísticos. Como queira que esta liberdade de

apertura xa se viña aplicando nalgunhas cidades galegas como Santiago, A Coruña ou Vigo, non é previsible un impacto importante sobre o emprego do sector. No plano das políticas de fomento da modernización da planta comercial, continuaron un ano máis as convocatorias de axudas e créditos brandos para a modernización dos establecementos e mercados municipais; así como as campañas de promoción que desenvolve a Dirección Xeral de Comercio a prol do comercio local.

VIII. Sector financeiro

- A Comisión Europea deu o visto e prace definitivo á adquisición de NCG Banco por ABANCA Holding Financiero en xuño de 2014, flexibilizando as restricións impostas ao FROB en 2012, en especial no referente ao peche de oficinas.
- A fusión de ABANCA (a nova marca de NCG Banco) e o Banco Etcheverría na segunda metade de 2014 remata o proceso de reestruturación do mercado bancario galego provocado pola crise económica e financeira.
- A pesares das medidas extraordinarias adoptadas polo Banco Central Europeo, o volume de crédito en Galicia seguiu diminuindo no ano 2014, aínda que xa amosa unha mellor tendencia ca en 2013.
- Nos mercados de bonos, o exceso de liquidez impulsou os prezos e reduciu as taxas de xuro ata mínimos históricos, situándose o peche de 2014 no 1,6%, no caso do bono español a 10 anos, e do 0,5%, no caso alemán.
- O sector asegurador continuou rexistrando lixeiras caídas (-0,73%) no volume de negocio en 2014, mentres que os fondos de pensións incrementaron o patrimonio en máis dun 7%.
- Os fondos de investimento e o capital risco superaron todas as expectativas crecendo por enriba do 27% e converxendo aos niveis previos á crise.
- A formalización de avais das sociedades de garantía recíproca (SGR) creceron nun 7,6% a pesar da caída do crédito nun 9,5%.
- O *leasing* e o *renting* creceron un 32% e 1,7% respectivamente, mentres que o *factoring* rexistrou caídas no volume de facturación (-3,1%).

O contexto exterior do sistema bancario galego en 2014

O contexto exterior do sistema bancario galego en 2014 veu determinado por unha combinación de factores que levaron o Banco Central Europeo (BCE) a insistir na adopción de medidas de política monetaria expansivas e non convencionais. Estes factores pódense resumir na lentitude da recuperación da actividade económica nos países da zona do euro máis a forte caída dos prezos do petróleo e os seus derivados na segunda metade do ano, que reduciu fortemente as expectativas de inflación nos países membros da Eurozona (á que se incorporou Letonia o día 1 de xaneiro). Á súa vez, as medidas adoptadas polo BCE na segunda metade do ano contribuíron a unha rápida e importante depreciación do euro.

Tras dous anos de crecemento negativo, o PIB dos países da Eurozona medrou un 0,9% no conxunto do ano 2014. Esta taxa de crecemento foi inferior ás previsións macroeconómicas avanzadas polo BCE e outras institucións económicas internacionais. A actividade económica da zona do euro viuse afectada negativamente no compoñente que provén do exterior pola falla de recuperación do volume de comercio mundial tras a crise, o que foi compensado tan só parcialmente nos últimos meses do ano polo incremento da competitividade exterior asociado á caída no valor do euro. Pola súa banda, a taxa de crecemento interanual media do índice harmonizado de prezos ao consumo (IHPC) presentou un valor de apenas 0,4%, moi por debaixo da taxa fixada como obxectivo polo BCE (2%), alimentando os temores a que os países da Eurozona sufrisen un proceso deflacionista.

O BCE reaccionou introducindo progresivamente a partir do mes de xuño unha serie de medidas *adicionais* non convencionais, encamiñadas a proporcionar un ton máis expansivo ao conxunto da política monetaria mentres, ao mesmo tempo, se tentaba recuperar o normal funcionamento dos mecanismos de transmisión da política monetaria, perdido nos últimos anos. Tres foron as principais medidas que o BCE introduciu na segunda metade do ano. En primeiro lugar, unha redución adicional dos tipos de xuro oficiais, ata levalos aos niveis considerados como mínimos efectivos por parte da

autoridade monetaria. Deste xeito, no mes de xuño reduciuse en 20 puntos básicos o tipo de xuro das operacións principais de financiamento do BCE ata quedar fixado no 0,05%. Esta redución presentou un carácter marcadamente non convencional, xa que implicou que por primeira vez na súa historia, o tipo de xuro que o BCE aplica ás facilidades de depósito que ofrecen ás entidades bancarias dos países da zona do euro acadase un valor nominal negativo (-0,2%).

A segunda medida consistiu na posta en marcha, tamén no mes de xuño, dunha versión ampliada do programa de operacións financeiras de longo prazo (coñecido polas súas siglas en inglés, TLTRO), dirixidas a entidades de crédito e encamiñadas a mellorar o crédito bancario ao sector privado non financeiro nos países da Eurozona. Finalmente, a terceira medida foi a posta en marcha, no mes de novembro, de medidas de *expansión cuantitativa*, a través de dous programas de compra de activos provenientes do sector privado e dirixidos a mellorar selectivamente as condicións de financiamento do sector privado non financeiro en determinados mercados.

Estas medidas adicionais adoptadas polo BCE tiveron un efecto case inmediato sobre a cotización do euro, que experimentou unha rápida depreciación fronte ás principais moedas mundiais, en particular no caso do dólar estadounidense (acadando unha taxa interanual de depreciación do 12,6%). Por outra banda, a introdución de tipos de xuro negativos para as facilidades de depósito do BCE levou os tipos de xuro do mercado monetario a acadaren tamén valores negativos. As entidades de crédito adoptaron diversas estratexias para evitar transmitir os tipos negativos aos seus depositantes, pero, aínda así, a diminución no custo do financiamento bancario nos países da zona do euro foi significativa.

En conxunto, o carácter decididamente máis expansivo da política monetaria instrumentada polo BCE na segunda metade do ano 2014 permitiu deter a caída do crédito ao sector privado nos países da Eurozona, que rexistrou unha taxa de variación interanual do -0,1%. O cambio de tendencia a partir do mes de xullo indica unha progresiva recuperación dos mecanismos de transmisión da política monetaria do BCE.

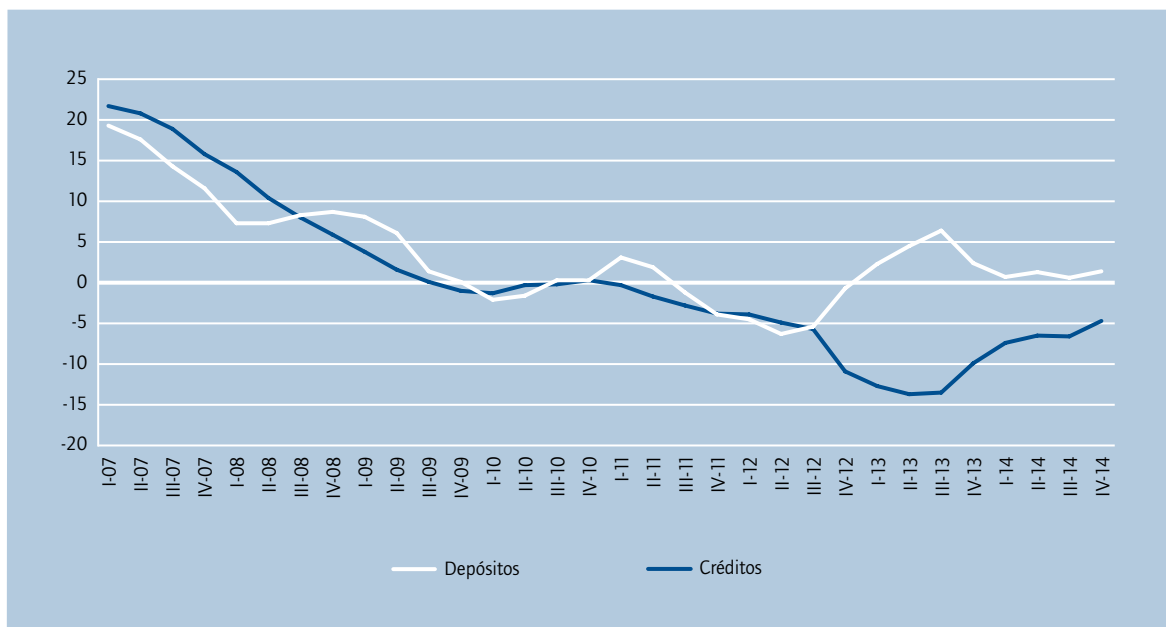
Outro aspecto importante do contexto exterior do sistema bancario galego no ano 2014 foi o incremento da confianza dos mercados financeiros no sector bancario da zona do euro como consecuencia, por unha banda, dos bos resultados da *avaliación exhaustiva* (tamén coñecida como *stress test*) que o BCE realizou sobre a súa estabilidade e, por outra, pola posta en funcionamento do Mecanismo Único de Supervisión (MUS) que supón o primeiro paso da futura unión bancaria europea.

A avaliación exhaustiva desenvolveuse entre outubro de 2013 e outubro de 2014, afectando 130 grupos bancarios dos países da Eurozona máis Lituania (país que adoptou o euro en xaneiro de 2015), incluídos 15 españois (o galego NCG Banco, hoxe denominado ABANCA, entre eles). A combinación da rigorosidade da avaliación cos bos resultados obtidos contribuíu a recuperar a confianza dos mercados na capacidade de resistencia das entidades de crédito da zona do euro, reforzada co establecemento do MUS no mes de novembro, que outorga ao BCE a capacidade para impoñer medidas supervisoras máis rigorosas que as xa postas en práctica polas autoridades nacionais dos países membros da Eurozona.

Gráfico 1

Evolución dos créditos e depósitos das entidades de depósito en España

Taxas de variación interanual (en %)

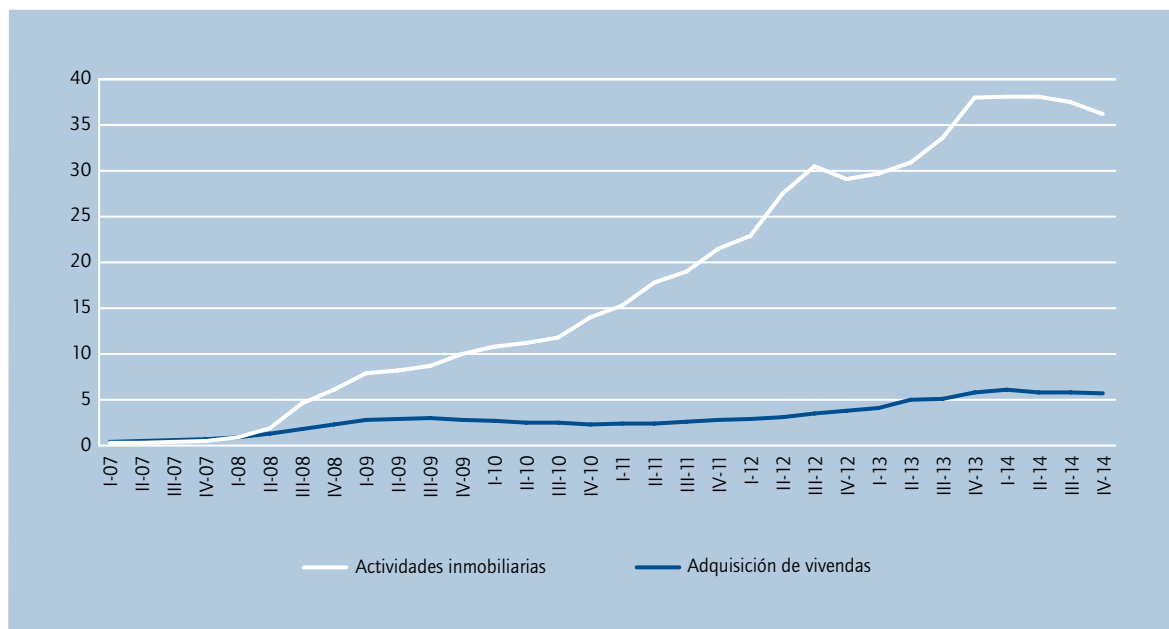
As entidades de depósito españolas atopáronse ao longo do ano 2014 cunha situación máis favorable que nos anos anteriores, debido á confluencia das actuacións do BCE descritas nos parágrafos anteriores cun ritmo de recuperación da actividade económica que en España foi superior ao da media dos países da zona do euro. A taxa de variación interanual do PIB acadou a finais de decembro o 1,9%, aproximadamente un punto porcentual superior á media da Eurozona. Esta situación contribuíu a que continuasen mellorando gradualmente as condicións de acceso ao financiamento por parte dos sectores residentes, en especial das administracións públicas.

O gráfico 1 amosa a evolución dos depósitos e os créditos nas entidades de depósito en España. O efecto da diminución dos tipos de xuro oficiais ata os seus valores mínimos efectivos obsérvase no estancamento do volume de depósitos, que apenas medrou no ano 2014.

No que respecta ao crédito, continuou a moderación do seu ritmo de decrecemento, especialmente na segunda metade do ano, aínda que se mantivo a situación de restrición de crédito (*credit crunch*) por terceiro ano consecutivo. Porén, as medidas adicionais adoptadas polo BCE do mes de xuño en adiante contribuíron a recompoñer o mecanismo de transmisión da política monetaria no mercado de crédito español, no que o custo dos préstamos bancarios aos fogares e sociedades non financeiras diminuíu significativamente tras dous anos de inmovilidade.

Gráfico 2

Evolución da porcentaxe de créditos para actividades inmobiliarias e adquisición de vivendas considerados como dúbidosos en España. Taxas de variación interanual (en %)

Un indicador representativo da mellora nas condicións nas que operan as entidades de depósito españolas durante o ano 2014 é o comportamento da morosidade. Tras catro anos consecutivos de crecemento acelerado, a morosidade bancaria comezou a diminuír xa desde o primeiro trimestre do ano.

O gráfico 2 amosa o comportamento das taxas de morosidade dos créditos relacionados coa actividade inmobiliaria e os concedidos para a adquisición e rehabilitación de vivendas. En ambos os casos pode observarse como, a pesar de manterse en niveis historicamente altos, o cambio na tendencia é significativo e susceptible de ser interpretado como un indicador de esgotamento dos efectos do estoupido da burbulla inmobiliaria sobre as entidades bancarias españolas.

En xaneiro de 2014 completouse, segundo o previsto, o programa europeo sectorial para a recapitalización dunha parte do sistema bancario español, ao valorar positivamente a delegación enviada pola Comisión Europea o cumprimento ao longo do ano 2013 das medidas de reforma do sistema acordadas no Memorando de Entendemento asinado como condición para o préstamo de fondos (por un valor efectivo de 41 mil millóns de euros) a través do Mecanismo Europeo de Estabilidade (MEDE). No mes de xullo, o Goberno español devolveu anticipadamente 1,3 mil millóns de euros ao MEDE, co fin de aproveitar as condicións de financiamento máis vantaxosas ofrecidas polos mercados.

A evolución do sector bancario galego en 2014

A evolución do sector bancario galego durante 2014 veu determinada en gran medida polo proceso de establecemento de ABANCA como única entidade de depósito con posición dominante que mantén o seu centro de decisión na comunidade autónoma (coa excepción da Caixa Rural Galega, unha cooperativa de crédito de reducido tamaño).

En decembro de 2013 o Fondo de Reestruturación Ordenada Bancaria (FROB) adxudicou o 88,33% do capital que posuía de NCG Banco a ABANCA Holding Financiero polo importe de 1003 millóns de euros. Esta operación recibiu o visto e prace definitivo da Comisión Europea no mes de xuño de 2014. Froito da negociación cos novos propietarios, a Comisión flexibilizou as restricións que a entidade tiña que asumir no marco da folla de termos e condicións fixada no 2012 entre o FROB e a Comisión Europea. As restricións ao crédito para a nova entidade fixéronse menos estritas, permitíndose incluso financiar (cunha limitación do 5% da carteira crediticia total) as actividades inmobiliarias. As limitacións no cadro de traballadores pasaron de ser fixas a vincularse á rendibilidade do negocio (cun límite máximo de 6,45 empregados por oficina). O tamaño dos activos da nova entidade deberá axustarse por debaixo dos 50 mil millóns de euros antes do ano 2016, mentres o número de oficinas non poderá superar as 650, restricións ambas inferiores ás presentes na folla de termos orixinal.

Pouco despois da aprobación definitiva da operación, creouse unha nova marca comercial, ABANCA, baixo a que realizar a operativa de NCG Banco. No mes de xuño iniciouse o proceso de fusión entre ABANCA e o Banco Etcheverría, en mans do grupo ABANCA desde decembro de 2012. A fusión foi aprobada polos consellos de administración de ambas as entidades no mes de agosto, fixando a sede social do novo grupo bancario en Betanzos (A Coruña), onde se atopaba a sede social do Banco Etcheverría, con sedes operativas principais radicadas na Coruña e Vigo. O proceso rematou no mes de decembro, pasando a entidade resultante a operar baixo a marca única de ABANCA.

A fusión de ABANCA e o Banco Etcheverría dá por finalizado o proceso de forte reestruturación que o mercado bancario galego tivo que afrontar por mor da profunda crise experimentada nos primeiros anos da presente década. A nova estrutura represéntase no gráfico 3, con dous grupos bancarios dominantes (ABANCA e o Banco Popular Español), abarcando case a metade da rede de oficinas no territorio da comunidade autónoma,

Gráfico 3

Distribución porcentual da rede de oficinas de Galicia entre grupos bancarios (datos a 31 de decembro de 2014)

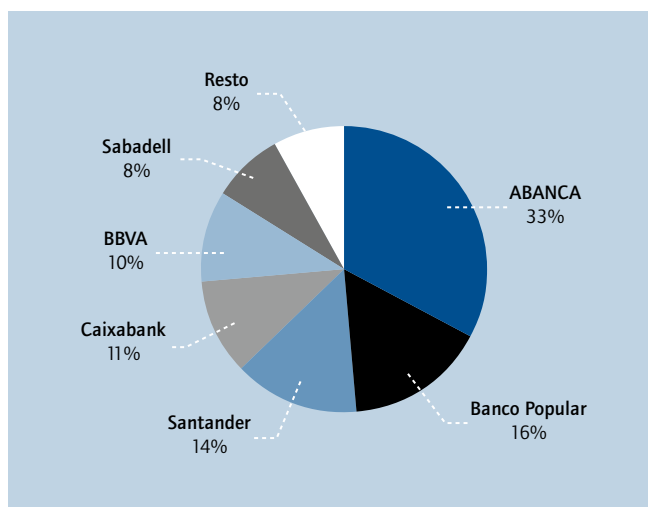
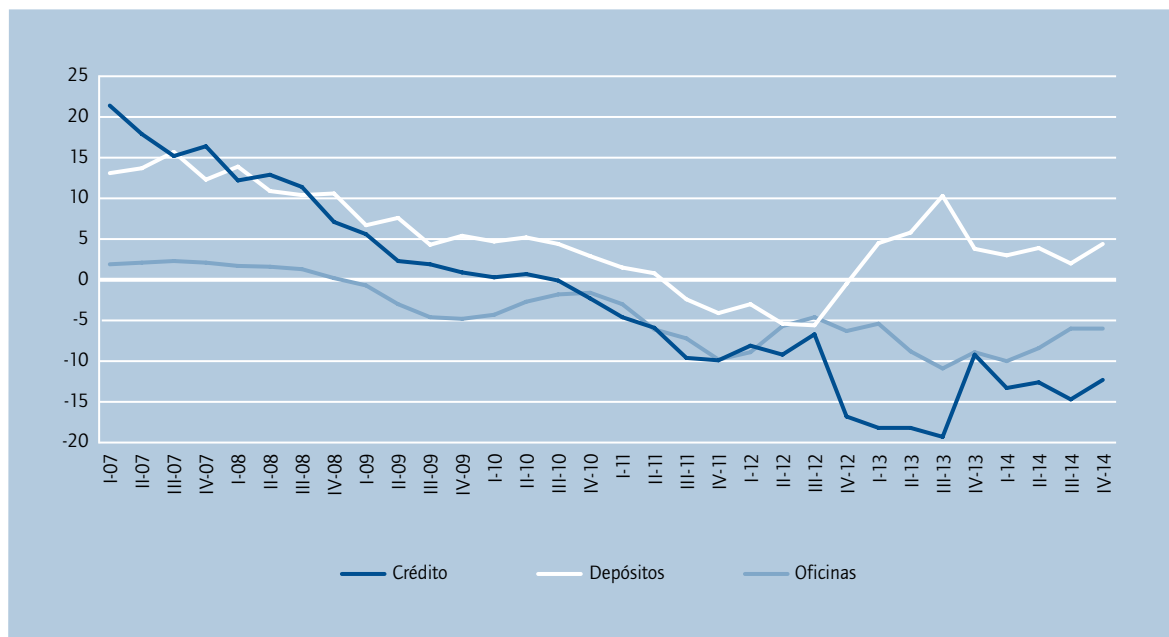

Gráfico 4

Evolución dos créditos, depósitos e oficinas das entidades de depósito en Galicia

Taxas de variación interanual (en %)

seguidos en presenza polos tres grupos bancarios españois de maior tamaño (Santander, Caixabank e BBVA), co grupo do Banco Sabadell como sexta entidade polo tamaño da súa rede de oficinas.

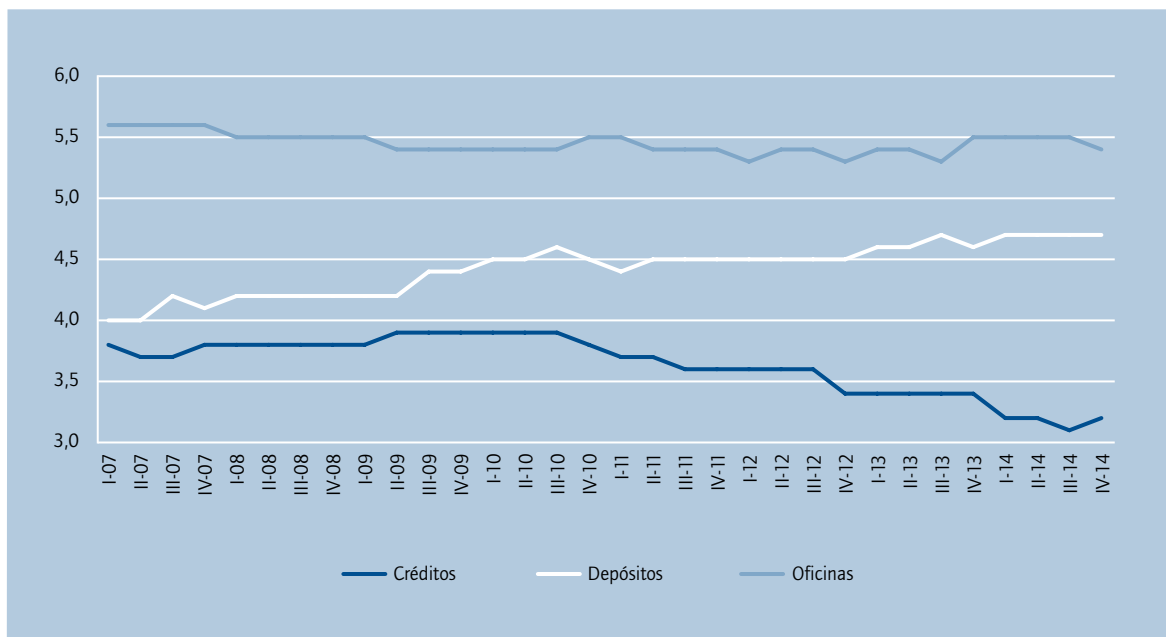
Un dos riscos que acompañan a drástica recomposición do sistema bancario español despois do proceso de reforma acordado no Memorando de Entendemento é o da diminución da intensidade da competencia. É importante destacar que no sistema bancario galego, se ben o número de grupos con presenza relevante na comunidade autónoma se reduciu de sete a seis, a concentración no mercado viuse lixeiramente reducida, como pode observarse pola proporción da rede de oficinas en mans dos cinco grupos máis grandes, que cun 84% está por debaixo da existente antes do desencadeamento da crise.

Esta menor concentración prodúcese nun mercado onde o tamaño total da rede de oficinas se vén reducindo continuamente desde o ano 2009. Como amosa o gráfico 4, esta diminución foi menos acusada no ano 2014, en parte debido á flexibilización das esixencias de peche de oficinas por parte da Comisión Europea no proceso de adquisición de NCG Banco por parte do grupo ABANCA.

Un aspecto no que a situación do mercado bancario non respondeu as condicións máis benignas nas que operou no ano 2014 foi o da restrición do crédito. A pesar

Gráfico 5

Créditos, depósitos e oficinas das entidades de depósito en Galicia en relación co total español (en %)

de que as entidades de depósito operantes en Galicia incrementaron o volume dos seus depósitos por segundo ano consecutivo (a unha taxa interanual de case o 5%), as cifras do volume do crédito seguiron diminuíndo a taxas elevadas, acadando en decembro de 2014 un -10%.

A evolución do tamaño da rede de oficinas en Galicia seguiu en 2014 un comportamento paralelo ao do conxunto do Estado, como amosa o gráfico 5. Despois dun longo proceso de redución dunha rede sobredimensionada, o potencial para novas reducións semella estar esgotado.

É de destacar que, polo contrario, a eficiencia das entidades de depósito galegas na captación de depósitos en relación co conxunto do Estado vén incrementándose de xeito continuado desde o inicio da crise no ano 2007. Un comportamento radicalmente oposto ao seguido polo crédito, se ben neste último caso a comparabilidade da información referente a Galicia coa do conxunto do Estado é dubidosa, xa que os datos do volume de crédito concedido na comunidade autónoma vense afectados polos criterios internos das entidade de depósito á hora de reportar ao Banco de España o volume de créditos concedidos desde as súas oficinas centrais (que, excepto no caso de ABANCA, se atopan localizadas fóra de Galicia) ou as sucursais territoriais.

Os intermediarios financeiros non bancarios

Os investidores institucionais

O deterioro das expectativas económicas dos principais países europeos impulsou o programa de compra de activos do Banco Central Europeo, tentando reactivar o crédito e poñerlle fin á caída de prezos. Esta situación condicionou a evolución dos mercados financeiros europeos, que acadaron rendementos exiguos, sendo o IBEX-35 cun 3,7% o que presentou unha mellor evolución, mentres que París e Londres experimentaron perdas do -2,7% e o -0,5%, respectivamente. Algo similar aconteceu no mercado chinés, onde o Hang Seng apenas superou o 1% de rentabilidade. O comportamento doutros mercados internacionais foi completamente diferente, e os estadounidenses volveron ter rendementos de dous díxitos por terceiro ano consecutivo, destacando particularmente o 18% do Nasdaq, sendo superado unicamente polo mercado indio (29,9%). Nos mercados de bonos, o exceso de liquidez impulsou os prezos e reduciu as taxas de xuro ata mínimos históricos, situándose o peche de 2014 no 1,6%, no caso do bono español a 10 anos, e do 0,5%, no caso alemán. No mercado de divisas, a debilidade das economías europeas xunto á abrupta caída das taxas de xuro afectaron a cotización do euro, que se depreciou fronte ás principais divisas e, en particular, en máis dun 12% fronte ao dólar.

Os bos resultados colectados na renda variable e as baixas taxas de xuro provocaron un crecemento moi pronunciado nos fondos de investimento, afectando, en menor medida, os fondos de pensións. Pola contra, o sector asegurador baixou no volume de primas colectado froito da mala evolución dos ramos de autos e vida. Por primeira vez desde o inicio da crise, a actividade dos intermediarios financeiros non bancarios creceu de xeito relevante anunciando un cambio de ciclo, que afectou principalmente o financiamento da actividade produtiva. As expectativas para 2015 son boas en todas as actividades financeiras con crecementos esperados que van desde moderados ata intensos.

Cadro núm. 1

Evolución do sector asegurador español

	Total primas (millóns de euros)	% variación
2004	45.217	8,3
2005	48.782	7,9
2006	52.607	7,8
2007	54.920	4,4
2008	59.203	7,8
2009	59.783	1,0
2010	58.188	-2,7
2011	60.590	4,1
2012	57.384	-5,3
2013	55.773	-2,8
2014*	55.454	-0,7

* Datos estimados.

Fonte: ICEA

Cadro núm. 2

Evolución dos ramos do seguro en España (en millóns de euros)

	2013	2014*	% variación
Vida	25.509	24.839	-2,63
Non-vida	30.386	30.646	0,86
Automóviles	10.021	9.882	-1,39
Multirriscos	6.537	6.550	0,20
Saúde	6.936	7.181	3,53
Resto de non-vida	6.890	7.032	2,06
Total ramos	55.895	55.485	-0,73

* Datos estimados.

Fonte: ICEA.

O sector asegurador e os plans e fondos de pensións

O sector asegurador

O sector asegurador continuou rexistrando lixeiras caídas no volume de negocio que, segundo os datos achegados por ICEA, se situou en 55.454 millóns de euros, un 0,73% inferior ao 2013. Dita evolución foi consecuencia da redución nos ingresos por primas do seguro de autos, onde existe unha maior concorrencia de competidores que afecta considerablemente os prezos. Tamén no seguro de vida houbo un comportamento similar e as primas caeron ata os 24,8 millóns de euros, o que supón un 2,7% menos que en 2013. As dificultades para obter rendementos nos produtos conservadores propiciaron un movemento importante do aforro cara aos fondos de investimento e aos plans de pensións que prexudicaron os seguros de vida na súa modalidade de aforro. Este feito non afectou o aforro acumulado, que seguiu crescendo e, a finais de 2014, as compañías de seguros atesouraban máis de 164.000 millóns de euros. Os seguros xerais tiveron unha mellor evolución e o crecemento de preto dun 2% evitou unha maior contracción do sector. As expectativas para 2015 son mellores e espérase que a importante

Cadro núm. 3

Volume de negocio dos ramos do seguro por comunidades autónomas. Ano 2014

	Volume das primas (millóns de euros)	% sobre o total nacional	% variación 2014/2013
Andalucía	6.045,2	12,80	0,78
Aragón	1.709,7	3,62	2,15
Asturias	955,5	2,02	11,67
Baleares	1.283,2	2,72	-2,69
Canarias	1.269,3	2,69	2,78
Cantabria	497,1	1,05	0,81
Castela-A Mancha	1.765,9	3,74	6,17
Castela e León	2.275,3	4,82	-0,50
Cataluña	10.236,6	21,68	3,26
C. Valenciana	4.304,9	9,12	-3,88
Extremadura	695,9	1,47	3,24
Galicia	2.167,3	4,59	-2,52
Madrid	9.165,0	19,41	-4,15
Murcia	1.040,8	2,20	0,03
Navarra	1.002,7	2,12	17,35
País Vasco	2.351,8	4,98	-0,41
A Rioxa	359,1	0,76	-7,16
Ceuta e Melilla	98,5	0,21	-0,19

Fonte: ICEA.

expansión que está vivindo a economía española permita volver a actividade á senda de crecemento.

Dentro dos seguros xerais, os de saúde creceron máis dun 3,5% e foron os que tiveron unha mellor evolución, seguidos de preto polo resto de seguros non-vida (2,1%), impulsados principalmente por ramos como os decesos, a asistencia e os incendios. Os seguros de vida tiveron un comportamento diverxente, xa que na modalidade de risco creceron máis dun 3,6%, mentres que na de aforro perderon facturación nunha contía similar. Por modalidades, os seguros de vida aforro perderon moitos asegurados nos seguros vinculados a activos (-13,9%) e nos de capital diferido (-3,8%), e tan só creceron con forza os plans individuais de aforro sistemático (PIAS).

O negocio asegurador a nivel autonómico reflicte diferentes dinámicas, onde certas rexións como Asturias, Navarra ou Castela-A Mancha, creceron con forza, e outras, entre as que se atopou Galicia, decreceron máis que a media. O menor crecemento económico galego tivo o seu reflexo na recadación de primas de seguros, que retrocedeu un 2,5% e situou a cota de mercado no 4,6%.

Os plans de pensións

Durante 2014 o patrimonio xestionado polos fondos de pensións volveu rexistrar un crecemento superior ao 7%, acadando deste xeito preto dos 100.000 millóns de euros. Novamente, o sistema individual sustentou dito comportamento. Ao igual que

Gráfico 6

Evolución do patrimonio dos fondos de pensións en España (en millóns de euros)
(datos do 31 de decembro de cada ano)

Cadro núm. 4**Evolución do patrimonio dos fondos de pensións por tipo de plan en España (en millóns de euros)**

	Individual	Emprego	Asociado
2013	57.911	33.815	1.005
2014	64.145	34.340	994
% variación	10,8	1,6	-1,1

Fonte: INVERCO.

o ano anterior, boa parte do crecemento procedeu do aumento do valor do patrimonio, se ben nesta ocasión as achegas netas das prestacións superaron os 900 millóns de euros, cuadruplicando así as do exercicio de 2013. Destacou particularmente o sistema individual, con máis de 1168 millóns de achegas netas, pero que se viu compensado polo comportamento negativo do sistema de emprego. Deste xeito, o número de partícipes a finais de 2014 superou os 8 millóns,

sendo xa un 54,4% a poboación activa que dispón dun plan de pensións, cunha idade media de 50 anos.

Os novos recursos captados foron investidos en boa medida en carteiras mixtas e de renda variable, rexistrándose un incremento no nivel de risco asumido polos aforradores. As baixas taxas de xuro animaron a toma de posicións en renda variable, dadas as mellores expectativas esperadas para este activo. As prestacións por supostos especiais de liquidez (enfermidade e desemprego de longa duración), segundo Inverco, espérase que experimenten unha redución dun 5%, situándose a contía rescatada a 458 millóns de euros. Os últimos datos dispoñibles reflicten que as prestacións foron dedicadas, nun 83,9% a continxencia de xubilación, un 6% a cobertura de incapacidade e un 10% a falecemento. Ademais, a modalidade preferida para obter a prestación foi a percepción en forma de capital.

A comparación con outros países da OCDE reflicte diferenzas importantes respecto ao comportamento aforrador español. Por unha banda, a porcentaxe do aforro sobre o PIB en España apenas chega ao 9%, fronte unha media do 36,6%. Neste feito ten moito que ver o modelo público presente en España que fai que a taxa de substitución supere o 73%, sendo, despois de Austria, a máis elevada do mundo. Tamén se observa un perfil máis conservador na estrutura da carteira de investimento, onde a renda variable apenas supera o 10%, mentres que noutros mercados, como o estadounidense, supera o 50%.

As previsións para 2015, segundo o informe anual de institucións de investimento colectivo e de fondos de pensións, sitúan o rendemento esperado dos fondos españois en torno ao 3%, e as achegas netas tamén subirían respecto a este ano, para situar o patrimonio a finais de 2015 en 104 mil millóns de euros.

A análise por tipo de sistema amosa como o individual creceu nun 10,8%, incrementando o seu patrimonio en máis de 6000 millóns de euros. Ademais, o crecemento rexistrouse en practicamente todas as categorías, con especial relevancia na renda fixa a longo prazo (30,1%) e nos produtos mixtos de renda variable (25%).

A estrutura da carteira segue experimentando cambios, cun incremento das posicións de risco, xa que os plans de renda variable e os mixtos xa representan o 42,9% do total investido. En 2014, os rendementos obtidos polos aforradores volveron ser moi

Cadro núm. 5**Clasificación española dos plans de pensións (datos do 31 de decembro de 2014)**

Nome	Cota de mercado (en %)	Número de plans	Patrimonio (millóns de euros)
1 BBVA	20,37	439	20.251
2 Vidacaixa	19,37	288	19.260
3 Santander	9,97	274	9.909
4 Bankia	6,72	171	6.685
5 Ibercaja	5,85	67	5.820
6 Mapfre	5,49	150	5.458
7 Allianz Popular	5,39	120	5.364
8 Banco Sabadell	3,83	227	3.809
9 Fonditel	3,73	45	3.709
10 Aviva	2,79	140	2.770

Fonte: INVERCO.

bos, xa que de media acadaron o 6,9%, reflectindo novamente o bo comportamento que tiveron os prezos dos bonos e os mercados de renda variable internacionais. As baixadas nos xuros potenciaron a suba dos prezos e por iso foron os fondos de renda fixa a longo prazo os que obtiveron o mellor resultado (8,93%), fronte ao 1,37% dos de curto prazo. O efecto da crise déixase ver na rendibilidade a prazos máis longos, onde a renda variable é a única modalidade que nun horizonte temporal de 15 anos, acadara rendementos negativos. A clasificación por xestoras permite observar como o sector presenta unha elevada concentración e as 10 primeiras clasificadas controlan o 83,6% de cota de mercado. En 2014 o grupo Allianz-Popular perdeu posicións ata o sétimo lugar, mentres que Ibercaja ocupou novamente a quinta praza dentro de *ránking*.

Os fondos de investimento e as sociedades de capital risco

Os fondos de investimento

Os fondos de investimento superaron todas as expectativas e experimentaron o maior crecemento da serie histórica, crecendo preto do 27% e situando o volume de recursos nos 194.844 millóns de euros. O bo comportamento dos rendementos no ano anterior e os baixos tipos de xuro nos depósitos potenciaron a toma de risco por parte dos investidores, que achegaron novos fondos por valor superior aos 35.753 millóns de euros. Practicamente se viron afectadas de forma positiva todas as modalidades e tan só reduciron o seu valor os monetarios, os de renda variable da zona euro e os garantidos de rendemento fixo. Por outra banda, a rendibilidade media positiva do 3,7% explica o resto do incremento do valor patrimonial. As expectativas para 2015 seguen

Gráfico 7

Evolución do patrimonio dos fondos de investimento mobiliario en España
(en millóns de euros) (datos do 31 de decembro de cada ano)

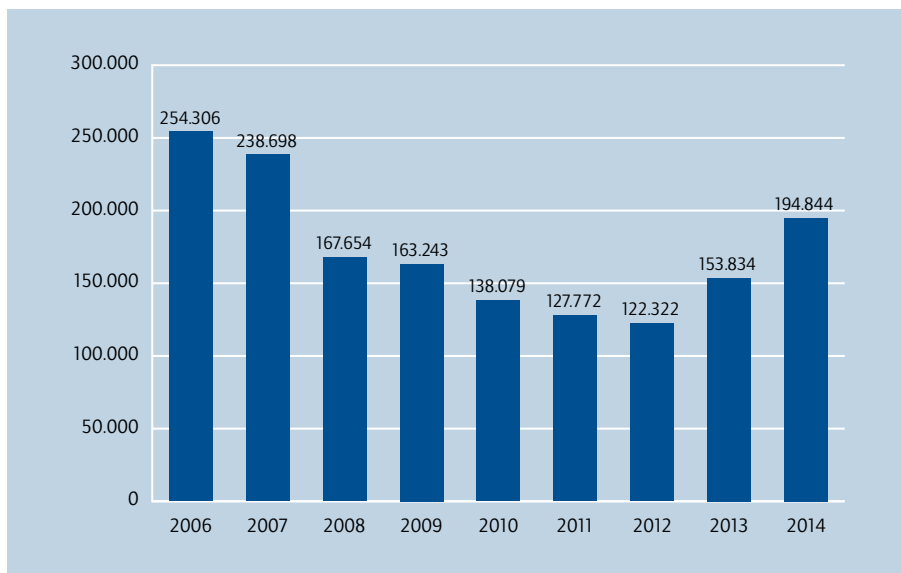
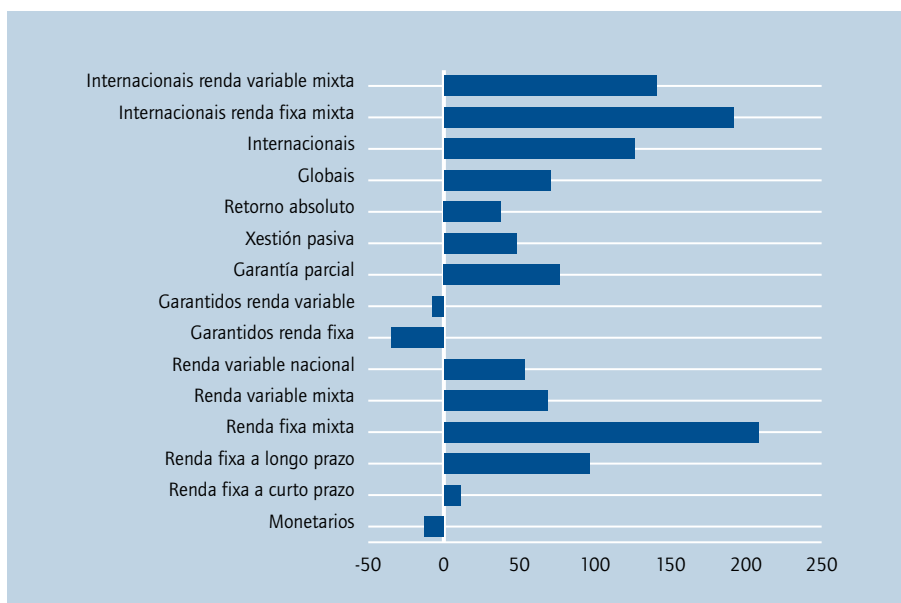

Gráfico 8

Evolución do patrimonio dos fondos de investimento en España. Ano 2014
Taxa de variación anual (en %)

sendo moi boas xa que, segundo Inverco, espérase un crecemento máis moderado (13,9%) que situaría o valor do patrimonio nos 222.000 millóns de euros.

A evolución por modalidades permite ver unha clara aposta polos fondos de renda fixa mixta tanto nacionais (208%) coma internacionais (126%). As expectativas de revalorización dos bonos por baixada das primas de risco, combinada coa esperanza dunha revalorización na bolsa española e europea, reflectíronse tanto nas achegas coma no rendemento finalmente acadado. Tamén houbo unha aposta pola renda variable internacional, sobre todo europea (40%) e estadounidense (4,2%), mentres que os investidores fuxiron dos fondos de renda variable da zona euro (-50%) e de emerxentes (-18,9%). Respecto a outras categorías, os baixos xuros provocaron a fuxida dos garantidos de rendemento fixo (-34,5%), mentres que a opción de diversificación global foi considerada por moitos investidores (70,6%). Todo isto provocou cambios relevantes na estrutura da carteira, de xeito que se se compara coa existente dos anos previos, os garantidos, a xestión pasiva e a renda fixa a longo e curto prazos experimentaron axustes importantes que foron parar principalmente a fondos mixtos.

A rendibilidade dos fondos en 2014, sen ser tan boa como en 2013, 3,7% fronte ao 6,4%, seguiu servindo como reclamo para os investidores que, nunha conxuntura de expansión cuantitativa e taxas de xuro en mínimos históricos, atoparon grandes dificultades para obter resultados positivos. Os mellores resultados conseguíronse nos fondos de renda variable estadounidense (18,3%), en consonancia co bo comportamento das bolsas, particularmente do Nasdaq, sendo os únicos que superaron os dous díxitos. Tamén tivo un bo comportamento a renda fixa a longo prazo (6,1%) debido á baixada das taxas de xuro que, por outra banda, deixaron os monetarios e os fondos de curto prazo en rendibilidades practicamente nulas. A análise a máis longo prazo, por exemplo a 15 anos, reflicte o impacto das crises, e sitúa os rendementos medios no eido negativo para case todas as categorías de renda variable, sendo a renda fixa a longo prazo e os fondos mixtos as de mellor comportamento.

Cadro núm. 6

Rendibilidade dos fondos de investimento (en %) (datos do 31 de decembro de 2014)

Tipo de fondo	1 ano
Monetarios	0,58
FIM renda fixa curto prazo	0,99
FIM renda fixa longo prazo	6,06
FIM renda fixa mixta	4,35
FIM renda variable mixta	5,74
FIM renda variable nacional	3,50
FIM renda fixa internacional	6,45
FIM renda fixa mixta internacional	3,19
FIM renda variable mixta internacional	4,11
FIM renda variable euro	1,05
FIM renda variable internacional Europa	4,91
FIM renda variable internacional Estados Unidos	18,33
FIM renda variable internacional Xapón	6,28
FIM renda variable internacional emerxentes	4,21
FIM renda variable internacional resto	4,97
FIM globais	2,68
Garantidos renda fixa	2,53
Garantidos renda variable	2,68
De garantía parcial	5,10
De xestión pasiva	7,86
Retorno absoluto	1,96
Fondos de investimento libre (FIL)	5,47
Fondos de FIL	4,26
Total fondos	3,70

Fonte: INVERCO.

Cadro núm. 7**Clasificación de entidades xestoras de fondos de investimento**
(datos do 31 de decembro de 2014)

Núm.	Entidade xestora	Patrimonio (millóns de euros)
1	Santander Asset Management	32.558
2	Invercaixa Gestión	29.723
3	BBVA Asset Management	28.570
4	Banco Sabadell Inversión	9.952
5	Bankia Fondos	9.699
6	Allianz Popular AM	9.103
7	Kutxabank Gestión	8.942
8	Bankinter Activos	7.233
9	Ibercaja Gestión	6.619
10	Mutuactivos	4.181

Fonte: INVERCO.

Cadro núm. 8**As cifras de capital risco en España**

	Investimento (millóns de euros)	Núm. de operacións	Contía media (millóns de euros)**
2004	1.967	474	4,70
2005	4.200	482	8,30
2006	2.715	612	4,40
2007	4.329	840	5,15
2008	3.026	912	3,32
2009	1.593	939	1,70
2010	3.522	904	3,90
2011	3.233	967	3,34
2012	2.472	543	4,55
2013	2.357	543	4,34
2014*	3.023	460	6,57

* Datos estimados.

** Un investimento pode realizarse a través dunha ou de máis operacións, xa que a operación é o número de intervencións que un xestor fai nunha empresa. De aí que a contía media dos investimentos difira da resultante da división dos datos do cadro.

Fonte: ASCRI e www.webcapitalriesgo.com.

En relación ás xestoras de fondos de investimento mobiliario, os grandes bancos dominan o *ranking* de fondos españois. Porén, son cada vez máis os investidores que optan por contratar produtos a través de institucións de investimento colectivo estranxeiras. De feito en 2014 os datos estimados por Inverco arrojan cifras arredor dos 90 mil millóns de euros. Esta situación está relacionada co feito de que cada vez son máis as entidades que ofertan produtos doutras xestoras, así como que en xeral a calidade da xestión é mellor. De feito son poucas as xestoras vinculadas a bancos españois as que reciben unha mellor valoración por parte de Morningstar, sendo, en xeral, a aplicación de custos de xestión máis elevados un dos factores que fai que ofrezan menor rendemento aos clientes.

As sociedades de capital risco

O ano 2014 marcou un punto de inflexión para a actividade de capital risco en España. Así, segundo a información proporcionada pola Asociación Española de Entidades de Capital Risco (ASCRI) e Webcapitalriesgo, o investimento volveu situarse nos niveis previos á crise, superando os 3000 millóns de euros nun total de 460 operacións e crecendo máis dun 28%. A maior parte das operacións (90%) foron destinadas ao financiamento de pemes, se ben volveron de novo as grandes operacións de investidores internacionais, que acaparon o 62% do investimento. Entre outras destacan as das empresas Desigual, Gas Natural-Fenosa, Port Aventura e Telepizza. Se atendemos ao tipo e número de operacións, a maior parte foron de capital expansión, un 63% e un total de 1000 millóns de euros de investimento, mentres

Cadro núm. 9

Distribución territorial do investimento en capital risco

	Millóns de euros			%		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Madrid	1.211,3	810,0	1.166,8	52,7	38,5	36,7
Cataluña	514,7	414,8	741,7	22,4	19,7	23,3
Andalucía	26,9	18,8	242,3	1,2	0,9	7,6
País Vasco	289,0	639,2	234,0	12,6	30,4	7,4
Galicia	76,0	48,6	15,1	3,3	2,3	0,5
Castela e León	39,5	16,9	15,5	1,7	0,8	0,5
Castela-A Mancha	11,2	8,1	5,4	0,5	0,4	0,2
Aragón	3,8	1,1	5,5	0,2	0,1	0,2
Estremadura	1,0	8,4	229,3	0,0	0,4	7,2
Canarias	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Navarra	24,5	14,5	129,5	1,1	0,7	4,1
Asturias	7,3	6,9	14,0	0,3	0,3	0,4
C. Valenciana	81,4	50,3	375,2	3,5	2,4	11,8
Baleares	1,1	5,9	4,1	0,0	0,3	0,1
Murcia	3,3	58,0	2,3	0,1	2,8	0,1
Cantabria	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
A Rioxa	5,7	0,3	0,0	0,2	0,0	0,0
Ceuta e Melilla	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total	2.297,3	2.102,3	3.181,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: ASCRI e www.webcapitalriesgo.com.

que un 30% se dedicou a empresas en etapas iniciais, pero tan só mobilizou 65 millóns de euros. A nivel sectorial os produtos de consumo, a hostalería e o ocio, a medicina e as comunicacións e produtos industriais concentraron máis do 60% do investimento. A mellora da conxuntura foi empregada polo capital risco para facer desinvestimentos por enriba dos 4600 millóns de euros, sendo a venda a terceiros o principal mecanismo de enaxenación. As perspectivas para 2015 apostan por un investimento superior ao actual baseado nos datos macroeconómicos e no regreso de novos investidores internacionais.

Entre os feitos máis destacables, o Clúster TIC Galicia creou un club de investidores para apoiar proxectos emprendedores e entrar como socios industriais en proxectos *start-up*. Os oito socios integrantes achegarán 400.000 euros anuais para apoiar este tipo de iniciativas. Así mesmo, a tecnolóxica galega Qubitia, dedicada ao desenvolvemento de sistemas de *trading* automatizados, acadou financiamento de Caixa Capital Risc, XesGalicia e un grupo de *business angels* por valor de 500 mil euros.

Tamén foi destacable o feito de que a principios de 2015 a sociedade de capital risco, Springwater, se fixese coa maioría de Uninvest, quedando o resto do capital en mans de dous directivos. Deste xeito a empresa deixou de ser pública e aumentou a súa capacidade financeira para levar a cabo proxectos de investimento en tecnolóxicas vinculadas ao eido académico.

A distribución xeográfica non deixa dúbidas de que as rexións máis dinámicas a nivel económico, Madrid, Cataluña e Euskadi, tamén foron as principais receptoras da maior parte do investimento. Porén, Galicia, lonxe de ter unha evolución coma o resto do Estado, viu minguar o investimento ata cifras difíciles de atopar na serie histórica. En termos absolutos, o investimento caeu de xeito moi pronunciado e tan só houbo operacións por valor de 15 millóns de euros, fronte aos 76 de 2012.

As sociedades de garantía recíproca e os establecementos financeiros de crédito

As sociedades de garantía recíproca

O proceso de desapalancamento financeiro continuou durante 2014, sendo especialmente relevante no caso do financiamento ás empresas onde, segundo os datos recollidos no boletín estatístico do Banco de España, o importe das novas operacións de crédito se reduciu nun 9,5%. Esta conxuntura desfavorable pareceu non afectar as operacións das sociedades de garantía recíproca (SGR), que foron capaces de incrementar o volume de avais formalizados nun 7,6%. Aínda así, o total das operacións avaladas

Cadro núm. 10

As sociedades de garantía recíproca en España (en millóns de euros)

	Avais formalizados	Avais formalizados acumulado	Risco vivo	% variación
2004	1.494	10.488	3.307	16,90
2005	1.808	12.297	3.945	19,29
2006	2.258	14.556	4.826	22,33
2007	2.441	16.993	5.638	16,82
2008	2.238	19.230	5.938	5,30
2009	2.515	21.753	6.524	9,86
2010	1.765	23.518	6.533	0,15
2011	1.283	24.801	6.200	-0,05
2012	966	25.768	5.527	-0,10
2013	837	26.605	4.704	-14,90
2014	901	35.759	4.350	-14,90

Fonte: CEGGAR.

representou pouco máis da terceira parte do período precrise. As pemes financiadas en 2014 empregaron máis de 116.000 traballadores e a maior parte do financiamento concedido foi a longo prazo (92%). As perspectivas para 2015 son mellores, xa que a evolución do crédito ás pemes no primeiro trimestre presenta signos evidentes de melloría que, con seguridade, se trasladarán á actividade de afianzamento.

A distribución sectorial dos avais segue concentrando a actividade no sector servizos (41,2%), seguida do industrial (24,7%) e comercial (18,8%). A banca privada achegou o 46,7% dos fondos destinados a avais, seguida das administracións públicas (19,8%) e as cooperativas de crédito (14,8%). O vencemento medio superou os oito anos no 66,1% dos casos, e dedicouse practicamente a metade a investimento produtivo, nun 13,6% a financiamento de circulante e nun 16,4% a avais técnicos e financeiros.

As sociedades de garantía recíprocas galegas recuperaron parte do terreo perdido en 2013 e creceron de novo a unha taxa superior ao 20% ata formalizaren operacións por preto de 51 millóns de euros. Aínda así, o risco vivo baixou ata os 274 millóns de euros por mor de que o saldo neto entre operacións concedidas e canceladas foi negativo. Por outra banda, o destino dos avais de ambas as sociedades difire da media estatal, tendo un maior peso o sector da construción, en detrimento do industrial e os servizos.

As entidades de leasing, renting e factoring

As entidades de leasing

A actividade de *leasing* é utilizada como un indicador adiantado do crecemento económico. No ano 2014, o ritmo de investimento creceu un 32% respecto ao ano 2013 ata acadar un total de novas operacións financiadas por valor de 5196 millóns de euros, anticipando, por tanto, o ciclo expansivo da economía española. O aumento do investimento novo non foi quen de compensar o vencemento dos contratos, o que provocou unha caída do investimento vivo ata os 18.500 millóns de euros. O *leasing* mobiliario concentrou máis do 80% das operacións, como é habitual nestes anos, deixando o resto para o *leasing* inmobiliario.

Por sectores, o financiamento de elementos de transporte terrestre e turismos representou máis do 34% do investimento a través de *leasing*. A este seguiulle a maquinaria

Cadro núm. 11

Actividade das sociedades de garantía recíproca galegas (en euros)

	Avais formalizados	Risco vivo
2012		
Afigal	45.255.772	255.317.734
Sogarpo	19.024.580	123.751.011
Total Galicia	64.280.352	379.068.745
2013		
Afigal	28.560.501	216.954.989
Sogarpo	13.185.148	100.961.290
Total Galicia	41.745.649	317.916.279
2014		
Afigal	35.170.049	190.567.537
Sogarpo	15.681.221	84.388.743
Total Galicia	50.851.270	274.956.280

Fonte: CESGAR.

Cadro núm. 12**As cifras do «leasing» en España**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Investimento novo (millóns de euros)	7.054	7.545	5.233	3.962	3.921	5.196
% variación	-50,35	6,96	-30,64	-24,29	-1,03	32,52
Novos contratos	110.406	112.877	93.369	69.622	71.809	86.347
Investimento vivo (millóns de euros)	36.945	31.349	26.541	19.309	17.734	18.525

Fonte: Asociación Española de Leasing.

Cadro núm. 13**As cifras do «leasing» por comunidades autónomas. Ano 2014**

	Investimento novo (miles de euros)	% sobre o total	% variación 2014/2013
Andalucía	522.286,50	10,05	23,78
Aragón	151.738,95	2,92	45,93
Asturias	93.569,92	1,80	88,85
Baleares	235.060,59	4,52	40,13
Canarias	185.167,55	3,56	267,15
Cantabria	41.368,24	0,80	56,60
Castela-A Mancha	160.464,55	3,09	37,59
Castela e León	340.406,62	6,55	70,41
Cataluña	1.040.089,53	20,02	32,45
Extremadura	66.118,91	1,27	14,05
Galicia	308.902,14	5,94	149,37
A Coruña	185.924,11	3,58	178,26
Lugo	59.054,03	1,14	209,26
Ourense	15.803,30	0,30	35,38
Pontevedra	48.120,70	0,93	83,05
Madrid	1.106.339,59	21,29	-1,60
Murcia	217.080,42	4,18	86,71
Navarra	61.448,54	1,18	-5,97
A Rioxa	33.437,79	0,64	13,93
C. Valenciana	406.248,03	7,82	64,09
País Vasco	221.488,19	4,26	-12,14
Ceuta e Melilla	5.178,42	0,10	83,64
Total	5.196.394,48	100,00	31,84

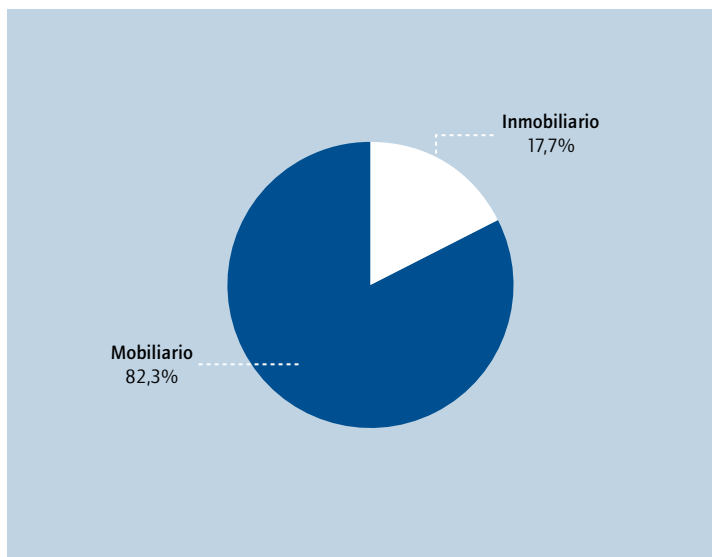
Fonte: Asociación Española de Leasing.

industrial (19%) e a ofimática e informática, que superou o 7%. Aínda así, todos os sectores mencionados perderon cota de mercado, sendo tan só o transporte aéreo e marítimo e a maquinaria de obras públicas, as únicas actividades que creceron porcentualmente respecto ao ano anterior.

A nivel territorial todas as comunidades rexistraron crecementos moi relevantes, sendo Euskadi e Madrid as únicas rexións que retrocederon fronte a 2013. Galicia volveu gañar cota no mercado español de *leasing* e foi a segunda comunidade cun maior crecemento (149,3%) de modo que, durante 2014, se investiron máis de 308 millóns de euros. Isto significa que o mercado galego representou máis do 6% e ocupou o cuarto posto como receptor de investimento.

Gráfico 9

Destino das operacións de «leasing»
(datos do 31 de decembro de 2014)

As entidades de *renting*

A actividade de *renting* tamén se beneficiou da conxuntura económica e, por primeira vez en cinco anos, a frota de vehículos financiados superou as 408 mil unidades, rexistrando un incremento do 1,7% respecto a 2013. Nesta ocasión, as compras de vehículos por parte das empresas foron as responsables do crecemento, xa que o número de vehículos comprados ascendeu a 143.027, un 19,4% máis que no ano anterior. As compras a través de *renting* xa representan o 15% das matriculacións de vehículos

Cadro núm. 14

Evolución do sector de «renting» en España

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Frota	571.565	521.124	491.056	470.223	433.294	401.190	408.095
% variación	2,7	-8,8	-5,7	-4,2	-7,9	-7,4	1,7
Facturación (millóns de euros)	4.771	4.475	4.286	4.115	3.817	3.556	3.625
% variación	4,2	-6,2	-4,2	-3,9	-7,2	-6,8	2,0
Compras de vehículos	181.833	96.306	119.660	123.333	106.016	119.836	143.027
% variación	-10,4	-47,0	24,3	3,1	-14,0	13,0	19,4

Cadro núm. 15**Distribución xeográfica da frota de «renting» en España
Ano 2014**

	%
Andalucía	7,59
Aragón	2,20
Asturias	0,79
Baleares	0,75
Canarias	1,21
Cantabria	0,49
Castela-A Mancha	1,55
Castela e León	1,91
Cataluña	26,94
Ceuta	0,01
Estremadura	0,44
Galicia	3,22
A Ríoxa	0,29
Madrid	37,03
Melilla	0,01
Murcia	1,00
Navarra	1,30
País Vasco	5,69
C. Valenciana	7,77

Fonte: Asociación Española de Renting.

novos, crecendo seis puntos porcentuais desde 2009. Por outra banda, a crise tamén afectou a actividade, incrementando a duración dos contratos, que pasaron de 36 a 47 meses, e tamén supuxo unha concentración do sector debido a que o tamaño das frotas se reduciu, e con isto os ingresos dos operadores.

As expectativas para 2015 son positivas, e na Asociación Española de Renting de Vehículos espérase un crecemento da frota nun 3%, ata acadar as 420 mil unidades, feito que xa se confirma coa evolución no primeiro trimestre do ano. Aínda quedan materias pendentes que poden marcar unha evolución moito máis crecente nos próximos anos. Así, as pemes representan tan só o 10% das compras do sector, mentres que os particulares apenas son importantes, como ocorre noutros países como o Reino Unido. A falta de incentivos fiscais e os prazos curtos de amortización obstaculizan a maior penetración no segmento de particulares.

Verbo dos vehículos comprados, Renault volveu repetir o primeiro posto, seguido de Volkswagen, que desbancou Peugeot e Opel, mentres que Ford se situou no quinto posto. Os vehículos vendidos tiñan un consumo medio dun 3,7% inferior a 2013, e consecuentemente,

unhas emisións de CO₂ de 121,4 gramos por quilómetro. Por outra banda, a cota media mensual por cliente foi de 445 euros, cifra lixeiramente inferior á de 2013.

O crecemento da actividade foi bastante homoxéneo a nivel territorial e apenas modificou o reparto das cotas de mercado, onde Madrid e Cataluña seguen concentrando arredor do 64% do negocio. Pola súa banda, Galicia reduciu lixeiramente a cota de mercado ata o 3,2% en consonancia coa súa dinámica económica. Os principais compradores volveron ser a industria química e farmacéutica, o comercio e o transporte.

As entidades de factoring

Os prognósticos feitos para o ano 2014 pola Asociación Española de Factoring (AEF) cumpríronse e, ao igual que aconteceu en 2013, o volume de cesións caeu nun 3,1%, ata os 112.976 millóns de euros. A actividade seguiu padecendo os cambios normativos, que afectaron tanto os períodos de pagamento como a reclasificación

das operacións de *factoring* sen recurso, e a redución do stock de crédito, que é o seu mercado natural. Aínda así, o *factoring* internacional seguiu colectando bos rexistros, e creceu por riba dun 5%, polo que a caída do negocio foi atribuíble ao negocio nacional. As expectativas para 2015, segundo a AEF, son boas, xa que hai signos de reactivación no primeiro trimestre do ano, que se esperan que vaian a máis coa mellora do crecemento económico.

As diferentes dinámicas sectoriais mostran un comportamento heteroxéneo, xa que o transporte, a industria manufacturera e enerxía, experimentaron fortes crecementos de dous díxitos, mentres que a pesca, as industrias extractivas e o resto dos servizos perderon cesións por enriba do 36%.

Por comunidades, Madrid, cun 47,1% das cesións, representa case a metade do negocio, fronte ao 18% de Cataluña e o 7% de País Vasco. Galicia supera lixeiramente o 3% do volume de negocio, lonxe do lugar que debería ocupar por nivel de actividade económica.

Cadro núm. 16

Evolución do volume de negocio de «factoring» en España (en millóns de euros)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Internacional	3.801	4.208	8.147	9.588	11.112	13.042	12.616	14.750	15.568
Nacional	35.611	45.391	49.244	46.031	48.420	51.358	49.966	44.150	42.982
<i>Factoring</i> a provedores	28.065	33.303	48.179	48.603	53.375	57.725	61.174	57.646	54.426
Volume de cesións	67.477	82.902	105.570	104.223	112.907	122.125	123.756	116.546	112.976
% variación	16,3	22,9	27,3	-1,3	8,3	8,1	1,3	-5,8	-3,1

Fonte: Asociación Española de Factoring.

IX. Sector público

- No ano 2013 constátase no sector público autonómico galego un cambio de tendencia, cun pequeno incremento do gasto tras anos de reducións significativas. Con todo, o gasto neste exercicio tan só representa o 82% do gasto autonómico do ano 2008.
- Os investimentos da Administración autonómica galega son a partida de gasto máis afectada polo proceso de consolidación fiscal ao que asistimos nos últimos anos, acadando no exercicio de 2013 menos da cuarta parte do investido nos anos 2008-2009.
- Tras dous exercicios nos que o aforro bruto era negativo, no ano 2013 volve presentar cifras positivas minorando a necesidade de financiamento e o endebedamento neto. Aínda así, este último acadou a cifra de 883 millóns de euros.
- O sector público local galego segue a presentar as mesmas características diferenciais respecto dos seus homólogos do resto do Estado: raquitismo orzamentario derivado, en gran medida, da súa inhibición fiscal.
- Os investimentos da Administración central en Galicia, a pesares dos grandes proxectos de infraestruturas en marcha, diminuíron considerablemente nos últimos anos, representando en 2014 o 25% do investido en 2009, situándonos na media do resto de comunidades autónomas en euros por habitante.
- A diferenza entre ingresos e gastos da Seguridade Social en Galicia incrementou o seu saldo negativo nun 231% entre 2009 e 2014, pasando de 1777 millóns de euros a 4118. Aínda que neste saldo incide tanto a caída dos ingresos como o incremento dos gastos, estes últimos medran en Galicia por enriba da media nacional.
- O último estudo da posición de Galicia no sistema español de contas públicas (exercicio 2011) indica que contribuímos menos e absorbemos máis gasto público que a media española. A metade do saldo positivo procede das contas de protección social, e a outra, das contas territorializables, polos menores ingresos relativos por imposición directa e o favorable comportamento do gasto autonómico.

Introdución

Analizamos o sector público galego centrándonos principalmente na realidade do sector público autonómico, en correspondencia coa información dispoñible e co permanente debate respecto del, tanto no tocante ao seu financiamento como á utilización dos recursos dispoñibles. Recollemos tamén, coas limitacións derivadas da falta de datos suficientemente desagregados e actualizados, a información máis relevante do sector público local galego e das principais actuacións da Administración central en Galicia, principalmente no tocante á recadación por tributos, os investimentos da Administración central e os ingresos e gastos da Seguridade Social.

A información utilizada para esta análise procede das liquidacións orzamentarias da Administración xeral da Comunidade Autónoma de Galicia, dos seus organismos autónomos e das axencias públicas, correspondentes ao exercicio 2013 e anteriores, así como dos orzamentos do ano 2014 aprobados polo Parlamento de Galicia. Para a información do ámbito municipal e estatal recollemos os datos subministrados principalmente polo Ministerio de Facenda e Administracións Públicas, Ministerio de Economía e Competitividade e a Secretaría de Estado da Seguridade Social.

O sector público autonómico galego

Nos cadros 1 e 2 recóllese, de forma desagregada para os diferentes capítulos da clasificación económica, a liquidación do orzamento de ingresos e gastos da Administración autonómica galega e dos organismos autónomos e axencias públicas dependentes dela, correspondentes ao exercicio de 2013.

Cadro núm. 1

Ingresos: dereitos recoñecidos da Administración autonómica galega (en miles de euros). Ano 2013

Capítulos	Admón. xeral	SERGAS	Org. autón. admin.	Org. autón. comerciais	Axencias autonómicas	Total	Transferen. internas	Total consolidado	%
Impostos directos	2.023.413	-	-	-	-	2.023.413	-	2.023.413	20,2
Impostos indirectos	2.892.246	-	-	-	-	2.892.246	-	2.892.246	28,9
Taxas e outros ingresos	114.366	55.981	1.850	948	5.862	179.007	-	179.007	1,8
Transferencias correntes	2.158.411	3.457.150	21.114	16.045	103.466	5.756.186	3.468.554	2.287.632	22,8
Ingresos patrimoniais	33.876	229	31	4.548	3.277	41.961	-	41.961	0,4
Total ingresos correntes	7.222.311	3.513.360	22.995	21.541	112.605	10.892.812	3.468.554	7.424.258	74,1
Alleamento investimentos reais	1.114	-	128	15.884	13	17.139	-	17.139	0,2
Transferencias de capital	631.690	50.277	3.655	212.830	450.701	1.349.153	711.978	637.175	6,4
Total ingresos de capital	632.804	50.277	3.783	228.714	450.714	1.366.292	711.978	654.314	6,5
Total ingresos non-financeiros	7.855.115	3.563.637	26.778	250.255	563.319	12.259.104	4.180.532	8.078.572	80,7
Variación de activos financeiros	4.366	579	-	-	20.764	25.717	-	25.717	0,3
Variación de pasivos financeiros	1.880.900	28.168	-	-	-	1.909.068	-	1.909.068	19,1
Total ingresos financeiros	1.885.266	28.747	-	8	20.764	1.934.785	-	1.934.785	19,3
Total ingresos	9.740.381	3.592.385	26.778	250.263	584.083	14.193.889	4.180.532	10.013.356	100,0

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

A liquidación do orzamento da Administración autonómica acadou no ano 2013 un volume de obrigas recoñecidas de 9.777,3 millóns de euros, cantidade superior á do exercicio anterior nun 1,92%, fronte a uns dereitos recoñecidos de 10.013,4 millóns de euros, o que supuxo xerar un superávit orzamentario de 236 millóns de euros. Esta suba no exercicio de 2013 hai que valorala no contexto da forte redución que ten experimentado o orzamento de gastos da Administración autonómica nos últimos anos, representando agora soamente o 82% do gastado no ano 2008. Como se pode constatar, a meirande parte da actividade do sector público autonómico galego canalízase a través da Administración xeral que xestiona o groso dos recursos autonómicos, ao tempo que actúa como fonte de financiamento principal dos organismos autónomos e das sociedades públicas. Do conxunto desta actividade orzamentaria, a Administración xeral xestionou directamente un 68,2%, o SERGAS un 25,5% e o resto de organismos autónomos e axencias públicas un 6,3% aproximadamente. Este volume de obrigas representan un gasto por habitante da Administración galega no ano 2013 de 3534 euros.

Coa finalidade de poder visualizar mellor a realidade do gasto da Administración autonómica galega, no cadro 3 recolleemos a evolución desde o ano 2000 das obrigas recoñecidas por capítulos da Administración xeral, xunto á previsión orzamentaria para o 2014. Ao analizar as cifras debemos ter en conta que desde o ano 2011 non

Cadro núm. 2

Gastos: obrigas recoñecidas da Administración autonómica galega (en miles de euros). Ano 2013

Capítulos	Admón. xeral	SERGAS	Org. autón. admin.	Org. autón. comerciais	Axencias autonómicas	Total	Transferen. internas	Total consolidado	%
Gastos de persoal	1.792.724	1.565.788	15.939	12.768	58.600	3.445.819	-	3.445.819	35,2
Compras de bens e servizos	499.645	1.009.791	5.158	2.853	22.799	1.540.245	-	1.540.245	15,8
Xuros	298.629	2.278	-	-	879	301.786	-	301.786	3,1
Transferencias correntes	4.556.302	935.566	381	5.820	29.863	5.527.933	3.468.554	2.059.378	21,1
Fondo de continxencia	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total gastos correntes	7.147.300	3.513.423	21.478	21.836	112.141	10.815.783	3.468.554	7.347.228	75,1
Investimentos reais	246.508	54.930	3.600	21.537	330.258	656.833	-	656.833	6,7
Transferencias de capital	1.017.302	167	17	197.775	114.755	1.330.016	711.978	618.038	6,3
Total gastos de capital	1.263.810	55.097	3.617	219.312	445.013	1.986.849	711.978	1.274.871	13,0
Total gastos non-financeiros	8.411.109	3.568.520	25.095	241.148	557.154	12.802.632	4.180.532	8.622.099	88,2
Variación de activos financeiros	103.975	467	-	8.700	16.483	129.625	-	129.625	1,3
Variación de pasivos financeiros	1.006.713	-	-	-	18.821	1.025.534	-	1.025.534	10,5
Total gastos financeiros	1.110.688	467	-	8.700	35.304	1.155.159	-	1.155.159	11,8
Total gastos	9.521.797	3.568.987	25.095	249.848	592.458	13.957.791	4.180.532	9.777.258	100,0

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

se integran nos orzamentos, nin nas correspondentes liquidacións, as cantidades relativas á participación das entidades locais nos ingresos do Estado, que ata o ano 2010 se incluían nas contas da Administración xeral como ingresos por transferencias finalistas coa correspondente contrapartida nos gastos. As cantidades relativas a este concepto situábanse en torno a 800 millóns de euros, polo que, descontando o efecto deste cambio na operativa, as obrigas recoñecidas no ano 2013 situáronse en termos correntes aproximadamente na contía gastada nos exercicios de 2005-2006. Máis significativa é a evolución de determinadas partidas, como acontece cos investimentos, que no exercicio de 2013 foron, en cantidades correntes, case unha quinta parte do investido no ano 2008, situándose aos niveis de finais da década dos anos noventa.

Relacionando os recursos administrados polas diferentes comunidades autónomas do Estado español co produto interior bruto (PIB) podemos valorar de maneira máis apropiada o seu peso relativo respecto da economía de cada territorio. No gráfico 1 recóllese para o exercicio de 2013 o gasto das diferentes comunidades autónomas en termos de porcentaxe do seu PIB rexional. O gasto autonómico galego representou nese exercicio o 17,6% do PIB, porcentaxe superior á media do conxunto do Estado español situada ao redor do 15,5%. Unicamente superan Galicia en gasto, en termos do PIB, as comunidades autónomas de Estremadura, co 23,2%, Navarra, co 20,8% e Andalucía, co 18,4%.

Cadro núm. 3

Gastos: obrigas recoñecidas da Administración xeral de Galicia (en millóns de euros)

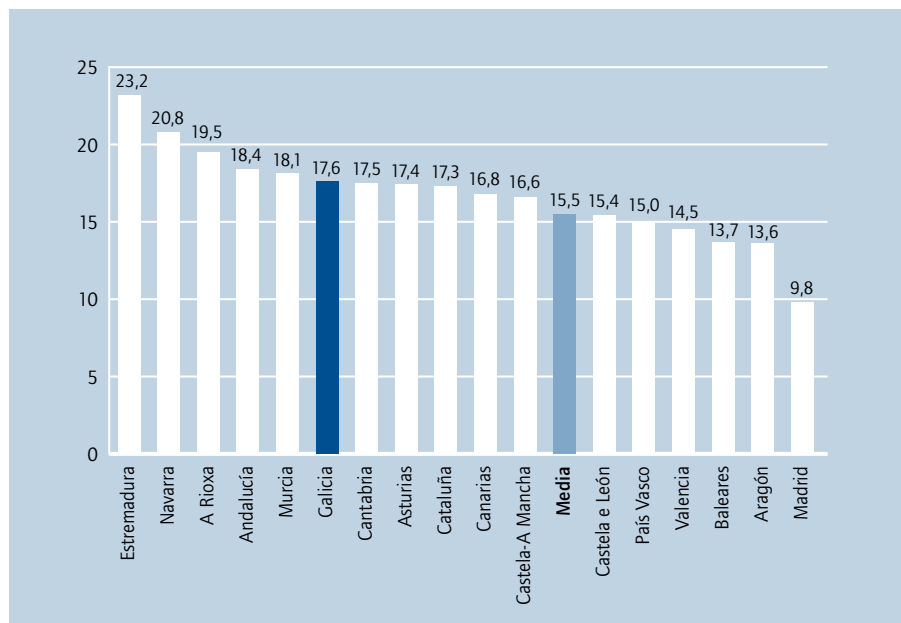
Capítulos	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013	2014*
Gastos de persoal	1.259,8	1.415,7	1.516,5	1.710,5	2.007,6	2.082,7	1.805,2	1.792,7	1.801,2
Compras de bens e servizos	255,0	304,1	353,2	420,0	490,8	474,9	508,4	499,6	489,2
Xuros	173,8	152,4	124,7	135,0	134,5	121,6	255,7	298,6	350,4
Transferencias correntes	1.351,9	3.524,6	3.992,0	5.051,4	5.825,0	5.747,6	4.740,3	4.556,3	4.248,9
Fondo de continxencia	-	-	-	-	-	-	-	-	32,2
Total gastos correntes	3.040,5	5.396,9	5.986,5	7.317,0	8.457,9	8.426,8	7.309,7	7.147,3	6.921,9
Investimentos reais	440,8	549,9	772,6	902,3	1.097,3	740,5	293,3	246,5	234,7
Transferencias de capital	713,1	826,1	1.111,2	1.217,4	1.446,5	1.068,3	1.095,7	1.017,3	1.036,5
Total gastos de capital	1.153,9	1.376,0	1.883,8	2.119,7	2.543,8	1.808,8	1.389,7	1.263,8	1.271,2
Total gastos non-financeiros	4.194,5	6.772,9	7.870,2	9.436,7	11.001,7	10.235,6	8.698,7	8.411,1	8.193,1
Variación de activos financeiros	41,1	166,6	120,4	151,1	131,0	125,0	192,1	104,0	90,4
Variación de pasivos financeiros	199,4	210,9	223,0	377,6	347,7	516,0	498,2	1.006,7	1.722,8
Total gastos financeiros	240,5	377,5	343,4	528,6	478,7	641,0	690,3	1.110,7	1.813,1
Total gastos	4.435,0	7.150,4	8.213,6	9.965,3	11.480,4	10.876,6	9.389,1	9.521,8	10.006,2

* Orzamentos iniciais

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Gráfico 1

Gasto autonómico por comunidades autónomas (en % sobre o PIB rexional)

Estructura e dinámica dos ingresos

O total de ingresos consolidados da Administración galega (excluídas as empresas públicas, consorcios, fundacións e sociedades mercantís) ascendeu no exercicio 2013 a 10.013,3 millóns de euros, dos que un 50,9% se acadaron por tributos propios ou cedidos, un 29,2% mediante transferencias, tanto correntes como de capital, procedentes principalmente da Administración central, un 19% mediante o recurso ao endebedamento e o resto por ingresos patrimoniais e variación de activos. Se analizamos de forma desagregada as diferentes partidas de ingreso no exercicio de 2013, constatamos un lixeiro cambio de tendencia nas contas públicas cun pequeno incremento nos ingresos tributarios, se ben se fai necesario de novo un importante recurso ao endebedamento para cubrir os gastos executados.

Ao estudar os ingresos da comunidade autónoma galega temos que ter en conta que pertence ás comunidades de réxime común e, polo tanto, o seu financiamento provén de dous grandes bloques:

- O financiamento incondicionado, constituído principalmente polas transferencias da Administración xeral do Estado no ámbito do sistema de financiamento en vigor, os ingresos por tributos e todos aqueloutros recursos non vinculados directamente a unha finalidade determinada. O financiamento incondicionado debe garantir ás comunidades de réxime común os ingresos necesarios para a prestación dos servizos asumidos, cubrindo adecuadamente o seu custo. As comunidades autónomas dispoñen deles con total autonomía.
- O financiamento condicionado, composto polas achegas procedentes principalmente da Administración central, da Administración europea, da Seguridade Social e doutras administracións, ou do sector privado da economía para finalidades específicas e predeterminadas.

Esta análise diferenciada dos ingresos autonómicos debe poñerse en relación co marco establecido no vixente sistema de financiamento das comunidades autónomas

Cadro núm. 4

Evolución dos ingresos autonómicos en Galicia (en miles de euros)

Conceptos	2010	2011	2012	2013	Variación 2013/2012		TVI (%)
					Absoluta	Repartición (%)	2013/2012
Tributos cedidos e propios	3.508.380	4.997.122	4.920.192	5.094.665	174.474	48,9	3,5
Transferencias	5.968.795	3.207.796	3.038.252	2.924.807	-113.445	-31,8	-3,7
Endebedamento	1.822.277	1.293.149	1.624.450	1.909.068	284.618	79,8	17,5
Outros ingresos	48.387	50.896	73.738	84.816	11.077	3,1	15,0
Total	11.347.839	9.548.963	9.656.632	10.013.356	356.724	100,0	3,7

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

que iniciou a súa andadura no ano 2009, tras a entrada en vigor da Lei 22/2009, de 18 de decembro, pola que se regula o sistema de financiamento das comunidades autónomas de réxime común, e que o fundamenta en catro grandes bloques de recursos que pasamos a describir brevemente: os recursos tributarios, o fondo de garantía de servizos públicos fundamentais, o fondo de suficiencia e os fondos de converxencia.

Recursos tributarios

A capacidade tributaria das comunidades autónomas vén dada polos seguintes recursos:

- a. A recadación dos tributos cedidos: imposto sobre transmisións patrimoniais e actos xurídicos documentados, imposto sobre sucesións e doazóns, imposto especial sobre determinados medios de transporte, imposto sobre as vendas retalistas de determinados hidrocarburos, os tributos sobre o xogo e as taxas afectas aos servizos transferidos.
- b. A tarifa autonómica do imposto sobre a renda das persoas físicas (IRPF) dos residentes na comunidade autónoma, cifrada no 50% do rendemento deste imposto.
- c. A cesión do 50% da recadación líquida acadada polo imposto sobre o valor engadido (IVE) correspondente a cada comunidade autónoma, calculado segundo o índice de consumo elaborado polo Instituto Nacional de Estatística (INE).
- d. A cesión do 58% da recadación líquida dos impostos especiais sobre a cervexa, produtos intermedios, alcohol e bebidas derivadas e sobre hidrocarburos e do imposto sobre os elaborados do tabaco.
- e. A cesión do 100% da recadación líquida do imposto especial sobre a electricidade.

Nestes tributos cedidos parcialmente, as comunidades autónomas contan con competencias normativas, principalmente no IRPF, para poderen tomar decisións sobre os mínimos persoais familiares, a escala autonómica do imposto e as deducións na cota. Tamén está reforzada a participación e colaboración entre as administracións tributarias, prevéndose incluso, cando os estatutos de autonomía así o permitan, competencias de revisión económico-administrativa dos actos emanados dos propios órganos de xestión sobre tributos cedidos totalmente, sen prexuízo da competencia estatal para manter a unidade de criterio.

Fondo de garantía

O fondo de garantía de servizos públicos fundamentais ten por obxecto asegurar que cada comunidade autónoma recibe os mesmos recursos por habitante axustado para financiar os servizos públicos fundamentais. Configúrase como un mecanismo de garantía e o seu montante vén dado polo 75% dos recursos tributarios cedidos ás comunidades autónomas, en termos normativos e debidamente homoxeneizados,

xunto a unha achega adicional por parte do Estado calculada aplicando ao importe establecido para o ano base (2007) o índice de evolución dos ingresos tributarios do Estado (ITE) entre ese ano e o correspondente. No fondo tamén se integran determinados recursos adicionais para achegar polo Estado segundo os acordos de aprobación do sistema de financiamento.

Determinada a contía global do fondo, realízase un reparto previo entre as comunidades autónomas en función dunha serie de variables que determinan a súa poboación axustada ou *unidade de necesidade*: poboación, superficie, dispersión, insularidade, poboación protexida equivalente distribuída en sete grupos de idade, poboación maior de setenta e cinco anos e poboación entre cero e dezaseis anos. Feito o reparto, a transferencia que corresponde a cada comunidade autónoma por este fondo de garantía defínese como a diferenza positiva ou negativa entre o importe da participación da comunidade autónoma no total do fondo e o 75% dos seus recursos tributarios en termos normativos.

Fondo de suficiencia global

Configúrase como un mecanismo de peche do sistema de financiamento co obxectivo de garantir o financiamento de todas as competencias transferidas, cubrindo a diferenza entre as necesidades de financiamento de cada comunidade autónoma e a suma da súa capacidade tributaria e as achegas do fondo de garantía, tendo en conta a realidade do ano 2007, ano base do sistema. O obxectivo último é garantir que non poida haber territorios prexudicados respecto dos recursos obtidos baixo o modelo anterior, garantindo así o principio do statu quo. Determinada a diferenza para cada comunidade autónoma, a súa evolución lígase á dos correspondentes ITE.

Fondos de converxencia autonómica

Coa finalidade de avanzar na converxencia entre as comunidades autónomas e o desenvolvemento daquelas que teñen unha menor renda *per cápita*, o sistema contempla dous fondos de converxencia dotados con achegas estatais adicionais:

- O fondo de competitividade, que ten por obxecto o de reforzar a equidade e eficiencia no financiamento das necesidades dos cidadáns, reducindo as diferenzas de financiamento *per cápita* entre comunidades autónomas.
- O fondo de cooperación, que busca cumprir o obxectivo de facilitar a converxencia nos niveis de vida dos cidadáns con independencia do lugar de residencia, incrementando os recursos das comunidades autónomas de menor renda *per cápita* e que ademais rexistren unha dinámica poboacional especialmente negativa que poida comprometer o seu desenvolvemento futuro.

Polas súas características, Galicia soamente participa no fondo de cooperación.

Na medida en que xa están dispoñibles as liquidacións do sistema de financiamento autonómico para os exercicios de 2009 a 2012, podemos valorar o seu resultado tendo en conta as magnitudes dos seus principais compoñentes, a súa evolución e o total dos recursos que o conforman.

No cadro 5 recóllense as achegas ás diferentes comunidades autónomas dos diferentes recursos do sistema para o exercicio de 2012 xunto ao seu peso relativo, así como os resultados da súa liquidación. En Galicia o 29,5% dos recursos proceden das transferencias estatais, fronte ao 70,5% dos recursos tributarios. Soamente Canarias, Estremadura e Andalucía presentan menores porcentaxes de recursos tributarios e unha maior dependencia das transferencias dos fondos do sistema. En todo caso, de novo no ano 2012 se produce, en case todas as comunidades autónomas e en especial en Galicia, un avance do peso relativo dos ingresos tributarios respecto das transferencias derivadas dos fondos, por mor das subas nos diferentes impostos, principalmente IVE e IRPF, e o mantemento das transferencias estatais.

Ao obxecto de valorar mellor o resultado do actual modelo de financiamento desde a perspectiva de Galicia, cuantificamos no cadro 6 a participación porcentual das diferentes comunidades autónomas no total dos recursos do sistema, así como a súa evolución para o período de 1999-2012. A pesares de que as previsións iniciais anticipaban que Galicia recuperaría o peso relativo perdido co anterior modelo desde o ano 1999 ao 2008, no que pasou de recibir o 7,7% do total dos recursos ao 7,2%, a realidade é que no primeiro ano de aplicación do novo modelo o peso relativo de Galicia diminuíu ata o 6,76%, e malia se recuperar algo nos seguintes anos, o 7% dos recursos do sistema acadado no ano 2012 dista moito da situación de partida. Se Galicia mantivese o peso relativo no total dos recursos do sistema que tiña no ano 1999, ingresaría uns 685 millóns de euros máis.

A explicación da evolución da participación das diferentes comunidades autónomas no total dos recursos do sistema atopámola no mellor comportamento que ata o ano 2009 tiveron os recursos por tributos cedidos, que medraron durante dito período, descontado o efecto do incremento da porcentaxe cedida, moito máis que as transferencias estatais. Esta situación muda desde o ano 2010, cando os ingresos tributarios diminúen significativamente, comportándose mellor as transferencias do sistema. Deste xeito, as comunidades máis dependentes das transferencias, como é o caso de Galicia, Andalucía, Estremadura e Castela e León, entre outras, perderon peso relativo ata o ano 2009 fronte a Madrid, Cataluña e Valencia, que son as comunidades que máis incrementaron a súa participación en ditos recursos, recuperando parte desa perda, aínda que de forma moi limitada, nos exercicios seguintes.

Asemade, xunto aos recursos definitivos achegados polo sistema de financiamento, resulta tamén importante o resultado anual das liquidacións do sistema e as compensacións a practicar. Na derradeira columna do cadro 5 resumimos o importe total das liquidacións dos recursos do sistema e das participacións nos fondos de converxencia e os anticipos a conta e os pagos pola recadación do imposto sobre o patrimonio. No ano 2012 o resultado global da liquidación é positivo en 3.771,4 millóns de euros, dos que a Galicia lle corresponden 233 millóns, estimándose provisionalmente que no ano

Cadro núm. 5

Recursos achegados polo sistema de financiamento ás comunidades autónomas. Ano 2012

Comunidades autónomas	Recursos tributarios	% Tributos sobre total recursos	Fondo de garantía	Fondo suficiencia global	Fondos converxencia autonómica	% Fondos sobre total recursos	Total recursos sistema	Total recursos sistema % sobre o total	Liquidación global sistema	Previsión liquidación 2013
Réxime común										
Andalucía	12.434,1	70,5	3.502,3	1.198,5	502,7	29,5	17.637,6	18,3	427,2	-426,8
Aragón	2.784,4	84,9	28,0	358,7	107,1	15,1	3.278,2	3,4	109,8	-56,4
Asturias	2.161,0	82,3	108,8	260,0	94,8	17,7	2.624,5	2,7	93,5	19,2
Baleares	2.599,3	105,0	-207,2	-406,3	489,4	-5,0	2.475,2	2,6	489,6	518,6
Canarias	1.503,5	36,3	2.207,2	239,5	194,4	63,7	4.144,6	4,3	145,3	-30,8
Cantabria	1.159,8	72,9	-17,6	428,8	20,2	27,1	1.591,1	1,6	28,4	-19,2
Castela e León	4.703,5	76,0	648,4	614,4	219,0	24,0	6.185,3	6,4	163,3	-54,8
Castela-A Mancha	3.335,2	71,8	938,8	284,1	88,8	28,2	4.646,9	4,8	66,3	-18,1
Cataluña	16.449,4	93,6	-958,5	1.469,9	612,6	6,4	17.573,3	18,2	646,2	163,1
Estremadura	1.564,5	56,7	628,1	454,6	109,9	43,3	2.757,0	2,9	94,1	-10,2
Galicia	4.774,5	70,5	986,4	759,8	248,6	29,5	6.769,2	7,0	233,3	1,4
Madrid	15.842,2	120,0	-2.838,8	101,2	96,4	-20,0	13.201,0	13,7	163,5	133,3
Murcia	2.185,4	76,5	538,4	-6,1	137,6	23,5	2.855,2	3,0	125,9	25,3
A Rioxa	594,4	70,8	42,3	194,2	8,7	29,2	839,6	0,9	12,3	-9,4
Valencia	8.364,8	84,2	1.157,3	-582,5	996,2	15,8	9.935,8	10,3	955,9	588,6
Total	80.455,9	83,4	6.763,8	5.368,7	3.926,2	16,6	96.514,6	99,9	3.774,8	823,8
Cidades con Estatuto de autonomía										
Ceuta	-	0,0	-	26,6	8,4	100,0	35,0	0,0	8,8	6,8
Melilla	-	0,0	-	21,6	7,5	100,0	29,1	0,0	7,8	6,4
Total	-	0,0	-	48,2	15,9	100,0	64,1	0,1	16,6	13,2
TOTAL	80.455,9	83,3	6.763,8	5.416,9	3.942,1	16,7	96.578,6	100,0	3.771,4	837,0

Fonte: Secretaría Xeral de Coordinación Autonómica e Local e elaboración propia.

Cadro núm. 6

Recursos do sistema de financiamento autonómico. Participación porcentual e evolución

Comunidades autónomas	% participación recursos sistema 1999	% participación recursos sistema 2008	% participación recursos sistema 2010	% participación recursos sistema 2011	% participación recursos sistema 2012	Evolución recursos sistema 2012 (1999=100)
Réxime común						
Andalucía	19,31	18,92	18,02	18,13	18,26	163,84
Aragón	3,46	3,43	3,34	3,42	3,39	170,09
Asturias	3,00	2,78	2,75	2,74	2,72	157,13
Baleares	2,02	2,10	2,50	2,52	2,56	219,60
Canarias	4,67	4,33	4,22	4,24	4,29	159,06
Cantabria	1,67	1,66	1,64	1,66	1,65	171,39
Castela e León	7,18	6,69	6,47	6,41	6,40	154,40
Castela-A Mancha	4,82	4,99	4,79	4,76	4,81	172,97
Cataluña	16,65	17,20	18,26	18,23	18,20	189,25
Estremadura	3,23	2,96	2,87	2,80	2,85	153,00
Galicia	7,72	7,20	7,04	7,06	7,01	157,20
Madrid	12,62	13,91	14,01	13,92	13,67	187,62
Murcia	2,78	3,00	2,95	2,95	2,96	184,24
A Rioxa	0,88	0,88	0,86	0,90	0,87	170,21
Valencia	9,95	9,93	10,22	10,19	10,29	179,05
Total	99,97	99,97	99,93	99,93	99,93	173,16
Cidades con Estatuto de autonomía						
Ceuta	0,02	0,01	0,04	0,04	0,04	395,14
Melilla	0,01	0,01	0,03	0,03	0,03	370,37
Total	0,03	0,03	0,07	0,07	0,07	383,72
TOTAL	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	173,22

Fonte: Secretaría Xeral de Coordinación Autonómica e Local e elaboración propia.

2013 a liquidación do sistema para Galicia sexa practicamente nula. Temos que ter en conta que nos anos 2008 e 2009 os resultados das liquidacións foron negativos na contía de 573 e 1600 millóns de euros respectivamente, cantidades que inicialmente estaba previsto descontar das entregas a conta, en dez anos desde os exercicios 2011 e 2012, pero no ano 2014, no marco das medidas para dotar de liquidez ás comunidades autónomas, o prazo amplíase a vinte anos, 240 mensuralidades a contar desde o 2012.

Ingresos incondicionados

Os ingresos de carácter incondicionado cos que contan as comunidades autónomas teñen a súa orixe principal nos conceptos achegados polo sistema de financiamento

Cadro núm. 7
Ingresos autonómicos incondicionados da Administración xeral de Galicia (en miles de euros)

Conceptos	2000	2010	2011	2012	2013*	2013	Diferenza Liq./Orz.	TVI (%) 2013/2012	2014*
IRPF (tarifa autonómica)	297.214	1.203.388	1.855.974	1.763.252	1.765.249	1.759.109	-6.140,2	-0,2	1.717.220
Imposto sobre o patrimonio	39.925	1.121	620	43.482	39.154	90.141	50.987,4	107,3	47.154
Imposto sobre sucesións e doazóns	82.385	180.817	194.519	213.231	108.224	174.163	65.938,6	-18,3	173.070
Impostos directos	419.524	1.385.326	2.051.113	2.019.966	1.912.627	2.023.413	110.785,8	0,2	1.937.444
Imposto sobre transmisións patrimoniais	143.971	151.290	142.864	126.560	175.274	129.010	-46.263,8	1,9	138.467
Imposto sobre actos xurídicos documentados	80.692	159.506	125.067	97.896	130.062	79.651	-50.411,5	-18,6	89.736
Impostos autonómicos sobre o xogo	13.661	3.289	2.390	5.437	6.130	4.917	-1.213,0	-9,6	3.000
Imposto sobre a contaminación atmosférica	4.724	2.132	2.493	3.557	3.494	2.922	-571,9	-17,8	3.145
Imposto sobre o valor engadido	-	790.207	1.445.760	1.572.427	1.655.231	1.748.186	92.955,0	11,2	1.834.208
Impostos especiais	-	646.531	853.335	760.695	883.047	820.555	-62.491,9	7,9	970.643
Imposto minorista hidrocarburos	-	88.509	84.321	80.232	0	21.608	21.608,0	-73,1	0
Imposto dano ambiental auga encorada	-	10.632	10.622	10.623	14.171	11.408	-2.763,4	7,4	14.171
Canon eólico	-	22.645	23.009	22.836	22.916	22.932	15,9	0,4	22.916
Impostos indirectos	243.049	1.874.742	2.689.861	2.680.263	2.890.325	2.841.188	-49.136,6	6,0	3.076.285
Taxas sobre o xogo	56.696	66.878	59.956	53.133	53.445	51.058	-2.387,3	-3,9	57.132
Resto das taxas	54.767	93.697	103.356	104.990	118.593	114.366	-4.227,5	8,9	92.192
Total dos tributos propios e cedidos	774.036	3.420.644	4.904.286	4.858.352	4.974.990	5.030.024	55.034,4	3,5	5.163.053
Participación no sistema de financiamento	1.970.007	3.918.257	1.943.828	1.998.478	2.131.343	1.914.960	-216.382,5	-4,2	1.593.200
Ingresos patrimoniais	9.369	12.100	16.082	15.646	12.323	33.876	21.552,6	116,5	17.230
Outros ingresos incondicionados	1.569	4.000	427	536	434	1.114	679,7	107,9	75
TOTAL	2.754.980	7.385.338	6.864.623	6.873.011	7.119.090	6.979.974	-139.115,8	1,6	6.773.559

* Orzamentos iniciais.

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

en vigor segundo os exercicios analizados, e concréntanse en tres grandes bloques: os de orixe tributaria –tanto tributos propios como cedidos–, a participación nos fondos do sistema de financiamento e os ingresos patrimoniais ou os obtidos mediante prezos públicos. Tamén teñen carácter de ingresos incondicionados os ingresos de carácter financeiro, principalmente o recurso ao endebedamento, que procederemos a analizar de forma separada pola súa importancia e implicacións.

Recóllense no cadro 7, diferenciando por conceptos, a contía e evolución dos ingresos incondicionados recoñecidos correspondentes á Administración xeral da comunidade autónoma galega para o período 2000-2013, así coma as previsións para o ano 2014. O incremento destes ingresos durante o período analizado debe relacionarse co carácter global do sistema de financiamento introducido en 2002, no cal os recursos para financiar a sanidade deixan de ter carácter de condicionados –transferíanse directamente pola Administración central ao SERGAS– e pasan a integrarse con carácter de incondicionados nos ingresos da Administración xeral da comunidade autónoma, obténdose mediante tributos ou a participación nos fondos do sistema de financiamento en vigor.

Os ingresos totais recoñecidos no exercicio 2013 con carácter incondicionado acadaron a cifra de 6980 millóns de euros, o 71,7% do total de ingresos da Administración xeral, cun incremento do 1,5% respecto do exercicio anterior, supoñendo 1544 millóns de euros menos que os recoñecidos no exercicio 2008. Aínda que no seu conxunto son 100 millóns de euros máis do ingresado no anterior, analizando os conceptos que os integran, obsérvanse diferenzas salientables. Diminúen principalmente os ingresos derivados do imposto sobre actos xurídicos documentados, o imposto sobre sucesións e doazóns e o imposto minorista sobre hidrocarburos. Pola contra, é salientable o incremento dos ingresos por IVE –en gran medida pola suba dos tipos impositivos que tivo lugar no ano 2012– e polo imposto sobre o patrimonio.

Ingresos condicionados

Os recursos financeiros condicionados, con carácter finalista e situados fóra do modelo de financiamento, teñen un peso importante nalgunhas comunidades autónomas, entre elas Galicia, e están constituídos principalmente polos fondos para o desenvolvemento rexional, cos que se pretende facer efectivo o principio de solidariedade e a corrección de desequilibrios económicos interterritoriais (fondo de compensación interterritorial (FCI) e fondos comunitarios), e aqueloutros a través dos cales se realizan determinados obxectivos de política económica e social do Estado, mediante unha xestión e execución que é levada a cabo polas comunidades autónomas para o que reciben fondos a través de convenios de colaboración, subvencións e contratos-programa.

O total de ingresos condicionados liquidados pola Administración xeral no ano 2013 –incluíndo tamén os ingresos financeiros, aínda que os analizaremos de forma separada– foi de 2.760,4 millóns de euros, o que supón un 12,2% máis que no ano anterior, debido principalmente ao incremento do recurso ao endebedamento. É de salientar a importante diminución dos dereitos recoñecidos en concepto de FCI, que

tan só acadan 73 millóns de euros no ano 2013, fronte aos 160 millos de media na década dos anos 2000.

En relación co fondo de compensación interterritorial, este constituía un dos principais instrumentos de política rexional articulado desde a Administración central. Tras a reforma realizada en paralelo ao sistema de financiamento introducido en 2002,

Cadro núm. 8

Ingresos autonómicos condicionados da Administración xeral de Galicia (en miles de euros)

Conceptos	2000	2008	2010	2011	2012	2013	TVI (%) 2013/2012	2014*
Ingresos de solidariedade	505.864	678.248	677.578	660.741	636.240	633.274	-0,5	495.231
■ Fondos da Unión Europea	346.752	491.157	502.133	502.228	546.022	559.913	2,5	432.234
■ Fondo de compensación interterritorial	159.112	187.091	175.445	158.513	90.218	73.360	-18,7	62.997
Corporacións locais	556.791	990.934	786.813	-	-	-	-	-
Outros ingresos condicionados	414.693	1.183.123	2.387.391	1.790.472	1.895.050	2.127.133	12,2	2.737.392
Total ingresos	1.477.347	2.852.306	3.851.783	2.451.213	2.531.291	2.760.406	9,1	3.232.623

* Orzamentos iniciais.

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 9

Execución do fondo de compensación interterritorial. Situación a 31 de decembro de 2014

Comunidades autónomas	Fondo 2006		Fondo 2008		Fondo 2010		Fondo 2012		Fondo 2013	
	Dotación	Recoñecido	Dotación	Recoñecido	Dotación	Recoñecido	Dotación	Recoñecido	Dotación	Recoñecido
Andalucía	449.328	449.328	481.618	481.618	436.918	436.918	236.870	236.870	204.592	204.592
Asturias	51.525	51.525	56.565	56.565	43.965	43.965	20.297	20.297	16.222	16.222
Canarias	62.431	62.431	90.564	90.564	102.556	100.641	78.610	78.610	69.223	69.223
Cantabria	9.627	9.627	10.631	10.631	7.989	7.989	5.264	5.264	4.419	4.419
Castela-A Mancha	92.762	92.762	114.342	114.342	107.661	107.661	54.672	54.672	46.202	46.202
Castela e León	75.301	75.301	85.058	85.058	66.387	66.387	31.795	31.795	25.038	25.038
Estremadura	87.794	87.794	97.204	97.204	82.148	82.148	41.027	41.027	34.427	34.427
Galicia	183.536	183.515	203.299	200.899	169.607	163.883	76.992	59.659	61.159	35.750
Murcia	47.254	47.254	61.136	61.136	59.521	59.521	33.189	33.189	28.716	28.716
C. Valenciana	82.404	82.404	116.884	116.884	130.071	130.071	82.584	82.584	72.834	72.834
Ceuta	8.964	8.964	10.341	10.341	9.474	9.474	5.140	5.140	4.374	4.374
Melilla	8.964	8.761	10.341	10.245	9.474	8.399	5.140	5.099	4.374	3.329
Total nacional	1.159.891	1.159.666	1.337.982	1.335.486	1.225.770	1.217.057	671.580	654.206	571.580	545.125

Fonte: Ministerio de Administraciones Públicas.

son beneficiarias deste as comunidades autónomas consideradas rexións obxectivo 1 pola Unión Europea —aquelas que teñen unha renda por habitante inferior ao 75% da media comunitaria, sendo obxectivo de converxencia— así como as cidades autónomas. Os criterios de repartición do FCI toman en conta 5 variables coas seguintes ponderacións: poboación relativa (87,5%), superficie (3%), paro (1%), saldo migratorio (1,6%) e dispersión da poboación (6,9%). O resultado da aplicación destas ponderacións corríxese en función da inversa da renda por habitante de cada territorio, de forma que as comunidades cuxa renda *per cápita* sexa superior á media do grupo perden recursos a prol daquelas de renda por habitante inferior.

No cadro 9 recóllense por comunidades autónomas as dotacións deste fondo para os anos 2006 a 2013, así como o volume de dereitos recoñecidos a 31 de decembro do ano 2014 en relación con cada unha das anualidades. Á marxe de que a execución dos fondos nalgúns comunidades se realiza con certo retraso, é salientable a forte diminución que por mor das medidas de consolidación orzamentaria experimentaron os recursos totais a repartir, representando no ano 2013 tan só o 42% da dotación do exercicio 2008, perdendo con iso parte do seu potencial como instrumento de reequilibrio territorial. Por outra banda, tamén debemos destacar que a Comunidade Autónoma de Galicia pasou de recibir o 15% do total dos fondos repartidos nos anos 2006 a 2008 ao 11% dos fondos nos dous últimos anos, debido á perda de posición relativa das variables que se teñen en conta para o seu reparto.

Para afondar na análise dos ingresos condicionados recollemos de forma desagregada no cadro 10 a contía e evolución dos ingresos procedentes da Unión Europea, que ascenderon no ano 2013 a 559 millóns de euros, 13 millóns de euros máis que no ano anterior, aínda que con variacións importantes entre os diferentes fondos, destacando o incremento dos fondos FEDER e FEOGA, e a diminución do fondo social

Cadro núm. 10

Ingresos liquidados de solidariedade. Fondos europeos en Galicia (en miles de euros)

Tipo de fondo	2002	2010	2011	2012	2013	2014*
FSE	59.659,6	11.412,9	47.828,5	62.096,6	59.591,9	45.518,9
FEDER	180.445,0	118.944,5	67.954,1	142.972,5	162.664,7	129.924,3
IFOP/FEP	57.549,0	50.264,2	58.059,5	71.623,4	55.002,2	45.674,1
Fondo de cohesión	35.902,5	9.464,9	1.751,2	771,2	-	-
FEOGA/FEADER/FEAGA	200.710,5	309.442,5	318.828,0	264.673,4	276.612,2	208.646,1
INTERREG	-	2.456,6	6.621,7	3.176,0	4.008,5	1.852,7
Iniciativa pesca	868,2	-	-	-	-	-
Outros	1.611,8	147,3	1.184,6	709,2	2.033,9	617,8
Total	536.746,6	502.132,9	502.227,5	546.022,4	559.913,4	432.233,9

* Orzamentos iniciais.

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 11

Endebedamento das comunidades autónomas

Comunidades autónomas	Pasivos financeiros 2006*	Pasivos financeiros 2010*	Pasivos financeiros 2011*	Pasivos financeiros 2012*	Pasivos financeiros 2013*	Pasivos financeiros 2014*	Índice 2014 (2006=100)	Euros/Habitante 2014	% PIB 2010	% PIB 2014
Réxime común										
Andalucía	7.314	12.562	14.793	21.064	24.441	29.101	397,9	3.463,5	8,6	20,5
Aragón	1.163	2.901	3.403	4.607	5.369	6.010	516,8	4.534,5	8,4	18,1
Asturias	729	1.701	2.155	2.675	3.052	3.479	477,2	3.276,6	7,4	16,2
Baleares	1.635	4.458	4.774	6.130	6.884	7.774	475,5	7.045,2	17,0	29,0
Canarias	1.563	3.298	3.718	4.687	5.281	5.954	380,9	2.828,8	8,0	14,3
Cantabria	398	992	1.293	2.032	2.178	2.428	610,1	4.124,7	7,7	19,9
Castela e León	1.798	4.630	5.804	7.933	8.527	9.359	520,5	3.751,4	8,3	17,3
Castela-A Mancha	1.543	6.110	6.886	10.190	11.343	12.858	833,3	6.185,9	15,6	34,0
Cataluña	14.043	35.616	44.095	52.355	58.179	64.476	459,1	8.575,2	17,5	32,3
Estremadura	784	1.747	2.021	2.436	2.630	3.092	394,4	2.811,8	9,7	17,9
Galicia	3.535	6.189	7.079	8.324	9.212	9.961	281,8	3.623,9	10,9	18,2
Madrid	10.073	13.503	15.462	20.130	22.104	24.632	244,5	3.816,3	6,8	12,5
Murcia	686	2.107	2.806	4.628	5.543	6.838	996,8	4.661,8	7,5	25,2
A Ríoxa	184	726	900	1.045	1.143	1.296	704,3	4.062,7	9,1	16,5
C. Valenciana	10.936	20.119	21.860	30.065	32.459	37.376	341,8	7.468,0	19,7	37,6
Total	56.384	116.659	137.049	178.301	198.345	224.634	398,4	5.131,9	-	-
Réxime foral										
Navarra	647	1.691	2.446	2.847	3.136	3.197	494,1	4.989,2	9,3	17,9
País Vasco	929	5.070	5.591	7.259	8.280	8.915	959,6	4.072,7	7,7	13,9
Total	1.576	6.761	8.037	10.106	11.416	12.112	768,5	4.280,2	-	-
TOTAL	57.960	123.420	145.086	188.407	209.761	236.746	408,5	5.061,8	11,4	22,4

Nota: Incluídos organismos autónomos administrativos e similares, entes, empresas públicas e sanidade segundo sectorización da Base 2000 da CNE.

* Millóns de euros a 31 de decembro.
Fonte: Banco de España.

Europeo e do IFOP. En todo caso, parte destas diferenzas teñen a súa orixe en que o seu recoñecemento se fai en función da súa execución real. De novo, ao igual que viña acontecendo nos últimos anos, as previsións de diminución recollidas nos orzamentos, cousa que tamén acontece para o 2014, non se veñen materializando finalmente nos dereitos recoñecidos, que manteñen e incluso incrementan a súa contía.

Ingresos financeiros

No exercicio de 2013, os ingresos financeiros do orzamento consolidado ascenderon á cantidade de 1.934,7 millóns de euros, o que representa o 19,3% do total,

correspondéndose case na súa totalidade co recurso tradicional á débeda que realiza a Administración xeral que, de novo, volve incrementarse nun 15% respecto do ano anterior. En relación coa débeda viva acumulada, no ano 2013 amortizáronse 1025 millóns de euros que, fronte aos 1934 millóns de novo endebedamento subscrito, dan lugar a un incremento neto de 909 millóns de euros.

O endebedamento acumulado da Comunidade Autónoma de Galicia a día 31 de decembro de 2014 ascendía á contía de 9961 millóns de euros, un 8,1% máis que ao remate do exercicio anterior, representando o 18,2% do PIB galego. No cadro 11 recóllese a evolución do endebedamento autonómico, tanto en termos absolutos como en porcentaxe do PIB e euros por habitante, situándose Galicia moi por debaixo da media estatal. Destaca o forte incremento que nos últimos anos teñen experimentado no seu endebedamento as comunidades de Castela-A Mancha, Valencia, Cataluña, Baleares e Murcia.

En relación cos ingresos financeiros, desde o ano 2012 o Goberno central viña articulando medidas de apoio financeiro ás comunidades autónomas, principalmente mediante o coñecido fondo de liquidez autonómica (FLA), que ampliou durante o ano 2014 contemplando que as comunidades que cumpran os obxectivos de estabilidade orzamentaria, débeda pública e período medio de pago a provedores poidan financiarse mediante o mecanismo de *facilidade financeira*, polo que o Estado lles presta recursos ao tipo de xuro do 0% durante tres anos. Galicia vaise acoller a este mecanismo de financiamento por primeira vez para o ano 2015, no que se lle teñen asignados 1542 millóns de euros cos que poderá diminuír a súa carga financeira ao reducir o custo do financiamento da débeda.

Estrutura e dinámica dos gastos

Os gastos consolidados da Administración autonómica galega xunto aos dos organismos autónomos e axencias públicas dela dependentes acadaron a cifra de 9.777,2 millóns de euros no ano 2013 (cadro 2), o que supón un incremento do 1,9% respecto do ano anterior que, en todo caso, debe poñerse en relación coa diminución de máis de 800 millóns no gasto que experimentaron as contas públicas no ano 2011 en relación co exercicio de 2010. Do conxunto de obrigas, un 75,1% teñen carácter de gasto corrente, un 13% son gastos de capital e o 11,8% restante son gastos financeiros.

No cadro 12 recolleemos a distribución do gasto da Administración xeral segundo a súa clasificación orgánica para os exercicios de 2011 a 2013. Destacan, dentro do gasto autonómico, as consellerías de Sanidade e de Educación e Ordenación Universitaria, que xestionan o 36,1% e o 22,5% respectivamente do total de gasto, seguidas en importancia, aínda que con moito menor volume de gasto, pola Débeda Pública (13,7%), Traballo e Benestar (7,6%), Medio Rural e Mar (6,7%) e Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas (4,4%). Na análise da distribución orgánica do gasto da Administración xeral debe terse en conta a desaparición das consellerías de Mar e Cultura e Turismo, cuxas funcións se integraron en Medio Rural e Mar, Educación e Presidencia da Xunta.

Cadro núm. 12**Estrutura do gasto. Distribución orgánica da Administración xeral de Galicia**
(en miles de euros)

Seccións	2012		2013		TVI (%)
	Total	%	Total	%	
01 Parlamento	16.655	0,2	18.464	0,2	10,9
02 Consello de Contas	5.823	0,1	5.295	0,1	-9,1
03 Consello da Cultura Galega	2.229	0,0	2.278	0,0	2,2
04 Presidencia da Xunta	267.924	2,9	265.867	2,8	-0,8
05 Consellería de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza	220.943	2,4	219.063	2,3	-0,9
06 Consellería de Facenda	113.571	1,2	57.785	0,6	-49,1
07 Consellería do Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas	442.410	4,7	416.895	4,4	-5,8
08 Consellería de Economía e Industria	141.628	1,5	140.167	1,5	-1,0
09 Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria	2.163.461	23,0	2.143.423	22,5	-0,9
10 Consellería de Sanidade	3.574.661	38,1	3.440.958	36,1	-3,7
11 Consellería de Cultura e Turismo	-	-	-	-	-
12 Consellería de Traballo e Benestar	799.600	8,5	719.085	7,6	-10,1
13 Consellería de Medio Rural e Mar	706.224	7,5	639.176	6,7	-9,5
20 Consello Consultivo de Galicia	1.824	0,0	1.788	0,0	-2,0
21 Transferencias a corporacións locais	116.589	1,2	114.068	1,2	-2,2
22 Débeda pública	753.242	8,0	1.303.885	13,7	73,1
23 Gastos de diversas consellerías	62.287	0,7	33.600	0,4	-46,1
Total	9.389.071	100,0	9.521.797	100,0	1,4

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 13**Estrutura e crecemento do gasto en Galicia** (en miles de euros)

Conceptos	2010	2011	2012	2013	Variación 2013/2012		
					Absoluta	%	Repartición (%)
Consumo público	5.180.480	5.045.677	5.033.425	4.986.064	-47.361	-0,9	-25,7
Transferencias correntes	3.345.486	2.273.322	2.178.667	2.059.378	-119.289	-5,5	-64,9
Gastos de capital	1.830.934	1.412.806	1.419.953	1.274.871	-145.082	-10,2	-78,9
Carga financeira	642.026	633.853	765.142	1.327.319	562.177	73,5	305,6
Variación de activos financeiros	131.684	112.501	196.126	129.625	-66.500	-33,9	-36,2
Total	11.130.610	9.478.159	9.593.313	9.777.258	183.945	1,9	100,0

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

No tocante á evolución do gasto segundo a súa clasificación orgánica, é de salientar o importante incremento do gasto en débeda pública, que se ve parcialmente compensado coa diminución do gasto na totalidade das consellerías, de forma especial en termos porcentuais na de Trballo e Benestar e Medio Rural e Mar, e en termos absolutos, na de Sanidade.

Se agregamos por grandes conceptos o gasto autonómico para os exercicios de 2010 a 2013 (cadro 13), o consumo público representa o 51% do total do gasto consolidado de 2013, as transferencias correntes, o 21%, e os gastos de capital, o 13%. Polo que respecta á comparativa do ano 2013 cos anteriores, destaca a diminución dos gastos de capital —un 10,2% menos que no exercicio anterior—, das transferencias correntes —un 5,5% menos—, e a forte suba da carga financeira cun 73,5% máis de importe que no ano 2012.

Consumo público

No exercicio de 2013 os gastos asociados ao consumo público supuxeron un pouco máis da metade do total do gasto consolidado, experimentando nos últimos exercicios unha lixeira diminución, froito da caída dos gastos de persoal por mor das políticas salariais e de redución de efectivos. Na súa cuantificación consideramos soamente os gastos de persoal e a compra de bens e servizos, capítulos de gasto facilmente identificables, o que supón deixar sen imputar a este o consumo de capital fixo ou os posibles ingresos asociados á adquisición de bens e servizos correntes, de máis difícil identificación. Son as funcións de sanidade e educación as que concentran a meirande parte dos gastos en consumo público, representando case o 80% dos gastos de persoal e dos gastos en compra de bens e servizos do total do orzamento consolidado da comunidade autónoma.

Transferencias correntes e de capital

Os gastos recoñecidos en concepto de transferencias pola comunidade autónoma, reflicten os recursos que non son directamente administrados por ela ao achegárense estes a outras administracións ou ao sector privado da economía. Unha vez consolidados os importes transferidos entre a Administración xeral e os organismos autónomos e axencias dependentes dela, de contía significativa ao actuar aquela como entidade financiadora destes, as transferencias correntes e de capital ascenderon no ano 2013 a 2.677,4 millóns de euros, o que representa o 31% do gasto non financeiro consolidado.

No cadro 14 recolleemos as transferencias recoñecidas pola Administración xeral da comunidade autónoma, segundo as entidades receptoras, que acadaron a contía de 5.573,6 millóns de euros, o que supuxo o 58,5% do total do seu gasto, cunha diminución do 4,5% respecto do exercicio anterior. Deixando á marxe as transferencias destinadas aos organismos autónomos e axencias públicas dependentes —a maior parte son recursos transferidos pola Administración xeral ao SERGAS—, os máis beneficiados das transferencias da Administración xeral son as familias e institucións non lucrativas,

con 481,2 millóns de euros, seguidas das sociedades e entes públicos dependentes da comunidade autónoma, que recibiron 473,6 millóns de euros, as corporacións locais, con 252 millóns de euros, e as empresas privadas, con 181 millóns de euros.

Cadro núm. 14

Gastos en transferencias correntes e de capital. Administración xeral de Galicia (en miles de euros)

Entidades receptoras	2012			2013		
	Correntes	De capital	Total	Correntes	De capital	Total
Administración do Estado	3.039	3	3.042	3.294	3.123	6.418
Organismos autónomos e axencias	3.557.419	670.280	4.227.699	3.463.161	711.816	4.174.976
Sociedades públicas e outros entes	385.158	158.087	543.245	364.898	108.772	473.670
Corporacións locais	229.153	53.455	282.608	210.385	41.773	252.158
Empresas privadas*	68.935	162.604	231.539	69.165	112.224	181.389
Familias e institucións non-lucrativas	492.854	49.554	542.408	442.605	38.673	481.278
Exterior	3.770	1.715	5.485	2.794	921	3.716
Total	4.740.328	1.095.698	5.836.026	4.556.302	1.017.302	5.573.604
% sobre o total do gasto Administración xeral	-	-	62,2	-	-	58,5

* Inclúe os centros educativos concertados.
Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Investimentos

Polo que respecta aos investimentos, para avaliar adecuadamente o esforzo investidor realizado polo sector público autonómico, temos que ter en conta o volume de obrigas recoñecidas tanto no capítulo de investimentos reais como no das transferencias de capital. Os investimentos reais ascenderon no exercicio de 2013 a 656 millóns de euros, o que supón un 7,1% do total de gastos non financeiros. Destaca a forte redución dos investimentos da Administración xeral, que no ano 2013 tan só executaron 246 millóns de euros, menos da cuarta parte do que se viña investindo ata o ano 2010. Esta cifra de investimentos representa o 1,2% do PIB galego, porcentaxe que se incrementa ao 2,3% se engadimos os 618 millóns de euros de transferencias de capital. Son estes os gastos que máis se veñen resentindo por mor da situación económica das administracións públicas en xeral e do sector público autonómico galego en particular, situándose, nos anos 2012 e 2013, nunha contía similar, en termos correntes, á que se investía ao inicio da década do 2000.

Carga financeira

A carga financeira vén dada polos gastos en xuros e amortizacións derivados do endebedamento da Administración. Para a súa axeitada valoración, debe terse en conta que parte da amortización da débeda está relacionada cos procesos de refinanciamento, polo que temos que poñela en correspondencia cos ingresos recoñecidos por endebedamento durante o exercicio. No cadro 15 recóllese a evolución da carga financeira da Administración autonómica galega para o período 1995-2014. De novo, no exercicio de 2013 volven incrementarse os gastos financeiros por mor da forte acumulación de débeda, e aínda a pesares da caída no custo do seu financiamento. Hai que ter en conta que, se ben Galicia non é das comunidades autónomas máis endebedadas, nos anos 2009 a 2013 a débeda neta incrementouse nuns 5102 millóns de euros.

Conta financeira

Para unha mellor comprensión da operativa económico-financieira do sector público autonómico galego resulta de interese poñer en relación as principais magnitudes de ingresos e gastos, cuantificando os diferentes conceptos que integran a conta financeira e o cálculo dos saldos orzamentarios. Nos cadros 16 a 18 recolleemos as cifras relativas á conta financeira dos exercicios de 2010 a 2013, a evolución do aforro e déficit orzamentario para o período 2000-2013 e os estados de liquidación do orzamento consolidado do exercicio de 2013.

Na conta financeira derivada da liquidación do orzamento consolidado (cadro 16), destaca o feito de que o aforro bruto, ou aforro por operacións correntes –diferenza positiva entre os ingresos e os gastos correntes–, volve presentar unha magnitude positiva de 77 millóns de euros no ano 2013, despois de que nos dous exercicios anteriores, e por primeira vez, tivese un resultado negativo de 53 e 123 millóns de euros respectivamente. Este aforro positivo implica, cos mesmos ingresos de capital do exercicio anterior, unha maior dispoñibilidade de recursos non financeiros para afrontar os gastos de capital. Con todo, a diminución destes últimos permitiu reducir a necesidade de financiamento ata os 543 millóns de euros (346 millóns menos que no ano 2012).

Cadro núm. 15

Carga financeira da Administración autonómica galega
(en miles de euros)

	Xuros	Amortizacións	Carga financeira
1995	203.202	119.073	322.275
1996	229.956	117.708	347.664
1997	197.731	122.637	320.368
1998	185.987	130.708	316.696
1999	178.230	137.433	315.662
2000	175.227	199.446	374.673
2001	177.506	215.524	393.029
2002	155.407	210.948	366.355
2003	144.762	413.648	558.410
2004	124.747	222.985	347.732
2005	119.417	390.021	509.439
2006	149.957	457.103	607.060
2007	142.251	457.103	599.354
2008	134.510	347.730	482.240
2009	110.081	245.931	356.012
2010	121.617	515.981	637.598
2011	214.055	419.660	633.715
2012	255.727	498.181	753.908
2013	298.629	1.006.713	1.305.341
2014*	350.421	1.722.771	2.073.192

* Orzamentos iniciais.

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Esta necesidade financeira increméntase co saldo da variación de activos financeiros, por importe de 103 millóns de euros, dando lugar a un resultado orzamentario do exercicio negativo de 647 millóns de euros, o cal, posto en relación cun endebedamento neto de 883,5 millóns de euros, transfórmase nun saldo final do orzamento liquidado do exercicio 2013 positivo en 236 millóns de euros.

Cadro núm. 16

Conta financeira. Orzamento liquidado consolidado de Galicia

	Miles de euros			Variación 2013/2012	
	2011	2012	2013	Absoluta	%
Aforro bruto¹	-53.095	-123.576	77.029	200.605	-162,33
Recursos dispoñibles non-financeiros ²	718.183	529.892	731.343	201.451	38,02
Gastos de capital ³	1.412.806	1.419.953	1.274.871	-145.082	-10,22
Capacidade (-) /Necesidade (+) de financiamento⁴	694.623	890.061	543.528	-346.533	-38,93
Variación de activos financeiros ⁵	108.062	163.253	103.909	-59.344	-36,35
Amortizacións ⁶	419.660	507.817	1.025.534	517.717	101,95
Endebedamento bruto ⁷	1.293.149	1.624.450	1.909.068	284.618	17,52
Endebedamento neto⁸	873.489	1.116.633	883.534	-233.099	-20,88

Obtención da capacidade (-) / necesidade (+) de financiamento:

¹ Ingresos correntes menos gastos correntes. Capítulos 1 a 5 do orzamento de ingresos e gastos.

² Ingresos de capital máis aforro bruto. Capítulos 6 e 7 de ingresos máis (1).

³ Comprende os capítulos 6 e 7 do orzamento de gastos, é dicir, investimentos reais e transferencias de capital.

⁴ Gastos de capital menos recursos dispoñibles. Capítulos 6 e 7 de gastos menos (2). É o déficit non-financeiro.

⁵ Diferenza neta entre os gastos e ingresos de activos financeiros. Capítulo 8 de gastos e ingresos.

⁶ Comprende o capítulo 9 de gastos. Pago anual de anualidades por capital debido.

⁷ Ingresos obtidos por endebedamento.

⁸ Correspóndese co endebedamento bruto menos as amortizacións.

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 17

Aforro e déficit orzamentario. Orzamento liquidado consolidado de Galicia (en miles de euros)

Concepto	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013
Aforro bruto	658.326	784.374	1.300.633	1.543.125	1.607.868	30.962	-53.095	-123.576	77.029
Aforro neto	458.880	573.426	1.077.648	1.165.567	1.260.138	-488.977	-472.755	-631.394	-948.504
Necesidade de financiamento	2.427	-87.797	-185.031	-86.799	202.140	960.719	694.623	890.061	543.528
Déficit primario	-172.799	-243.204	-311.086	-223.891	67.228	838.631	480.430	632.736	241.742
Necesidade de endebedamento	19.439	47.097	-87.288	79.548	319.515	1.085.109	802.685	1.053.314	647.436
Débeda neta	60.101	65.000	69.133	10.442	240.208	1.302.338	873.489	1.116.633	883.534

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 18

Estado de liquidación do orzamento. Orzamento liquidado consolidado de Galicia (en miles de euros)
Ano 2013

Concepto	Dereitos recoñecidos netos	Obrigas recoñecidas netas	Importes
(+) Operacións correntes	7.424.258	7.347.228	77.029
(+) Operacións de capital	654.314	1.274.871	-620.557
1. (+) Operacións non-financeiras	8.078.572	8.622.099	-543.528
2. (+) Operacións con activos financeiros	25.717	129.625	-103.909
I. Resultado presupostario do exercicio (1+2)	8.104.288	8.751.725	-647.436
II. Variación neta de pasivos financeiros	1.909.068	1.025.534	883.534
III. Saldo presupostario do exercicio (I+II)	-	-	236.098

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 19

Capacidade/necesidade de financiamento das comunidades autónomas
(en % do PIB rexional). Inclúe saldo da liquidación do sistema de financiamento

Comunidades autónomas	2010	2011	2012	2013	Obxectivo 2014
Réxime común					
Andalucía	-4,16	-6,54	-2,08	-1,52	-1,16
Aragón	-3,40	-4,75	-1,65	-2,18	-1,66
Asturias	-3,52	-6,47	-1,01	-1,05	-1,30
Baleares	-5,00	-5,01	-1,97	-1,23	-1,71
Canarias	-4,09	-4,25	-1,11	-1,01	-0,91
Cantabria	-4,87	-6,59	-1,88	-1,24	-1,46
Castela e León	-3,39	-5,36	-1,47	-1,18	-1,11
Castela-A Mancha	-6,97	-10,25	-1,29	-2,02	-1,76
Cataluña	-4,82	-5,32	-2,24	-1,96	-2,58
Estremadura	-3,87	-8,96	-1,03	-0,86	-2,44
Galicia	-3,32	-5,09	-1,33	-1,14	-1,02
Madrid	-1,02	-2,49	-1,01	-0,94	-1,34
Murcia	-5,52	-7,01	-3,21	-3,17	-2,82
A Rioxa	-4,40	-4,01	-1,15	-1,05	-1,21
C. Valenciana	-5,21	-6,62	-3,78	-2,20	-2,39
Réxime foral					
Navarra	-3,79	-3,09	-1,75	-1,45	-0,74
País Vasco	-2,44	-2,70	-1,45	-1,16	-1,00
Total	-3,72	-5,10	-1,84	-1,52	-1,66

Fonte: Ministerio de Facenda e Administracións Públicas.

Para pechar a análise da situación financeira do sector público galego recolleemos no cadro 19 a evolución do déficit das comunidades autónomas para os anos 2010 a 2013 e o avance do exercicio 2014. Ditas magnitudes de déficit deben poñerse en relación cos obxectivos de estabilidade orzamentaria pactados entre as comunidades autónomas e o Goberno central, que se estableceron no 1,3% do PIB para o ano 2013 e no 1% do PIB para o 2014, situándose Galicia por debaixo da media estatal e, con iso, cumprindo os límites marcados.

Organismos autónomos, axencias e empresas públicas

Se ben as cifras agregadas dos orzamentos liquidados dos organismos autónomos e axencias públicas dependentes da Administración autonómica as temos analizadas parcialmente nos puntos anteriores, ao incluílas dentro do orzamento consolidado daquela, recolleemos nos cadros 20 a 22 os seus orzamentos liquidados de ingresos e gastos, diferenciando para os organismos autónomos segundo o seu carácter administrativo ou comercial.

Polo que respecta aos organismos autónomos administrativos, destaca pola contía dos recursos administrados o Servizo Galego de Saúde, que é o instrumento co que a comunidade autónoma exerce a función sanitaria. O total de obrigas liquidadas polo SERGAS no ano 2013 ascendeu a 3.656,2 millóns de euros, un 2,4% menos que no exercicio anterior, que se financiaron no 97,8% mediante transferencias correntes da Administración xeral da comunidade autónoma.

Dentro dos organismos autónomos de carácter comercial inclúense o fondo galego de garantía agraria (FOGGA), que recoñeceu obrigas por importe de 197 millóns de euros, dos que 190 foron transferidos ao sector agroalimentario como gastos de capital, e o Instituto Galego da Vivenda e o Solo (IGVS), que é o órgano a través do cal a comunidade autónoma galega exerce a súa política de vivenda, que liquidou gasto por importe de 52,7 millóns de euros, dos cales 20 foron investimentos directos, 6,8 transferencias de capital e 8,7 variación de activos financeiros.

Polo que respecta ás axencias públicas autonómicas, sobresaen a Axencia Galega de Investimentos (AGI), cun gasto total executado de 258,5 millóns de euros, dos cales 217 se corresponden con investimentos reais en correspondencia coa súa finalidade de canalizar a meirande parte dos investimentos da Administración autonómica, a Axencia para a Modernización Tecnolóxica de Galicia (AMTEGA), con 93,9 millóns de euros destinados principalmente a investimentos e transferencias de capital relacionadas coas súas competencias no ámbito das tecnoloxías da información e a comunicación (TIC), e o Instituto Galego de Promoción Económica (IGAPE), cun gasto obrigado no ano 2013 de 53,1 millóns de euros destinados á promoción da actividade económica en Galicia.

Finalmente, recolleemos no cadro 23 as cifras globais para os anos de 2012 a 2014 dos orzamentos iniciais das entidades públicas empresariais, consorcios, sociedades mercantís e fundacións dependentes da Administración autonómica. Os gastos orzamentados por estas entidades pasaron dos 1066 millóns de euros no ano 2012 aos

Cadro núm. 20
Ingresos/gastos dos organismos autónomos administrativos (en miles de euros). Ano 2013

	SERGAS	EGAP	IGE	AGASP	IGC ¹	CCC ²	ISSGA	IET ³	Total
Ingresos									
Taxas e outros ingresos	55.981	36	8	72	1.707	5	6	16	57.831
Transferencias correntes	3.457.150	2.579	2.874	2.396	5.453	404	5.292	2.116	3.478.264
Ingresos patrimoniais	229	1	1	22	5	0	2	-	260
Total ingresos correntes	3.513.360	2.616	2.883	2.490	7.165	409	5.300	2.132	3.536.355
Alleamento investimentos reais	-	0	0	118	0	0	10	-	-
Transferencias de capital	50.277	157	915	33	846	0	892	812	53.932
Total ingresos de capital	50.277	157	915	151	846	0	902	812	54.060
Total ingresos non-financeiros	3.563.637	2.773	3.798	2.641	8.011	409	6.202	2.944	3.590.415
Variación de activos financeiros	579	0	0	0	0	0	0	-	579
Variación de pasivos financeiros	28.168	0	0	0	0	0	0	-	-
Total ingresos financeiros	28.747	0	0	0	0	0	0	0	28.747
TOTAL INGRESOS	3.592.385	2.773	3.797	2.641	8.011	409	6.202	2.945	3.619.163
Gastos									
Gastos de persoal	1.565.788	941	2.569	639	4.772	268	4.712	2.038	1.581.727
Compras de bens e servizos	1.009.791	1.631	320	1.797	713	96	561	40	1.014.949
Xuros	2.278	0	0	0	0	0	0	0	2.278
Transferencias correntes	935.566	49	149	10	105	25	0	43	935.947
Fondo de continxencia	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total gastos correntes	3.513.423	2.621	3.038	2.446	5.590	389	5.273	2.121	3.534.901
Investimentos reais	54.930	160	915	33	778	0	902	812	58.530
Transferencias de capital	167	0	0	0	17	0	0	0	184
Total gastos de capital	55.097	160	915	33	795	0	902	812	58.714
Total gastos non-financeiros	3.568.520	2.781	3.953	2.479	6.385	389	6.175	2.933	3.593.615
Variación de activos financeiros	467	0	0	0	0	0	0	0	467
Variación de pasivos financeiros	-	0	0	0	0	0	0	0	-
Total gastos financeiros	467	0	0	0	0	0	0	0	467
TOTAL GASTOS	3.568.987	2.780	3.953	2.478	6.385	388	6.175	2.933	3.594.079

¹ Instituto Galego de Consumo.

³ Instituto de Estudos do Territorio.

² Consello Galego da Competencia.
 Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

Cadro núm. 21

Ingresos/gastos dos organismos autónomos comerciais
(en miles de euros). Ano 2013

	IGVS	FOGGA	Total
Ingresos			
Taxas e outros ingresos	948	-	948
Transferencias correntes	11.424	4.621	16.045
Ingresos patrimoniais	4.528	20	4.548
Total ingresos correntes	16.900	4.641	21.541
Alleamento investimentos reais	15.884	-	15.884
Transferencias de capital	20.556	192.274	212.830
Total ingresos de capital	36.440	192.274	228.714
Total ingresos non-financeiros	53.340	196.915	250.255
Variación de activos financeiros	8	-	8
Variación de pasivos financeiros	-	-	-
Total ingresos financeiros	8	-	8
TOTAL INGRESOS	53.349	196.916	250.263
Gastos			
Gastos de persoal	8.707	4.061	12.768
Compras de bens e servizos	2.446	407	2.853
Xuros	395	0	395
Transferencias correntes	5.420	400	5.820
Fondo de continxencia	-	-	-
Total gastos correntes	16.968	4.868	21.836
Investimentos reais	20.258	1.279	21.537
Transferencias de capital	6.844	190.931	197.775
Total gastos de capital	27.102	192.210	219.312
Total gastos non-financeiros	44.070	197.078	241.148
Variación de activos financeiros	8.700	-	8.700
Variación de pasivos financeiros	-	-	-
Total gastos financeiros	8.700	-	8.700
TOTAL GASTOS	52.769	197.078	249.848

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

622 millóns no 2014, en liña coa reestruturación e redución do sector público autónomo de Galicia á que antes fixemos referencia. Debe terse en conta, ademais, que o seu financiamento provén principalmente da Administración xeral da comunidade autónoma, que lles transferiu durante o exercicio 2013, en concepto de transferencias correntes e de capital, un total de 473,6 millóns de euros, o que supón o 52,3% dos recursos que administraron.

Cadro núm. 22

Ingresos/gastos das axencias públicas autonómicas (en miles de euros), Ano 2013

Ingresos	AGADIC	AGI ¹	AMTEGA	GAIN	CIXTEC	IGAPE	INEGA	INGACAL	INTECMAR	AXEGA	AGADER	ATRIGA	ATG ²	Total
Taxas e outros ingresos	55	4.446	84	1	-	917	58	-	107	-	9	60	125	5.862
Transferencias correntes	3.572	14.009	18.807	7.174	6.116	9.234	1.807	1.375	2.150	441	4.707	20.282	13.792	103.466
Ingresos patrimoniais	81	20	20	3	2	1.058	1.064	927	43	-	51	4	4	3.277
Total ingresos correntes	3.708	18.475	18.911	7.178	6.118	11.209	2.929	2.302	2.300	441	4.767	20.346	13.921	112.605
Alleamento investimentos reais	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	13
Transferencias de capital	7.317	237.356	75.027	40.230	5.719	18.558	5.105	926	1.098	7.096	29.587	-	22.682	450.701
Total ingresos de capital	7.317	237.356	75.027	40.230	5.719	18.558	5.105	926	1.098	7.096	29.600	-	22.682	450.714
Total ingresos non-financeiros	11.025	255.831	93.938	47.408	11.837	29.767	8.034	3.228	3.398	7.537	34.367	20.346	36.603	563.319
Variación de activos financeiros	-	-	-	-	-	20.559	205	-	-	-	-	-	-	20.764
Variación de pasivos financeiros	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total ingresos financeiros	-	-	-	-	-	20.559	205	-	-	-	-	-	-	20.764
TOTAL INGRESOS	11.025	255.831	93.939	47.407	11.837	50.327	8.238	3.228	3.399	7.537	34.366	20.346	36.602	584.083
Gastos														
Gastos de persoal	2.059	11.966	9.137	1.136	4.763	5.607	1.999	1.152	1.783	383	3.749	11.226	3.640	58.600
Compras de bens e servizos	725	825	7.454	71	1.133	1.785	376	596	393	31	297	8.774	339	22.799
Xuros	-	444	-	-	-	435	-	-	-	-	-	-	-	879
Transferencias correntes	1.800	7.339	2.120	5.370	146	1.732	-	-	2.000	-	73	-	9.283	29.863
Fondo de continxencia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total gastos correntes	4.584	20.574	18.711	6.577	6.042	9.559	2.375	1.748	4.176	414	4.119	20.000	13.262	112.141
Investimentos reais	3.490	217.008	51.269	2.183	5.719	2.769	233	1.487	1.107	7.399	29.514	-	8.080	330.258
Transferencias de capital	3.252	21.015	21.745	28.114	-	18.361	7.710	-	-	-	-	-	14.558	114.755
Total gastos de capital	6.742	238.023	73.014	30.297	5.719	21.130	7.943	1.487	1.107	7.399	29.514	-	22.638	445.013
Total gastos non-financeiros	11.326	258.597	91.725	36.874	11.761	30.689	10.318	3.235	5.283	7.813	33.633	20.000	35.900	557.154
Variación de activos financeiros	-	-	-	8.900	-	7.554	-	-	-	-	-	-	29	16.483
Variación de pasivos financeiros	-	-	2.185	1.000	-	15.636	-	-	-	-	-	-	-	18.821
Total gastos financeiros	-	-	2.185	9.900	-	23.190	-	-	-	-	-	-	29	35.304
TOTAL GASTOS	11.327	258.597	93.910	46.774	11.760	53.878	10.319	3.236	5.283	7.812	33.633	20.000	35.929	592.458

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

¹ Axencia Galega de Infraestruturas.² Axencia de Turismo de Galicia.

Cadro núm. 23**Orzamentos iniciais do resto do sector público autonómico****Total gastos** (en miles de euros)

	2012	2013	2014
Entidades públicas empresariais	265.053	301.733	129.650
Consortorios autonómicos	67.444	87.228	86.564
Sociedades mercantís públicas autonómicas	588.942	390.484	296.313
Fundacións do sector público autonómico	144.591	124.969	109.511
Total	1.066.030	904.414	622.038

Fonte: Xunta de Galicia e elaboración propia.

O sector público local galego

O sector público local galego está composto por 314 concellos, catro deputacións provinciais, 41 mancomunidades resultado da asociación de municipios (14 na Coruña, 3 en Lugo, 12 en Ourense e 12 en Pontevedra) e 9 entidades menores (1 en Ourense e 8 en Pontevedra).

Os municipios galegos, aínda que con características diferenciais propias, adoecen dunha serie de problemas comúns aos do resto do Estado. Neste senso, os concellos teñen asumido nos últimos anos un protagonismo en relación coas demandas feitas pola cidadanía ao sector público que non ten correspondencia coa súa organización competencial nin financeira. A súa proximidade aos cidadáns e o principio de subsidiariedade dan lugar a que estas entidades veñan desenvolvendo un número cada vez máis elevado de competencias doutras administracións, o que lles supón un esforzo financeiro e de medios que non poden afrontar cos recursos dispoñibles. Esta realidade tradúcese nunha presenza dentro dos seus orzamentos de cada vez máis gastos que poderíamos denominar impropios, derivados do exercicio de competencias doutras administracións que son asumidas pola propia Administración local.

Ademais, os concellos seguen a ser a Administración máis dependente financeiramente, ao elevar o proceso constitucional de forma considerable as súas funcións e importancia na vida pública sen unha correspondencia co desenvolvemento dunha facenda local acorde coas novas funcións. Xunto ao anterior, a crise económica que estamos a vivir e, en especial, a diminución da actividade económica e a paralización do sector inmobiliario, está a afectar de forma moi significativa á recadación dos concellos polas figuras tributarias que lles son propias.

A esta *confusión competencial* e falta de suficiencia financeira engádeselle o problema do inframunicipalismo, con moitos concellos cuxo pequeno tamaño magnifica aínda máis os problemas antes descritos.

Coa pretensión inicial de poñer remedio á situación descrita anteriormente, o Goberno do Estado aprobou a Lei 27/2013, de 27 de decembro, de racionalización e sostibilidade da Administración local (LRSAL), que entrou en vigor o 1 de xaneiro de 2014, da que debemos destacar, como máis salientables, os seguintes obxectivos:

- Clarificar o réxime competencial. Principalmente nos ámbitos dos servizos sociais, educación e saúde, nos que restrinxe as competencias municipais traspasándoseas ás comunidades autónomas e, en menor medida, ás deputacións.
- Mudar a planta municipal. Aínda que nalgún momento da tramitación da norma se chegou a propoñer a fusión obrigatoria de concellos, a LRSAL optou por incentivar a fusión voluntaria.
- Novo rol das deputacións provinciais. Establécense mecanismos de xestión cooperativa non voluntarios, principalmente entre concellos de menos de 20.000 habitantes e as deputacións, coa finalidade de que todos os cidadáns, con independencia de onde vivan, poidan ter os mesmos servizos coa mesma calidade e a un custo similar. Na práctica isto pode supoñer a asunción por parte dos entes provinciais de competencias municipais, co pretexto dunha xestión máis eficiente, se as prestan a menor custo.

Aínda que xa transcorreu máis dun ano desde a entrada en vigor da lei, non estamos en condicións de poder valorar a súa efectividade. A falta de consenso político e territorial na súa aprobación afectou á súa aplicación e interpretación. Á marxe de recursos pendentes de inconstitucionalidade, na medida en que afecta tamén a competencias autonómicas, varios gobernos autonómicos teñen aprobado leis, decretos e outros instrumentos normativos que desactivan parcialmente a súa aplicación. Isto, xunto a cambios normativos complementarios pendentes de desenvolvemento e o feito de que nos atopemos nun momento de transición derivado dos procesos electorais deste ano 2015, fai que a súa entrada en vigor real estea sendo demorada.

Os concellos galegos non son alleos á problemática antes descrita nin á necesidade de medidas para corrixila, ao contrario, as súas características diferenciais fan que esta problemática teña efectos aínda máis acusados. Realidade que se vén mantendo de forma inalterada nos últimos anos e que, conxugado cunha falta de información suficiente e actualizada sobre a súa realidade económico-financeira, fai que nesta edición do informe, unha vez máis, tan só poidamos recoller os trazos máis salientables deste sector en Galicia.

Para a análise das variables orzamentarias destas entidades, collemos no cadro 24, para os exercicios de 2009 a 2013, a liquidación dos ingresos e gastos dos municipios galegos e do conxunto do Estado, homoxeneizando as magnitudes en termos de euros por habitante. Como se pode observar, o gasto dos concellos galegos é sobre un 20% ou 25% inferior á media de gasto dos concellos do resto do Estado, estendéndose esa diferenza practicamente a todos os capítulos de gasto, se ben a forte redución do gasto local no conxunto dos municipios españois está acurtando esa diferenza nos últimos anos.

Cadro num. 24

Ingresos e gastos dos concellos. Orzamentos liquidados (euros por habitante)

Capítulos	Galicia			España		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ingresos						
Impostos directos	244,9	262,7	274,8	364,2	391,1	400,5
Impostos indirectos	20,5	15,6	13,5	27,5	22,3	21,6
Taxas e outros ingresos	140,9	141,5	143,6	186,8	182,6	167,6
Transferencias correntes	282,4	263,0	286,0	322,3	315,2	298,4
Ingresos patrimoniais	7,3	8,2	8,7	27,8	23,4	21,2
Total ingresos correntes	696,1	690,9	726,7	928,6	934,7	909,3
Alleamento investimentos reais	1,6	0,6	0,7	10,9	7,9	5,3
Transferencias de capital	69,8	43,6	41,3	66,5	34,9	29,5
Total ingresos de capital	71,4	44,2	42,1	77,4	42,9	34,8
Total ingresos non-financeiros	767,5	735,1	768,8	1.006,0	977,6	944,1
Variación de activos financeiros	1,3	0,9	1,1	2,2	3,0	2,8
Variación de pasivos financeiros	31,1	77,8	18,3	38,8	193,8	43,7
Total ingresos financeiros	32,4	78,7	19,4	41,0	196,8	46,5
TOTAL INGRESOS	799,9	813,8	788,2	1.047,0	1.174,4	990,6
Gastos						
Gastos de persoal	269,2	233,4	244,6	362,5	326,6	311,9
Compras de bens e servizos	307,5	322,7	310,9	349,4	355,6	303,6
Xuros	6,3	8,3	9,1	20,2	26,7	29,6
Transferencias correntes	39,7	39,8	42,4	93,6	89,9	85,0
Total gastos correntes	622,7	604,2	607,1	825,8	798,9	730,0
Investimentos reais	157,9	85,7	85,0	168,4	99,3	75,4
Transferencias de capital	5,3	9,1	8,4	17,4	10,6	8,0
Total gastos de capital	163,3	94,8	93,4	185,8	109,8	83,5
Total gastos non-financeiros	786,0	699,0	700,5	1.011,6	908,8	813,5
Variación de activos financeiros	1,1	1,0	1,3	3,1	10,2	4,6
Variación de pasivos financeiros	34,7	35,9	47,9	50,3	69,7	80,4
Total gastos financeiros	35,7	36,9	49,3	53,4	79,8	85,0
TOTAL GASTOS	821,7	735,8	749,7	1.065,0	988,6	898,5

Fonte: Ministerio de Facenda e Administracións Públicas.

Esta característica diferencial dos municipios galegos con relación aos seus homólogos do resto do Estado español, de contar cun menor volume de recursos administrados, é aínda máis acusada canto menor é o tamaño dos municipios, como xa temos fundamentado en informes anteriores, o que dá lugar, tendo en conta as

características dos concellos galegos, ao que se coñece como raquitismo orzamentario do municipalismo en Galicia.

A orixe desta diferente realidade entre os concellos galegos e os do resto do Estado vén dada tanto por factores esóxenos, ao seren discriminados de forma negativa os municipios galegos na repartición da participación nos ingresos do Estado, como por factores endóxenos, ao non exercitaren de forma equivalente a súa capacidade tributaria, sendo estes últimos os responsables principais das diferenzas existentes.

En relación aos ingresos dos concellos galegos derivados da súa participación nos recursos do Estado, no sistema actualmente vixente, modificado a partir do ano 2004, seguen a primarse os municipios de maior tamaño en detrimento dos máis pequenos, sen ter en conta adecuadamente factores como a dispersión poboacional, o cal resulta moi prexudicial para os concellos galegos que ingresan menos que o resto do Estado, explicando en parte as diferenzas anteriores.

Ademais, a menor capacidade de gasto dos municipios galegos explícase tamén polo escaso exercicio da súa capacidade tributaria. Como se recolle no cadro 25 e no

Cadro núm. 25

Ingresos fiscais dos concellos

	Total ingresos fiscais (miles euros)	Ingresos fiscais por habitante (euros)	Índice ingresos fiscais		
	2012	2012	2012	2011	2010
Andalucía	4.500.876	532,65	93,39	94,56	95,46
Aragón	764.891	566,81	99,38	98,56	96,66
Asturias	514.168	477,25	83,68	84,69	86,29
Baleares	851.045	760,24	133,30	131,08	134,25
Canarias	1.113.840	525,81	92,20	88,46	85,73
Cantabria	330.511	556,55	97,59	95,61	92,62
Castela e León	1.261.101	495,31	86,85	85,52	84,91
Castela-A Mancha	1.074.721	506,49	88,81	87,68	89,61
Cataluña	5.173.935	683,40	119,83	120,01	119,59
C. Valenciana	2.795.803	545,07	95,57	94,86	95,81
Extremadura	461.123	416,13	72,96	76,96	78,27
Galicia	1.122.648	403,61	70,77	70,21	66,63
Madrid	4.397.412	676,21	118,57	117,74	117,77
Murcia	824.673	559,31	98,07	97,31	97,85
Navarra	328.418	509,52	89,34	93,31	94,34
País Vasco	1.163.430	530,50	93,02	98,12	98,71
A Rioxa	186.695	576,92	101,16	104,41	103,25
Total concellos	26.862.290	570,32	100,00	100,00	100,00

Gráfico 2

Índice de ingresos fiscais dos concellos por comunidades autónomas (total nacional = 100). Ano 2012

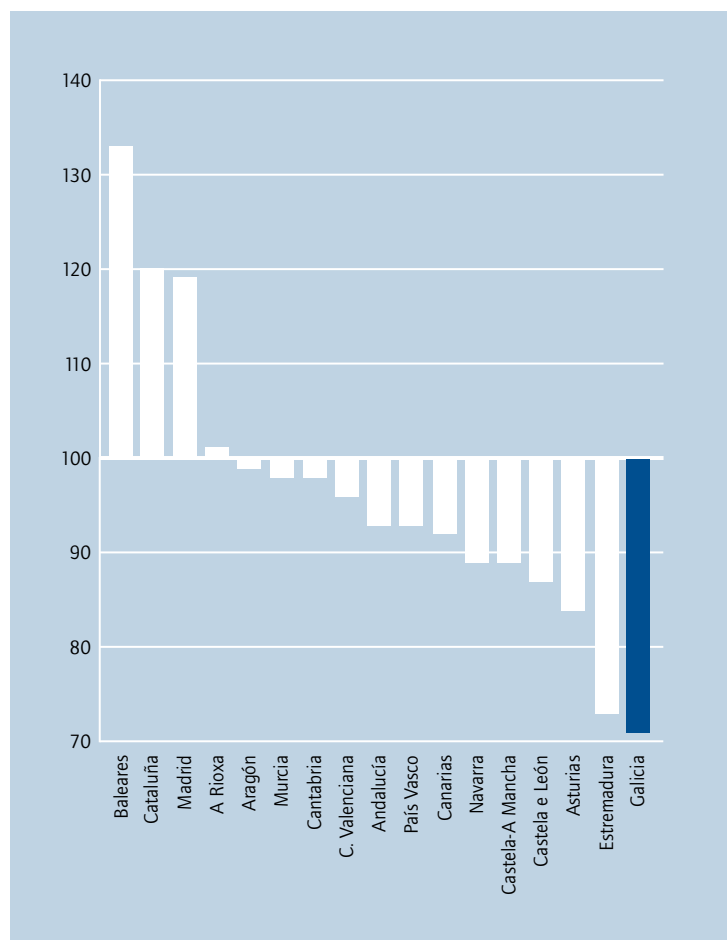

gráfico 2, os ingresos por tributos propios en termos de recadación en euros por habitante, presentan magnitudes moi inferiores ás dos seus homólogos do conxunto do Estado, acadando os concellos galegos tan só o 70,7% da media nacional destes ingresos tributarios, a menor porcentaxe de todas as comunidades autónomas, aínda que se constata unha pequena aproximación á media. Estes menores ingresos por tributos propios dos municipios en Galicia non se xustifican nas diferenzas de capacidade económica dos seus residentes, na actividade económica desenvolvida no seu territorio ou nos propios servizos municipais prestados. Aínda que nestes factores poidan radicar unha parte das diferenzas existentes, en Galicia prodúcese o que vimos denominando como *inhibición fiscal* respecto do exercicio da autonomía e capacidade que a normativa vixente lles outorga aos concellos en materia tributaria.

A menor capacidade económico-financiera dos concellos galegos con respecto aos seus homólogos do resto do Estado ten o seu reflexo tamén no recurso ao endebedamento. Como se pode observar no cadro 26, os concellos galegos son os menos endebedados do conxunto do Estado en termos *per cápita*, ao representar tan só o 34,2% da media nacional a finais do ano 2012.

Polo que respecta á evolución da débeda viva, no ano 2013 constátase unha lixeira diminución respecto do exercicio anterior, en liña co bo comportamento dos municipios en relación cos obxectivos de consolidación orzamentaria, que os levou a diminuír gasto, reducir practicamente a cero o déficit e amortizar débeda.

Recollemos no cadro 27 as liquidacións dos orzamentos das deputacións provinciais galegas correspondentes aos exercicios de 2009 a 2013. No que atinxe aos ingresos, constátase a forte dependencia destas administracións das transferencias (74,5% dos ingresos) e da desaparición no 2013 do recurso ao endebedamento como fonte de financiamento. Polo que respecta aos gastos, segue sendo importante o esforzo

Cadro núm. 26

Débeda viva dos concellos por comunidades autónomas (en miles de euros)

Datos a 31 de decembro de cada ano

	2008	2011	2012	2013	2013/2008	
				Total	Euros/hab.	% variación
Andalucía	3.864.380	4.493.792	6.832.406	7.147.949	846,9	85,0
Aragón	988.345	1.050.971	1.184.891	1.139.724	846,0	15,3
Asturias	447.047	451.578	481.232	450.743	422,0	0,8
Baleares	503.448	611.021	845.009	840.203	755,8	66,9
Canarias	719.456	780.340	1.020.308	946.871	446,9	31,6
Cantabria	214.308	218.469	246.352	218.449	369,1	1,9
Castela e León	912.017	1.066.141	1.354.971	1.242.976	493,3	36,3
Castela-A Mancha	634.872	788.674	1.081.234	1.061.996	505,5	67,3
Cataluña	4.049.828	5.100.426	5.512.269	5.477.930	725,2	35,3
C. Valenciana	2.532.294	2.969.127	3.671.989	3.472.684	679,1	37,1
Estremadura	259.054	272.763	321.804	323.510	293,0	24,9
Galicia	637.019	645.640	773.456	705.463	255,1	10,7
Madrid	7.822.196	7.594.033	9.414.696	9.571.413	1.473,5	22,4
Murcia	630.591	717.229	968.901	992.240	674,1	57,4
Navarra	235.765	305.960	304.140	274.252	425,5	16,3
País Vasco	494.975	646.243	647.591	592.776	270,5	19,8
A Rioxa	122.015	127.063	118.898	98.823	306,9	-19,0
Ceuta	85.802	207.131	269.541	240.686	2.859,2	180,5
Melilla	46.338	112.880	113.554	107.582	1.285,7	132,2
Sen desagregar/diferenzas	928.250	301.164	126.818	184.140	-	-
Total	26.128.000	28.460.645	35.290.060	35.090.410	744,5	34,3

Fonte: Ministerio de Facenda e Administracións Públicas.

investidor, co 26% do gasto entre investimentos directos e transferencias de capital, aínda que se constata unha forte diminución en liña coa redución do gasto executado, o que fai que, en termos proporcionais, gañen peso os gastos en persoal e compra de bens e servizos, co 41,2% do total dos recursos administrados.

De novo seguimos constatando que as magnitudes superficialmente descritas en relación co sector público local galego, xunto aos efectos da crise económica sobre os ingresos municipais, así como as restricións normativas que desde o Goberno central se están a impoñer ao conxunto das administracións públicas co obxecto de reducir o déficit público, están dando lugar a que nestes momentos moitos concellos galegos teñan serias dificultades económicas para afrontar, non xa as actuacións en investimentos, senón os gastos básicos, incluídos os gastos do seu persoal.

Esta situación segue a alimentar o debate reclamando unha racionalización deste sector tanto no conxunto do Estado como en Galicia, e o termo *fusión* é xa empregado de forma xeneralizada nas análises que se fan ao respecto, aínda que tan só se materializou nunha experiencia concreta, a anteriormente referida fusión dos concellos

Cadro núm. 27

Ingresos e gastos das deputacións galegas. Orzamentos liquidados (en miles de euros)

Capítulos	2011	2012	2013	% sobre o total
Ingresos				
Impostos directos	36.993	37.029	36.531	7,1
Impostos indirectos	27.764	21.592	31.054	6,1
Taxas e outros ingresos	32.021	29.715	32.011	6,2
Transferencias correntes	332.683	344.152	382.095	74,5
Ingresos patrimoniais	10.836	7.511	7.900	1,5
Total ingresos correntes	440.297	440.000	489.591	95,5
Alleamento investimentos reais	298	3.113	3.286	0,6
Transferencias de capital	31.481	22.691	14.977	2,9
Total ingresos de capital	31.779	25.805	18.263	3,6
Total ingresos non-financeiros	472.076	465.804	507.854	99,1
Variación de activos financeiros	2.976	3.339	4.630	0,9
Variación de pasivos financeiros	47.544	6.243	118	0,0
Total ingresos financeiros	50.520	9.581	4.748	0,9
TOTAL INGRESOS	522.596	475.386	512.602	100,0
Gastos				
Gastos de persoal	132.114	122.683	120.223	26,3
Compras de bens e servizos	83.626	72.983	68.007	14,9
Xuros	6.130	4.823	2.028	0,4
Transferencias correntes	82.487	75.576	80.969	17,7
Total gastos correntes	304.357	276.065	271.227	59,3
Investimentos reais	186.058	108.766	69.448	15,2
Transferencias de capital	93.545	50.265	49.266	10,8
Total gastos de capital	279.603	159.031	118.714	26,0
Total gastos non-financeiros	583.960	435.096	389.941	85,3
Variación de activos financeiros	3.019	2.686	2.294	0,5
Variación de pasivos financeiros	47.110	52.803	65.172	14,2
Total gastos financeiros	50.130	55.489	67.466	14,7
TOTAL GASTOS	634.090	490.585	457.407	100,0

de Cesuras e Oza. Con todo, a adaptación das administracións públicas á situación económica que estamos a vivir non pode centrarse unicamente nun determinado nivel de Administración ou no recorte xeral do gasto, senón que se debe reformular a rede administrativa desenvolvida nos últimos anos, así como as funcións asumidas polo conxunto do sector público, orientando as disponibilidades financeiras cara a aqueles niveis e actuacións que realmente se consideren prioritarios, aínda que iso supoña parar actividades ata o de agora desenvolvidas.

Se ben se están a levar a cabo reorganizacións parciais dalgúns sectores ou niveis de administracións –como a comentada anteriormente para os entes instrumentais da comunidade autónoma galega ou a denominada reforma do sector público local, sempre sobre a mesa pero nunca impulsada de forma real–, falta un enfoque global do conxunto do sector público en España.

O sector público estatal en Galicia

Rematamos a análise do sector público facendo referencia á información dispoñible das principais actuacións do sector público estatal en Galicia, para o que recollamos neste informe os datos relativos aos ingresos tributarios da Axencia Estatal da Administración Tributaria (AEAT), os investimentos da Administración central e os ingresos e gastos relacionados coa actuación da Seguridade Social en Galicia e no conxunto do Estado.

Polo que atinxe aos ingresos líquidos da AEAT, recollidos no cadro 28, estes tan só representan o 3,43% do total de ingresos recadados no conxunto do Estado –recorde-mos que o peso da poboación é do 5,86% aproximadamente, e que Galicia representa o 5,2% do PIB nacional–. No ano 2013 os ingresos por tributos presentan unha pequena suba respecto do ano anterior, no que si se incrementaran considerablemente polo aumento da presión fiscal ligada á suba de tipos impositivos nos principais impostos. Con todo, as cifras de ingresos están aínda moi lonxe das acadadas co teito do ano 2007. En Galicia, por contra, os ingresos no ano 2013 caen respecto do exercicio anterior un 1,5%, o cal pode ter a súa explicación na peor evolución da economía galega naqueles ámbitos con máis incidencia nos ingresos tributarios.

No tocante aos investimentos da Administración central en Galicia, xa sexan realizados polo Estado ou polo resto de organismos autónomos, axencias estatais e outros organismos, recollamos nos cadros 29a, 29b e 29c, para os anos de 2009 a 2014, o volume de obrigas recoñecidas por comunidades autónomas, en magnitudes absolutas e en euros por habitante, así como os índices da súa evolución.

A primeira conclusión que se extrae da análise das cifras recollidas é a da forte diminución do conxunto de investimentos da Administración central ao longo do período analizado, tendo como resultado que o investido no ano 2014 tan só representa o 40% do executado no ano 2009. No que respecta ás cifras de investimento en Galicia, constátase unha diminución aínda maior que no resto de comunidades

Cadro núm. 28

Recadación por comunidades autónomas dos principais tributos estatais (en miles de euros)

	2007			2012			2013			2013/2012	
	IRPF	Sociedades	IVE	Impostos especiais	Total	% sobre o total	% variación				
Andalucía	15.127.006	10.181.852	5.261.659	860.886	2.594.775	584.740	733.376	10.035.436	6,1	-1,4	
Aragón	4.351.401	3.370.302	1.566.804	378.680	1.130.553	21.112	158.151	3.255.300	2,0	-3,4	
Asturias	2.804.075	2.279.226	952.045	236.727	884.282	155.766	79.933	2.308.753	1,4	1,3	
Balears	3.023.721	2.548.633	1.299.703	240.242	725.129	24.817	251.536	2.541.427	1,5	-0,3	
Canarias	2.409.515	2.126.673	1.482.495	252.286	313.078	40.330	203.300	2.291.489	1,4	7,7	
Cantabria	5.033.042	2.474.319	1.315.098	763.594	438.085	64.466	94.281	2.675.524	1,6	8,1	
Castela e León	4.989.854	3.282.075	1.792.815	311.088	880.206	48.461	120.201	3.152.771	1,9	-3,9	
Castela-A Mancha	3.636.479	2.553.991	1.176.432	228.279	567.739	193.379	116.703	2.282.532	1,4	-10,6	
Cataluña	42.165.475	33.509.497	14.056.275	4.078.697	12.839.835	1.365.694	1.762.441	34.102.942	20,7	1,8	
Estremadura	1.246.309	960.468	552.241	91.425	260.461	-1.531	107.399	1.009.995	0,6	5,2	
Galicia	6.550.134	5.743.188	2.400.542	1.083.480	1.850.903	44.948	46.299	5.657.277	3,4	-1,5	
Madrid	82.675.505	79.600.448	27.730.181	8.580.721	26.123.726	15.612.605	2.656.943	80.704.176	48,9	1,4	
Murcia	2.938.614	1.717.847	921.666	293.583	101.379	90.205	71.113	1.477.946	0,9	-14,0	
A Rioxa	945.173	658.318	290.340	98.962	160.700	8.958	18.615	577.575	0,4	-12,3	
C. Valenciana	15.992.680	10.237.192	4.148.107	1.476.632	3.023.698	262.242	577.126	9.487.805	5,8	-7,3	
CC. AA. de réxime común	193.888.983	161.244.029	64.946.403	18.975.282	51.894.549	18.516.192	6.997.417	161.560.948	97,9	0,2	
Navarra	77.980	-256.002	110.853	56.781	-671.722	-9.526	13.563	-500.051	-0,3	95,3	
País Vasco	3.737.428	3.711.814	1.470.488	856.945	695.636	562.931	266.103	3.852.103	2,3	3,8	
CC. AA. de réxime foral	3.815.408	3.455.812	1.581.341	913.726	23.914	553.405	279.666	3.352.052	2,0	-3,0	
Ceuta	72.103	45.757	25.798	9.065	2.039	1.430	10.086	48.418	0,0	5,8	
Melilla	59.503	37.494	18.915	6.643	568	1.516	7.439	35.081	0,0	-6,4	
Cidades con Estatuto de autonomía	131.606	83.251	44.713	15.708	2.607	2.946	17.525	83.499	0,1	0,3	
Total (sen servizos centrais)	197.835.997	164.783.092	66.572.457	19.904.716	51.921.070	19.072.543	7.294.608	164.996.499	100,0	0,1	

Fonte: Ministerio de Facenda e Administracións Públicas e Axencia Estatal de Administración Tributaria.

autónomas, ao pasar, en termos de investimento por habitante, de cifras que se situaban entre o 160% e o 220% da media nacional nos anos de 2009 a 2011, a rematar o ano 2014 practicamente no investimento medio do conxunto do Estado o que, en termos absolutos, representa o 28% do investido no 2009. As cifras constatan que o plus de investimento que se viña realizando en Galicia ata o ano 2011, ligado aos grandes proxectos de infraestruturas en marcha, esmoreceu nos últimos anos por mor dos recortes ligados á consolidación fiscal levados a cabo pola Administración central e que tanto teñen afectado a súa actividade investidora.

Cadro núm. 29

Investimentos da Administración xeral do Estado, outras administracións, axencias estatais e outros organismos. Obrigas recoñecidas

A) Millóns de euros									
	2009			2013			2014		
	AGE	Resto	Total	AGE	Resto	Total	AGE	Resto	Total
Andalucía	1.314,6	261,5	1.576,1	539,6	155,1	694,7	642,4	149,4	791,8
Aragón	590,2	72,6	662,8	308,3	23,7	332,0	325,8	19,0	344,8
Asturias	261,8	58,4	320,2	178,8	21,2	200,0	167,4	22,5	189,9
Baleares	51,1	19,5	70,6	13,4	13,4	26,8	12,7	8,5	21,3
Canarias	136,9	46,6	183,5	40,3	14,6	55,0	31,3	6,2	37,5
Cantabria	156,2	38,8	195,1	106,3	17,7	124,0	107,1	5,2	112,3
Castela e León	1.394,3	94,3	1.488,7	503,4	66,9	570,2	365,7	69,9	435,6
Castela-A Mancha	601,3	216,4	817,8	290,7	48,0	338,7	274,3	71,0	345,3
Cataluña	832,4	102,3	934,6	291,3	30,1	321,3	190,8	23,0	213,7
Estremadura	313,8	105,5	419,3	118,0	48,2	166,2	106,6	34,2	140,7
Galicia	917,4	143,4	1.060,8	453,4	31,2	484,6	219,3	42,8	262,1
Madrid	1.113,7	806,7	1.920,4	550,8	315,8	866,6	596,9	352,5	949,4
Murcia	202,1	85,5	287,6	62,0	46,2	108,3	57,7	40,4	98,1
A Rioxa	113,1	6,4	119,5	48,9	6,3	55,2	69,7	4,4	74,1
C. Valenciana	431,6	120,5	552,0	183,4	32,8	216,2	177,4	28,0	205,4
Navarra	34,6	6,7	41,4	20,7	1,7	22,4	5,3	2,8	8,1
País Vasco	71,5	28,4	99,9	17,3	4,6	22,0	35,7	3,2	39,0
Ceuta	17,0	3,9	20,8	6,4	2,9	9,3	6,5	4,8	11,3
Meliilla	28,5	5,1	33,6	3,7	3,6	7,3	18,2	7,9	26,0
Total rexionalizable	8.582,0	2.222,5	10.804,4	3.736,6	884,0	4.620,6	3.410,8	895,8	4.306,6
Non rexionalizable e outros	2.042,8	285,9	2.328,8	1.720,8	93,5	1.814,3	1.750,2	91,7	1.842,0
Total xeral	10.624,8	2.508,4	13.133,2	5.457,4	977,5	6.434,9	5.161,0	987,6	6.148,6

[Continúa] ►

Finalmente, recolleemos no cadro 30 os ingresos e gastos da Seguridade Social de forma territorializada para os anos de 2009 a 2014, diferenciando nos dous últimos anos entre os distintos conceptos de dereitos e obrigas recoñecidas. Deixando á marxe a forma de cubrir durante o período analizado o resultado global mediante a imputación de ingresos aos servizos centrais correspondentes ao fondo de reserva (coñecido como *peto das pensións*), que dá lugar a que o resultado global varíe dun ano a outro significativamente, é de destacar o forte crecemento dos gastos, derivados fundamentalmente das pensións, durante o período analizado. No conxunto do Estado o gasto no ano 2014 foi un 16,2% máis que o do ano 2009, incrementándose dita porcentaxe en Galicia ata o 18,1%.

Cadro núm. 29 (continuación)

B) Euros por habitante									
	2009			2013			2014		
	AGE	Resto	Total	AGE	Resto	Total	AGE	Resto	Total
Andalucía	158,3	31,5	189,8	63,9	18,4	82,3	76,5	17,8	94,2
Aragón	438,6	54,0	492,6	228,8	17,6	246,5	245,8	14,4	260,1
Asturias	241,2	53,8	295,0	167,4	19,8	187,2	157,6	21,2	178,9
Baleares	46,7	17,8	64,5	12,1	12,0	24,1	11,5	7,7	19,3
Canarias	65,1	22,1	87,2	19,0	6,9	25,9	14,9	2,9	17,8
Cantabria	265,2	65,9	331,1	179,6	29,9	209,4	181,9	8,8	190,8
Castela e León	543,9	36,8	580,7	199,8	26,5	226,3	146,6	28,0	174,6
Castela-A Mancha	288,9	104,0	392,9	138,4	22,8	161,2	132,0	34,2	166,1
Cataluña	111,3	13,7	125,0	38,6	4,0	42,5	25,4	3,1	28,4
Extremadura	284,7	95,7	380,3	106,9	43,7	150,5	96,9	31,1	128,0
Galicia	328,1	51,3	379,4	163,9	11,3	175,2	79,8	15,6	95,4
Madrid	174,4	126,3	300,7	84,8	48,6	133,4	92,5	54,6	147,1
Murcia	139,7	59,1	198,8	42,1	31,4	73,6	39,4	27,5	66,9
A Ríoxa	351,5	19,9	371,3	151,7	19,7	171,4	218,5	13,9	232,3
C. Valenciana	84,7	23,6	108,4	35,9	6,4	42,3	35,5	5,6	41,0
Navarra	54,9	10,7	65,6	32,1	2,6	34,7	8,2	4,4	12,7
País Vasco	32,9	13,1	46,0	7,9	2,1	10,0	16,3	1,5	17,8
Ceuta	215,5	49,1	264,6	76,2	34,1	110,2	77,0	56,5	133,5
Melilla	387,3	70,1	457,4	44,4	43,2	87,6	215,1	93,1	308,2
Total rexionalizable	183,6	47,5	231,1	79,3	18,8	98,0	72,9	19,2	92,1

[Continúa] ►

Cadro núm. 29 (continuación)

C) 2009 = 100									
	2009			2013			2014		
	AGE	Resto	Total	AGE	Resto	Total	AGE	Resto	Total
Andalucía	100,0	100,0	100,0	41,0	11,8	52,8	48,9	11,4	60,2
Aragón	100,0	100,0	100,0	52,2	4,0	56,3	55,2	3,2	58,4
Asturias	100,0	100,0	100,0	68,3	8,1	76,4	63,9	8,6	72,5
Baleares	100,0	100,0	100,0	26,2	26,2	52,4	24,9	16,7	41,6
Canarias	100,0	100,0	100,0	29,4	10,7	40,1	22,8	4,5	27,4
Cantabria	100,0	100,0	100,0	68,0	11,3	79,3	68,5	3,3	71,9
Castela e León	100,0	100,0	100,0	36,1	4,8	40,9	26,2	5,0	31,2
Castela-A Mancha	100,0	100,0	100,0	48,3	8,0	56,3	45,6	11,8	57,4
Cataluña	100,0	100,0	100,0	35,0	3,6	38,6	22,9	2,8	25,7
Estremadura	100,0	100,0	100,0	37,6	15,4	52,9	34,0	10,9	44,8
Galicia	100,0	100,0	100,0	49,4	3,4	52,8	23,9	4,7	28,6
Madrid	100,0	100,0	100,0	49,5	28,4	77,8	53,6	31,7	85,2
Murcia	100,0	100,0	100,0	30,7	22,9	53,6	28,6	20,0	48,6
A Rioxa	100,0	100,0	100,0	43,2	5,6	48,8	61,6	3,9	65,5
C. Valenciana	100,0	100,0	100,0	42,5	7,6	50,1	41,1	6,5	47,6
Navarra	100,0	100,0	100,0	59,7	4,9	64,6	15,2	8,2	23,4
País Vasco	100,0	100,0	100,0	24,3	6,5	30,8	50,0	4,5	54,5
Ceuta	100,0	100,0	100,0	37,8	16,9	54,7	38,6	28,3	66,9
Melilla	100,0	100,0	100,0	13,1	12,7	25,8	63,9	27,7	91,5
Total rexionalizable	100,0	100,0	100,0	43,5	10,3	53,8	39,7	10,4	50,2
Non rexionalizable e outros	100,0	100,0	100,0	84,2	4,6	88,8	85,7	4,5	90,2
Total xeral	100,0	100,0	100,0	51,4	9,2	60,6	48,6	9,3	57,9

Fonte: Intervención Xeral da Administración do Estado e elaboración propia.

Se poñemos en relación os gastos cos ingresos e obtemos o correspondente saldo en cada unha das comunidades autónomas, as cifras provisionais do ano 2014 reflicten saldos negativos en todas elas, ascendendo en Galicia a 4118 millóns de euros, un 231% máis que no ano 2009. Nestes saldos ten incidencia, como é lóxico, ademais do incremento do gasto derivado do envellecemento da poboación, con máis pensionistas que se incorporan ao sistema con maiores dereitos de prestación, os menores ingresos por cotizacións, que diminuíron durante o período analizado unha media dun 22%, tendo Galicia neste aspecto un comportamento similar ao resto de comunidades.

Cadro núm. 30

Ingresos e gastos da Seguridade Social territorializados (en millóns de euros)

	2009			2014*						Saldo	
	Dereitos reconecidos	Obrigas reconecidas	Saldo	Cotización sociais	Resto ingresos	Total	Pensións	Subsidios e outras prestacións	Resto gastos		Total
Andalucía	13.499,7	14.475,3	-975,6	10.037,2	171,6	10.208,8	14.690,1	567,1	2.087,7	17.344,9	-7.136,0
Aragón	2.930,9	3.238,8	-307,8	2.266,0	20,2	2.286,2	3.485,4	102,9	318,9	3.907,1	-1.620,9
Asturias	2.234,9	3.934,9	-1.700,1	1.695,2	17,4	1.712,6	4.155,5	104,2	233,0	4.492,7	-2.780,1
Baleares	2.265,0	1.710,4	554,5	1.849,6	23,5	1.873,1	1.884,7	70,7	167,4	2.122,9	-249,8
Canarias	3.653,7	2.804,5	849,2	2.768,0	42,2	2.810,3	2.934,2	126,7	435,9	3.496,7	-686,5
Cantabria	1.154,4	1.533,1	-378,7	889,8	9,6	899,4	1.645,6	48,6	123,5	1.817,7	-918,3
Castela e León	4.696,5	6.336,9	-1.640,4	3.646,4	41,0	3.687,4	6.547,4	158,0	795,8	7.501,1	-3.813,8
Castela-A Mancha	3.516,6	3.596,4	-79,8	2.508,6	34,9	2.543,5	3.544,2	117,0	630,6	4.291,7	-1.748,2
Cataluña	18.580,3	17.813,1	767,3	14.363,0	132,6	14.495,6	19.973,1	637,9	1.243,6	21.854,7	-7.359,1
Extremadura	1.639,7	2.007,3	-367,6	1.259,9	17,2	1.277,0	1.868,0	76,7	437,1	2.381,7	-1.104,7
Galicia	5.104,8	6.881,9	-1.777,1	3.956,4	50,4	4.006,8	6.892,8	237,8	994,6	8.125,2	-4.118,4
Madrid	17.334,3	12.795,6	4.538,7	14.131,0	126,6	14.257,5	14.812,1	581,5	848,4	16.242,1	-1.984,5
Murcia	2.531,8	2.300,7	231,1	1.850,1	28,4	1.878,5	2.313,7	125,3	327,5	2.766,5	-888,0
A Ríoxa	645,5	677,9	-32,4	499,6	5,8	505,4	720,6	18,5	80,3	819,5	-314,0
C. Valenciana	9.152,6	9.094,1	58,4	6.820,6	122,1	6.942,7	9.692,4	305,5	1.143,5	11.141,5	-4.198,7
Navarra	1.607,9	1.506,1	101,9	1.282,9	9,2	1.292,0	1.680,7	69,0	122,7	1.872,4	-580,4
País Vasco	5.932,6	6.964,5	-1.031,9	4.909,6	36,7	4.946,3	7.686,0	322,2	340,1	8.348,4	-3.402,0
Ceuta	115,4	208,3	-92,9	98,9	1,1	100,0	94,9	4,9	127,0	226,8	-126,8
Meillía	105,3	197,4	-92,1	92,2	2,4	94,7	80,2	5,4	127,2	212,9	-118,2
Servizos centrais	15.951,9	8.315,2	7.636,7	79,8	31.055,4	31.135,2	-	0,3	4.620,2	4.620,6	26.514,7
Total	112.653,7	106.392,2	6.261,5	75.004,9	31.948,3	106.953,1	104.701,7	3.680,1	15.205,1	123.586,9	-16.633,8

* Datos provisionais.

Fonte: Secretaría de Estado da Seguridade Social e elaboración propia.

Anexo

As contas públicas territorializadas de Galicia

O sistema español de contas públicas territorializadas

Un grupo de destacados investigadores españois (A. de la Fuente, R. Barberán, E. Uriel, 2014) transformou recentemente o debate sobre as balanzas fiscais rexionais cunha nova proposta metodolóxica. Co apoio do Ministerio de Facenda e Administracións Públicas, construíron o Sistema de Contas Públicas Territorializadas (SCPT) da economía española, aplicándoo inicialmente ao exercicio 2011. Este enfoque presenta as seguintes características metodolóxicas:

1. Utiliza o método carga-beneficio (e non o do fluxo monetario) para a vinculación territorial de ingresos e gastos públicos. Polo tanto, ten en conta onde residen os que soportan finalmente os impostos pagados (con independencia da localización dos pagadores formais) e os que gozan dos bens e servizos públicos (de novo, facendo abstracción de onde teña lugar o gasto). Este método permite unha aproximación máis acaída á equidade territorial.
2. Nos gastos da Administración pública central establece unha distinción básica entre aquelas operacións que teñen unha lóxica territorial (como o financiamento rexional e local ou o investimento territorializado) e aquelas outras ligadas ás características persoais dos axentes económicos, e que só agregamos sobre unha base territorial por conveniencia para podermos proceder ao cálculo dos saldos territoriais (como as diversas prestacións sociais). Ademais, estarían os gastos centralizados, ligados á produción de bens públicos xerais, que supoñen un beneficio homoxéneo por habitante e os xuros da débeda pública central, asignados ao territorio en función do investimento no pasado.
3. En vez de concentrar a atención nos saldos agregados da actuación do sector público preséntanse estimacións de saldos por habitante para cada un dos compoñentes dos ingresos e gastos públicos. O déficit, de xeito implícito, neutralízase así en función da poboación. Os saldos agregados por habitante (e o saldo territorial xeral) tamén son presentados. Este alto nivel de desagregación permite ofrecer para cada territorio unha imaxe complexa da súa realidade fiscal, facendo posible unha análise pormenorizada tanto como unha aproximación de conxunto.
4. A proposta, moi elaborada nos seus aspectos técnicos e de procesamento de datos, ten en conta a asimetría na descentralización, con diferentes niveis de competencias e sistemas fiscais rexionais.

A visión de conxunto

No cadro 1 do anexo presentamos os saldos relativos por habitante de cada comunidade autónoma no exercicio de 2011, para os gastos, os ingresos e o conxunto. As rexións están ordenadas de menor a maior produto por habitante. A progresividade do sistema fiscal produce unha ordenación nítida dos saldos de ingresos en función da renda por habitante de cada rexión, como amosa un coeficiente de correlación de 0,9. Ceuta e Melilla e Canarias gozan dun réxime fiscal máis benigno que o resto das comunidades de réxime común; Navarra e o País Vasco utilizan pola súa parte as extensas competencias normativas para reducir a carga fiscal aos seus cidadáns.¹ Os cidadáns de Galicia contribúen co que lles corresponde, dadas as súas bases impositivas (o nivel de renda) e a progresividade do sistema fiscal (que se expresa fundamentalmente a través da imposición directa).

Os resultados en termos de gasto, en cambio, non se aliñan en función da renda por habitante. Se a composición socioeconómica das poboacións rexionais fose similar (en idade, taxa de actividade e ocupación, grao de urbanización e dispersión, etc.) unha distribución do gasto completamente igualitaria sería esperable en condicións de perfecta equidade. Como as poboacións difiren en características relevantes son esperables os desvíos en relación coa media para cada rexión. A equidade mantense se o gasto público atende as necesidades de gasto rexionais coa mesma intensidade, a igualdade de esforzo fiscal; e se atende as persoas nas mesmas condicións do mesmo xeito, con independencia de onde residan, cando o gasto está centralizado. Pero non sabemos se realmente é así. O País Vasco mostra o maior gasto por habitante do conxunto das comunidades; Asturias, Ceuta e Melilla, Navarra, Extremadura, Aragón ou Castela e León atópanse aínda a un nivel moi superior á media. Pola contra,

Cadro núm. A1

Saldo relativo neutralizado por habitante (en euros). Ano 2011

	Gasto	Ingreso	Total
Extremadura	1.113	1.584	2.697
Andalucía	-553	1.433	880
Castela-A Mancha	-190	1.154	964
Ceuta e Melilla	2.017	2.295	4.312
Murcia	-1.213	1.331	117
Canarias	-571	2.481	1.910
C. Valenciana	-1.296	902	-394
Galicia	578	584	1.162
Asturias	2.055	-512	1.544
Castela e León	1.315	224	1.539
Cantabria	732	-386	345
Baleares	-1.081	-248	-1.329
A Rioxa	418	-380	39
Aragón	1.074	-605	469
Cataluña	120	-1.239	-1.119
Navarra	1.187	-1.134	54
Madrid	-378	-2.197	-2.575
País Vasco	2.707	-1.987	720
DS	1.182	1.378	1.550
Correlación con RPC	0,2	-0,9	-0,6

Fonte: De la Fuente, Barberá, Uriel, 2014, e elaboración propia.

¹ O caso de Asturias é peculiar, ao gozar dunhas transferencias persoais moi elevadas, polo que a súa renda dispoñible relativa é moi superior.

Murcia, Valencia ou Baleares atópanse moi por debaixo. Resulta difícil encontrar un patrón aplicable a todas as desviacións, aínda que os rendementos superiores da foralidade e a atonía demográfica (coa súa consecuencia do avellentamento máis intenso) semellan xogar un papel positivo, máis alá de factores específicos.

En conxunto, os saldos agregados (ingresos e gastos) das rexións tomados en valores por habitantes e neutralizados polo déficit amosan unha relación inversa co PIB por habitante de cada comunidade, aínda que de intensidade moderada e moi condicionada polo papel dos ingresos. Conforme medra a renda por habitante o saldo fiscal redúcese e, a partir de certo punto, invértese. O sistema público xera redistribución no plano territorial. Os desvíos da posición *natural*, que viría dada pola recta de tendencia son significativos. Fóra de lugar completamente atópanse as comunidades forais (sobre todo o País Vasco) e, cun desvío menor, pero notable aínda, Aragón e A Rioxa. Ceuta e Melilla amosan un saldo moi superior ao doutras rexións de similar renda por habitante. Murcia e Valencia presentan un saldo negativo ou nulo cando deberían estar en valores positivos. E Baleares ou Madrid un saldo negativo moito maior que o marcado pola liña de tendencia. Os fluxos redistributivos interrexionais supoñen en 2011 ao redor do 2,7% do PIB español e para as rexións receptoras (saldo fiscal positivo) as entradas sitúanse no 5% do seu PIB.

En Galicia o saldo fiscal positivo ascende ao 5,7% do PIB (con neutralización do déficit), moi lonxe de Estremadura ou Canarias, pero no contorno de Asturias, Castela e León, Castela-A Mancha ou Andalucía.

A posición de Galicia no sistema de contas públicas

Para perfilar mellor a posición de Galicia no sistema de contas públicas descompoñemos o seu saldo fiscal agregado en grandes programas (cadro 2 do anexo). Antes xa observamos que na nosa comunidade gastos e ingresos se reparten as achegas ao saldo case en partes iguais: os cidadáns en Galicia contribuímos menos e absorbemos máis gasto público que a media española. Agora podemos comprobar, cunha desagregación diferente, que aproximadamente a metade do saldo procede das contas de protección social. As cotizacións sociais medias son máis reducidas (e a proporción de cotizantes sobre a poboación, menor); tamén as pensións medias percibidas son máis baixas, pero este fenómeno está máis que compensado pola extensión dos perceptores. O sistema de redistribución persoal funciona en España cando o observamos territorialmente.

Tamén no sistema público territorializable² os cidadáns de Galicia soportan menos carga tributaria e se benefician dun maior volume de gasto. Son os impostos directos,

² Deixamos fóra, por construción, os gastos centralizados en bens públicos, por canto están asignados aos territorios en función da poboación: o seu saldo relativo é 0. Ademais, tomamos ingresos e gastos municipais en termos netos e este resultado incorporámolo aos gastos territorializables.

Cadro núm. A2

Saldos por habitante por grandes programas en Galicia. Ano 2011

	Euros	%
1. Programas de redistribución persoal	608,1	50,0
1.1 Cotizacións sociais e cotas de dereitos pasivos	217,6	17,9
1.2 Protección social	390,5	32,1
2. Programas territorializables	409,6	33,7
2.1 Ingresos públicos distintos CS, igual esforzo fiscal	213,4	17,6
2.2 Gastos territorializables	196,3	16,1
3. Xuros da débeda pública	94,2	7,8
4. Esforzo fiscal	103,8	8,5
Total	1.215,9	100,0

Fonte: De la Fuente, Barberá, Uriel, 2014, e elaboración propia.

e singularmente o IRPF, os responsables do saldo positivo nos ingresos tributarios. Nos impostos indirectos a achega é similar á media.³ O alcance da redistribución territorial tamén depende en boa medida da imposición directa.

Nos gastos (cadro 3 do anexo) detéctase un comportamento máis dispar. Por unha parte o saldo do financiamento autonómico é moi favorable, como salientan todos os estudos específicos sobre esta materia. O modelo vixente, con todas as súas deficiencias, aínda mantén unha relación directa coas necesidades de gasto e o custo diferencial na prestación dos servizos. Así, tanto o maior grao de avellentamento como a dispersión manteñen un impacto positivo no volume de recursos que nutren as arcas autonómicas. Ademais, Galicia benefíciase de axudas para a formación de capital público ou privado (FCI, en franco descenso nos últimos anos ao depender do montante do investimento civil novo do Goberno central; fondos europeos, que veñen achegando recursos no contorno dos 500 millóns de euros anuais). Tamén na construción de infraestruturas existe un saldo positivo de importancia.

Por outra parte, o saldo do financiamento municipal é desfavorable. Como xa descontamos o efecto da menor carga tributaria, este déficit procede no fundamental das deficiencias do modelo de financiamento, que privilexia as xurisdicións máis populosas e non teñen en conta criterios de custos na prestación dos servizos. Tamén existe un saldo negativo nos fondos de regulación económica e, singularmente, nos que atinxen ao sector primario. Este resultado é froito da especialización produtiva de Galicia en producións menos intensivas na percepción de axudas directas (o vacún de leite é un exemplo claro).

³ O sobreesforzo fiscal, en negativo, compara o esforzo de Galicia en relación con todos os territorios, incluída Canarias, os territorios forais e Ceuta e Melilla.

Cadro núm. A3

Descomposición dos saldos por habitante en Galicia. Ano 2011

	Euros
Gastos	
G2. Gasto territorializable	261,5
2.1. Financiamento rexional a competencias homoxéneas	160,1
Subtotal: Financiamento rexional a competencias homoxéneas e igual esforzo fiscal	110,0
Sobreesforzo fiscal rexional:	50,1
2.2. Financiamento neta das corporacións locais	-29,1
2.3. Infraestruturas produtivas e medioambientais, transporte e comunicacións	120,3
2.4. Axudas rexionais	17,8
2.5. Outro gasto territorializable	-7,6
G3. Protección social	390,5
G4. Regulación e promoción económica	-15,1
4.1. Asuntos xerais de economía e emprego	11,0
4.2. Agricultura, gandería e pesca	-49,7
4.3. Industria, enerxía, comercio, turismo e outros	23,6
G1 + G2 + G3+ G4 = gasto antes de xuros da débeda pública	636,9
G5. Xuros da débeda pública	94,2
G: Total gasto	731,1
G* Total gasto a igual esforzo fiscal	681,0
Ingresos	
1. Ingresos tributarios non municipais a igual esforzo fiscal	317,2
1.1. Impostos directos homoxeneizados	320,1
1.2. Impostos indirectos homoxeneizados	-2,9
2. Sobreesforzo fiscal	-103,8
1+2. Subtotal: Ingresos tributarios totais	213,4
4. Cotizacións sociais e cotas de dereitos pasivos	217,6
Total ingresos reais	431,0
Total ingresos reais a igual esforzo fiscal	534,9

Fonte: De la Fuente, Barberá, Uriel, 2014, e elaboración propia.

A comparativa coas outras rexións atrasadas

A posición de Galicia singularízase cando a comparamos coas outras rexións españolas de renda por habitante inferior á media. Só comparte con Castela e León que, tanto pola banda dos ingresos como dos gastos, o seu saldo nas contas de protección social sexa positivo. Valencia, Murcia, Estremadura, Castela-A Mancha, Canarias ou

Cadro núm. A4

Saldo relativo por habitante. Comunidades autónomas con produto «per cápita» inferior á media española (en euros). Ano 2011. Grandes partidas

	G3. Protección social	14. Cotizacións sociais	Saldo de redistribución persoal	Total gasto sen protección social	Total ingresos sen CS a igual esforzo fiscal	Saldo gasto territorial	Total saldo
Andalucía	-367	586	219	-175	806	631	850
Asturias	1.582	-77	1.505	444	-500	-56	1.449
Canarias	-737	415	-322	284	1.980	2.264	1.942
Cantabria	427	-131	296	226	-243	-17	279
Castela-A Mancha	-465	316	-149	302	780	1.083	934
Castela e León	437	52	488	971	113	1.084	1.572
Extremadura	-236	635	399	1.381	827	2.207	2.606
Galicia	391	218	608	291	213	504	1.112
Murcia	-518	502	-16	-700	806	106	90
Valencia	-355	391	36	-952	493	-459	-423

Fonte: De la Fuente, Barberá, Uriel, 2014, e elaboración propia.

Andalucía perciben menos prestacións sociais por habitante que a media española e, nalgúns casos, a diferenza é moi substancial. Sen dúbida, a estrutura de idades é relevante para explicar este resultado, pero non pode explicar o conxunto dos saldos. En todas estas áreas, en cambio, os saldos derivados das menores contribucións sociais son moito máis altos que en Galicia. Resulta difícil deixar de pensar na existencia desigual no territorio de fenómenos de economía oculta. Asturias sorprende, en cambio, pola elevada contía das prestacións, derivada do importe tan elevado das pensións contributivas da Seguridade Social ligadas á súa especialización mineira.

Na balanza territorial, Valencia, Murcia e Andalucía sorprenden pola magnitude do saldo deficitario no financiamento rexional. Son as comunidades de réxime común tratadas de forma máis inequitativa polo modelo de financiamento rexional —aínda que a última reforma paliou este nesgo, só resolveu enteiramente o déficit para Baleares—. Ademais, as restantes grandes partidas do gasto territorial afondan neste desequilibrio. Os ingresos tributarios centrais corrixen en parte este resultado en Valencia e Murcia.⁴

⁴ Canarias ten un réxime fiscal particular que explica o elevado saldo positivo en ingresos tributarios.

//Afundación
Obra Social ABANCA